PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Nona,

De geſtis poſt mortem Chriſti, ac de Corporis ejus depoſitione & ſepultura.

Et erit in die illa radix Jeſſe qui ſtat in ſignum populorum, ipſum Gentes deprecabuntur: & erit Sepulchrum ejus glorioſum. *Eſa.* 11.

CAPUT I.

De prodigiis in morte Chriſti ſucceſſis.

1. *Oſtenditur, Solem præter naturam defeciſſe ea die, quâ Chriſtus Deus noſter moriebatur in Cruce.* 2. *Velum Templi ſciſſum eſt in duas partes.* 3. *Terra mota eſt & tremuit.* 4. *Petræ duriſſimæ ſciſſæ ſunt.* 5. *Monumenta ſepulchralia aperta ſunt, & corpora ſanctorum ſurrexerunt, ut faterentur Chriſtum eſſe Deum verum.*

§. I.

A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram uſque ad horam nonam. Et obſcuratus eſt Sol. Matt. 27. Mar. 15. Luc. 23.

IAM quidem (a) infirma Jeu Chriſti crucifixi vidiſti anima mea, & miſerta es: nunc Majeſtatem ejus attende, & miraberis. Quid enim ait Scriptura? *A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram uſque ad horam nonam. Et obſcuratus eſt Sol: & velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo uſque deorsùm: & terra mota eſt: & petræ ſciſſæ ſunt: & monumenta aperta ſunt, & multa corpora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt.* Qualis eſt hic, quia & cælum & terra compatiuntur ei, cujus & mors mortuos vivificat? Cognoſce anima mea, cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inuentus eſt. Et ecce Agnus in Cruce levatus immolatus ſtipite (b) opprobriũ hominum factus eſt & abjectio plebis: & præ dolore Sol obſcuratur, petræ ſcinduntur, & tota contremiſcit orbita mundi. Vide itaque totius mundi machinam (c) Fabricatori ſuo compatientem tetra caligine involutam. *Circa horam nonam* (d) *clamavit Jeſus voce magna, dicens: Deus meus, Deus meus, ut quod dereliquiſti me? Et hæc dicens, expiravit.* Hanc horam præſcivit (e) hanc horam elegit: ut in ea per mortem de hoc mundo tranſiret ad Patrem ſecundùm humanitatem, à quo nunquam receſſit per Divinitatem. Tunc terra tremuit (f) & Sol ſua luminaria clauſit: mærebantquè poli, mærebant ſydera cuncta. Omne ſuum jubar amiſit Luna dolendo, receſſitquè omnis ab alto æthere fulgor. Fiduntur duri lapides: ſcinduntur faſtigia Templi: petræ duriſſimæ ſciſſæ ſunt: & monumenta aperta ſunt: & ſurrexerunt multi apertis tumulis, fatentes voce magna Chriſtum eſſe Deum. Graue quidem omninò eſt delictum illud *Originale* (g) quod non ſolùm perſonam infecit, ſed & naturam. *Perſonale* tamen cuique grauius eſt, cùm jam laxatis habenis exhibemus vndique membra noſtra arma iniquitatis peccato, nonmodò jam alieno, ſed & proprio crimine compediti. *Singulare* verò delictum eſt grauiſſimum, quod commiſſum eſt in Dominum majeſtatis, cùm viri impii virum juſtum iniuſtè occiderunt, & ſacrilegas manus in ipſum Dei Filium iniecerunt crudeliſſimi homicidæ, imò (ſi fas eſt dicere) etiam deicidæ. Quid duo præcedentia ſunt ad tertium? Ad hoc expalluit & expauit tota machina mundialis, & penè in antiquum chaos ſunt omnia revoluta. Meritò quidem: [h] quia Chriſtus per potentiam divinitatis Princeps eſt omnium creaturarum. Verè Domine Jeſu nimis

S. Bernar. Abb. juxta eius libros. edit. authore Horſtio in VI. Tom. impreſ. Pariſiis an. 1667. a *Ser. de Paſſ. Dom. num. 15.*

b *Ser. 1. in ultim. Cœna num. 1.* c *Tract. de vite myſt. cap. 49. num. 157.* d *Ser. de Lament. V. M. num. 7.* e *Ser. 1. in ult. Cœna. num. 2.* f *Ser. de lament. V. M. num. 7.* g *Ser. in fer. 4. heb. San. num. 7.* h *Tract. de modo bene viuen. cap. 16. n. 45.*

ex ceſſiſti: (i) quia cùm ſis ſplendor paternæ gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, & cùm ſis Dominus majeſtatis, tamẽ trementibus elementis, cæli luminaribus obſcuratis, ſtupentibus Angelis, pati dignatus es tormentum abjectiſſimæ paſſionis. Abacuch Propheta (k) intuens hanc lucem, ait: *Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus. Ibi abſcondita eſt fortitudo ejus: ante faciem ejus ibit mors.* Apertè deſignans, quòd etiam cùm manus ejus Cruci affixæ fuiſſent (licetipſe Sol radios ſuos obumbraſſet, ne Chriſtum morientẽ in Cruce viderent) lux Deitatis non minùs in Chriſto nituit. Unde præmiſit: *Splendor ejus ut lux erit.* Tu quidẽ Judæe inſultãs dicebas: *Vidimus eum non habentem ſpeciem neque decorem:* oculo lippo vidiſti, imò oculo cæcutienti penitùs, quia tunc cæcitas cecidit in Iſraël. Aſt Abacuch claros habebat oculos: & populus Gentium qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, in regione umbræ mortis lux orta eſt eis. Tunc quippè (l) tenebroſis Gentilium cordibus lux cæleſtis infulſit: decuſſaquè priſtinæ infidelitatis tetra caligine, ſplendor fidei mentibus perditorum radios ſuæ claritatis invexit. Sed infelix Judæa (m) quia lucem oderat, ad fulgorem veræ claritatis obtenebratur: & caligantes oculi ejus coruſcante radio Solis æterni multò magis excæcantur,

§. II.

Et velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo uſque deorsùm. Matt. 27.

Ego quemadmodùm accepi à Domino (n) in profundo ſacri eloquii gremio ſpiritum mihi ſcrutabor, & vitam: & pars mea eſt hæc, qui in Chriſtum credo. Quidni eruam dulce ac ſalutare epulum ſpiritûs de ſterili & inſpida litera tanquam granum de palea, de teſta nucleum de oſſe medullam? Nihil mihi & literæ huic, quæ guſtata carnem ſapit, glutita mortem affert. Sed enim quod in ea tectum eſt, de Spiritu Sancto eſt. Spiritus quidem loquitur myſteria, teſte Apoſtolo: ſed Iſraël pro velato myſterio ipſum myſterii velamen tenet. Quare? Quia adhuc velamen eſt poſitum ſuper cor ejus. Ita quod ſonat litera, illius eſt: quod deſignat, meum eſt: ac per hoc illi miniſtratio mortis in litera, mihi vita in ſpiritu. Nam ſpiritus eſt qui vivificat, dat quippè intellectum. An non vita eſt intellectus? *Intellectum da mihi, & vivam,* ait Propheta Domino. Intellectus non remanet extra, non hæret in ſuperficie, non inſtar cæci palpat forinſeca: ſed profunda rimatur, precioſiſſimas ſolitus exinde Veritatis exuvias tota aviditate diripere ac tollere ſibi, & cum Propheta dicere Domino: *Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia multa.* Nempè ita regnum Veritatis vim patitur, & violenti rapiunt illud. Verùm ille ſenior frater, qui de agro veniens formam tenuit populi veteris & terreni, qui pro terrena hæreditate doctus diligere trituram, attrita fronte gemit anxiùs ſub graui iugo legis, portatquè pondus diei & æſtûs. Is inquam ſenior frater (*populus Iudæorum*) quia intellectum non habuit, foris ſtat etiam nunc, & non vult nec inuitatus à patre intrare domum convivii, ſemetipſum fraudans vſque adhuc participio ſymphoniæ & chori & vituli ſaginati. Miſer qui renuit experiri quàm bonum ſit, & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Si indignatur frater meus ſenior ille (o) qui hædum comedere mavult cùm amicis ſuis foris, quàm mecum in paterna domo vitulum ſaginatum, reſpondebitur illi: *Epulari & gaudere oportet, quia hic filius meus mortuus fuerat & revixit, perierat & inuentus eſt.* Adhuc Synagoga foris epulatur cum amicis ſuis dæmonibus, quibus ſatis placet, quòd hædum peccati inſipiens deuorat tranſglutiens & reponens, atque quodammodò occultans ſibi illud in ventre ſecordiæ & inſipientiæ ſuæ: dùm contemnens Dei iuſtitiam, & ſuam volens conſtituere, dicit ſe non habere peccatum, nec morte egere Vituli ſaginati, mundam ſiquidem iuſtamquè ex legis operibus ſe reputans. At verò Eccleſia ſciſſo velo occidentis literæ in morte Verbi Crucifixi, audacter ad eius penetralia præeunte ſpiritu libertatis irrumpit, agnoſcitur, placet, ſortitur æmulæ Synagogæ locum, fit Sponſa, fruitur præreptis amplexibus: & in calore ſpiritûs Chriſto Domino cui confricatur inhærens, ſtillante ac fundente vndique ſui oleum exultationis, hoc illa præ particibus ſuis excipiens, ait: *Oleum effuſum nomen tuum.* Quid mirum ſi vngitur, quæ vnctum amplectitur? O fatuam ſponſam Synagogam (p) quæ contemnens Dei iuſtitiam, ideſt gratiam Sponſi ſui, & ſuam volens conſtituere, juſtitiæ Dei non eſt ſubjecta! Ob hoc miſera repudiata eſt, & jam non eſt ſponſa, ſed Eccleſia, cui dicitur: *Deſponſavi te mihi in fide: deſponſavi te mihi in judicio, & in juſtitia: deſponſavi te mihi in miſericordia, & in miſerationibus.* Non tu me elegiſti, ſed ego elegi te: nec ut te eligerem, tua inveni merita, ſed præveni. Ita ergo in fide deſponſavi te mihi, & non in operibus legis: deſponſaviquè in juſtitia, ſed in juſtia quæ ex fide eſt, non ex lege. Lex dura duris & lapideis eſt promulgata (q) parata percutere, neſciens miſereri. Lex excludens pænitentiæ locum, veniam negans, emendationis ignara. Lex eſt vinum durum & acidum de botris amariſſimis eliquatum, conſecratum feritati, derivatum Iſraëli, Salvatori propinatum. Vinum de quo dentes bibentium obſtupeſcunt: non de genimine vitis illius quod Salvator bibit nouum in regno Patris ſui. Et hæc dicta ſint (r) pro diſtinctione partis Eccleſiæ, partiſquè Synagogæ, quo & cæcitas hujus, ex illius prudentia manifeſtior fiat: & felicitas illius, ex hujus miſeranda fatuitate præemineat.

§. III.

Et terra mota eſt. Matt. 27.

Poſtquam Jeſus expiravit, (s) tunc terra tremuit: ut Chriſto patienti (t) quodamodò compati videatur. Quis ergo tam irreligioſus qui non compungatur? quis tam inſolens ut non humilietur? quis tam iracundus ut non indulgeat? quis tam flagitioſus ut non

non

i Ser. in fer. 2. Paſchæ num. 8. k Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 7. n. 22. l Ser. in Dom. in fra oct. Epiph. de Jeſu puer duoden. nu. 16. m Ser. 2. in Epiph. Dom. num. 3. n Ser. 73. in Cant. num. 2.

o Ser. 14. in Cant. num. 4. p Ser. 67. in Cant. n. 11. q Ser. de M. Magdalena num. 1. r Ser. 73. in Cant. num. 2. s Ser. de lament. B. M. V. num. 7. t Ser. in fer. 4. hebd. San. num. 1.

Digitized by Google

non contineat? quis tam malitioſus ut non pæniteat? Meritò quidem. Nempè adeſt Paſſio Domini utique terram movens, petras ſcindens, aperiens monumenta. Unde (u) Pſalmiſta dicit: *Dominus reſpexit, & commota eſt & contremuit terra*. Tunc terra contremiſcit, quando peccator ad lachrymas commovetur. Recognoſce nunc ô homo miſer [x] recognoſce temetipſum. Recogita quia nihil fueris: attende quòd vilis & malus es: conſidera quid futurus es. Plange homo miſer, & plange inceſſanter peccata tua. Dele lachrymis malitias & miſerias tuas, quia voluntate propria peccaſti. Diſpliceat tibi ſuper omnia, quòd Dominum immenſæ majeſtatis habentem poteſtatem mittere corpus & animam in gehennam, auſus fuiſti offendere. Amareſcat tibi amariſſimè cor tuum, quòd Deum ſummum Patrem incomprehenſibilis bonitatis (qui benignus & miſericors eſt ſuper ingratos & malos) voluntariè, libenter, & delectabiliter offendiſti. Totus diſpliceas tibi, ut totus poſſis placere ei qui ſummus eſt, verus & ſolus Deus: cui nemo placet, niſi qui ſibimetipſi diſplicet: & nemo ei diſplicet, niſi qui ſibimetipſi placet. Diſſipat namque Deus oſſa eorum qui hominibus placent. Et quod altum & pulchrum eſt apud homines, abominabile eſt apud Deum. Vide miſer homo (y) quia totum eſt vanitas, totum ſtultitia, totum dementia, quidquid facis in hoc mundo: præter id ſolum, quod in Deum, & propter Deum, & ad honorem Dei facis. Quidquid ſine Deo facis, totum eſt malitia & vanitas: quia nihil eſt bonum ſine Summo bono. Et magna miſeria hominis eſt cum illo non eſſe, ſine quo non poteſt eſſe. Vide homo miſer, qui ad ſimilitudinem & imaginem Dei creatus es, & propter nimiam charitatem Domini noſtri Jeſu Chriſti à morte æterna ac turpiſſima redemptus es, & liberatus es: & ad videndum claritatem ſummi Dei ſola inæſtimabili miſericordia ſua vocatus es: & plurimis beneficiis, ex quo eſſe cæpiſti, ab Altiſſimo Patre totius bonitatis ad vitam æternam habendam per Unicum Filium ſuum invitatus es. Miſer homo recognoſce hunc honorem, intellige dignitatem tuam, qui à tanta Majeſtate honoratus es. Æternus enim Deus & immenſus creavit te, formavit te, redemit te, & invitavit te. Maximus honor & amplus amor. Cognoſce ô homo honorem tuum, & curre, gratias agens, ad invitatorem tuum, ne fortè ſi ingratus ire nolueris, iratus Dominus jubeat te ſuccidi, & tibi oſtium vitæ æternæ in perpetuum claudat. Cognoſce ô homo honorem tuum, & honora Creatorem tuum. Cognoſce te eſſe meliorem avibus (z) meliorem cunctis animantibus. Noli eſſe ſimilis jumentis inſipientibus; quæ ſolam vitam præſentem cogitant, quæ tantùm carnalia & temporalia cogitant, quia nec alia ſciunt. Homo non te ſubiicias carni, non ſis amator mundi: non te ſuſtineas eſſe filium diaboli, propter honorem potentiſſimi & ſapientiſſimi & incomprehenſibilis Patris tui Altiſſimi Dei æterni: propter nomen Dei admirabile non te conſtituas adverſarium & homicidam tui: propter Unigenitum & dilectum Filium ejus Jeſum Chriſtum non te facias ſocium dæmoniorum; & combuſtionis ignis æterni. Qui redemptus es precioſiſſimo Sanguine Agni immaculati, noli tantum pretium vilipendere, quod pro te Dei Filius dignatus eſt exolvere, ne ſempiternis involuaris incendiis. Tunc enim pænam maximam habebis ſine remedio, tunc dolorem inopinabilem patieris ſine fine, & tormento plenus eris, nunquam tamen alleviaberis: quia qui non flevit quando erat tempus flendi, æterno luctu lugebit, ſed ſine fructu. Proinde dignum eſt [a] & tibi multùm expedit, compati Chriſto paſſo, commori mortuo, conſepeliri ſepulto. Si membrum Chriſti es [b] cõpatere Capiti tuo: ſi frater Chriſti es, commorere Fratri tuo. Plange, dole cum gemitu & lachrymis ſuper mortem precioſam Unigeniti Dei Patris. Alioquin ſi non doles, ſi non plangis, ſi non compateris: deliras, degeneras, belluam ſapis, lethargum pateris, hominem diffiteris.

§. IV.

Et petræ ſciſſæ ſunt. Matt. 27.

Poſtquam Jeſus expiravit [c] tunc petræ duriſſimæ ſciſſæ ſunt. Nemo duri cordis ſalutem unquam adeptus eſt (d) niſi quem fortè miſerans Deus *abſtulit ab eo* (juxta Prophetam Ezechielem) *cor lapideum, & dedit cor carneum*. Quid eſt cor durum? Ipſum eſt quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus: minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia eſt, ad conſilia infidum, ad judicia ſævum, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina, præteritorum obliviſcens, præſentia negligens, futura non providens. Ipſum eſt cui præteritorum, præter ſolas injurias, nihil omninò non præterit, præſentium nihil non perit, futurorum nulla niſi fortè ad ulciſcendum proſpectio ſeu præparatio eſt. Et ut in brevi ſermone cuncta horribilis mali mala complectar, ipſum eſt quod nec Deum timet, nec hominem reveretur. Quis autem ſcindet duritiam iſtam (e) niſi qui in Paſſione ſua petras ſcindit? Quis dabit cor pænitens, niſi à quo eſt omne datum optimum? Ipſe digito ſuo inſcribit legem ſuã (f) non jam in lapide, ſed in tabulis cordis carnalibus, propheticam implens promiſſionẽ, quâ ſe pollicitus eſt ablaturum cor lapideum, & carneum cor eſſe daturum: id eſt, non durum, non obſtinatum, non Judaicum; ſed pium ſed manſuetum, ſed tractabile, ſed devotum. Nihilominùs tamen ait Dominus omnipotens: [g] *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio & fletu & planctu: & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra*. Quibus verbis manifeſtè prior ille populus Judæorum & duritiæ cordis & vanæ ſuperſtitionis arguitur. Crebra ſiquidem apud eos ſciſſio veſtium, ſed non cordium eſſe ſolebat. Quandò enim ſcinderentur corda lapidea, quæ non poterant nec circumcidi? *Scindite*, inquit, *corda veſtra, & non veſtimenta veſtra*. Si quis in vobis eſt, cujus voluntas circa unum aliquid ſolet obſtinatior inveniri, ſcindat cor ſuum gladio ſpiritûs, quod eſt verbum Dei

u *Tract. de modo bene vivend. cap. 10. num. 28.* x *Ser. de miſeria hum. num. 2. tom. 6. pag. 843.* y *Ibidem num. 4.* z *Ibidem num. 5.*

a *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 6.* b *Ser. de Sanctiſs. Sacram. num. 6. tom. 6. pag. 735.* c *Ser. de lament. V. M. num. 7.* d *lib. 1. de conſid. ad Eugen. cap. 2. num. 3* e *Ser. 13. diverſ. num. 2.* f *Ser. 1. in dedicat. Eccl. num. 4.* g *Ser. 2. in Quadrag. num. 5.*

Dei: ſcindat illud, & in multas minutias feſtinet diſpartiri. Alioquin non eſt converti ad Dominum in toto corde, niſi ſciſſo corde. Donec enim illam un am accipias Jeruſalem, cujus eſt participatio in idipſum, multa interim tibi præcipiuntur, & ſi in uno offenderis, factus es omnium reus. *Spiritus Domini multiplex*, ait Sapiens: nec potes ſequi multiplicem ſine multiplici ſciſſione. Audi denique hominem quem ſecundùm cor ſuum invenerat Deus: *Paratum*, inquit, *cor meum Deus, paratum cor meum*. Paratum ad adverſa, paratum ad proſpera: paratum ad humilia, paratum ad ſublimia: paratum ad univerſa, quæcunque præceperis. Vis paſtorem ovium facere? Vis conſtituere Regem populorum? *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum*. Quis ut David fidelis ingrediens, & egrediens, & pergens ad imperium Regis? Et dicebat de peccatoribus: *Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum, ego verò legem tuam meditatus ſum*. Inde enim cordis duritia, inde mentis obſtinatio, quia meditatur quis non legem Domini, ſed propriam voluntatem. Poteſt tamen & aliter hæc ſciſcio cordis intelligi [h] ut ſi prauum fuerit, ſcindatur ad confeſſionem: ſi durum, ad compaſſionem. Quidni ſcindatur cor, ut viſceribus affluat pietatis? Quidni ſcindatur ulcus ut ſanies effluat? Utilis prorſus utraque ſciſſio, ut nec clauſum lateat peccati virus in corde, nec indigenti proximo claudamus viſcera miſericordiæ. Denique cor noſtrum nihil digniùs perficere poteſt [i] quàm ut ei ſe reſtituat à quo factum eſt. Et hoc à nobis Dominus expetit, dicens: *Fili, da mihi cor tuum*. Tunc ſiquidem cor hominum Deo datur, quando omnis cogitatio terminatur in eum, gyrat & circumflectitur ſuper eum, & nihil vult poſſidere penitùs præter eum, ſicquè colligato ſibi animo eum diligit, ut ſine ipſo amarus ſit omnis amor. Nec aliud dixerim cor Domino dare, quàm ipſum captivare in omne obſequium ejus, & ita voluntati ejus ex toto ſupponere, ut nihil aliud velit, quàm quod noverit eum velle. Itaque cor Domino datum, ipſum in omnibus & de omnibus adorabit, & gratias aget, etiamſi multa noſtris ſenſibus moleſta videantur. Nihil turbationis ex rerum novitate ſuſcipiet. Tentatus à Domino per tribulationes & aſperas qualitates non movebitur. Quidquid illatum fuerit, etiamſi habeat aſperũ ſenſum, velut impellens ad ſuperna, ſuſcipiet. Qui cor ſuum dedit Deo, cantabit melodicè & dicet cum Propheta David: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo & pſallam in gloria mea*. Eſt ſiquidem gloria prima, & ſecunda; prima *virtutis*, ſecunda *beatitudinis*: vna in via, alia in patria. Proinde omnibus qui cor ſuum Deo tradiderunt, factum eſt in argumentum & ſignum quod cantant, & in virtutum gloria pſallunt in tribulationibus, in preſſuris, in anguſtiis, in fame & ſiti, in nuditate & dejectione, in maledictis, in conviciis & deriſionibus, in flagellis: ac etiam morte intenta, in cordibus plùs exultant. Nec reaccipiunt ampliùs poteſtatem in eo quod Domino tradiderunt: nullum ſacrilegii crimen reperitur deterius, quàm in voluntate ſemel oblata Deo reaccipere poteſtatem. Non debent ſibi vivere, qui cor ſuum Deo dicarunt, ſed ei qui pro omnibus Animam ſuam poſuit. Nihil dignius cogitari poteſt quàm cor ad eum referre, qui ut viveres mori voluit: nam & *juſtus cor ſuum tradidit ad vigilandum diluculò ad Dominum, qui fecit illum*. Vigilatio cordis juſta & cogitatio ejus juſta eſt, ut meditetur aſſiduè quid accepit in bonis naturæ, quid in bonis gratiæ, quid in Dei Filio pro nobis incarnato, paſſo, mortuo, & ſepulto.

§. V.

Et monumenta aperta ſunt, & multa corpora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt. Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem ejus, venerunt in ſanctam Civitatem, & apparuerunt multis. Matt. 27.

Poſt quam Jeſus expiravit [k] tunc monumenta aperta ſunt, & reſurrexerunt multi apertis tumulis, fatentes voce magna Chriſtũ eſſe Deũ. Quæris (l) quando hoc fuit? Quando putas, niſi cùm reflorvit caro Chriſti in reſurrectione? Et hic primus & maximus flos qui apparvit in terra noſtra, nam primitiæ dormientium Chriſtus. Ipſe inquam eſt flos campi & lilium convallium Jeſus, ut putabatur filius Joſeph à Nazareth, quod interpretatur flos. Is ergo flos apparvit primus, ſed non ſolus. Nam & *multa corpora ſanctorum qui dormierant, pariter ſurrexerunt*, qui veluti quidam lucidiſſimi flores ſimul apparverunt in terra noſtra. Denique *venerunt in ſanctam Civitatem, & apparverunt multis*. Quid ergo mirum [m] ſi Vitis noſtra admirabilem dedit odorem, & uncta eſt & florens: Nazarenus enim florens interpretatur. Quid jucundius flore? Multi enim imò omnes, id eſt, omnium virtutum flores in noſtro Nazareno ſunt. Superat tamen omnes odores omnium virtutum uncti Jeſu odor Crucifixi, ubi perfectio præcipuè efflorebat, & de floribus Vulnerum ſuorum inæſtimabilem odorem effudit. Fracto enim alabaſtro mundiſſimi Corporis virginalis dulcis Jeſu, effuſſum eſt unguentum Sacratiſſimi Sanguinis. Ipsâ quoque Animâ (in qua ſine dubio redolebat unguentum Spiritus ſeptiformis (emiſâ, dilatatus & diſperſus eſt odor Vitis noſtræ florentis non per terras ſolùm, ſed & per inferos, & ſuſcitati ſunt mortui, qui tam ad vitam corporis quidem, quàm ad vitam animæ quotidie ſuſcitantur. Ad huc autem ad monumentũ properat Vita noſtra Jeſus [n] ut quatriduanũ educat à monumẽto: & Lazarũ quærit (peccatorẽ converſum) ut quæratur, & inveniatur à Lazaro. In hoc enim eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus Deũ, ſed quia ipſe prior dilexit nos. Age igitur Dñe, quære quẽ amas, ut & amantem facias & quærentẽ. Quære ubi poſuerunt eum, jacet enim clauſus, ligatus, oneratus. Jacet in ergaſtulo conſcientiæ, tenetur vinculis diſciplinæ, & tanquam lapide ſuperpoſito premitur, & opprimitur onere pænitentiæ, maximè quòd deſit interim fortis ut mors dilectio, & charitas omnia ſuſtinens: & in his omnibus jam ſtetet Domine,

h Ibidem num. 6. i Epiſt. de doctrina vitæ agenda num. 1. tom. 1. pag. 1083.

K Ser. de Lament. V. M. num. 9. l Ser. 58. in Cant. num. 8. m Tract. de vite myſt. cap. 43. num. 160. & 161. n. Ser. 4. in Aſſumpt. B. M. num. 2.

ne: quadriduanus eſt enim. Credo jam multorum ingenia pravolant, ut intelligant quem velim dicare Lazarum. Eum ſine dubio, qui nuper peccato mortuus fodit ſibi parietem, ut videat abominationes multas & malas pravi & inſcrutabilis cordis ſui: & juxta Prophetam Jeremiam, ingreſſus eſt in petram, abſconditus foſſa humo à facie furoris Domini. Sed quid eſt [o] Domine jam fœtet, quadriduanus eſt enim? Fortè enim fœtorem iſtum, & quatuor dies iſtas non continuò quivis intelligat. Ego *primam* arbitror timoris diem, qua nimirùm irradiante cordibus noſtris peccato morimur, & quodammodò ſepelimur in conſcientiis noſtris. *Secunda* dies agitur in labore certaminis; ſolet nempè inter primordia converſionis acriùs inſurgere tentatio pravæ conſuetudinis, & vix extingui poſſunt jacula ignita diaboli. *Tertia* nihilominus dies doloris etiam videtur eſſe, dum recogitat quis annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, & nec tam laborat declinando futura, quàm præterita plangendo deplorat. Miraris quòd has dixerim dies? Sed ſepulturæ debentur dies nebulæ & caliginis, dies luctus & amaritudinis. Sequitur *quarta* dies pudoris non diſſimilis tribus, quando jam horribili confuſione operitur anima miſeranda, dum nimis conſiderat quæ & quanta deliquerit, & in oculis cordis tetras verſat imagines peccatorum. Animus hujuſmodi nihil diſſimulat, ſed dijudicat, ſed aggravat, ſed exaggerat univerſa: non ſibi parcit durus judex in ſemetipſum. Utilis quidem exacerbatio, & digna miſeratione crudelitas, facilè ſibi Divinam concilians gratiam, dum pro eo mens æmulatur etiam contra ſeipſam. Veruntamen *Lazare veni foras*, ne in tanto fœtore diutiùs immoreris. Caro putrida putredini proxima eſt: & qui confunditur vehementiùs & tabeſcit, propè eſt ut deſperet. Propterea *Lazare veni foras*. Abyſſus abyſſum invocat: abyſſus luminis & miſericordiæ, abyſſum miſeriæ & tenebrarum. Major illius bonitas eſt, quàm iniquitas tua: & ubi peccatum abundat, ſuperabundare gratiam facit. *Lazare*, inquit, *veni foras*. Ac ſi manifeſtiùs dicat: Quouſque conſcientiæ tuæ caligo te detinet? quamdiu in cubiculo tuo gravi corde compungeris? *Veni foras*, procede, reſpira in lucem miſerationum mearum. Hoc enim eſt quod in Propheta Iſaja legiſti: *Infrenabo os tuum laude mea, ne pereas*. Evidentiùs quoque Propheta David de ſeipſo: *Ad meipſum*, inquit, *anima mea turbata eſt, propterea ero memor tui*. Jam verò [p] quid ſibi vult quod ait: *Tollite lapidem*, & poſt pauca: *Solvite eum*? Numquid poſt viſitationem gratiæ conſolantis ceſſabit agere pœnitentiam, quoniam appropinquavit regnum cælorum? aut abiiciet diſciplinam, ne fortè iraſcatur Dominus, & pereat de via juſta? Abſit hoc. Tollatur lapis, ſed pœnitentia maneat, non jam premens & onerans, ſed vividam & robuſtam mentem roborans atque confirmans: nimirùm cujus cibus ſit (quem antea neſciebat) Domini facere voluntatem. Sic & diſciplina non jam conſtringit liberum, ſecundùm illud: *Juſtis non eſt lex poſita*: ſed voluntarium regit & dirigit in viam pacis. Super hac Lazari ſuſcitatione manifeſtiùs pſallit Propheta: *Non derelinques animam meam in inferno* quia infernus quidam & carcer animæ eſt rea conſcientia. *Nec dabis ſanctum tuum* (non ſuum ipſius, ſed tuum utique, quem ipſe ſanctificas) *videre corruptionem*. Corruptioni ſiquidem proximus erat quadriduanus qui cœperat jam fætere. Propè erat ut penitùs diſſolveretur, & veniens in profundum malorum contemneret impius: ſed præventus voce Virtutis, & ab ea vivificatus gratias agit dicens: *Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitiâ cum vultu tuo*. Ad ipſius ſiquidem contemplationem evocaſti & eduxiſti ab inferno animam meam, dum anxiaretur ſuper me ſpiritus meus, intuens conſcientiæ propriæ faciem nimis abominandam. Amen.

CAPUT II.

De converſione & fide Centurionis, confitentis Jeſum crucifixum eſſe Filium Dei.

Videns autem Centurio, qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamans expiràſſet, ait: Verè hic homo Filius Dei erat. *Mar.* 15.

1 *Oſtenditur, fidem habere oculos lynceos ad cognoſcendam Chriſti Divinitatem, ab oculis tamen corporeis abſconditam. Laudatur fides Centurionis, qui Chriſtum morientem ex voce agnovit eſſe Filium Dei, non autem ex facie. Oſtenditur, quòd ſicut per aures Evæ irrepſit venenum in ipſius mentem, ita etiã per aures noſtras intrat antidotum ad credendum myſteria fidei* 2. *Oſtenditur, oculum mentis noſtræ oportere mundari fide & auditu præceptorum Dei, ut videamus eum. Auditus in rebus fidei potior eſt quàm viſus. Auditus eſt meritum viſionis, viſio autem eſt præmiũ auditionis.* 3. *Oſtenditur, M. Magdalenam ideo prohibitam eſſe ne tangeret Chriſtum redivivum, quia plus tribuebat oculis corporeis, quàm fidei, quæ ſola dignè tangit Chriſtum jam glorificatum. Proponitur nobis doctrina ad imitandum prudentiã Eccleſiæ Sponſæ, agnoſcentis Majeſtatem Sponſi ſui Crucifixi ſub nigredine paſſionis.*

§. I.

INtuemini [a] & videte quàm oculata ſit fides: quàm lynceos oculos habeat, diligentiùs conſiderate. Cognoſcit Dei Filium lactentem, cognoſcit in ligno pendentem, cognoſcit morientem. Siquidem Latro in patibulo, Magi in ſtabulo cognoſcunt: ille clavis infixum, iſti pannis involutum. Centurio verò Vitam agnovit in morte: Magi Dei Virtutem in teneri corporis infirmitate. Centurio ſummum ſpiritum in expiratione, Magi Dei Verbum in infantia cognovère. Siquidem quidquid Latro & Centurio ſermonibus, Magi muneribus confitentur. Latro Regem, Centurio Dei Filium ſimul & hominem pronunciant. Non cognovit Herodes, [b] idcircò deſpexit. Non cognovit Synagoga, quæ nigredinem illi paſſionis & infirmitatis improperans: *Alios*, ait, *ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere* Et: *Chri-*

ſtus

o Ibidem num. 3. p Ibidem num. 4.

a Ser. 2. in Epiph. Dom. num. 4. b Ser. 25. in Cant. num. 10.

quòd intellectum reddat obſervatio mandatorum, quem tulit tranſgreſſio. Adverte adhuc in ſancto Iſaac, quomodò præ cæteris ſenſibus auditus in jam ſene viguerit. Caligant oculi Patriarchæ, palatum ſeducitur, fallitur manus, non fallitur auris. Quid mirum ſi auris percipit Veritatem, cùm fides ex auditu, auditus per verbum Dei, verbum Dei Veritas ſit? *Vox* (inquit Iſaac) *vox Jacob eſt*: nihil verius. *Manus autem, manus ſunt Eſaü*: nihil falſius. Falleris, manûs ſimilitudo decepit te. Nec in guſtu Veritas eſt, etſi ſuavitas eſt. Nam quomodò habet Veritatem, qui ſe putat edere venationem, cùm domeſticis veſcatur hædorum carnibus? multò minùs òculus qui nihil videt. Non eſt Veritas in oculo, non ſapientia. *Væ qui ſapientes eſtis* (ait Eſajas) *in oculis veſtris*. Num bona ſapientia cui maledicitur? Mundi eſt, ac per hoc ſtultitia apud Deum. Bona [m] & vera ſapientia trahitur de occultis, ut ſapit beatus Job. Quid foris eam quæris in corporis ſenſu? Sapor in palato, in corde ſapientia eſt. Ne quæras ſapientiam in *oculis carnis*, quia caro & ſanguis non revelat eam, ſed ſpiritus. Non in *guſtu oris*: nec enim invenitur in terra ſuaviter viventium. Non in *tactu manus*: cùm ſanctus Job dicat, *Si oſculatus ſum manum meam ore meo, quod eſt iniquitas maxima, & negatio in Deum*. Quod tunc fieri arbitror, cùm donum Dei quod eſt ſapientia, non Deo, ſed meritis adſcribitur actionum. Sapiens fuit Iſaac, ſed tamen erravit in ſenſibus. Solus habet *auditus* verum, qui percipit verbum. Nimirùm vocem illius [n] qui in Propheta loquitur: *Ego qui loquor juſtitiam*. Vox ejus eſt inſpiratio ejus, ac juſti timoris incuſſio. Ideo Sponſa ejus compertà hac voce (o) gaudens & exultans: *Vox*, inquit, *dilecti mei*. Amica eſt, & gaudio gaudet propter vocem Sponſi. Et addit: *Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles*. Compertâ ex auditu vocis dilecti præſentiâ, incunctanter intendit benè curioſos oculos ad videndum quem audierat. Auditus ducit ad viſum: *quia fides ex auditu*, quâ corda mundantur, ut poſſit videri Deus. Sic enim habes: *Fide mundans corda*. Videt itaque venientem quem loquentem audierat, obſervante etiam hîc ordinem illum Spiritu Sancto, qui apud Prophetam deſcriptus eſt ita: *Audi filia & vide*. Et ut certiùs advertas, non caſu neque fortuito, ſed de ſtudio magis & induſtria, ob illam ſcilicet rationem quam præmiſimus, auditum hoc loco præmiſſum eſſe viſui: Vide ſi non hic ordo verborum à ſancto quoque Job obſervatus invenitur, ubi ſic loquitur Deo: *Auditu auris audivi te, & nunc oculus meus videt te*. Sed & ubi Spiritus Sanctus ſuper Apoſtolos in die Pentecoſtes deſcendiſſe memoratur, nonne auditus viſum præveniſſe deſcribitur. Ait enim Scriptura: *Factus eſt repentè de cælo ſonus tanquam advenienti ſpiritus vehementis*. Et infra: *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis*. Et hîc ergo Spiritus Sancti adventum primò auditus, dehinc viſus percepiſſe refertur. Teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis (p) dum viſus voci, auri oculus atteſtatur. Audita viſa confirmant, ubi duorum teſtimonium (auris loquor & oculi) ratum ſit. Propterea Dominus ajebat: *Ite, renunciate Joanni* (ejus nempe diſcipulis loquebatur) *quæ audiſtis, & vidiſtis*. Nec breviùs illis, nec planiùs intimari fidei valuit certitudo. Eadem ſanè in brevi etiam univerſæ terræ perſuaſio facta eſt, & eodem argumenti compendio. *Quæ audiſtis* (inquit) *& vidiſtis*. O verbum abbreviatum, attamen vivum & efficax. Haud dubius profectò aſſero quod auribus oculiſquè percepi. Intonat tuba ſalutaris, coruſcant miracula, & mundus credit. Citò perſuadetur quod dicitur, dum quod ſtupetur, oſtenditur. Habes autem, quia *profecti Apoſtoli prædicaverunt ubique Domino cooperante & ſermonē confirmante, ſequentibus ſignis*. Habes in monte Thabor ſtupēda claritate transfiguratū, & nihilominùs ſuperna teſtificatum voce. Habes in Jordane ſimiliter & columbam deſignantem, & vocem teſtificantem. Proinde hæc duo ubique pariter vox & ſignum ad introducendam fidem ex divina largitate concurrunt, ut latus ad animam per utraſque feneſtras ingreſſus pateat veritati. Itaque [q] auditus eſt meritum videndi, viſio præmium audiendi. Et prius eſt audire, videre poſterius, ſicut ſcriptum eſt: *Audi filia & vide*. Quiſquis autem in futuro Deum videre deſiderat, profectò neceſsè eſt ut in præſenti priùs Deum audiat, & in auditu auris obediat. Audiebat Paulus vocem Domini (r) ſed faciem Domini non videbat, quoniam erudiebatur ad fidem, prout & ipſe poſtea docuit: *Fides ex auditu eſt*.

§. III.

Meritò Carnē redivivam Chriſti (s) tangere prohibetur mulier (*Maria Magdalena*) carnaliter ſapiens, plùs quippè tribuens oculo quàm oraculo, ideſt, carnis ſenſui, quàm verbo Dei. Quem enim mortuum vidit reſurrecturum non credidit, cum tamen hoc promiſerit ipſe. Denique non quievit oculus uſque dum ſatiatus eſt viſus, quoniam non erat conſolatio fidei, nec Dei rata promiſſio. Nonne cælum & terra & quidquid omninò carnis oculus attingere poteſt, ante habent tranſire & perire, quàm jota unum aut unus apex ex omnibus quæ locutus eſt Deus? Et tamen ceſſavit à fletu in viſu oculi, quæ noluit conſolari in verbo Domini, pluris habens experimentum quàm fidem. At experimentum fallax eſt. Mittitur ergo ad certiorem, fidei cognitionem (t) quæ utique apprehendit quod ſenſus neſcit, experimentum non invenit: *Noli me tangere*, inquit Dominus. Ac ſi diceret: Diſſueſce huic ſeducibili ſenſui, innitere verbo, fidei aſſueſce, fides neſcia falli, fides inviſibilia comprehendens, ſenſûs penuriam non ſentit: denique tranſgreditur fines etiam rationis humanæ, naturæ vſum, experientiæ terminos. Quid interrogas oculum ad quod non ſufficit? Et manus quid explorare conatur quod ſupra ipſam eſt? Minus eſt quidquid ille vel illa renunciet. Sanè fides pronunciet de me, quæ majeſtati nihil minuat. Diſce id habere certiùs, id tutiùs ſequi quod illa ſuaſerit. *Noli me tangere, nondum*

m *Ibidem num. 6.* n *Ser. 53. in Cant. num. 2.* o *Ibidem num. 2.* p *Ser. 59. in Cant. num. 8.*

q *Ser. 77. divers. num. 2.* r *Ser. 1. in Converſ. S. Pauli num. 5.* s *Ser. 28. in Cant. num. 7.* t *Ibidem num. 8.*

enim aſcendi ad Patrem. Quaſi verò cùm jam aſcenderit, tunc tangi ab ea velit aut poſſit. Et utique poterit, ſed affectu non manu, voto non oculo, fide non ſenſibus. Quid tu me (ait) modò tangere quæris, quæ ſenſu corporis gloriam æſtimas reſurrectionis? Non recordaris quomodò tempore adhuc meæ mortalitatis transfigurati ad horam morituri Corporis gloriam oculi Diſcipulorum ſuſtinere nequiverunt? Adhuc quidem tuis ſenſibus gero morem, formam ingerendo ſervilem, quam de conſuetudine recognoſcas. Cæterùm mirabilis facta eſt gloria mea ex te, confortata eſt, & non poteris ad eam. Differ ergo judicium, ſuſpende ſententiam, & tantæ rei diffinitionem ne credas ſenſui, ſed fidei reſervato. Illa digniùs, illa diffiniet certiùs, quæ pleniùs cōprehendet. Deniq; cōprehendit illo ſuo myſtico ac profundo ſinu quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum. Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, illa in ſe quaſi quodam involucro clauſum portat, ſervatquè ſignatum. Illa igitur dignè me tanget (u) quæ Patri conſedentem ſuſcipiet, non jam in humili habitu, ſed in cæleſti Carne ipſa, ſed altera ſpecie. Quid deformem vis tangere? Expecta ut formoſum tangas. Nam qui deformis modò, tunc formoſus. Deformis tactui, deformis aſpectui. Deformis denique deformi tibi, quæ ſenſibus plùs inhæres, fidei minùs. Eſto formoſa, & tange me. Eſto fidelis, & formoſa es. Formoſa formoſum & digniùs tanges & feliciùs. Tanges manu fidei, deſiderii digito, devotionis amplexu. Tanges oculo mentis. At numquid adhuc nigrum? Abſit. Dilectus tuus candidus eſt & rubicundus. Formoſus planè, quem circumdant flores roſarum, & lilia convallium, hoc eſt, Martyrum Virginumquè chori. Et qui medius reſideo, utrique non diſſideo choro, Virgo & Martyr. Quomodò denique candidis non congruo Virginum choris, Virgo Virginis Filius, Virginum Sponſus? Quomodò non roſeis Martyrum congruo choris, cauſa & virtus, fructus & forma martyrii? Talem talis taliterquè tange, & dic: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus*. Millia millium cum dilecto, & decies centena millia circa dilectum, & nemo ad dilectum. Num tibi verendum erit, ne fortè in quempiam de multitudine errore incidas quærendo quem diligis? Non prorsùs ambiges quemnam eligas, facilè occurret electus è millibus, cunctis inſignior, & dices: *Iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ*. Non ergo in pelle occurret nigra, quæ hactenùs ſanè ingerenda fuit oculis perſequentium, ut contemnerent occidendum: aut etiam amicorum, ut recognoſcerent rediviuum. Non, inquam, jam in pelle occurret nigra, ſed in veſte alba, ſpecioſus formâ nonmodò præ filiis hominum, ſed etiam præ vultibus Angelorum. Quid me vis tangere in humili habitu, ſervili forma, ſpecie contemptibili? Tange cæleſti decorum ſpecie, gloriâ & honore coronatum: divina quidem majeſtate tremendum, ſed ingenita ſerenitate gratum ac placidum. Inter hæc advertenda eſt prudentia Sponſæ [x] & profunditas ſermonum ejus, quæ ſub figura pellium Salamonis, ſcilicet in Carne rimata eſt eſt Deum, in morte Vitam, Summam gloriæ & honoris inter opprobria, & ſub nigro denique habitu Crucifixi candorem innocentiæ, ſplendoremquè virtutum: ſicut illæ utique pelles cùm eſſent nigræ atque deſpectæ, precioſa & prædicanda prædivitis Regis in ſe ornamenta ſervabant. Meritò Sponſa nigredinem non contemnit in pellibus, decorem qui ſub pellibus eſt advertens. Et ideo quidam illam contempſerunt, qui hunc minimè cognoverunt. *Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Non cognovit Herodes, & idcircò deſpexit. Non cognovit Synagoga, quæ nigredinem illi paſſionis & infirmitatis improperavit. Sed cognovit Centurio, qui Filium Dei clamat. Cognoſcit Eccleſia, quæ & æmulatur nigredinem, ut decorem participet. Non confunditur nigra videri, nigra dici, ut dicat dilecto: *Opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt ſuper me*. At ſanè nigra inſtar pellium Salamonis, foris ſcilicet, & non intùs. Neque enim intùs nigredinem meus Salamon habet. Denique non ait: *Nigra ſum* ſicut Salamon, ſed *ſicut pelles Salamonis*: quòd in ſuperficie tantùm ſit veri nigredo pacifici. Peccati nigredo intùs eſt, & priùs interiora culpa commaculet, quàm ad oculos prodeat. Denique de corde exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, adulteria, blaſphemiæ: & hæc ſunt quæ coinquinant hominem, ſed abſit ut Salamonem. Minimè prorsùs apud verum pacificum iſtiusmodi inquinamenta reperies. Oportet namque eſſe ſine peccato eum, qui tollit peccata mundi: qui ad reconciliandos peccatores inventus eſt idoneus, jure ſibi nomen vendicet Salamonis. Amen.

CAPUT III.

De timore militum crucifixorum, quem ſenſerunt ex terræ motu & aliis prodigiis, quæ evenerunt in morte Jeſu Crucifixi.

1. Oſtenditur, timorem eſſe initium converſionis ad Deum. Docemur quantùm timendus ſit Deus Creator & Dominus noſter. Explicantur timores quatuor, humanus, ſervilis, initialis, & caſtus. 2. Oſtenditur, juſtum Jeſum ideo voluiſſe injuſtè occidi, ut obtineret de diabolo juſtitiam mortis, eamquè nobis communicaret. Probatur, mortem Chriſti valuiſſe ad juſtitiam & vitam reſtituendam multis: peccatumquè Adæ non fuiſſe potentius ad malum, quàm Chriſti juſtitiam ad bonum. 3. Oſtenditur, Chriſti paſſionem & infirmitatem non minùs nobis profuiſſe quàm Majeſtatem. Docemur quomodò Chriſtus in odore ſapientiæ & juſtitiæ attrahit nos ad ſe, & quomodò donavit nobis totam vitam ſuam. Quæritur, cur lege mortis & peccati adhuc gravemur? Proponuntur nobis quatuor virtutes cardinales ad conſiderandum, ſimul & exercitandum eas.

§. I.

u Ibidem num. 9.

x Ibidem num. 10.

Digitized by Google

§. I.

Centurio autem & qui cum eo erant cuſtodientes Jeſum, viſo terræ motu, & his quæ fiebant, timuerunt valdè. Matt. 27.

MEritò quidem timuerunt. (a) Nempè aderat Paſſio Domini utique terram movens, petras ſcindens, aperiens monumenta. Unde (b) Pſalmiſta dicit: Reſpexit Dñus, & commota eſt & contremuit terra. Tunc terra contremiſcit, quando peccator ad lachrymas commovetur. Domine (c) quoties Paſſionis tuæ amaritudinem in cordibus noſtris ruminamus, toties de nobis expaveſcimus: quia dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant à facie ejus. Hìc nempe (d) timeri dicitur Deus: hìc ſanctum & terribile nomen ejus, & tanquam ingreſſus gloriæ. Initium planè ſapientiæ eſt timor Domini. Et benè initium ſapientiæ (e) eſt timor Domini: quia tunc primùm Deus animæ ſapit, cùm eam afficit ad timendum, non cùm inſtruit ad ſciendum. Times Dei juſtitiam, times potentiam, & ſapit tibi juſtus & potens Deus: quia timor ſapor eſt. Quid tam timendum quàm poteſtas (f) cui non potes reſiſtere? Quid tam timendum quàm Sapientia, cui abſcondi non potes. Poterat minùs timeri Deus, alterutro carens. Nunc autem perfectè oportet timeas illum, cui nec oculus deeſt omnia videns, nec manus potens omnia. Penſa cujus ſit formidinis & horroris (g) tuum atque omnium contempſiſſe Factorem, offendiſſe Dominum majeſtatis. Majeſtatis eſt timeri, Domini eſt timeri, & maximè hujus Majeſtatis, hujuſquè Domini. Nam ſi reum regiæ majeſtatis quamvis humanæ, humanis legibus plecti capite ſancitum ſit: quis finis contemnentium Divinam Omnipotentiam erit? Tangit montes, & fumigant: & tam tremendam Majeſtatem audet irritare vilis pulviculus, uno levi flatu mox diſpergendus, & minimè recolligendus? Ille ille timendus eſt, qui poſtquam occiderit corpus, poteſtatem habet mittere in gehennam. Audi, ô homo, quæ dico (h) audi quæ moneo, auſculta quæ loquor: Deum time ſuper omnia, & mandata ejus ſemper obſerva: quia ecce *Oculi Domini* (ait Propheta) *ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus.* Et Salamon ait: *Time Dominum, & recedere à malo. Qui timet Dominum, nihil negligit.* Etiã Sapiens in libro Eccleſiaſtici ait: *Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis. Timor Domini delectabit cor, & dabit gaudium & lætitiam in longitudinẽ dierum: nam qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari. Timor Domini eſt ſapientia & diſciplina. Non ſis incredulus in timore Dei, & ne acceſſeris ad illum duplici corde. Timentes Dominum ſuſtinete ejus miſericordiam, & non deflectatis ab illo, ne cadatis. Qui timetis Dominum, credite in illum, ut in oblectatione veniat vobis miſericordia. Qui timetis Dominum, credite in illum, & non evacuabitur merces veſtra. Qui timetis Dominum, diligite illum, & illuminabuntur corda veſtra. Qui timent Dominum, non erunt increduli verbo ejus: & qui diligunt illum, conſervabunt vias illius. Qui timent Dominum, inquirunt quæ beneplacita ſunt illi: & qui diligunt illum, replebuntur lege ipſius. Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua, & in conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas. Qui timent Dominum, cuſtodiunt mandata illius, & patientiam habebunt uſque ad inſpectionem ipſius. Oculi Domini ſuper timentes ſe, & ipſe cognoſcit omnia opera eorum. Conſummatio timoris Dei eſt ſapientia. Timenti Dominum non occurrunt mala, ſed in tentatione Deus liberabit illum à malo. Spiritus timentium Deum requiretur, & in reſpectione illius benedicetur. Timor Domini eſt ſicut paradiſus, benedictio & omnis gloria operiet illum. Beatus vir, cui donatum eſt timorẽ Domini habere. Timor Domini eſt initium dilectionis ejus.* Denique (i) nulla res nos ſic ab omni peccato cuſtodit immunes, ſicut timor inferni, & amor Dei. Deum timere eſt nulla mala facere, & nulla bona quæ facienda ſunt præterire. Timor Domini eſt fons Sapientiæ. *Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die mortis ſuæ benedicetur.* Bonum eſt nobis timere Deum, quia timor Domini expellit peccatum. Timor Domini ſemper emendat. Timor Domini cautum facit hominem atque ſollicitum: ubi verò timor non eſt, ibi perditio eſt animæ. Ubi timor non eſt, ibi diſſolutio vitæ eſt. Ubi timor non eſt, ibi eſt abundantia peccatorum. Igitur timor & ſpes ſemper ſint in corde tuo: pariter ſint in te timor & fiducia. Spes & metus pariter perſeverent in te. Sic ſpera in miſericordia Domini, ut timeas ejus juſtitiã. Sed tamen (k) volo te ſcire quatuor eſſe timores, videlicet humanum, ſervilem, initialem, & caſtum. *Primus timor eſt humanus*, quando timemus pati pericula carnis, vel perdere bona mundi, propter quod peccamus. Hic mundanus timor malus eſt, & in primo gradu cum mundo deſeritur, quem Dominus prohibet in Evangelio, dicens: Nolite timere eos qui occidunt corpus, *&c. Secundus timor eſt ſervilis*, cùm timore gehennæ homo recedit à peccato, & omnia bona quæ facit, non propter Dei ſed propter timorem inferni facit. Ille quaſi ſeruus timet, qui bonum quod facit, non timore amittendi bonum quod non amat, ſed timore patiendi malum quod formidat, facit. Ille non timet perdere amplexus pulcherrimi Sponſi Jeſu, ſed timet ne mittatur in pœnas inferni. De hoc ſervili timore ait Paulus: *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterũ in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum*: id eſt, ſpiritum filialem. Bonus eſt iſte ſervilis timor & utilis, licet inſufficiens & imperfectus, per quem creſcit paulatim conſuetudo juſtitiæ. Cùm incipit homo credere diem Judicii, incipit timere. Si cæpit credere, cæpit & timere: ſed qui adhuc timet, non habet perfectam fiduciam in die Judicii. Nondum eſt in illo perfecta charitas qui adhuc timet, quia ſi perfecta in illo eſſet charitas, non timeret. Perfecta charitas faceret in homine perfectam juſtitiam, ut homo non haberet unde timeret: ſed haberet unde deſideraret, ut tranſeat iniquitas, & veniat regnum Dei. *Tertius timor eſt initia-*

a *Ser. infer. 4. heb. ſan. num. 1.* b *Tract. de modo bene vivon. cap 10. num. 28.* c *Ser. infer. 2. Paſche num. 19. tom. 6. pag. 726.* d *Ser. 23. in Cant. num. 15.* e *Ibidem. num. 16.* f *lib. 5. de Conſider. c. 14. n. 32.* g *Ser. 16. in Cant. n. 7.* h *Tract. de modo bene viv. c. 4. n. 7.*

i *Ibidem num. 8.* k *Ibidem num. 9.*

lis [l] quando homo incipit facere bonum propter dilectionem Dei, quod antea faciebat propter timorem inferni. De hoc initiali timore ait David Propheta: *Initium ſapientiæ eſt timor Domini*. Initialis timor eſt, quando homo incipit amare Deum quem ante timebat, & ſic excluditur à corde ſervilis timor. *Quartus timor eſt caſtus*, per quem timemus ne Sponſus Chriſtus Jeſus tardet, ne diſcedat à nobis, ne eum offendamus, ne in eum peccemus, & ne eum perdamus. Timor iſte ſcilicet caſtus, de amore deſcendit: timor iſte de amore naſcitur. De hoc timore legitur in Pſalmo: *Timor Domini ſanctus permanet in ſæculum ſæculi*. In corde hominis priùs venit timor. Et quare venit? Ut locum charitati præparet. Quantò autem magis charitas cœperit habitare in corde hominis, tantò magis timor decreſcit. Quantò major eſt charitas in corde hominis, tantò minor eſt ibi timor. Quare? Quia charitas foras mittit timorem. Timor iſte ſanctus eſt: quia in mente hominis generat ſanctitatem. Timor iſte ſanctus eſt: quia introducit in mentē hominum perperfectam charitatem. Perfecta etenim charitas, perfecta eſt ſanctitas. Timor iſte caſtus eſt: quia non recipit adulterum amorem, ſcilicet quia Deum ſuper omnia diligit, & nihil amori ejus præponit. Etiam timor iſte dicitur filialis, quia non timet Deum quaſi ſeruus crudelem dominum, ſed quaſi filius Patrem dulciſſimum. Hic timor ideo dicitur filialis, quia non timet quaſi ſeruus, ſed quaſi filius.

§. II.

Et glorificaverunt Deum, dicentes: Verè hic homo juſtus erat. Luc. 23. Matt. 27.

Cognoſce anima mea [m] cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce [n] quomodo moritur juſtus, in Cruce diſtenditur, membra diſtrahuntur. Vide quomodo occiſus juſtus injuſtè pro juſtititia [o] novam de inimico obtinuit juſtitiā mortis, ſcilicet injuſtè ſibi illatæ. Quam quaſi ſibi neceſſariam, quia abſque peccato erat, ipſe homini peccatori communicans reum abſolvit per pænam innocentiæ ſuæ. Porrò [p] mors in Chriſti morte fugatur, & Chriſti nobis juſtitia imputatur. Verùm inquis: Quomodò mori potuit qui Deus erat? Quoniam nimirùm & homo erat. Sed quo pacto mors Hominis illius pro altero valuit? Quia & juſtus erat. Profectò namque cùm Homo eſſet, potuit mori: cùm juſtus eſſet, non debuit gratis. Non quidem peccator mortis ſufficit ſolvere debitum pro altero peccatore, cùm quiſque moriatur pro ſe. Qui autem mori pro ſe non habet, numquid pro alio fruſtra debet? Quantò ſanè indigniùs moritur qui mortem non meruit, tantò is juſtus pro quo moritur, vivit. Sed quæ, inquis, juſtitia eſt [q] ut innocens moriatur pro impio? Non eſt juſtitia, ſed miſericordia. Si juſtitia eſſet, jam non gratis, ſed ex debito moreretur. Si ex debito: ipſe quidem moreretur, ſed is pro quo moreretur, non viveret. At verò ſi juſtitia non eſt, non tamen contra juſtitiam eſt. Alioquin & juſtus & miſericors ſimul eſſe non poſſet. Sed etſi juſtus non injuſtè pro peccatore ſatisfacere valeat, quo tamen pacto etiam unus pro pluribus? Etenim ſatis eſſe videretur ad juſtitiam, ſi unus uni moriens vitam reſtituat? Hinc jam reſpondeat Apoſtolus: *Sicut enim* (inquit) *per unius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi, ita & per unius hominis obedientiam juſti conſtituuntur multi*. Sed fortè unus pluribus (inquis) juſtitiam quidem reſtituere potuit, vitam non potuit? *Per unum* (reſpondet Apoſtolus) *hominem mors, & per unum hominem vita. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur*. Quid enim? Unus peccavit, & omnes tenentur rei: & unius innocentia ſoli reputabitur uni? Unius peccatum omnibus operatum eſt mortem, & unius juſtitia uni vitam reſtituet? Itane Dei juſtitia magis ad condemnandum quàm ad reſtaurandum valuit? Aut plùs potuit Adam in malo, quàm Chriſtus in bono? Adæ peccatum imputabitur mihi, & Chriſti juſtitia non pertinebit ad me? Illius me inobedientia perdidit, & hujus obedientia non proderit mihi? Sed Adæ, inquis, delictum meritò omnes contrahimus [r] in quo quippè omnes peccavimus: quoniam cùm peccavit in ipſo eramus, & ex ejus carne per carnis concupiſcentiam geniti ſumus? Atqui ex Deo multò germaniùs ſecundum ſpiritum naſcimur, quàm ſecundùm carnem ex Adam: ſecundùm quem etiā ſpiritum longè ante fuimus in Chriſto, quàm ſecundùm carnem in Adam, ſi tamen & nos inter illos numerari confidimus, de quibus Apoſtolus: *Qui eligit nos*, inquit, *in ipſo* (haud dubium quin Pater in Filio) *ante mundi conſtitutionem*. Quod autem etiam ex Deo nati ſunt, teſtatur Evangeliſta Joannes ubi ait: *Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri ſed ex Deo nati ſunt*. Item ipſe in Epiſtola ait: *Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat, quia generatio cæleſtis conſervat eum*. At carnis traducem, ais, carnalis teſtatur concupiſcentia: & peccatum quod in carne ſentimus, manifeſtè probat quòd ſecundùm carnem de carne peccatores deſcendimus? Sed enim nihilominùs ſpiritualis illa generatio non quidē in carne ſentitur, ſed in corde, ab his duntaxat qui cum Paulo dicere poſſunt: *Nos autem ſenſum Chriſti habemus*. In quo & eatenùs profeciſſe ſe ſentiunt, ut & ipſi cum omni fiducia dicant: *Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd ſumus filii Dei. Et illud: Nos autē non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis*. Per Spiritum ergo qui ex Deo eſt, charitas diffuſa eſt in cordibus noſtris, ſicut & per carnem quæ eſt ex Adam, manat concupiſcentia noſtris inſita membris. Et quomodo iſta quæ à progenitore corporum deſcendit, nunquam in hac vita mortali à carne recedit: ſic ille procedens ex Patre ſpirituum, ab intentione filiorum duntaxat perfectorum nunquam excidit.

Si

Ibidem num. 10. m *Ser. de Paſſ. Dom. nu.* 15. n *Tract. de* 3. *præcip. myſt. cap.* 6. *num.* 14. o *Lib* 2. *de amore Dei cap.* 12. *num.* 31. p *Tract. de exhort. ad milites templi cap.* 11. *num.* 22. q *Ibidem num.* 23.

r *Ibidem num.* 24.

Si ergo in Deo nati [s] & in Chriſto electi ſumus, quænam juſtitia eſt, ut plùs noceat humana atque terrena, quàm valeat divina cæleſtiſquè generatio: Dei electionem vincat carnalis ſucceſſio, & æterno ejus propoſito carnis præſcribat temporaliter traducta concupiſcentia? Quinimò ſi per unum hominē mors, cur non multò magis per unum & illum hominem vita? Etſi in Adam omnes morimur, cur non longè potentiùs in Chriſto vivificabimur? Denique (Paulus Apoſtolus ait) *non ſicut delictum, ita & donum. Nam judicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in juſtificationem*. Chriſtus igitur & peccata dimittere potuit, cùm ſit Deus: & mori potuit, cùm ſit Homo: & mortis moriendo ſolvere debitum potuit, quia juſtus: & omnibus unus ad juſtitiam vitamquè ſufficere potuit, quandoquidem & peccatum & mors ex uno in omnes proceſſerit. Sed hoc quoque neceſſariè omninò proviſum eſt, quòd dilata morte Deus Homo inter homines dignatus eſt aliquandiu converſari: quatenùs crebris & veris locutionibus ad inviſibilia excitaret, miris operibus aſtrueret fidem, rectis moribus inſtrueret. Itaque in oculis hominum Deus Homo ſobriè & piè converſatus, vera locutus, mira operatus, indigna paſſus, in quo jam defuit nobis ad ſalutem? Accedat & gratia remiſſionis peccatorum, hoc eſt ut gratis peccata dimittat: & opus profectò noſtræ ſalutis conſummatum eſt. Non autem metuendum eſt quòd donandis peccatis aut poteſtas Deo, aut voluntas paſſo & tanta paſſo pro peccatoribus deſit: ſi tamen ſoliciti inveniamur dignè, ut oportet, & imitari exempla, & venerari miracula, doctrinæ quoque non exiſtamus increduli, & paſſionibus non ingrati. Dignum eſt quippè [t] & nobis multùm expedit, compati paſſo, commori mortuo, & conſepeliri ſepulto. Ad hoc enim facta ſunt hujuſmodi, ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Qui enim tanquam membrum Chriſti dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.

§. III.

Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Verè hic homo juſtus erat. Luc. 23.

Jeſum Nazarenum [u] à Judæis innocenter condemnatum, à Gentibus crucifixum, nos Chriſtiani divinis honoremus obſequiis. Cujus tanta [x] ubique fragrantia juſtitiæ ſpargitur, ut non ſolùm juſtus, ſed etiam ipſa dicatur juſtitia, & juſtitia juſtificans. Quis vel ſceleratiſſimus [y] juſti non probet opinionem, quamvis non amet opus? Quis tam irreligioſus [z] qui non compungatur? Quis tam inſolens ut non humilietur? Quis tam malitioſus, ut non pœniteat his diebus? Meritò quidem. Nempe adeſt Paſſio Domini utique terram movens, petras ſcindens, aperiens monumenta. Salvatoris infirma [a] nos qui Chriſtiani ſumus, reverenter venerari, amanter amplecti, fortiter imitari dignum eſt, ſalubre & honorificum. Totū ſiquidem nobis de Chriſto valvit [b] totum ſalutiferum, totumquè neceſſarium fuit. Nec minùs profuit infirmitas quàm Majeſtas: quia etſi ex Deitatis potentia peccati jugum jubendo ſubmovit, ex carnis tamen infirmitate mortis jura moriendo concuſſit. Unde pulchrè ait Apoſtolus: *Quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus*. Sed & illa ejus ſtultitia per quam ei placuit ſaluum facere mundum, ut mundi confutaret ſapientiam, confunderet ſapientes; quòd videlicet cùm in forma Dei eſſet & Deo æqualis, ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens; quòd dives cùm eſſet, propter nos egenus factus eſt, de magno paruus, de celſo humilis, infirmus de potente; quòd ſitiit, eſuriit, quòd fatigatus eſt in intinere, & cætera quæ paſſus eſt voluntate, non neceſſitate: hæc, inquā, ipſius quædam ſtultitia nonne fuit nobis via prudentiæ, juſtitiæ forma, ſanctitatis exemplum? Ob hoc idem Apoſtolus, *Quod ſtultum eſt*, inquit, *Dei, ſapientius eſt hominibus*. Mors Chriſti à morte, vita ab errore, à peccato gratia liberavit nos. Et quidem *mors* per juſtitiam ſuam peregit victoriam: quia juſtus exolvendo quæ non rapuit, jure omninò quod amiſerat accepit. *Vita* verò quod ad ſe pertinuit, per ſapientiam adimplevit, quæ nobis vitæ & diſciplinæ documentum ac ſpeculum extitit. Porrò *gratia* ex illa (ut dictum eſt) poteſtate peccata dimiſit, quâ omnia quæcunque volvit fecit. Mors itaque Chriſti, mors eſt meæ mortis, quia ille mortuus eſt, ut ego viverem. Quopacto enim jā non vivat homo, pro quo moritur *Vita*? Aut quis jam in via morum ſeu rerum notitia errare timebit duce *Sapientia*? Aut unde jam reus tenebitur, quem abſolvit *Juſtitia*? Vitam quidem ſe ipſe perhibet in Evangelio: *Ego ſum*, inquiens, *Vita*. Porrò duo ſequentia teſtatur Apoſtolus dicens: *Qui factus eſt nobis Juſtitia & Sapientia à Deo Patre*. Putamus nos [c] de ſingulis poſſe repe- rire exempla? Currebant in odore *Sapientiæ* qui miſſi fuerant à Phariſæis, cùm reverſi dicerent: *Nunquam homo ſic locutus eſt*. Utique admirantes doctrinam, & confitentes ſapientiam. Currebat in hoc ipſo odore ſanctus Nicodemus, qui venit ad Jeſum nocte, in ſplendore multo ſapientiæ: de multis quippè inſtructus edoctuſquè receſſit. Verùm in odore *Juſtitiæ* cucurrit Maria Magdalena, *cui dimiſſa ſunt peccata multa, quoniam dilexit multùm*. Juſta profectò & ſancta, & non jam peccatrix quemadmodùm Phariſæus exprobrabat, neſciens juſtiam ſeu ſanctitatē Dei eſſe munus, non opus hominis: & quia nonmodò juſtus, ſed & beatus cui non imputabit Dominus peccatum. An oblitus erat quomodò vel ſuam ipſius vel alterius corporalem tangendo lepram fugârat, non contraxerat? Sic tactus à peccatrice juſtus juſtitiam impertit, non perdit: nec ſorde peccati quâ illam mundat, ſe inquinat. Cucurrit & Publicanus, qui cùm propitiationem peccatis ſuis humiliter imploraret, *deſcendit juſtificatus*, teſte ipſa Juſtitia. Cucurrit Petrus, qui lapſus *flevit amarè*, quatenùs culpam dilveret, recuperaret juſtitiam. Placebitne tibi Domine Jeſu [d] ut dones mihi vitam tuam, ſicut dediſti conceptionem? quia non ſolùm conceptio mea immunda, ſed vita perverſa, mors periculoſa,

s *Ibidem nu.* 25. t *Ser. 2. in Cœna Domini num.* 6. u *Ser. de Paſſ. Dom. n.* 1. x *Ser. 22. in Cant. num.* 8. y *Ser. 70. in Cant. num.* 6. z *Ser. in fer. 4. hebd. San. num.* 1. a *Ser. de Paſſ. Dom. num.* 1. b *Tract. de ex hort. ad milites templi Cap. 11. num.* 26.

c *Ser. 22. in Cant. num.* 10. d *Ser. 2. in die Pent. num.* 5.

Digitized by Google

riculoſa, & poſt mortem reſtat mors gravior, mors ſecunda. Non ſolùm, ait, conceptionem meam, ſed & vitam meam, & hoc per ſingulos ætatum gradus infantiæ, pueritiæ, adoleſcentiæ, juventutis, tibi donabo: adjiciens mortem, reſurrectionem, aſcenſionem, & miſſionem Spiritus Sancti. Hoc autem ideo, ut *conceptio* mea emundet tuam, *vita* mea inſtruat tuam, *mors* mea deſtruat tuam, *reſurrectio* mea præcedat tuam, *aſcenſio* mea præparet tuam, porrò *Spiritus* adjuvet infirmitatem tuam. Sic enim planè videbis & viam per quam ambules, & cautelam quâ ambules, & ad quam ambules manſionem. In *vita* mea cognoſces vitam tuam, ut ſicut ego paupertatis & obedientiæ, humilitatis & patientiæ, charitatis & miſericordiæ indeclinabiles ſemitas tenui: ſic & tu eiſdem veſtigiis incedas, non declinans ad dexteram neque ad ſiniſtram. In *morte* autem mea dabo tibi juſtitiam meam, dirumpens jugum captivitatis tuæ, & expugnans hoſtes qui ſunt in via vel juxta viam, ut non apponant ampliùs nocere tibi. Sed dicet aliquis: (e) Si autem lex ſpiritus vitæ in Chriſto Jeſu liberavit nos à lege peccati & mortis, ut quid adhuc morimur, & non ſtatim immortalitate veſtimur? Sanè ut Dei veritas impleatur. Quia enim miſericordiam & veritatem diligit Deus, neceſsè eſt mori quidem hominem, quippè quod prædixerat Deus; ſed à morte tamen reſurgere, ne obliviſcatur miſereri Deus. Ita ergo mors etſi non perpetuò dominatur, manet tamen propter veritatem Dei vel ad tempus in nobis: quemadmodùm peccatum etſi jam non regnat in noſtro mortali corpore, non tamen deeſt penitùs nobis. Proinde Paulus ex parte quidem liberatum ſe à lege peccati & mortis gloriatur, ſed rursùm ſe utraque nihilominùs lege aliqua gravari ex parte conqueritur, ſive cùm adversùs peccatum miſerabiliter clamat: *Invenio aliam legem in membris meis, &c.* Sive cùm ingemiſcit gravatus (haud dubium quin lege mortis) redemptionem expectans corporis ſui. Et quia adhuc interim mors poſita eſt (f) nonmodò ſecùs iniquitatem, ſterilitatem, vanitatem, ſed & ſecùs introitum ipſius etiam voluptatis. Quocirca *primò* opus eſt *fortitudine* adversùs tentamenta peccati, ut rugienti leoni reſiſtamus fortes in fide, & ignita ipſius jacula hoc ipſo clypeo viriliter repellamus. *Secundò* opus eſt *juſtitiâ*, ut operemur bonum. *Tertiò* opus eſt *prudentiâ*, ne cùm fatuis virginibus reprobemur. *Quartò* denique opus eſt *temperantiâ*, ne voluptatibus indulgentes, audiamus aliquando quod miſer dives ille epularum pariter & veſtiũ ſplendore finito, dum miſericordiam precaretur audivit: *Memento fili, quòd recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.* Planè terribilis Deus in conſiliis ſuper filios hominum: ſed ſi terribilis eſt, etiam miſericors invenitur, dum futuri formam judicii non occultat. *Anima enim quæ peccaverit, ipſa morietur.* Et palmes qui fructum non fecerit, excidetur. Virgo cui defuerit oleum, à nuptiis excludetur. Et qui bona receperit in hac vita, cruciabitur in futura. Quod ſi fortè contingat in uno quolibet ſimul hæc quatuor inveniri, ea planè extrema deſperatio eſt. Quod ipſe avertat à ſervis ſuis (g) Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT IV.

De compunctione & pænitentia plebis Judæorum, qui viſis in morte Chriſti prodigiis, percutiebant pectora ſua.

Et omnis turba eorum qui ſimul aderant ad ſpectaculum iſtud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora ſua revertebantur. Luc. 23.

1. *Excitamur compunctione plebis Judæorum, ut compungamur pænitentiâ triplici: quia innocentiam amiſimus, amiſſam non requiſivimus, & neglexímus patientiam Dei. Innuitur quàm ſit periculoſum differre pænitentiam in finem vitæ.* 2. *Oſtenditur, tria eſſe neceſſaria ad agendam pænitentiam, ſcilicet tempus, corpus, & locus.* Tempus *dividitur in præteritum, præſens, & futurum.* In corpore *poſſumus mala pati pro commiſſis delictis, & bona operari pro adipiſcendis æternis præmiis. Per* locum *intelligitur Eccleſia militans, in qua rectè agenda eſt pænitentia.* 3. *Docemur, ut agendo pænitentiam mortificemus carnem noſtram. Mortificatione carnis configuramur paſſioni Chriſti. Oſtenditur, pænitentiam eſſe cibum hominis pænitentis ſimul & Chriſti Dei noſtri. Exhortamur ad compunctionem pariter & ad opera pænitentiæ. Tria requiruntur ad pænitentiam, ſcilicet abſtinentia, lectio, & Oratio.*

§. I.

Percutientes pectora ſua revertebantur. Luc. 23.

MEritò quidem. (a) Nempè aderat Paſſio Domini utique terram movens, petras ſcindens, aperiens monumenta. Proinde (b) & tu ô homo, totus contremiſce, tremore obrigeſce, meritò expalleſce, pugnis pectus contunde, fletibus totam animam effunde, compatere paſſo & mortuo Jeſu Chriſto. Quis enim tam irreligioſus (c) qui non compungatur? quis tam inſolens ut non humilietur? quis tam iracundus ut non indulgeat? quis tam delicioſus ut non abſtineat? quis tam flagitioſus ut non contineat? quis tam malitioſus, ut non pæniteat diebus Paſſionis Dominicæ? Hi ſunt dies (d) quos obſervare debemus: dies pleni pietate & gratiâ, quibus etiam ſceleratorum hominum mentes ad pænitentiam provocantur. Tanta ſiquidem eſt vis ſacramentorum eorum quæ diebus Paſſionis Dominicæ recoluntur, ut poſſint ipſa quoque lapidea ſcindere corda, & pectus omne licet ferreum emollire ſufficiant. Denique videmus uſque hodie ad Paſſionem Chriſti nonmodò cæleſtia compati, ſed etiam terram moveri, & petras ſcindi, & in con-

e *Tract. de exhort. ad milites templi cap. 11. num. 27.* f *Tract. de Convers. ad Cleric. cap. 10. num. 21.*

g *Ser. 34. in Cant. num. 5.* a *Ser. in 4. hebd. ſan. num. 1.* b *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 13.* c *Ser. in fer. 4. hebd. ſan. num. 1.* d *Ser. 1. in Cœna Dom. num. 2.*

confeſſionem peccatorum aperiri monumenta. Decet quippe (e) ut quemadmodùm Caput Chriſtus præceſſit, ſequantur membra. In patibulo feriâ ſextâ redemit hominem ipſa die, quâ fecerat hominem ab initio. Ita & nos quicunque ſequimur Caput noſtrum, tota die hac quâ plaſmati & redempti ſumus, non ceſſemus agere pænitentiam. O bone Chriſtiane (f) hac die recogita annos tuos pravos in amaritudine animæ tuæ. Statue Chriſtum Crucifixum ab uno latere tuo, & tua peccata ab altero, & inter hæc poſitus vide quid agas. Contemplare Agnum, contemplare Chriſtum Dominum tuum in cruce extenſum, & pro te tam impiè paſſum. Conſidera turpitudines carnis tuæ, pravas affectiones animæ tuæ, funde lachrymas ad Crucifixum, qui te ſalvare paratus eſt, qui pro te talia paſſus eſt. Clamat clavus (g) clamat Vulnus, quòd verè Deus ſit in Chriſto mundum reconcilians ſibi. O homo (h) in Carne tibi exhibetur Sapientia illa quondam occulta, ecce jam trahitur de occultis, & ipſis ſeſe ingerit ſenſibus carnis tuæ. Carnaliter prædicatur tibi: Fuge voluptatem, quia poſita eſt mors ſecùs introitum delectationis. Age pænitentiam nunc, quia per hanc appropinquat regnum Dei. Pæniteas autem anima Chriſtiana (i) compunctionis iaculo vulnerata, pænitentia triplici: quia innocentiam amiſiſti, amiſſam non requiſiviſti, & neglexiſti patientiã Dei. Alioquin non erit iam (k) quo lateas miſera anima. Fruſtra *dices montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos*: quoniam nudam & opertam oportebit te ſtare ante Tribunal Chriſti, ut audias vocem judicii, quæ vocem conſilii contempſiſti. Ecce enim loquitur Dominus: *Agite pænitentiam*: & diſſimulant multi. Et continent aures ſuas, & dicunt: *Durus eſt hic ſermo*. Non ſic impii, non ſic diſſimulare poteritis, cùm ſonabit aſperum illud verbum, & auditio mala: *Ite maledicti in ignem æternum*. Quid excuſationis (l) poterunt miſeri habere de peccato? Numquid tunc dicere incipient: *Modò, ecce modò, ſine paululùm?* Sic enim nunc diſſimulant infelices, &, *Modò*, & *Modò* non habet modum: &, *Sine paululùm*, in longum vadit. *Bonus eſt*, inquiunt, *Deus qui in proximo iuuat, quid accelerare neceſſè eſt ut miſeria prolongetur?* Miſera prorsùs & ſeducta cogitatio. Noua ſiquidem hæc querela eſt, nec prolixiorem vitam filii hominum hactenùs cauſabantur. Breues dies hominis ſunt, donec conſcientia ſtimulante, de pænitentia & conuerſione vel intùs à ſpiritu vel foris commoueantur ab homine. Extunc ſanè nouum concipitur tædium longioris vitæ, differendæ mortis oritur fiducia noua. Sed eſto, multa tibi annorum curricula reſtant, adoleſcens es uſque ad ſenectutem victurus & ſenium: quid neceſſe habes amittere tempora tanta, perdere tanta lucra? Quid diſſimulant homines (m) in vita ſua agere pænitentiam, & extrema de confeſſione præſumunt? Quomodò ſub vnius horæ articulo reuocari poſſe æſtimant omnia animæ membra, cujus concupiſcentiæ & deſideria per totum mundum ſparſa ſunt, & ubique terrarum velut quodam viſco tenentur? Non dico (ait Dominus) quin & talium ſaluem aliquos, potens ſum enim in momento reuocare: ſed *non congregabo conuenticula eorum de ſanguinibus*, id eſt, qui in ſanguine perſeuerant, donec multiplicatis infirmitatibus deſerantur à peccatis antequam deſerant ea: non magna talium conuenticula congregabo. Si benè memini, in toto canone Sacræ ſcripturæ unum Latronem inuenies ſic ſaluatum. Noli ergo huic tam periculoſæ expectationi credere temetipſum. Et quidem Spiritus non modò ubi uult, ſed quando uult, ſpirat; nec ei difficile eſt de ſubito perfectam dare contritionem, quam uix multo tempore alii conſequuntur: ſed vnde ſcis quòd tunc tibi ita ſubuenire velit, quem tu interim ſic repellis? Benignus quidem eſt Spiritus ſapientiæ, ſed non liberabit maledictum à labiis ſuis. Audi quis ille ſit: *Maledictus qui peccat in ſpe*. Multi quidem (n) pænitentiâ ducti ſunt, ſed infructuoſâ, quoniam pænitentia eorum reprobata eſt, ſicut & prior culpa. Qui malè viuit (o) & in morte pænitentiam agit, ſicut damnatio illius eſt incerta, ita & remiſſio illius eſt dubia. Qui verò ſecurus cupit eſſe in morte de indulgentia, in ſanitate pænitentiam agat, & in ſanitate peccata ſua lugeat.

§. II.

Ad agendam pænitentiam (p) tria ſunt neceſſaria, tempus, corpus, & locus. *Primò tempus* quòd ſit neceſſarium, dicit Apoſtolus: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc ſalutis*. Porrò tempus in tria dividitur, in præteritum, in præſens, in futurum. Horum nullum perdit quiſquis rectè pænitentiam agit. Nam *præteritum* quidem quod perdiderat reſtaurat, dum in amaritudine animæ ſuæ omnes annos ſuos recogitat. *Præſens* autem tenet jam per exercitium operis: *futurum* verò per conſtantiam boni propoſiti. De *præterito* loquitur Apoſtolus, cùm dicit: *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt*. Ad *præſentis* verò temporis operationem hortatur nos, cùm dicit: *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei*. Futuri temporis nos admonet Dominus, cùm dicit: *Qui perſeveravit uſque in finem, hic ſaluus erit*. Nihil precioſius eſt tempore: (q) ſed heu nihil hodie vilius æſtimatur? Tranſeunt dies ſalutis, & nemo recogitat, nemo ſibi non reditura momenta periiſſe cauſatur. An putas ô homo biennii tantùm aut triennii opus ab Omnipotenti poſſe recompenſari? Siccine abbreviata eſt manus Domini, ut centum annorum non poſſit remunerare laborem? Sede, computa quid diebus ſingulis acquirere valeas, certus equidem apud Deum nullũ omninò opus bonum irremuneratum fore, & ſicut nec capillum de corpore, ſic nec momentum de tempore periturum. Proinde omne tempus (r) in quo de Deo non cogitas, hoc te computes perdidiſſe. Omnis ſiquidem res aliena eſt à nobis, tempus autem tantùm noſtrum eſt. Quod ſi de omni verbo otioſo (s) quodcunque locuti fuerint homines, Deo ſunt reddituri rationem in die judicii: quantò diſtrictiùs de verbo mendaci, mordaci, inju

e *Ser. 1. in die Paſch. n. 8.* f *Ser. 4. in ult. Cæna. n. 27.* g *Serm. 61. in Cant. num. 4.* h *Ser. 3. in Nat. Dom. num. 3* i *Ser. 40. diver. num. 4.* K *Ser. 5. diver. n. 2.* l *Tract. de vita & mor. Cler. cap. 16. n. 54. & 55.* m *Ser. 75. di. n.*

n *Ser. 2. in Dom. 6. poſt. Pent. num. 3.* o *Tract. de modo bene vivendi. cap. 27. num. 79.* p *Ser. 106. diu. n. 1.* q *Tract. de vita & mor. Cleric. cap. 16. n. 55.* r *Tract. de cognit. human. con. cap. 6. n. 19.* s *Ser. 17. diver. num. 2.*

injurioſo, de elato vel laſcivo, de adulatorio aut detractorio judicabuntur? Quàm vera eſt ſententia [t] in multiloquio non effugiendum peccatum Ut enim prætercam cætera, ſi propterea eſt otioſum verbum, quòd nullam rationabilem cauſam habeat: quã ratione de eo verbo reddere poterimus, quod eſt præter rationem? Nemo veſtrûm, fratres, parvi æſtimet tempus quod in verbis conſumitur otioſis. Siquidem tempus acceptabile eſt, & dies ſalutis. Volat verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile, nec advertit homo inſipiens quid amittat. Libet confabulari (ajunt) donec hora prætereat. O donec prætereat hora! ô donec pertranſeat tempus! Donec hora prætereat, quam tibi ad agendam pænitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad gloriam promerendam miſeratio Conditoris indulget. Donec pertranſeat tempus, quo divinam tibi repropitiare debueras pietatem, properare ad Angelicam ſocietatem, ſuſpirare ad amiſſam hæreditatem, aſpirare ad promiſſam felicitatem, excitare remiſſam voluntatem, flere commiſſam iniquitatem. Cogita homo [u] de tempore quod ſic perdis, quòd illi qui in inferno ſunt, darent totum mundum (ſi haberent) pro eo. *Secundò*, quòd ad agendam pænitentiam ſit neceſſarium *corpus* (x) ſcribit Apoſtolus: *Omnes nos oportet manifeſtari ante Tribunal Chriſti, ut referat quiſque propria corporis prout geſſit.* Corpus itaque neceſſarium eſt ad agendam pænitentiam. In corpore quippè poſſumus mala pati, & bona operari: pati ſcilicet pro commiſſis delictis, operari pro adipiſcendis æternis præmiis. Qui autem corpore caret, dignos pænitentiæ fructus facere quomodò valet? Et notandum eſt, quòd pænitentia quæ per corpus geritur, brevis eſt & levis. *Brevis*, quia corporis morte terminatur. *Levis*, quia per ſocietatem corporis fertur faciliùs. Gravis ſiquidem eſſet, ſi eam ſolus animus portaret. Cùm verò & ipſi corpori ejus partitur pondus, quantò magis inde corpus oneratur, tantò ampliùs animus exoneratur. Vas figuli probat fornax: (y) & tribulatio verè pænitentes diſcernit. Qui enim veraciter pænitet, laborem pænitentiæ non abhorret: ſed quidquid ſibi pro culpa quam odit injungitur, tacita conſcientia patienter amplectitur. Verumtamen (z) reſpondent homines ſeculares cùm eis ſuadetur agere pænitentiam, & dicunt: *Durus eſt hic ſermo*. Nempè hoc eſt quod in Evangelio legitur. Loquebatur de pænitentia ipſa Dominus, ſed in figura, tanquam his quibus non erat datum noſſe myſterium regni Dei. Cùm audirent dicentem, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, dixerunt: *Durus eſt hic ſermo, & abierunt retrorsùm.* Ergone durum eſt momentaneum hoc & leve tribulationis, quod ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis? Durum eſt breviſſimo & leviſſimo labore cruciatus illos & tormenta redimere, quæ nullus terminus finiat, nullus animus ſufficiat cogitare? Durum vobis videtur cùm dicitur: *Agite pænitentiam?* Erratis, ſed audiri eſtis aliquando verbum aſperum, ſermonem durum, auditionem malam: *Ite maledicti in ignem æternum.* *Tertiò*, quòd ad agendam pænitentiã ſit neceſſarius *locus* (a) loquitur Scriptura dicens: *Si aſcenderit in te ſpiritus poteſtatem habentis, locum tuum ne deſeras.* Locus itaq; videtur neceſſarius eſſe & utilis, Eccleſia ſcilicet vitæ præſentis: in qua quiſquis dum in corpore vivit, pænitentiam rectè agere negligit, nullum in futuro ſalutis remedium obtinere poterit. Porrò [b] duo loca ſunt animæ rationalis, inferior quem regit, & ſuperior in quo requieſcit. *Inferior* quem regit, eſt corpus: *ſuperior* in quo requieſcit, eſt Deus. De utroque poteſt rectè intelligi quod ſcriptum eſt: *Si aſcenderit ſuper te ſpiritus poteſtatem habentis, locum tuum ne dimiſeris*, vel inferiorem ſcilicet regendo, vel ſuperiorem quieſcendo. Sed hoc quod priùs dixi, convenit rudibus adhuc & imperfectis, quibus loquitur Apoſtolus: *Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*, Habet quippè anima tria facere in corpore, vivificare, ſenſificare, regere. Sed ſive auferatur vita, ſive ſenſus perturbetur, de neutro condemnatur: ſin verò tentatori victa ſuccumbit, hoc illi in peccatum reputatur. Dicitur ei ergo ne *aſcendente ſuper eam ſpiritu locum ſuum deſerat*: hoc eſt, ne ingruente tentatione membra ſua iniquitatis peccato exhibeat. Cæterùm de ſuperiori loco intelligitur hoc, ne quietem mentis quam à Deo habet, tentante diabolo deſerat, ſed undecunque ille tentaverit, ipſa mens in Deo fixa conſtanter in tranquillitate pemaneat.

§. III.

Nec ſanè dixerim [c] ut vel ipſam odio habeas carnem tuam. Dilige eam tanquam tibi datam in adiutorium, & ad æternæ beatitudinis conſortium præparatam. Cæterùm ſic amet anima carnem, ut non ipſa in carnem tranſiſſe putetur: diligat anima carnem ſuam, ſed multò magis ſuam ipſius animam ſervet. Denique ne ipſi quidem expedit ſic amari, ut videlicet cui interim caves à flagello paternæ correptionis, theſaurizes iram æternæ damnationis. *Genimina viperarum* (ait Joannes) *quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira? Facite dignos fructus pænitentiæ.* Ac ſi evidentiùs loqueretur: Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus; ſuſtinete virgam corripientem, ne ſentiatis malleum conterentem. Omnium temporum [d] quæ ſub converſatione veteris hominis tranſegimus, fructus noſter eſt Paſſio Chriſti, cui debemus configurari, mortificationem ejus circumferentes in carne noſtra mortali. Unde ſicut ab initio converſationis, ita ab initio prædicationis ſuæ propoſuit nobis pænitentiam: *Agite*, inquit, *pænitentiam, quoniam appropinquavit regnum cælorum.* Magnam refectionem ſenſerat Propheta David, cùm de fructu pænitentiæ dicebat: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte.* Et alibi: *Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in menſura.* Bonus

pater

t *Ibidem num.* 3. u *Ser de variis document. pie viven. n.* 2. *tom.*6.*pag.* 1021. x *Ser.* 106. *diver. num.* 1 *&* 2. y *Tract. de grad. humil. cap.*18.*num.* 47. z *Ser.* 3. *ſuper Pſalm.* 90. *num.* 3.

a *Ser.* 106. *div. num.* 1. *&* 2. b *Ser.* 86. *diver. num.* 1. *&* 2 c *Ser.* 10.*ſup. Pſalm.* 90. *n.* 3. d *Ser. de verb. ſapen.* 8.*tom.*6.*p.*771

paterfamilias (e) qui ſuorum domeſticorum curam gerit, maximè in diebus malis, ut alat eos in fame, cibans illos pane lachrymarum, & ſic nutriens ad vitam æternam. At paſcens ita puto nihilominùs paſcitur ipſe, & quidem eſcis quibus libenter veſcitur, profectibus noſtris. Etenim gaudium Domini eſt fortitudo noſtra. Ita ergo (f) & cùm paſcit paſcitur, & cùm paſcitur paſcit, ſimul nos ſuo gaudio ſpirituali reficiens, & de noſtro æquè ſpirituali profectu gaudens. Cibus ejus pænitentia mea, & cibus ejus ſalus mea, cibus ejus ego ipſe. An non cinerem tanquam panem manducat? Ego autem quia peccator ſum, cinis ſum ut manducer ab eo. Mandor cùm arguor, glutior cùm inſtituor, decoquor cùm immutor, digeror cùm transformor, unior cùm conformor. Sed (g) quare non dixerim pænitentiam fructũ, quæ panis vocatur & vinum? Fructus iſte amarus eſt, ſed ſalubris: quia pænitentia amara eſt quidem ad tolerandum, ſaluberrima autem ad convaleſcendum. Accedit medicus ad vulneratum (h) ſpiritus ad animam. Quam enim non reperiat gladio diaboli vulneratam etiam poſt ſanatum vulnus antiqui delicti medicamento Baptiſmatis? Ergo ad illam animam quæ dicit, *Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ*: cùm accedit ſpiritus, quid primò opus eſt? Ut tumor vel ulcus quod fortè ſupercrevit in vulnere, & poteſt impedire ſanitatem, ante omnia amputetur. Abſcindatur itaque ferro acutæ compunctionis ulcus inveteratæ conſuetudinis. Sed eſt acerbus dolor: leniatur proinde unguento devotionis, quod non eſt aliud niſi concepta de ſpe indulgentiæ exultatio. Hanc continendi parit facultas, & victoria de peccato. Jam gratias agit, & dicit: *Dirupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*. Deinde apponitur medicamentum pænitentiæ, malagma jejuniorum, vigiliarum, orationum, & ſi qua ſunt alia pænitentium exercitia. In labore pænitentiæ cibandus eſt cibo boni operis, ne deficiat. Quod opus ſit cibus, inde doceris. *Meus eſt cibus* (inquit Dominus) *ut faciam voluntatem Patris mei*. Itaque comitentur pænitentiæ labores pietatis opera quæ confortent. *Magnam* (ait Tobias) *fiduciam præſtat apud Altiſſimum eleemoſyna*. Cibus ſitim excitat, potandus eſt. Accedat cibo boni operis orationis potus, componens in ſtomacho conſcientiæ quod benè geſtum eſt, & commendans Deo. Orando bibitur vinum lætificans cor hominis, vinum ſpiritûs quod inebriat, & carnalium voluptatum infundit oblivionem. Hoc certè vinum lætificat cor hominis: (i) hoc conſtat & Angelos bibere cum lætitia. Denique gaudent in converſione & pænitentia peccatorum, ſalutem hominum ſitientes. Lachrymæ pænitentium vinum eſt eorum, quòd in illis odor vitæ, ſapor gratiæ ſit, indulgentiæ guſtus, reconciliationis jucunditas, ſanitas redeuntis innocentiæ, ſerenatæ ſuavitas conſcientiæ. Porrò (k) dum manibus pectora, genibus pavimenta Eccleſiarum tunduntur, votis & devotis precibus Altaria cumulantur; dum ſordent genæ lachrymis, gemitibus atque ſuſpiriis mugiunt diverſoria, & canticis ſpiritualibus ſacra tecta reſultant: nil ſupernis Civibus magis ſpectare libet, nil Regi ſummo jucundius exhibetur. Et quia (l) duplex malum ligno paratur infructuoſo, ſecuris & ignis. Proinde paveo (m) quod Judex intentat arbori non facienti fructum bonum. Fateor pro hujuſmodi non ſum omninò contentus priori gratia, quâ jam malorum ſum pænitens, niſi & ſecundam accepero, ut videlicet dignos faciam pænitentiæ fructus: & deinceps non revertar ad vomitum. Exigunt à me (n) præterita peccata mea futuram vitam meam, ut faciam fructus dignos pænitentiæ, & recogitem omnes annos in amaritudine animæ. Et ad hæc quis idoneus? Peccavi ſuper numerum arenæ maris, & multiplicata ſunt peccata mea, & non ſum dignus videre altitudinem cæli præ multitudine iniquitatis meæ: quoniam irritavi iram tuam Domine, & malum coram te feci: *circumdederunt me mala, quorum non eſt numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem*. Quod ergo ſine numero eſt, quommodò numerabo? quommodò ſatisfaciam, cùm cogar reddere debitum uſque ad noviſſimum quadrantem? Sed & delicta quis intelligit? Ait illa cæleſtis fiſtula Ambroſius: *Faciliùs inveni eos qui innocentiam ſervaverunt, quàm qui congruam egerunt pænitentiam*. Sed & quantumlibet pæniteat, quantumlibet ſe affli-ctet & maceret, *propter nomen tuum*, non propter meum meritum, *propitiaberis peccato meo Domine*) ait juſtus David) *multum eſt enim*. Cùm ergo quidquid vivis, quidquis ſapis, quidquid habes, quidquid potes, huic uni rei dedicaveris, numquid aliquid eſt vel inter aliqua computandum? Paulò ante vitam tuam pro vita ſua Chriſto reddideras: & nunc iterùm eam totam præcedentium exigit recordatio peccatorum. Quiſquis ardenter non deſiderat pænitentiam (o) videtur operibus dicere, non indigere ſe penitentiâ: & ita ſuam non confitetur culpam, aut non poſſe prodeſſe ei pænitentiam. Vera confeſſio (p) & vera pænitentia tunc eſt, quando ſic pænitet hominem peccaſſe, ut crimen ſuum non repetat. Nihil pejus eſt quàm culpam cognoſcere, nec deflere. Et quia miſeratio Dei occulta eſt, (q) ideo ſine intermiſſione flere neceſsè eſt. Audi beati Iſidori verba: Non oportet pænitentem de peccatis ſuis habere ſecuritatem. Quare? Quia ſecuritas negligentiam parit, negligentia verò ſepè hominem incautum ad priora peccata reducit. Nec tibi blandiaris (r) ſi graviter peccanti levior pænitentia vel à neſciente vel à diſſimulante dictatur, cùm purgatorius ignis perficere debeat, quidquid hìc minus feceris: quia dignos fructus pænitentiæ requirit Altiſſimus. Hinc conſiderandum eſt (s) quàm gravis ſit pæna gehennæ, quàm lunga, quàm infructuoſa: è contrario autẽ pænitentia præſens ſit levis, brevis, & fructuoſa. Penitenti (t) neceſſaria ſunt tria hæc: *Abſtinentia*, per quam carnis ſuperbia edomatur: *Lectio*, cujus fructu reformandus in vigorem animus ſaginatur: *Oratio*, cujus munimine ac tutela proteguntur virtutum examina. Præſtante Domino

e *Ser.71.in Cant.n.4.* f *Ibidem num.5.* g *Ser.de verb.Sap.num.8.* h *Ser.18.in Cant.num.6.* i *Ser.30. in Cant. num. 3.* k *Epiſt. 78. num.6.*

l *Ser.26.in Cant.num.5.* m *Ser.3.in Cant. num.3.* n *Ser. 22. diver.num.7.* o *Ser.2 in Vig. Nat.Dom.num. 1.* p *Tract. de inter. domo cap.28.num.65.tom.5.pag.434.* q *Tract. de modo bene viven. cap.27.num.79.* r *Ser.de S.Andr.num.5. tom.6.pag. 785.* s *Ibidem num.10.* t *Lib.ſentent.num.22.tom.6.pag.997.*

Digitized by Google

noſtro Jeſu Chriſto (u) cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT V.

De myſterio crurum Chriſti non confractorum, & de latere ejus lanceâ perforato.

1. Oſtenditur, caput Chriſti pertinere ad Divinitatem, pedes ad humanitatem: quorũ unus vocatur miſericordia, alter judicium. Crura ejus comparantur columnis marmoreis. Docemur, alta Dei & profunda eſſe abſcondita diabolo: nec non Caput Chriſti ſignificare Divinitatem, pedes inſcrutabilia judicia ejus. Agitur de cute, carne, & oſſibus animæ noſtræ. 2. Oſtenditur, ideo perforatum eſſe latus Chriſti, ut per vulnus viſibile videamus inviſibile vulnus amoris in corde ejus, quod vulneratum eſt potiùs amore, quàm mucrone lanceæ. 3. Oſtenditur, ideo perforatum eſſe latus Chriſti, ut nobis pateat ingreſſus ad cor ejus in quo habitemus, contemplando voluntatem ejus & charitatem. 4. Oſtenditur, ideo perforatum eſſe latus & cor ejus, ut in utroque habitare, vigilare, & quieſcere valeamus, guſtando delicias ſpirituales quæ ibi continentur. 5. Oſtenditur, in vulneribus Chriſti ſecuram eſſe habitationem & requiem mentis noſtræ. Excitamur, ut in eis tota devotione & jugi meditatione demoremur. Meditatio & intuitio vulnerum Chriſti eſt Martyrum confortatio & fortitudo. 6. Oſtenditur, quanta fuerit vis amoris in Martyribus erga Jeſum Crucifixum.

§. I.

Judæi ergo (quoniam paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora Sabbato, rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura & tollerentur. Venerunt ergo milites, & primi quidem latronis fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo. Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura. Facta ſunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo. Joan. 19. & Exod. 12.

SI rectè Apoſtolo viſum eſt (a) caput Chriſti referre ad Deitatem, puto & nobis non incongruè videri pedes ad Hominem pertinere: quorũ alterum *miſericordiam*, alterum *judicium* nominemus. Nota ſunt vobis duo iſta vocabula: & de pleriſque Scripturæ locis ambo pariter ſi cogitatis occurrunt. Quia verò *miſericordiam* pedem Deus in carne cui ſe univit aſſumpſit, docet Epiſtola ad Hebræos, *tentatum perhibens per omnia Chriſtum pro ſimilitudine abſque peccato, ut miſericors fieret*. Quid illum alterum pedem qui *judicium* nuncupatus eſt, nonne ad Hominem æque aſſumptum & ipſum pertinere ipſe Deus Homo apertè ſignificat, ubi datam ſibi perhibet à Patre *poteſtatem judicium facere, quia filius hominis eſt*. His duobus ergo pedibus aptè ſub uno Divinitatis capite concurrentibus natus ex muliere, factus ſub lege, inviſibilis Emmanuel in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt. His certè pertranſit & nunc, benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, ſed ſpiritualiter, ſed inviſibiliter. His inquam pedibus devotas perambulat mentes, inceſſanter luſtrans ſcrutanſquè corda & renes Fidelium. Vide autem (b) ne fortè hæc illa ſint Sponſi Jeſu *crura*, quæ ſponſa tam magnificè commendat in conſequentibus, comparans ea *columnis marmoreis fundatis ſuper baſes aureas*. Pulchrè omninò, quoniam quidem incarnatâ Dei Sapientiâ (quæ auro deſignatur) *miſericordia & veritas* obviaverunt ſibi: deniq: univerſæ viæ Domini ſunt *miſericordia & veritas*. Felix mens cui ſemel Dominus Jeſus utrumque infixerit pedem. A duobus ſignis cognoſcite eam quæ hujuſmodi eſt, quæ ſecum neceſſe eſt referat divinis impreſſa veſtigiis. Ipſa ſunt *timor & ſpes*: ille *judicii*, iſta *miſericordiæ* repræſentans imaginem. Videte Mariam Magdalenam (c) *judicii* pedem fortiter attendentem, dum nobilis & laſciva mulier convivantium faciem non attendit, ſed extenſo corpore provolvitur pedibus Majeſtatis doloris plena, timoris impatiens, compunctionis jaculo vulnerata. Sed & *miſericordiæ* pedem labiis impreſſioribus oſculatur, in cujus ſpe firmiter inhæret veſtigiis Redemptoris, donec audiat: *Remittuntur tibi peccata tua*. En ſecùs corporales pedes jacens (d) ac pænitens audit peccatrix: *Remittuntur tibi peccata tua.* Et recognoſcit eum, de quo ex multis retrò temporibus ſcriptum legerat: *Egredietur diabolus ante pedes ejus*. Ubi nempè peccatum remittitur, ibi proculdubio diabolus de corde peccatoris expellitur. Hinc univerſaliter de cunctis pœnitentibus dicit: *Nunc judicium eſt mundi, nunc princeps hujus mundi eiicietur foras*: quòd ſcilicet humiliter confitenti remittat Deus peccatum, & diabolus eum quem in hominis corde invaſerat, amittat principatum. Denique ambulat ſuper undas carnalibus pedibus, cui necdum carne veſtito jam Pſalmiſta præcinerat: *In mari via tua, & ſemita tua in aquis multis*. Quod eſt, conculcas corda tumentia ſuperborum, & fluxa deſideria carnalium comprimis, juſtificans impios, & ſuperbos humilians. Quod tamen quia inviſibiliter fit, homo carnalis non ſentit à quo fit. Unde & ſubdit: *Et veſtigia tua non cognoſcentur*. Hinc rurſùs Pater ad Filium: *Sede*, inquit, *à dexteris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*: hoc eſt, donec omnes qui te contemnunt, tuæ voluntati ſubjiciam, ſive invitos & miſeros, ſive voluntarios & beatos. Porrò (e) Eſajas inquit: *Seraphim duabus alis velabant caput ejus, & duabus pedes*: ut nec alta Dei, nec profunda ejus iniquus ille (*diabolus*) valeat contemplari. Erit cùm revelabitur gloria Domini, ſed non erit hoc niſi factum fuerit ante quod ſcriptum eſt: *Tollatur impius ne videat gloriam Dei*. Interim ſanè velatur Caput Domini, velantur Pedes, & mediumquidem, aliquid eidem impio diabolo videndum, ſed ad invidendum utique relinquatur. Et velantur alis, quæ nimirùm ſic illum arceant, ut iſtos ſuſtineant & ſuſtollant. Non eſt corporalis Divina ſubſtantia (f) nec in formam hominum membris diſtincta

u *Ser. 19. in Cant. num. 9.* a *Ser. 6. in Cant. num. 4.*

b *Ibidem. num. 5.* c *Ser. de M. Magd. n. 6.* d *Ser. 6. in Cant. n. 5.* e *Ser. 5. de verb. Eſai. num. 7.* f *Ibidem num. 9.*

Digitized by Google

ſtincta corporeis. Spiritus eſt Deus, & quæ de eo dicuntur, ſpiritualiter veſtiganda ſunt. Alioquin quis nobis revalabit hoc Caput,& Pedes iſtos quos geminis alis Seraphim velant,niſi Spiritus ipſe qui novit omnia quæ in eo ſunt,& ſcrutatur etiam alta Dei? Ego enim opinor ipſa eſſe quæ in hoc loco Capitis nomine deſignantur. Itaque ſecundùm hunc ſenſum *Caput* ejus,eſt Majeſtas ejus,poteſtas ejus,ſempiterna Virtus atque Divinitas. *Caput* ejus juxta illud propheticum, *Juſtitia tua ſicut montes Dei*. Nempè quod ſequitur, *Juſtitia tua abyſſus multa*, non incongruè fortè videbitur *pedum* poſſe appellatione ſignari. Sunt enim velut quidam pedes ejus, inveſtigabiles viæ ejus, inſcrutabilia judicia ejus, profundum ſapientiæ, & irreprehenſibilis quædam ſed incomprehenſibilis diſpoſitio ejus. Ad hos *pedes* ipſum quoque Dominicæ Incarnationis myſterium ſpecialiter cognoſcitur pertinere, & omnis pariter operatio noſtræ ſalutis. Beatus David in Pſalmo (g) de juſtis loquitur dicens: *Multa tribulationes juſtorum, ſed ex omnibus his liberabit eos Dominus: cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteretur*. Quod nemo dictum eſſe de corporeis oſſibus arbitretur, præſertim cùm tot beatorum Martyrum oſſa confracta ſint manibus hominum impiorum, & contrita dentibus beſtiarum. Sed miranda prorsùs & miſeranda humanarum conditio animarum, quæ licet tam multa foris ingenii vivacitate percipiant, nulla tamen perſpicacitate ſemetipſas,ſicut ſunt, noſſe aut cogitare ſufficiant: ſed egeant omninò figuris & ænigmatibus quibuſdam corporearum ſimilitudinum, ut ex viſibilibus & exterioribus poſſint vel aliquatenùs inviſibilia atque interna coniicere. Ponamus itaque velut quandā animæ *cutem* cogitationem, *carnem* affectionem, ut conſequenter *os* ejus intentionem poſſimus accipere. Sic enim erit in *oſſis* integrite animæ vita, in *carnis* incorruptione ſanitas, in *cutis* ſpecie pulchritudo. Quæ ſunt autē tribulationes juſtorum, niſi quod interdum decolaratur *cutis*, cùm videlicet inutilis cogitatio in corde verſatur? Nonnunquam verò etiam *caro* vulneratur, quando ſcilicet ad hoc uſque cogitatio pernicioſa procedit, ut delectatione corrumpatur affectio. Nam *oſſa* quidem juſtorum omninò integra atque illæſa cuſtodiuntur à Domino, ut nunquam frangatur propoſitum cordis eorum, nunquam ſalubris intentio conteratur, ut videlicet concupiſcentiæ titillanti etiam detur aſſenſus. Sicut enim peccati cogitatio decolorat, affectio vulnerat, ſic conſenſus omninò animam necat. Caveamus ergo, dilectiſſimi, (h) cogitationes inutiles, ut animarum noſtrarum facies decora permaneat: ut obliti quæ retrò ſunt, id eſt populum noſtrum & domum patris noſtri, concupiſcat Rex ſpeciem noſtram. Quòd ſi fortè aliquando per incuriam & negligentiam noſtram tranſierit cogitatio inutilis in affectum cordis, ſcientes quoniam non macula eſt jam, ſed plaga, tota feſtinatione ad auxilium Spiritus Sancti qui adjuvat infirmitatem noſtram, recurramus, clamantes illud de Pſalmo & dicentes: *Domimine miſerere mei, ſana animam meam, quia peccavi tibi*. Intentionem verò (i) & propoſitum mentis ea ſollicitudine cuſtodiamus,qui vitam animarum noſtrarum volumus cuſtodire: quoniam illud omninò eſt peccatum ad mortem, cùm ex conſenſu & deliberatione delinquimus,proprio judicio condemnati. Noverit enim excidiſſe ſe à juſtitia, quicunque ejuſmodi eſt. Cujus os confractum eſt & comminutum, noverit præciſum ſe à corpore Chriſti, de quo nimirùm legitur: *Os non comminuetis ex eo*. Unde & in Paſſione ſua licet plagis virgarum in livorem decolorata ſit *cutis*, ut livore ejus nos ſanaremur; licet clavis vulnerata ſit *caro*,& lanceâ latus ejus apertum,utSanguine ejus redimeremur:*Os* tamen non eſt comminutū ex eo. Propterea & ſanctus David: *Non eſt*,inquit, *occultatū os meum à te quod feciſti in occulto*. Et in alio Pſalmo, *Oſſa* ait, *mea ut cremiū aruerunt*.Quod tunc fit,cùm omnem delectationem boni prorsùs amiſiſſe videtur anima, ſolamquè ſibi aridæ intentionis fortitudinem reſervâſſe. Et vide ne fortè tale aliquid etiam beatus Job pateretur cùm diceret: *Pelli meæ conſumptis carnibus adhæſit os meum*: ut videlicet corrupta affectione, vix ſolam ſibi intentionem ſpiritualis cogitatio vendicaret.

§. I. I.

Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura: ſed unus militum lanceâ latus ejus aperuit. Facta ſunt enim hæc ut Scriptura impleretur quæ dicit: Videbunt in quem transfixerunt. Joan: 19.& Zach:12.

Cognoſce anima mea (k) cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus ſaluator tuus, Vnigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inuentus eſt. Et ecce (l) ferrum pertranſiit Animam ejus, & appropinquauit Cor illius, ut non jam non ſciat compati infirmitatibus tuis. Nihilominùs & propterea quoque vulneratum eſt Cor ejus (m) ut per vulnus viſibile vulnus amoris inuiſibile videas. Quomodò hic amor meliùs oſtendi poteſt, niſi quòd non ſolùm Corpus, verumetiam ipſum Cor lanceâ vulnerari permiſit? Patet arcanum Cordis (n) per foramina Corporis, patet magnum illud pietatis ſacramentum, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos Oriens ex alto. Quidni viſcera per vulnera pateant? In quo enim clariùs quàm in vulneribus tuis eluxiſſet, quòd tu Domine ſuavis & mitis ſis, & multæ miſericordiæ? Maiorem enim miſerationem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro addictis morti & damnatis. Foderunt & perfodeunt (o) non ſolùm manus & pedes tuos, latus quoque & ſanctiſſimi Cordis intima fororis lanceâ perforauerunt, quod jam dudum amoris lanceâ fuerat vulneratum. *Vulneraſti*, (inquit in Canticis amoris Sponſus) *cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum*. Vulneravit Cor tuum Domine Jeſu ſponſa tua, amica tua, ſoror tua: quid neceſſarium fuit illud ab inimicis vltra vulnerari? Quid agitis ô inimici? Si vulneratum eſt,

 imò

g *Ser.6.de ver.num.1.* h *Ibidem num.2.*

i *Ibidem nu. 3.* k *Ser. de Paſſ. Dom. num. 15.* l *Ser. 61. in Cant. num.4.* m *Tract. de vite myſt. cap 3. num. 10.* n *Ser. 61. in Cant. num.4.* o *Tract. de vite myſt. cap. 3. num.7.*

Digitized by Google

imò quia vulneratum eſt cor dulcis Jeſu, quid ſecundum vulnus apponitis? An ignoratis, quòd vno vulnere tactum cor emoritur, & fit inſenſibile? Mortuum Cor Domini Jeſu, quia vulneratum poſſedit vulnus amoris, poſſedit mors amoris Domini cor Sponſi Jeſu: quomodò mors altera introibit? Fortis eſt ut mors; imò verò etiam fortior quàm mors dilectio. Non enim poteſt prima mors expelli, id eſt, dilectio malarum mortium mortificatrix à domo cordis; quam ſibi inviolabili iure, ſuo vulnere acquiſiuit. Si duo æquè fortes concurrunt, quorum unus ſit in domo, alter verò deforis: quis dubitet eum qui deintùs eſt, obtinere victoriam? Et vide quanta ſit vis amoris domum cordis obtinentis, & per vulnus dulciſſimi occidentis in Domino Jeſu. Carnale ergo vulnus (p) vulnus ſpirituale oſtẽdit. Et hoc fortaſsè innuit ipſa auctoritas prælibata, in qua bis poſitum eſt, *vulneraſti*. Utriuſque enim vulneris ipſa ſoror & ſponſa cauſa eſt. Ac ſi Sponſus apertè diceret: Quia zelo amoris tui vulneraſti me: lanceâ quoque militis vulneratus ſum. Quis enim cor ſuum palo vulnerari permitteret, niſi priùs amoris illius vulnus percepiſſet? Dicit ergo: *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum*. Sed quare ſoror & ſponſa? an non poterat ſufficientem Sponſi amantis affectum oſtendere ſolius ſororis vel ſolius ſponſæ poſitio? Vel quare ſponſa & non uxor, cùm quotidiè vel Eccleſia, ſive quælibet fidelis anima Sponſo ſuo Chriſto bonorum operum ſobolem debeat generare? Paucis dico: Solent ſponſæ nondum alligatæ conjugali vinculo amari ardentiùs, quàm poſtea. Tempore enim procedente amor ipſe componitur. Sponſus ergo noſter Jeſus, ut magnitudinẽ inſinuaret ſui amoris qui tempore non decreſcit, amicam ſuam ſponſam appellat, eò quòd illius amor ſemper nouus ſit. Sed quia ſponſæ etiam carnaliter diliguntur (q) ut in amore Sponſi noſtri nil carnale ſapias, ipſam ſponſam ſuam ſororem appellat, quia ſorores jam nequaquam carnaliter adamantur. Dicit ergo: *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa*. Tanquam dicat: Quia ſummè te diligo ut ſponſam, caſtè ut ſororem, vulneratum eſt cor meum propter te. Quis illud cor tam vulneratum non diligat? Quis tam amantem non redamet? Quis tam caſtum non amplectatur? Diligit profectò vulneratum illa anima, quæ nimio illius amore vulnerata proclamat: *Vulnerata charitate ego ſum*. Numquid non redamat Sponſum amantem, quæ dicit: *Nunciate dilecto, quia amore langueo*? Fraterno ſe amantem amore complectitur, quæ dicit: *Quis mihi det te fratrem meum ſugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & complectar & deoſculer, & jam me nemo deſpiciat*? Quis autem eſt foris? Æſtimo quod extra corpus. Quamdiu ſumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino. Quis hanc peregrinationem patienter ferat, quæ eſt plena dolore præteritorum, labore præſentium, timore futurorum? In qua etſi Sponſus ſe aliquando gratiâ conſolationis exhibeat, ſtat tamen longè quaſi poſt parietem, corpore hoc peccati ſeparante inter nos & ipſum: nec facilè præbet ſe tangendum & oſculandum, niſi illi animæ quæ in tantam altitudinem meritorum proceſſit, ut dicat ei: *Surge amica mea, columba mea, formoſa mea*: quæ ſola licet rarò aliquo modo arbitrans ſe comprehendiſſe proclamat: *Inveni quem diligit anima mea, inveni illum, nec dimittam*. Sed ad hunc gradum non facilè quis aſcendit. Nos igitur adhuc intùs, id eſt, in corpore manentes, quantùm poſſumus, amemus, redamemus, amplectamur vulneratum Jeſum noſtrum, cujus impii agricolæ foderunt manus & pedes, latus & cor: ſtemuſquè ut cor noſtrum durum adhuc & impænitens amoris ſui vinculo conſtringere & jaculo vulnerare dignetur. O quàm bonum (r) & quàm jucundum eſt, tecum, ô dulciſſime Jeſu, habitare in unum, tecum colloqui, tibi revelare cauſam animæ noſtræ, tuæquè conſolationis reſponſo perfrui! O quàm bonum eſt, ad te inhabitantem lucem inacceſſibilem duce charitate accedere, cui, ſi tantùm dux noſtra fuerit, nihil manere poterit inacceſſum! Novit Cor tuum, ô dulcis Ieſu, charitatis lanceâ vulneratũ viam facere charitati, cui perpetuò non claudetur. Accedite ergo ad eum per eum, greſſibus charitatis, & illuminamini. Guſtate quoniam ſuavis eſt Dominus. Foderunt manus ejus & pedes [s] latuſquè lanceâ foraverunt: & per has rimas licet vobis ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo: ideſt, guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus.

§. III.

Vnus militum lanceâ latus ejus aperuit. Joan. 19.

Ad hoc perforatum eſt latus Jeſu Chriſti (t) ut nobis pateſcat introitus. Nec verendum eſt (u) quòd patiamur repulſam, qui & vocamur ut intremus: *Ingredere* (inquit Iſajas) *in petram, abſcondere in foſſa humo à facie timoris Domini, & à gloria majeſtatis ejus*. Foſſam humum intelligimus illam quæ ait: *Foderunt manus meas & pedes meos*. Et quidem Dominus meus Jeſus (x) poſt cætera inæſtimabilis ſuæ erga me beneficia pietatis, etiam dextrum ſibi propter me paſſus eſt latus fodi: quòd videlicet non niſi in dextera mihi locum parare refugii vellet. Utinam ego talis merear eſſe columba, quæ in foramine petræ habitet, & in foramine lateris dextri. In hujus quippè oſtio paradiſi [y] Divini ſuſurrii vox auditur, & ſacratiſſimum ſecretiſſimumquè conſilium, quod abſconditum eſt à ſapientibus & prudentibus, parvulis revelatur. Cujus ſanè vocis auditum non ſola jam ratio capit, ſed gratanter eum communicat & voluntati. Paradiſus noſter (z) Chriſtus Dominus eſt. Ideo ipſum deſidero videre (a) & tangere ſicut Thomas ille vir deſideriorum: & non ſolùm videre & tangere, ſed accedere ad ſacroſanctum lateris ejus Vulnus, oſtium Arcæ, quod factum eſt in latere: ut non tantùm mittam digitum vel totam manum, ſed totus intrem uſque ad ipſum cor Jeſu, in Sancta Sanctorum, in Arcam teſtamenti, ad unam auream, naturam noſtræ humanitatis, continentem intra ſe manna Divinitatis. Ibo mihi (b) ad illa ſic referta cellaria, atque ad admonitionem Prophetæ Jeremiæ relinquam civitates, & habitabo

p *Ibidem num.* 10. q *Ibidem num.* 11.

r *Ibid.cap.*27.*n.*103.& 104. s *Ser.*61.*in Cant n.*4. t *Tract.de vite myſt.cap.*3.*n.*10. u *Ser.*62.*in Cant.n.*6.&7. x *Ser.*7.*ſuper Pſal.* 90. *n.*15. y *Tract.de Conver.ad Cleric.cap.* 14. *n.*26. z *Ser.* *in N. D n.*6. a *lib.*1.*de amore Dei cap.*1.*n.*1. b *Ser.*61.*in Cant.n.*

Digitized by Google

bo in petra vero quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis, ut cum Moyſe poſitus in foramine petræ, tranſeunte Domino, merear ſaltem *poſteriora ejus proſpicere*. Nam faciem ſtantis, ideſt, incommutabilis claritatem quis videat, niſi qui introduci jam meruit non in ſancta, ſed in Sancta Sanctorum? Dominus Deus [c] ad Moyſem ait: *Non videbit me homo ſuper terram & vivet*. Ac ſi diceret: Tantæ ſum in natura divina claritatis, ut homo conſtitutus in mortali carne videre me nequaquam poterit abſque ſui conſumptione. Inde eſt quòd cùm Moyſes in multa conſtantia Domino ſupplicaret, dicens: *Domine oſtende teipſum mihi*, ait: *Sta in foramine petræ, & cùm pertranſiero, videbis poſteriora mea: faciem autem meam videre non poteris*. Hoc ait, per faciem deſignans divinitatem, per poſteriora Humanitatem: quam tamen Moyſes corporali intuitu non vidit, ſed poſteris videndam reliquit. Nec vilis tamen (d) aut contemnenda poſteriorum contemplatio. Habent etiam aliquid & poſteriora Domini quod videre delectet. *Foderunt manus ejus & pedes (e) latuſquè lanceâ foraverint*: & per has rimas licet mihi ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo, id eſt, guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus. Cogitabat cogitationes pacis, & ego neſciebam. Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? At clavis reſerans, clavus penetrans factus eſt mihi, ut videam voluntatem Domini. Quidni ibi (f) videatur cor Dei? Quidni ibi probetur quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta? Bona in ſe, placens in effectibus, beneplacens fruentibus, perfecta perfectis, & nihil ultra quærentibus. Patent viſcera miſericordiæ, patent cogitationes pacis, divitiæ ſalutis, myſteria bonæ voluntatis, benignitatis arcana, quæ clauſa mortalibus, etiam electis ſuſpecta ſunt. Id quidem ſalubriter, ne deſinant timere, dum necdum dignè amore idonei inveniuntur. Cæterùm (g) quia ſemel venimus ad cor dulciſſimum Jeſu, & bonum eſt nos hîc eſſe; ne ſinamus nos facilè avelli ab eo, de quo ſcriptum eſt: *Recedentes à te in terra ſcribentur*. Quid autem accedentes? Tu ipſe doce nos. Tu dixiſti accedentibus ad te: *Gaudete quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis*. Concordemus hæc, quia ſi ſic hi qui in cælis ſcripti ſunt, quid ergo illi qui in terra ſcribentur? Lugebunt utique. Sed quis nolit gaudere? Accedamus ergo ad te, & exultabimus & lætabimur in te memores cordis tui. Ad hoc templum [h] ad hæc Sancta Sanctorum, ad hanc Arcam teſtamenti adorabo & laudabo nomen Domini dicens cum David: *Inveni cor meum*, inquit, *ut orem Deum meum*. Et ego dicam: Inveni cor Regis, fratris & amici benigni Jeſu. Et numquid non adorabo? Orabo utique. Cor enim illius mecum eſt. Audacter dicam: Si caput meum Chriſtus eſt, quomodò quod Capitis mei eſt, non meum eſt? Sicut enim corporalis capitis mei oculi, mei oculi verè ſunt: ita & ſpirituale Cor, cor meum eſt. Benè ergo mihi. Ego verò cum Jeſu cor meum habeo. Et quid mirum? Cùm multitudinis credentium fuerit cor unum. Hoc igitur corde tuo, & te in eo dulciſſime Jeſu invento, orabo te Deum meum. Admitte tantum in Sacrarium exauditionis tuæ preces meas: imò me totum trahe in Cor tuum. Licet enim tortuoſitas peccatorum meorum impediat me, tamen quia Cor illud incomprehenſibili charitate dilatatum eſt & ampliatum, & tu qui ſolus potes facere mundum de immundo conceptum ſemine, ut depoſitâ gibbi ſarcinâ per foramen acus poſſim tranſire. O omnium pulchritudinum ſpecioſiſſime *Jeſu*, ampliùs lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me: ut purificatus per te, ad te puriſſimum poſſim accedere, & in Corde tuo omnibus diebus vitæ meæ merear habitare, & ut videre ſimul ſemper & facere tuam valeam voluntatẽ. Audi quæſo vocem meam, (i) & tuæ vivificæ morti tuum ſeruum Domine Jeſu configura, faciens quidem in me ut moriar ſecundùm carnem, vivam autem ſecundùm ſpiritum juſtitiæ. Ut autem integram Crucifixi imaginem me portare glorier, illud quoque quod poſt mortem tuam inſatiabilis malitia impiorum in te exercuit, hanc in me ſimilitudinem exprime. Vulneret cor meum vivus & efficax ſermo tuus, penetrabilior omni lancea acutiſſima, pertingens uſquè ad diviſionem animæ meæ, & producens ex ea tanquam de dextero latere meo vice ſanguinis & aquæ amorem tuum Domine, & fratrum tuorum.

§. IV.

Videbunt in quem transfixerunt. Zach. 12.

Ad hoc vulneratum eſt Jeſu Chriſti (k) ut in illo ab exterioribus perturbationibus abſoluti habitare poſſimus. Utinam ego talis merear eſſe columba [l] quæ in foramine lateris dextri habitet. Conſidera ò homo chriſtiane, hoc vulnus Jeſum penitùs non ſenſiſſe. Neque enim illud excipere voluit, niſi jam ſoporatus in morte: ut moneret te quamdiu vivis, non ſolùm in hujus ſemper lateris vigilare cuſtodia, ſed & mortuam cenſeri eam animam oportere, quæ quidem pernicioſa inſenſibilitate diſſimulet in dextera ſibi vulnus infligi. O quàm bonum (m) & quàm jucundum habitare in corde Ieſu! Bonus theſaurus, bona margarita cor tuum bone Ieſu, quam foſſo agro tui Corporis inveniemus. Quis hanc margaritam abiiciat? Quin potiùs dabo omnia, omnes cogitationes & affectus mentis commutabo, & comparabo illam mihi, jactans omnem cogitatum meum in cor Domini Jeſu, & ſine fallacia illud me enutriet. Quoniam (n) in ipſo ſunt omnia. Ibi remedium vulnerum, ibi ſubſidia neceſſitatum, ibi reſarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ ſunt repoſitæ. Ibi deniq; quidquid accipere vel habere hominibus expedit, quidquid decet, quidquid oportet, reperitur. Proinde accedendum eſt (o) ad cor humillimum Altiſſimi Jeſu per januam lateris lanceati: ibi proculdubio theſaurus ineffabilis deſiderabilis charitatis latet: ibi nova devotio invenitur: indè lachrymarum gratia extrahitur: ibi diſcitur manſuetudo, patientia in adverſis, compaſſio in afflictis.

Præ-

c *Tract. de 3. par. etp. myſt. cap. 7. n. 20.* d *Ser. 61. in Cant. n. 6.* e *Ibidem n. 4.* f *lib. 5. de conſid. cap. 4. n. 9.* g *Tract. de vite myſt. cap. 3. n. 8.* h *Ibidem num. 9.*

i *Ser. de Paſſ. Dom. n. 20. 21. & 22.* K *Tract. de vite myſt. cap. 3. n. 10* l *Ser. 7. ſup. Pſalm. 90. n. 15.* m *Tract. de vite myſt. cap. 3. n. 8* *Ser. 86. in Cant. n. 3.* o *Tract. de vite myſt. cap. 44. n. 169.*

Digitized by Google

Præcipuè autem cor contritum & humiliatum ibi invenitur. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ (p) & volabo & requieſcam. Ibi requiem invenit manſuetus & ſimplex. Ex hoc ſanè ſuſpiciat per foramen (q) proſpiciat per cancellos, prædulcem radium proſequatur obtutu: & Magorum ſedulus imitator, lumen lumine quærat. Inveniet enim locum tabernaculi admirabilis, ubi panem Angelorum manducet homo: inveniet paradiſum voluptatis plantatum à Domino: inveniet hortum floridum & amæniſſimum: inveniet refrigerii ſedem, & dicet: O ſi audiat vocem meam miſera illa voluntas, ut ingrediens videat bona, & viſitet locum iſtum: hîc nimirùm inveniet requiem ampliorem, & me quoque eò minùs inquietabit, quò minùs inquietabitur ipſa. Nec verò locum repures corporalem paradiſum hunc voluptatis internæ. Non pedibus in hunc hortum, ſed affectibus introitur. Nec terrenarum tibi commendatur arborum copia, ſed virtutum utique ſpiritualium jucunda decoraquè plantatio. Hortus cõcluſus eſt, ubi fons ſignatus in quatuor capita derivatur, & ex una Sapientiæ vena virtus quadripartita procedit. Splendidiſſima quoque inibi lilia vernant: & cùm flores apparent, etiam vox turturis auditur. Illic nardus Sponſæ fragrantiſſimum præſtat odorem, & cætera quoque aromata fluunt, Auſtro ſpirante, Aquilone fugato. Ibi media eſt arbor vitæ, malus illa de Cantico cunctis precioſior lignis ſylvarum, cujus & umbra Sponſam refrigerat, & fructus dulcis gutturi ejus. Ibi continentiæ nitor & ſinceræ veritatis intuitus oculos cordis irradiat. Auditui quoque dat gaudium & lætitiam dulciſſima vox Conſolatoris interni. Ibi quibuſdam ſpei naribus influit jucundiſſimus odor agri pleni, cui Dominus benedixit. Ibi avidiſſimè prælibantur incomparabiles deliciæ charitatis: & ſuccifis ſpinis ac vepribus quibus antea pungebatur, unctione miſericordiæ perfuſus animus in conſcientia bona fœliciter requieſcit. Quæ quidem non inter vitæ æternæ præmia, ſed inter temporalis militiæ ſtipendia deputantur: nec ad futuram pertinent, ſed ad eam magis quæ nunc eſt Eccleſiæ promiſſionem. Hoc enim Centuplum eſt, quod, in hoc ſæculo ſæculi contemptoribus exhibetur. Nec tibi illud noſtro ſperaveris eloquio commendandum, ſolus Spiritus eſt qui revelat. Sine cauſa paginam conſulis, experientiam magis require. Sapientis eſt cujus precium neſcit homo, de occultis trahitur, nec in terra ſuaviter viventium invenitur iſta ſavitas: nimirùm ſuavitas Domini eſt, niſi guſtaveris, non videbis. *Guſtate* (inquit Propheta) *& videte quoniam ſuavis eſt Dominus*. Nec deſunt foramina (r) per quæ effluat iſta ſuavitas. Foderunt manus ejus & pedes, latuſquè lanceâ foraverunt: & per has rimas licet mihi ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo, id eſt, guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus. O quàm felix eris homo chriſtiane (s) ſi poſtquam intra vulnera Ieſu Crucifixi fueris intromiſſus, ab hujus mundi ſtrepitu & tentationum incurſibus per dimidiam ſaltem horam omninò vaeas liberari, & ſoli ei ad quem introiſti vacans, guſtare & intelligere poſſis quàm dulcis eſt Dominus. Profectò hoc ſolum (t) beata illa anima dicere delectetur: *Introduxit me Rex in cubiculum ſuum*. Digna certè quæ de ſchola humilitatis, duce Spiritu Sancto in cellaria charitatis (quæ nimirùm proximorum pectora intelligenda ſunt) per affectionem introduceretur, unde ſuffulta floribus ac ſtipata malis, bonis ſcilicet moribus & virtutibus ſanctis, ad Regis demùm cubiculum, cujus amore languet, admitteretur. Ibi modicùm, horâ videlicet quaſi dimidiâ, ſilentio facto in cælo, inter deſideratos amplexus ſuaviter quieſcens, ipſa quidem dormit, ſed cor ejus vigilat, quo utique interim veritatis arcana rimatur: quorum poſtmodùm memoriâ ſtatim ad ſe reditura paſcatur. Ibi videt inviſibilia, audit ineffabilia, quæ non licet homini loqui. Excedunt quippè omnem illam quam nox nocti indicat ſcientiam. O veræ quietis locus (u) & quem non immeritò cubiculi appellatione cenſuerim, in quo Deus non quaſi turbatus irâ, nec velut diſtentus curâ proſpicitur, ſed probatur voluntas ejus in eo bona & beneplacens & perfecta. Viſio iſta non terret, ſed mulcet: inquietam curioſitatem non excitat, ſed ſedat: nec fatigat ſenſus, ſed tranquillat. Hîc verè quieſcitur. Tranquillus Deus tranquillat omnia: & quietum aſpicere, quieſcere eſt. In hoc arcanum, & in hoc Sanctuariũ Dei ſi quem fortè veſtrûm aliquâ horâ ſic abſcondi contigerit, ut minimè evocet aut perturbet, vel ſenſus egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel ea certè quæ difficiliùs amoventur irruentia imaginum corporearum phantaſmata: poterit quidem hic cùm ad nos redierit, gloriari & dicere: *Introduxit me Rex in cubiculum ſuum*.

§. IV.

Columba mea in foraminibus petræ. Cant. 2.

Dominus meus Jeſus (x) poſt cætera inæſtimabilis ſuæ erga me beneficia pietatis, etiam dextrum ſibi propter me paſſus eſt latus fodi: quòd videlicet non niſi in dextera locum parare refugii vellet. Utinam ego talis merear eſſe columba, quæ in foramine petræ habitet, id eſt, in foramine lateris dextri. Ipſe enim ait: (y) *Columba mea in foraminibus petræ*. Columbam blandiendo vocat, ſuam dicit, & ſibi aſſerit propriam. Agit ut Sponſus: ſed ut verecundus, publicum erubeſcit, decernitquè frui deliciis ſuis in loco ſequeſtri, utique in foraminibus petræ. Foramina petræ vulnera Chriſti interpretantur. Rectè omnino, nam petra Chriſtus eſt. Bona foramina, quæ fidem aſtruunt Reſurrectionis, & Chriſti Divinitatem. *Dominus meus* (inquit Thomas) *& Deus meus*. Unde hoc reportatum eſt oraculum, niſi ex foraminibus petræ? In his paſſer invenit ſibi domum, & turtur nidum, ubi reponat pullos ſuos. In his ſe columba tutatur, & circumvolitantem intrepida intuetur accipitrem. Et ideo Sponſus ait: *Columba mea in foraminibus petræ*. Vox columbæ: *In petra exaltavit me*. Et item: *Statuit*, inquit, *ſupra petram pedes meos*. Petra eſt refugium herinaciis. E revera

p *Ser.62.in Cant.n.4.* q *Tract. de converſ.ad Cleric.cap.12.& 13.* r *Ser.61.in Cant.num.4.* s *Tract.de vite myſt.cap.34.n.165.*

t *Tract.de grad.humil. cap.7.n.21.* u *Ser.23.in Cant. num. 15.* x *Ser.7.ſuper Pſal.90.n.3.* y *Ser.61.in Cant.2.& 3.*

ta ubi tuta firmaquè infirmis ſecuritas & requies, niſi in Vulneribus Salvatoris? Tantò illic ſecurior habito, quantò ille potentior eſt ad ſalvandum. Fremit mundus, premit corpus, diabolus inſidiatur, non cado: fundatus enim ſum ſupra firmã petram. Peccavi peccatum grande, turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur, quoniam Vulnerum Domini Jeſu recordabor. Oratio & meditatio (z) ut turtur & columba querimonias dulces ſubmurmurant in foramine petræ, condolentes de Domini Paſſione. O anima Chriſtiana (a) *eſto columba in foraminibus petræ*; pervola manus, pervola pedes, invola lateri: nihil horũ inſcrutatum relinquas, ſed ſingula membra compaſſionis amaritudine perfundas. Suge non tam vulnera (b) quàm ubera Jeſu crucifixi. Ipſe erit tibi in matrem, & tu eris ei in filium: nec pariter Jeſum Crucifixũ lædere aliquatenùs poterunt clavi, quin per manus & pedes ad tuos uſque pervenient. Si enim fidem & fiduciam tuam jactes in livores & vulnera Jeſu Crucifixi (c) & in tuæ ſalutis uſũ convertas momoriam Dominicæ Paſſionis, erit Sanguis ipſius pretium tuæ redemptionis: mors ejus tibi convertetur ad vitam, ſuus dolor in gaudium tuum, ſuæ anguſtiæ in tuas delicias, in tuum honorem ſua opprobria: & ut multiplicato fervore gratiæ tuæ obtineas ſalutem, quam operatus eſt in medio terræ, tibi cedet in jucunditates æternas ipſius ſupplicium temporale. Idcirco (d) Eccleſia audit: *Columba mea in foraminibus petræ*: eò quòd in Chriſti vulneribus tota devotione verſetur, & jugi meditatione demoretur in illis. Inde Martyris tolerantia, inde illi magna fiducia apud Deum Altiſſimum. Non eſt quòd vereatur Martyr exanguem lividamquè faciem lavare ad Jeſum crucifixum, cujus livore ſanatus eſt, & glorioſam repræſentare ſimilitudinẽ mortis ejus. Quid vereatur Martyr, cui etiã à Domino dicitur: *Oſtende mihi faciem tuam*? Ad quid? Ut mihi videtur, ſe magis oſtendere vult. Ita eſt, videri vult, non videre. Quid enim ille non videt? Non eſt ei opus ut quis ſe oſtendat, à quo nil non videtur, nec ſi ſe abſcondat. Uult ergo videri, vult benignus Dux devoti militis vultum & oculos in ſua ſuſtolli vulnera, ut illius ex hoc animum erigat, & exemplo ſui reddat ad tolerandum fortiorem. Enimverò non ſentiet ſua (e) dũ Jeſu crucifixi vulnera intuebitur. Stat Martyr tripudians & triumphans toto licet lacerto corpore, & rimante latera ferro, nonmodò fortiter, ſed & alacriter ſacrũ è carne ſua circumſpicit ebullire cruorẽ. Ubi ergo tunc anima Martyris? Nempè in tuto, nempè in petra, nempè in viſceribus Jeſu crucifixi, vulneribus nimirùm patentibus ad introeundum. Si in ſuis Martyr eſſet viſceribus ſcrutans ea, ferrum profectò ſentiret, dolorem non ferret; ſuccumberet, & negaret. Nunc autem in petra habitans, quid mirum ſi in modum petræ durverit? Sed neque hoc mirum, ſi exul à corpore, dolorem non ſentiat corporis. Neque hoc facit ſtupor, ſed amor. Submittitur enim ſenſus, non amittitur. Nec deeſt dolor, ſed ſuperatur, ſed contemnitur. Ergo ex petra Martyris fortitudo, inde planè potens ad bibendum calicem Domini. Et calix hic inebrians quàm præclarus eſt! Præclarus, inquàm, atque jucundus non minùs Chriſto Imperatori ſpectanti, quàm militi triumphanti. *Gaudium etenim Domini fortitudo noſtra.* Quidni gaudeat ad vocem fortiſſimæ confeſſionis? Denique & requirit eam cum deſiderio: *Sonet*, inquiens, *vox tua in auribus meis*. Nec cunctabitur rependere vicem ſecundùm ſuam promiſſionẽ continuò, ut qui ſe confeſſus fuerit corã hominibus, confiteatur & ipſe eum coram Patre ſuo. Magna vis prorsùs amori (f) Martyrum animas introrsùm rapuerat, qui ita ſua corpora foris exponere, & tormenta contemnere valverunt. Terrentur licet Martyres, & rident: (g) feriuntur, & gaudent: occiduntur, & ecce triumphant. Quare? Quia morte charitatis intùs in corde jam dundum mortui peccatis, mortui mundo, tanquam inſenſibiles facti, nec tormenta, nec mortem ſentire potuerunt. Denique (h) in quibus ſana erat voluntas, occidi poterant, flecti nequibant. Hoc eſt, quod dictum eſt de Joanne: *Fecerunt ei quæcunque voluerunt*. Numquid quod volvit ille? Ita & in reliquos Martyres fecerunt: non quod Martyres volverũt, ſed quod ipſi. Fecerunt, inquam, in eos quæ volverunt, ſed in membra, non in corda. Membra cruciaverunt, ſed voluntatem non mutaverunt. Sævierunt in carnem, animæ autem non habuerunt quid fecerent. Sit licet patientis corpus in poteſtate torquentis, ſed voluntas eſt libera. Infirma ſi fuerit, ſæviendo cognoſcent: non eſſe cogent, ſi non fuerit. Sanè infirmitas ejus à ſeipſa eſt: ſanitas verò non à ſe, ſed à Domini Spiritu. Sanatur autem cum renovatur. Quod & nobis conferre dignetur ipſe (i) qui conſtitutus eſt Rex vivorum & mortuorum. Amen.

CAPUT VI.

De myſterio Sanguinis & Aquæ Chriſti, quæ ex ejus latere perforato emanârunt.

Unus militum lanceâ latus ejus apervit, & continuò exivit Sanguis & aqua. *Joan. 19.*

1. *Oſtenditur, Sanguinem & aquam lateris Chriſti deſignare Sacramentum Baptiſmatis. Moyſes qui in aqua venit, fuit typus Chriſti Redemptoris noſtri, qui venit in aqua & Sanguine. Proponitur triplex eſſe teſtimonium, Spiritûs Aquæ, & Sanguinis. Spiritus deſignat charitatem: Aqua baptiſmum quotidianum, conſiſtentem in compunctione cordis: Sanguis martyrium quotidianum, conſiſtens in quotidiana corporis afflictione. Agitur de ſex hydriis myſticis, quæ apponuntur in purificationem noſtram.* 2. *Oſtenditur, Spiritum & Aquam & Sanguinem operari in nobis tria. Sanguis operatur continentiam à peccatis: Aqua ablutionem à culpis: Spiritus adiuvat infirmitatem noſtram. Apponitur nobis triplex aqua Chriſti, ut eâ utamur in ſalutem noſtram.* 3. *Oſtenditur, ſex hydrias ſignificare ſex obſervantias inſtitutas ad purifica-*

z *Ser. in fer. 2. Paſchæ num. 19.* a *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 15.* b *Epiſt. 351. num. 1.* c *Lib. 3. de amore Dei cap. 26. num. 89.* d *Ser. 61. in Cant. num. 7.* e *Ibidem num. 7.*

f *Tract. de diligen. Deo cap. 10. num. 29.* g *Tract. de vite myſt. cap. 3. num. 8.* h *Tract. de grat. & lib. arb. cap. 12. num. 40.* i *Ser. 24. de ver. num. 4.*

Digitized by Google

ſicandum corda noſtra . Quarum vocabula ſunt hæc : ſilentium , pſalmodia, vigilia , jejunium, opus manuum , & carnis munditia .

§. I.

COgnoſce anima mea (a) cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter , Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius , verus Deus , verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce (b) laniſtæ impiiſſimi adhuc latus ejus lanceâ perforarunt, & laceratione Sanguinem quo redimimur, cum inundatione aquæ manare coëgerunt . Parum erat illis ſacrilegis , crucifigere Jeſum (c) niſi priùs & ipſis illuſionibus repleviſſent Animam ejus. Quid enim ait de illis Scriptura? *Et congregaverunt ad eum univerſam cohortem. Et exuentes eum veſtimentis ſuis, induerunt tunicam purpuream , & chlamydem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti ejus , & arundinem in dextera ejus . Et genu flexo illudebant ei dicentes : Ave Rex Judæorum . Et dabant ei alapas , & expuentes in eum, accipiebant arundinem & percutiebant caput ejus . Et poſtquam illuſerunt ei , induerunt eum veſtimentis ſuis ut crucifigerent bajulantem ſibi crucẽ. Et perduxerunt eum in Golgotha, & vinum myrrhatũ dabant ei bibere cum felle mixtum : & cùm guſtaſſet , noluit bibere . Tunc crucifixerunt eum, & cum eo duos latrones hinc & hinc, medium autem Jeſum. Jeſus autem dicebat: Pater , dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt . Poſtea ſciens Jeſus quia conſummata erant omnia , ut Scriptura impleretur, dixit: Sitio . Et currens unus ex eis acceptam ſpongiam impleuit aceto , & impoſuit arundini, & dabat ei bibere . Cùm ergo accepiſſet acetum, dixit: Conſummatum eſt . Et clamans voce magna, dixit: Pater , in manus tuas commendo ſpiritum meum . Et inclinato capite emiſit ſpiritum . Tunc unus militum lanceâ latus ejus aperuit , & continuò exivit ſanguis & aqua* in redemptionem noſtræ ſalutis . Expergiſce nunc anima mea , excutere de pulvere, & contemplare Virum hunc memorabilem , quem in ſpeculo Evangelici ſermonis quaſi præſentem intueris . Ad cumulum pietatis (d) tradidit in mortem Animam ſuam , & de proprio latere protulit precium ſatisfactionis, quo placeret Patrem . Inſpice lateris aperturam (e) quia nec illa caret roſâ , quamvis ipſa ſubrubea ſit propter mixturam aquæ , quia , ſicut narrat Joannes Evangeliſta, *cùm unus militum lanceâ latus ejus perforaſſet , exivit ſanguis , & aqua* . Ipſe eſt enim Jeſus Chriſtus qui venit per aquam, & non per aquam ſolùm, ſed per aquam & Sanguinem . Exivit Sanguis & aqua, per quæ Baptiſmatis accepimus Sacramentum . Inde eſt (f) quod hic quoque Evangeliſta cùm dixiſſet : *Quis eſt qui vincit mundum , niſi qui credit quia Jeſus eſt Dei Filius ?* Ut autem planiùs faceret eam commendari fidem , per quam Chriſtus in cordibus noſtris habitat, addit continuò de ipſius adventu dicens : *Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Jeſus Chriſtus* . Adhuc autem ſupereminentiorem viam oſtendens : *Et ſpiritus eſt* , inquit, *qui teſtificatur quoniam Jeſus eſt Filius Dei* . Sanè quod interponit, ſignanter repetens : *Non in aqua ſolùm , ſed in aqua & ſanguine* , ad Moyſi differentiam arbitror accipiendum . Moyſes quidem in aqua venit , à qua & nomen accepit ut Moyſes vocaretur . Recolant [g] quibus nota eſt hiſtoria veteris teſtamenti, quemadmodùm in Ægypto dum paruuli omnes Iſraëlitici germinis necarentur , expoſitum in aquis Moyſen tulerit filia Pharaonis . Et vide ſi non manifeſtè Chriſti & in hoc ipſo videtur præceſſiſſe figura . Simili nempè cum Pharaone etiam Herodes ſuſpicione laborans , ad eadem converſus eſt crudelitatis argumenta , ſed eodem modo eſt ipſe deluſus. Utrobique pro unius ſuſpecta perſona trucidatur numeroſitas puerorum : utrobique qui quærebatur , evadit . Et quomodo Moyſen filia Pharaonis , ita Chriſtum quoque Ægyptus (quæ non immeritò Pharaonis intelligitur filia) ſuſcepit conſervandum . Manifeſtè tamen pluſquam Moyſes hic , utpote qui venerit non in aqua tantum, ſed in aqua & Sanguine . *Aqua* enim *multa , populi multi* . Venit ergo Moyſes in aqua tantùm , qui congregavit quidem populum , ſed populum non redemit . Nam & ipſa quoque de ſervitute Ægyptiaca liberatio, non Moyſi, ſed Agni Sanguine facta eſt , liberandos nos præfigurans à vana noſtra converſatione hujus ſeculi , Sanguine Agni immaculati Chriſti Jeſu . Hic eſt verus Legifer noſter , apud quem copioſa eſt redemptio : mortuus eſt enim non tantùm pro gente , ſed ut filios Dei qui diſperſi erant, congregaret in unum. Memento ſanè hunc eſſe Ioannem Evangeliſtam , qui vidit & teſtimonium perhibuit (& ſcimus quia verum eſt teſtimonium ejus) exiiſſe de latere Domini dormientis in cruce Sanguinem Jeſu Chriſti ſimul & aquam : quo videlicet dormienti novo Adæ nova de latere ſuo proferretur pariter & redimeretur Eccleſia , Sic ergo ad nos per aquam & Sanguinem venit (h) ut ſit *Aqua & Sanguis* teſtimonium adventûs ejus, fideiquè victricis . Non ſolùm autem, ſed teſtimonium eſt majus his quod perhibet *Spiritus veritatis* . Horum trium teſtimonium verum certumquè eſt , & felix anima quæ meretur illud accipere . *Tres enim ſunt , qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, Aqua , & Sanguis* . In aqua quidem *Baptiſmum* intellige , in Sanguine *martyrium* , in Spiritu charitatem . Spiritus enim eſt qui vivificat , & fidei vita eſt dilectio . Denique ſi quæris quid Spiritui & charitati ? Reſpondeat Paulus : *Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum , qui datus eſt nobis* . Neceſſariò quoque Spiritus additur Aquæ & Sanguini , cùm (eodem Apoſtolo teſte) ſine charitate quidquid habeas , nihil profit . Jam verò (i) quia Baptiſmum *aquâ* , martyrium diximus *Sanguine* deſignari : ideo memento & unicum & quotidianum eſſe Baptiſmum , ſimiliter & Martyrium . Eſt enim & martyrii genus quædam effuſio ſanguinis in quotidiana corporis afflictione . Eſt Baptiſmus aliquis in compunctione cordis , & lachrymarum aſſiduitate . Sic quippè infirmis & puſillis corde neceſsè eſt, ut quem ſemel pro Chriſto ponere non ſufficiunt , ſaltem mitiori

a *Ser. de Paſſ. D. n. 15.* b *Tract. de 3. precip. n. 75. c. 6. n. 15.* c *Ser. de Paſſ. Dom. n. 12. & 13.* d *Ser. 22. in Cant. n. 7.* e *Tract. de vite myſt. cap. 41. n. 149.* f *Ser. 1. in octava Paſch. n. 4.*

g *Ibidem num. 5.* h *Ibidem num. 6.* i *Ibidem num. 7.*

tiori quodam ſed diuturniori martyrio ſanguinem fundant. Sic & Baptiſmi Sacramentum quoniam iterari non licet, his qui ſæpiùs in multis offendunt, frequenti oportet ablutione ſuppleri. Unde & Propheta: *Lavabo*, inquit, *per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo*. Sex hydriæ ſunt poſitæ his (k) qui poſt Baptiſmum in peccata labuntur: de his enim loquimur, quia de his ſumus. Exuimus quidem tunicam veterem: ſed heu peiùs reinduimus eam. Lavimus pedes noſtros: ſed peiùs inquinavimus eos. Sicut ergo quod alius inquinaverat, lavit alius: ſic inquinatos à nobis, lavari opus eſt à nobis. Aliena lavit aqua, quos culpa inquinaverat aliena. Nec tamen ſic alienam dixerim, ut negem noſtram, alioquin nec inquinaret. Sed *aliena* eſt, quia in Adam omnes neſcientes peccavimus: *noſtra*, quia etſi in alio, nos tamen peccavimus, & nobis juſto Dei judicio imputatur, licet occulto. Verumtamen, ut jam non ſit quod cauſeris, ô homo, contra inobedientiam Adæ datur tibi obedientia Chriſti, ut ſi gratis quidem venundatus es, gratis & redimaris. Si neſciens in Adam periiſti, neſciens vivificeris in Chriſto. A primo homine in te manavit macula, quâ inquinatis es: à Chriſti latere manavit aqua, quâ mundatus es. Nunc jam inquinatus propriâ culpâ, propriâ nihilominùs aquâ mundaberis, ab illo tamen & per illum, qui ſolus eſt purgationem faciens peccatorum. Chriſtus utique lavat nos in confeſſione (l) lavat nos lachrymarum imbre, lavat ſudore penitentiæ: magis autem lavat nos aquâ illâ precioſâ, quæ de fonte pietatis, ideſt ab ejus latere emanavit. *Prima* ergo hydria (m) & prima purgatio *in compunctione* eſt, de qua legimus: *In quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor*. *Secunda* hydria & purgatio eſt *confeſſio*. Omnia ſiquidem in confeſſione lavantur. *Tertia* hydria & purgatio eſt *eleemoſynarum* largitio. Hinc enim habes in Evangelio: *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis*. *Quarta* hydria & purgatio eſt *remiſſio* injuriarum, ſecundùm quod orantes dicimus: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*. *Quinta* hydria & purgatio eſt *afflictio corporis*: unde & oramus, ut mundi per abſtinentiam Deo canamus gloriam. *Sexta* hydria & purgatio eſt *obedientia* præceptorum, ſicut audierunt Diſcipuli: *Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*. Nimirùm quia non erant ſicut hi quibus dicitur: *Sermo meus non capit in vobis*: ſed in auditu verbi obedierant ei. Hæ ſunt ſex hydriæ poſitæ in purificationem noſtram, quæ vacuæ ſunt & plenæ vento, ſi pro inani gloria obſervantur. Aquâ repleantur, timore Dei cuſtodiantur, quoniam timor Domini eſt fons vitæ. Aqua, inquam, timor Domini eſt, etſi minùs ſapida, ſed optimè refrigerans animam noxiis deſideriis æſtuantē. Aqua eſt, quæ jacula inimici ignita poſſit extinguere. Nam nec illud diſſonat, quòd aqua ſemper ima petit, & timor ad ima cogitationem deducit, & in inferioribus immoratur, atque loca horrenda pavidâ mente colluſtrat, juxta illud *Eſaiæ*: *Vadam ad portas inferi*. Sed divina virtute aqua mutatur in vinum, quando perfecta charitas foras mittit timorem. Quid eſt perfecta charitas (n) niſi perfecta ſanctitas? Qui perfectè vivit, non habet unde in inferno damnetur, ſed unde in cælo coronetur. Qui perfectam habet in ſe charitatem, non timet in inferno puniri, ſed ſperat in cælo cum Deo gloriari. Unde dicitur in Pſalmo: *Gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum*. Ergo timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorem. Timor priùs venit in corde hominis, ut præparetur locus charitati.

§. II.

Ex epiſtola Beati Joannis (o) diſcimus teſtimonium dari triplex in cælo, triplex in terra. Et quidem pro meo ſapere, illud ſtabilitatis, hoc reparationis eſt ſignum. Illud Angelos, iſtud homines: illud beatos à miſeriis, iſtud juſtos diſcernit ab impiis. Angelis ſiquidem, qui in prima illa prævaricaricatione ſuperbiente lucifero, in veritate ſteterunt, meritò teſtimonium perhibet viſio Trinitatis, Patris, Verbi, & Spiritus: hominibus verò, quos divina miſeratio ſalvat, ſpiritus, aqua, & ſanguis. Quidni perhibeat eſtimoniū Pater, à quibus honoratus eſt, ut pater? *Tres ſunt* [p] *qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis*. Scitis Fratres, quia in primo homine peccavimus omnes, in ipſo etiam cecidimus univerſi. Cecidimus ſanè in carcerem luto pariter & lapidibus plenum. Exinde jacebamus captivi, inquinati, conquaſſati, donec venit deſideratus gentibus, qui nos redimeret, oblueret, adjuvaret. Hic eſt enim Jeſus Chriſtus crucifixus, qui *Sanguinē* proprium dedit in redemptionem, *Aquam* ſimul produxit de latere ſuo in ablutionem: emiſit deinde de excelſo *Spiritum* ſuum, qui adjuvaret infirmitatem noſtram. Vis noſſe ô homo, an hæc aliquid operentur in te, ne fortè reus ſis *Sanguinis* Domini quem evacuas quantùm in te eſt: ſed & *Aqua* ipſa quæ debuerat mundare, in ſordibus permanenti judicium damnationis accumulet: *Spiritus* quoque cui reſiſtis, non liberet maledictum à labiis ſuis? Cavendum enim ne ſint tibi hæc infructuoſa, quæ neceſſariò eſſent pariter & damnoſa. Quis autem eſt (q) qui teſtimonium habet effuſi non ſine cauſa *Sanguinis* Chriſti, niſi qui continet à peccatis? Servus enim peccati eſt, qui peccatum facit: ut ſi deinceps continere potuerit, & jugum abiicere miſeræ ſervitutis, certiſſimum ſit teſtimonium redemptionis, quam operatur ſine dubio Sanguis Chriſti. Verùm non ſufficit peccatori continentia, ſi non etiam adſit pænitentia. Habet ergo & ab *Aqua* teſtimonium, qui laborat in gemitu ſuo, lavans per ſingulas noctes lectum ſuum. Sicut enim *Sanguis* ille redemit, ut non regnet peccatum in noſtro mortali corpore: ſic *Aqua* illa abluit ab his peccatis quæ commiſimus ante. Sed quid erit quòd longo catenarum uſu & carceris habitatione crudeli confracti ſumus, atque colliſi defecimus in via vitæ? Invocemus *Spiritum* vivificatorem & adjutorem, confidentes quia dabit Pater, qui in cælis eſt, ſpiritum bonum

Tt

k Ser. 1. in Dom. 1. poſt. oct. Epiph. n. 2. l Ser. 4. in dedicat. Eccl. num. 4. m Ser. 2. in Dom. 1. poſt. oct. Epiphan. num. 4.

n Tract. de modo bene vivendi cap. ... num. 9. o Ser. 1. in oct. Paſchæ num. 1. p Ibidem num. 9. q Ibidem num. 5.

num petentibus ſe. Sanè novum ſuperveniſſe Spiritum certiſſimè converſatio nova teſtatur. Jam ut breviter repetam, à Sanguine & aqua & ſpiritu habere eſt teſtimonium, ſi contines à peccatis, ſi dignos agis pœnitentiæ fructus, ſi facis opera vitæ. Omnes certè ad nuptias Agni vocati ſumus [r] & in conſpectu ejus vacuos apparere non licet. Diligenter ergo conſideremus quæ apponuntur nobis, quoniam talia oportet nos præparare. Conſideravit beatus Clemens vinum tibi appoſitum eſſe à Domino, & ipſe quoque quoniam dives fuit, ad nuptias illas vinum nihilominùs proprii ſanguinis effuſione portavit. Sed nos pauperes ſumus, & vinum, Domine Jeſu, non habemus. At ille, *Implete*, inquit, *hydrias aquâ*. Ergone & ipſa ſuſcipietur aqua ſi attulerimus eam? Utique ſuſcipietur. Nam & ipſam cum vino nobis appoſitam inveniet, qui ſecundùm monita Sapientis diligenter conſideravit quæ ſibi apponuntur, ab eo nimirùm qui venit non in aqua ſolùm, ſed in aqua & Sanguine. Teſtimonium enim perhibuit qui vidit, quòd aperto latere Domini dormientis in cruce exierit Sanguis & aqua. Et nos ergo, fratres [s] ut vel fideles nos probemus Deo noſtro, ſi martyrium ſanguinis non habemus [martyrium enim teſtimonium eſt] quæramus vel teſtimonium aquæ, & ne ipſum quidem deſpiciet Deus. *Tres ſunt enim qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis*. Beati quibus trinum ſuppetit teſtimonium, quoniam funiculus triplex difficilè rumpitur. Nos ſi Sanguinis teſtimonium non habemus, habeamus Spiritum & Aquam: quoniam ſine Spiritu nec Sanguis nec Aqua ſufficiet; imò verò ſi Spiritus ipſe ſine Aqua aut Sanguine invenitur, ſufficit teſtimonium ejus: quoniam Spiritus veritatis eſt, nec Sanguis nec Aqua quidquam proderunt à ſeipſis, ſed Spiritus eſt qui teſtificatur in illis. Sanè tamen aut vix aut nunquam ſine Aqua, aut Sanguine Spiritum arbitror inveniri. Propterea, chariſſimi, quæramus vel Aquam, qui Sanguinem non habemus. Et quoniam hydriarum ſupra fecimus mentionem, quæramus menſuras binas vel ternas, quas hydriæ capiebant. Nam & Chriſtus triplicem nobis apponit Aquam, & perfectus omnis qui fuerit in nobis ſicut ipſe, qui videlicet tres metretas habere potuerit. Propter hoc enim ſub diſtinctione dicitur, *binas vel terras*, ut duas adminùs conſtet neceſſarias eſſe, tertiam non ab omnibus exigendam. Accipe igitur triplicem Aquam [t] quam tibi Salvator apponit. Plorat ſuper Lazarum & ſuper Civitatem Jeruſalem, & hæc eſt *aqua prima*. Sudavit imminente jam Paſſionis hora, & hæc eſt *aqua ſecunda*, non ab oculis tantùm, ſed à toto Corpore manans. Jam verò *tertia* eſt *aqua*, quam & prædiximus de latere ejus unà cum Sanguine emanâſſe. Et tu ergo *primam* quidem aquam habes, ſi rigas lachrymis tuis conſcientiæ tuæ ſtratum, & dolore compunctionis præteritorum diluis maculas peccatorum. *Secundam* aquam habes, ſi in ſudore vultus tui veſceris pane tuo, & labore pœnitentiæ corpus tuum caſtigas, ac reſtinguis concupiſcentiæ flammam. Jam verò ſi proficere potes uſque ad devotionis gratiam, potaberis *aquâ Sapientiæ* ſalutaris: & Spiritus Chriſti qui ſuper mel dulcis eſt, fiet in te fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Et memento hanc eſſe Aquam, quæ proceſſit de latere dormientis, & ſine omni moleſtia fluxit. Oportet enim jam mortuum eſſe mundo, qui in hac voluerit gratia delectari. Jam ut breviter repetam: *prima* quidem aqua à præteritis delictis abluit conſcientiam: *ſecunda* aqua ut futura caveas, extinguit concupiſcientiam: *tertia* aqua ſi ad eam pervenire merueris, potat animam ſitientem. Aquarum uſus eſt irrigatio [u] quam profectò maximè neceſſariam habent novæ plantationes. Alioquin aut minùs proficient, aut ex toto peribunt præ ſiccitate. Quærat ergo devotionis aquas, quiſquis ſeminaverit bonorum operum ſemina, ut irrigatus fonte gratiæ, bonæ converſationis hortus non areſcat, ſed in perpetua viriditate proficiat.

§. III.

Præterea [x] videamus adhuc quod ſequitur. *Erant* [ait Evangeliſta] *hydriæ ſex poſitæ ſecundùm purificationem Judæorum*. Vel ex hoc potes manifeſtiùs advertere non plenitudinem, ſed præparationem nuptiarum eſſe, ubi nimirùm adhuc opus eſt purificatione. Deſponſationis itaque nuptiæ iſtæ ſunt, non copulationis. Abſit enim illis in nuptiis fore vaſa purificationis, quando glorioſam ſibi Chriſtus Eccleſiam exhibebit, non habentem maculam neque rugam, aut aliquid hujuſmodi. Ubi autem non erit macula, quæ purificatio erit neceſſaria? Nunc utique lavandi tempus eſt, nunc purificationem patet eſſe neceſſariam: quoniam nemo mundus à ſorde, nec infans cujus eſt unius diei vita ſuper terram. Nunc abluitur ſponſa, nunc purificatur, ut in cæleſtibus illis nuptiis Sponſo ſuo ſine omni macula præſentetur. Quæramus ergo hydrias ſex, in quibus hæc ablutio Iudæorum, id eſt, confitentium purificatio fiat. Ego quidem has ſex hydrias poſitas [y] intelligo eſſe ſex obſervantias Servis Dei propoſitas, in quibus tanquam Judæi purificari debeant. Sunt autem iſtæ: Silentium, Pſalmodia, Vigiliæ, Jejunium, Opus manuum, Carnis munditia. *Primò*, in hydria *Silentii* purificamur à peccatis quæ verboſitate contrahimus. Cujus vitii ſunt octo ſpecies. Eſt enim verbum ſtultum, vanum, mendax, ocioſum. doloſum, maledicum, impudicum, excuſatorium. Quæ nimirùm peſtis de loquacitate naſcitur, & per ſilentii cenſuram aut evertitur funditùs, aut certè ne multùm noceat, reprimitur. *Secundò*, in *Pſalmodia* fit duplex confeſſio, ubi & peccator de culpis compungitur, & Deo laudes ſuper judicia juſtitiæ ſuæ dicuntur. In hac ergo hydria Judæus quiſque qui ſcilicet rectè confitetur, purificatur ab immundo ſpiritu blaſphemiæ, cui ante converſionem ſubjacebat. Dum enim ſeipſum laudaret, ac Deum accuſaret, quid aliud quàm blaſphemus erat? An non ſunt blaſphemi qui dicunt: *Non eſt æqua via Domini*? An non inſipiens eſt ille blaſphemus, qui dicit in corde ſuo: *Non eſt Deus?* Jam verò converſus & confeſſus, canticiſque divinis inſtructus, correctâ vitâ corrigit & verba; ſequè ipſum

r *Ser. de S. Clement. n. 4.* s *Ibidem. n. 5.* t *Ibidem n. 6.*

u *Ser. 1. in Nat. Dom. n. 6.* x *Ser. 2. in dom. 1. poſt. oct. Epiph. num. 6.* y *Ser. 55. diver. n. 1.*

Digitized by Google

ipſum accuſans, mala ſibi computat; Deum autem laudans, bonum quod in ſe videt, non ſibi, ſed illi applicat: & hoc totum agitur in Pſalmodia. Per Pſalmodiam accipe quidquid Deo canitur cum mentis melodia, ſive ſint Pſalmi, ſive Hymni, ſive etiam quæcunque Cantica. *Tertiam* hydriam diximus eſſe *Vigilias* [z] quas ſemper debet comitari orationum inſtantia. Unde & Dominus in Evangelio legitur *in oratione pernoctaſſe*: & diſcipulos ſuos exhortans, utrumque ſimul conjunxit dicens: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem*. Tales Vigiliæ abluunt nos à ſordibus quas contraximus per ſomnolentiam reſoluti, dum oblivione quadam à via ſalutis intepuimus ac torpuimus. *Quarta* hydria eſt *Jejunium*, de quo quis dubitet an & ipſum purificet? Vera eſt illa ſententia: *Contrariis curantur contraria*. Si ergo per gulam peccavimus & ingluviem, quid reſtat niſi ut per abſtinentiam reparemur? Nec ſolùm hujus vitii fit per jejunium purificatio, inſuper & virtus ad expellendos dæmones comparatur, dicente Domino: *Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione & jejunio*. *Quinta* hydria [a] dicitur *Opus manuum*. In quo ſi quæratur an ſit aliqua purificatio, facilè poteſt inveniri per multa. Nam ut plurima prætercam, hoc ſolum quanti ſit præconii, quantæ gratiæ, quis dignè æſtimet ſuo ſe quemque labore tranſigere, ac nullius aliquid deſiderare? Ac ne me quiſquam putet hæc magis declamatoriè quàm ex veritate proferre, audiat ipſum Doctorem noſtrum in fide & veritate Apoſtolum Paulum ſcribentem ad Theſſalonicenſes, hæc ipſa docentem ac præcipientem: *Rogamus vos*, inquit, *fratres, ut abundetis magis, & operam detis ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris ſicut præcepimus vobis: & ut honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt, & nullius aliquid deſideretis*. Denique audiat eundem ipſum facientem quæ docebat: *Ipſi enim ſcitis*, inquit, *quemadmodùm oporteat vos imitari nos: quoniã non inquieti fuimus inter vos. Neque panem gratis manducavimus ab aliquo, ſed in labore & in fatigatione nocte & die operantes, ne quem veſtrûm gravaremus*. Item audiat docentem quæ faciebat: *Cùm eſſemus apud vos, hæc denunciabamus vobis: quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet*. Vides quàm ſollicitè obſervandum præcepit Doctor Gentium opus manuum? Cur hoc tantopere curavit, niſi quia ſicut bonus & diligens paſtor hoc ovium ſaluti plurimùm expedire providit? *Sexta* hydria (b) eſt *Carnis munditia*. In hac fit purificatio ab illa quinquepartita corporis illecebra, viſûs, auditûs, guſtûs, odoratûs, tactûs. Et cætera quidem prædicta, id eſt, Silentium, Pſalmodia, Vigiliæ, Jejunium, Opus manuum, exerceri ſine iſta poſſunt: ſed ſi lumbi præcincti non ſint, id eſt, ſi deſit carnis munditia, lucernæ ardentes quid proderunt? Hinc ergo colligendum eſt, quàm ſit neceſſaria hujus hydriæ purificatio, quæ ſola omnibus ſupradictis æquipollentem obtinet vim ſalutis. Et notandum eſt, quòd in his omnibus obſervantiis quatuor primas debemus nobis, quintam proximo, ſextam Deo. Nam ſilentium, pſalmodiam, vigilias, & jejunium debet quiſque exercere propter ſeipſum, hoc eſt propter ſuam diſciplinam: opus manuum propter proximum, ne quem gravet, ſed magis habeat unde tribuat neceſſitatem patienti: carnis munditiam propter Deum, ut illi placeat, & ejus voluntatem faciat. Unde ſcriptum eſt in Epiſtola Pauli ad Theſſalonicenſes: *Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, ut abſtineatis vos à fornicatione: ut ſciat unuſquiſque veſtrûm ſuum vas poſſidere in ſanctificatione & honore*. Quòd autem illæ hydriæ *lapideæ* dicuntur, ſignificat quòd ſine aliqua difficultate obſervari non poſſunt, & quòd dura & aſpera via eſt quæ ducit ad vitam. Vel certè *lapideæ* dicuntur propter fortitudinem, ne facilè frangantur aut diſſoluantur, & effundatur liquor gratiæ qui in eis continetur: quod vtique citò contingere poſſet, ſi vel fictiles eſſent, vel ligneæ, ſeu cujuslibet alterius fragilis materiæ. Vel etiam *lapideæ* dicuntur, id eſt Chriſtianæ, à lapide Chriſto: ut ſcilicet in fide Chriſti fiant. Ipſe autem det vobis ea quæ dicuntur (c) non ſolùm tenere memoriter, ſed & ardenter diligere, & efficaciter adimplere Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT VII.

De quatuor fontibus Jeſu Chriſti crucifixi, qui procedunt de pectore eius ad irrigandum Eccleſiam ſuam.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. *Eſa.* 12.

1. *Oſtenditur, quatuor fontes procedere de pectore Chriſti, Veritatem, Sapientiam, Virtutem, & Charitatem. Ex fonte Veritatis hauriuntur aquæ judiciorum, in quibus cognoſcimus quid liceat, vel quid non liceat. Ex fonte Sapientiæ hauriuntur aquæ conſiliorum, in quibus diſcernimus quid expediat, vel quid non expediat.* 2. *Ex fonte Virtutis hauriuntur aquæ præſidiorum, quæ abluant electos à culpis, vel refrigerent in tormentis. Ex fonte Charitatis hauriuntur aquæ deſideriorum, quorũ aliud eſt quo Deus propter ſeipſum diligitur, aliud quo proximus diligitur in Deo. Ad dilectionem Dei excitatur mens humana tribus affectionibus.* 3. *Oſtenditur, Jeſum Crucifixum eſſe paradiſum noſtrum, in quo inveniuntur quinque fontes, miſericordiæ, ſapientiæ, gratiæ, charitatis, & vitæ. Ex quibus totidem hauriuntur aquæ, remiſſionis, diſcretionis, devotionis, æmulationis, & vitæ æternæ.*

§. I.

Unus militum lanceâ latus ejus aperuit, & continuò exivit ſanguis & aqua. Joan. 19.

Dominus meus Jeſus (a) poſt cætera ineſtimabilis ſuæ erga me beneficia pietatis etiam dextrum ſibi propter me paſſus eſt latus fodi: quòd videlicet non niſi in dextera mihi propinare vellet. Neque enim his tantùm profuit (b) quos tunc præ-

z *Ibidem num.* 2. a *Ibidem num.* 3. b *Ibidem num.* 4.

c *Ser.* 77. *in Cant. num.* 8. a *Ser.* 7. *ſuper Pſal.* 90. *num.* 15. b *Ser.* 1. *in Nat. Dom. num.* 5.

Digitized by Google

ſens invenit: ſed fons eſt qui nunquam poterit exhauriri. Fons nobis eſt Chriſtus Dominus unde levemur, ſicut ſcriptum eſt: *Qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris*. Verumtamen non iſte ſolus aquarum eſt uſus, nec tantùm ſordes abluunt, ſed & ſitim extingunt. *Beatus verò* (ait Sapiens) *qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia meditabitur*. Et poſt pauca: *Aqua*, inquit, *ſapientiæ ſalutaris potabit illum*. Eſaias quoque ait: (c) *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Pro paradiſo quem perdidimus, reſtitutus eſt nobis Chriſtus Salvator. Sicut enim de uno fonte paradiſi derivantur quatuor flumina ad irrigandum paradiſum: ita de pectoris Chriſti arcano procedunt quatuor fontes, ex quibus hauriuntur quatuor aquarum genera, unde tota per univerſum mundum rigatur Eccleſia. Sunt autem quatuor fontes, Veritas, Sapientia, Virtus, & Charitas. Ex his ergo fontibus hauriuntur aquæ, ex ſingulis ſcilicet ſingulæ. Nam de fonte *Veritatis*, ſumuntur aquæ *judiciorum*: de fonte *ſapientiæ*, aquæ *conſiliorum*: de fonte *Virtutis*, aquæ *præſidiorum*: de fonte *Charitatis*, aquæ *deſideriorum*. In aquis *judiciorum* cognoſcimus quid liceat, vel quid non liceat. In aquis *conſiliorum* diſcernimus quid expediat, vel quid non expediat. Sed quia electis viris rectè per hæc gradientibus non deſunt tentationes: tentantur enim de duobus, aut terroribus ut concutiantur, aut blandimentis ut ſeducantur. Idcircò armandi ſunt contra terrores præſidiis divinæ Virtutis, contra blandimenta deſideriis ſupernæ Charitatis. Deſideriis enim meliorum ſuperantur (ut ait quidam Sanctus) deſideria deteriorum. Vel ſic poſſumus procedere. Quid prodeſt noſſe quid liceat & expediat (quod utique docent judicia atque conſilia) ſi poſſe perfici minimè contingat? Ideo poſt aquas judiciorum & conſiliorum, quærendæ ſunt aquæ *præſidiorum*. Rursùm & poſſe quid valeat, ſi horum omnium non ſit finis charitas? Rectè itaque poſt judicia, poſt conſilia, poſt præſidia hauriuntur de fontibus charitatis *deſideria*: ut videlicet quidquid ſapimus aut loquimur, quidquid operamur aut patimur, æternæ vitæ finis concludat. Sed ut hæc (d) quæ dicta ſunt de fontibus & aquis, clariùs eluceſcant, Scripturarum teſtimoniis reor eſſe comprobanda, auriquè ſimilitudines quas protulimus vermiculandas argento. Ac primum quod dictum eſt quatuor illos fontes de pectore Jeſu manare, nullum arbitror ambigere. Quomodo autem ex eiſdem fontibus hauriantur prædictæ aquæ, id elaborandum eſt. Veniat ergo David, & dicat quæ ex fonte *Veritatis* procedant *judicia*. Hoc certè videtur ſenſiſſe cùm diceret: *De vultu tuo judicium meum prodeat*. Neque enim Vir ſanctus judicium ſuum diceret, quod de vultu Dei, id eſt, de Veritate non prodiret. Noverat enim electos Dei Veritatis judiciis tanquam virgâ ferreâ regi. Et quia ſub eorum regimine ſe eſſe ſentiebat, ideo exultans pſallebat: *Judicia Dei vera, juſtificata in ſemetipſa: deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſũ multùm, & dulciora ſuper mel & favum*. A quibus ne fortè per incuriam devient, audiant vocem Dei Patris per eundem Prophetam comminantis: *Si in judiciis*, inquit, *meis non ambulaverint, & mandata mea non cuſtodierint: viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum*. Hæc myſteria divini judicii reſerabat cæleſtis regni Clavicularius Sanctus Petrus, cùm diceret: *Tempus eſt, ut incipiat judicium de domo Dei. Si autem primùm à nobis: quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?* Et hoc de Electis dictum eſt. Ceterùm eſt aliud de reprobis judicium, quod nihilominùs ab ipſa Veritate procedit. Unde & per Paulum dicitur: *Scimus enim quoniam judicium eſt ſecundùm veritatem in eos qui talia agunt*. Et utrumque quidem judicium complectitur ipſa Veritas Chriſtus, dicens: *In judicium ego veni in hunc mundum, ut qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant*. Utrumque autem diſcernit cùm item dicit: *Et ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam*. Quis hoc facit? (e) Rectus Dominus Deus noſter, qui & cum perverſo pervertitur. Neque enim dicitur: (f) omnes viæ ejus ſola miſericordia, *ſed miſericordia & veritas*. Non minùs juſtus quàm miſericors eſt, cui miſericordia & judicium decantatur. Verũ id quidem; cui vult miſeretur, & quem vult indurat: ſed quod miſeretur proprium eſt illi, ex ſe enim ſumit materiam, & velut quoddam ſeminarium miſerendi. Nam quòd judicat & condemnat, nos eum quodammodò cogimus, ut longè aliter de corde ipſius miſeratio, quàm animadverſio procedere videatur. Ipſum audiamus dicentem: *Numquid voluntatis meæ eſt mors impii* (dicit Dominus) *& non magis ut convertatur & vivat?* Porrò (g) ſi vidimus quomodo de fonte Veritatis hauriuntur judicia, videamus quomodo de fonte *Sapientiæ* propinentur *Conſilia*. Quis dubitet Apoſtolũ Paulum eſſe ſapientem, cùm & Petrus ejus Coapoſtolus ſapientiam ei datam eſſe aſtruat, & ejuſdem Pauli Apoſtoli tota verborum ſeries nihil aliud quàm ſapientiam redoleat? Proferat igitur conſilia, & per ipſa nos doceat quid peregrinantibus & ad cæleſtem patriam feſtinantibus expediat. *De virginibus*, inquit, *præceptum Domini non habeo: conſilium autem do, tanquam miſericordiam conſecutus à Domino, ut ſim fidelis. Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe*: hoc eſt, in virginitate manere. Si de virginibus præceptum haberet, nil aliud quàm quod præciperetur liceret. Nunc verò cùm utrumque liceat, vel nubere, vel non nubere: quid compendioſiùs dici potuit, quàm *bonum eſt homini ſic eſſe*: præſertim cùm & neceſſitatis inſtantia frequenter obrepere ſoleat, & citò mori ipſa temporis brevitas urgeat, totiuſquè mundi figura prætereat? Item cùm de vidua loqueretur: *Beatior*, inquit, *erit ſi ſic* (id eſt, innupta) *permanſerit ſecundùm conſilium meum*. Ac ne de proprio corde, & non potiùs de fonte Sapientiæ videretur hoc ipſum conſilium deprompſiſſe, ſubjecit dicens: *Puto quòd & ego Spiritum Dei habeam*. Hauſit utique Paulus de ſinu Unigeniti (h) quod de paterno hauſerat ille. Hauſit, inquam, Paulus, cujus Evangelium non eſt ab homine, neque ab homine illud accepit, ſed per revelationem Jeſu Chriſti. Sed cur ego paucis immoror exemplis, (i) cùm in ejus verbis omnis ſexus, om-

c *Ser. 96. diver. num. 1.* d *Ibidem num. 2.*

e *Lib. 5. de conſiderat. cap. 12. nu. 25.* f *Ser. 5. in Nat. Dom. nu. 2.* g *Ser. 96. diver. n. 3.* h *Ser. 8. in Cant. n. 7.* i *Ser. 96. di. num. 3.*

Digitized by Google

omnis conditio conſilium inveniat (ſi diligenter quærat) ſalutis? Quod ſi quis curioſiùs velit perſpicere, utrum verum ſit quod dictum eſt, de Sapientia conſilia manare, legat Libros qui inſcribuntur *Sapientiæ*, ubi totius orationis contextus conſilia parare videtur. Si verò conſultiùs & utiliùs ſtudet vitam inde eligere, audiet ipſam ſalubriter invitantem Sapientiam: *Si vis*, inquit, *ad vitam venire, ſerva mandata*. Quæris cujus? *Deum*, inquit, *time, & mandata ejus obſerva*. Audiat eam ipſam Sapientiam materno affectu inclamantem: *Da mihi cor tuum*. O quantùm vellem & ego cor meum in ejus verbum ſuſpendere, de cujus ore mirifico tam dulcia vitæ conſilia audio perſonare. Utinam autem & linguæ meæ calamum in ejus fonte poſſem intingere, quo idoneus eſſem ea quoque quæ reſtant de duobus fontibus, id eſt Virtutis & Charitatis, utiliter exarare.

§. II.

Et quoniam quatuor iſti fontes (k) ita ſibi invicem ſaporem transfundunt, ut qui de uno biberit, quadam ineffabili dilectionis dulcedine inuitetur ad alium: libet jam de Sapientia ad *Virtutem* tranſire, & qualiter illinc hauriantur aquæ *præſidiorum*, quantùm ab ipſa Virtute adjuvor, oſtendere. Sicut autem ſuperiùs dixi gemina eſſe Veritatis judicia, quia ſcilicet determinant quid liceat, vel quid non liceat: itidem Sapientiæ duo eſſe, hoc eſt quid expediat, vel quid non expediat. Ita & hìc agnoſcamus de fonte *Virtutis* hauriendas duplices *præſidiorum* aquas, quæ vel abluant electos à culpis, vel refrigerent in tormentis. De utriſque ſumamus exemplum. Refert Lucas Evangeliſta, quòd quædam mulier quæ fluxum ſanguinis patiebatur, erogotâ in medicos totâ ſubſtantiâ, cùm minimè curari potuiſſet, acceſſerit retrò & tetigerit fimbriam veſtimenti Domini, & confeſtim ſteterit fluxus ſanguinis: Jeſum verò dixiſſe: *Quis me tetigit*? Cùmquè Diſcipuli reſponderent: *Turba te comprimunt & affligunt, & dicis: Quis me tetigit*? Rursùm repetiiſſe: *Tetigit me aliquis: nam ego novi virtutem de me exiiſſe*. Ecce quas aquas præſidii hauſerit mulier de fonte Virtutis, quibus abluta eſt à profluvio ſanguinis, quæ nulla medicorum arte potèrat ſanari. Quod ſi quis obiiciat prolatum teſtimonium nihil ad rem præſentis operis pertinere, eò quòd illa mulier nequaquam abluta eſſe videatur à culpis, ſed tantùm ab ægritudine carnis: noverit moris eſſe divinæ Virtutis, priùs cordi mederi quàm corpori. Unde & alibi cùm quidam ei paralyticus offerretur curandus, tanquam bonus & pius medicus volens ſanare priùs quod erat potius, id eſt mentem quàm carnem, ait eidem paralytico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Itaque ſanatâ conſcientiâ, conſequenter ſanatur corpus, cùm dicitur: *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam*. Sic ergo & hujus cor mulieris priùs abluit intùs per donum fidei, ſicut ſcriptum eſt: *Fide mundans corda eorum*, per quam meruit exteriùs impetrare ſalutem corporis. Hoc enim innuit ipſe Dominus cùm dicit: *Filia, fides tua te ſaluam fecit, vade in pace*. Quòd autem de hoc ipſo fonte *Virtutis* hauriantur aquæ *præſidii* in tormentis, oſtendunt & illi tres pueri in fornacis incendio æſtuentis poſiti, quibus ipſa flamma refriguit. Et præcipuè inclytus ille Martyr Vincentius, qui cùm graviter torqueretur, non ſolùm toleràſſe, ſed etiam tortorem ſuum conſtanter provocàſſe fertur his verbis: *Inſurge*, inquit, *& toto malignitatis ſpiritu debacchare, videbis me Dei Virtute plus poſſe dum torqueor, quàm poſſis ipſe qui torques*. Poſſent plura de hoc fonte Virtutis copioſiùs dici, ſed eum ſuccinctè prætereo: quia de fonte *Charitatis* bibere potiùs quàm ſcribere deſidero. Ad hunc fontem *Charitatis* (l) invitamur Redemptoris noſtri voce dicentis: *Si quis ſitit, veniat & bibat, & de ventre ejus fluent aquæ vivæ*. Et ſecutus Evangeliſta Ioannes expoſuit ad quem fontem nos invitaret dicens: *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum*. Quem? Spiritum Charitatis, quem mundus non poteſt accipere, ſed ſoli accipiunt qui verè credunt in eum. Ex hoc ergo fonte *Charitatis* hauriamus nobis aquas *deſideriorum*, ipſaſquè partiamur in geminos riuulos, ut ſicut ejuſdem charitatis duo ſunt præcepta, ita ſint & deſideria gemina, quibus impleantur ipſa præcepta. Aliud enim eſt deſideriũ, quo Deus diligitur propter ſeipsũ; aliud eſt deſiderium, quo proximus diligitur in Deo, vel propter Deum. In illo nullus modus præſcribitur: ſed *ex toto corde, ex tota anima, ex tota uirtute diligitur Deus*: in hoc autem præcepto præſcribitur quidam modus, cùm dicitur: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*. Illo deſiderio flagrabat Propheta cùm diceret: *Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus*. Et item: *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini*. Hoc exhibebat Apoſtolus Romanis, quibus ſcribebat: *Deſiderio enim videre vos, ut aliquid gratiæ ſpiritualis impertiar vobis*. Et Dominus in Evangelio diſcipulis ſuis dicebat: *Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum antequam patiar*. Et notandum eſt (m) quòd ad illud deſiderium excitatur mens humana ſpecialiter tribus affectionibus ac provehitur: unde & Deum diligere toto corde, totâ animâ, tota virtute jubetur. Prima quidem affectio eſt dulcis, ſecunda prudens, tertia fortis eſt. Primam habuit Petrus cùm Domino mori diſſuaderet: ex corde enim dulciter diligebat, cujus paſſionem expaueſcebat. Sed cùm audiret: *vade retrò ſatana, non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ hominis*: his verbis eruditus Petrus & intelligens quid boni haberet mors Chriſti, cæpit totâ animâ prudenter diligere, quem priùs tantùm diligebat dulciter toto corde, necdum verò diligebat tota Virtute. Quod ſi faceret, nec propter mortis diſcrimen eum negaret. At verò poſt Reſurrectionem & Aſcenſionem dato deſuper Spiritu, tunc demùm tota Virtute dilexit, pro quo etiam horrendũ crucis ſupplicium poſtmodùm ſubire non expavit. Erga charitatem quoque proximi exercemus tripliciter, vel ut ædificetur ipſa charitas ubi non eſt, vel certè ne pereat, vel minuatur ubi eſt. Quiſquis autem hanc puro affectu erga proximum operatur, illam proculdubio Charitatem quæ

k Ibidem num. 4.

l Ibidem num. 5. m Ibidem num. 6.

Digitized by Google

quæ Deus eſt, ulteriùs promeretur. Illa denique vera & ſinceſa eſt charitas, [n] & omninò de corde puro, & conſcientia bona, & non ficta judicanda procedere, quâ proximi bonum æquè ut noſtrum diligimus. Nam qui magis aut certè ſolùm diligit ſuum, convincitur non caſtè diligere bonum, quod utique propter ſe diligit, non propter ipſum. Et hic talis non poteſt obedire Prophetæ David, qui ait: *Confitemini Domino quoniam bonus*. Amemus ergo, & amemur [o] in altero nobis, in altero noſtris conſulentes. Nam quos amamus, in ipſis profectò requieſcimus. A quibus autem amamur, ipſis nos in nobis requiem paramus. Porrò amare in Deo, charitatem habere eſt: ſtudere verò propter Deum amari, charitati ſervire eſt. Utramque dilectionem [p] Dei videlicet & proximi teneo, cùm te amo Domine Jeſu Chriſte, qui meus proximus es, quoniam homo es, & feciſti mecum miſericordiàm, & nihilominùs es ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula.

§. III.

Præterea [q] ut de exhibitione præſentium firma ſit expectatio futurorum, paradiſum habemus multò meliorem & longè delectabiliorem, quàm primi parentes habuerunt: & paradiſus noſter & Chriſtus Dominus. In quo tres quidem fontes jam invenimus, quartum quæremus. Habemus de fonte *miſericordiæ* ad diluendas culpas, aquas *remiſſionis*; habemus de fonte *ſapientiæ* ad potandam ſitim noſtram, aquas *diſcretionis*; habemus de fonte *gratiæ* ad irrigandas plantas bonorum operum, aquas *devotionis*. Quæramus etiam ad decoquendos cibos aquas ferventes, aquas *æmulationis*. Hæ nimirùm condiunt & decoquunt affectiones noſtras, & ebulliunt de fonte *charitatis*. Unde ait Propheta: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*. Alibi quoque idem: *Zelus*, inquit, *domus tuæ comedit me*. Siquidem ex dulcedine devotionis diligens juſtitiam, ex fervore æmulatinis odio habet iniquitatem. Et vide ne de fontibus iſtis prædixerit Eſaias: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Quatuor itaque fontes iſtos [r] adhuc in carne viventibus nobis in ſemetipſo Chriſtus exhibet: quintum, qui eſt *fons vitæ*, poſt hoc ſæculum repromittens, ad quem ſitiebat Propheta David cùm diceret: *Sitiuit anima mea ad Deum fontem vivum*. Fortaſſis etiam propter hos quatuor fontes, quatuor in locis vulneratus eſt Chriſtus adhuc vivens in cruce: propter quintum cùm jam tradidiſſet ſpiritum, transforatus eſt in latere. Vivebat ad huc quando foderunt ei manus & pedes, ut nobis adhuc viventibus quatuor fontes ex ſeipſo proferret. Quintum pertulit vulnus cùm jam expiraſſet, ut in ſe nihilominùs quintum nobis fontem poſt obitum aperiret. Unde ait Apoſtolus: *Hebetis fructum veſtrum in ſanctificationem* [s] *finem verò vitam æternam*. Vita æterna eſt fons indeficiens, qui univerſam irrigat ſuperficiem paradiſi cæleſtis. Necmodò irrigat, ſed inebriat, fons hortorum, puteus aquarum viventium quæ fluunt impetu de Libano, & fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Quis verò fons vitæ, niſi Chriſtus Dominus? *Cùm Chriſtus* (inquit Apoſtolus) *apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria*. Ipſe eſt fons vitæ [t] qui ex ore Altiſſimi prodiit, de medio ventris Virginalis exilivit, atque inde in quatuor capita ſeſe diſpergens, ad irrigandam faciem arentis mundi emanavit, lætificans civitatem Dei. Omnis enim qui biberit ex eo, non ſitiet in æternum: & erit pluſquam paradiſus, hic, de cujus aqua ſi quis biberit, ſitiet iterùm. Denique (u) audiamus Scripturam quæ ait: *Fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandam univerſam ſuperficiem terræ, qui inde dividitur in quatuor capita*. Fluvius iſte eſt Deus meus Jeſus, qui de duobus locis voluptatis egreditur, ex utero Patris, & ex utero Virginis. Unde Propheta ait: *Dominus Deus noſter fluvius glorioſus, exiliens in terram ſitientem*. Sed ineffabilibus differentiis longè aliter à Patre quàm à Matre egreditur: quia etſi hæc temporalis nativitas glorioſa eſt, multò glorioſior eſt æterna. Egreditur fluvius de loco voluptatis (x) quia gignitur de utero Patris, Deus de Deo, lumen de lumine, de Domino Dominus. Egreditur autem *identitate*: quia idem eſt cum Patre, idem dico ſecundùm ſubſtantiam, non ſecundùm perſonam. Egreditur & *æqualitate*; quia Patris omnipotentiam recipit, cùm omnia quæ poſſit Pater, poſſit hæc & Filius, ſicut ipſe teſtatur: *Omnia quæ facit Pater, facit & Filius: nec poteſt Filius facere quidquam niſi quod viderit Patrem facientem*. Egreditur & *æternitate*: quia licet generetur, non tamen eſt poſterior generante, ſed ambo unius antiquitatis ſunt, ſi tamen vocabuli novitatem non exhorretis, quod licet quoquo modo ſignificet quæ dicuntur, longè tamen eſt à ſententiæ majeſtate. Egreditur *ſimilitudine*: quia ſimilis eſt Patri, Patris imago, ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus. Egreditur *alternitate*: quia alius eſt ab illo, alius dico, non aliud. *Ego*, inquit, *& Pater unum ſumus*. *Unum* dixit, non unus; quia *unum* ſignificat ſubſtantiæ unitatem, *unus* verò perſonarum proprietatem. Sic igitur & longè excellentiori modo de Patre Filius egrediens, innudat Angelicas ſtationes; quia juxta Salamonem, *Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis*. Citharædus puer de hoc fonte pleno ore potaverat, cùm diceret: *Apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen*. Apud te, inquit, eſt fons vitæ, quia tu ſolus es vita, ſed & Filius tuus fons vitæ eſt. Et ut patenter quod ſentiebat oſtenderet, ſubjunxit: *In lumine tuo videbimus lumen*, ſcilicet ad irrigandam univerſam ſuperficiem terræ. Quænam terra eſt in illa cælorum ſummitate repoſita, quam ſuperfluat & irriget fluvius glorioſus? Regnum cælorum, terra viventium eſt. Unde Propheta ait: *Credo videre bona Domini in terra viventium*. Item; *Placebo Domino in regione vivorum*. Irrigatio hæc indicibilis eſt. Inebriantur quippe Angeli ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis ejus potantur. Sequitur: (y) *Qui inde dividitur in quatuor capita*. In quæ quatuor capita? *Primò* dividitur in *admirationem*:

nam

n *Epiſt. 11. num. 3.* o *Epiſt. 90. num. 1.* p *Ser. 60. in. Cant. num. 9.* q *Ser. 1. in nat. Dom. num. 6.* r *Ibidem num. 8.* s *Ser. 2. de Virg. Deip. num. 3.*

t *Ser. 3. de Virg. deip. num. 4.* u *Ser. 2. de nat. Dom. num. 3. tom. 6. pag. 615.* x *Ibidem num. 4.* y *Ibidem num. 6.*

Digitized by Google

nam de fragilitate complexionis humanæ, de torrente voluptatis bibens tota obſtupet illa dignior creatura de Creatoris gloria, & de gloriæ ratione. *Secundò* dividitur in *puritatem*: quia non in vaſe teſteo ſed remoto velamine hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. *Tertiò* dividitur in *ſatietatem*: quia etſi deſiderant in eum proſpicere, non tamen deſiderium neceſſitatem, vel neceſſitas miſeriam inducit, ſed mirabiliori modo & ſemper deſiderant, ut ſemper ſatientur: & ſemper ſatiantur, ut ſemper deſiderent. *Quartò* diuiditur in *ſecuritatem*: quia de ſua ſtabilitate certi, perennibus gaudiis immerguntur, expectantes beatam ſpem & aduentum gloriæ magni Dei, quando fiet unũ ouile & unus paſtor, & ſuperna illa Jeruſalẽ conſummabitur in idipſum. Sic influit fluvius iſte per Angelicas officinas. Sed hæc omnia fides capit, neſcit ratio, intellectus ignorat humanus. Hæc ſunt fortaſſis illa quatuor, quæ Vas electionis felici quaternario in Epiſtola ad Hebræos vidit, dicens: *Non acceſſiſtis*, inquit, *ad montem fumantem, ſed acceſſiſtis ad montem Sion, ad Jeruſalem ciuitatem Dei uiuentis, ad multorum millium Angelorum frequentiam, ad Eccleſiam primitiuorum conſcriptam in cælis*. Porrò diuiditur, & in patientiam (z) quâ peccatores ſuſtinet. Diuiditur in *miſericordiam*, quâ peccatores fouet. Dividitur in *largitatem*, quâ proficientes exaltat. Diuiditur in *fortitudinem*, quâ perficientes conſeruat. Habeo denique quatuor flumina dulciora prioribus, quæ fortaſſis veſtris cordibus dulciùs complacebunt. Dominus enim noſter elevatus in Cruce largiſſimas Sanguinis vndas à quatuor partibus ſui Corporis abundantiùs effudit. Spinis enim pungentibus Sanctiſſimum Caput niuea ceruice reflexum, & clauis pedes & manus terebrantibus, & lanceâ latus ejus tranſuerberante, precioſus Sanguis emanauit. Cuius aſperſione iudex tranſit in patrem, iratus in mitem, in miſericordiam virga, captiuitas in coronam. Chriſtus ergo eſt fons latens & occultus in Cælis, fons patens & apertus in terris. Illic de utero Patris, hîc egreditur de vtero Virginis. Illic viuens, terram irrigat viuentium: hîc moriens, terram irrigat morientium. Illic diuiditur in quaternarium *fontem admirabilem*, hîc in *dulcem*, dulcis Dominus, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT VIII.

De depoſitione Corporis Chriſti de cruce.

1. *Oſtenditur, quanto dolore afficiebatur Mater Jeſu, dum videbat corpus ejus deponi de Cruce, ac depoſitum deoſculabatur. Plangebant & Angeli condolentes morti Domini Dei ſui, & compatientes doloribus Dominæ ſuæ* 2. *Excitamur ad dolendũ ſuper mortuum Redemptorem noſtrum. Traditur nobis doctrina adorandi Jeſum crucifixum, & oſculandi pedes & manus & os ipſius. Tria oſcula pedum & manuum & oris, deſignant pænitentiam, continentiã, & unionem cum Chriſto Deo noſtro.* 3. *Docemur, per oſculum pedum intelligi ſatisfactionem humilem & verecundam, per oſculum manuum deſignari dona Dei, per oſculum oris ſignificari ſcientiam Dei. Oſtenditur, ſpirituales pedes Dei eſſe miſericordiam & judicium. Utrumque pedem oſculandum eſſe pariter & amplectendum docemur.* 4. *Oſtenditur, duas manus Dei eſſe latitudinem & fortitudinem. Docemur, per oſculum oris Dei intelligi Spiritum Sanctum, quem ſponſa anima petit ſibi dari ad notitiam Sanctæ Trinitatis, & per quem accipiat ſimul & ſcientiæ guſtum & gratiæ condimentum. Duo labia Dei, ſunt Virtus & Sapientia. Duo labia animæ, ſunt ratio & voluntas.*

§. I.

Cùm autem ſero factum eſſet, quia erat paraſceue quod eſt ante ſabbatum, & ecce venit quidam homo diues ab Arimathæa ciuitate Judææ, nomine Joſeph, qui erat nobilis Decurio, vir bonus & juſtus: qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu, occultus tamen propter metum Judæorum. Hic non conſenſerat conſilio & actibus eorum, qui & ipſe erat expectans regnum Dei. Hic audacter introiuit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu. Pilatus autem mirabatur ſi jam obiiſſet. Et accerſito Centurione, interrogauit eum ſi jam mortuus eſſet: & cùm cognouiſſet à Centurione, tunc Pilatus juſſit reddi Corpus Jeſu. Joſeph autem mercatus ſindonem mundam, venit & tulit Corpus Jeſu, & depoſitum inuoluit in ſindone munda. Matt. 27. Mar. 15. Luc. 23. Ioan. 19.

COgitare nunc libet (a) quantus dolor tunc infuit Matri Jeſu, quanto dolore afficiebantur pia viſcera Mariæ. Expectans corpus Chriſti deponi, plorabat dicens: Heu me, heu me! Reddite vel ſaltem nunc mæſtiſſimæ Matri extinctum Filium. Vel certè ſi magis libet, me morte illi conjungite, ut cum doloribus ſuis pereant & dolores mei. Deponite illum, quæſo, deponite mihi, ut mecum habeam Corpus exanime, ſitquè meus Unicus mihi ſolatium vel defunctus. Interim Vir quidam nobilis nomine Joſeph (b) qui erat diſcipulus Jeſu, occultus tamen, ad Pilatum acceſſit, poſtulans ſibi donari Corpus Domini Jeſu Chriſti. Quo ſibi conceſſo, accerſivit quendam Virum ſapientem & legis perirum nomine Nicodemum, diſcipulum Chriſti occultum ſimiliter: & venerunt ad locum ubi erat Dominus crucifixus, ſecum inſtrumenta ferentes quibus clavos extraherent, & ut eum de Cruce deponerent. Quos cùm benigniſſima & mæſtiſſima Mater aſpiceret, & ſciret eos Vnicum ſuum velle deponere de Cruce, quaſi de morte conſurgens paululùm revixit anima ejus, & de terra feſtina exiliens (ubi jacebat doloris violentiâ proſtrata) quod poterat adjutorium Mater debiliſſima illis miniſtrabat. Unus duros illos ac diros clavos trahebat è manibus, alius ne corpus exanime caderet ſuſtentabat. Stabat & Maria Mater Jeſu brachia levans in altum, vulnera contemplans, manus perforatas ſacroquè Sanguine reſperſas intuens, vix ſuſtinere ſe potuit. Jamquè manus, brachia ſancta, & caput ſupra triſte pectus ſuſcepit, ut hoc ultimo & miſerando ſolatio poſ-

z Ibidem num. 8. & 9.

a Ser. de lament. V. M. num. 8. tom. 6. pag. 1050. b Ibidem num. 9. & 10.

Digitized by Google

poſſet conſolari. Quem ut attingere valuit, amore materno ruens in dulciſſimos amplexus & oſcula, de ſuo ſic malè tractato Filio non poterat ſatiari. Sed cùm de cruce Corpus ejus fuiſſet totaliter depoſitum, præ doloris vehementia & amoris immenſitate quaſi exanimis facta fuit. Stabat ad Caput extincti Filii mæſtiſſima Mater, & ejus regalem faciem mortis obfuſcatam palloribus, magnâ rigabat affluentiâ lachrymarum, Aſpiciebat illud reverendiſſimum Caput coronæ ſpineæ diris aculeis perforatum, manus illas & pedes ſacros clavis ferreis crudeliſſimè perforatos, latuſquè perfoſſum lanceâ, cum cæteris membris laceratis. Et amariſſimè ſuſpirans ac flens, dicebat: O Fili mi dulciſſime quid feciſti? Quare crudeliſſimi Judæi te crucifixeruc? Quæ cauſa mortis tuæ? Commiſiſtine ſcelus ut tali morte damnareris? Non Fili, non Fili: ſed ſic tuos redimere dignatus es, ut poſteris exempla relinqueres. In gremio meo nunc te mortuum teneo. Quid ego tua Mater Fili mi dilectiſſime faciam? Væ mihi Fili mi, dulcedo mea, conſolatio mea, vita mea. Ubi eſt illud gaudium indicibile, quod in tua admirabili Nativitate habui? Væ mihi Fili mi! in quantum dolorem & triſtitiam verſum eſt illud tam magnificum gaudium? Sucurre mihi Fili mi, & Spiritum Sanctum mihi interim infunde, quia jam gaudii illius, quod in obûbratione & Angelica ſalutatione percepi, ferè præ dolore immemor deficio. Interim autē frontem et genas, naſum & oculos, oſquè ſimul frequentiùs oſculabatur, tantâ perfluens affluentiâ lachrymarum, ut carnem cum ſpiritu reſolvi putares in lachrymas. Rigabat felicibus lachrymis Corpus exanime Filii, & cogitabat mirabilia facta Unici ſui, & duriſſima opprobria & tormenta: quæ viderat oculis ſuis & auribus audierat, revolvebat in mente, quis videlicet, qualis & quantus fuerat, quem ipſa Virgo concepit illæſo pudore, & peperit ſine dolore: quem etiam cum ſumma diligentia lactaverat, cuſtodierat & educaverat: qui erat ei vita & dulcedo, gaudium & ſolatium, conſilium & refugium, & auxilium vitæ ſuæ. Videbat, inquam, Dominum & Deum ſuum, Unicum ſuum Filium ſic viliter & crudeliter pertractatum. Unde dicebat: Dic Fili dilectiſſime, dic amor unice, vitæ meæ ſingulare gaudium, unicum ſolatium, quare ſic me dolore perimi permittis? Cur tam longè factus es à me? Deus meus conſolare animam meam, miſerere mei, & reſpice in me. Dicat qui poteſt [c] cogitet quantùm poteſt, meditetur ſi poteſt, quæ doloris immenſitas tunc Maternam animam cruciabat? Non credo plenè enarrari vel meditari poſſe dolorem Virginis, niſi tantum fuiſſe credamus, quantum unquam dolere potuit de tali Filio talis Mater. Verumtamen rectum erat amoris, & mæroris continens modum. Non deſperabat, ſed piè & juſtè dolebat, ſperans tamen firmiter, fortiterquè tenens ipſum ſecundùm promiſſū ſuū tertia die reſurgere à mortuis In ipſa enim ſola in triduo illo fides Eccleſiæ ſtabat: & dum unuſquiſque hæſitabat, hæc quæ fide concepit, fidem quam à Deo ſemel ſuſcepit, nunquam perdidit, ſpequè certiſſima Domini reſurgentis gloriam expectavit. Aderant ſecum quædam ſanctæ & paucæ mulieres paruuſquè virorum numerus, qui Chriſtum Dominum cum Matre flente amariſſimè flebant. Erant ſimiliter & Angeli dolentibus condolentes. Dolebant quidem pio juſtoquè dolore, morti compatientes Dei & Domini ſui, ſi tamen dolere quomodolibet poterant. Sed credo quòd gaudentes erant, eò quòd genus humanum miſerum & captiuum miſericorditer redimebatur. Flebant tamen & ipſi Angeli (ut arbitror) amariſſimè mente turbati, videntes Dominā ſuam, Matrem utiq; Dei ſui tam vehementi dolore repletam, tot riuulis lachrymarum perfuſam. O quis tunc Angelorum Archangelorumq; etiam contra naturam ſuam non fleret, ubi Auctor naturæ, Deus immortalis Homo mortuus jacebat? Videbant Chriſti corpus ſic malè tractatum ab impiis, ſic laceratum à peſſimis jacere axanime, ſuo Sanguine cruentatum. Videbant etiam illam piiſſimam, illam Sanctiſſimam ac Beatiſſimam Virginem Matrem ejus tantis cruciari ſingultibus, tam amaris repleri doloribus, tam abundantibus lachrymis madidari, & ſic amariſſimè flere, ut nullo modo potuerit ſuas lachrymas refrenare. Et quis poterat tunc à lachrymis abſtinere? Fiebat proinde mæror & luctus ab Angelis ibidem præſentibus, qualis decebat Spiritus almos: imò mirarer ſi omnes Angeli in illa beatitudine ubi flere eſt impoſſibile, non fleviſſent? Credo, propter quod & loquor, quia dolebant ſi dolere valebant. Sicut enim fuit poſſibile Deum per aſſumptum hominem mori, ita poſſibile erat Angelos bonos dolere de morte Domini ſui. Sic enim legimus [d] juxta Iſajæ vaticinium: *Angeli pacis amarè flebant*.

§. II.

Agnoſce ô homo (e) quàm grauia ſunt vulnera animæ tuæ, pro quibus neceſsè erat Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. Quid ergo facis homo ingrate? (f) Adora deuotiùs, & recole frequentiùs Salutem mundi pro te paſſam, Vitam pro te mortuam, Fortitudinem infirmatam. Si membrum Chriſti es, compatere Capiti tuo. Si frater Chriſti es, commorere Fratri tuo. Plange, dole cum gemitu & lachrymis ſuper mortem precioſam Vnigeniti Dei Patris. Venite quæſo & condolete ei omnes (g) qui gaudere deſideratis in Domino. Attendite manu fortem noſtrum, quomodo contritus eſt: deſiderabilem noſtrum, quomòdo miſerabiliter deformatus eſt: pacificum noſtrum, quomòdo in bello peremptus eſt. Quis hìc gemitus (h) lachrymaſquè contineat? Quis hìc non doleat? Quia ſi eſt pium gaudere pio Jeſu, ita eſt pium flere pivm Jeſum. Vacate & videte quàm amarâ, quàm turpi morte condemnatus eſt. Suſtinet enim adhuc, & diligenter conſiderat, ſi quis ſit qui ſimul contriſtetur: ſi quem inueniat, qui Sanguinis riuos abſtergat, & de Cruce depoſitum Corpus ſuum munda ſindone non panni, ſed cordis inuoluat, & flens cum beatis mulieribus flentibus ad tumulum

c *Ibidem num. 11.*

d *Ser. 2. in C. d. n. 5.* e *Ser. 2. in Nat. D. n. 4.* f *Ser. de exc. SS. Sacr. n. 5.* g *Tract. de vite myſt. cap. 5. num. 27.* h *Ibid. Cap. 4. num. 15. & 16*

tumulum proſequatur. Legimus in libro experientiæ: (i) Convertimini ad vos ipſos, et attendat vnusquiſque conſcientiam ſuam ſuper his quæ dicenda ſunt. Explorare velim, ſi cui vnquam veſtrûm ex ſententia dicere datum ſit: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Non eſt enim cujusvis hominum ex affectu hoc dicere: ſed ſi quis ex Ore Chriſti ſpirituale oſculum vel ſemel accepit, hunc proprium experimentum profectò ſolicitat, & repetit libens. Ego arbitror neminem vel ſcire poſſe quid ſit, niſi qui accipit. Eſt quippe manna abſconditum; & ſolus qui edit, adhuc eſuriet. Eſt fons ſignatus, cui non communicat alienus: ſed ſolus qui bibit, adhuc ſitiet. Audi expertum quomodo requirit: *Redde mihi*, inquit, *lætitiam ſalutaris tui*. Minimè ergo id ſibi arroget mei ſimilis anima onerata peccatis, ſuæquè adhuc carnis obnoxia paſſionibus, quæ ſuavitatē Spiritus Sancti necdum ſenſerit, internorum ignara planè atque inexperta penitùs gaudiorum. Oſtendo tamen eidem animæ ſuæ quæ hujuſmodi eſt, locum in Salutari ſibi congruentem. Non temerè aſſurgat ad Os Sereniſſimi Sponſi, ſed ad *Pedes* ſeveriſſimi Domini Jeſu Chriſti crucifixi mecum pavida jaceat, & cum Publicano terram tremens non cælum aſpiciat: ne confuſa in luminaribus cæli facies aſſueta tenebris opprimatur à gloria, atque inſolitis reverberata ſplendoribus Majeſtatis, denſioris rursùm cæcitate caliginis obuoluatur. Non tibi, ô quæcunque es talis anima, non tibi ille locus vilis aut deſpicabilis videatur, ubi ſancta peccatrix peccata depoſuit, induit ſanctitatem. Ibi Æthiopiſſa (*Maria Magdalena*) mutavit pellem, & in nouum reſtituta candorem, jam tunc fiducialiter veraciterquè reſpondebat exprobrantibus ſibi verbum: *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem*. Miraris quanam id arte potuerit, vel quibus obtinuerit meritis? Paucis accipe, Fleuit amarè, & de intimis viſceribus longa ſuſpiria trahens, ſalutaribus intra ſe ſuccuſſa ſingultibus felleos humores evomuit. Cæleſtis medicus celerrimè ſubuenit: quia velociter currit ſermo ejus. Numquid non potio eſt ſermo Dei? Eſt utique fortis & vehemens, & ſcrutans corda & renes. Hujus ergo beatæ pænitentis exemplo proſternere & tu, ô miſera anima, ut deſinas eſſe miſera: proſternere & tu in terram, amplectere *Pedes* Domini Jeſu Chriſti crucifixi, placa oſculis, riga lachrymis, quibus tamen non illum laves, ſed te, & fias una de grege tonſarum quæ aſcendunt de lavacro. Ita ſanè, ut ſuffuſum pudore ac mærore vultum non ante ſoſtollere audeas, quàm audias & ipſa, *Dimittuntur tibi peccata tua*: quàm audias, *Conſurge, conſurge captiva filia Sion, conſurge, excutere de pulvere*. Sumpto itaque ad *Pedes* primo oſculo, nec ſic quidem præſumes ad oſculum *Oris* aſſurgere: ſed erit tibi gradus ad ipſum medium quoddam aliud oſculum, quod ſecundo loco ad *Manum* accipias. Si dixerit mihi Jeſus crucifixus: *Dimittuntur tibi peccata tua*: niſi ego peccare deſiero, quid proderit? Exvi tunicam meam: ſi reinduero eam, quantum profeci? Si rursùs pedes meos quos lavêram inquinavero, numquid aliquid laviſſe valebit? Sordens omni genere vitiorum jacui diu in luto fæcis: ſed erit ſine dubio recidenti, quàm jacenti deterius. Denique qui me ſanum fecit, ipſum mihi dixiſſe recordor: *Ecce ſanus factus es, vade, jam ampliùs noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat*. Qui autem dedit voluntatem pænitendi, opus eſt ut addat & continendi virtutem: ne iterem pænitendo, faciamquè noviſſima mea pejora prioribus. Væ enim mihi etiam pænitenti, ſi ille ſtatim ſubtraxerit Manum, ſine quo nihil poſſum facere. Nihil inquam: quia nec pænitere, nec continere. Audio proinde quod conſulit Sapiens: *Verbum* (inquit) *in oratione ne iteres*. Paveo & illud quod judex intentat arbori non facienti fructum bonum. Fateor pro huiuſmodi non ſum omninò contentus priori gratia, qua jam malorum ſum pænitens, niſi & ſecundam gratiam accepero: ut videlicet dignos faciam pænitentiæ fructus, & deinceps non revertar ad vomitum. Hoc ergo reſtat mihi priùs petendum & accipiendum (k) quàm præſumam altiora & ſacratiora contingere. Nolo repentè fieri ſummus, paulatim proficere volo. Quantum diſplicet Deo impudentia peccatoris, tantum pænitentis verecundia placet. Citiùs placas eum, ſi menſuram tuam ſervaveris, & altiora te non quæſieris. Longus ſaltus & arduus eſt de Pede ad Os, ſed nec acceſſus conveniens. Quid enim? Recenti adhuc reſperſus pulvere, Ora ſacra continges? Heri de luto tractus, hodie vultui gloriæ præſentaris? Per Manum tibi tranſitus ſit. Illa priùs te tergat, illa te erigat. Quommodò erigat? Dando ut præſumas. Quid iſtud? Decor continentiæ, & digni pænitentiæ fructus, quæ ſunt opera pietatis. Hæc te de ſtercore erigent in ſpem audendi potiora. Sanè accipiendo donum, oſculare Manum: hoc eſt, non tibi, ſed Nomini ejus da gloriam. Da ſemel, & da iterùm, tum pro donatis criminibus, tum pro collatis virtutibus. Jam tandem in oſculis duobus (l) geminum habens Divinæ dignationis experimentum, forſan non confunderis præſumere ſanctiora. Quantùm quippè creſcis in gratia, tantùm & in fiducia dilataris. Inde fit, ut & ames ardentiùs, & pulſes fidentiùs pro eo quod tibi deeſſe ſentis. Porrò pulſanti aperietur. Jam ſummum illud quodcunque eſt ſummæ dignationis & miræ ſuavitatis oſculum credo non negabitur ſic affecto. Hæc via, hic ordo eſt. *Primò* ad *Pedes* procidimus, & ploramus coram Domino qui fecit nos, ea quæ fecimus nos. *Secundò* quærimus *Manum* ſublevantis, & roborantis genua diſſoluta. *Tertiò* cùm iſta multis precibus & lachrymis obtinemus, tum demùm audemus forſitan ad ipſum *Os* gloriæ caput attollere (pavens & tremens dico) non ſolùm ſpeculandum, ſed etiam oſculandum, quia ſpiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus: cui adhærentes in oſculo ſancto, unus ſpiritus ipſius dignatione efficimur. Tibi Domine Jeſu crucifixe (m) tibi meritò dixit cor meum: *Exquiſivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram*. Nempè auditam feciſti mihi manè miſericordiam tuam, cùm jacenti primùm in pulvere, tuaquè deoſculanti reverenda *Pedum* veſtigia, quod malè vixeram, remiſiſti. Porrò

i Ser. 3. in Cant. n. 1. 2. & 3.

k Ibidem num. 4. l Ibidem num. 5. m Ibidem num. 6.

in progreſſu diei lætificaſti animam ſervi tui, cùm deinde in oſculo *Manus* etiam benè vivendi gratiam indulſiſti. Et nunc quid reſtat, ô bone Domine, niſi ut jam in plenitudine lucis, in fervore ſpiritûs ad *Oris* quoque oſculum dignanter admittens adimpleas me lætitiâ cum vultu tuo.

§. III.

Triplicem quendam animæ profectum (n) ſub nomine trium oſculorum ſermo ſuperior complexus eſt. Is mihi ſermo nunc hac diſputatione proſequendus erit. Diximus illa oſcula ſumi ad Pedes, ad Manum, ad Os Jeſu crucifixi, ſingula ſingulis referentes. In *primo* ſanè oſculo primordia dedicantur noſtræ converſionis. *Secundum* autem oſculum proficientibus indulgetur. Porrò *tertium* oſculum ſola experitur & rara perfectio. Sunt autem hi tres animarum affectus ſive profectus (o) expertis duntaxat ſatis noti & manifeſti: cùm homo pænitens aut de actis malis indulgentiam, aut de bonis agendis gratiam, aut ipſius etiam indultoris & benefactoris ſui præſentiam, eo quidem modo quo in corpore fragili poſſibile eſt, obtinet intueri. Cæterùm primum & ſecundum qua ratione oſcula nominaverim, manifeſtiùs accipite. Oſculum pacis indicium eſſe omnes novimus. Porrò autem ſi (ut Scriptura loquitur) *peccata noſtra ſeparant inter nos & Deum*, tollatur de medio quod intereſt, & pax eſt. Cùm ergo ſatisfacimus ut ablato quod ſeparat peccato reconciliemur, indulgentiam quam recipimus, quid niſi quoddam oſculum dixerim pacis? Idquè interim non alibi, quàm ad *Pedes* Crucifixi ſumendum. Humilis quippè & verecunda debet eſſe ſatisfactio, qua emendatur ſuperba tranſgreſſio. At cùm etiam ad vivendum emendatiùs, Deoquè digniùs converſandum, placida quadam amplioris gratiæ familiaritate donamur, cum ampliori fiducia caput jam levamus de pulvere, Largitoris noſtri Jeſu crucifixi *Manum* oſculaturi, ſi tamen de accepto munere non noſtram, ſed Auctoris gloriam quærimus, eiquè ſua dona & non nobis adſcribimus. Alioquin ſi in te & non magis in Domino gloriaris, propriam profectò & non Domini manum oſculari convinceris, quod juxta Beati Job ſententiam eſt *iniquitas maxima, & negatio in Deum*. Si ergo ad Scripturæ teſtimonium propriam gloriam quærere, propriam eſt oſculari manum, profectò qui dat gloriam Deo, Dei dicitur non incongruè Manum oſculari. Et in hominibus quidem ita eſſe videmus, ſervos videlicet offenſorum dominorum oſculari ſolere pedes, cùm ab ipſis veniam petunt; & pauperes divitum manus, cùm ab eis munus accipiunt. Verùm quia ſpiritus eſt Deus (p) & nullis ſimplex illa ſubſtantia membris diſtincta corporeis; erit forſan qui nullatenùs de illo recipiat tale aliquid, ſed à me ſibi Dei Manus & Pedes flagitet demonſtrari, ſicquè probari quod de oſculo Pedum Manuſuè diffinio. Sed quid ſi & ego viciſſim ab ipſo meo ſciſcitare de *Ore* quoque Dei requiſiero, quatenùs quod de Oris oſculo Scriptura loquitur, ad Deum pertinere demonſtret? Nempè aut cum iſto ſimul & illa habet, aut cum illis pariter & iſto caret. Sed enim & *Os* habet Deus, quo docet hominem ſcientiam: & *Manum* habet, qua dat eſcam omni carni: & *Pedes* habet, quorum terra ſcabellum eſt, ad quos nimirùm peccatores terræ converſi atque humiliati ſatisfaciunt. Hæc, inquam, habet Deus omnia per effectum, non per naturam. Invenit profectò apud Deum & verecunda confeſſio, quò ſe humiliando deiiciat; & prompta devotio, ubi ſe innovando reficiat; & jucunda contemplatio, ubi excedendo quieſcat. Verùm illos ſpirituales Pedes Dei [q] quos primo loco ſpiritualiter oſculari pænitentem oportet, præterire me non oportet. Novi ego curioſitatem veſtram, quæ nil ſua voluntate inſcrutatum omninò prætereat. Nec verò ducendum contemptui, noſſe quibus Scriptura Pedibus tam frequenter Deum commemorat, nunc quidem *ſtare*, ut ibi: *Adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes ejus*: Nunc verò *ambulare*, ut ibi: *Et habitabo in illis, & deambulabo in eis*: Nunc etiam *currere*, juxta illud: *Exultavit ut gigas ad currendam viam*. Si rectè Paulo Apoſtolo viſum eſt Caput Chriſti referre ad Deitatem, puto & nobis non incongruè videri Pedes ad hominem pertinere, quorum alterum *Miſericordiam*, alterum *Judicium* nominemus. Felix mens (r) cui ſemel Dñus Jeſus crucifixus utrũq; infixerit pedem. A duobus ſignis cognoſcite eam quæ hujuſmodi eſt, quæ ſecum neceſſe eſt referat Divinis impreſſa veſtigiis. Ipſa ſunt *timor* & *ſpes*: illa *judicii*, iſta *miſericordiæ* repræſentans imaginem. Meritò *beneplacitum eſt Deo ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus*: cùm ſapientiæ timor initium ſit, ſpes profectus. Nam conſummationem ſibi charitas vendicat. Quæ cùm ita ſint [s] non parvus fructus eſt in primo hoc oſculo quod ad *Pedes* accipitur, tantùm curato, ut neutro fraudaris illorum. Porrò enim ſi jam dolore peccati & judicii timore compungeris, veritatis judiciiquè veſtigio labia impreſſiſti. Quod ſi timorem doloremquè Divinæ intuitu bonitatis, & ſpe conſequendæ indulgentiæ temperas, etiam miſericordiæ Pedem amplecti te noveris. Alioquin alterum ſine altero oſculari non expedit, quia & recordatio ſolius Judicii in barathrum deſperationis præcipitat, & Miſericordiæ fallax aſſentatio peſſimam generat ſecuritatem. Datum eſt & mihi miſero nonnunquã ſedere secùs Pedes Domini Ieſu crucifixi, & modò hunc, modò illum tota devotione amplecti, inquantùm me ſua benignitas dignabatur admittere. At ſi quando miſerationis oblitus ſtimulante conſcientia, Judicio paulò diutiùs inhærerem; mox metu incredibili ac miſerabili confuſione dejectus, & tenebroſo circumfuſus horrore, hoc ſolum palpitans de profundis clamabam: *Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* Quòd ſi eo relicto Pedem, Miſericordiæ plùs tenere contingeret, tanta è contrario incuriâ & negligentiâ diſſolvebar, ut confeſtim & oratio tepidior, & actio pigrior, & riſus promptior, & ſermo incautior, & omnis denique utriuſque hominis ſtatus inconſtantior appareret. Proinde magiſtrâ inſtructus expe-

n *Ser. 4. in Cant. num. 1.* o *Ibidem num. 2.* p *Ibidem num. 3.*

q *Ser. 6. in Cant. num. 4.* r *Ibidem num. 5.* s *Ibidem n. 6.*

experientiâ, non Judicium jam ſolum aut ſolam Miſericordiam, ſed Miſericordiam pariter & Judicium cantabo tibi Domine. In æternum non obliviſcar juſtificationes iſtas. Cantabiles mihi erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meæ: quouſque Miſericordia ſuperexaltata Judicio, miſeria conticeſcat, ac ſola cantet tibi de cætero gloria mea, & non compungar.

§. IIII.

Oſculetur me oſculo oris ſui. Cant. 1.

Ipſe mihi laborem ſuſcito libens [t] qui vos ſpontè provoco ad quærendum. Quia enim ego primi oſculi occaſione ſpirituales Dei *Pedes* propriis diffinitionibus ac nominibus equidem ex abundanti demonſtrare curavi, vos pergitis inquirere & de *Manu* Ieſu crucifixi, quæ ſecundo loco oſculanda proponitur. Annuo, gerovobis morem, inſuper non manū ſed *manus* oſtendo, propriiſquè deſtinguo vocabulis. *Latitudo* una, altera *fortitudo* dicatur: quòd & tribuat affluenter, & defendat potenter quod dederit. Utramque profectò *Manum* oſculabitur qui ingratus non fuerit: Deum utique bonorum omnium ſicut largitorem, ita & conſervatorem recognoſcens & confitens. Satis de duobus oſculis dictum eſſe reor [u] videamus & de tertio quid dicatur. *Oſculetur*, inquit, *me oculo oris ſui*. Quis dicit? Sponſa. Quænam ipſa? Anima ſitiens Deum. Sed pono diverſas affectiones, ut ea affectio quæ propriè Sponſæ cogrvit, diſtinctiùs eluceſcat. Si ſeruus eſt, timet à facie Domini. Si mercenarius eſt, ſperat de manu domini. Si diſcipulus eſt, aurem parat magiſtro. Si filius eſt, honorat patrem. Quæ verò oſculum poſtulat, amat. Excellit in naturæ donis affectio hæc amoris: præſertim cùm ad ſuum recurrit principium, quod eſt Deus. Nec ſunt inventa æquè dulcia nomina, quibus Verbi Animæquè dulces adinvicem exprimerentur affectus, quemadmodùm Sponſus & Sponſa: quippè quibus omnia communia ſunt, nil proprium, nil à ſe diviſum habentibus. Una utriuſque eſt hæreditas, una domus, una menſa, unus thorus, una etiam caro. Denique propter hanc relinquet ille patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Hæc quoque jubetur nihilominùs obliviſci populum ſuum, & domum patris ſui, ut concupiſcat ille decorem ejus. Si ergo amare ſpecialiter ſponſis principaliterquè convenit [x] non immeritò *Sponſa* nomine cenſetur anima quæ amat. Amat autem quæ oſculum petit. Non petit libertatem, non mercedem, non hæreditem, non denique vel doctrinam, ſed oculum: more planè caſtiſſimæ Sponſæ ſacrum ſpirantis amorē, nec omninò volentis flammam diſſimulare quam patitur. Vide enim quale præripiat ſermonis exordium. Magnum quid à magno petitura, nullo tamen (ut aſſolet) utitur blanditiarum fuco, nullis circūvolutionbus adid quoddeſiderat ambit. Nō facit proœmiū, non captat benevolentiā: ſed ex abundantia cordis repentè prorūpens, nudè frontoſeq; ſatis, *Oſculetur me*, ait, *oſculo oris ſui*. An non tibi quaſi dicere manifeſtè videtur: Quid mihi eſt in cælo, & à te quid volvi ſuper terram? Amat profectò *caſtè*: quia ipſum quem amat, quærit, non aliud quidquam ipſius. Amat *ſanctè*: quia non in concupiſcentia carnis, ſed in puritate ſpiritûs quærit. Amat *ardenter*: quia ita proprio inebriatur amore, ut majeſtatē non cogitet. Quid enim? Reſpicit terram, & facit eam tremere: & iſta ſe ab eo poſtulat oſculari? Ebriane eſt? Ebria prorsùs. Et fortè tunc cùm ad iſta prorupit, exierat de cella vinaria, quò ſe nimirùm introductā poſtmodùm gloriatur. Nam & David de quibuſdam dicebat Deo: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos*. O quanta amoris vis! quanta in ſpiritu libertatis fiducia! Quid manifeſtius, quàm quòd perfecta charitas foras mittit timorem? Vecundè tamen non ad ipſum Sponſum ſermonem dirigit [y] ſed ad alios tanquam de abſente: *Oſculetur me*, inquiens, *oſculo oris ſui*. Grandis quippè res petitur, & opus eſt verecundiâ comitari precem, commendare petentem. Itaque per domeſticos & intimos acceſſus ad intima quæritur, ambitur ad deſideratum. Quinam illi? Credimus Angelos Sanctos aſtare orantibus, offerre Deo preces & vota hominum. Hos itaque puto inter orandum alloqui Sponſam [z] & ipſis tanquam Sponſi domeſticis ac ſoladibus deſiderium cordis ſui aperire cùm ait: *Oſculetur me oculo oris ſui*. Et videte familiare amicumquè colloquium Animæ in carnè ſuſpirantis cum cæleſtibus Poteſtatibus. Geſtit in oſcula, petit quod cupit, non tamen nominat quem amat: quia illos noſſe non dubitat, utpote de quo ſibi frequens cum illis ſoleat eſſe confabulatio. Propterea non dicit: Oſculetur me ille vel ille, ſed oſculetur me tantùm. Denique audite attentiùs, [a] quod ſapit ſuaviùs, & guſtatur rariùs, & intelligitur difficiliùs. Mihi videtur (ut paulò altiùs inchoem) ineffabile quoddam atque inexpertum omni creaturæ oſculum Oris deſignaſſe, qui ait: *Nemo novit Filiū niſi Pater, & nemo novit Patrem niſi Filius, aut cui volverit Filius revelare*. Itaque ſufficit ſponſæ ſi oſculetur ab oſculo Sponſi, etiāſi non oſculetur ab Ore. Nec enim exiguum quid aut vile putat oſculari abosculo: quod nō eſt aliud niſi infūdi Spiritu Sancto. Nempè [b] ſi rectè Pater oſculans, Filius oſculatus accipitur: non erit abs re oſculū Spiritum Sanctum intelligi, utpotè qui Patris Filiiquè imperturbalis pax ſit, gluten firmum, individuus amor, indiviſibilis unitas. De ipſo igitur audet Sponſa, ipſumquè infundi ſibi fidenter ſub oſculi nomine petit. Tenet quippè aliquid unde non deſit occaſio præſumendi. Dicens enim Filius: *Nemo novit Filium niſi Pater, & nemo novit Patrem niſi Filius*: adiecit, *aut cui voluerit Filius revelare*. Non autē diffidit Sponſa quin ſibi velit, ſi cui volverit. Petit ergo audenter dari ſibi oſculum, hoc eſt, Spiritum illum in quo ſibi & Filius reveletur & Pater. Alter enim ſine altero nequaquam innoteſcit. Unde eſt illud: *Qui videt me, videt & Patrem meum*. Et illud Joannis: *Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet. Qui autem confitetur Filium, & Patrem habet*. Ex quibus liquidò conſtat quia nec Pater ſine Filio, nec Filius ſine

Patre

t Ser. 7. in Cant. num. 1. u Ibidem num. 2. x Ibidem num. 3.

y Ibidem num. 4. z Ibidem num. 8. a Ser. 8. in Cant. num. 1. b Ibidem num. 2.

Digitized by Google

Patre agnoſcitur. Meritò proinde non in alterius tantùm, ſed in utriuſque cognitione conſtituit ſummam beatitudinẽ qui dicit: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* Sed dicit aliquis: [c] Ergo & Spiritus Sancti agnitio non eſt neceſſaria, eò quòd, cùm dixerit eſſe vitam æternam noſſe & Patrem & Filium, de Spiritu Sancto tacuerit? Eſt utique: ſed ubi Pater & Filius perfectè agnoſcitur, utriuſque bonitas, quæ Spiritus Sanctus eſt, quomodò ignoratur? Neque enim integrè homo homini innoteſcit, quamdiu latet utrumnam bonæ an malæ ſit voluntatis. Quanquam & cùm dictum eſt: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*; profectò ſi miſſio illa beneplacitum tam Patris benignè mittentis, quàm Filii voluntariè obedientis demonſtrat, non omninò tacitum eſt de Spiritu Sancto, ubi tantæ utriuſque gratiæ mentio facta eſt. Utriuſque ſiquidem amor & benignitas Spiritus Sanctus eſt. Trinæ ergo hujus agnitionis infundi ſibi gratiam (d) quantum quidem capi in carne mortali poteſt, Sponſa petit cùm oſculum petit. Petit autem à Filio, quia Filii eſt cui voluerit revelare. Revelat ergo Filius ſeipſum cui vult, revelat & Patrem: Revelat autem ſine dubio per oſculum; hoc eſt per Spiritum Sanctũ, Paulo Apoſtolo teſte qui ait: *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum.* At verò dando Spiritum per quem revelat, etiam ipſum revelat. Dando revelat, & revelando dat. Porrò revelatio, quæ per Spiritum Sanctum fit, non ſolùm illuſtrat ad *agnitionem*, ſed etiam accendit ad *amorem*, dicente Paulo; *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis*. Et quia doctrina Spiritûs non curioſitatem acuit (e) ſed charitatem accendit: proinde meritò Sponſa quem diligit anima ſua inquirens, non ſe ſuæ carnis ſenſibus credit, non curioſitatis humanæ inanibus ratiociniis acquieſcit, ſed petit oſculum, id eſt Spiritum Sanctum invocat, per quem accipiat ſimul & ſcientiæ guſtum, & gratiæ condimentum. Et benè ſcientia quæ in oſculo datur, cum amore recipitur: quia amoris indiciũ oſculum eſt. Scientia verò quæ inflat, cùm ſine charitate ſit, non procedit ex oſculo. Sed nec qui zelum Dei habent, & non ſecundùm ſcientiã, ſibi ullatenùs arrogent illud. Utrumque enim munus ſimul fert oſculi gratia, & agnitionis lucem, & devotionis pinguedinem. Eſt quippè Spiritus ſapientiæ & intellectus, qui inſtar apis ceram portantis & mel, habet omninò & unde accendat lumen ſcientiæ, & unde infundat ſaporem gratiæ. Neuter ergo ſe oſculum percepiſſe putet, ſive qui veritatem intelligit, nec diligit: ſive qui diligit, nec intelligit. Sanè in oſculo iſto nec error locum habet, nec tepor. Quamobrem geminæ gratiæ ſacroſancti oſculi ſuſcipiendæ paret è regione duo labia ſua quæ Sponſa eſt, intelligentiæ rationem, ſapientiæ voluntatem: ut de pleno oſculo glorians mereatur audire: *Diffuſa eſt gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum.* Hoc oſculum pollicebatur & ipſe Salvator [f] cùm ad inſtantiam orationis exhortabatur diſcipulos: *Si vos*, inquit, *cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris, quantò magis Pater veſter qui in cælis eſt, dabit bona, id eſt Spiritum bonum petentibus ſe?* Ex hujus oſculi impreſſione ſuſcipit anima rationalis ab ipſo Sponſo ſuo Jeſu Chriſto Dei cognitionem, & amorem veritatis, quæ duo quaſi labia imprimit ei ipſa Dei Virtus & Dei Sapientia. Siquidem Sapientia cognitionem, Virtus confert amorem. Habet & ipſa anima ſimiliter duo labia, quibus oſculatur Sponſum ſuum Jeſum, id eſt rationẽ & voluntatem. Rationis eſt percipere Sapientiam, voluntatis Virtutem. Si ſola ratio percipiat Sapientiæ cognitionem, & voluntas non habet Virtutis amorem, non eſt plenum oſculum. Aut ſi ſola voluntas obtineat amorem, & ratio minimè percipiat cognitionẽ, nihilominùs eſt ſemiplenũ oſculum. Tunc verò plenum & perfectum eſt oſculum, quando & Sapientia illuſtrat rationem animæ, & Virtus afficit voluntatem. Felix oſculum (g) per quod non ſolùm agnoſcitur Deus, ſed & diligitur Pater: qui nequaquã plenè cognoſcitur, niſi cùm perfectè diligitur. Quæ in vobis anima ſenſit aliquando in ſecreto conſcientiæ ſuæ Spiritum Filii clamantem, *Abba Pater*? ipſa paterno ſe diligi præſumat affectu, quæ eodem ſe Spiritu quo & Filius, affectam ſentit. Confide quæcunque es illa anima, confide nihil hæſitans. In Spiritu Filii, filiam cognoſce te Patris, ſponſam Filii & ſororem. O ſancta anima, reverentiam habe, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & fortaſsè non oſculandus, ſed adorandus cum Patre & Spiritu Sancto in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT IX.

De ſepultura Corporis Jeſu chriſti mortui.

1. *Oſtenditur Chriſtum non indiguiſſe, ut corpus ſuum exanime liniretur glutinoſa aromatum unctione: quia corruptioni minimè erat obnoxium propter unionem hypoſtaticam, quæ in Corpore ſimul & in Anima licet abinvicem ſeparatis perſeveravit. 2. Oſtenditur, Angelos conveniſſe ad Chriſti ſepulchrum, & ibi devotas exequias decantâſſe: ſed Matrem Jeſu gemuiſſe & doluiſſe ſuper mortem ejus tam ante quàm poſt ſepulturam, necnon amaro corde opprobrioſam Paſſionem ejus recogitaſſe. 3. Oſtenditur, tres illas mulieres, quæ emerunt aromata ut venientes ungeret corpus Jeſu, tropologicè ſignificare mentem, manum, & linguam: quibus curatur ſalus proximi. Proponitur nobis ratio myſtica, cur Chriſtus noluit ungi corpus ſuum exanime in ſepulchro poſitum.*

§. I.

Rogavit Pilatum Joſeph ab Arimathæa, ut tolleret Corpus Ieſu: & permiſit Pilatus. Venit autem & Nicodemus ferens mixturam myrrhæ & aloes, quaſi libras centum. Acceperunt autem Corpus Jeſu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Judæis ſepelire. Joan. 19.

COgnoſce anima mea (a) cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator

c Ibidem num. 3. d Ibidem num 4. e Ibidem num. 5. f Ser. 89. diver. num. 2.

g Ser. 8 in Cant. num. 9. a Ser. de Paſſ. Dom. num. 15.

Digitized by Google

tor tuus, Vnigenitus Dei Filius, verus Deus, verus Homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce (b) glutinoſa aromatum unctione linitur: non quòd opus haberet corpus illud hujuſmodi aromatibus ſolidari, quod diſſolvi omninò non poterat, aut videre corruptionem: ſed qui propter nos Judæorum ſputa ſuſtinuit, propter nos quoque fidelium non eſt dedignatus unguenta. Propter vitium [c] *Omnis caro fænum* (ait Iſajas) *& omnis gloria ejus tanquam flos fæni: exſiccatum eſt fænum, & cecidit flos.* Sed non ille flos, qui de virga & radice Jeſſe aſcendit: eò quòd requievit ſuper eum Spiritus Domini. Nec illud fænum, quod Verbum caro factū eſt, pro eo quòd ſequitur in eodem Propheta, qui dicit: *Verbum autē Domini manet in æternum.* Si enim fænum Verbum, & Verbum in æternum manet, fænum quoque neceſſè eſt maneat in æternum? Alioquin quomodò vitam præbet æternam, ſi ipſum minimè manet in æternum? Ait enim: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Et quem panem dicat, aperit cùm ſubjungit: *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Quomodò ergo æternum non eſt, quo æternaliter vivitur? Sed recole nunc mecum (d) vocem Filii ad Patrem loquentis in Pſalmo: *Non dabis*, inquit, *Sanctum tuum videre corruptionem.* Haud dubium quin de Corpore dicat, quod in ſepulchro jacebat exanime. Hoc enim Sanctum & Angelus Gabriel, qui nunciavit Virgini Mariæ, locutus eſt dicens: *Et quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Attende quæſo [e] quàm reverentur dixerit: *Quod naſcetur ex te Sanctum.* Ad quid enim ita ſimpliciter Sanctum & abſque additamento? Credo quia non habuit quid propriè dignevè nominaret illud eximium, illud magnificum, illud reverendum, quod de puriſſima videlicet Virginis carne cum ſua anima Unico Patris Filio erat vniendum. Si diceret: Sancta caro, vel Sanctus homo, vel Sanctus infans, quidquid tale poneret, parum ſibi dixiſſe videretur. Poſuit ergo indefinitè, *Sanctum*: quia quidquid illud ſit quod Virgo genuit, Sanctum proculdubio ac ſingulariter Sanctum fuit, & per Spiritûs ſanctificationem, & per Verbi aſſumptionē. Quo ergo pacto Sanctū fænū poterat videre corruptionē (f) quod de incorrupti uteri perpetuo virore vernantibus paſcuis ortum, etiā avidos Angelorum in ſe figere poſſit obtutus inſatiabiliter oblectandos? Perdat ſanè fænum viriditatem, ſi Maria Virginitatem amiſerit. Pulchrè (g) autem & convenientiſſimè *flos campi ſum*, ait, qui abſque humana induſtria prodiit, & ſemel prodeunti nulla eſt deinceps dominata corruptio, ut ſermo impleatur quem dixit: *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Ferculum itaque imputribile fecit ſibi pacificus noſter (h) Corpus incorruptibile aptans ſibi, in quo ſalutis epulas miniſtret. *Non dabis*, inquit, *Sanctum tuum videre corruptionem.* Illud utique de quo Gabriel ad Mariam, *Quod naſcetur*, ait, *ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* O verè Sanctum! (i) Non dabis Dñe Sanctum tuum videre corruptionem, quod nec Matri quidem abſtulit incorruptionem. Tua Domine miſeratione (k) ſolvitur aliquatenùs hoc templum, ſed penitùs non diſſolvitur. Separatur ab Anima Caro, ſed Verbum ſanè & carnis ſervat incorruptionem, & animæ plenam confert libertatem: ut ſola inter mortuos liberè agat, educat vinctos de domo carceris, ſedentes in tenebris & umbra mortis. Ponit Anima ſancta Carnem immaculatam, ſed reſumendam tertia die: ut moriens mortem perimat, & vita omnium cum reſurgente reſurgat. Quid Divinitate [l] potentius? Inde eſt quòd nec morte incidente ullatenùs intercidi perſonalis Unitas potuit, etſi Carne & Anima abinvicem ſeparatis. Et fortaſis hoc ſenſit Joannes, qui ſe indignum profeſſus eſt ſolvere corrigiam calceamenti hujus. Porrò attende homo [m] quia ſicut in illa ſingulari Divinitate Trinitas eſt in perſonis, Unitas in ſubſtantia: ſic in iſta ſpeciali commixtione trinitas eſt in ſubſtantiis, in perſonis Unitas. Et ſicut ibi perſonæ non ſcindunt Unitatem, Unitas non minuit Trinitatem: ita & hîc perſona non confundit ſubſtantiam, nec ſubſtantiæ ipſæ perſonæ diſſipant Unitatem. Verbum enim & Anima & Caro in unam convenêre perſonam, & hæc tria unum, & hoc unum tria, non confuſione ſubſtantiæ ſed Unitate perſonæ. Sed & alia tria ſata de Evangelio mixta & fermentata in panem unum, (n) ſi quis ad hæc tria dixerit pertinere, non incongruè id mihi facere videbitur. Quàm benè ea Mulier fermentavit, ut nec diviſione quidem facta Carnis & Animæ, à Carne vel Anima Verbum divideretur? Manſit & in ſeparatione inſeparabilis Unitas. Nec enim quæ ex parte contigit ſeparatio potuit Unitati præſcribere, permanenti in totis tribus. Sive conjunctis, ſine diſiunctis duobus, nihilominùs perſeveravit in tribus Unitas perſonalis. Æquè unus Chriſtus, unaquè perſona, Verbum & Anima & Caro, etiam mortuo homine perduravit. In utero Virginis (ut ſentio ego) commixtio hæc & fermentatio facta eſt: & ipſa Mulier quæ miſcuit, & fermentavit: nam fermentum non immeritò fortaſsè dixerim fidem Mariæ. Planè beata quæ credidit, quoniam perfecta ſunt in ea, quæ dicta ſunt ei à Domino. Perfecta autem non eſſent, ſi quominùs juxta verbum Domini eſſet fermentatum totum, & perpetuò fermentatum; ſervans nobis tam in morte quàm in vita pariter unum atque integrum Mediatorem Dei & hominum cum ſua Deitate Hominem Jeſum Chriſtum. Sed nec prætermittam myrrham (o) quâ in Cruce potatus eſt: ſed neque illam, quâ unctus eſt in ſepulturam. Quarum in prima ſibi applicuit meorum amaritudinem peccatorum, in ſecunda futuram mei corporis incorruptionem dedicavit. Denique ſecurus expecto promiſſam mihi gloriam incorruptionis in carne mea (p) quando quidem conſervata per eum eſt incorruptio etiam in Matre ſua. Facilè erit ei, per quem Mater ipſa incorruptionem non perdidit pariendo, ut & corruptibile hoc incorruptionem induat reſurgendo.

§. II.

Erat autem in loco, ubi crucifixus eſt Ieſus, hortus, & in horto monumentum novum, quod exciderat Joſeph in pe-

b *Ser. 4. diver. num. 5.* c *Ser. 35. in Cant. num. 4.* d *Ibidem num. 5.* e *Ser. 4. ſuper. miſſus num. 5.* f *Sr. 35. in Cant. num. 5.* g *Ser. 47. in Cant. num. 3.* h *Ser. 5. in Vigil. Nat. Dom. num. 3.* i *Ser. 4. in Vigil. Nat. Dom. num. 6.* k *Ser. 2. in Nat. Dom. num. 5.*

l *Lib. 5. de conſiderat. ad Eugen. cap. 9. num. 21.* m *Ser. 3. in Vigil. Nat. Dom. num. 8.* n *Lib. 5. de conſider. ad Eugen. cap. 10. num. 22.* o *Ser. 2. in Cæna Dom. num. 4.* p *Ser. 4. in Vigil. Nat. Dom. num. 4.*

Digitized by Google

in petra, in quo nondum quiſquam poſitus erat. Ibi ergo propter Paraſceven Judæorum, quia juxta erat monumentum, poſuerunt Jeſum. Et advolvit Joſeph ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abiit. Joan. 19. Luc. 23. Matt. 27. Mar. 15.

Joſeph ab Arimathæa vir ſanctus & juſtus [q] qui corpus Chriſti cum Nicodemo depoſuerat de cruce, & [ſicut Evangeliſta teſtatur] mercatus ſindonem involvit illud, precioſis conditum aromatibus, & in monumento novo quod ſibi exciderat, ſepelivit. Tunc Angelorum millia millium, qui ad Chriſti ſepulchrum convenerant, dulces ei ac devotas exequias & victoriam decantabant. Illi quidem Domino laudes canebant, ſed Maria Virgo gemitus & ſuſpiria emittebat. Dum ergo Joſeph & Nicodemus Dominum ponerent in ſepulchro, volebat ſimul cum illo Mater mæſtiſſima ſepeliri. Erat enim innixa ſuper dilectum ſuum Filium, quem amplectens, ſuaviterquè deoſculans ſic dicebat: Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei. Illum adhuc paululùm mihi relinquite, ut faciem ipſius ſublato velamine valeam contemplari, & præ amore ipſius aliquantulùm videndo conſolari. Nolite quæſo eum tam citò tradere ſepulturæ, ſed ipſum reddite mihi miſeræ Matri ſuæ, ut illum mecum habeam ſaltem vel defunctũ: aut ſi illud in ſepulchro reconditis, ibidem me miſeram Matrem cum ipſo ſepelite, quia malè poſt ipſum ſuperero. Ut quid poſt ipſum vivam? Illi ponebant Dominum in ſepulchro, & illa niſu quo poterat, illum ad ſe trahere conabatur. Illa volebat eum ſibi cum totis viribus retinere & ipſi volebant eum tradere ſepulturæ. Sicquè pialis, tunc erat & contentio miſeranda inter ipſos. Omnes tamen virgineo compatientes dolori, pio deſiderio coacti ſic amariſſimè flebant, ut nullus eorum poſſet ad plenum verba formare. Videbant etenim piam Matrem omni quidem ſolatio deſtitutam, & ſuper ipſam potiùs quàm ſuper Dominum ſuum extinctum plangebant: major illis inerat dolor de dolore Matris, quàm de morte Domini ſui. Flebant igitur omnes miſerabili dolore gementes, cùm Chriſtum Jeſum vitæ Dominum & mortis traderent ſepulturæ. Denique ſepulto Domino [r] Mater ejus ſepulchrum amplectitur, & voce qua poterat, ſuum benedicebat Filium jam ſepultum, ingemiſcenſquè vocabat. O ſingularis Virgo & Mater, jam dicere poteras: Anima mea lique facta eſt ut dilectus locutus eſt in Cruce, quando dixit: *Mulier ecce Filius tuus*. Nunc dicere potes: *Quæſivi, & non inveni illum: vocavi, & non reſpondit mihi*, ſcilicet ad ſepulchrum. Ibi ſedens innixo capite manus extendebat deſuper illud oſculans, amariſſimiſquè ſingultibus ſuum Filium deplorabat: & monumentũ [s] in quo poſuerunt eum, modo mirabili madidabat lachrymis; ubi & ejus lachrymæ adhuc apparere dicũtur, indicativę doloris intimi, qui Animã ejus tanquã gladius acutus pertranſivit. Acceſſit autem novus filius ejus Joannes [t] cui de cruce Chriſtus eam commendaverat diligenter, lugens & ipſe inconſolabiliter, ipſam lugentem ac gementem levavit. Nam cruciata gemitibus, fatigata doloribus, afflicta ploratibus, pedibus ſe ſuſtinere nequibat: tamen ſicut potuit à mulieribus honeſtis ac ſanctis adiuta, cunctis ſimul plorantibus Jeruſalem ingreditur. Multæ autem fæminæ videntes eam, commotæ pietate ſuper illius doloribus, amarum convertebantur in luctum: quædam verò poſt ipſam euntes lamentabantur & ipſæ. Dolor etenim ejus cunctos intuentes dolere compellebat, vixquè lachrymas continere valebant, qui eam plorantem conſpicerent. Tam piè plorabat, tam amarè dolebat, ut ſui ploratus pietate multos etiam invitos ad lachrymas provocarent. Fiebat planctus quacunque Maria tranſibat. Omneſquè plorabant qui obuiabant ei. Sic igitur [u] perducitur à plorantibus, ipſa plorans & gemens, quouſq: pervenerunt ad domũ Joannis. Ibi reſedit, ibi permanſit, ibi eam in ſua domo Joannes retinuit, & ſicut propriã Matrem in omni charitate dilexit. Erat enim ſibi datus in filium; ſed ipſe ſe fecerat ſeruulum ejus, in omnibus & per omnia ſibi familiariter ſerviendo. Sepulto itaque Domino [x] interim Maria in domo Joannis manebat, ibiquè die noctuquè plorans gemebat, nec erat qui conſolari eam poſſet ex omnibus charis ejus, nec ſuæ ſorores, nec etiam ipſe Joannes. Ibi amaro corde opprobrioſam paſſionẽ dilecti Filii ſui revolvebat, modò ſputa, modò ludibria, modò colaphos, alapas & flagella, modò crucis angariam, modò dira clavorum vulnera, modò lanceam, modò coronam ſpineam, modo aceti & fellis pocula, verbera & improperia, modò mortem, mortem autem crucis. Hæc autem cogitando plorabat, atque plorando clamabat: *Fili mi Jeſu, Jeſu fili mi, bone ac benigne, ac Creator omnium Deus, qui factus homo morte turpiſſima es peremptus: quem terra, pontus, æthera capere nequeunt, modò arcto clauſus es ſepulchro. Jacet Filius meus extinctus, & ſub lapidibus clauſa eſt Vita mea.* Sumens enim corpus fragilitatis humanæ, dignatus eſt ad terram deſcendere, & ſui eum non receperunt, ſed malum ſemper machinati ſunt contra eum. In illum ſæviebat Herodes ille tyrannus iniquus cum turba crudeliſſima Judæorum: quando ſcilicet ad Magorum verba turbatus eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo, paruulumquè & tenellum ad ubera materna pendentẽ morte crudeliſſima perdere nitebatur. Dehinc proficiens ætate & ſapientia coram Deo & hominibus, factus eſt Vir diſcurrens per civitates & caſtella, prædicans & annuncians regnum Dei, elementis & dæmonibus imperabat, infirmos ſanabat, & mortuos ſuſcitabat. Et cùm talia faceret, ſuſtinebat inſidias, ſuſtinebat calumnias, ſuſtinebat blaſphemias, quas Principes Sacerdotum & Scribæ & Phariſæi, & omnis populus contra ejus innocentiam inuehebant. Sed cùm eorum perfida & perverſa nequitia unici Filii mei bonitatem ſuperexcellentem ſuſtinere non poſſet, ipſum auferre de terra nefariè cogitantes, ligaverunt, flagellaverunt, deturbaverunt, crucifixerunt, dilaniaverunt, & morte turpiſſima occiderunt: ſicut præſens dies liquidò manifeſtat. Ergo vos omnes fideles Chriſti

q *Ser. de lament. Virg. M. num. 12. tom. 6. pag. 1062.* r *Ibidem num.13.* s *Ibidem num.10.* t *Ibidem num.13.*

u *Ibidem num.14.* x *Ibidem num.15.*

Digitized by Google

Chriſti, recolite de morte & paſſione Domini noſtri Jeſu Chriſti, & per totum iſtum venerabilem diem lachrymas fundere non ceſſetis, ut in die Reſurrectionis Domini ad laudem & honorem illius reſurgere valeatis. Qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat Deus per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

§. III.

Erant autem ibi Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome, ſedentes contra Sepulchrum: & reuertentes emerunt aromata, & paraverunt vnguenta, ut venientes vngerent Jeſum. Matt. 27. Mar. 26. Luc. 23.

Quid eſt [y] quòd poſt mortem Chriſti tres illæ ſanctæ mulieres emerunt aromata, ut in monumento poſitum ungerent Jeſum? Quid in ſua actione nobis reliquerunt imitandum? Res enim geſta (ut ait Beatus Gregorius) aliquid in Sancta Eccleſia ſignat gerendum. Et nos ergo ſi Chriſtum mortuum, id eſt, Chriſti fidem mortuam eſſe in corde cujuſpiam hominis ſenſerimus, danda nobis opera eſt, vt ad vngendum corpus mortuum emptis aromatibus accedamus. Quis magis mortuus eo (z) qui fouet ignem in ſinu, peccatum in conſcientia, nec ſentit, nec excutit? Ecce igitur Chriſtus in ſepulchro (a) fides mortua eſt in animo. Quid faciemus ei? Quid fecerunt ſanctæ mulieres, quæ ſolæ ex omnibus ſuis ampliori tenebantur affectu? *Emerunt aromata, ut venientes vngerent Jeſum.* Numquid ut ſuſcitarent? Et nos ſcimus, Fratres, quia ſuſcitare noſtrûm non eſt, ſed vngere nobis incumbit. Cur hoc? Nempè, ne fœteat qui hujuſmodi eſt, ne ſit cæteris odor mortis, ne pereffluat & penitùs diſſoluatur. Significant autem tres illæ mulieres [b] tres in nobis efficientias, quæ ſibi congrua comparant aromata. Quæ ſunt illæ? Mens, lingua, & manus. Emant proinde [c] aromata ſua tres mulieres, mens, lingua, manus. De his enim (ut arbitror) Petrus mandatum accepit tertiò paſcere gregem Domini. *Paſce*, inquit, *mente*, paſce *ore*, paſce *opere*: paſce animi oratione, verbi exhortatione, exempli exhibitione. Quærat igitur *Mens* aromata ſua tria, ante omnia *compaſſionis* affectum, dehinc *rectitudinis* zelũ, & inter hæc *diſcretionis* ſpiritum non omittat. *Lingua* quoq; aromata (d) tria nihilominùs ſunt, *modeſtia* in increpando, *copia* ſermonis in exhortãdo, *efficacia* in perſuadendo. Pro huiuſmodi (e) habeat neceſſe eſt etiam *Manus* aromata ſua tria, *continentiam* in carne, *miſericordiam* in fratre, *patientiam* in pietate. Unde Apoſtolus ait: *Sobriè, & juſtè, & piè vivamus*. Hæc enim tria ſunt converſationi noſtræ maximè neceſſaria, quorum primum debemus *nobis*, ſecundum *proximo*, tertium *Deo*. Nam qui fornicatur, in corpus ſuum peccat, magno illud privans honore, & pavendo addicens pudendoquè dedecori, tollens membrum Chriſti, & faciens membrum meretricis. Ego autem non ab ea tantùm quæ tam abominabilis eſt, ſed ab omni voluptate carnis continendum dico. Ante omnia igitur perfectam hanc *continentiam* quære, quam debes tibi ipſi. Nemo enim tibi propinquior eſt. Dehinc adde *miſericordiam* quam debes proximo, quia cum eo ſalvandus es. Deinde *patientiam* adde quam debes Deo, quia ab eo ſalvandus es. *Omnes enim qui piè volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur*. Et: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum*. Vide ergo ne per impatientiam pereas, ſed univerſa pro Chriſto ſuſtine, qui prior majora pro te ſuſtinuit, & apud quem infructuoſa patientia non erit, ſicut ait Propheta: *Patientia pauperum non peribit in finem*. Porrò hæc aromata (f) nummo ſubjectionis emuntur. Hæc eſt enim quæ dirigit greſſus noſtros, & ſanctæ converſationis gratiam promeretur. Nam ſi contraria lex inventa eſt in membris noſtris per inobedientiam, quis neſciat per obedientiam *continentiam* dari? Ipſa quoque eſt, quæ *miſericordiam* ordinare novit. Ipſa eſt, quæ *patientiam* & docet & donat. Cum his igitur aromatibus accede ad eum hominem, in quo fides mortua eſt. Verùm ſi conſideremus quàm magnum ſit ad nos, ſuſcitare eum qui hujuſmodi eſt, quàm difficile ſit vel accedere ad cor ejus, quod lapidea quædam obſtinatio & impudentia clauſit, puto quod dicere habeamus & nos: *Quis revolvet lapidem ab oſtio monumenti?* Attamen dum ſic trepidi veremur accedere cunctantes ad tam gaude miraculum, fit nonnunquam ut ſolita pietate præparationem cordis noſtri audiat auris Divina, & ad vocem virtutis ejus reſurgat qui erat mortuus. Præterea tria ſunt unguenta: (g) *Compuntio* de memoria peccatorum, quæ infundit *pedes* Jeſu: *Devotio* ex recordatione beneficiorum, qua perungitur *caput* Jeſu: *Pietas* ex conſideratione miſerorum, quæ ad ungendum *corpus* Jeſu à mulieribus præparatur. Sed recurramus ad Evangelium (h) atque aliquid quod fortè ſpectet ad hæc unguenta, inquiramus. *Maria Magdalene & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum*. Quænam iſta unguenta tam precioſa, ut Chriſti Corpori parentur & comparentur? tam copioſa, ut toti ſufficiant? Neutrum quippè duorum præcedentium aut emptum ac factum ſpecialiter ad opus Domini, aut toto in Corpore legitur fuiſſe diffuſum: ſed de ſubito introducitur mulier uno quidem in loco oſculans pedes & unguento ungens, in altero verò vel ipſa vel altera habens alabaſtrum unguenti, & illud mittens in caput Jeſu. Cæterùm nunc *emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum*. Emunt non unguenta, ſed aromata: & unctio in obſequium Domini non facta aſſumitur, ſed nova conficitur: nec ad ungendam tantùm aliquam corporis partem, verbi gratiâ pedes aut caput, ſed ſicut ſcriptum eſt, *ut venientes ungerent Jeſum*, quod eſt totius complexio, non partis diſtinctio. Videſne quòd non una vel duæ (i) ſed tres vix ſufficiunt ad emendum tantæ compoſitionis unguentum? intelligiſne quia non pedes aut caput, ſed totum Crucifixi corpus ſibi vendicat iſta confectio? Confectio ſine dubio precioſa, quæ toti ſufficiat corpori Creatoris. Et attende quia unguentum pedibus infuſum adeo dignantiſſima lenitate ſuſcepit, ut Phariſæum murmurantem parabolica proli-

xi-

y *Ser. 58. diuer. num. 1.* z *Ser. 2. de Reſurect. Dom. num. 1.* a *Ibidem. num. 2.* b *Ser. 58. diu. num. 1.* c *Ser. 2. de Reſur. Dom. num. 2. & 3.* d *Ibidem num. 2.* e *Ibidem num. 10.*

f *Ibidem num. 11.* g *Lib. ſent. num. 52 tom. 6. pag. 1009.* h *Ser. 12. in Cant. num. 6.* i *Ser. de S. Mar. Magd. num. 9.*

Digitized by Google

lixitate convinceret, & retorto ſugillaret exemplo. Sed & de refuſo ſuper caput ejus unguento diſcipulos indignantes coarguit, bonum mulieris opus eſſe proteſtans: & tumidam eorum animoſitatem verbis compeſcuit moderatis. Hoc verò tam ſalubre tamquè mirificum unguentum pietatis, in mortuo ſuo Corpore noluit expendi, quod vivo utique reſervabat. Duo enim corpora habet Chriſtus, unum quod ſuſcepit ex Virgine, ulterum Eccleſiæ, quod charius habet benignitas redimentis. Denique illud pro iſto morti expoſuit & tormentis, addictus cruci, junctus ſceleratis, morte turpiſſima condemnatus. Tu quoque ô homo, (k) ſi te induas viſcera miſericordiæ, liberalem benignumquè exhibeas non tantùm parentibus ſive cognatis tuis, aut quos tibi vel benefactores tenes, vel benefacturos ſperas (nam & Ethnici hoc faciunt) ſed juxta Pauli conſilium ſtudeas operari bonum ad omnes, ita ut propter Deum nec inimico officium humanitatis corporale ſeu ſpirituale negandum ſubtrahendumquè exiſtimes: conſtat te quoque abundare unguentis optimis, nec Caput aut Pedes Domini tantùm, ſed paſſim quantùm in te eſt ungere ſuſcepiſſe totum corpus quod eſt Eccleſia. Et fortè proinde ob hoc Dominus Jeſus paratam ſibi confectionam expendi noluit in ſuo Corpore mortuo, ut ſervaret vivo. Vivit enim Eccleſia, quæ manducat panem vivum qui de cælo deſcendit. Ipſa eſt charius corpus Chriſti, quod ne mortem guſtaret, morti illud alterum traditum fuiſſe nullus Chriſtianus ignorat. Ipſā Eccleſiā ungi, ipſam foveri deſiderat, ipſius infirma membra cupit fomentis accuratioribus relevari. Ipſi ergo Eccleſiæ precioſa ungnenta retinuit, cùm anticipans horam, & accelerans gloriam, mulierum devotionem non eluſit, ſed inſtruxit. Renuit ungi, ſed par cens, non ſpernens: non recuſans obſequium, ſed reſervans proficuum. Proficuum dico non hujus materialis atque corporalis unguenti, ſed planè ſpiritualis, quod in iſto deſignatum eſt. In iſto ergo pepercit Magiſter pietatis unguentis optimis pietatis, quæ membris ſuis indigentibus tam corporaliter quàm ſpiritualiter omninò cuperet exhiberi. Bonum quidem eſt *contritionis* unguentum (l) quod de recordatione peccatorum conficitur, mittiturquè in Pedes Dominī: quia *cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet*. Cæterùm longè melius eſſe arbitror id unguentū quod dicitur *devotionis*, factum de recordatione beneficiorum, quippè quod & Capiti idoneum reputatur, ita ut perhibeat de ipſo Deus: *Sacrificium laudis honorificabit me*. Porrò utrumque vincit unctio *pietatis*, quæ de reſpectu miſerorum fit, & per univerſum Chriſti corpus diffunditur. Corpus dico non illud crucifixum, ſed quod illius acquiſitum eſt Paſſione. Optimum revera unguentum eſt, in cujus comparatione cætera nec reſpicere ſe oſtendit qui ait: *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*. Poterimuſne tam ſalubrem (m) conficere confectionem? Univerſæ miſeriæ tam animarum quàm corporum oculo pietatis inſpectæ ſpecies ejus ſunt. Iſtæ igitur in mortariolo largitatis dulcedinis piſtillo confractæ, & delinitæ charitatis oleo, ſuccenſo compaſſionis igne, & in aheno perſeverantiæ deſpumatæ, unguentum faciunt ipſis etiam Angelis admirandum. Quod ipſe nobis Chriſtus Crucifixus largiri dignetur [n] qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT X.

De cuſtodia Sepulchri, in quo poſitum Corpus Chriſti examine requievit.

Principes Sacerdotum & Phariſæi abeuntes munierunt Sepulchrum, ſignantes lapidem cum cuſtodibus. *Matt. 27.*

1. *Oſtenditur, librum ſignatum ſigillis ſeptem deſignare Chriſtum, & ejus operimenta ſeptem, quibus celabatur Virtus Divinitatis ne agnoſceretur.* 2. *Ex occaſione Sepulchri Chriſti, ſuggeruntur nobis varii & pii conceptus de morte ejus, & de requie in Sepulchro. Excitamur ut Chriſto paſſo, mortuo & ſepulto conformemur vitâ noſtrâ.* 3. *Oſtenditur, Animā Chriſti ideo deſcendiſſe ad inferos, ut animas juſtorum liberaret ex carcere tenebroſo, eaſquè collocaret ſub Altari Dei, per quod intelligitur Corpus Chriſti glorioſum.* 4. *Oſtenditur, animas mortuorum pro diverſis meritis ſortiri tria loca, infernum purgatorium, cælum. Excitamur ad exercenda pia opera & pietatem erga animas in purgatorio detentas. Aſſignatur duplex cauſa, ob quam animæ fidelium merentur pati ignem purgatorium.*

§. I.

Altera autem die, quæ eſt poſt Paraſceuen, convenerunt Principes Sacerdotum & Phariſæi ad Pilatum, dicentes: Domine, recordati ſumus quia ſeductor ille dixit adhuc vivens: Poſt tres dies reſurgam. Jube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſque in diem tertium, ne fortè veniant diſcipuli ejus & furentur eum, & dicant plebi: Surrexit à mortuis. Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam, ite, cuſtodite ſicut ſcitis. Illi autem abeuntes, munierunt ſepulchrum ſignantes lapidem cum cuſtodibus. Matt. 27.

Diſcant qui non legerunt [a] recolant qui noverunt. *Vidi* (inquit Joannes in ſua Apocalipſi) *in dextera ſedentis ſuper thronum, librum ſignatum ſigillis ſeptem, & non erat qui legeret vel aperiret. Ego* (ait) *flebam multùm, quòd nemo aperire librum dignus inveniretur. Et unus de ſenioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire librum & ſolvere ſeptem ſignacula ejus. Et vidi, & ecce in medio throni Agnum ſtantem tanquam occiſum. Et veniens accepit librum de dextera ſedentis in throno, & aperuit librum: factaquè eſt lætitia magna, & gratiarum actio.* Leonem Joannes audierat, & Agnum vidit. Agnus occiſus eſt: Agnus accepit librum: Agnus aperuit, & apparuit leo. Denique, *Dignus eſt* (aiunt Seniores) *Agnus qui occiſus eſt, accipere fortitudinem*: non manſuetudinem amittere, ſed accipere fortitudinem, ut & Agnus maneat, & leo ſit. Plus dico, ut mihi videtur: Idem Agnus etiā

liber

k *Ser. 12. in Cant. num. 7.* l *Ibidem num. 10.* m *Ser. de S. Mar. Magd. num. 9.*

n *Ser. 7. in ult. Cæna. num. 50.* a *Ser. 1. in die Paſch. num. 10.*

Digitized by Google

Liber eſt, qui non poterat aperiri. Quis enim dignus inveniretur aperire hunc Librum? Indignum ſe profitetur & ipſe Baptiſta Joannes, quo inter natos mulierum major nemo ſurrexit: *Non ſum*, inquit, *dignus ſoluere corrigiam calceamenti ejus*. Venerat enim ad nos calceata Majeſtas, Diuinitas incarnata; venerat Dei Sapientia, ſed in libro clauſo vtique & ſignato. Quod ligabat corrigia calceamenti, hoc claudebant ſeptem ſignacula Libri. Sed quid dicimus (b) ſuper his ſeptē ſignaculis? An fortè triplex animæ virtus, Ratio, Memoria, & Voluntas; & quadrifaria corporis compoſitio, ex elementis videlicet quatuor, in his ſeptem eſt intelligenda, ut nihil de veritate humanitatis defuiſſe nouerimus Saluatori? An magis humanitas ejus ipſe eſt Liber, & quærenda ſunt ſignacula ſeptem? Septem enim quædam arbitror inueniri, quibus maximè celabatur in carne præſentia Majeſtatis, ut non poſſet aperiri Liber, & Sapientia quæ latebat agnoſci. Sunt autem quæ occurrunt interim, ſeptem. *Primum* ſignaculum eſt *Matris deſponſatio*, qua partus Virginis & conceptionis puritas velabatur, ita ut hominis fabri filius, Fabricator hominis putaretur. *Secundum* ſignaculū eſt *infirmitas corporis*, qua nimirùm plorans, vagiens, lactens, & dormiens, & cæteris ſubiacens neceſſitatibus carnis, latebat inter hæc Virtus divinitatis. *Tertium* ſignaculum eſt *Circumciſionis ſignum*, quo ſuſcepit peccati remedium, ægritudinis medicinam, qui morbum omnem tollere venerat & peccatum. *Quartum* ſignaculum *eſt*, dum in *Ægyptum fugiens* à facie Herodis reguli, nec Dei Filius agnoſci poterat, nec Rex cæli. *Quintum* ſignaculum eſt *trina illa tentatio* inimici, in *deſerto*, in *pinnaculo*, ſupra *montem*. *Si Filius Dei* (inquit diabolus) *es*: *dic ut lapides iſti panes fiant*. Et item: *Mitte te deorſùm*. Neutrum Chriſtus fecit: ut ſignaretur Liber: ut falleretur aſtutus. Denique eouſque ſeductus eſt, ut haberet jam pro conſtanti hominem eſſe purum: & in tantam veſaniam ſuperbia cæca proruperat, ut non diceret ultra, *Si Filius Dei es*: ſed, *Omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me*. *Sextum* eſt ſignaculum *Crucis*, ubi pependit inter latrones, & cum iniquis deputatus eſt Dominus majeſtatis. *Septimum* eſt ſignaculum, dum clauſit *ſepultura* Librum hunc: nec ullum ſignaculum omnino ſic obſtruxit, ſic occultavit magnum pietatis ſacramentum. Sepulto nimirùm Domino, ſola reſtare deſperatio videbatur, adeo ut Diſcipuli dicerent: *Quia nos ſperabamus, quòd ipſe eſſet redempturus Iſraël.* Quis non fleret in illo tempore clauſum arctiùs Librū, & non eſſe qui aperiret? Sed ne fleveris ultra Sancte: Joannes, procul ſit luctus, triſtitiæ nebula diſſipetur. *Ecce vicit leo de tribu Juda*, (c) *radix David aperire librum, & ſoluere ſeptem ſignacula ejus*. Septē ſignacula ſunt, temporalis Natiuitas, legalis Circumciſio, Matris purgatio, fuga in Ægyptum, carnis neceſſitudo, Baptiſmus, Paſſio. Hæc ſiquidem ſunt veræ quædam humanitatis inſignia, quibus ſe tenere ac ligari voluit Incarnata Dei Sapientia. Ipſa quippè eſt ſecunda in Trinitate perſona. Et licet eandem Incarnationem ſimul fecerint Pater & Filius & Spiritus Sanctus, non tamen Pater aut Spiritus Sanctus eſt incarnatus, ſed ſolus Filius: & quod ipſe erat, id eſt, Sapientia, occultauit per illa prædicta ſignacula. Facta eſt igitur res mira & obſtupenda. Infirmata eſt Virtus ſumma, & ut ita dicam, ſi dici liceat, quod tamen reuerenter dico: quaſi infatuata eſt Sapientia. Nec erubeſco dicere quod non erubuit Doctor Gentium docere. Sic nempè credidit, ſic docuit, ſic ſcriptum reliquit: *Nos*, inquit, *prædicamus Chriſtum crucifixū, Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam: ipſis autē vocatis Judæis atq; Græcis, Chriſtum Dei Virtutem, & Dei Sapientiam, &c.* Meritò flebat Joannes non inueniri qui aperiret librum (d) & ſolueret ſignacula ejus: dum enim clauſus ſtaret, nemo ex nobis Diuinam illam attingere Sapientiam prævaleret. Sed ne fleveris vltra Joannes Sancte: (e) etiam tu noli flere Maria. Procul ſit luctus, triſtitiæ nebula diſſipetur. *Lætamini in Domino, & exultate juſti, & gloriamini omnes recti corde*. Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, leo qui reſurrexit: poſtremò Liber ipſe dignus eſt aperire ſeipſū. Reſurgens nimirùm à mortuis, reſurgens autem virtute propria, & poſt tres dies ſicut prædixerat, teſtimonium perhibentibus inimicis: & reſurgens in tanta majeſtate & gloria, indicat manifeſtè quæcunque prædiximus ſignacula vel operimenta, voluntaria non neceſſaria, nec conditionis fuiſſe, ſed dignationis. Quid tu nuper Judæe ſignabas lapidem monumenti? *Quia ſeductor ille dixerat adhuc viuens: Poſt tres dies reſurgam*. Uerè ſeductor, ſed pius, non malitioſus. Denique *ſeduxiſti me Domine, & ſeductus ſum* (ait Propheta veſter in perſona veſtra) *fortior me fuiſti, & invaluiſti*. Seduxit vos, ô Judæi, in Paſſione: nam in Reſurrectione inualuit & præualuit vincens leo de tribu Juda. *Etenim ſi cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Quid ergo facturus es Judæe? Et prædixit, & jam reuixit. Diligenter explora ſignaculum ſepulturæ, apertum eſt enim. Datur tibi ſignum Jonæ Prophetæ: quia & hoc prædixit ipſe. Egreditur Jonas de ventre ceti: Chriſtus de corde terræ tertia die procedit. Niſi quòd manifeſtè pluſquam Jonas hic, qui ſemetipſum viriliter & ab ipſo vtero mortis eduxit. Propterea viri Niniuitæ conſurgent contra vos, ô Judæi, in judicio: propterea ipſi judices veſtri erunt: quia Prophetæ obtemperaverunt, vos nec Domino prophetarum obtemperaſtis.

§. II.

Cognoſce anima mea (f) cognoſce: hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus homo: qui ſolus ſub Sole ſine macula inventus eſt. Et ecce paſſus eſt in cruce impaſſibilis Deus (g) & in carne noſtra mortali mortuus ac ſepultus eſt immortalis Dei Filius. Incomprehenſibilis erat & inacceſſibilis (h) inviſibilis & inexcogitabilis omninò: nunc verò comprehendi voluit, videri voluit. Quonam modo? inquis. Nimirùm (i) quem terra, pontus, æthera capere nequeunt, modò arcto clauſus eſt ſepulchro. Jacet Dei Filius extinctus, & ſub lapide clauſa eſt Vita noſtra. Sepulto Domino, à Judæis ſignatum eſt monumen-

b *Ibidem num. 10. & 11.* c *Ser. 57. diuer. num. 1.*

d *Ser. 2. in nat. Dom. num. 5.* e *Ser. 1. in die Paſch. num. 11.* f *Ser. de Paſſ. Dom. num. 15* g *Ser. 57. diuer. num. 2.* h *Ser. 2. de Virg. Deip. num. 11.* i *Ser. de lament. V. M num. 15.*

Digitized by Google

mentum, & traditum eſt militibus ut cuſtodirent illud. Inter ſancta ac deſiderabilia loca (k) Sepulchrum Chriſti tenet quodammodò principatum: & devotionis plus neſcio quid ſentitur, ubi mortuus requievit, quàm ubi vivens converſatus eſt. Atque ampliùs movet ad pietatem mortis quàm vitæ recordatio, puto quòd illa auſterior, hæc dulcior videatur: magiſquè infirmitati blandiatur humanæ quies dormitionis, quàm labor converſationis; mortis ſecuritas, quàm vitæ rectitudo. Vita Chriſti, vivendi mihi regula extitit, mors à morte redemptio. Illa vitam inſtruxit, mortem iſta deſtruxit. Vita quidem laborioſa, ſed mors precioſa: utraque verò admodùm neceſſaria. Quid enim Chriſti prodeſſe poterat ſive mors nequiter viventi, ſive vita damnabiliter morienti? Numquid denique aut mors Chriſti etiã nunc malè uſq; ad mortem viventes à morte æterna liberat, aut mortuos ante Chriſtum ſanctos Patres vitæ ſanctitas liberavit? ſicut ſcriptum eſt: *Quis eſt homo qui vivet & non videbit mortem, eruet animam ſuam de manu inferi?* Nunc ergo quia utrumq; nobis pariter neceſſarium erat, & piè vivere, & ſanctè mori: & vivendo vivere docuit, & mortem moriendo ſecuram reddidit, quoniam quidem reſurrecturus occubuit, & ſpem fecit morientibus reſurgendi. Sed addidit & tertium beneficium, cùm etiam peccata donavit, ſine quo utique cætera non valebant. Sive autem hæc (l) ſive alia quæcunque in hunc modum (prout in talibus in ſuo quiſque abundat ſenſu) ex occaſione Sepulchri Dominici Chriſtianis ſenſibus ſuggerantur, puto quòd non mediocris dulcedo devotionis infundatur cominùs intuenti, nec parùm proficitur cernendo etiam corporalibus oculis corporalem locum Dominicæ quietis: etſi quippè jam vacuum ſacris membris, plenum tamen noſtris & jucundis admodùm ſacramentis. Noſtris, inquam, noſtris, ſi tamen tam ardenter amplectimur, quàm indubitanter tenemus quod Apoſtolus ait: *Conſepulti enim per baptiſmum in mortem, ut quomodo ſurrexit Chriſtus à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & reſurrectionis erimus.* Quàm dulce eſt peregrinis poſt multam longi itineris fatigationem, poſt plurima terræ mariſquè pericula, ibi tandem quieſcere, ubi & agnoſcitur ſuum Dominum Jeſum crucifixum quieviſſe. Puto jam præ gaudio non ſentiunt viæ laborem, nec gravamen reputant expenſarum: ſed tanquam laboris præmium curſuſquè bravium aſſecuti (juxta Scripturæ ſententiã *Job.* 3.) *gaudent vehementer cùm invenerint Sepulchrum.* Nec caſu vel ſubito, aut veluti lubrica popularis favoris opinione id tam celebre nomen Sepulchrum nactum eſſe putetur, cùm hoc ipſum tantis retrò temporibus Eſaias tam apertè prædixit: *Et erit* (inquit) *in die illa Radix Jeſſe qui ſtat in ſignum populorum, ipſum Gentes deprecabuntur: & erit Sepulchrum ejus glorioſum.* Revera ergo impletum cernimus quod legimus prophetatum; novum quidem intuenti, ſed legenti antiquum: ut ſic adſit de novitate jucunditas, ut de vetuſtate non deſit auctoritas. Et de Sepulchro iſta ſufficiant. Præterea audiamus quæ ſequuntur: (m) *Sediſti ad menſam divitis? diligenter attende quæ apponuntur tibi, & ſcito quoniam talia oportet te præparare.* In verbis iſtis loquitur Spiritus conſilii voce ſuavi, ſed & terribili. Vox ſuavis eſt, ſed obedientibus: vox terroris contemnentibus. Recipientibus debentur præmia; reiicientibus intentantur ſupplicia. Vivent qui recipiunt, damnabuntur qui reiiciunt. *Sediſti*, inquit. Ecce principium hujuſmodi verborum quantæ ſuavitatis præfert inſigne! Verba præcedentia ſuaviter ſonant, affectum mulcent, & de ſenſuum ubertate mentem impinguant. Quæ autem ſequuntur, id eſt, *Scito, quoniam talia oportet te præparare*: dum intellectum quò plùs exercent, plùs terrent, & de altitudine myſteriorum miro modo nos humiliant, ſive propter indignitatem noſtram, ſive propter incapacitatem. Sed quid eſt illud quod homines terribile judicant? Hoc eſt, *quoniam talia oportet te præparare*. Nota, *quoniam*, compatiendo, commoriendo, & conſepeliendo teipſum, & cætera. Dignum eſt enim & tibi multùm expedit, compati, commori, conſepeliri: paſſo, mortuo, & ſepulto Jeſu Chriſto. Ad hoc enim facta ſunt hujuſmodi, ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Qui enim tanquam membrum Chriſti dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. Nam propter *crucem* piis dictum eſt: *Qui ſunt Chriſti Jeſu, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.* Propter *ſepulturam* dictum eſt: *Conſepulti ſumus cum Chriſto, &c.* Decet nimirùm (n) ut quemadmodùm Caput præceſſit, ſequantur membra. In patibulo feriâ ſextâ redemit hominem, ipſa die quâ fecerat hominem initio: ſequenti die ſabbatizavit in monumento, conſummato opere quod ſuſceperat. Tertia verò die quæ prima dierum eſt, primitiæ dormientium apparuit mortis Victor novus homo. Ita & nos quicunque ſequimur Caput noſtrum Jeſum Chriſtum, tota die hac quâ plaſmati & redempti ſumus, non ceſſemus agere pænitentiam, non ceſſemus tollere crucem noſtram, perſeverantes in ea ſicut & ipſe perſeveravit, & donec dicat ſpiritus ut requieſcamus à laboribus noſtris. Neminem audiamus, Fratres, non carnem & ſanguinem, non ſpiritum quemlibet deſcenſum de cruce ſuadentem: perſiſtamus in cruce, moriamur in cruce: deponamur aliorum manibus, non noſtra levitate. Caput noſtrum Chriſtum depoſuêre viri juſti: nos verò dignatione ſua Angeli Sancti deponant: ut conſummata viriliter die crucis, ſecunda die quæ poſt mortem eſt, quieſcamus ſuaviter, dormiamus fæliciter in ſepulchris, expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei, qui reſuſcitabit corpora noſtra tertiâ demùm die configurata Corpori claritatis ſuæ. Porrò quia quæ de ipſo erant, (o) finem habuêre, finem utique celerrimum & celeberrimũ: primò quidem *requiem*, deinde *reſurrectionem.* Nos quoq; ſi feſtinamus in illam ingredi requiẽ, per multas tribulationes nobis tranſeundum eſt. Et priùs quidem donec ſumus in tribulatione, magnum nobis videretur aſpirare ad requiem, tanquam nihil

k *Tract. de exhort. ad milit. templi cap.* 11. *num.* 19. l *Ibidem num.* 28.

m *Ser.* 2. *in Cœna Domini num.* 1. & 6. n *Ser.* 1. *in die Paſch. num.* 8. o *Ser.* 3. *in Dom. Palm. num.* 5.

Digitized by Google

hil ſimus amplius deſideraturi. Verùm non erit nobis requies, ne in requie quidem ipſa, à deſiderio gloriæ, à deſiderio reſurrectionis. *Amodò* (inquit Scriptura) *jam dicit ſpiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis*. A labore ergo requieſcunt, qui in Domino moriuntur: ſed non requieſcunt interim à clamore. Denique ſub throno Dei clamant animæ occiſorum: quia etſi nihil habeant quod moleſtet, nondum tamen totum habent quod delectet, donec requiem reſurrectio, donec ſabbatum Paſcha ſequatur.

§. III.

Conſtat quidem (p) clauſo exiiſſe tumulo redivivum Chriſti Corpus, quod clauſo Virginis utero natum proceſſit in vitam, & ad Diſcipulos clauſis introivit januis in conclavi. Sed eſt locus unde clauſis noluit procedere janiis: carcer utique gehennalis. Confregit ſiquidem ferreos vectes, repagula univerſa contrivit, ut liberè ſuos educeret, quos redemerat de manu inimici: & planis egrederentur portis agmina Sanctorum dealbatorum, qui lavêrunt Stolas ſuas, & candidas fecerunt in Sanguine Agni. Candidas prorsùs in Sanguine Agni, quia exivit cum eo Sanguine & in eo etiam aqua dealbans, ſicut teſtimonium perhibet ipſe qui vidit. Verumtamen non deſcendit ad inferos Sanguis (q) qui effuſus eſt ſuper terram. Biberunt omnes peccatores terræ, non eſt quòd ſibi ex eo vendicent dæmones ad reſtinguendos focos ſuos, ſed neque homines ſocii dæmoniorum. Semel illò deſcendit non Sanguis, ſed Anima Chriſti: & hæc portio eorum qui in carcere erant, una illa viſitatio fuit, quæ tunc facta eſt per præſentiam Animæ Chriſti, cùm Corpus penderet exanime ſuper terram. Sanguis aridam rigavit, Sanguis infudit terram, & inebriavit eam. Sanguis quæ in terra & quæ in cælis ſunt, pacificavit, non autem & quæ apud inferos: niſi quòd ſemel eò (ut dixi) Anima ejus excucurrit, & fecit ex parte redemptionem, ne vel eo momenti vacarent opera charitatis, ſed ultra non adiiciet. Ardebat incomparabiliter (r) charitatis intrinſecùs & paſſionis extrinſecùs igne, ut fructum noſtræ redemptionis ſine mora produceret. Productus eſt ergo botrus ille optabilis cunctis Patriarchis & Prophetis aliiſquè juſtis, ſcilicet redemptio noſtra. Quem fructum Eccleſia non ſolùm ex his qui ſunt ſub tempore gratiæ, ſed à mundi principio juſtè congregata dulcem ſibi fore gratulatur, dicens de Sponſo in Cantico amoris: *Sub umbra illius quem deſideraveram ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo*. Quod mirum (s) ſi redemptio juſtorum à diabolica tyrannide, à tenebris & umbra mortis, à carcere infernali quo incluſi tenebantur, reductio in paradiſum Angelorum cuſtodiæ deputatur? Quid mirum, præſentiam Chriſti fuiſſe delectabilem atque votivam tanto tempore expectati ac deſiderati? In afflictis enim rebus conſtitutis tantò ſolet eſſe gratior Liberatoris adventus, quantò fuerit diuturnior afflictio. Quanto enim tempore primus Abel juſtus, primus martyr qui ſua paſſione primus Liberatorem Chriſtum præfiguravit, expectaverat? Quandiu ipſe Adam & Eva parentes noſtri adhuc etiam in inferno Paradiſi gaudia ad memoriam invicem revocantes, iſtam redemptionem ſitiverant cum aliis ſanctis & juſtis, qui ſe liberandos ſperabant? Quanto putas eos exultâſſe tripudio, cùm Chriſtus Crucifixus adveniret, Angelis præcedentibus & clamantibus: *Attollite portas principes veſtras, & elevamini portæ æternales: & introibit Rex gloriæ*. Quanta putas eos alacritate conciniſſe, & conſonis jubilis in communem lætitiam proſiluiſſe ac dixiſſe: *Adveniſti deſiderabilis, quem expectabamus in tenebris: ut educeres vinctos de clauſtris. Te noſtra vocabant ſuſpiria, te larga requirebant lamenta. Tu factus es ſpes deſideratis, magna conſolatio in tormentis*. O quàm dulcis fructus reductionis fuit his, qui in tanta & tam amara ſervitute fuerant conſtituti! In cornibus Crucis (t) abſcondita eſt fortitudo Chriſti, ſed non apud inferos: ibi vectes ferreos contrivit, ibi portas æreas confregit, ibi fortitudinem manifeſtavit, ibi fortem fortior ipſe alligavit, & vaſa ejus diripuit, qui ante atrium ſuum in pace cuſtodivit. Ibi clamabatur: *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Ibi audiebatur: *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio: Dominus virtutum ipſe eſt Rex gloriæ. Ante faciem ejus ibit mors. O mors ero mors tua: morſus tuus ero inferne. Ubi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus?* Abſorpta eſt mors in victoria: Victor ab inferis pompâ regreditur nobili. Itaque Chriſtus in ſpiritu fortitudinis (u) tanquam potens crapulatus à vino deſcendit ad inferos, contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit, alligavit fortem, & vaſa captivitatis eripuit. Donec enim veniret deſideratus ille (x) qui Sanguine ſuo deleret chirographum damnationis noſtræ, & flammeum accingens gladium aperiret credentibus regna cælorum: nullus omninò cuiquam Sanctorum ad ea patebat acceſſus, ſed providerat eis Dominus in inferno ipſo locum quietis & refrigerii, chaos magnum firmans inter Sanctas illas Animas, & animas impiorum. Quamvis enim utræque in tenebris eſſent, non tamen utræque erant in pœnis; ſed cruciebantur impii, juſti verò conſolabantur. Quòd autem in tenebris eſſent, beati Job teſtimonio didicimus, qui ſe quoque in locum tenebroſum & opertum mortis caligine perhibebat iturum. Hunc locum obſcurum quidem (y) ſed quietum, ſinum Abrahæ Dominus vocat: pro eo (ut arbitror) quòd in fide & expectatione quieſceret Salvatoris. Abrahæ enim fides tam manifeſtè probata eſt & approbata, ut primus ipſe futuræ Incarnationis Chriſti meruiſſet accipere promiſſionem. In hunc ergo locum Salvator deſcendens contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit: eductoſquè vinctos de domo carceris, ſedentes quidem, hoc eſt quieſcentes, ſed in tenebris & umbra mortis, jam tunc quidem ſub Altari Dei collocavit, abſcondens eos in tabernaculo ſuo in die malorum, & protegens eos in abſcondito tabernaculi ſui, donec veniat tempus, in quo procedant completo jam numero fratrum, & percipiant regnum quod eis paratum eſt ab origine mundi. Jam verò ſicubi fortè præſens quoque Sanctorum requies *Abrahæ ſinus* vocatur,

p *Ser. 1. in die Paſchæ num. 5.* q *Ser. 75. in Cant. num. 5.* r *Tract. de vite myſt cap. 46. num. 178.* s *Ibidem num. 179.*

t *Tract. de 3. precip. myſt. cap. 7. num. 23.* u *Ser. 26. in Cant. num. 13.* x *Ser. 4. de omn. San. num. 1.* y *Ibidem. num. 2.*

tur, certum eſt de Evangelio hanc inoleviſſe conſuetudinem: licet neminem oporteat dubitare longè alium hunc Sinum eſſe, quàm illum, quippè cùm ille in tenebris, hic in luce multa; in inferno ille fuerit, iſte in cælo. Non incongruè tamen etiam nunc dictum videtur Patriarcharum filios paternum in ſinum recipi, cùm ad eorum conſortium ab hoc ſæculo tranſire meruerint. Porrò [z] Altare ipſum ego pro meo ſapere nihil aliud arbitror eſſe, quàm Corpus ipſum Domini Salvatoris. Credo autem quòd & ego ſuper hoc ſenſum ejus habeam, præſertim cùm audiam eum in Evangelio promittentem: *Ubicunque fuerit Corpus, illuc congregabuntur & aquilæ*. Interim ergo ſub Chriſti Humanitate fæliciter Sancti quieſcunt (in quam nimirùm deſiderant etiam Angeli ipſi proſpicere) donec veniat tempus quando jam non ſub Altari collocentur, ſed exaltentur ſuper Altare. Sed quid dixi? Numquid Humanitatis Chriſti gloriam, non dicam hominum, ſed vel Angelorum aſſequi poterit quis, nedum ſuperare? Quonam igitur modo ſuper Altare dixerim exaltandos eos, qui nunc ſub Altari quieſcunt? Viſione utique & contemplatione, non prælatione. Oſtendet enim nobis Filius (ut pollicitus eſt) ſemetipſum, non in forma ſervi, ſed in forma Dei. Oſtendet etiam nobis Patrem & Spiritum ſanctum, ſine qua nimirùm viſione nihil ſufficeret nobis: quoniam hæc eſt vita æterna, ut cognoſcamus Patrem verum Deum, & quem miſit Jeſum Chriſtum, & in eis (quod non eſt dubium) etiam Spiritum utriuſque.

§. IV.

Porrò tria ſunt loca [a] quæ mortuorum animæ pro diverſis meritis ſortiuntur, infernus, purgatorium, cælum. In inferno impii, in purgatorio purgandi, in cælo perfecti. Qui in *inferno* ſunt, redimi non poſſunt: quia in inferno nulla eſt redemptio. Qui in *purgatorio* ſunt, expectant redemptionem, priùs crudiandi aut calore ignis, aut rigore frigoris, aut alicujus grauitate doloris. Qui in *cælo* ſunt, gaudio gaudent ad viſionem Dei, Chriſti fratres in natura, cohæredes in gloria, ſimiles in æternitate jucunda. Ad *cælum* illi ſtatim evolant [b] qui domicilio corporis uſi ſunt tanquam carcere, qui defæcatam puramquè ſubſtantiam utriuſque hominis ſervaverunt. E contrario verò, qui fecerunt uſq; ad mortem quæ digna ſunt morte, locis *gehennalibus* ſine miſericordia deputantur. Qui autem neutrum ſunt, ſed ſunt inter utrumque: qui mortalia quidem peccata cõmiſerunt, ſed circa mortem pænituerunt, pænitentiam non explentes, indigni ſunt ut ſtatim gaudeant, nec digni ſunt ut ſemper ardeant; *loca purgatoria* ſortiuntur: in quibus flagellantur, ſed non ad inſipientiam ſibi, ut extorti transferantur ad regnum. Pro his qui in cælo ſunt, non eſt orandum: quia eos, non pro ejs orare debemus. Pro his qui in inferno ſunt, ſuſpendendæ ſunt preces; quibus clauſa eſt janua miſericordiæ, & totius ſpes intercluſa ſalutis. Pro illis tantùm vigilandum eſt in orationibus, & ſubueniendum Sacrificio ſingulari, qui locis purgatoriis emundantur: ut benignus Pater pænitentiam eorum in ſatisfactionem, & hanc in glorificationem citò conuertat. Quia igitur primi redimi non poſſunt [c] tertii redemptione non indigent, reſtat, ut ad medios transeamus per compaſſionem, quibus juncti fuimus per humanitatem. Vadam in iſtam regionem expiationis, & videbo viſionem hanc grandem, quomodò pius Pater cæleſtis glorificando filios in manu tentatoris (*diaboli*) relinquat, non ad occiſionem, ſed ad purgationem: non ad iram, ſed ad miſericordiam: non ad deſtructionem, ſed ad inſtructionem: ut jam non ſint vaſa iræ apta in interitum, ſed vaſa miſericordiæ præparata ad regnum. His profectò qui non peractâ pænitentiâ exierunt [d] compaſſionem debemus & orationem, propter ſimilis naturæ conſortium: ut pius Pater auferat ſcoriam eorum, & in beneficia flagella commutet, & ſic tandem reconſignet ad beatæ gaudia Ciuitatis. Si enim tauri cùm taurum mortuum invenerint, plorant, mugiunt, & quaſi quibuſdam debitis humanitatis obſequiis fraterna funera proſequuntur: quid debet homo homini, quem & ratio docet, & trahit affectio? Surgam ergo in adiutorium illis [e] interpellabo gemitibus, implorabo ſuſpiriis, orationibus intercedam, ſatisfaciam Sacrificio ſingulari; ſi fortè videat Dominus Deus, & judicet, ut laborem conuertat in requiem, miſeriam in gloriam, verbera in coronam. His enim & hujuſmodi officiis poteſt eorum pænitentia reſecari, finiri labor, deſtrui pæna. Confitemur quoque nonmodò compaſſionem *mortuis* & orationem [f] ſed in ſpe etiam congratulationem adhibendam eſſe: quia etſi contriſtandum eſt, quòd in locis purgatoriis patiuntur, multò ampliùs collætandum eſt, quòd propè eſt ut abſtergat Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & jam non ſit neque luctus neque clamor, ſed nec vllus dolor, quia prima abierunt. Ex hoc autem diſcite Fratres (g) juſtum judicem Deum, nonmodò quid fiat, ſed quo animo fiat, conſiderate: & cauete deinceps ne quis parua reputet, quamlibet parua ſcienter delinquere conuincatur. Nemo dicat in corde ſuo: Leuia ſunt iſta peccata, non curo corrigere: non eſt magnum ſi in his maneam venialibus minimiſquè peccatis. Hæc eſt enim, dilectiſſimi, impænitentia, hæc blaſphemia in Spiritum Sanctum, blaſphemia irremiſſibilis. Illud etiam ſcitote (h) quia poſt hanc vitam in purgabilibus locis centupliciter, quæ fuerint hîc neglecta, redduntur uſque ad noviſſimum quadrantem. Fratres mei, [i] memoremur nouiſſima noſtra, ne peccemus. Nam per ignem tranſeundum nobis eſt, & uniuſcujuſque hominis opus quale ſit, ignis probabit. Ibi enim aurum noſtrum vertetur in ſcoriam: ibi revelabitur univerſa impuritas noſtra: ibi Veritas ipſa accepto tempore, quod nobis interim datum contemnimus, juſtitias noſtras judicabit. Quid verò illic omnes juſtitiæ noſtræ, niſi pannus menſtruatæ reputabuntur? Quidquid nunc paruipendendo tranſigimus, palpando tegimus, diſſimulando negligimus, quanto illic cruciatu vindex flamma conſumet? Utinam magis daret quis capiti meo aquas, & oculis meis fontem lachrymarum: fortè enim non reperiret ignis

z *Ibidem num.* 3. a *Ser.* 42. *diuer. num.* 5. b *Ser. de San Nicol. Epiſc. num.* 6. *tom.* 6. *pag.* 792.

c *Ser.* 42. *diver. num.* 5. d *Ser.* 16. *diuer. num.* 3. e *Ser.* 42. *diuer. num.* 5. f *Ser.* 16. *diuer. num.* 5. g *Ser.* 1. *de Conuerſ. S. Pauli. num.* 5. h *Ser. in obitu deuoti Humberti num.* 9. i *Ser.* 28. *diuer. num.* 6.

Digitized by Google

ignis exurens, quod interim fluens lachryma diluiſſet. Quis denique dabit capiti meo aquam, (*k*) & oculis meis fontem lachrymarum, ut præveniam fletibus fletum & ſtridorem dentium, & manuum pedumquè dura vincula, & pondus catenarum prementium, ſtringentium, vrentium, nec conſumentium? Heu me mater mea, ut quid me genuiſti filium doloris, filium amaritudinis, indignationis & plorationis? Cur exceptus genibus, cur lactatus vberibus, natus in combuſtionem, & cibus ignis? O homo cogita omnes mundi cruciatus (l) & compara eos gehennæ, totum leue erit. Ignis etiam purgatorius, qui licet non ſit gehennæ, ad modicum tempus crucians, tranſcendit tamẽ omnia mundana tormẽta. Vnde Auguſtinus ſuper Pſalmum ſextum ait: *Domine ne infurore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*; id eſt, non ſim inter illos, quibus dicturus es in judicio, *Ite maledicti in ignem æternum*: neque in indignatione tua emendes me; id eſt, non ſit mihi opus igne emendatorio, qui & purgatorius dicitur: qui cùm grauior ſit omni eo quod pati poteſt in hac vita, cùm multi facinoroſi per diverſiſſimos cruciatus luant ſua crimina, multiquè per immania & exquiſita tormenta migrauerunt ad Dominum. Non blandiaris tibi, ô homo, (m) ſi graviter peccanti leuior pænitentia uel à neſciente vel à diſſimulante dictatur, cùm purgatorius ignis perficere debeat, quidquid hîc minus feceris: quia dignos fructus pænitentiæ requirit Altiſſimus. Sed uideamus detractores (n) videamus canes, ſcilicet hæreticos. Irrident nos quòd oramus pro mortuis, quòd Sanctorum ſuffragia poſtulamus: Non credunt ignem purgatorium reſtare poſt mortem, ſed ſtatim animam ſolutam à corpore, vel ad requiem tranſire, uel ad damnationem. Quærant ergo à Chriſto, qui in Euangelio ſecundùm Matthæum capite duodecimo dixit *peccatum eſſe, quod neque in hoc ſeculo, neque in futuro remittetur*. Cur hoc dixerit, ſi nulla manet in futuro remiſſio purgatiovè peccati. Viuentium itaque preces & hoſtias [o] mortui, qui opus habebunt & digni erunt, mediantibus percipient Angelis: & eorum qui jam peruenerunt ad cælum, viventibus adhuc nequaquam ſolatia deerunt per Deum qui ubique eſt, & in Deo nuſquam affectu charitatis abſentium. Nam & Chriſtus propter hoc mortuus eſt & reſurrexit, ut vivorum dominaretur & mortuorum.

Sed jam huic ſermoni terminum imponimus: [p] paratiquè ſumus emendare, demere, & mutare, ſicubi contra fidem & contra Sacras Scripturas aliquid diximus. In omnibus autem gratias humiliter agimus ei, qui gratuitâ gratiâ ſuâ nos edocuit, qui aperit os mutorum, & linguas infantium diſertas facit. Totumquè hoc Opuſculũ conſecramus optimo & dulciſſimo Jeſu Chriſto Crucifixo. Benedic anima mea Deum Saluatorem tuum [q] & magnifica Nomen ejus. Sanctum eſt enim, & ſanctiſſimis deliciis plenum. O quàm bonus & ſuavis es Domine Jeſu animæ quærenti te! Jeſu Redemptor perditorum, Saluator redemptorum, ſpes exulum, fortitudo laborantium, auxiati ſpiritus latitudo, animæ lachrymoſæ & poſt te currentis in ſudore ſolatium & ſuaue refrigerium, corona triumphantium, unica merces & lætitia ſupernorum Ciuium, vberrimus fons omnium gratiarum, unica proles Summi Dei, & Deus Summus, benedicant te omnia quæ in cælo ſunt ſurſùm, & quæ in terra deorsùm. Benedic anima mea Domino [r] & omnia quæ intra me ſunt, Nomini Sancto ejus. Benedic, & dic: *Gloria, laus, & honor ſit tibi Rex Chriſte Redemptor*. Da anima mea gloriam Deo (s) qui gratis te præuenit, excitavit, initiauit: & viue dignè de cætero, quo te probes & perceptis beneficiis non ingratam, & percipendis idoneam. Quiquid ſapientiæ (t) quidquid te virtutis habere confidis, Dei Virtuti & Dei Sapientiæ deputa Chriſto Jeſu Crucifixo. Hic tibi ſit cibus & potus (u) dulcedo & conſolatio tua, mel tuum & deſiderium tuum, lectio & meditatio tua, oratio & contemplatio tua. Ipſe enim eſt (x) qui replet in bonis deſiderium tuum. Replet in bonis, excitat ad bonum, tenet in bono: præuenit, ſuſtinet, implet. Ipſe facit ut deſideres, ipſe eſt quod deſideras. O Saluator meus, & Deus meus! (y) Veniat, veniat oro tempus, ut quod nunc credo, oculis tandem reuelatis aſpiciam: quod ſpero nunc & à longe ſaluto, apprehendam: quod pro viribus meis deſidero, ulnis animæ meæ amplectar & deoſculer, & in amoris tui abyſſum abſorbear, ô Salvator meus & Deus meus. Magnus es tu (z) & magnum Nomen tuum. O immarceſcibilis decor Dei excelſi, & puriſſima claritas lucis æternæ, Vita omnem vitam vivificans, Lux omne lumen illuminans, & conſeruans in æterno ſplendore! Inclytam ſponſam Eccleſiam populi tui illo quæſo igneo ſtillicidio purga & innoua, illumina & inflamma, exhilara & confirma: & uni cor credentium tibi, ut unum ſint, unum ſapiant, unum vnanimiter requirant, ut apprehendant & videant, & benedicant te Deum deorum Sion, dicentes: *Sit individuæ Trinitati gloria, gratiarum actio, honor, & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.*

DEO GRATIARUM ACTIO, ET BEATO BERNARDO, Servo ejus dulci & fideli.

S. Bonavent. Concluſ. tract. medit. de vita Chriſti.

PHI-

k *Ser. 16. in Cant. num. 9.* l *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 23. num. 28.* m *Ser. de S. Andr. num. 5. tom. 6. pag. 785.* n *Ser. 66. in Cant. num. 9. & 11.* o *Ibidem num. 10.* p *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 165.*

q *Ser. de Paſſ. Dom. num. 23.* r *Tract. de inter. domo. cap. 37. num. 83.* s *Tract. de grat. & lib. arb. cap. 1. num. 1.* t *Ser. 13. in Cant. num. 1.* u *Ser. de form. hon. vitæ. num. 2.* x *Tract. de diligen. Deo. cap. 7. num. 21.* y *Ser. de Paſſ. Dom. num. 22.* z *Ibidem. num. 23. & 24.*

Digitized by Google

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Decima,

De fructu paſſionis Chriſti, quem & ſibi & nobis comparavit pretio Sanguinis ſui.

Cùm ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ: nunc verò liberati à peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam. S. Paul. in Epiſt. 6. ad Rom.

PROEMIUM.

Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus ejus: *ait Sponſus Chriſtus. Cant.* 7.

OMNIUM temporum (a) quæ ſub converſatione veteris hominis Adam tranſegimus, fructus noſter eſt Paſſio Chriſti. Hic eſt fructus [b] de quo Sponſus loquitur in Cantico amoris: *Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus ejus.* Quid eſt, in palmam? In Crucem ejus, cujus una pars de arbore palmæ dicitur facta fuiſſe. Palma arbor victoriam ſignificans [c] altitudinem Crucis optimè deſignat, ſpem in ſupernis habendam, & ad infima deprimendam. Hæc arbor habet in ſe titulum triumphalem ſcriptum, in quo invenitur fructus Crucis. Prima enim dictio eſt Jesus, per quam intelligitur ſalvatio generis humani, quæ idem eſt quod redemptio. Ecce fructus Crucis. Propterea enim Ieſus Chriſtus crucifixus eſt, ut redimeret genus humanum. Palma Crucem (d) vitis verò ſignificat Crucifixum. Aſcendit Vitis Ieſus in palmam, apprehendit fructus palmæ, non quos palma habuit ex ſe, ſed ex Vite in palmam extenta. Quare autem dicit ipſa Vitis, *Apprehendam fructus ejus*, & non potiùs dicit meos, cùm palma fructum habuerit à Vite, non Vitis à palma? Chriſtus non habuit hunc fructum ſine palma, imò & per palmam, id eſt per Crucem: quia ſi Chriſtus crucifixus non eſſet, non fuiſſet ſecuta redemptio hominum. Fructus ad Paſſionem (e) flores ad Reſurrectionem pertinent. *Quæ ſeminaverit homo* (ait Apoſtolus) *hæc & metet: quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionem.* Seminavit vetus homo in carne, meſſuit poſtmodùm corruptionem. Quam? Paſſionem Chriſti. Niſi enim vetus homo tranſgrederetur, nouus non pateretur. O profundum & inſcrutabile redemptionis noſtræ conſilium! *Verò diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Domine Ieſu Chriſte, ſi inobedientia Adæ cooperata eſt nobis in bonum, & tantum tamquè mirificum bonum, ut tu fieres corruptibilis: tua obedientia in quod bonum nobis cooperabitur? Profectò, ut homo fiat incorruptibilis. Si ſeminantes in carne, tuam meſſuimus corruptionem: ſeminantes in ſpiritu, noſtram metemus incorruptionem. Hæc eſt autem (f) gratia Crucis Chtiſti & virtus. *Vivo ego* (dicit Dominus) *nolo mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur & vivat.* Quantum verò mihi videtur, vox Chriſti reſurgentis eſt iſta. Ac ſi dicat; Velit nolit Iudæus, vivo ego. Nolo mortem peccatoris, qui mori volui pro peccatoribus. Volo ut fructuoſa ſit mors mea, & copioſa per eam redemptio. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus (g) quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus. Ubi reconciliatio eſt, ibi & remiſſio peccatorum. Et quid ipſa

niſi

S. Bernard. Abb. juxta ejus librorum edit. authore Horſtio in VI. Tom. impr. Pariſiis an. 1667. a *Ser. de Verb. Sap. n. 8. tom. 6. pag. 771.* b *Tract. de vite myſt. cap. 46. n. 179.* c *Ibidem n. 180.* d *Ibidem num. 181.*

e *Ser. de verb. Sap. n. 7.* f *Ser. 23. diver. n. 1.* g *Tract. de error. Abailar. cap. 8. n. 20.*

niſi juſtificatio? Sive igitur reconciliatio, ſive remiſſio peccatorum, ſive juſtificatio ſit, ſive etiam redemptio, vel liberatio de vinculis diaboli, à quo captivi tenebamur ad ipſius voluntatem: intercedente morte Unigeniti Filii Dei obtinemus, juſtificati gratis in Sanguine ipſius. *In quo* (ſicut ait Apoſtolus) *habemus redemptionem per Sanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus*. Hæ ſunt divitiæ ſalutis & gloriæ (h) Sanguis precioſus quo redempti ſumus, & Crux Dominica, in qua cum Apoſtolo gloriamur: *Mihi*, inquit, *abſit gloriari niſi in cruce Domini mei Jeſu Chiſti*. Apprehendit utique Chriſtus (i) fructum Crucis illum profectò, quem ipſe per Crucem operatus eſt. Quem quidem fructum Eccleſia [k] non ſolùm ex his qui ſunt ſub tempore gratiæ, ſed à mundi principio juſtè congregata dulcem ſibi fore gratulatur, dicens de Sponſo in Cantico amoris: *Sub umbra illius quem deſideraveram ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo*. Meritò ejus deſideraverat umbram [l] de quo & refrigerium eſſet, & refectionem pariter acceptura. Nam cætera quidem ſylvarum ligna etſi umbram ſolatii habent, ſed non vitæ refectionem, non fructus perpetuos ſalutis. Unus eſt enim vitæ auctor, unus Mediator Dei & hominum Homo Chriſtus Jeſus, qui dicit ſponſæ ſuæ: *Salus tua ego ſum*. Propterea ergo Chriſti potiſſimùm deſideraverat umbram, quòd ſolus ſit, qui non ſolùm ab æſtu refrigerat vitiorum, ſed & replet delectatione virtutum Ait enim: (m) *Et fructus ejus dulcis gutturi meo*: guſtum contemplationis ſignificans, quem obtinuerat per amorem ſuaviter ſublevata. Chriſtus non immeritò fructus eſſe intelligitur [n] dicente David: *Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum*. Et iterum: De *fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuã*. Benedictus ergo fructus ventris tui: (o) benedictus in *odore*, benedictus in *ſapore*, benedictus in *ſpecie*. Hujus odoriferi fructus *fragrantiam* ſentiebat qui dicebat: *Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*. An non verè benedictus, cui benedixit Dominus? De *ſapore* hujus fructus quidam quod guſtaverat taliter eructabat, dicens: *Guſtate, & videte quoniam ſuavis eſt Dominus*. Et alibi: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te?* Et alius quidam, *Si tamen*, inquit, *guſtaſtis quoniam dulcis eſt Dominus*. Et ipſe fructus Jeſus de ſe invitans nos ad ſe, *Qui edit me*, ait, *adhuc eſuriet: & qui bibit me, adhuc ſitiet*. Utique propter ſaporis dulcedinem hoc dicebat, qui ſemel guſtatus magis excitat appetitum. Bonus fructus, qui animarum eſurientium & ſitientium juſtitiam, & eſca & potus eſt. Audiſti de odore, audiſti de ſapore, audi nunc de *ſpecie*. Si enim fructus ille mortis non ſolùm ſuavis fuit ad veſcendum, ſed etiam (teſte ſcriptura) delectabilis aſpectu: quantò magis hujus vitalis fructus vivificum *decorem* debemus inquirere, in quem deſiderant etiam Angeli proſpicere? Cujus *pulchritudinem* in ſpiritu videbat, & in corpore videre cupiebat Propheta David, cùm dicebat: *Ex Syon ſpecies decoris ejus*. Et ne mediocriter tibi videatur commendaſſe decorem, recole quod in alio Pſalmo legitur: *Specioſus formâ præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis ejus: propterea benedixit te Deus in æternum*. Præter hæc omnia [p] dulce pigmentarium apponitur invitatis ad lætificandum de Cyprio vino, & de precioſis & peregrinis ſpeciebus conditum *Botrus* (inquit Sponſa) *Cypri, dilectus meus mihi*. Præmiſſum erat in proximiori verſiculo ſequens verbum: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi*, ſcilicet Chriſtus ſecundùm carnem: botrus verò Cypri, eſt Chriſtus ſecundùm Deitatem. Faſciculus myrrhæ, Chriſtus in paſſione: botrus Cypri, Chriſtus in reſurrectione. Faſciculus myrrhæ, grando & tonitrua Judaicæ tempeſtatis: botrus Cypri, deſtructio totius adverſæ poteſtatis. Faſciculus myrrhæ, multitudo afflictionum: botrus Cypri, abundantia gaudiorum: illic amaricans, iſthinc inebrians. Si dilectus in myrrha (q) multò magis in botri ſuavitate. Ergo Dominus meus Jeſus myrrha mihi in morte, botrus in reſurrectione, ſeipſum mihi ſaluberrimum temperavit in potum, in lachrymis in menſura. Mortuus eſt propter peccata noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram, ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus. Habet autem hic botrus grana multa (r) ſcilicet implectionem Scripturarum, victoriam de diabolo, Reſurrectionis gloriam, Aſcenſionis mirabilem elevationem, donorum Spiritus Sancti miſſionem. Fructum igitur redemptionis noſtræ (s) toto deſiderio complectamur, & ſæpiùs imò ſine intermiſſione ad memoriam revocantes eum, latentem in ipſo dulcedine linguâ intellectus noſtri deguſtemus, & in vaſe memoriæ noſtræ recondamus ſanguinem hujus uvæ meraciſſimum, Sanguinem, inquam, rubicundi Jeſu, qui factus eſt nobis redemptio: quia per ipſũ ſalvati & liberati ſumus. His ergo floribus, hoc fructu [quo redempti ſumus à tyrannide dæmoniaca] jugiter reficienda eſt anima noſtra: ne in hoc tædioſo deſerto deficiat, in quo ſine requie & ſine intermiſſione laborat, ſuſpirans ad illam terram lacte & melle manantem, & cum Sponſa proclamans inquit: *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo*. Non ignorat planè Sponſa, quis & qualis ſit fructus ligni vitæ Jeſu Chriſti. Hæc ſunt quippè mala punica [t] quæ in hortũ introducta dilecti ſui Sponſi carpit ex ligno vitæ, à cæleſti Sponſo proprium mutuata ſaporem, colorem à Sanguine Chriſti. Videt deinde mortem mortuam, & mortis auctorem triumphatum. Videt de inferis ad terras, & de terris ad Superos captivam duci captivitatem: *ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum*. Advertit terram illam, quæ ſpinas & tribulos ſub antiquo maledicto produxerat, ad novæ benedictionis gratiã innovatã refloruiſſe. Et in his omnibus illius recordata verſiculi: *Et refloruit caro mea, & ex voluntate mea confitebor ei*: Paſſionis malis, quæ de arbore tulerat crucis, cupit jungere & de floribus Reſurrectionis, quorũ præſertim fragrantiâ Sponſum Jeſum ad ſe crebriùs reviſendam invitet. Gaudet Sponſus cæleſtis talibus odoramentis, & cor-

h *Ser. 4. in Vig. Nat. Dom. n. 7.* i *Tract. de vite myſt. cap. 46. n. 181.* k *Ibid. n. 178.* l *Ser. 48. in Cant. n. 6.* m *Ibidem n. 8.* n *Ser. 1. ſup. miſſus num. 3.* o *Ser. 3. ſup. miſſus num. 6.*

p *Ser. 2. in Cœna Domin. n. 8.* q *Ser. 44. in Cant. n. 1.* r *Tract. de vite myſt. cap. 46. n. 182.* s *Ibidem n. 184.* t *Tract. de diligen. Deo cap. 3. num. 9.*

Digitized by Google

[u] & cordis thalamum frequenter libenterquè ingreditur, eò quòd, iſtius modi refertum fructibus floribuſquè reſperſum invenerit. Ubi ſuæ videlicet aut Paſſionis gratiam, aut Reſurrectionis gloriam ſedula inſpicit cogitatione verſari, ibi profectò adeſt ſedulus, adeſt libens. Monimenta ſiquidem *Paſſionis* fructus agnoſce quaſi anni præteriti, omnium utique retrò temporum ſub peccati mortiſquè imperio decurſorū, tandē inplenitudine temporis apparentes. *Reſurrectionis* autem inſignia, novos adverte flores ſequentis temporis in novam ſub gratia revireſcentis æſtatem, quorum fructum generalis futura reſurrectio in fine parturiet ſine fine manſurum. *Jam*, inquit, *hyems tranſiit, imber abiit & receſſit, flores apparuerunt in terra noſtra*: æſtiuum tempus adveniſſe cum Chriſto redivivo ſignificans, qui de mortis gelu in vernalem quandam novæ vitæ temperiem reſolutus, *Ecce*, ait, *nova facio omnia*. Cujus caro ſeminata eſt in morte, refloruit in Reſurrectione. Ad cujus mox odorem in campo convallis noſtræ revireſcunt arida, recaleſcunt frigida, mortua reviviſcunt. Horum ergo novitate florum ac fructuum (x) & plenitudine agri ſuauiſſimum ſpirantis odorem, ipſe quoque Pater in Filio jnnovante omnia delectatur, ita ut dicat: *Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*. Benè pleni, de cujus plenitudine omnes accepimus. Sponſa tamen familiariùs ex eo ſibi, cùm vult, flores legit, & carpit poma, quibus propriæ aſpergat intima conſcientiæ, & intranti Sponſo Jeſu cordis lectulus ſuaveredoleat. Oportet enim nos, ſi crebrum volumus habere hoſpitem Chriſtum, corda noſtra ſemper habere munita fidelibus teſtimoniis, tam de miſericordia ſcilicet morientis, quàm de potentia reſurgentis Chriſti, quomodo David ajebat: *Duo hæc audivi, quia poteſtas Dei eſt: & tibi Domine miſericordia*. Siquidem utriuſque rei teſtimonia credibilia facta ſunt nimis; Chriſto utique moriente propter delicta noſtra, & reſurgente propter juſtificationem noſtram, & aſcendente ad protectionem noſtram, & mittente Spiritum ad conſolationem noſtram, & quandoque redituro ad conſummationem noſtram. Nempè in morte miſericordiam, potentiam in Reſurrectione, utramque in ſingulis exhibuit reliquorum. Hæc ſunt mala punica (y) hi ſunt flores, quibus ſponſa ſe interim ſtipari poſtulat & fulciri, credo ſentiens facilè vim in ſe amoris poſſe tepeſcere & langueſcere quodammodò, ſi non talibus jugiter foveatur incentivis, donec introducta quandoque in cubiculum, diu concupitis excipiatur amplexibus, & dicat: *Lava ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexata eſt me*. Hæc itaque & vos Fratres meditamini (z) in his verſamini. Talibus odoramentis refovete viſcera veſtra, quæ diu torſit odor moleſtior peccatorum, ut abundetis his fructibus & floribus, non minùs Suavibus quàm ſalutaribus. Quæ autem dicta ſunt, tenete memoriâ, probate vitâ, & iuuate me precibus veſtris, ut dignè loqui poſſim quod & dignum ſit tantis ſponſæ deliciis, & veſtras animas ad amorem ædificet Sponſi Jeſu Chriſti Domini noſtri. Amen.

u *Ibidem num.* 8. x *Ibidem num.* 9. y *Ibidem num.* 10. z *Ser.* 11. *in Cant. num.* 8.

CAPUT I.

De Reſurrectione Domini Noſtri Jeſu Chriſti Redemptoris noſtri.

Reſurrexit ſicut dixit. *Alleluia. Matt.* 28.

1. *Fructus paſſionis Chriſti, eſt Reſurrectio ejus glorioſa: in qua duplex gloria innotuit, ſcilicet quòd reſurgens à mortuis, jam non moritur, & quòd ipſe ſolus propria virtute ſe excitavit à morte.* 2. *Reſurgens ex mortuis, debellavit diabolum, peccatum, & mortem.* 3. *Agitur de ſeptē apparitionibus Chriſti redivivi, per quas deſignantur ſeptem dona Spiritus Sancti.* 4. *Oſtenditur, Chriſtum ſolere quidē apparere frequenter devotis animabus in præſenti vita, ſed non ſub una ſpecie.* 5. *Excitamur occaſione Reſurrectionis Dominicæ, ad renovandam vetuſtatem cordis noſtri, oris, & corporis. Docemur, quantam nobis ſolemnitas Reſurrectionis Dominicæ conferat doctrinam, tam ad renovandos mores, quàm ad ſectandam reſurrectionem ſpiritualem.*

§. I.

JAM quidem infirma Jeſu crucifixi vidiſti, anima mea, (a) & miſerta es: nunc majeſtatem ejus attende, & miraberis. *Magna Opera Domini*. ait Sanctus Propheta David. (b) Magna quidē omnia opera ejus, Fratres, ſiquidem magnus & ipſe: ſed ad nos maximè ſpectant, quæ in eis maxima eſſe videntur. Dominus & Salvator noſter (c) Jeſus Chriſtus de morte meruit Reſurrectionem. Ipſe enim (d) cùm per naturam Divinitatis non haberet quo creſceret vel aſcenderet, quia ultra Deum nihil eſt; per deſcenſum quomodo creſceret, invenit, veniens incarnari, pati, mori, ne moreremur in æternum: propter quod Deus exaltavit illum, quia reſurrexit, aſcendit, ſedet ad dexterā Dei. Ipſe, inquam, tanquam pius & laudabilis medicus (e) priùs bibit potionē quā parabat ſuis, id eſt paſſionē & mortē ſuſtinuit, & ſic ſanitatē immortalitatis accepit & impoſſibilitatis docens ſuos ut confidenter biberēt potionē, quæ generat ſanitatē & vitam: qui poſt paſſionem vitâ æternâ vivit, ſpem dat nobis, ut idem ſperemus ab eo ſecuri. Ipſe quidem propter nos tribulationem & dolorem invenit (f) quandò propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta. Verumtamen quæ de ipſo erant: ſicut ante mortem prædixerat, finem habuerunt: & ſicut in morte dixit, conſummata ſunt: extunc ſabbatizavit. Nec dilata eſt gloria reſurrectionis: die enim tertia ſummo diluculo Sol juſtitiæ de tumulo ortus eſt nobis. Ita ergo fructus pariter tribulationis & veritas ereptionis in manifeſtatione glorificationis apparuit. Quæris (g) quandò hoc fuit? Quandò putas, niſi cùm refloruit caro Chriſti in reſurrectione? Et hic eſt primus & maximus flos, qui apparuit in terra noſtra. Nam primitiæ dormentium Chriſtus eſt. Paſſus eſt quidem in

a *Ser. de Paſſ. Dom.* n. 15. b *Ser.* 2. *in Nat. Dom. num.* 1. c *Ser.* 60 *diuer. num.* 1. & 2. d *Ser. de Aſcenſ. Dom. num.* 6. e *Ser.* 54. *diuer* f *Ser.* 16. *ſuper Pſalm.* 90. *n.* 2. g *Ser.* 58. *in Cant. num.* 8.

Digitized by Google

cruce impaſſibilis Deus (h) & in carne noſtra mortali mortuus & ſepultus eſt immortalis Dei Filius; ſed ecce tertia die reſurrexit à mortuis: & qui Agnus extiterat in Paſſione, leo factus eſt in Reſurrectione. Surrexit, & *vicit leo de tribu Juda*: quia mortem, quam ex infirmitate noſtra pertulit, ex virtute ſua reſurgendo calcavit. *Vicit*, inquam, *leo de tribu Juda* (i) ſuſcitatus eſt paterna voce leonis catulus: clauſo prodiit tumulo, qui de patibulo non deſcendit. An verò id majus ſit ſignum? inimici noſtri ſint judices, qui tam curioſè munierant monumentum, ſignantes lapidem cum cuſtodibus. Hunc enim lapidem magnum valdè (de quo mulieres illæ devotæ invicem querebantur) facta jam Reſurrectione Dominica, *revoluit Angelus, & ſedit*, ſicut ſcriptum eſt, *ſuper eum*. Conſtat proinde clauſo exiiſſe tumulo redivivum Corpus Chriſti, quod clauſo Virginis utero natum proceſſit in vitam, & ad Diſcipulos clauſis introiuit januis in conclavi. Jam ſi confutandis Judæorum calumniis ſufficere videtur hoc ipſum, quòd clauſo egreſſus eſt monumento, cui inſultantes dicebant: *Si Rex Iſrael eſt, deſcendat de Cruce*: (curioſiùs namque monumentum claudere & ſignare ſtuduerant, quàm infigere clavos) ſi igitur vicit leo de tribu Juda in hoc ipſo proceſſu, & majus demonſtravit opus quàm peterent: ipſum jam Reſurrectionis miraculum cui poterit comparari? Legimus nonnullorum præceſſiſſe reſurrectiones, aut magis certè ſuſcitationes, ſed iſtius præambulas, quibus & duplici privilegio noſcitur præeminere. Nam cæteri quidem reſurrexerant mortui, iterùm morituri: *Chriſtus reſurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur*. Illi mortui denuò opus habent iterùm reſuſcitari: Chriſtus quòd mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quòd autem vivit, vivit Deo, vivit in æternitate. Meritò proinde reſurgentium primitiæ Chriſtus eſt, qui ita reſurrexit, ut cadere non adiiciat, quia ſolus attigit immortalitatem. Eſt aliud miraculum, in quo Reſurrectionis hujus innoteſcat gloria ſingularis. Quis enim in cæteris omnibus ſuſcitavit aliquando ſemetipſum? Ineffabile iſtud eſt, ut à morte ſe excitet ipſe qui dormit: ſingulare eſt, non eſt qui faciat, non eſt uſque ad unum. Heliſæus Propheta mortuum ſuſcitavit, ſed alterum, non ſeipſum. Ecce enim quot annis jacet in monumento, quod à ſe non poteſt, ſperans ab alio ſuſcitari: ab eo utique qui triumphavit mortis imperium in ſeipſo. Inde eſt quòd cæteros quidem dicimus ſuſcitatos, Chriſtum verò reſurrexiſſe, qui ſolus virtute propria victor prodiit de ſepulchro. Siquidem & in hoc vicit leo de tribu Juda. Solus nimirùm in mortem tradidit animam ſuam, [K] qui ſolus virtute propria regreſſus eſt ad vitam. Solus poteſtatem habuit ponendi Animam ſuam, qui ſolus facultatem æquè habuit liberam reſumendi, imperium habens vitæ & mortis. Solus ille etiam inter mortuos penitùs liber fuit [l] qui peccatum non fecit, cujus juſtitia ſicut montes Dei. Cæterùm jam nec inter mortuos eſt, ſed aſſumptus ab eis, mutatus corpore, mutatus corde, ingreſſus in potentias Domini, & omni infirmitate privatus: exutus nimirùm ſordidas illas veſtes, quibus ſanè apud Zachariam Prophetam primò veſtitus apparuit, & indutus ſplendidis, ſicut loquitur in Pſalmo: *Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitiâ*. Quia enim veram humanæ carnis & animæ ſubſtantiam ſuſcepit, veram utriuſque naturam: nec corporis illi defuerunt nec animæ paſſiones, ſed ex hoc jam glorificatus eſt in utroque. Puto autem quòd utriuſque glorificationem brevi uno verſiculo Propheta David comprehendit, dicens: *Dominus regnavit decorem induit, induit Dominus fortitudinem*. Decorem ſanè in corpore claritatis, fortitudinem verò in imperturbabili ſtatu mentis. Agnoſco certè (m) agnoſco Jeſum magnum Sacerdotem ſordidis opertum veſtibus, dum altercaretur cum diabolo. Scientibus Scripturas loquor, & quibus non ignota eſt prophetica viſio Zachariæ. Ubi verò exaltatum eſt Caput noſtrum ſuper inimicos noſtros, ex hoc planè mutavit veſtem, decorem induit, amictus lumine ſicut veſtimento. Erat aurora [n] & ipſa ſuboſcura ſatis tota illa Chriſti converſatio ſuper terram, uſque dum occumbens & rurſùm exoriens, ſolaris ſuæ præſentiæ lumine clarior i fugavit auroram, & mane facto abſorpta eſt nox in victoria. Denique habes: *Et valdè mane una Sabbatorum veniunt ad monumentum orto jam Sole*. An non mane fuit quando ortus eſt Sol? Attulit autem nouum de Reſurrectione decorem, & ſereniorem ſolito lucem: quoniam etſi noveramus eum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non novimus. Eſt ſcriptum in Propheta: *Decorem induit, induit fortitudinem, & præcinxit ſe*: quòd carnis infirma tanquam nubila quædam excuſſerit, ſtolam gloriæ induens. Sanè extunc elevatus eſt Sol, & ſenſim demùm diffundens ſuos radios ſuper terram, cœpit paulatim ubique clarior apparere, fervidiorquè ſentiri.

§. II.

Vicit leo de tribu Juda. Apoc. 5.

Vicit planè malitiam Sapientia (o) attingens à fine uſque ad finem fortiter, & ſuaviter univerſa diſponens: ſed pro me fortiter, ſuaviter mihi. *Sapientia vincit malitiam* (p) dum Satanam conterit Dei Virtus, & Dei Sapientia Chriſtus Jeſus. *Attingit verò a fine uſque ad finem fortiter*: in cælo quidem deiiciendo ſuperbum, in mundo ſuperando malignum, in inferno ſpoliando avarum. *Et diſponit omnia ſuauitater*: in cælo ſtantes Angelos confirmando, in mundo venundatos redimendo, in inferno captivos liberando. Ita quippe (q) decuit Incarnatam Sapientiam ſpiritualem vincere malitiam, quo non ſolùm attingeret à fine uſque ad finem fortiter, ſed & diſponeret omnia ſuaviter. Attingit autem à fine uſque ad finem, ideſt, à cælo uſque ad infernum. *Si aſcendero* (inquit Pſalmiſta) *in cælum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades*. Utrobique verò fortiter, quando & de ſupernis expulit ſuperbum, & apud inferos ſpoliavit ava-

h *Ser. 57. diver n. 2.* i *Ser. 1. in die Paſch. num. 5. 6. & 7.* K *Ser. 1. in ſer. 4. in heb. h. ſan. n. 4.* l *Ser. 34. diver. num. 4.*

m *Ser. 4. in Nat. Dom. num. 1.* n *Ser. 33. in Cant. n. 6.* o *Ser. 1. in die Paſch. n. 1.* p *Ser. 14. diver. n. 1.* q *Ser. 2. ſuper miſſ. num. 13.*

Digitized by Google

tum. Con veniens ergo erat, ut ſuaviter quoque omnia cæleſtia ſcilicet & terrena diſponeret, quatenus & illinc deiiciens inquietum, reliquos in pace firmaret: et hîc debellaturus invidum, nobis priùs ſuæ humilitatis & manſuetudinis valdè neceſſarium exemplum relinqueret: ſicquè mirabili fieret moderamine Sapientiæ, ut & ſuis ſuavis, & hoſtibus fortis appareret. Victoria de diabolo (r) &ſi alio modo fieri potuit, tamen alio modo impleri non debuit. Multum enim deſipit, qui Sapientiam Dei & Domini aliud aliquod putat, niſi id qnod præſtantiſſimum fuit, ordinaſſe. Neceſſarium fuit eum per Hominem vinci & per lignum, qui hominem vicerat per lignum: *ut unde mors oriebatur, inde vita reſurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur*. Vicit Judæorum blaſphemias in patibulo [s] fortem armatum alligavit in atrio, & de ipſo mortis imperio triumphavit. Ubi enim ſunt opprobria tua, *Judæe*? ubi ſunt fabulæ vaſa captivitatis? ubi eſt mors victoria tua? Confuſus eſt calumniator: raptor ſpoliatus eſt: nouum genus potentiæ, hactenus victorioſa mors obſtupeſcit. Pervaſit quidem immunem (t) ſed non immunis evaſit. Impegit in Vitam mors, & incluſit intra ſe Vita mortem, & abſorpta eſt mors à Vita: hamum ſibi devorans inde teneri cæpit, unde viſa eſt tenuiſſe, Conſtat enim [u] quòd Chriſtus moriens victor mortis de morte triumphavit, & mors ejus noſtram mortem calcavit. At fortaſsè (x) quis dicet: Quomodo mors à Capite omnium electorum ſuperata videtur, quæ tantâ adhuc libertate ſævit in membra? Si mors mortua eſt, quomodò S. Malachiam Epiſcopum occidit? Si victa eſt mors, quomodò adhuc prævalet univerſis, & non eſt homo qui vivat & non videat mortem? Victa planè eſt *mors* opus diaboli, & peccati pæna: victum eſt *peccatum* cauſa mortis: victus eſt & malignus ipſe *diabolus* peccati author & mortis. Nec modò victa ſunt hæc, ſed & judicata jam & damnata. Diffinita quidem, ſed nondum promulgata ſententia eſt. Denique jam diabolo ignis paratus eſt, &ſi nondum ille præcipitatus in ignem, modico adhuc tempore ſinitur malignari. Tanquam malleus cæleſtis Opificis factus eſt, malleus univerſæ terræ. Terit Electos ad eorum utilitatem, reprobos conterit in eorumdamnationem. Abſorbuit fluvios ſapientium (y) & torrentes potentium: & habet fiduciam ut Jordanis influat in os ejus, id eſt, ſimplices & humiles qui ſunt in Eccleſia. Ipſe enim eſt Antichriſtus, qui ſe non ſolùm diem ſed & meridiem mentietur, & extolletur ſupra id quod dicitur aut quod colitur Deus: quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui, utpote verus & æternus meridies Sponſus & Advocatus Eccleſiæ. Qualis verò paterfamilias [z] tales & domeſtici ejus, peccatum ſcilicet & mors. Nam & peccatum licet ſimul cum Chriſto Cruci ipſius non dubitetur affixum, adhuc tamen interim n on regnare quidem, ſed habitare etiam in ipſo dum viveret Apoſtolo permittebatur. Mentior ſi non ipſe ait: *Jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum*. Sic & mors ipſa minimè quidem adhuc abeſſe cogitur, ſed cogitur non obeſſe. Erit autem cùm dicetur: *Ubi eſt mors victoria tua?* Et ipſa ſiquidem inimica noviſſima deſtruetur. Porrò dicet quis: (a) Si lex ſpiritus vitæ in Chriſto Jeſu liberavit nos à lege peccati & mortis, utquid adhuc morimur, & non ſtatim immortalitate veſtimur? Sanè ut Dei veritas impleatur. Quia enim miſericordiam & veritatem diligit Deus, neceſse eſt mori quidem hominem, quippè quod prædixerat Deus; ſed à morte tamen reſurgere, ne obliviſcatur miſereri Deus. Ita ergo mors etſi non perpetuò dominatur, manet tamen propter veritatem Dei, vel ad tempus in nobis: quemadmodùm & peccatum, &ſi jam non regnat in noſtro mortali corpore, non tamen deeſt penitùs nobis. Proinde Paulus ex parte quidẽ liberatum ſe à lege peccati & mortis gloriatur, ſed rurſùm ſe utraq; nihilominùs lege aliqua gravari ex parte conqueritur, ſive cùm adverſùs peccatũ miſerabiliter clamat: *Invenio aliam legem in membris meis, &c*. Sive cùm ingemiſcit gravatus (haud dubium quin in lege mortis) redemptionem expectans corporis ſui. O quàm verum loquutus eſt idem Apoſtolus [b] qui dixit, *diligentibus Deum omnia cooperari in bonum*! Valet Deum diligenti animæ corpus ſuum infirmum, valet & mortuum, valet & reſuſcitatũ. *Primò* quidẽ valet ad fructum pænitentiæ, *ſecundò* ad requiem, *tertiò* ad conſummationem. Meritò ſine illo perfici non vult, quod in omni ſtatu in bonum ſibi ſubſervire perſentit. Bonus planè fidusq; comes caro ſpiritui bono [c] quæ ipſum aut ſi onerat, juvat: aut ſi non juvat, exonerat: aut certè juvat, & minimè onerat. *Primus* ſtatus eſt quidem laborioſus, ſed fructuoſus: *ſecundus* eſt ocioſus, ſed minimè faſtidioſus: *tertius* ſtatus eſt glorioſus. Adverte ex his quæ ſunt dicta [d] tres eſſe ſanctarum ſtatus Animarum: *primum* videlicet in corpore corruptibili, *ſecundum* ſine corpore, *tertium* in beatitudine conſummata. Primum denique in *tabernaculis*, ſecundum in *atriis*, tertium *in domo Dei*. Unde dicit Propheta: *Quã dilecta tabernacula tua Domine virtutum*! Multò magis tamen atria concupiſcibilia, ſecundùm quod addit: *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini*. Sed quoniam in ipſisquoque atriis nonnullus defectus eſt, proinde ait: *Beati qui habitant in domo tua Domine*. Lætatus ſum planè in his quæ dicta ſunt mihi, Fratres, quoniam in domum Domini ibimus. Quod ſi quæritis unde id tam fiducialiter præſumam? Inde ſine dubio, quòd jam multi ex nobis in atriis ſtent expectantes donec recipiant corpora ſua, donec impleatur numerus fratrum. In illam enim beatiſſimam domum nec ſine nobis intrabunt, nec ſine corporibus ſuis: id eſt, nec Sancti ſine plebe, nec ſpiritus ſine carne. Neque enim præſtari decet integram beatitudinem, donec ſit homo integer cui detur, nec perfectione donari Eccleſiam imperfectam. Propterea cùm reſurrectionem expectarent corporum, acceperunt divinum reſponſum dicens: *Suſtinete adhuc modicum tempus, donec compleatur numerus fratrum veſtrorum*. Acceperunt jam ſingulas Stolas, ſed non veſtientur duplicibus donec veſtiamur

mur

r *Tract. de vite myſt. cap. 46. n. 182.* s *Ser. 1. in die Paſchæ num. 1.* t *Ser. de S. Malach. Epiſc. n. 3.* u *Tract. de 2. præc. myſt. cap. 7. n. 22.* x *Ser. de S. Malach. Epiſc. n. 3.* y *Ser. 33. in Cant. n. 16.* z *Ser. de S. Malach. Epiſc. n. 4.*

a *Tract. de exhort. ad milit. templi cap. 11. n. 27.* b *Tract. de dilig. Deo. cap. 9. n. 30.* c *Ibidem num. 31.* d *Ser. 3. de omn. San. num. 1.*

Digitized by Google

mur & nos, quomodo de Patriarchis & de Prophetis ait Apoſtolus: *Deo melius aliquid providente pro nobis, ut non ſine nobis conſummarentur*. Stola enim prima, ipſa eſt felicitas & requies animarum: ſecunda verò Stola, eſt immortalitas & gloria corporum. Unde & dicunt: *Vindica Domine ſanguinem ſanctorum tuorum qui effuſus eſt*, non tanquam vindictæ cupidi, nec de propriæ ultionis zelo: ſed ex deſiderio reſurrectionis & glorificationis corporum ſuorum, quam nimirùm uſque in diem judicii differendam eſſe non dubitant.

§. III.

Reſurrexi, & adhuc ſum tecum. Domine probaſti me, & cognoviſti me: tu cognoviſti ſeſſionem meam, & reſurrectionem meam. Pſal. 138.

Quantum poterit Chriſtus (e) imò quid non poſſe videbitur vivens, & dicens Deo Patri: *Reſurrexi, & adhuc ſum tecum*: qui tam potens extitit deputatus cum mortuis, ſed inter mortuos liber? Nec verò reſurrectionem diſtulit ultra tertiam diem, ut Propheta Oſeas fidelis inveniatur, qui dixit: *Vivificabit nos poſt duos dies, & in die tertia ſuſcitabit nos*. Decet nimirùm, ut quemadmodùm Caput præceſſit, ſequantur membra. Tres autem dies ſunt [f] unus ſub Adam, alter in Chriſto, tertius cum Chriſto. Unde & ibi ſubditur: *Sciemus, ſequemurquè, ut cognoſcamus Dominum*. Ecce nunc illuxit nobis dies redemptionis novæ (g) reparationis antiquæ, fælicitatis æternæ. *Hæc eſt dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea*. Meritò ſolemnitatis & lætitiæ dies agitur [h] quando Sol ille ſupercæleſtis, Sol Juſtitiæ noſtris ſe præſentavit obtutibus, nube carnis & mortalitatis ſacco fulgorem ſuum & lucem temperans inacceſſibilem. Magna quoque lætitia & exultatio multa nimis, quando conſciſſo ſacco, lætitiâ circumdatus eſt: factâquè de medio ſacci ipſius non quidem ſubſtantiâ, ſed vetuſtate, ſed corruptione, ſed miſeria, ſed vilitate, noſtræ dedicavit primordia reſurrectionis. Unde (i) de mortis gelu in vernalem quandam novæ vitæ temperiem reſolutus, *Ecce*, ait, *nova facio omnia*. Cujus Caro ſeminata eſt in morte, refloruit in Reſurrectione. Ad cujus mox odorem in campo convallis noſtræ reviveſcunt arida, recaleſcunt frigida, mortua reviviſcunt. Sed quis explicet [k] quantum habuit habeatquè dulcedinis Dominica Reſurrectio? Ponat aliquis tamen ſi quis poteſt, in corde ſuo magnitudinem ineffabilem illius beatiſſimæ & triſtiſſimæ Paſſionis: videat quanto deſperationis mærore illa diſcipulorum paſſi Jeſu corda percuſſa fuerunt: videat illarum fidelium mulierum lamentationes, quæ dulciſſimum Jeſum ad paſſionis locum euntem cùm ſibi Crucem bajularet, & cùm dulciſſimam Animam expiraret, non deſerverunt: videat præcipuè illam tunc ſpectantem mulierculam, nunc verò mundi Dominam, Matrem Domini, quàm acutus doloris gladius animam ejus pertranſierit: videat totius mundi machinam Fabricatori ſuo compatientem tetra caligine involutam: Videat inquam hæc, & tantæ turbationi ſerenitatem tertiæ diei, & inſperatam lætitiam lætiſſimæ Reſurrectionis annectat, recogitetquè propenſiùs cum quantâ exultatione ſuſceperint Dominum à mortuis reſurgentem, quem cum ingenti triſtitia viderunt morientem. Vide, cum quanta jucunditate Chriſtus recompenſaverit in Reſurrectione diſcipulis ſuã triſtitiam illam, & ſanctiſſimam extremæ comeſtionis ſuæ cænam, in qua dixit: *Non bibam amodò de generatione vitis, donec bibam illam vobiſcum novam*. Ecce jam nunc reſurrexit in gloria Vitis vera: comeditquè & bibit cum eiſdem diſcipulis cum gaudio maximo proculdubio, ſequè dubitantibus aliquibus videndũ pariter & tangendum exhibuit. Nec putet quiſquam (l) quòd Chriſtus reſurrexerit ad gaudium ſolis diſcipulis, imò & reſurrexit nobis & toti mundo, beatificans omnes: qui quamvis non videant, credunt tamen ipſum paſſum fuiſſe propter delicta noſtra, & reſurrexiſſe propter juſtificationem noſtram. Quibus docemur, quoniam ſi ſocii fuerimus Paſſionis, erimus & Reſurrectionis: & ut non dubitemus mortalia corpora noſtra reſurrectionis gloriâ ſublimanda, cùm Caput noſtrum morte turpiſſima condemnatum reſurrexiſſe credamus. *Nam ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur. Primitiæ enim dormientium Chriſtus: deinde ii, qui ſunt Chriſti, qui in adventu ejus crediderunt,* ad exemplum Chriſti reſurgentis ad gloriam ultra non morituri reſurgent. Sicut in corporum medicina priùs purgationes adhibentur (m) deinde refectiones, ut ſcilicet priùs exinaniatur corpus ab humoribus noxiis, dehinc cibis ſanioribus foveatur: ſic medicus animarum Dominus Chriſtus, cuius tota diſpenſatio quam exhibuit in carne, medicina ſalutis eſt, ante Paſſionem ſuam ſeptem dedit purgationes, poſt Reſurrectionem ſuam totidem cibos ſalubres pariter & ſuaves. Heliſæus noſter Naaman leproſum ſepties in Jordane mergi præcipit, qui interpretatur deſcenſus. In Deſcenſu Domini noſtri Ieſu Chriſti, id eſt, in humanitate converſationis ejus, quam exhibuit ante Paſſionem, mundamur & purgamur. In Reſurrectione verò & vita, quam oſtendit quadraginta diebus, reficimur & paſcimur delectabilibus alimentis. Septemplicitur enim occupavit nos lepra ſuperbiæ: in proprietate poſſeſſionum, in gloria veſtium, in voluptate corporum, in ore quoque dupliciter, ſimiliter & in corde. Cùm ab his ſeptem purgatus fuerit æger (n) tanquam poſt ſeptem celias quærat ſeptem fercula, quæ ſunt ſeptem Spiritus Sancti dona. Porrò ſicut in vita Domini ante Paſſionem ſeptem purgationes invenimus: ſic & in apparitionibus ſeptem, quæ poſt Reſurrectionem factæ leguntur, ſeptem illa dona Spiritus Sancti poſſumus invenire. In prima *ſpiritum timoris* accipe, quãdo mulieribus ſanctis venientibus, deſcendit Angelus de cælo, & terræ motus factus eſt, ita ut ipſas timore perterritas oportuerit ab Angelo conſolari. *In ſpiritu pietatis* apparuit Simoni Petro, quia magna omninò & verè Domino Jeſu digna

e *Ser. 1. in die. Paſchæ num. 7. & 8.* f *Ser. 2. in Vig. Nat. Dom. num. 2.* g *Ibidem num. 2.* h *Ser. 4. de Aſcens. Dom. num. 1.* i *Tract. de diligen. Deo cap. 3. num. 8.* k *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 187.*

l *Ibidem num 188.* m *Ser. 3. in Reſurrect. Dom. n. 1.* n *Ibidem num. 6.*

pietatis dignatio, quòd ei quaſi ſingulariter & ante cæteros diſcipulos dignatus eſt apparere, quē præ cæteris de negatione ejus rea conſcientia confundebat: ut ubi abundavit delictum, ſuperabundaret & gratia. *In ſpiritu ſcientiæ* duobus pergentibus in Emaus Scripturas expoſuit, incipiens à Moyſe & Prophetis. *In ſpiritu fortitudinis* januis clauſis intravit oſtendens manus & latus, ſicut ſolent in ſignum virtutis clypeorum foramina demonſtrari. *In ſpiritu conſilii* fruſtrà in piſcatione laborātes mittere in dexteram rete conſuluit. *In ſpiritu intellectûs* aperuit illis ſenſum, ut intelligerent Scripturas. *In ſpiritu ſapientiæ* die quadrageſimo apparuit eis, quando videntibus illis elevatus eſt, & viderunt Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs. Uſque ad illam enim diem quaſi per ſtultitiam prædicationis ſalvos faciebat credentes: poſtquam verò coram eis aſcendit ad Patrem, jam cæpit ſapientia declarari.

§. IV.

Verumtamen iſtiuſmodi ſalutarem diſpenſationem [o] quam tunc corporaliter Verbum corpus interdum exibuit, non ceſſat itentidem Verbum ſpiritus modo ſuo ſpirituali cum devota ſibi anima ſedulò actitare. Studioſis mentibus Verbum ſponſus frequenter apparet [p] & non ſub una ſpecie. Quid ita? Profectò quoniam nondum videtur *ſicuti eſt*. Nempè illa viſio ſtat, quia forma ſtat quæ tunc videtur. Eſt enim, nec ullam capit ex eo quod eſt, fuit, vel erit, mutationem. Talis viſio non eſt vitæ præſentis, ſed in noviſſimus reſervatur, his duntaxat qui dicere poſſunt: *Scimus quia cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt*. Et nunc quidem apparet quibus vult, ſed ſicuti vult, non ſicuti eſt. Non ſapiens, non ſanctus, non Propheta videre illum ſicuti eſt poteſt aut potuit in corpore hoc mortali, poterit autem in immortali, qui dignus habebitur. Itaque videtur & hîc (q) ſed ſicut videtur ipſi, & non ſicuti eſt. Nam neque hoc luminare magnum (Solem loquor iſtum quem quotidie vides) vidiſti tamen aliquando ſicuti eſt, ſed tantùm ſicut illuminat verbi cauſâ aërem, montem, parietem. Quod nec ipſum quidem aliquatenùs poſſes, ſi non aliqua ex parte ipſum lumen corporis tui pro ſui ingenita ſerenitate & perſpicuitate cæleſti lumini ſimile eſſet. Non denique alterum membrum corporis capax eſt luminis, ob multam utique diſſimilitudinem. Sed nec ipſe oculus cùm turbatus fuerit, lumini propinquabit, nimirùm ab amiſſam ſimilitudinem. Qui ergo turbatus nullatenùs ſerenum Solem videt propter diſſimilitudinem, ſerenus aliquatenus videt propter nonnullam ſimilitudinem. Profectò ſi pari prorsùs puritate vigeret, videret omninò inoffenſa facie eum ſicuti eſt, propter omnimodam ſimilitudinem. Ita & Solem juſtitiæ illum, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, videre in hoc mundo ſicut illuminat illuminatus poteſt, tanquam in aliquo ſimilis: ſicuti eſt, omninò non poteſt, tanquam nondum perfectè ſimilis. Propterea dicit David: *Accedite ad eum & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur*. Ita ſanè, ſed ſi quantum ſatis eſt illuminamur, ut revelata facie ſpeculantes gloriam Dei, in eandem imaginem transformemur de claritate in claritatem tanquam à Domini Spiritu. Porrò alius proculdubio fuit ille modus [r] quo quondā Patribus crebra illa atque ambitioſa Divinæ præſentiæ familiaritas dignanter indulta eſt, quanquam nec ipſis ſicuti eſt, ſed ſicut dignata eſt. Nec uno omnibus modo, ſed ut ait Apoſtolus, *multifariè multiſquè modis*: cùm ipſe in ſe ſit unus, dicente ipſo ad Iſraël: *Dominus Deus tuus, Deus unus eſt*. Et hæc demonſtratio non quidem communis, ſed tamen foris facta eſt, nimirùm exhibita per imagines extrinſecùs apparentes ſeu voces ſonantes. Sed eſt Divina inſpectio eò differentior ab his quò interior, cùm per ſeipſum dignatur inviſere Deus animam quærentem ſe, quæ tamen ad quærendum toto ſe deſiderio & amore devovit. Et hoc ſignum iſtiuſmodi adventus ejus, ſicut ab eo qui expertus eſt edocemur: *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus*. Oportet namque ut ſancti deſiderii ardor præveniat faciem ejus ad omnem animam, ad quam eſt ipſe venturus, qui omnem conſumat rubiginem vitiorum, & ſic præparet locum Domino. Et tunc ſcit anima quoniam juxta eſt Dominus, cùm ſe ſenſerit illo igne ſuccenſam, & dixerit cum Propheta: *De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me*. Et illud: *Concalvit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*. Tali animæ ſuſpiranti frequenter [s] imò ſine intermiſſione oranti & afflictanti ſe præ deſiderio, cùm interdum deſideratus ille qui ita quæritur, miſeratus occurrit, puto illi de propria experientia convenire, ut dicat cum Sancto Jeremia: *Bonus es Domine ſperantibus in te, animæ quærenti te*. Non tamen adhuc illum dixerim apparere ſicuti eſt, quamvis non omninò aliud hoc modo exhibeat, quàm quod eſt. Neque enim vel ſic continuè præſtò erit quamvis devotiſſimis mentibus, ſed nec uniformiter omnibus. Oportet namque pro variis animæ deſideriis Divinæ guſtum præſentiæ variari, & infuſum ſaporem ſupernæ dulcedinis diverſa appetentis animi aliter atque aliter oblectare palatum. Denique advertiſti in amatorio carmine, quoties mutaverit vultum, & in quanta multitudine dulcedinis ſuæ coram dilecta ſua ſponſa dignatus ſit transformari, & quomodò nunc quidem inſtar verecundi *Sponſi* ſanctæ animæ ſecretos petat amplexus, & oſculis delectetur: nunc verò in oleo & unguentis *medicum* exhibere appareat, nimirùm propter teneras & infirmas animas iſtiuſmodi adhuc indigentes fomentis & medicamentis, unde & delicato adoleſcentularum nomine deſignantur. Nunc rurſùm quaſi *viator* quiſpiam itinerantibus ſponſæ ſimul atque adoleſcentulis ſeſe aſſocians, jucundiſſimis confabulationibus ſuis à labore viæ omnem relevat comitatum, ita ut eo diſcedente loquantur: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis de Jeſu, dum loqueretur in via?* Facundus comes [t] qui in ſermonum & morum ſuavitate ſuorum, tanquam in quadā ſuaveolentia ſpirantium unguentorum poſt ſe currere faciat univerſos. Item aliquando occurrens quaſi prædives aliquis *paterfamilias* qui in domo ſua abun-

det

o *Ser. 74. in Cant. num. 3.* p *Ser. 31. in Cant. num. 1.* q *Ibidem num. 2.*

r *Ibidem num. 4.* s *Ibidem num. 5. & 7.* t *Ibidem num. 8. & 9.*

Digitized by Google

det panibus, imò tanquam *Rex* magnificus & potens, qui ſponſæ pauperis videatur puſillanimitatem erigere, provocare cupiditatem, demonſtrans illi omnia deſiderabilia gloriæ ſuæ, divitias torcularium ac promptuariorum, hortorum & agrorum copias: demùm etiam introducens eam in ipſa ſecreta cubiculi. Nimirùm confidit in ea cor viri ſui, & non eſt ex omnibus quod ab illa exiſtimet abſcondendum, quam redemit inopem, probavit fidelem, amplexatur amabilem. Atque ita non ceſſat ſive hoc illo modo interno jugiter apparere conſpectui quærentium ſe, ut ſermo impleatur quem dixit: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. Et in his omnibus ſuavis & mitis & multæ miſericordiæ. Nam in *oſculis* quidem affectuoſum & blandum: *in oleo* autem & in pigmentis atque unguentis clementem & affluentem viſceribus pietatis & compaſſionis: porrò *in via* hilarem, affabilem, plenum gratiæ & ſolatii: in oſtenſione verò *divitiarum* ac poſſeſſionum munificum ſe ac largum pro regia liberalitate remuneratorem demonſtrat. Ita per omnem hujus carminis textum reperies Verbum iſtiuſmodi ſimilitudinibus adumbrari. Unde ego puto id ſignificatum eſſe apud Jeremiam Prophetam, ubi ait: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, in umbra ejus vivemus inter gentes*: quòd ſcilicet videamus nunc per ſpeculum & in ænigmate, & necdum facie ad faciem.

§. V.

Conſepulti ſumus cum Chriſto per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Rom. 6.

Tribus modis (u) renovamur: *Carne* per Baptiſmi myſterium ab originali peccato: *Opere* per pænitentiæ remedium ab actuali delicto: *Carne & ſpiritu* per Reſurrectionis donum. *Sicut portavimus imaginem terreni hominis* [x] *portemus & imaginem cæleſtis*. Duo homines ſunt, vetus, & novus: Adam vetus, Chriſtus novus. Ille terrenus, iſte cæleſtis: illius imago vetuſtas, iſtius imago novitas. Eſt triplex vetuſtas, & è contrario eſt triplex novitas. Eſt enim vetuſtas in corde, in ore, in corpore: in quibus tribus modis peccavimus, cogitatione, locutione, & opere. In *Corde* ſunt deſideria carnalia & ſæcularia, id eſt, amor carnis, & amor ſæculi. Similiter in *Ore* eſt gemina vetuſtas, arrogantia & derogatio. Item gemina eſt vetuſtas *in Corpore*, flagitia & facinora. Flagitia dicimus eſſe illa (y) quæ in nobis, facinora quæ in proximos peccando committimus. Hæc omnia ſunt imago veteris hominis (z) & hæc omnia renovanda ſunt in nobis. Si non eſſet vetuſtas in *Corde*, non diceret Apoſtolus: *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis*. Item ſi non eſſet vetuſtas in *Ore*, non diceret Scriptura: *Recedant vetera de ore veſtro*. Et Apoſtolus dicit: *Omnis ſermo malus non procedat de ore veſtro, ſed qui bonus eſt ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus*. Sed & de vetuſtate *Corporis* mentionem facit idem Apoſtolus, cum dicit: *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem*. De cujus renovatione etiam ſubjungit: *Ita nunc exhibite membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*. Renovetur ergo *Cor* noſtrũ (a) à carnalibus & ſæcularibus deſideriis, ut excluſis illis introducatur amor Dei, & amor patriæ cæleſtis. Recedant ab *Ore* noſtro arrogantia & derogatio, & ſuccedant pro his vera & ſacramentalis peccatorum noſtrorũ confeſſio, & bona de proximis æſtimatio. Pro flagitiis & facinoribus quæ vetuſtas eſt *corporis*, aſſumantur continentia & innocentia, ut ſcilicet contrariis virtutibus contraria vitia depellantur. Hanc ſupradictam renovationem facit Chriſtus habitans in nobis per fidem, ſicut ipſe ait: *Ecce nova facio omnia*. Unde & ad ſponſam loquitur in Canticis: *Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum*. Habitans igitur in *corde* eſt Sapientia, habitans in *Ore* eſt Veritas, habitans in *corpore* eſt Juſtitia. Porrò ſicut fuit vetus Adam effuſus per totum hominem (b) & totum occupavit: ita modò totum obtineat Chriſtus, qui totum creavit, totum redemit, totum & glorificabit, quiquè totum hominem ſaluum fecit in Sabbato. Erat in nobis aliquando vetus homo, prævaricator ille erat in nobis tam in manu quàm in ore & in corde. *In manu* dupliciter, per facinus & flagitium: in *Ore* ſimiliter per arrogantiam & detractionem: in *corde* quoque per deſideria carnis, & deſideria gloriæ temporalis. Nunc autem ſi qua nova creatura in ipſo, vetera tranſierunt, quia & cõtra facius in *manu* eſt innocentia, & contra flagitium eſt continentia: In *Ore* contra arrogantiam eſt verbum confeſſionis, & contra detractionem eſt verbum ædificationis, ut recedant vetera de ore noſtro. In *corde* verò contra carnis deſideria eſt charitas, humilitas contra gloriam temporalem. Et vide ſi non in his tribus Chriſtum Dei Verbum recipiant ſinguli electorum, quibus dictum eſt: *Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum*. Et alibi: *Propè eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo*. In hac quoque tam præcipua ſolemnitate Reſurrectionis Dominicæ quid commendetur nobis (c) ſedula cogitatione penſemus: nempè reſurrectio, tranſitus & tranſmigratio. Chriſtus enim non recidit hodie, ſed reſurrexit: non rediit, ſed tranſiit: tranſmigravit, non remeavit. Denique & ipſum quod celebramus *Paſcha*, tranſitus, non reditus interpretatur: & *Gallilæa*, ubi videndus nobis promittitur qui reſurrexit, non remeationem ſonat, ſed tranſmigrationem. Credo jam aliquorum ingenia prævolant, & quorsùm hæc velint tendere, ſuſpicantur. Dicimus tamen breviter: Si poſt conſummationem crucis, in noſtram hanc mortalitatem & vitæ præſentis ærumnas Chriſtus Dominus revixiſſet, ego eum non tranſiiſſe dicerem, ſed rediiſſe: non eum tranſmigrâſſe in ſublimius aliquid, ſed ad ſtatum remeâſſe priorem dicerem. Nunc autem quia tranſiit in novitatem vitæ, nos quoque invitat ad tranſitum, vocat in Galilæam. Propterea ſiquidem quòd mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quia quòd jam vivit, vivit

u *Libro ſent. num. 34. tom. 6. pag. 1022.* x *Ser. 69. diuer. num. 1.* y *Ser. 5. de Aſſumpt. B. M. num. 6.* z *Ser. 69. diuer. num. 1.*

a *Ibidem num. 2.* b *Ser. 5. de Aduen. Dom. num. 3.* c *Ser. 1. in die Paſcœ num. 13.*

Digitized by Google

vivit non carni, ſed Deo. Quid nos, Fratres, dicimus, (d) qui ſacram Domini Reſurrectionem Paſchæ privamus nomine, ut ſit nobis in reditum magis quàm in tranſitum? Luximus his diebus, compunctioni & orationi & gravitati & abſtinentiæ dediti, cæterorum negligentias temporum ſacro hoc tempore quadragenario redimere & diluere cupientes. Communicavimus paſſionibus Chriſti: complantati ei denuò ſumus per baptiſmum quendam lachrymarum, pænitentiæ, confeſſionis. Si ergo mortui ſumus peccato, quomodò vivemus adhuc in illo? Si negligentias planximus, quid cauſæ eſt ut recidamus nunc in eaſdem? Inveniemurne nunc iterùm curioſi ut ante, pigri & negligentes ut ante: vani, ſuſpicioſi, detractores, iracundi, cæteriſquè impliciti vitiis quæ tam anxiè deploravimus his diebus? Non eſt tranſmigratio hæc, Fratres: non ſic videbitur Chriſtus: non eſt hoc iter, quo oſtendat nobis Deus ſalutare ſuum. Denique qui retrò reſpicit, indignus eſt regno Dei. Sic amatores ſæculi ſunt inimici crucis Chriſti (e) cujus in vanum accepto nomine dicuntur Chriſtiani: toto hoc tempore quadrageſimali ad inſtantes inhiant dies Reſurrectionis, (heu!) ut liberiùs indulgeant voluptati. Obnubilat, Fratres, ſolemnitatis lætitiam materia triſtior: ſed ipſius plangimus ſolemnitatis injuriam, quam diſſimulare non poſſumus nec in ipſa, imò minùs in ipſa. Proh dolor! peccandi tempus, terminus recidendi facta eſt Reſurrectio Salvatoris. Ex hoc nempe comeſſationes & ebrietates redeunt, cubilia & impudicitiæ repetuntur, & laxantur concupiſcentiis fræna: quaſi ad hoc ſurrexerit Chriſtus, & non magis propter juſtificationem noſtram. Siccine honoratis miſeri Chriſtum quem ſuſcepiſtis? Venturo paraſtis hoſpitium confitentes peccata cum gemitu, caſtigantes corpora, eleemoſynas impendentes: & ecce ſuſceptum Chriſtum proditis inimicis, imò exire compellitis, priores nequitias admittendo. Neque enim cohabitatio eſſe poteſt luci ad tenebras, Chriſti cum ſuperbia, cum avaritia, cum ambitione, cum fraterno odio, cum luxuria, cum fornicatione. Quid enim minus præſenti debetur quàm venturo? Quid minus reverentiæ Reſurrectionis tempus exigit, quàm Paſſionis? Sed vos (ut manifeſtum eſt) neutram honoratis. Nam ſi compateremini, & conregnaretis: ſi commoreremini, & conſurgeretis. Nunc autem (f) ex ſola conſuetudine temporis & ſimulatione quadam humiliatio illa proceſſit, quam non ſequitur exultatio ſpiritualis. *Propter hoc* (ut ait Apoſtolus) *multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi*. Propter hoc crebra in diverſis regionibus hominum mortalitas, ſpecialiter his diebus Paſchalibus. Quid enim? Deprehenſi eſtis inter anguſtias prævaricatores, non qui prævaricati eſtis, ſed qui perſiſtitis in peccato, addentes prævaricationem: aut penitùs impænitentes, aut tepidè pænitentes, nec pericula fugientes vel poſt miſeram experientiam incentiva peccati. Irretivit vos inimicus perplexis (ut ait Scriptura) nervis teſticulorum. Si hac conſcientia Chriſti ſacramenta refugitis, nihil vobis commune cum Chriſto, non habetis vitam in vobis. Ipſum audite dicentem: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Si indignè ſuſcipitis, judicium vobis manducatis, Sanctum Domini non dijudicantes. Redite ergo prævaricatores ad cor, & in toto corde quærite Deum, & odite malum: pænitentes non verbo tantùm & lingua, ſed ſpiritu & veritate. Quia verò non ſatis cecidiſſe piget hominem (ut videtur) qui adhuc manere diſponit in lubrico; aut erraſſe, qui ducem non quærit: ſit veræ compunctionis indicium, fuga opportunitatis, ſubtractio occaſionis. Alioquin timendum valdè, ne dies iſta (ſiquidem & ipſa poſita eſt in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël) reprobet vos vel tanquam manifeſtè alienos à Chriſto, Chriſto non communicantes: vel tanquam ſocios Judæ, in quem intravit Satanas poſt buccellam. Sed quid ad nos, Fratres, de his qui foris ſunt judicare (g) niſi quòd in eodem nos fuiſſe laqueo plangimus, ab eodem erutos gratulamur, ſola miſericordia operante, in quo miſerabiliter eos detineri fraterna charitate dolemus? Utinam autem vel nos jam ſanctificati, & penitùs alieni ab hac miſera & ſacrilega conſuetudine inveniamur, nec quidquam in nobis pereat aut minuatur de exercitio ſpirituali ſacræ Reſurrectionis adventu, ſed tranſire magis & excreſcere ſtudeamus. Quicunque enim poſt lamenta pænitentiæ non ad carnales redit conſolationes, ſed in fiduciam Divinæ miſerationis excedit, is ingreditur novam quandam devotionem & gaudium in Spiritu Sancto: nec tam compungitur præteritorum recordatione peccatorum, quàm delectatur memoriâ & inflammatur æternorum deſiderio præmiorum: is planè eſt qui cum Chriſto reſurgit, qui Paſcha celebrat, qui feſtinat in Galilæam. Vos ergo chariſſimi, *ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſùm ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſùm ſunt ſapite, non quæ ſuper terram*: ut quemadmodùm Chriſtus reſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & vos in novitate vitæ ambuletis, ut à ſæculari lætitia & conſolatione mundi per compunctionem & triſtitiam, quæ ſecundùm Deum eſt, ad devotionem ſanctam & ſpiritualem vos tranſire gaudeatis exultationem: ipſo præſtante qui tranſivit ex hoc mundo ad Patrem, & nos quoque trahere poſt ſe & in Galilæam vocare dignatur, ut ſemetipſum nobis oſtendat, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT II.

De Aſcenſione Chriſti in cælum.

Jeſus poſt paſſionem ſuam per dies quadraginta apparens diſcipulis, & loquens de regno Dei: videntibus illis, elevatus eſt, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. *Act. 1.*

1. *Chriſtus aſcenſurus in cælum, exprobratâ incredulitate diſcipulorum, docuit credulitatem conſiſtere in quinque ſignis.* 2. *Fructus paſſionis Chriſti, eſt admirabilis ejus Aſcenſio in cælum* 3. *Eſt ineffabilis conſeſſus ad dexteram Dei Patris.* 4. *Eſt ſingularis poteſtas judicandi vivos & mortuos.*

§. I.

d *Ibidem. num. 14.* e *Ibidem num. 15.* f *Ibidem num. 16.* g *Ibidem num. 17.*

Digitized by Google

§. I.

Recumbentibus undecim Diſcipulis, apparuit illis Jeſus: & exprobravit incredulitatem eorum, &c. Mar. 16.

APparuit verè benignitas (a) & humanitas Salvatoris. Multam enim fiduciam præſtat, quòd libentiùs adſit orationi incumbentibus, quando nec recumbentibus quidem dedignatur adeſſe. Apparuit, inquam, benignitas ejus qui cognovit figmentũ noſtrum, nec dedignatur neceſſitates noſtras, ſed miſeratur, ſi tamen curam carnis non in deſiderio facimus, ſed in neceſſitate. Quod conſiderans Apoſtolus: *Sive manducamus*, inquit, *ſive aliquid aliud facimus, omnia in gloriam Domini faciamus*. Poteſt tamen quod recumbentibus apparuit, ad id quoque referri, quod alibi calumniantibus Judæis adversùs Diſcipulos non jejunantes, *Non poſſunt*, inquit, *filii ſponſi lugere quamdiu cum eis eſt ſponſus*. Sequitur: *Et exprobravit incredulitatem illorum & duritiam cordis, quia his qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt*. Audis Chriſtum diſcipulos increpantem, imò (quod durius ſonat) etiam exprobrantem, nec quandocunque, ſed eâ horâ qua eis corporalem præſentiam ſubtracturus, videri poterat magis ab increpatione parcere debuiſſe. Noli ergo indignari de cætero ſi te quoque aliquando Chriſti vicarius increpaverit. Id enim exhibet quod aſcenſurus ab eis in cælum, ſuis Chriſtus legitur exhibuiſſe Diſcipulis. Sed quid eſt fratres quod dicit: *His qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt?* Aut qui fuêre, quorum beati oculi glorioſum reſurrectionis Dominicæ meruerunt videre miraculum? Neq; enim reſurgentem illum quiſquam legitur aut creditur vidcſſe mortalium. Reſtat ergo de Angelis accipiendum, quibus utique Reſurrectionis teſtimonium perhibentibus, Apoſtolorum puſillanimitas hæſitavit: præter illam (b) quæ ſola benedicta eſt in mulieribus, quæ ſola per illud triſte ſabbatum ſtetit in fide, & ſaluata fuit Eccleſia in ipſa ſola. Propter quod aptiſſimè tota Eccleſia in laudem & gloriam ejuſdem Virginis Mariæ diem Sabbati per totius anni curriculum celebrare conſuevit. Abſciſſi ſunt viri qui dicunt: *Nos autem ſperabamus, quòd ipſe redempturus eſſet Iſraël*. Abſciſſæ ſunt mulieres, quæ quamvis piè præveniunt mortuo humanitatis ſervitium exhibere, tamen illum reſurrecturum nequaquam credebant. Et fortaſsè propterea illa Mater Virgo quæ plus habuit pietatis, cum aliis non venerat ad ungendum Corpus Chriſti ſepultum, quia fruſtra putabat eum ungi, quem reſurrecturum ſciebat. Sed fortè (c) quis dicat: Numquid non eum præſcierat moriturum? Et indubitanter. Numquid non ſperabat continuò reſurrecturum? Et fidenter. Ipſa eſt (d) quæ vidit in Cruce pendentem, vidit expirantem, vidit reſurgentem, vidit & aſcendentem. Jam verò (e) ut faciat Jeſus quod ſcriptum eſt: *Bonitatem & diſciplinam & ſcientiam doce me*: viſitationis gratiam, exprobrationis cenſuram, prædicationis quoque doctrina ſequatur, & dicat: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit*. Sed quid ad hæc dicemus, Fratres? Magna nimis videtur ſæcularibus hominibus in hoc verbo data fiducia, vereorque ne dare eam incipiant in occaſionem carnis, blandientes ſibi plùs quàm oporteat ſine operibus de baptiſmo & credulitate. Verumtamen conſideremus quod ſequitur: *Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eiicient: linguis loquentur novis: ſerpentes tollent: & ſi mortiferum quid biberint, non ejs nocebit: ſuper ægros manus imponent, & benè habebunt*. Nec minor fortaſsè videbitur ipſis quoque Religioſis ex hoc verbo provenire deſperatio, quàm ex verbo priori vana ſpei data ſæcularibus occaſio videretur. Quis enim ea quæ in præſenti loco ſcripta ſunt ſigna videtur habere credulitatis, ſine qua nemo poterit ſalvari, quoniam *qui non crediderit, condemnabitur: & ſine fide impoſſibile eſt placere Deo?* Quis inquam dæmonia eiicit, linguis novis loquitur, ſerpentes tollit? Quid ergo? Si nemo hæc ſigna habet, aut perpauci noſtris videntur habere temporibus; aut nemo ſalvabitur, aut hi ſoli qui his muneribus gloriantur, quæ non tam merita ſunt quàm indicia meritorum, adeo ut multi dicentes, *Nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* audire habeant in judicio: *Neſcio vos, diſcedite à me operarii iniquitatis*. Ubi eſt illud quod ait Apoſtolus, cùm de juſto Judice loqueretur, *Qui reddet unicuique, juxta opera ſua*: ſi (quod abſit) quærenda ſunt in judicio ſigna potiùs, quàm merita? Sunt tamen & ipſa merita ſigna quædam certiora (f) utique & ſalubriora. Nec difficile arbitror noſſe quemadmodùm intelligi ſigna poſſint præſentia, ut ſint indubitata ſigna credulitatis, ac per hoc & ſalutis. Primum enim opus fidei per dilectionem operantis, cordis compunctio eſt, in qua ſine dubio *eiiciuntur dæmonia*, cùm eradicantur à corde pænitentis peccata. Exinde qui in Chriſtum credunt, *linguis loquuntur novis*, cùm jam recedunt vetera de ore eorum, nec de cætero vetuſtâ protoparentum linguâ loquuntur declinantium in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. Ubi verò compunctione cordis, & oris confeſſione priora ſunt deleta peccata, ne recidivam patiantur, & jam ſint poſteriora pejora prioribus, *ſerpentes tollant* neceſſe eſt: id eſt, ut venenatas ſuggeſtiones extinguant. Quid tamen agendum, ſi qua fortè radix pullulat, quæ tam velociter nequeat extirpari, ſed ſtimulat animum concupiſcentia carnis? Profectò *ſi mortiferum quid biberint, non ejs nocebit*: quoniam juxta Salvatoris exemplum, cùm guſtaverint, nolent bibere: id eſt, cùm ſenſerint, nolent conſentire. Sic enim non ejs nocebit, quia nulla damnatio eſt his qui ſunt in Chriſto Jeſu, concupiſcentiæ ſenſus abſque conſenſu. Quid tamen? Moleſta certè eſt & periculoſa ſic corruptæ & infirmæ affectionis lucta: ſed *qui crediderint, ſuper ægros manus imponent, & benè habebunt*: ideſt, ægras affectiones bonis operibus operient, & hoc remedio curabuntur.

§. II.

a *Ser. 1. de Aſcens. Dom. num. 1.* b *Tract. de vite myſt. cap. 2. n. 4.* c *Ser. 1. de Virg. Deip. num. 15.* d *Ibidem num. 2.* e *Ser. 1. de Aſcens. Dom. num. 2.*

f *Ibidem. num. 3.*

Digitized by Google

§. I I.

Et Dominus quidem Jeſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælum. Mar. 16.

Sola eſt humilitas quæ exaltat (g) ſola quæ ducit ad vitam. Chriſtus enim cùm per naturam Divinitatis non haberet quo creſceret vel aſcenderet, quia ultra Deum nihil eſt, per deſcenſum quomodo creſceret invenit, veniens incarnari, pati, mori, ne moreremur in æternum: propter quod Deus exaltavit illum, quia reſurrexit, aſcendit, ſedet ad dexteram Dei. Hic eſt fructus (h) de quo Sponſus Jeſus loquitur in Cantico amoris: *Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus ejus*. Quid eſt in palmam? In Crucem. Palma Crucem ſignificat. Chriſtus non habuit hunc fructum ſine palma, imò & per palmam, id eſt per Crucem. Apprehendit ergo Chriſtus fructum Crucis illum profectò, quem ipſe per Crucem fuerat operatus. Et de morte quidem meruit Reſurrectionem (i) de Cruce Judicii poteſtatem. Ipſam verò ſervi formam, id eſt Carnem in qua paſſus & mortuus eſt, reſuſcitatam evexit ſuper omnes cælos, & ſuper omnes Angelorũ choros, uſq; ad dexteram Patris. Proinde ſolemnitas iſta glorioſa eſt (k) & ut ita dicam, gaudioſa, in qua & ſingularis Chriſto gloria, & nobis ſpiritualis lætitia exhibetur. Conſummatio enim & adimpletio eſt reliquarum ſolemnitatum, & fælix clauſula totius itinerarii Filii Dei. Qui enim deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit hodierna die ſuper omnes cælos, ut adimpleret omnia. Jam enim cùm ſe Dominum univerſorum quæ ſunt in terra, & in mari, & in inferno, probaſſet; non reſtabat, niſi ut aëris & cælorum ſe eſſe Dominum argumentis ſimilibus, vel certè potioribus approbaret. *Terra* enim cognovit Dominum, quia ad vocem virtutis ejus cùm clamaſſet magna voce, *Lazare veni foras*, mortuum reddidit. Cognovit *mare*, quia ſolidum ſe præbuit ſub pedibus ejus, ita ut Apoſtoli eum putarent phantaſma eſſe. Cognovit *infernus*, cujus ipſe portas æreas & vectes ferreos confregit, ubi & ligavit illum inſatiabilem homicidam, qui vocatur diabolus & Satanas. Profectò qui mortuos ſuſcitavit, leproſos mundavit, cæcos illuminavit, claudos firmavit, & omnes exſufflavit infirmitates, Dominus omnium fuit, & eadem manu qua fecerat, quæ defecerant, reficiebat. Sic & qui in ore piſcis cum ipſo piſce ſtateram inveniri prædixit, patet proculdubio quia *maris* & omnium quæ in mari moventur, Dominus fuit. Qui verò traduxit aërias poteſtates, & affixit eas Cruci ſuæ, claret quia ſuper *infernales* officinas poteſtatem accepit. Hic eſt enim Chriſtus, qui pertranſiit benè faciendo, & ſanando omnes oppreſſos à diabolo: qui ſtetit in loco campeſtri, ut doceret turbas: qui ſtetit ante præſidem, ut alapas ſuſtineret: qui toto tempore, quo in terris viſus eſt & cum hominibus converſatus, in laboribus fuit multis, ſtans & operans ſalutem in medio terræ. Obtulit Carnem ſapientibus carnem (l) per quam diſcerent ſapere & ſpiritum. Nam dum in Carne & per Carnem facit opera non carnis, ſed Dei, naturæ utique imperans, ſuperanſquè fortunam, ſtultam faciens ſapientiam hominum, dæmonumquè debellans tyrannidẽ; manifeſtè ipſum ſe indicat eſſe, per quę eadem & ante fiebant quando fiebant. In Carne, inquam, & per Carnem potenter & patenter operatus mira, locutus ſalubria, paſſus indigna, euidenter oſtendit quia ipſe ſit qui potenter, ſed inviſibiliter ſæcula condidiſſet, ſapienter regeret, benignè protegeret. Ad claudendam igitur tunicam tuam inconſutilem, Domine Jeſu (m) ad perficiendam fidei noſtræ integritatem reſtat, ut videntibus Diſcipulis per medium *aëris* ſicut aëris Dominus aſcendas ſuper omnes cælos. Et tunc probabitur quia Dominus univerſorum tu es, qui omnia in omnibus adimpleſti, & jam tibi profectò debebitur, *ut in nomine tuo omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia tu es in gloria & in dextera Dei Patris*. In hac dextera ſunt delectationes uſq; in finem: & ideo monet Apoſtolus, ut quæramus *quæ ſursùm ſunt, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens*: quia illic profectò theſaurus noſter eſt Jeſus Chriſtus, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi: in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter. Quid tamen putatis, Fratres, (n) quantus dolor & timor irruperit Apoſtolica pectora, cùm Jeſum viderunt à ſe tolli, & attolli in aëra, non ſcalis adiutum, non ſublevatum funibus, etſi Angelico comitatum obſequio, non tamen fultum auxilio, ſed gradientem in multitudine fortitudinis ſuæ? Impletum eſt quod ejs dixerat: *Quò ego vado, vos non poteſtis venire*. *Dolor* ergo nimius erat, quia videbant illum (propter quem omnia reliquerant) à ſuis ſenſibus & aſpectibus tolli, ut non poſſent ablato à ſe Sponſo, filii ſponſi non lugere. *Timor* etiam nimius erat, quia orphani relinquebantur in medio Judæorum nondum confirmati virtute ex alto. Benedicens ergo ejs ferebatur in cælum, fortè concuſſis illius ſingularis miſericordiæ viſceribus, cùm miſeros ſuos diſcipulos & pauperem ſuam ſcholam relinqueret: niſi quòd veniebat parare ejs locum, & quia expediebat ut præſentiam ejs ſubtraheret corporalem. Cæterùm Aſcenſio Chriſti (o) plurimum in ſe continet dulcedinis, faciens gaudium cælis & terris. Quis enim dubitet magnum gaudium factum fuiſſe Diſcipulis, cùm eum ut hominem viderent cæleſtia penetrantem? Stabant animis ſimul & cordibus in cælum erectis, animi ſui gaudium non capientes, ſed in voce jubilationis eunti Domino gratulantes. Exultavit proculdubio & cælum, omnes videlicet Angelorum chori purpurato ſuo Domino noſtræ carnis trabeâ occurrentes, & ſumma cum laude Summum ſuſcipientes Victorem. Quod ſi in unius juſti, ſive Martyris animæ adventu omnis Angelorum exultat chorus, quantùm putas in ſingularis ſui Imperatoris adventu omnium ordinum Spiritus exultaſſe? Quanta autem aſcendentis Chriſti gloria ſit (p) cùm medius omnium Angelorum & Animarum ſanctarum ad Deum Patrem deducitur, & triumphatrice palma cælis inuectus, ſuſceptum homi-

g *Ser. 2. de Aſcens. Dom. num. 6.* h *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 179. & 181.* i *Ser. 62. diuer. num. 2.* k *Ser. 2. de Aſcen. Dom. num. 1.* l *Ser. 6. in Cant. num. 2.*

m *Ser. 2. de Aſcens. Dom. num. 2.* n *Ibidem num. 3.* o *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 189.* p *Ser. 2. in die Pent. num. 1.*

Digitized by Google

Hominem in ipſa Divinitatis claudit identitate? Quis cogitet, nedum loquatur, quàm ſit fructus terræ ſublimis in conſeſſu ad dexteram Patris, quod utique cæleſtium oculos reverberat naturarum, quod Angelicus intuitus contremit, non attingit? Quàm felix, [q] quàm digna iſta proceſſio, ad quam ne ipſi quidem adhuc Apoſtoli digni fuerunt admitti, cùm & Animarum ſanctarum, & cæleſtium Virtutum triumphali pompa deductus ad Patrem, ſedet à dextris Dei. Nunc verè adimplevit omnia, qui natus eſt inter homines, cum hominibus converſatus eſt, ab hominibus & pro hominibus paſſus & mortuus eſt, reſurrexit, aſcendit, ſedet ad dexteram Dei. Agnoſco tunicā deſuper contextam per totum, quam ſuperna illa manſio claudit, ubi adimpletus eſt & adimplevit omnia Dominus Jeſus Chriſtus. Hodie cælorum Dominus (r) cælorum alta cæleſti potentia penetravit, & infirma carnis tanquam nubila quædam excutiens, induit Stolam gloriæ. Elevatus eſt Sol in ortu ſuo, incalvit & invalvit, dilatavit & multiplicavit radios ſuper terram, nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus. Rediit ad regionem ſapientiæ Sapientia Dei, ubi omnes bonum & intelligunt & requirunt, intellectu perſpicaciſſimi, affectu paratiſſimi ad audiendam vocem ſermonum ejus. Nos autem in regione iſta ſumus, ubi plurimum malitiæ, ſapientiæ parum: quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Humano igitur intellectu ad hujus laudis & gaudii magnitudinem ſuccumbente [s] gaudeamus & nos dulcedinem hujus Aſcenſionis recolendam admirando, exultantes in Spiritu Sancto, pro eo quòd carnis noſtræ portio in dulciſſimo Domino in ſummo Trinitatis throno excellentiſſimè ſit collocata: intendentes animos noſtros quantum poſſumus, poſt ipſum & in ipſum, ipſi in humilitatis ſpiritu ſupplicantes, quatenus nos poſt ſe trahere dignetur, ut in odore unguentorum ipſius currentes in illa cellaria, in illam ſupremam apothecam aromatum, in illa interiora Sancta Sanctorum mereamur introduci, quò ipſe Chriſtus Caput noſtrum præceſſit.

§. III.

Dominus Jeſus aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris Dei. Marc. 16.

Manipulus primitiarum noſtrarum Chriſtus oblatus eſt [t] ad dexteram Patris aſſumptus, & aſſiſtit nunc vultui Dei pro nobis. Patriquè nos repræſentans [u] *En*, inquit, *Pater mei Sanguinis precium. Si de peccato hominum requiris, en pro eis meus Sanguis*. Domine Pater dediſti benignitatem, & terra corporis mei dedit fructum ſuum, jam juſtitia ante te ambulabit, & tu pones in via ſalvationis humanæ pedes tuos. Et ut juſtè jam ſalventur qui juſtè perierant, tu Domine feciſti directiones, judicium & juſtitiam in Jacob tu feciſti. Sic ergo aſcendens ſuper omnes cælos [x] factus eſt Angelus loquens pro nobis, & interceſſor exiſtens Patri reconciliavit humanum genus. Hinc Pater ad Filium [y] *Sede*, inquit, *à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*: hoc eſt, donec omnes qui te contemnunt, tuæ voluntati ſubiiciam, ſive invitos & miſeros, ſive voluntarios & beatos. Paveant qui abnegaverunt [z] qui dixerunt: *Non habemus Regem niſi Cæſarem*. Paveant qui dixerunt: *Nolumus hunc regnare ſuper nos*. Redit ſiquidem accepto regno, & malos malè perdet. Vultis noſſe quia redit accepto regno? *Data eſt mihi*, inquit, *omnis poteſtas in cælo & in terra*. Sed & Pater in Pſalmo ad Filium ait: *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos*. Quis autem implendum dubitet [a] quod promiſit Filio, dicens: *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*? Non conterentur omnes inimici ejus, dum nos qui ſumus membra ejus, aliquatenùs impugnabunt. Non implebitur hæc promiſſio, donec noviſſima inimica deſtruatur mors. Cæli & cæli cælorum tabeſcant [b] & confundantur ab expectatione ſua, ſi non ipſe Pater Omnipotens diutiùs jam fruſtretur à deſiderio cordis ſui: ſi non demùm Unigenitus ultra ab introitu gloriæ ſuæ (quod vel ſolum indigniſſimum eſt) aliquatenùs retardetur. Quanti putas æſtimanda ſit gloria quantacunque mortalium, ut ab ea quæ à Patre ſuo ab æterno parata eſt, debeat eum vel ad modicum retinere? Adde quòd nulla ratione in longius protrahi decet ipſius Filii petitionem. Quam dicam petitionē quæris? Nempè illam de qua dicit: *Pater, clarifica Filium tuum*. Quod tamen eum petiiſſe ſenſerim non ut ſupplicem, ſed ut præſcium. Liberè petitur quod in poteſtate petentis accipere eſt. Ergo diſpenſatoria Filii petitio eſt, non neceſſaria: quippè donantis cum Patre quidquid à Patre acceperit. Ubi & hoc dicendum [c] quia non ſolùm Pater clarificat Filium, ſed & Filius clarificat Patrem, ne quis dicat Filium minorem Patre, quaſi à Patre clarificetur, cùm & ipſe clarificet Patrem, dicente Filio: *Pater, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te*. Sed fortè adhuc ſubmittendum putes Filium, eò quod quaſi inglorius videatur à Patre recipere claritatē quam demùm Patri refundat? Audi quia non eſt ita: *Clarifica me* (inquit) *Pater claritate, quam habui priuſquam mundus fieret apud te*. Si ergo claritas Filii poſterior non eſt, utpote quæ ab æterno eſt: ex æquo ſe clarificant Pater & Filius. Et ſi ita eſt, ubi Patris primatus? Æqualitas profectò eſt, ubi coæternitas: Et uſque adeo æqualitas, ut una ſit claritas amborum, ſicut ipſi unum ſunt. Unde mihi videtur dicendo rurſùm: *Pater, clarifica nomen tuum*, non ſanè aliud petere quàm ſe clarificari, in quo & per quem nomen Patris proculdubio clarificaretur. Et reſponſum accepit à Patre: *Et clarificavi, & iterùm clarificabo*. Quæ quidem ipſa reſponſio non parva Filii glorificatio fuit. Cæterùm abundantiùs ad fluenta Jordanis auguſtiùſquè clarificatus dignoſcitur, & Joannis teſtimonio, & columbæ deſignatione, & voce dicentis: *Hic eſt Filius meus dilectus*. Sed & in monte Thabor coram tribus Diſci-

Zz

q *Ser. 2. de Aſcens. Dom. num. 3.* r *Ser. 2. de Aſcenſ. Dom. num. 1.* s *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 189.* t *Ser. 2. de Aſcenſ. Dom. num. 5.* u *Lib. 2. de Amore Dei cap. 12. num. 37.* x *Ser. in fer. 2. Paſch. num. 12. tom. 6. pag. 723.*

y *Ser. 6. in Cant. num. 3.* z *Ser. 1. in die Paſch. num. 9.* a *Ser. 2. in Vig. nat. num. 7.* b *Ser. 76. in Cant. num. 3.* c *Ibidem num. 4. & 5.*

Digitized by Google

ſcipulis nihilominùs magnificentiſſimè clarificatus eſt, tum voce eadem denuò ad ſe cælitùs delapſa, tum mira illa eximiaquè transfiguratione Corporis ſui, tum etiam Prophetarum atteſtatione duorum, qui ibidem apparuerunt cum eo loquentes. Supereſt ergo, ut juxta promiſſum Patris ſemel adhuc clarificetur, eaquè erit plenitudo gloriæ, cui non queat amplius addi. Sed ubi illa dabitur benedictio? Non eſt (ut ſponſa ſuſpicata eſt) in plateis & vicis, niſi fortè in illis de quibus dicitur in libro Tobiæ: *Plateæ tuæ Jeruſalem ſternentur auro mundo, & per omnes vicos tuos Alleluia cantabitur*. In his revera illam recepit à Patre Filius claritatem, cui non poterit ſimilis inveniri, ne in cæleſtibus quidem. Cui enim aliquando Angelorum dictum eſt, *Sede à dextris meis?* Nonmodò autem de numero Angelorum, ſed nec de ſuperioribus quidem reliquis beatorum Ordinibus omninò quis repertus idoneus eſt ad capeſſendam ſuperexcellentem hanc gloriam. Ad neminem prorsùs illorum facta eſt vox illa gloriæ ſingularis, nemini vocis in ſe efficientiam experiri datum eſt. Sive Throni, ſive Dominationes, ſive Principatus, ſive Poteſtates, profectò deſiderant in eum proſpicere, non ſe illi comparare præſumunt. Igitur Domino meo ſingulariter à Domino & dictum & datum eſt ſedere à dextris gloriæ ipſius, utpote in gloria coæquali, in eſſentia conſubſtantiali, progeneratione conſimili, majeſtate non diſpari, æternitate non poſteriori. Ibi ibi enim illum qui quæret, inveniet, & videbit gloriam ejus: non gloriam quaſi unius cæterorum, ſed planè gloriam quaſi Unigeniti à Patre. Ex epiſtola prima B. Joannis (d) diſcimus teſtimonium dari triplex in cælo, triplex in terra. Et quidem pro meo ſapere, illud ſtabilitatis, hoc reparationis eſt ſignum. Illud Angelos, iſtud homines: illud beatos à miſeriis, iſtud juſtos diſcernit ab impiis. Angelis quidem, qui in prima illa prævaricatione ſuperbiente lucifero in veritate ſteterunt, meritò teſtimonium perhibet viſio Trinitatis: hominibus, quos Divina miſeratio ſalvat, Spiritus, Aqua, & Sanguis. Quidni perhibeat teſtimonium Pater, à quibus honoratus eſt ut Pater? Tibi verò, maligne ſerpens, ſic loquitur: *Si ergo ego Pater ſum, ubi eſt honor meus?* Careas omninò neceſſe eſt teſtimonio Patris, cujus tibi gloriam uſurpare conaris, non honorare eum cupiens, ſed æquare. *Sedebo*, inquit, *in monte teſtamenti, & ſimilis ero Altiſſimo*. Itane modò creatus, Patris ſpirituum conſidebis? Et certè necdum tibi dixit: *Sede à dextris meis*. Si neſcis ô impudens, Unigenitus ille eſt, cui æterna generatione Patris æqualitas collata eſt & conſeſſus. Tu rapinam cogitans eſſe æqualis Deo, Filio gloriam invides, gloriam quaſi unigeniti à Patre, ut ne ab ipſo quidem teſtimonium merearis habere. An verò poterit deteſtato à Patre & Filio, utriuſque Spiritus atteſtari? Abominatur ſuperbum profectò & inquietum, qui ſuper quietum & humilem requieſcit amator pacis: & unitatis conſecrator adversùm te pro pace & unitate zelatur. Denique (e) commendant nobis ſacræ literæ Chriſtum Dominum & ex Patre, & in Patre, & cum Patre. Quod dicitur, *ex Patre*, ineffabilis eſt *Nativitas*: quod *in Patre*, conſubſtantialis eſt *Unitas*: quod *cum Patre*, eſt *Æqualitas* majeſtatis. Sanè tria hæc ab æterno. Cæterum ſi ex Patre *naſcens*, quid in Patre, aut cum Patre? Non incongruè forſitan in Patre *cubans*, cum Patre *ſedens* dicatur. Et audite conſeſſus & hujus accubitus rationem. Sicut enim ſeſſio majeſtatem, ſic conſeſſio æqualem exprimit majeſtatem: præſertim cùm ſit ei ſedes à dextris Patris, non ſanè ſub pedibus, vel quaſi à tergo. Et *ſedere* quidem jam quieſcere eſt, ſed *jacere* magis. Quid autem delectabilius & quodammodò dulcius eſſe videbitur Filio, quòd in Patre eſt, an quòd cum Patre omnibus præeſt? In quo putas horum ſumma illa pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, & ſingularis quies Domini Jeſu Chriſti competentiùs aſſignetur? Etſi dignè ore id exprimi nequeat, corde tamen forſitan piè concipitur: ut ſalvâ quidem in omnibus illius indiviſibili ſimplicitate eſſentiæ, inter gloriæ Æqualitatem & ſubſtantiæ unitatem, velut ſimilis quædam ei, quæ inter conſeſſum & accubitum eſt, cogitari poſſe diſtinctio videatur.

§. IV.

Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis. Pſal. 109.

Fratres, (f) Conſequimini, quem ſequimini: ut cùm ipſe Chriſtus ſederit in ſede majeſtatis ſuæ, & vos pariter ſedeatis. Quandò enim ille reſedit in mundo, quandò ſubſtitit, quandò reclinavit caput? *Exultavit ad currendam viam*: benefaciendo pertranſiit, quippè nec nidum, nec foveam, nec locum habens in diverſorio, donec Opere tandem quod ſuſceperat conſummato, ſedendi præceptum mereretur accipere, & diceret Dominus Domino meo: *Sede à dextris meis*. Porrò (g) *ſedere* ſignificat poteſtatem judiciariam. Habetis ad manum exempla congrua de hoc: *Sede à dextris meis*: & illud: *Vidi Dominum ſedentem*: atque illud: *Cùm ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ*, ſigna ſunt judiciariæ poteſtatis. Chriſtus utique de morte meruit reſurrectionem (h) de Cruce judicii poteſtatem: ut, quoniam in illa injuſtè judicatus eſt, de iſta juſtam obtineret Judicis cenſuram, ipſo poſt reſurrectionem dicente: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra*. Sedet autem ad dexteram Patris (i) habens in dextera *miſericordiam*, in ſiniſtra *judicium*; & miſericordiam multam nimis, & judicium multum nimis: in dextera aquam, in ſiniſtra ignem immobiliter tenens. Et quidem corroboravit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe ſecundùm altitudinem cæli à terra, ut majores cumulos miſerationum Domini ſentiant, quàm ſit ſpatii inter cælum & terram: propoſitum namque Dei ſuper illos manet immobile, & miſericordia Domini ab æterno & uſque in æternum ſuper timentes eum. Ab æterno per prædeſtinationem, in æternum per glorificationem. Similiter & in reprobis terribilis eſt ſuper filios hominum, & utrinque ſtat fixa ſententia æternitatis, & in his

qui

d *Ser. 2. in octava Paſchæ. num. 1.* e *Ser. 5. de verb. Eſa. nu. 2.*

f *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 23. num. 39* g *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 5.* h *Ser. 60. diver. num. 2.* i *Ser. 2. de Aſcen. Dom. num. 5.*

Digitized by Google

qui ſalvi fiunt, & in his qui pereunt. Quamvis & in priore quoque adventu (k) recordatus ſit miſericordiæ & veritatis ſuæ domui Iſraël, & in poſteriori licet judicaturus ſit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua: non tamen futurum judicium fiet ſine miſericordia, niſi fortè ei qui non fecerit miſericordiã. Ut ergo cùm iratus fuerit (l) miſericordiæ recordetur, rogatur ab Eccleſia apparere in miſericordiæ habitu, illo utique de quo Apoſtolus: *Et habitu*, inquit, *inventus ut homo*. Neceſſariè quidem. Si enim cum hoc quoq; temperamento tanta erit in judicio æquitas, in Judice ſeritas, in Majeſtate ſublimitas, novitas in facie ipſa rerum, ut ſecundùm Prophetam *non poſſit cogitari dies adventùs ejus*: quid putas foret, ſi ignis ille conſumens (Deum loquor Omnipotentem) in illa ſuæ divinitatis magnitudine, fortitudine, puritate, veniſſet contra folium quod vento rapitur, oſtenſurus potentiam ſuam, & ſtipulam ſiccam perſecuturus? Et homo eſt, inquit, & quis videbit eum? Et quis ſtabit ad videndũ eum? Quantò magis Deum nobis abſque Homine exhibentem nemo hominum ferret, utpotè claritate inacceſſibilem, celſitudine inattingibilem, incomprehenſibilem majeſtate? Nunc verò cùm exarſerit in brevi ira ejus, quàm grata propter filios gratiæ apparebit blanda quædam viſio Hominis, ſanè firmamentum fidei, ſpei robur, fiduciæ augmentum, quòd ſcilicet gratia & miſericordia ſit in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius. Deniquè ipſe Pater Deus dedit Filio judicii poteſtatem, & non quia ſuus, ſed quia Filius hominis eſt. O verè Patrem miſericordiarum! vult per Hominem homines judicari, quo in tanta trepidatione & perturbatione malorum, electis fiduciam præſtet naturæ ſimilitudo. Prædixerat hoc quondam ſanctus David orans pariter & prophetans: *Deus* (inquiens) *judicium tuum Regi da, & juſtitiam tuam filio Regis*. Sed neque huic diſſonat promiſſio facta per Angelos, qui eo aſſumpto ita ad Apoſtolos loquebantur. *Hic Jeſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet quemadmodùm vidiſtis eum euntem in cælum*: hoc eſt, in hac ipſa corporis forma atque ſubſtantia. Ergone veniet quærere nos (m) in illa tam ſingulari quàm univerſali proceſſione, cùm præcedentibus omnibus Angelis & ſubſequentibus omnibus hominibus univerſis deſcendet judicare vivos & mortuos? Proculdubio veniet, ſed quomodo aſcendit, non quomodo deſcendit. Humilis enim priùs venit animas ſalvare, ſublimis autem veniet cadaver iſtud reſuſcitare, & configurare Corpori claritatis ſuæ, ut infirmiori huic vaſculo abundantiorem impendere videatur honorem. Tunc enim videbitur cum poteſtate magna & majeſtate, qui priùs in firmitate carnis latuerat. Sed quando hæc (n) aut quibus hæc erunt? *Vos* (inquit Jeſus) *qui ſecuti eſtis me, cùm ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos*. Jam quidem ſedet Filius hominis in ſede majeſtatis: ſiquidem aſcendens in cælum ſedet à dextris Dei. Sed *cùm ſederit* dictum eſt, hoc eſt, cùm apparuerit ſedens, ſicut Apoſtolus ait: *Cùm enim Chriſtus apparuerit vita noſtra, tunc & vos apparebitis cum illo in gloria*. Et ſi in mentem venerit hora illa (o) cùm Dominus Jeſus tranſiret de hoc mundo ad Patrem, ſimulquè quid tunc animi gereret ſua illa domeſtica Eccleſia, nova utique nupta, cùm ſe deſeri cerneret quaſi viduam deſolatam unica ſpe ſua (Apoſtolos loquor, qui relictis omnibus ſecuti fuerant eum, atque cum ipſo permanſerant in tentationibus ſuis) ſi hæc inquam cogitaverimus, non immeritò neque incongruè puto videbitur quantùm de abſceſſu triſtis tantùm ſolicita extitiſſe de reditu, præſertim ſic affecta & ſic relicta. Nonne hoc quotidie poſtulat Eccleſia cùm dicit in oratione: *Adveniat regnum tuum*? Vult utique eum etſi cum poteſtate venire, non tamen in forma Dei in judicio apparere, ſed ſanè qua nonmodò natus, ſed & parvulus natus eſt nobis, idquè ſolo de infirmiori fœmineo ſexu. Cur hoc? Nempè ut ex utroque admoneatur infirmo generi humano miteſcere in die iræ, memineritquè in judicio miſericordiam ſuperexaltare judicio. Etenim ſi iniquitates obſervaverit, etiam electorum quis ſuſtinebit? Aſtra non ſunt munda in conſpectu ejus, & in Angelis ſuis reperit pravitatem. Audi denique ſanctum & electum Prophetam David quid dicat Deo: *Tu*, inquit, *remiſiſti impietatem peccati mei: pro hac orabit omnis ſanctus, in tempore opportuno*. Opus itaque habent & Sancti pro peccatis exorare, ut de miſericordia ſalvi fiant, propriæ juſtitiæ non fidentes. Omnes enim peccaverunt, & egent miſericordiâ Dei. Dies erit in ſplendoribus Sanctorum in perpetuas æternitates (p) cùm inclaruerit illud ſereniſſimum mane, cui eſt miſericordia repromiſſa, & abſorpta erit mors in victoria cùm, dimotis umbris & tenebris, ſplendor veræ lucis ſurſùm & deorsùm, intùs & exteriùs cuncta pariter occupabit. *Auditam fac mihi manè miſericordiam tuam*, ait ſanctus David. Et: *Repleti ſumus manè miſericordiâ tuâ*. Ad hoc igitur tam magnum & præfulgidum ſidus (q) juxta Prophetam illuminemus nobis lumen ſcientiæ, priuſquàm de mundi hujus tenebris exeamus, ne de tenebris tranſeamus ad tenebras, & tenebras ſempiternas. Quæ eſt autem iſta ſcientia? Profectò ſcire quia veniet Dominus, etſi quando veniet ſcire non poſſumus. Hoc eſt illud totum quod poſtulatur à nobis. At, inquis, iſta ſcientia omnium eſt. Quis enim neſciat vel nominetenùs fidelis, quia veniet Dominus, quia venturus eſt judicare vivos & mortuos, & reddere unicuique juxta opera ſua? Non omnium iſta eſt ſcientia, Fratres mei, & nec multorum: paucorum eſt, quia revera pauci ſunt qui ſalvantur. Putaſne quia illi, qui cùm malè fecerint lætantur & exultant in rebus peſſimis, vel ſciant vel recogitent quia veniet Dominus? Si dixerint ipſi, tu noli credere: quia *qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt*. *Confitentur* (ait Apoſtolus) *ſe noſſe Deum, factis autem negant*. Quia *fides ſine operibus mortua eſt*. Non enim ſe ita omni impuritate pulluerent, ſi Dominum venturum ſcirent vel formidarent, ſed vigilarent utique, & non ſinerent tam graviter perfodi conſcientias ſuas. Quod à nobis avertat Sponſus Eccleſiæ (r) Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

k *Ser. 11. ſuper. Pſal. 90. nu. 9.* l *Ser. 73. in Cant. nu. 4. & 5.* m *Ser. 2. de Aſcens. Dom. num. 4.* n *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 14 n. 42.*

o *Ser. 73. in Cant. num. 3. & 4.* p *Ser. 3. in. Vig. Nat, num. 2.* q *Ibidem num. 3.* r *Ser. 35. in Cant. num. 9.*

CAPUT III.

De modo quærendi, & ſapiendi quæ ſursùm ſunt in cælis.

Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſursùm ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſursùm ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. *Coloſſ.* 3.

1. *Modus quærendi quæ ſursùm ſunt, conſiſtit in intellectu.* 2. *Modus ſapiendi quæ ſursùm ſunt, conſiſtit in affectu.* 3. *Duplex ille ſpiritus, quem Eliſæus petiit ſibi dari ab Elia in eius abſceſſu, ſignificat illuminationem intellectûs, & purgationem affectûs.* 4. *Traduntur tres gradus, quibus aſcendendum eſt ad contemplandum arcana veritatis.* 5. *Oſtenditur, triplici virtute præparari corda Fidelium ad ſuſcipiendum Spiritum ſanctum.*

§. I.

In die illa erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis. Eſa. 4.

SI Nativitatis & Reſurrectionis Dominicæ digna devotione ſolemnia celebramus (a) hodiernum quoq; diem Aſcenſionis Dominicæ non minùs devotè convenit celebrari. In nullo ſiquidem à feſtivitatibus illis iſta degenerat, ſed finis earum & adimpletio eſt. Hodie ſedenti in throno Antiquo dierum conſeſſurus pariter [b] oblatus eſt Filius hominis Jeſus Chriſtus, & erit deinceps nonmodò germen Domini in magnificentia & gloria, ſed & fructus terræ ſublimis. Felix unio, & amplectendum ineffabilibus gaudiis ſacramentum. Idem enim eſt & germen Domini, & fructus terræ: idem & ipſe Dei Filius, & fructus ventris Mariæ eſt. Idem filius David, & Dominus, de quo hodie gaudium ejus impletum eſt, unde Propheta David olim præcinens ajebat: *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.* Quomodò enim non Dominus germen Domini? Idem tamen & Filius ejus, utpotè fructus terræ ſublimis, fructus virgæ, quæ de radice Jeſſe proceſſit. Hodie igitur ſuum hunc & hominis Filium apud ſemetipſum Pater clarificat claritate, quam habuit priuſquam mundus fieret apud ipſum. Hodie Veritatem, quæ de terra orta eſt, cælum ſibi redditam gloriatur. Hodie Sponſus Jeſus aufertur à filiis, & lugendum ejs eſt, ſicut ipſe prædixit. Non enim poterant filii Sponſi lugere, donec Sponſus cum eis erat: ſed venit dies ut auferatur ab eis, ut de cætero lugeant & jejunent. Ubi eſt illud jam Petre quod dixeras: *Domine, bonum eſt nobis hìc eſſe, faciamus hic tria tabernacula?* Ecce enim ingreſſus eſt amplius & perfectius tabernaculum, non manu factum, id eſt, non hujus creationis. Quomodo ergo jam (c) bonum eſt nos hìc eſſe? Imò verò moleſtum eſt, grave eſt, periculoſum eſt. Nimirùm ubi maliciæ plurimum, ſapientiæ modicum, ſi tamen vel modicum invenitur: ubi viſcoſa ſunt omnia, omnia lubrica, operta tenebris, obſeſſa laqueis peccatorum: ubi periclitantur animæ, ubi ſpiritus affliguntur ſub Sole, ubi tantùm vanitas & afflictio ſpiritûs eſt. Levemus igitur Fratres mei, levemus in cælum corda noſtra cum manibus: & aſcendentem Dominum Jeſum ſequi velut quibuſdam paſſibus devotionis & fidei contendamus. Erit enim cùm ſine mora, & ſine difficultate obviam illi in nubibus rapiemur: & id poterunt corpora ſpiritualia, quod meritò interim nequeunt ſpiritus animales. Nunc enim quantis conatibus corda levare neceſſe eſt, quæ quidem (ut miſerabiliter ſatis in libro propriæ experientiæ legimus) & corruptio corporis agravat, & terrena inhabitatio deprimit? At fortè tradendum eſt [d] quid ſit levare cor, aut quemadmodùm illud oporteat elevari: ſed tradendum eſt ſanè tàm ab Apoſtolo, quàm à nobis. *Si conſurrexiſtis*, inquit, *cum Chriſto, quæ ſursùm ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſursùm ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.* Ac ſi manifeſtiùs dicat: Si conſurrexiſtis, & coaſcendite: ſi convivitis, & conregnate. Sequamur, Fratres, ſequamur Agnum quocunque ierit: ſequamur *patientem*, ſequamur & *reſurgentem*, ſequamur multò libentiùs *aſcendentem*. Crucifigatur vetus homo noſter ſimul cum illo, ut deſtruatur corpus peccati: ut ultra non ſerviamus peccato, mortificatis nimirùm membris noſtris, quæ ſunt ſuper terram. Sed & quomodo ipſe reſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Ad hoc enim mortuus eſt & reſurrexit, ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus. Cæterùm quoniam vitæ novitas locum exigit tutiorem [e] & Reſurrectionis dignitas altiorem expetit gradum, ſequamur etiam aſcendentem, quærere videlicet & ſapere quæ ſursùm ſunt ubi ille eſt, non quæ ſuper terram. Si quæritis quis ille ſit locus? Apoſtolum audite. *Illa* (inquit) *quæ ſursùm eſt Jeruſalem libera eſt, quæ eſt mater noſtra.* Vultis ſcire quænã ibi ſint bona? Viſio pacis eſt. *Lauda Jeruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: qui poſuit fines tuos pacem.* Et vos eſtote vera Jeruſalem [f] ut nihil jam timeatis. Eſt enim Jeruſalem viſio pacis. Viſio, non poſſeſſio, cujus fines Dominus poſuit pacem, non initium ſanè, nec medium. Si autem pacem non habetis, imò quia perfectam in hoc ſæculo habere non poteſtis, ſaltem videte eam, intuemini, conſiderate, & deſiderate eam. Illuc ſint oculi cordis veſtri, ad pacem ſeſe dirigat intentio veſtra, ut omnia quæcunque facitis, hujus pacis quæ exuperat omnem ſenſum, deſiderio faciatis: in omnibus hoc intendatis, ut reconciliati pacem habeatis ad Deum. Ut quid autem aſcendit Chriſtus [g] niſi ut doceret nos cogitatione aſcendere ad futuram illam gloriam quæ revelabitur in nobis? Felix eſt homo ille, cujus meditatio in conſpectu Domini eſt ſemper, & qui in corde ſuo delectationes dexteræ Domini uſque in finem ſedula cogitatione revolvit. Quid enim grave illi poterit videri, qui ſemper mente tractat, quòd non ſint condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam? Quid concupiſcere poterit in ſæculo nequam, cujus oculus ſemper videt bona Domini in terra viventium, ſemper videt æterna præmia? *Tibi dixit cor meum*, (Propheta loquitur Domino) *exquiſivit*

te

a *Ser. 4. de Aſcens. Dom. num. 1.* b *Ser. 5. de Aſcens. Dom. num. 1.* c *Ibidem. num. 2.*

d *Ibidem num. 3.* e *Ibidem num. 4.* f *Ser. 2. in Vig. Nat. Dom. num. 1.* g *Ser. 4. de Aſcens. Dom. num. 7.*

te facies mea: faciem tuam Domine requiram. Quis mihi tribuat, ut omnes ſurgentes ſtetis in excelſo, & videatis exultationem quæ ventura eſt vobis à Domino? Quis ex vobis ſecum cogitans futuram illam vitam [h] ſed lætitiam, ſed jucunditatem, ſed beatitudinem, ſed gloriam filiorum Dei: quis, inquam, talia tranquillâ ſecùm conſcientiâ voluens, non continuò de plenitudine intimæ ſuavitatis eructat: *Domine, bonum eſt nos hic eſſe?* Non ſanè in hac ærumnoſa peregrinatione ubi corpore detinetur, ſed in ſuavi ac ſalubri illa cogitatione in qua corde verſatur. *Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Vos autem filii hominum uſquequo gravi corde? Aſcendite ad cor altum, & exaltabitur Deus. Aſcendite, & ſcietis quoniam Dominus Sanctum ſuum mirificavit. Obſecro vos, fratres mei (i) non graventur corda veſtra in curis ſæcularibus. Exonerate obſecro corda veſtra gravi mole terrenarum cogitationum, ut ſciatis mirificatum à Domino Sanctum ſuum. Levate corda veſtra cum manibus quibuſdam cogitationum, ut clarificatum Dominum videatis. Formate in cordibus veſtris nonmodò Patriarcharum & Prophetarum tabernacula, ſed & omnes domus illius cæleſtis multiplices manſiones ſecundùm eum, qui circuibat immolans in tabernaculo Domini hoſtiam vociferationis, cantans Pſalmum illum & dicens Domino: *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini.* Circuite & vos chariſſimi cum pietatis & devotionis hoſtia, viſitantes animo ſedes ſupernas, & multas quæ in domo Patris ſunt manſiones, humiliter poſternentes corda veſtra ante thronum Dei & Agni: cum reverentia ſupplicantes ſingulis ordinibus Angelorum: Patriarcharum numerum, cuneos Prophetarum, & Senatum Apoſtolicum ſalutantes: coronas Martyrum ſuſpicientes, purpureis rutilantes floribus: redolentes liliis choros Virginum admirantes, atque ad melliſluum novi cantici ſonum, quantum prævalet infirmitas cordis, erigentes auditum. *Hæc recordatus ſum* (Propheta loquitur Domino) *& effudi in me animam meam.* Quæ? *Quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei.* Et item: *Memor fui*, inquit, *Dei & delectatus ſum.* Sic quoq; quærentibus quæ ſursùm ſunt (k) erit gaudium in Spiritu Sancto. Loquar quod expertus novit, inexpertus autem ignorat: animalis enim homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei. Numquid non plerumque orantibus nobis omnia viſcerum ſuccutiuntur occulta ad memoriam gaudii illius quod eſt in Jeruſalem (quæ ſurrùm eſt, quæ eſt mater noſtra) & lachrymarum undâ vultus meditantium ſe perfundit? O ſi duraret! *Si oblitus fuero tui Jeruſalem, oblivioni detur dextera mea: adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui, ſi non propoſuero Jeruſalem in principio lætitiæ meæ.* Uerè in principio letitiæ, quia finis illic repoſitus eſt. Quando conſcindes ſaccum meum Domine Jeſu [l] & circumdabis me lætitiâ, ut cantet tibi gloria mea, & non compungar? Principium gaudii illius quod hîc quandoque ſentimus, ſtilla eſt, guttula eſt, de flumine illo eſt deſcendens, cujus impetus lætificat civitatem Dei. Quandòquè veniet tempus, ut perennibus gaudiis nos in ipſo Divinitatis fonte profundiùs immergamus, ubi unda undam ſine intercapedine & interpolatione continvet? Quandò veniam & apparebo ante feciem Dei? Quandò tranſibo ad locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei? Quandò ſicut audivimus, ſic videbimus in civitate Domini virtutum? Quid mihi (m) & ſolemnitatibus iſtis? Quis me conſolabitur Domine Jeſu, quia te non vidi in Cruce ſuſpenſum, plagis lividum, pallidum morte, quia non ſum Crucifixo compaſſus, obſecutus mortuo, ut ſaltem lachrymis meis loca illa Vulnerum delinirem? Quomodò me dereliquiſti inſalutatum, cùm formoſus in Stola tuæ Rex gloriæ in alta cælorum te recepiſti? Prorsùs renuiſſet conſolari anima mea, niſi me Angeli in voce exultationis præveniſſent, qui dixerunt: *Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cælum? Hic Jeſus, qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet quemadmodùm vidiſtis eum euntem in cælum.*

§. II.

Si quærimus quæ ſursùm ſunt (n) etiam ſapere & prælibare interim ſtudeamus. Fortè enim poterit intellectui & affectui non convenienter aptari, quòd & quærere quæ ſursùm ſunt & ſapere admonemur: ut in principalibus membris ſuis corda noſtra manibus quibuſdam pii conatus & exercitii ſpiritualis levare ſtudeamus ad Deum. Omnes (ni fallor) quæ ſursùm ſunt quærimus intellectu fidei, & judicio rationis: ſed non æquè forſitan ſapimus omnes quæ ſursùm ſunt, tanquam ineſcati his quæ ſunt ſuper terram, violento quodam præjudicio affectionis. Unde enim tanta animorum diverſitas, tanta diſparitas ſtudiorum, converſationum tanta diſſimilitudo? Unde ſpiritualis gratiæ inopia tanta quibuſdam, cùm aliis copia tanta exuberet? Profectò nec auarus nec inops eſt gratiæ diſtributor, ſed ubi vacua vaſa deſunt, ſtare oleum neceſſe eſt. Undique ſe ingerit amor mundi cum conſolationibus imò deſolationibus ſuis, obſervat aditus, per feneſtras irruit, mentem occupat, ſed non ejus qui dixit: *Renuit conſolari anima mea: memor fui Dei, & delectatus ſum.* Præoccupatutum nempè ſæcularibus deſideriis animum delectatio ſancta declinat: nec miſceri poterunt vera vanis, æterna caducis, ſpiritualia corporalibus, ſumma imis: ut pariter ſapias quæ ſursùm ſunt, & quæ ſuper terram. Sunt multi inter nos (o) qui de uno pane comedunt nobiſcum, cantant nobiſcum, laborant miſeri & miſerabiles, utpote ſocii tribulationis, ſed conſolationis non ita. Numquid abbreviata eſt manus Domini, ut omnibus donare non poſſit, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione? Quid ergo in cauſa eſt? Illud omninò, quia non vident Chriſtum cùm tollitur ab eis, id eſt, non cogitant quomodo eos orphanos reliquerit, quòd peregrini & advenæ ſint ſuper terram, quòd tamdiu ſæculenti corporis horrido carcere teneantur, & non ſint cum Chriſto. Hujuſmodi autem ſi diu ita permanſerint ſub onere, aut opprimuntur & ſuccumbunt, aut quodammodò in inferno ſunt, ut nunquam ad

h *Ibidem num. 8.* i *Ibidem. num. 9.* k *Ser. 19. diver. num. 5.* l *Ibidem. num. 6.*
m *Ser. 2. de Aſcens. Dom. num. 4.* n *Ser. 5. de Aſcens. Dom. num. 8.* o *Ser. 3. de Aſcens. Dom. num. 6.*

Digitized by Google

ad plenum reſpirent in lucem miſerationum Domini, nec in libertatem ſpiritûs, quæ ſola facit jugum ſuave, & onus leve. Inde autem tam pernicioſa tepiditas emanat [p] quia affectus, id eſt, voluntas eorum nondum purgata eſt, nec bonum ſic volunt ſicut noverunt, à propria concupiſcentia abſtracti graviter & illecti. Amant enim in carne ſua terrenas conſolatiunculas, ſive in verbo, ſive in ſigno, ſive in facto, ſive in aliquo alio: & hæc interrumpunt aliquando, non tamen penitùs rumpunt. Inde eſt, quòd rarò affectiones ſuas dirigunt ad Deũ, & eorũ cpõunctio non continua, ſed horaria eſt. Impleri autem viſitationibus Domini anima non poteſt, quæ diſtractionibus ſubjacet: & quantò magis illis evacuabitur, tantò ampliùs iſtis implebitur, ſi multum, multum: ſi parum, parum. Vel certè ſi magis probas, nunquam iſtæ illis miſceri poterunt in æternum; quia ubi vaſa vacua non invenit oleum, ſtare neceſse eſt: nec mittitur vinum nouum niſi in vitres novos, ut ambo conſerventur. Neque enim ſpiritus & caro, ignis & tepiditas in uno domicilio commorantur, præſertim cùm tepiditas ipſi Domino ſoleat vomitum provocare. Si enim Apoſtoli (q) adhuc carni Dominicæ inhærentes (quæ ſola Sancta, quia Sancti Sanctorum, erat) Spiritu Sancto repleri nequiverint, donec tolleretur ab eis: tu carni tuæ (quæ ſordidiſſima eſt, & diverſarum ſpurcitiarum phantaſiis repleta) adſtrictus & conglutinatus, illum meraciſſimum Spiritum te poſſe putas ſuſcipere, niſi carneis iſtis conſolationibus funditùs renunciare tentaveris? Revera cùm incæperis, triſtitia implebit cor tuum: ſed ſi perſeveraveris, triſtitia tua convertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus, & voluntas renovabitur, vel potiùs nova creabitur: ut omnia quæ primò difficilia imò impoſſibilia videbantur, cum multa percurrantur dulcedine & aviditate. *Emitte* (inquit Propheta) *ſpiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terra.* Sicut per faciem exterior homo cognoſcitur, ſic per voluntatem demonſtratur interior. Emiſſo autem Spiritu creatur & renovatur facies terræ, id eſt, terrena voluntas fit cæleſtis, parata ad nutum citiùs obedire. Verùm (r) donec mens purgata & ſanata perfectè fuerit, non video qualiter illi aptari poſſit quod dicitur: *Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis.* Duo ergo ſunt [s] quæ in nobis purganda ſunt, intellectus & affectus: *Intellectus* ut noverit, *affectus* ut velit. Felices & verè felices illi duo viri Elias & Enoch, quibus omnes materiæ & occaſiones ablatæ ſunt, quæ eorum intellectum impediant vel affectum, quia ſoli Deo viventes nec noverunt niſi Deum, nec cupiunt niſi Deum. Denique & de Enoch legitur, quia *raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.* Intellectus noſter turbatus erat, ne dicam cæcatus: affectus inquinatus erat, & multùm inquinatus. Sed Chriſtus intellectum illuminat, Spiritus Sanctus affectum purgat. Venit enim Filius Dei, & tot & tanta mirabilia in mundo operatus eſt, ut non immeritò intellectum noſtrum ab omnibus mundanis rebus evocaverit, ut ſemper cogitemus, & nunquam cogitare ſufficiamus, quia mirabilia fecit. Verè latiſſimos nobis ad ſpatiandũ intelligentiæ campos dereliquit: & torrens cogitationum iſtarum profundiſſimus eſt, qui juxta Prophetam Ezechielem non poſſit tranſuadari. Quis enim ſufficiat cogitare qualiter rerum Dominus prævenerit nos, venerit ad nos, ſubvenerit nobis, & ſingularis illa Majeſtas voluerit mori ut viveremus, ſervire ut regnaremus, exulare ut repatriaremur, & uſque ad ſerviliſſima opera inclinari, ut conſtitueret nos ſuper omnia opera ſua? Talem ſe obtulit Apoſtolis Apoſtolorum Dominus (t) vt iam non inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpicerent, ſed ipſe facie ad faciem videretur, qui omnia fecit. Et quia diſcipuli carnales erant, & Deus Spiritus eſt, nec benè convenit Spiritui, & carni; ideo umbrâ Corporis ſui temperavit ſe eis, ut objectu vivificæ Carnis viderent Verbum in carne, Solem, in nube, lumen in teſta, cereum in laterna. Spiritus enim oris noſtri Chriſtus Dominus eſt, cui dicimus: *In umbra tua vivemus inter gentes.* In umbra, inquit, tua inter gentes, non inter Angelos, ubi puriſſimum lumen puriſſimis oculis intuebimur. Ad hoc autẽ Carnem diſcipulis propoſuit, ut omnẽ cogitatum eorũ ab humanis rebus ad Carnem ſuã (qua & mirabilia dicebat, & mirabilia faciebat) adunaret, & ſic de carne trãsferret ad ſpiritum, quia Spiritus eſt Deus: & eos qui adorant eũ, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Nonne tibi videtur eis intellectum illuminaſſe, cùm aperuit eis ſenſum ut intelligerent Scripturas, oſtendens quia hæc oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam? Sed illi ſanctiſſimæ Carni ejus aſſuefacti [u] verbum de diſceſſu ejus audire non poterant, ut eos relinqueret, pro quo omnia reliquiſſent. Quare hoc? Quia intellectus illuminatus erat, ſed nondum purgatus affectus. Unde & benignus Magiſter blandè eos ac dulciter conſolabatur dicens: *Expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.* Quid eſt quòd Chriſto commorante in terris, Spiritus Sanctus ad eos venire non potuit? An Carnis illius conſortium abhorrebat, quæ de ipſo & per ipſum in Virgine & de Virgine Matre concepta erat & nata? Abſit: ſed ut oſtenderet nobis per quam ambularemus viam, formam apponeret cui imprimeremur. Et ille quidem illis plorantibus elevatus in cælum Spiritum Sanctum miſit, qui affectum eorum id eſt voluntatem mundavit, imò potiùs alteravit, ut jam magis Dominum velint aſcendiſſe, quem priùs detinuiſſe voluerant. Impletum eſt quod eis prædixerat: *Vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra convertetur in gaudium.* Sic ergo diſcipulorum intelligentia per Chriſtum illuminata eſt, & voluntas emundata per Spiritum: ut ſicut bonum noverint, ſic & velint, quod ſolum perfecta religio vel religioſa perfectio eſt.

§. III.

Recordor nunc Eliſæi ſancti (x) qui, cùm Elias dixiſſet ut in diſceſſu vel abſceſſu ſuo poſtularet quod vellet, reſpondit: *Oro ut fiat ſpiritus tuus duplex in me.*

p *Ibidem num.* 7. q *Ibidem num.* 8. r *Ser.* 62. *in Cant. nu.* 7. s *Ser.* 3. *in Aſcenſ. Dom. num.* 2.

t *Ibidem num.* 3. u *Ibidem num.* 4. x *Ibidem num.* 5.

me. At ille: *Rem difficilem poſtulaſti: attamen ſi videris me quando tollar à te, erit tibi quod petiiſti.* Nonne tibi videtur Elias aſcendentis Domini Jeſu ſignare perſonam, Eliſæus verò chorum Apoſtolicum in Aſcenſione Chriſti anxiè ſuſpirantem? Sicut enim Eliſæus ab Elia nullo pacto avelli poterat, ſic nec Apoſtoli à Chriſti præſentia poterant ſeparari. Vix enim tandem eis perſuaſit, quia ſine fide impoſſibile eſſet placere Deo. Quis eſt ergo Spiritus iſte duplex qui quæritur, niſi illuminatio intellectûs, & affectûs purgatio? Res difficilis, quia rarus in terris eſt qui illum habere mereatur. *Attamen*, inquit. *ſi videris me, quando tollar à te, erit tibi quod petiiſti.* Sed dum ille moratur, inquies (y) ſine aliqua conſolatione eſſe non poſſum. Imò verò ſi moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Apoſtoli decem dies in hac expectatione ſederunt, perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria Matre Jeſu. Et tu igitur orare diſce, diſce quærere, petere, pulſare, donec invenias, donec accipias, donec aperiatur tibi. Novit Dominus figmentum tuum: fidelis eſt, qui non te patietur tentari ſupra id quod poſſis. Confide in ipſo, quòd ſi fideliter expectaveris, nec diem decimum expectabis. Præveniet certè in benedictionibus dulcedinis deſolatam animam & orantem, ut feliciter & non ad inſipientiam tibi conſolari renuens, in ipſius memoria delecteris inebriatus ab ubertate domus ejus, & voluptatis torrente potatus. Sic nimirùm & Eliſæus quondam oraſſe legitur, cùm dulciſſimum illud ſolatium Eliæ præſentiam ſibi plangeret ſubtrahendam. Sed conſidera diligentiùs quid oraverit, quidue reſponſum ſit poſtulanti. *Oro* (inquit) *Domine ut fiat ſpiritus tuus duplex in me.* Nimirũ duplicari ei ſpiritum oportebat, ut magiſtri abeuntis abſentiam gratia duplicata ſuppleret. Unde & Elias ad eum, *Si videris*, inquit, *me, quando tollar à te fiet quod petiiſti.* Duplicavit enim ſpiritum viſio abeuntis, cùm evidenter raptus in cælum, univerſa pariter ejus deſideria tulit: ut inciperet ipſe quoque jam ſapere quæ ſursùm ſunt, non quæ ſuper terram. Duplicavit ſpiritum viſio abeuntis: ut intellectui ſpirituali ſpiritualis jungeretur affectus, cum ipſa utique cui potiſſimùm inhærebat carne raptus in cælum. Quod evidentiùs [z] in Apoſtolis invenitur impletum eſſe. Ubi enim videntibus illis ſuus ille Jeſus tam manifeſtè elevatus eſt, & ferebatur in cælum, ut nemo eorum opus haberet interrogare, Quò vadis? ipſa iam (ut ita dixerim) occulta fide edocti ſunt ſupplices in cælum levare oculos, puras tendere manus, promiſſa ſibi dona chariſmatum poſtulantes, donec fieret repentè de cælo ſonus tanquã advenientis ſpiritus vehementis, advenientis utique ignis quem Dominus Jeſus mittebat in terram, volens vehementer accendi. Conſtat quidem eos & priùs Spiritum accepiſſe, cùm videlicet inſufflavit eis, & dixit: *Accipite Spiritum Sanctum.* ſed ſpiritum planè fidei et intelligentiæ, non fervoris, quo magis illuminaretur ratio, quàm inflammaretur affectio, dum duplicati utique ſpiritus opus fuit. Quos enim Verbum Patris diſciplinam & ſcientiam ante docuerat, & intellectu adimpleverat corda eorum: adveniens utique poſtmodùm ignis Divinus & inveniens jam receptacula munda, infudit uberiùs dona chariſmatum, & in ſpiritualem omninò mutavit amorem: ut accenſa in eis charitas fortis ut mors jam nonmodò foret, ſed ne ipſa quidem ora propter metum Judæorum claudere dignaretur. Cæterùm nobis gemina quædam Aſcenſio ab Apoſtolo commendatur [a] in eo quòd & quærere & ſapere monuit non infima, ſed ſuperna. Quam fortaſsè diſtinctionem nec ipſe quoque Propheta David præteriiſſe omninò videtur, dicens: *Inquire pacem, & perſequere eam:* ut hoc ſit pacem ſequendam quærere, perſequi inquiſitam, quod eſt ſapienda quærere, quæſita ſapere, quæ ſurſum ſunt, non quæ ſuper terram. Nimirùm donec diviſa ſunt corda noſtra, & multos interim ſinus inveniuntur habere, nec ſibi omninò cohærere videntur, vel particulatim ea & membratim quodammodò levare neceſsè eſt, ut in ſuperna illa Jeruſalem colligantur, cujus participatio ejus in idipſum: ubi non tantùm ſinguli, ſed & omnes pariter incipiant habitare in unum, nonmodò ſcilicet non diviſi in ſemetipſis, ſed nec inter ſeipſos. Felices ſunt viri illi (b) per quos Dominica Aſcenſio legitur præſignata, Enoch raptus, tranſlatus Elias. Felices planè, qui ſoli jam Deo vivunt, ſoli vacant intelligendo, diligendo, fruendo. Neque enim corpora quæ corrũpuntur, illas aggravat animas, aut terrena inhabitatio ſenſus eorum tanquam multa cogitantes deprimit, qui cum Deo ambulaſſe noſcuntur. Factum eſt impedimentum omne de medio, occaſio univerſa ſublata, materies nulla relicta eſt quæ eorum affectum aggravet, vel deprimat intellectum. Nam & priorem ob hoc raptum Scriptura commemorat, ne fortè vincat malitia ſapientiã, & intellectus ejus vel anima ultra decipi valeat aut mutari. Nobis autem unde in his tenebris veritas (c) unde charitas in hoc ſæculo nequam, in hoc mundo qui totus poſitus eſt in maligno? Putaſne erit qui intellectum illuminet, qui inflammet affectum? Erit utique, ſi convertamur ad Chriſtum, ut velamen de cordibus noſtris auferatur. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: *Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.* Siquidem prioris ignorantiæ tempora deſpiciens Deus, annunciavit hominibus ut omnes ubique agerent pænitentiam, ſecundùm quod Paulus Athenienſibus tradit. Memento etenim Dei Verbum & Sapientiam incarnatam, cujus utique opus erat toto illo tempore (quo videri in terris, & inter homines converſari dignata eſt ineffabilis illa Virtus, illa gloria, illa Majeſtas) illuminare oculos cordis, etiam ſuadere fidem hominibus prædicatione pariter & oſtenſione ſignorum. Denique: *Spiritus Domini*, ait, *ſuper me, ad evangelizandum pauperibus miſit me.* Et Apoſtolis loquebatur: *Adhuc modicum in lumen vobis eſt, ambulate dum lucẽ habetis, ut non tenebræ vos comprehendant.* Necmodò ante Paſſionem, ſed & poſt Reſurrectionem in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei: quando & ſenſum eis ut Scripturas intelligerent, legitur aperuiſſe, intellectum po-

y *Ser. 5. de Aſcenſ. Dom. num. 14.* z *Ibidem num. 15.*

a *Ibidem num. 5.* b *Ibidem num. 9.* c *Ibidem num. 10.*

potiùs informabat, quàm purgabat affectum. Quandò enim (d) ad ſpiritualia affici poſſent animales? Imò verò ne ipſam quidem meram lucem poterant aliquatenùs ſuſtinere, ſed exhibere illis oportuit Verbum in carne, Solem in nube, lumen in teſta, mel in cera, cereum in laterna. Spiritus ante faciem illorum Chriſtus Dominus, ſed non utique ſine umbra in qua viverent interim inter gentes. Minimè tamen vel nubes ipſa levis eſſe potuit ocioſa, ſed eâ quoque uſus eſt in ſalutem, & diſcipulorum animos (qui nec ad fidei intellectum ſine aliqua mutatione affectûs poterant promoveri, nec aſſurgere adhuc ad ſpiritualia prævalebant) in ſuæ Carnis provocavit affectum: ut amore quodam humano operanti mira, mira loquenti Homini adhærerent amore utique carnali adhuc, ſed tam valido, ut cæteris omnibus prævaleret. Quid mirum, Fratres, [e] ſi implebat triſtitia cor diſcipulorũ, cùm ab eis ſeſe pronunciaret iturum, & adderet: *Quò ego vado, vos non poteſtis venire modò?* Quidni concuterentur viſcera, turbaretur affectus, hæſitaret animus, hæreret vultus, paveret auditus, nec omninò æquanimiter diſceſſionis ejus ſermo poſſet admitti, ut relinqueret eos, pro quo omnia reliquiſſent? Cæterùm non ut maneret in Carne, ſed ut transferretur ad ſpiritum, totus ab eo in illam Carnem Diſcipulorum fuerat collectus affectus, ut dicere eſſet aliquando: *Et ſi cognovimus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non novimus.* Unde & benigniſſimus ille Magiſter blandis eos refovens conſolationibus, ait: *Rogabo Patrem meum, & alium Paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis, qui vobiſcum maneat in æternum.* Hoc eſt, [f] qui vos illuſtret & doceat prædicare regnum Dei, & evangelizare, & vos credere faciat me eſſe Patri æqualem, quem nunc creditis eſſe minorem. Maneat etiam vobiſcum in æternum, ut ad videndum æterni luminis claritatem introducat, & me eſſe unum Deum cum Patre & eodem Paracleto ſicut citò credetis, facie ad faciem contemplari poſſitis. *Paracletus autem Spiritus* (g) *quem mittet Pater in nomine meo*, abundantiâ ſuæ dulcedinis vos conſolabitur de abſentia meæ carnis, & erit veſter Magiſter, non foris verba perſtrepens, ſed intùs in corde docens *ſuggeret vobis omnia: & vos docebit omnia quæcunque* per illum *dixero vobis*, id eſt, inſpiravero vobis. Ipſe erit Doctor veſter, & conſolatio veſtra. Non poteritis dolere de abſentia Carnis meæ, dum ipſe Spiritus manet in cordibus veſtris. *Ego veritatem dico vobis:* [h] *Expedit vobis ut ego vadam. Niſi enim abiero, Paracletus non veniet ad vos.* Grande myſterium, Fratres mei. Quid enim ſibi vult: *Niſi ego abiero, Paracletus non veniet?* Itane inviſa erat Paracleto præſentia Chriſti, aut contubernium Dominicæ carnis Spiritus Sanctus horrebat, quæ (ſicut Angelo prænunciante cognovimus) nec concipi quidem, niſi eo ſuperveniente potuerit? Quid ergo, *Niſi ego abiero, Paracletus non veniet?* Niſi Carnis præſentia veſtris ſubtrahatur aſpectibus, ſpiritualis gratiæ plenitudinem occupata mens non admittit, non recipit animus, non capit affectus.

§. IV.

Et ego rogabo Patrem meum, & alium Paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis. Joan. 14.

Tres ſunt gradus (i) ſeu ſtatus Veritatis: ad *primum* gradum aſcendimus per laborem humilitatis, ad *ſecundum* per affectum compaſſionis, ad *tertium* per exceſsũ contemplationis. In *primo* gradu Veritas reperitur ſevera, in *ſecundo* pia, in *tertio* pura. Ad primum ratio ducit, qua nos diſcutimus: ad ſecundum affectus perducit, quo aliis miſeremur: ad tertium puritas rapit, qua ad inviſibilia ſublevamur. Interlucet hîc mihi mira quædam (k) ac diviſa Individuæ Trinitatis operatio, ſi quomodo tamen ab homine ſedente in tenebris ineffabilis illa poſſit capi cooperantium ſibi perſonarum diviſio. In primo ſiquidem gradu *Filius*, in ſecundo *Spiritus Sanctus*, in tertio *Pater* operari videtur. Vis audire Filii operationem? *Si ego*, inquit, *lavi vobis pedes Dominus & Magiſter, quantò magis & vos debetis alter alterius lavare pedes?* Tradebat Diſcipulis humilitatis formam veritatis Magiſter, qua in primo gradu primùm eis Veritas innoteſceret. Attendite & opus Spiritus Sancti: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Charitas quippè donum eſt Spiritus Sancti, qua fit, ut qui ſub diſciplina Filii per humilitatem ad primum uſque gradum Veritatis jam profecerunt, ad ſecundum per compaſſionem proximi ſub magiſterio Spiritus Sancti perveniant. Audi & de Patre: *Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui eſt in cœlis.* Et illud: *Pater filiis notam faciet veritatem ſuam.* Et: *Confiteor tibi Pater, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & revelaſti ea parvulis.* Vides quia quos verbo & exemplo priùs Filius humiliavit, ſuper quos deinde Spiritus charitatem effudit, hos tandem in gloria Pater recepit? Filius facit Diſcipulos, Paracletus conſolatur amicos, Pater exaltat filios. Quia verò non ſolùm Filius, ſed & Pater & Spiritus Sanctus veraciter Veritas appellantur: conſtat quòd una eademque Veritas ſervata proprietate perſonarum, tria hæc in tribus gradibus operatur. *Primò* ſcilicet *inſtruit* ut magiſter: *ſecundò conſolatur* ut amicus vel frater: *tertio aſtringit* ut filios pater. Dei quippe Filius (l) Verbum ſcilicet ac Sapientia Patris, primùm quidem illam animæ noſtræ potentiam quæ *Ratio* dicitur, cùm reperit carne depreſſam, peccato captivam, ignorantiâ cœcam, exterioribus deditam; clementer aſſumens, potenter erigens, prudenter inſtituens, introrsùm trahens, ac mirabiliter utens, tanquam pro ſe vicariâ, ipſam ſibi judicem ſtatuit: ita ut pro reverentia Verbi cui conjungitur, ipſa ſui accuſatrix, teſtis & judex, contra ſe Veritatis fungatur officio. Ex qua prima conjunctione Verbi & Rationis, *humilitas* naſcitur. Aliam deinde partem quæ dicitur *Voluntas*, veneno quidem carnis infectam, ſed jam ratione diſcuſſam Spiritus Sanctus dignanter viſitans, ſuaviter purgans, ardenter afficiens, miſericordem facit: ita ut more pellis quæ uncta

d *Ibidem num.* 11. e *Ibidem num.* 12. f *Ser.* 8. *in ult. Cœna n.* 52. g *Ser.* 9. *in ult. Cœna num.* 66. h *Ser.* 5. *de Aſcenſ. num.* 12.

i *Tract. de grad. humil. cap.* 6. *num.* 19. k *Ibidem cap.* 7. *n.* 20. l *Ibidem num.* 21.

Digitized by Google

ũncta extenditur, ipſa quoque voluntas unctione perfuſa cœleſti, uſque ad inimicos per affectum dilatatur. Et ſic ex hac ſecunda conjunctione Spiritus Dei & voluntatis humanæ, *charitas* efficitur. Utramque verò partem, Rationem ſcilicet & Voluntatem, alteram Verbo veritatis inſtructam, alteram Spiritu veritatis afflatam; illam hyſſopo humilitatis aſperſam, hanc igne charitatis ſuccenſam, tandem jam perfectam animam propter humilitatem ſine macula, propter charitatem ſine ruga (cùm nec Voluntas Rationi repugnat, nec Ratio Veritatem diſſimulat) glorioſam ſibi ſponſam Pater conglutinat: ita ut nec Ratio de ſe, nec Voluntas de proximo cogitare ſinatur: ſed hoc ſolum beata illa anima dicere delectetur: *Introduxit me Rex in cubiculum ſuum*. Digna certè quæ de ſchola humilitatis (in qua primùm ſub magiſtro Filio ad ſeipſã intrare didicit, juxta comminationẽ ad ſe factã: *Si ignoras te, egredere & paſce hædos tuos*) duce Spiritu Sancto in cellaria charitatis (quæ nimirũ proximorum pectora intelligenda ſunt) per affectionẽ introduceretur: unde ſuffulta floribus, ac ſtipata malis, bonis ſcilicet moribus & virtutibus ſanctis, ad Regis demùm cubiculum, cujus amore languet, admitteretur. Ibi modicùm horâ videlicèt quaſi dimidiâ, ſilentio facto in cœlo, inter deſideratos amplexus ſuaviter quieſcens, ipſa quidem dormit, ſed cor ejus vigilat, quo utique interim Veritatis arcana rimatur: quorum poſtmodùm memoriâ ſtatim ad ſe reditura paſcatur. Ibi videt inviſibilia, quæ non licet homini loqui. Excedunt quippè omnem illam quam nox nocti indicat ſcientiam. Dies tamen diei eructat verbum, & inter ſapientes ſapientiam loqui, & ſpiritualibus ſpiritualia licet conferri. Putas (m) hos gradus Paulus non tranſierit, qui uſque ad tertium cœlum ſe raptum fuiſſe teſtatur? Sed quare raptum, & non potiùs ductum? Ut videlicet ſi tantus Apoſtolus raptum ſe dicit fuiſſe, quo nec doctus ſcivit, nec ductus potuit ire: me qui proculdubio minor ſum Paulo, ad tertium cœlum nulla mea virtute, nullo meo labore pervenire poſſe præſumam: ne vel de virtute confidam, vel pro labore diffidam. Qui enim docetur aut ducitur, ex hoc ipſo quod docentem vel ducentem ſequitur, laborare convincitur, & aliquid ex ſe agit, ut ad deſtinatum locum vel ſenſum pertrahatur, ita ut dicere poſſit: *Non autem ego, ſed gratia Dei mecum*. Qui verò rapitur, non ſuis viribus, ſed alienis innixus tanquam neſcius quocunque portatur: nec de toto in ſe, nec de parte gloriatur: ubi nec per ſe, nec cum alio aliquid operatur. Ad primum itaque ſive ad medium cœlum ductus vel adjutus Apoſtolus aſcendere potuit, ad tertium autem vt perueniret, rapi oportuit. Nam ad hoc & Filius legitur deſcendiſſe, ut vocaret & juvaret aſcenſuros ad primum: & Spiritus Sanctus miſſus fuiſſe legitur, qui perduceret ad ſecundum. Pater verò licèt Filio & Spiritui Sancto ſemper cooperetur, nunquam tamen aut de cœlo deſcendiſſe, aut ad terras legitur miſſus fuiſſe. Lego certè quòd *miſericordiâ Domini plena eſt terra*. Et: *Pleni ſunt cœli & terra gloriâ tuâ*. Lego & de Filio: *Poſtquam venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum*. Et ipſe Filius loquitur de ſe: *Spiritus Domini miſit me*. Et per Prophetam Eſaiam, *Et nunc*, inquit, *Dominus miſit me*. Et de Spiritu Sancto: *Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo*. Et, *Cùm aſſumptus fuero, mittam vobis eum*: haud dubium quin Spiritum Sanctum. Patrem autem in ſua perſona, licet nuſquam non ſit, nuſquam tamen invenio niſi in cœlis, ut in Euangelio: *Et Pater meus qui in cœlis eſt*. Et in oratione: *Pater noſter qui es in cœlis*. Unde nimirùm colligo (n) quòd quia Pater non deſcendit: Apoſtolus ut eum videret, ad tertium cœlum aſcendere quidem non potuit, quò tamen ſe raptum memoravit. Denique Dominus ait: *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo Filius hominis*. Et ne putes de primo cælo dictum eſſe vel ſecundo, dicit tibi David: *A ſummo cœlo egreſſio ejus*. Ad quod iterùm non ſubitò raptus, non furtim ſublatus, ſed *videntibus illis*, id eſt Apoſtolis, *elevatus eſt*. Non ſicut Elias, qui unum teſtem: non ſicut Paulus, qui nullum; vix enim vel ſeipſum teſtem aut arbitrum habere potuit, ipſo perhibente: *Neſcio, Deus ſcit*. Sed ut Omnipotens, qui quando voluit deſcendit, quando voluit aſcendit, pro ſuo arbitrio arbitros & ſpectatores, locum & tempus, diem & horam expectans, videntibus illis, quos ſcilicet tanta viſione dignatur, elevatus eſt. Raptus eſt Paulus, raptus eſt Elias, translatus eſt Enoch: Redemptor noſter legitur *elevatus*, hoc eſt, ex ſeipſo levatus, non aliunde adiutus. Denique non currûs vehiculo, non Angeli adminiculo, ſed propria virtute ſubnixum *ſuſcepit eum nubes ab oculis eorum*. Cur hoc? An feſſum juvit? an pigrum impulit? an cadentem ſuſtinuit? Abſit. Sed ſuſcepit eum ab oculis carnalibus diſcipulorum: qui & ſi Chriſtum noverant ſecundùm carnem, ſed ultrà jam non noſcerent. Quos ergo per humilitatem ad primum cælum Filius vocat, hos in ſecundo per charitatem Spiritus aggregat, ad tertium per contemplationem Pater exaltat. *Primò* humiliantur in veritate, & dicunt: *In veritate tua humiliaſti me*. *Secundò* congaudent veritati, & pſallunt: *Ecce quàm bonum & quàm jucundum habitare fratres in unum*. De charitate quippè ſcriptum eſt: *Congaudet autem veritati*. *Tertiò* ad arcana Veritatis rapiuntur, & ajunt: *Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi*.

§ V.

Jeſus præcepit Apoſtolis ne ab Jeroſolymis diſcederent, ſed expectarent promiſſionem Patris, quam audiſtis (inquit) per os meum. Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione. Act. 1.

Triplicem nobis (o) in Eccleſia primitiva virtutem Sanctus Lucas breui ſermone commendat, ubi poſt Dominicam Aſcenſionem unanimiter Apoſtolos in oratione perſeveraſſe deſcribit, expectantes cæleſtem illam conſolationem, cujus acceperant repromiſſionem. Laudabili ſiquidem *magnanimitate* puſillus grex Paſtoris ſolatio deſtitutus, minimè tamen dubitans quoniam illi cura eſſet de eis, ſed paternam pro eis gereret ſollicitudinem: devotis pulſabat ſupplicationibus cælum, certus quòd penetrarent illud juſtorum orationes, nec pauperum preces

Aa a ſper-

m *Ibid. cap. 8. num. 22.*

n *Ibid. num. 23.* o *Ser. 43. di ver. num. 1.*

ſpernerentur à Domino, aut ſine copioſa benedictione redirent. Sed nec ſine *longanimitate* perſiſtebant indeficientes, juxta illud Propheticum: *Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet & non tardabit.* Porrò *unanimitas* quidem legitur evidenter expreſſa, quòd hæc ſola Divini Spiritus chariſmata mereatur. Neque enim eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis: neque habitare facit niſi unius moris in domo. Jure igitur (p) præparationem cordis eorum audivit auris divina: nec ab expectatione ſua confudit eos, qui & magnanimes & longanimes & unanimes eſſent. Certiſſima namque hæc teſtimonia ſunt Fidei, Spei, Charitatis. Et quidem evidenter *Spes* longanimitatem, unanimitatem *Charitas* operatur. Numquid *Fides* quoque magnanimum facit? Et ſola. Quidquid enim ſive Fide præſumitur, non eſt ulla animi ſolida magnitudo, ſed ventoſa quædam inflatio & tumor inanis. Vis audire magnanimem virum? *Omnia* (inquit Paulus) *poſſum in eo qui me confortat.* Imitemur triplicem hanc præparationem Fratres, ſi deſideramus ſuperfluentem menſuram Spiritûs obtinere. Omnibus enim præter Chriſtum ad menſuram datur Spiritus; ſed menſuræ cumulus ſuperfluentis videtur quodammodò exceſſiſſe menſuram. Evidens fuit *magnanimitas* in converſione noſtra, ſit etiam in conſummatione *longanimitas*: ſit *unanimitas* in converſatione. Hujuſmodi ſiquidem animabus cæleſtis illa Jeruſalem deſiderat reſtaurari, quibus nec Fidei *magnitudo* deſit in ſuſcipiendo onere Chriſti, nec *longitudo* ſpei in perſiſtendo, nec *charitatis* junctura, quod eſt vinculum perfectionis. Deus in libertate poſuit primum parentem noſtrum Adam [q] ut inter ſumma & infima verſans, & illa excederet ſine difficultate, & ad hæc ſine illecebra aut neceſſitate deſcenderet: illa penetrans naturali vivacitate & puritate mentis, hæc auctoritate dijudicans præſidentis. Denique adducta ſunt animalia ad Adam, ut videret quid vocaret ea: non ipſe aliqua curioſitate ductus eſt ut videret ea. Non ſic in nobis libera Ratio (r) ſed undique ei luctandum eſt. Sic enim & ab infimis viſco quodam captiva tenetur, & à ſummis indigna repellitur; ut nec ab his ſine dolore poſſit avelli, nec ad illa ſine magno gemitu vel rarò queat admitti. Hinc nempè vim faciunt qui quærunt animam meam, ut clamare neceſſe ſit: *Infelix] ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Inde priuſquàm comedam ſuſpiro, *quia regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Nihilominùs tamen & illic unitas, & hic tenenda diviſio eſt: ſicut & Adam ſoporatus eſt in contemplatione, & animalia nominum impoſitione diſcrevit, Sic nimirùm ſic & Sanctus Abraham in ſacrificio non quidem volatilia, ſed animalia legitur diviſiſſe. Et Martha erga multa turbatur, cùm unum ſit neceſſarium, quoniam hæc pars optima eſt quæ non auferetur. Ceſſabit diviſio cùm venerit plenitudo, & erit totius ſanctæ civitatis Jeruſalem participatio in idipſum. Interim Spiritus ſapientiæ nonmodò unicus, ſed & multiplex eſt: interiora quidem in unitatem ſolidans, ſed ſub judicio exteriora diſtinguens. Utrumque tibi in primitiva Eccleſia commendatur, *quando multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*, ne volatilia ſcinderentur: *dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat*, ut animalia ſecarentur. Sit igitur etiam in nobis, chariſſimi, unitas animorum, unita ſint corda diligendo unum, quærendo unum, adhærendo uni, & idipſum invicem ſentiendo. Sic nimirùm exterior ipſa diviſio & evadit periculum, & ſcandalum non incurrit; dum videlicet & ſi propria cuique tolerantia, propria quoque nonnunquam in terrenis agendis ſententia, ſed & diverſa interdum dona gratiarum, nec membra omnia actum eundē videntur habere: unitas tamen interior & unanimitas ipſam quoque multiplicitatem colligat & conſtringit charitatis glutino, & vinculo pacis. Quia igitur, chariſſimi (s) hodierna dies Aſcenſionis eſt, in qua Sponſus noſter Jeſus auſertur à nobis, & non ſine tumultu aliquo animorum noſtrorũ: ad hoc tamen ut mittat nobis Spiritũ veritatis, ploremus & oremus, ut dignos nos inveniat vel potiùs efficiat, & repleat domum iſtam ubi ſumus ſedentes, quatenùs non vexatio, ſed unctio ejus doceat nos de omnibus: ſicquè & intellectu clarificato, & affectu purificato, veniat ad nos, & apud nos faciat manſionem. Et ſicut ſerpens Moyſi devoravit omnes ſerpentes Magorum, ſic iſte cùm venerit, abſorbebit omnes carnales affectiones & delectationes noſtras & conſolationes: ita ut de labore requiem, de tribulatione lætitiam, de contumelia gloriam habeamus, ſicut illi quos repleverat, ibant gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati. Spiritus enim Jeſu ſpiritus bonus, Spiritus Sanctus, Spiritus rectus Spiritus dulcis, Spiritus principalis, quidquid in hoc ſæculo nequam videtur eſſe difficile & anguſtum, leve facit & latum, opprobrium gaudium judicat, deſpectiones exaltationem eſſe perſuadet. *Scrutemur* ergo (juxta Prophetam Jeremiam) *vias noſtras, & ſtudia noſtra: levemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cælos*: ut in ſolemnitate Sancti Spiritus gaudeamus, & abundantiùs gaudeamus, qui nos inducat in omnem, ſicut promiſit Deus Filius, veritatem. Invocemus Spiritum vivificatorem & adjutorem (t) confidentes quia dabit Pater, qui eſt in cælis, Spiritum bonum petentibus ſe. Quamvis *corpus quod corrumpitur* [u] *aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*: benignus tamen eſt Spiritus *ſapientiæ*, qui & ſpiritum incluſum illuminat, & corruptum ſanat, & allevat depreſſum. Eſt enim Spiritus *pietatis*, compeditos ſolvens, cæcos illuminans, & erigens eliſos. Eſt & Spiritus *veritatis*, qui docet nos omnem veritatem: non ſolùm autem docet, ſed etiam ſuggerit. Suggerit videlicet ut quæramus, docet ut intelligamus. Cujus nos gratiæ pro noſtræ exiguitatis modo præparantes [x] exinanire per omnia noſmetipſos, & à delectationibus miſeris & caducis conſolationibus evacuare ſtudeamus corda noſtra: maximèquè inſtante nunc die feſto Pentecoſtes, & ferventiùs & fiducialiùs unanimiter perſeveremus in oratione, ut ſua nos viſitatione, ſua conſolatione & confirmatione dignetur Spiritus ille benignus, Spiritus dulcis,

Spi-

p *Ibidem num.* 2. q *Ser.* 2. *in Septuag. num.* 2. r *Ibidem num.* 3.

s *Ser.* 3. *de Aſcenſ. Dom. num.* 9. t *Ser.* 2. *in oct. Paſch. num.* 5. u *Ser.* 41. *diver. num.* 1. x *Ser.* 5. *de Aſcenſ. Dom. num.* 55.

Digitized by Google

Spiritus fortis, infirma roborans, aſpera planans, corda purificans. Qui cum Patre & Filio idipſum, ſed non is ipſe eſt: ut tres unum, & unum tres eſſe veriſſimè prorsùs & fideliſſimè Catholica Eccleſia fateatur, à Patre adoptata, à Filio deſponſata, à Spiritu Sancto confirmata: quibus ut una ſubſtantia eſt, ſic eadam nihilominùs ſit gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT IV.

De miſſione Spiritus Sancti, & de multiplici gratia ejus.

Et erit in noviſsimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem: & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ. Et quidem ſuper ſervos meos & ſuper ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt. Joel. 2. & Act. 2.

1. *Oſtenditur, fructum Paſſionis Dominicæ eſſe miſſionem Spiritus Sancti. Docemur ut intelligamus triplicem illum Spiritum, de quo loquitur Propheta in Pſalmo 50. Oſtenditur, Spiritum Sanctum multipliciter concedi hominibus, ſcilicet ad uſum vitæ, ad miraculum, ad ſalutem, ad auxilium, ad conſolationem, ad fervorem.* 2. *Oſtenditur, Spiritum Sanctum tria operari in nobis ad declinandum peccatum: compunctionem ſcilicet, ſupplicationem, & remiſſionem.* 3. *Ad faciendum bonum Spiritus Sanctus tria operatur in nobis: monet memoriam, docet rationem, movet voluntatem. Item tria donat nobis: pignus ſalutis, robur vitæ, ſcientiæ lumen.* 4. *Oſtenditur, Apoſtolos poſt acceptum Spiritum Sanctum verè inebriatos fuiſſe muſto, ſed non eo quo ab incredulis Judæis æſtimabantur. Muſtum illud deſignat charitatem Dei, qua repleti erant & inflammati Apoſtoli.*

§. I.

Cùm compleretur dies Pentecoſtes, erant omnes pariter in eodem loco: & factus eſt repentè de cælo ſonus tanquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant ſedentes. Act. 2.

Celebramus dodie Spiritus Sancti ſolemnitatem [a] tota cum jucunditate celebrandam, dignam omni devotione. Dulciſſimum enim quiddam in Deo Spiritus Sanctus eſt, benignitas Dei, & idem ipſe Deus. Proinde ſi celebramus Sanctorum ſolemnia, quantò magis ejus à quo habuerunt ut Sancti eſſent quotquot fuère Sancti? Si veneramur ſanctificatos, quantò magis ipſum Sanctificatorem convenit honorari? Ipſe eſt (b) quem Dominus Jeſus poſt Patris obedientiam uſque ad mortem crucis, Apoſtolis ſuis miſit, obedientibus ſuis. An non tibi videntur ſingularis obedientiæ conſcendiſſe faſtigium, qui acceptâ licentiâ ſedendi in civitate, intra unius domunculæ ſepta concluſi unanimiter in oratione perſeverabant? Ipſe eſt; dilectiſſimi, (c) qui etiam vos ſedere facit non ſolùm in civitate, ſed in domo una, ut ſedeat ſuper ſedentes, ut requieſcat ſuper humiles & trementes ad ſermones ſuos. Gaudeo vos eſſe de hac ſchola [d] de ſchola videlicet Spiritus Sancti, ubi bonitatem & diſciplinam & ſcientiam diſcatis, & dicatis cum ſancto David: *Super omnes docentes me intellexi*. Quare inquam? Numquid quia purpurâ & byſſo me indui, & quia leatioribus epulis abundavi? Numquid Platonis argutias, Ariſtotelis verſutias intellexi, aut ut intelligerem laboraui? Abſit inquam: ſed *quia teſtimonia tua exquiſivi.* Felix qui in hoc Sancti Spiritus thalamo commoratur, ut poſsit intelligere triplicem illum Spiritum, de quo idem ipſe David puer Domini ſuper ſeniores intelligens clamabat, & decantabat: *Ne proiicias me à facie tua, & Spiritum Sanctum tuum ne auferas à me. Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Spiritum Sanctum* ipſum intellige proprio nomine deſignatum. Rogat ergo ne proiiciatur à facie ejus tanquam aliquid immundum: quia Spiritus iſte odit ſordes, nec habitare poterit in corpore ſubdito peccatis. Cui enim proprium eſt peccata repellere, ipſi & proprium eſt peccata odiſſe: nec in uno domicilio pariter morabuntur tanta munditia, & immunditia tanta. Recepto ergo Spiritu Sancto per ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum, audet quis ante faciem ejus apparere, tanquam lotus & mundus: utpote qui contineat ſe ab omni malo, & qui actiones, & ſi non cogitationes frænaverit. Sed quia perverſæ [e] & immundæ cogitationes ſeparant nos à Deo, ideo orandum eſt, ut cor mundum creetur in nobis: quod utique fiet, ſi ſpiritus rectus fuerit in noſtris viſceribus innovatus. *Spiritum rectum* quòd ait, Filio poteſt non inconvenienter aptari, qui nos veterem hominem exuens, nouum induit: qui nos renovavit in ſpiritu mentis noſtræ tanquam in viſceribus noſtris, ut cogitemus quæ recta ſunt, ut ambulemus in novitate ſpiritûs, & non in literæ vetuſtate. Formam enim rectitudinis de cælis attulit, reliquit in terris: immiſcens ſanè & mittens dulcedinem rectitudinis in omnibus operibus ſuis, ſicut de eo idem ipſe David prædixerat: *Dulcis & rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via*. Caſtigato ergo corpore per ſanctitudinem operum, mundato corde vel potiùs innovato per rectitudinem cogitationum, redditur lætitia ſalutaris, ut jam in lumine vultûs Dei ambules, & in Nomine ejus exultes tota die. Quid igitur reſtat [f] niſi ut *ſpiritu principali* confirmeris? Patrem intellige ſpiritum principalem: non quòd major, ſed quòd ſolus à nullo, ab eo ſit Filius, Spiritus Sanctus ab utroque. In quo autem confirmatio hæc, niſi in charitate? Aut quod donum aliud tam dignum Patre? quod munus aliud tam paternum? *Quis nos* (ait Apoſtolus) *ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius?* Certi ſitis, quia neque mors, ne-

a Ser. 1. in die Pent. num. 1. b Ser. 41. diuer. num. 1.

c Ser. 3. in die Pent. num. 1. d Ibidem num. 5. e Ibidem num. 6. f Ibidem num. 7.

Digitized by Google

neque uita, neque cætera alia, quæ Apoſtolus tam multipliciter quàm audacter enumerat, poterunt nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu. Numquid non hoc confirmationem ab omni hujus ſententiæ parte demonſtrat? Vis vas tuum poſsidere in ſanctificatione & honore, & non in paſsione deſiderii? *Spiritum Sanctum* accepiſti tibi. Vis ut quæcunque tibi vis ab omnibus fieri, tu quoque facias illis, & quod tibi fieri non vis, alii ne feceris? *ſpiritum rectum* ad opus proximi ſuſcepiſti. Hæc eſt enim rectitudo quam lex utraque commendat, & quæ naturæ indita eſt, & quæ tradita eſt per Scripturam. Jam ſi in utroque bono & in his quæ ad utrumque pertinent, firmiter perſeveras: *principalem ſpiritum*, quem ſolum Deus approbat, accepiſti. Alioquin quæ modò ſunt, modò non ſunt, is qui verè eſt, non acceptat, nec in caducis iſtis ſibi poteſt Æternitas complacere. Itaque ſi deſideras, ut in te Deus eligat partem ſibi, eſto ſollicitus ſicut *tibi* Spiritum Sanctum, ſicut *proximo* ſpiritum rectum, ſic *Deo* quoque tanquam vero principi & Patri ſpirituum, ſpiritum principalem exhibere. Verè multiplex eſt ſpiritus (g) qui tam multipliciter filiis hominum inſpiratur, ut non ſit qui ſe abſcondat à calore ejus. Siquidem conceditur eis ad uſum, ad miraculum, ad ſalutem, ad auxilium, ad ſolatium, ad fervorem. *Primò ad uſum* quidem vitæ conceditur bonis & malis, dignis pariter & indignis communia bona ſua abundantiſſimè tribuens, ita ut videatur hìc diſcretionis limitem non tenere. Ingratus eſt ille, qui in his quoque beneficium Spiritus Sancti non agnoſcit. *Secundò ad miraculum* conceditur, in ſignis & prodigiis, & in variis virtutibus, quas per quorumlibet manus operetur. Ipſe eſt antiqua miracula ſuſcitans, ut præſentibus fidem aſtruat præteritorum. Sed nonnullis hanc quoque gratiam ſine propria utilitate largitur. Multi enim ſunt (h) qui dona Spiritus Sancti non per meritum, ſed per officium ſortiuntur: ſicut ſunt prophetia, & curationes, & cætera hujuſmodi. Quos ordinant, ordinantur: maledicuntur, quos maledicunt: quos benedicunt, benedicuntur: ligantur, quos ligant: & quos abſoluunt, abſoluuntur: ita etenim ſi hæc omnia ſecundùm leges Eccleſiæ, non ſecundùm animi impetum faciunt. Hin eſt quòd Balaam populo Dei benedixit: quòd Caiphas peſſimus prophetavit: quòd Judas peſſimus, ſicut cæteri Apoſtoli, miracula fecit. Hinc eſt quòd multi venient in illa die dicentes: *Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia eiecimus? nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis* (ait Dominus) *quia nunquam novi vos: diſcedite à me, qui operamini iniquitatem*. *Tertiò* Spiritus Sanctus [i] infunditur *ad ſalutem*, cùm in toto corde noſtro revertimur ad Deum noſtrum. *Quartò* datur ad auxilium, cùm in omni colluctatione adiuvat infirmitatem noſtram. *Quintò ad conſolationem* datur: nam cùm teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro quòd filii Dei ſumus, ea inſpiratio eſt ad conſolationem. *Sextò* datur *ad fervorem*, cùm in cordibus perfectorum vehementiùs ſpirans validum ignem charitatis accendit: ut non ſolùm in ſpe filiorum Dei, ſed etiam in tribulationibus glorientur, contumeliam gloriam reputantes, opprobrium gaudium, deſpectionem exaltationem.

§ II.

Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſeditquè ſupra ſingulos eorum. Et repleti ſunt omnes Spiritu Sancto, & cæperunt loqui variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. Act. 2.

Hodie, dilectiſſimi, (K) cæli diſtillaverunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſrael, & pluvia voluntaria ſegregata eſt hæreditati Chriſti. Spiritus enim Sanctus procedens à Patre, largiori munere ſuæ majeſtatis in Apoſtolos ſupervenit, & tribuit eis chariſmatum dona. Poſt magnificentiam enim Reſurgentis, poſt gloriam Aſcendentis, poſt Reſidentis ſublimitatem, non reſtabat niſi ut expectationi juſtorum lætitia adveniret, & cæli muneribus cæleſtes homines implerentur. Videamus autem ſi non & ſententiarum pondere, & verborum ordine hæc omnia Eſajas longè ante prædixit: *Erit*, inquit, *in die illa germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exultatio his qui ſalvati fuerint de Iſraël.* Germen Domini eſt Jeſus Chriſtus, qui ſolus de mundiſſimo eſt conceptus ſemine: quia etſi in ſimilitudine carnis peccati, non tamen in carne peccati: etſi Filius carnis Adæ, non tamē filius prævaricationis Adæ; qui non fuit naturâ filius iræ, ſicut reliqui omnes qui in iniquitatibus ſunt cōcepti. Iſtud ergo germen, quod de virga Jeſſe virore virgineo pullulavit, in *magnificentia* fuit cùm reſurrexiſſet à mortuis: quia tunc Dñus Deus meus magnificatus eſt vehementer, confeſſionem & decorem induens, amictus lumine ſicut veſtimento. Quanta autem Aſcendentis *gloria*, cùm medius Angelorum & Animarum ſanctarum ad Patrem deducitur, & triumphatrice palma cælis invectus ſuſceptum hominem in ipſa Divinitatis claudit identitate! Quis cogitet, nedum loquatur quàm ſit *fructus terræ ſublimis* in conſeſſu ad dexteram Patris, quod utique cæleſtium oculos reverberat naturarum, quod Angelicus intuitus contremit, non attingit? Veniat ergo *exultatio* Domine Jeſu his qui ſalvati ſunt de Iſrael, Apoſtolis tuis quos elegiſti ante mundi conſtitutionem. Veniat Spiritus tuus bonus, qui ſordes abluat, & infundat virtutes, in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris Dei. Hodie, inquam, feſtivitas eſt Spiritus Sancti [l] quia viſibiliter apparuit inviſibilis, ſicut & Filius cùm ſit nihilominùs inviſibilis in ſeipſo, dignatus eſt exhibere ſe in carne viſibilem. Hodie [m] ubi Spiritus Sanctus ſuper Apoſtolos in die Pentecoſtes deſcendiſſe memoratur, auditus viſum præveniſſe deſcribitur. Ait enim Scriptura: *Factus eſt repentè de cælo ſonus tanquam advenientis ſpiritus vehementis*. Et infra: *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis.* Duo ſunt [n] unde Spiritus Sanctus procedat, & quò. Proceſſio à Patre & Filio, poſuit tene-

g *Ibidem num. 2.* h *Ser. de Adven. Dom. num. 16. tom. 6. pag. 606.* i *Ser. 3. in die Pent. num. 8.*

K *Ser. 2. in die Pent. num. 1.* l *Ser. 1. in die Pent. num. 2.* m *Ser. 53. in Cant. num. 2.* n *Ser. 1. in die Pent. n. 1. & 2.*

tenebras latibulum ſuum: ſed proceſſio ad homines hodie cæpit innoteſcere, & eſt jam Fidelibus manifeſta. Et priùs quidem (quoniam ſic oportebat) ſignis viſibilibus inviſibilis Spiritus ſuum declarabat adventum: nunc ejus ſigna quò ſpiritualiora ſunt, eò magis congrua, eò magis videntur Spiritu Sancto digna. Venit tunc ſuper Diſcipulos in linguis igneis, ut verba ignea loquerentur, & legem igneam linguæ igneæ prædicarent. Nemo tamen conqueratur, quòd minimè nobis illa manifeſtatio Spiritûs fiat. *Unicuique enim datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem*. Denique ſi dicere opus eſt, nobis illa manifeſtatio potiùs quàm Apoſtolis facta eſt. Ad quid enim illis neceſſariæ linguæ Gentium, niſi ad converſionem Gentium? Fuit eis facta alia quædam manifeſtatio magis ad eos pertinens, & hæc uſque hodie fit in nobis. Manifeſtum enim fuit indutos eſſe Virtute ex alto, qui de tanta puſillanimitate ſpiritûs ad tantam devenêre conſtantiam. Non eſt jam fugere, non eſt abſcondi propter metum Judæorum, conſtantiùs modò prædicant, quàm deliteſcerent antè timidiùs. Denique mutationem illam dexteræ Excelſi manifeſtè declarat Principis Apoſtolorum priùs quidem inter ancillæ verba formido, poſtmodùm inter principum verbera fortitudo. *Ibant Apoſtoli* (ait Scriptura) *gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*: quem ſanè priùs cùm duceretur ad concilium, ſolum reliquerant fugientes. Quis dubitet adveniſſe Spiritum vehementem, qui mentes eorum inuiſibili illuſtraret potentia? In hunc modum etiam modò quæ Spiritus operetur in nobis, teſtimonium perhibent in nobis de eo. Quia igitur mandatum accepimus (o) ut declinantes à malo, faciamus quod bonum eſt; vide quemadmodùm Spiritus in utroque adjuvat infirmitatem noſtram. Nam diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus. Propterea ad declinandum à malo tria operatur in nobis, compunctionem, ſupplicationem, remiſſionem. *Primò operatur compunctionem*. Initium enim revertendi ad Deum, pænitentia eſt, quam ſine dubio Spiritus operatur, non noſter, ſed Dei: idquè & certa ratio docet, & confirmat auctoritas. Quis enim cùm ad ignem venerit algens, & fuerit calefactus, dubitabit ei ab igne veniſſe calorem, quem habere non poterat ſine illo? Sic ergo qui priùs in iniquitate erat frigidus, ſi poſtmodùm fervore quodam pænitentiæ accendatur, alium ſibi Spiritum, qui ſuum arguit & dijudicat, non dubitet adveniſſe. Habes hoc & in Euangelio, ubi cùm loqueretur Jeſus de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum: *Ille*, inquit, *arguet mundum de peccato*. *Secundò* (p) *operatur ſupplicationem*. Quid enim prodeſt pænitere de culpa, & non ſupplicare pro venia? Neceſſe eſt ut etiam hoc Spiritus operetur, dulcedine quadam ſpei replens animum, per quam fiducialiter poſtules nihil hæſitans. Viſne oſtendam tibi etiam hoc opus eſſe Spiritus Sancti? Utique dum abeſt ille, tale aliquid in tuo ſpiritu non invenies. Denique ipſe eſt, *in quo clamamus*: *Abba Pater*. Ipſe eſt Spiritus, *qui poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Et hæc quidem in corde noſtro. Quid autem in corde Patris? videamus. *Tertiò operatur remiſſionem peccatorum*. Sicut enim Spiritus Sanctus in nobis interpellat pro nobis, ita in Patre delicta donat cum ipſo Patre. Aduocatus noſter ad Patrem in cordibus noſtris, Dominus noſter in corde Patris. Itaque quod poſtulamus, idem ipſe donat, qui donat vt poſtulemus: & ſicut nos ergit piâ quadam fiduciâ, ita Deum inclinat ad nos magis piâ miſericordiâ ſuâ. Itaque ut omninò ſcias, quia remiſſionem peccatorum Spiritus Sanctus operatur, audi quod aliquando audierunt Apoſtoli: *Accipite Spiritum Sanctum*: *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Cæterùm ſi multi gementes (q) quid ſibi vult unius expreſſio? *Vox turturis audita eſt in terra noſtra*, inquit ſponſus. Quare non turturum? Fortè Apoſtolus Paulus id ſoluit ubi ait: *Ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Ita eſt. Ipſe inducitur gemens, qui gementes facit. Et quamlibet multi ſint quos ita gemere audias, unius tamen per omnium labia vox ſonat. Quidni illius qui ipſam vocẽ in ore ſingulorum pro quorumq; hominum neceſſitatibus format? Denique *vnicuique datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem*. Sua vox quemque manifeſtum fecit, & præſentem indicat. Et audi ex Euangelio quòd vocem habeat Spiritus Sanctus. *Spiritus* (inquit Jeſus ad Nicodemum) *ubi vult, ſpirat*: *& vocem ejus audis, ſed neſcis unde veniat, aut quò vadat*. Et ſi ille neſciebat, qui literam occidentem docebat mortuos magiſter mortuus: nos ſciamus, qui translati ſumus de morte ad vitam per vivificantem Spiritum, certo & quotidiano experimento, ipſo nos illuminante probamus vota & gemitus noſtros ab ipſo venire, & ad eum ire, illicquè invenire miſericordiam in oculis Dei. Quando enim ſui Spiritus vocem irritam faceret Deus? At ipſe ſcit quid deſideret Spiritus, quia ſecundùm Deum poſtulat pro nobis. Et de malo quidem declinando ſic.

§. III.

Porrò [r] ad faciendum bonum tria in nobis Spiritus bonus operatur: monet, & movet, & docet. Monet memoriam, rationem docet, movet voluntatem. In his enim tribus tota conſiſtit anima. *Primò monet Memoriam*. Memoriæ enim ſuggerit bona in cogitationibus ſanctis, atque ita ignaviam noſtram torporemquè repellit. Propterea quoties hujuſmodi ſuggeſtionem boni ſenſeris in corde tuo, da honorem Deo, & age reverentiam Spiritui Sancto, cujus vox ſonat in auribus tuis. Ipſe namque eſt qui loquitur juſtitiam. Et in Euangelio habes, quia ille *ſuggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis*. *Secundò Rationem docet*. Adverte quid præmiſerit: *Ille docebit vos omnia*. Dixeram enim quia docet rationem. Multi ſiquidem monentur ut benefaciant, ſed minimè ſciunt quid agendum ſit, niſi adſit denuò gratia Spiritus Sancti, ut quam inſpirat cogitationem doceat in opus proferre, ne vacua in nobis ſit gratia Dei. *Tertiò movet voluntatem*. *Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi* gratia. Propterea non ſolùm moneri & doceri, verùmetiam moveri & affici ad bonum neceſſe eſt ab eo uti-

o *Ibidem num.* 3. p *Ibidem num.* 4.

q *Ser.* 59. *in Cant. num.* 6. r *Ser.* 1. *in die Pent. num.* 5.

utique Spiritu, qui adjuvat infirmitatem noſtram, & per quem in cordibus noſtris diffunditur charitas, quæ eſt bona voluntas. Itaque [s] cùm ſic adveniens Spiritus totam poſſederit animam, ſuggerendo, inſtituendo, afficiendo: loquens ſemper in *cogitationibus* noſtris, ut audiamus & nos quid loquatur in nobis Dominus Deus, *rationem* illuminans, *voluntatem* inflammans, nonne tibi videtur quia *totam domum impleverint diſpertitiæ linguæ tanquam ignis*? Nam in his tribus ſuperiùs dictum eſt animam conſiſtere totam. Sint autem *diſpertitæ linguæ* propter multiplices cogitationes: ſed earum multiplicitas, & uno lumine veritatis, & uno charitatis fervore ſit tanquam ignis. Aut certè domûs impletio fini potiùs reſervetur, quando menſuram bonam & confertam & cogitatam & ſuperfluentẽ dabunt in ſinus noſtros. Sed quandò hæc erunt? Profectò cùm completi fuerint dies Pentecoſtes. Felices vos, qui jam intraſtis Quinquageſimam requiei, & Jubilæum annum. Fratres noſtros loquor, quibus jam dixit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis. Etenim hoc quoque inter ejus opera reperimus. Duo namque tempora celebramus, Quadrageſimæ unum, alterum Quinquageſimæ: illud ante Paſſionem Chriſti, iſtud poſt Reſurrectionem Chriſti: illud in compunctione cordis & lamentis pænitentiæ, iſtud in devotione ſpiritûs, & Alleluia ſolenni. Prius quidem tempus ipſa eſt vita præſens: poſterius verò tempus quietem Sanctorum ſignificat, quæ eſt poſt mortem. Cùm autem venerit illius Quinquageſimæ finis, in judicio ſcilicet & in reſurrectione, completis diebus Pentecoſtes, aderit plenitudo Spiritûs, & totam replebit domum. Plena ſiquidem erit omnis terra Majeſtate ejus, quando non ſolùm anima, ſed & ipſum corpus ſpirituale reſurget, ſi tamen juxta Apoſtoli monitum, dum adhuc eſt animale, fuerit ſeminatum. Placebitne tibi Domine Jeſu [t] ut dones mihi Vitam tuam, ſicut dediſti Conceptionem? quia non ſolùm conceptio mea immunda, ſed & vita perverſa, & mors periculoſa eſt: & poſt mortem reſtat mors gravior, mors ſecunda. Non ſolùm, ait, Conceptionem meam, ſed & Vitam meam, & hoc per ſingulos ætatum gradus infantiæ, pueritiæ, adoleſcentiæ, juventutis, tibi donabo, adjicens Mortem, Reſurrectionem, & Aſcenſionem. Hoc autem ideo, ut *Conceptio* mea emundet tuam: *Vita* mea inſtruat tuam: *Mors* mea deſtruat tuam: *Reſurrectio* mea præcedat tuam: *Aſcenſio* mea præparet tuam. Et ne de abſentia mea vel murmures vel contriſteris [u] mittam tibi Spiritum Paracletum, qui tibi donet pignus ſalutis, robur vitæ, ſcientiæ lumen. *Pignus ſalutis*, ut ipſe Spiritus reddat teſtimonium ſpiritui tuo, quòd filius Dei ſis: qui certiſſima ſigna prædeſtinationis tuæ cordi tuo imprimat & oſtendat: qui donet lætitiam in corde tuo, & de rore cæli etſi non continuè, tamen ſæpiſſimè mentem tuam impinguet. *Robur Vitæ*, ut quod per naturam tibi eſt impoſſibile, per gratiam ejus non ſolùm poſſibile, ſed & facile fiat: ita ut in laboribus, in vigiliis, in fame & ſiti, & in omnibus obſervantiis (quæ niſi farinulâ iſtâ dulcorenter, prorsùs mors in olla appareat) delectabiliter incedas ſicut in omnibus divitiis. *Scientiæ lumen*, ut cùm omnia beneſeceris, te ſeruum inutilem putes: & quidquid boni in te inveneris, illi tribuas à quo omne bonum eſt, ſine quo non parum aliquid, ſed nihil omninò potes incipere, ne perficere dicam. Sic ergo Spiritus iſte in tribus iſtis te docebit omnia quæ ad tuam pertinent ſalutem, quia in ipſis eſt plena & abſoluta perfectio. Et hoc eſt [x] quod per Prophetam Oſeam idem Spiritus dicit: *Seminate vobis ad juſtitiam*, ubi pignus ſalutis oſtenditur: *metite ſpem vitæ*, ubi vitale robur accipitur: *illuminate vobis lumen ſcientiæ*, quod verbis propriis ſubinfertur. Unde & Spiritus iſte ſuper Apoſtolos in igne apparuit, propter lumen pariter & ardorem. Quos enim repleverit, & ſpiritu fervere & in veritate cognoſcere facit, quia ſola miſericordia eſt, quæ eos & prævenit & perducit. Præterea electos ſuos Spiritus Sanctus [y] qui in columba apparuit & igne, & in humilitate reddit *ſimplices*, ne per elationem ſuperbiant: & in puritate *audaces*, ne per inertiam torpeſcant. Vides igitur [z] quàm verum dixerit ille qui dixit: *Dominus ſollicitus eſt mei*. Pater ut ſervum redimat, Filio non parcit: Filius ſeipſum libentiſſimè tradit: Spiritum Sanctum uterque mittit: & ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quid autem à te quęrit qui tanta ſollicitudine te quæſivit, niſi te ſollicitum ambulare corã Deo tuo? Hanc ſollicitudinem non facit niſi Spiritus Sanctus, qui ſcrutatur profunda pectorũ noſtrorum, diſcretor cogitationum & intentionum cordis: qui nec minimam paleam intra cordis (quod poſſidet) habitaculum patitur reſidere, ſed ſtatim igne ſubtiliſſimæ circumſpectionis exurit Spiritus dulcis & ſuavis, qui noſtram voluntatem flectat, imò erigat & dirigat magis ad ſuam: ut eam & veraciter intelligere, & ferventer diligere, & efficaciter implere poſſimus. Omnibus nobis, ni fallor [a] datus eſt Spiritus ad ſalutem, ad fervorem non ita. Pauci enim ſunt, qui hoc Spiritu fervoris repleãtur: pauci ſunt, qui ſtudeant æmulari. Contenti ſumus anguſtiis noſtris, nec reſpirare in libertatem illam, nec ſaltem ad eam aſpirare conamur. Væ nobis, Fratres, (b) ſi luxerimus tantùm. Nam lucemus quidem & magnificamur ab hominibus: ſed mihi pro minimo eſt, ut ab humano judicer die. Qui enim judicat me, Dominus eſt, qui fervorem ab omnibus exigit, ſplendorem verò non ita. *Ignem*, inquit, *veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur*? Hæc nempè eſt commune mandatum: hoc eſt quia exigitur ab univerſis, nec ulla, ſi deeſſe contigerit, admittitur excuſatio. Dicas fortaſſis (c) in igne ut fervorem ſic & ſplendorem eſſe? Non contendo, licet fervor ei quodammodò ſubſtantialior videatur. Ipſum Dominum potiùs audiamus quid magis in igne commendet. *Ignem, ait, veni mittere in terram, & quid volo niſi ut ardeat*? Cognoviſti certè quid velit. Sed nec illud quidem ignoras, quod vita in voluntate ejus, & ſervus ſciens nec faciens Domini voluntatem, plagis plurimis habeat vapulare. Quid lucere feſtinas? Nondum illud advenit tempus, in quo fulgebunt juſti ſicut ſol in regno Patris eorum. Interim

per-

s *Ibidem num. 6.* t *Ser. 2. in die Pent. num. 5.* u *Ibidem nu. 6.*

x *Ibidem num. 7.* y *Ser. 4. in Dom. Palm. num. 12.* z *Ser. 2. in die Pent. num. 7. & 8.* a *Ser. 3. in die Pent. num. 8.* b *Ser. in nat. S. Joan. Bapt. num. 3.* c *Ser. 3. de verb. Eſa. num. 4.*

Digitized by Google

pernicioſus eſt iſte appetitus lucendi: fervere enim multò meliùs eſt. Denique ſi tam vehementer ſplendorem deſideras, quòd videri vis, eſſe curato, & primùm quære fervorem, nec dubium quin & ſplendor adiiciatur tibi. Alioquin in caſſum laboras: quia vanus eſt ſplendor abſque fervore. Mutuata aut magis certè ſimulata lux eſt, quæ non ab igne procedit,

§. IV.

Facta autem hac voce, convenit multitudo, & mente confuſa eſt: quoniam audiebat unuſquiſque linguâ ſuâ illos loquentes. Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nonne ecce omnes iſti qui loquuntur Galilæi ſunt, & quomodò nos audivimus unuſquiſque linguam noſtram, in qua nati ſumus? Quidnam vult hoc eſſe? Alii autem irridentes dicebant: Quia muſto pleni ſunt iſti. Act. 2.

Quàm libenter vobis communicem (d) ſi quid mihi ſuperna dignatione ſenſero inſpiratum, novit Spiritus ipſe, cujus hodie ſolemnitatem præcipuam celebramus, utinam devotione præcipua. Ipſe eſt enim, qui Virgini obumbravit, Apoſtolos roboravit: ut & virgineo corpori temperaret Deitatis acceſſum, & Apoſtolos indueret virtute ex alto, ferventiſſima ſcilicet charitate. Hanc nimirùm Apoſtolicus ille chorus loricam ſeſe induit ſicut gigas *ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis: ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis*. Quia enim in domum fortis, ligare eum, & vaſa ejus diripere mittebantur, opus erat fortitudine ampliori. Alioquin quàm multum erat ad ipſos, ut de morte triumpharent, & ne ipſæ quidem portæ inferi prævalerent adversùs eos, ſi nō vigeret in eis ea quę in eis vinceret dilectio fortis ut mors, dura ſicut infernus æmulatio? Hunc ſibi zelum imbiberāt, cùm vino ebrii putarentur. Et verè ebrii vino, ſed non eo, quo ab incredulis ebrii credebantur. Planè inquam ebrii, ſed vino novo, quod veteres quidem utres nec mererentur accipere, nec continere valerent. Hoc enim Vinum vera illa Vitis ſuderat de excelſo, Vinum lætificans cor, non ſtatum mentis evertens: Vinum germinans virgines, non apoſtatare faciens etiam ſapientes. Novum Vinum, ſed habitantibus ſuper terram. Nam in cælis quidem olim copioſiſſimè redundabat, non in utribus nec in teſteis vaſis, ſed in cella vinaria, in ſpiritualibus apothecis. Fluebat per vicos & plateas omnes illius civitatis Vinum in quo lætitia cordis, non carnis luxuria eſt: nam terrigenæ & filii hominum Vinum ejuſmodi non habebant. Sic igitur (e) cælum quidem Vino proprio fruebatur, quod terra interim neſciebat: ſed ne ipſa quidem terra penitùs inops Carne Chriſti gloriabatur, cujus præſentiam nihilominùs ſitiebat. Quidni fideliſſimum fieret gratiſſimumquè commercium inter cælum & terram, inter Angelos & Apoſtolos, ut exhiberetur illis Caro Chriſti, iſtis Vinum cæli, eſſetquè in terra Spiritus, Caro in cælis, ac deinceps omnia omnibus communia in æternum? *Niſi* (inquit) *ego abiero, Paracletus non veniet ad vos*. Ac ſi diceret: Si non dederitis quod amatis, non habebitis quod deſideratis. Expedit ergo vobis ut ego vadam: vos quoque de terra ad cælum, de carne ad ſpiritum translaturus. Filius enim ſpiritus, Pater ſpiritus, Spiritus Sanctus ſpiritus eſt. Denique ſpiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus. Sed & Pater, quia ſpiritus eſt, tales quærit adoratores, qui adorent eum in ſpiritu & veritate. Spiritus tamen Sanctus quaſi ſpecialiter ſpiritus dicitur, quòd ab utroque procedat, firmiſſimum & indiſſolubile vinculum Trinitatis: tanquam propriè ſanctus, quòd ſit donum Patris & Filii, omnem ſanctificans creaturam: quamvis Pater quoque & ſpiritus & ſanctus, itemquè & Filius & ſpiritus & ſanctus ſit. Verùtamen (f) quis Vinum jucundiſſimum Spiritus Sancti valeat explicare? Vinum, inquam, & ſi magis placet, muſtum. Mox enim accepto ab Apoſtolis & aliis qui cum eis erat expectantibus Spiritu Sancto, inebriati ſunt, eructaverunt verbum bonum, loquebantur variis linguis magnalia Dei. Ante timore abſconditi, nunc cucurrerunt foras: non jam timuerunt aquam populi frementis, charitatis igne ſucсenſi. Tunc pro certo experientes verum eſſe, quod ſcriptum eſt: *Aqua multa non potuerunt extinguere charitatem, & flumina non obruerunt illam*. Irruerunt quidem in eos flumina poteſtatum, fluxerunt aquæ populoſæ multitudinis, flaverunt venti & procellæ comminationum & verborum: ſed ignis charitatis non eſt extinctus, imò etiam auctus eſt. *Ibant enim Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Chriſti contumeliam pati*. Eſt etiam auctus ignis charitatis, pluribus per eorum prædicationē accenſis, & eadem quâ ipſi ardebant jucunditate ſuccenſis. Sed quid ajebant Judæi, omnium bonorum increduli? *Muſto*, inquiunt, *pleni ſunt*: mentientes & ignorantes verum dixerunt. *Muſto* quippè illo nobiliſſimo charitatis Dei, imò Charitate Deo repleti erant, inflammante ad amorem, & confortante ipſos contra timorem. Unde ſicut muſtum non patitur ſe contineri à vaſe, niſi foramen habeat unde prorumpat: ſic ab Apoſtolorum corde per ora eorum ſe muſtum Spiritus Sancti manifeſtavit loquentia magnalia Dei, cum mirabili eloquentia. Non enim impedit, ſed expedit linguam hauſtus muſti hujus: ut illud poëticum verum inveniatur, *Fæcundi calices, quem non fecère diſertum*? Fæcundus verò calix Domini & præclarus inebriaverat eos, quia ſicut ait Apoſtolus: *Charitas Dei diffuſa erat in cordibus eorum*. Sed videntur verbis noſtris verba Petri contraria, qui hauſtu novi muſti audax factus jam non ſolùm non timuit verba mulieris, ut ante, ſed nec verba principum. Hic ergo obiiciens ſe in medium dixit, Diſcipulos ebrios non a vino. Sed audiamus verba ipſius optimè diſtincta: *Non enim*, inquit, *ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt*. Ac ſi diceret: Non utique muſto terreno ebrii ſunt, ſicut vos putatis, ſed cæleſti Spiritu. Propterea ſponſa ait: (g) *Introduxit me rex in cellam vinariam*. Quænam iſta ſit cella vinaria, prætereo dicere, quia dixiſſe me recolo. Tamen ſi ad Eccleſiam referatur ſermo, cùm repleti Spiritu Sancto diſcipuli muſto ebrii à populo putarentur: tunc tanquam amicus

d *Ser. 2. in die Pent. num. 1.* e *Ibidem, num. 2.*

f *Tract. de vite myſt. cap. 49. num. 190.* g *Ser. 49. in Cant. nu. 2.*

Digitized by Google

amicus Sponſi pro ſponſa ſtans Petrus in medio eorum, *Non* (inquit) *ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt*. Attende interim quòd non omninò ebrios, ſed ebrios ſicut ab illis æſtimati ſunt, denegavit. Erant enim ebrii, ſed Spiritu Sancto, non muſto. Et quaſi teſtificarentur ab plebem revera in illam ſe fuiſſe cellam vinariam introductos, rursùm Petrus pro omnibus: *Sed hoc eſt* (ait) *quod dictum eſt per Prophetam Joël: Et erit in noviſſimis diebus*, (*dicit Dominus*) *effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem*, *& prophetabunt filii veſtri & filiæ*: *& juvenes veſtri viſiones videbunt, & ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt*. An non tibi cella videtur fuiſſe vinaria illa domus, in qua erant Diſcipuli pariter congregati, cùm *factus eſt repentè de cælo ſonus tanquam advenientis ſpiritus vehementis*, *& replevit totam domum ubi erant ſedentes*, adimplevitquè prophetiam Joëlis? Et nonne unuſquiſque illorum exiens inebriatus ab ubertate domus illius, & torrente potatus dicere meritò quibat, *quoniam introduxit rex in cellam vinariam*? Hauriamus quoque & nos, chariſſimi, (h) de vino jucundiſſimo hujus Spiritus Sancti. Quod ſi vel in quo hauriamus ſcilicet vas intellectûs non habemus, curramus cum plena fiducia ad ſingularem noſtrum ac providum Conditorem, cujus figmentum ſumus; oremuſquè eum, ut vas formet in anima noſtra hujus dulciſſimi muſti capax: ut noſtro conſolatore Spiritu gratiæ ſeptiformis accepto, multiformes tentatoris adverſarii noſtri laqueos evadamus, & pedes affectuum noſtrorum in compedes Sapientiæ iniiciamus: ut cum ipſa Sapientia colligati vinculis charitatis indeſinenter & indefeſſè curramus poſt illam, donec ad ſaporis ipſius plenitudinem attingamus, ubi jam non per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem Regem noſtrum in decore videamus, & ſicut ſumus cogniti, cognoſcamus. Veniat obſecro Domine Jeſu (i) ille Spiritus tuus Deus & Dominus meus, veniat in cor meum, & ſic inebriet illud tuo amore, ut nullum alium præter te quæram amorem, nullam aliam præter te amem pulchritudinem, nullam præter te valeam guſtare dulcedinem, qui es fauus mellis Deus & Homo, mel de Deo Patre, fauus de Virgine Matre. Mel in ſinu Patris: fauus fractus in Cruce. Mel impaſſibilis regnans cum Patre: fauus in ſepulchro. Mel cum Patre & Spiritu Sancto regnans in cælo & in omni loco, benedictus per cuncta ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT V.

De ſeptiformi gratia Spiritus Sancti, quæ comparatur etiam ſeptem beatitudinibus Euangelicis.

Paracletus Spiritus Sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia quæcunque dixero vobis. *Joan.* 14.

1. *gratia Spiritus Sancti eſt timor Domini*. 2. *gratia ejus eſt Spiritus pietatis*. 3. *gratia ejus eſt Spiritus ſcientiæ*. 4. *gratia ejus eſt Spiritus fortitudinis*. 5. *gratia ejus eſt Spiritus conſilii*. 6. *gratia ejus eſt Spiritus intelligentiæ*. 7. *gratia ejus eſt Spiritus ſapientiæ*.

§. I.

Ex omnibus (a) quæ ſaluandis populis fuerant neceſſaria, nihil penitùs defuit Saluatori noſtro Jeſu Chriſto. Ipſe eſt enim de quo præcinit Iſaias Propheta, dicens: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet*: *& requieſcet ſuper eum Spiritus Domini*, *ſpiritus ſapientiæ & intellectus*, *ſpiritus conſilii & fortitudinis*, *ſpiritus ſcientiæ & pietatis*, *& replebit eum ſpiritus timoris Domini*. Fideli reconciliatori Chriſto (b) nec *timoris* ſpiritus defuit, quo Patri ſemper reverentiam exhiberet, ſemper ei deferret, ſemper gloriam ejus quæreret: nec ſpiritus *pietatis* defuit, quo miſericorditer compateretur hominibus. Unde & neceſſarium habuit ſpiritum quoque *ſcientiæ*, per quem timoris pariter & pietatis diſtributio fieret inconfuſa. In his autem tribus, timore, pietate, & ſcientia, Mediator noſter Chriſtus Jeſus reconciliavit homines. Nam in conſilio & fortitudine de manu diaboli adverſarii liberavit. *Conſilio* ſiquidem priſtino jure priuavit hoſtem, data poteſtate ut manus iniiceret innocenti. *Fortitudine* prævalvit, ne violenter poſſet retineri Redemptor, dum victor ab inferis rediit, & vita omnium cum eo ſurrexit. Exinde cibat nos pane vitæ & *intellectûs*, & potat nos aquâ *ſapientiæ* ſalutaris. Non venit vacuè (c) quia non venit vacuus. Nam quomodò vacuus, in quo habitavit plenitudo? Neque enim ei datus eſt ad menſuram Spiritus. Denique & venit in plenitudine temporis, plenum proinde venire ſe indicans. Benè plenum, quem unxit Pater oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis. Vnxit & miſit plenum gratiæ & veritatis. Vnxit, ut vngeret. Omnes ab eo vncti ſunt, qui de plenitudine ejus meruerunt accipere. Sciebat ſe ad infirmos deſcendere, exhibuitquè qualem oportvit. Et quoniam multæ erant infirmitates, multa quoque providus medicus medicamina curavit afferre. Attulit ſpiritum ſapientiæ & intellectus, ſpiritum conſilii & fortitudinis, ſpiritum ſcientiæ & pietatis, & ſpiritum timoris Domini. Nota verò prophetiam Iſaiæ à ſuperiori cæpiſſe (d) & deſcendiſſe ad inferiora, quia Mediatoris annunciabat deſcenſum. Nos autem per eaſdem Spiritus Sancti gratias, ejuſdem Mediatoris Dei & proceſſum operis & ad ſuperiora inveſtigantes regreſſum, ab inferioribus, id eſt, à timore incipimus. *Prima* gratia Spiritus Sancti (e) eſt *timor Domini*. Qui hanc habet gratiam, omnem odit iniquitatem, juxta illud Pſalmiſtæ: *Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum*. Et in alio loco ait: *Omnem viam iniquitatis odio habui*. Scriptum namque eſt: *Timor Domini odit malum*. Et item: *Vir timens Deum, & recedens à malo*. Sine hac gratia prima gratiarum, quæ totius religionis exordium eſt, nullum bonum pullulare vel manare poteſt. Sicut enim ſecuritas vel deſidia cauſa eſt & mater omnium delictorum, ſic timor Domini radix eſt & cuſtos

h *Tract. de vite myſt. cap.* 46. *num.* 191. i *Ser.* 6. *in ultim. Cana num.* 66.

a *Ser.* 2. *in Annunciat. B. M. num.* 5. b *Ibidem num.* 3. & 4. c *Ser.* 16. *in Cant. num.* 12. d *Lib.* 2. *de amore Dei cap.* 12. *num.* 35. e *Ser. de* 7. *grat. Spirit. num.* 1. *tom.* 6. *pag.* 546.

Digitized by Google

cuſtos omnium bonorum. Unde ſcriptum eſt: *Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, citò ſubvertetur domus tua*. Omne namque ædificium virtutum illicò vergit in præcipitium, ſi hujus gratiæ amiſerit præſidium. Unde Salamon ait: *In timore Domini eſto quotidie, quia habebis ſpem in noviſſimo, & præſtolatio tua non auferetur*. Hinc & Apoſtolus ait: *Cùm metu & tremore veſtram ſalutē operamini*. Et quid plura? Connexa ſunt timor & religio, nec manere poteſt alterum abſque altero. Unde *Cornelius vir religioſus ac timens Deum*: & Simeon *juſtus & timoratus*. Denique Salamon: *Deum*, inquit, *time*, & *mandata ejus obſerua*. Hunc verò timorem ſic habere debemus, quomodo aſſerit ſe habuiſſe Job beatiſſimus, dicens: *Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum*. Per hunc timorem Dei vniverſa deſerimus, mundo abrenunciamus, noſqueipſos, ſicut dicitur nobis: *Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum*. Iſte ergo divinus timor, qui eum quem perfectè imbuit, paupertati ſubiicit, & à malo dividit, ita eſt primus in ordine gratiarum, ſicut paupertas in ſerie beatitudinum, de qua Dominus in cæterarum fundamento virtutum eam ponens, ait: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*.

§. II.

Secunda gratia (f) eſt *ſpiritus pietatis*, illi ſecundæ quæ in Evangelio ponitur beatitudini ſimilis, de qua Dominus ſic ait: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*. De talibus Dominus in Eſaia ait: *Spiritus Domini ſuper me, ad annunciandum manſuetis miſit me*. Moyſes quoque mitiſſimus erat ſuper omnes homines qui morabantur in terra. Itē de talibus Job dicit: *Dominus ponit humiles in ſublime, & merentes erigit ſoſpitate*. Unde & illud de Domino dicitur: *Humiles ſpiritu ſalvabit*. E contra de ſuperbis dicitur: *Dominus ſuperbis reſiſtit*. *Ante ruinam exaltatur cor*. Superbia de ſupernis ad ima præcipitat, humilitas verò de imis ad ſuperna elevat. Angelus enim in cælo ſuperbiens, ad tartara corrvit: homo in terra ſe humilians, ad cælos aſcendit. Tantò verò quiſque debet eſſe humilior, quantò eſt ſublimior. Unde ſcriptum eſt: *Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam*. Hinc ipſe Dominus ad diſcipulos ait: *Qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus*. Item: *Cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus*. Item ipſe dicit: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. Sine hac humilitatis virtute, reliquæ virtutes nequeunt prodeſſe. Unde Gregorius ait: *Qui virtutes ſine humilitate congregat, eſt quaſi qui in ventum pulverem portat*. Sicut enim pulvis venti validi flatu diſpergitur, ſic omne bonum ſine humilitate inanis vento gloriæ rapitur. Multò etiam meliùs eſt peccatorem eſſe humilem, quàm juſtum arrogantem. Quod à Domino evidenter oſtenditur, ubi Publicanus & Phariſæus in exemplum adducuntur, ſicut quidam Sapiens ait: *Melior eſt in malis factis humilis confeſſio, quàm in bonis factis ſuperba gloriatio*.

§. III.

Tertia gratia ſive donum (g) eſt *ſpiritus ſcientiæ*, de quo dono Salamon ait: *Qui addit ſcientiam, addit & dolorem*. Vera namque ſcientia eſt, ſcire nos mortales & caducos & fragiles eſſe, & in hoc exilio, & in hoc erguſtulo, in hac peregrinatione, in hac valle lachrymarum dolendum & lugendum eſſe. Unde dicitur in tertia beatitudine, huic tertio dono congruenti: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. Item: *Væ vobis qui nunc ridetis, quia plorabitis*. Hinc Salamon ait: *Riſus dolore miſcebitur: & extrema gaudii luctus occupat*. Meritò qui ſe invento flevit (h) gaviſus eſt viſo Domino, ad cujus utique miſerationis intuitum tantos jam levavit manipulos, remiſſionem, ſanctificationem, ſpem vitæ. O quàm verus eſt ſermo, qui in Propheta legitur: *Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent*. Ubi breviter comprehenſa utraque cognitio eſt, & noſtri quidem in lachrymis ſerens: quæ autem Dei, metens in gaudio. Hac ergo in nobis gemina præeunte notitia, jam ea quæ fortè ſupercreverit ſcientia minimè inflat, utpote quæ nihil afferre valeat terreni commodi vel honoris, quòd non ſit ſanè inferiùs ſpe concepta, lætitiaquè ſpei jam altiùs radicata in animo. Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Ideo illa non confundit, quia iſta infundit certitudinem. Per hanc enim ipſe Spiritus teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro quòd filii Dei ſumus. Quidnam igitur nobis de noſtra quantacunque ſcientia provenire poſſit, quod non ſit minus hac gloria, qua inter Dei filios numeramur? Parum dixi, nec reſpici in ejus comparatione poteſt Orbis ipſe & plenitudo ejus, etjamſi totus cedat unicuivjs noſtrûm in poſſeſſionem. Cæterùm ſi nos ignorantia Dei tenet, quomodò ſperamus in eum quem ignoramus? Si nos ignorantia noſtri tenet, quomodò humiles erimus, putantes nos aliquid eſſe, cùm nihil ſimus? Scimus autem nec ſuperbis nec deſperatis partem eſſe vel ſocietatem in ſorte Sanctorum.

§. IV.

Quarta gratia (i) eſt *ſpiritus fortitudinis*, quartæ in Evangelio beatitudini ſimilis, de qua dicitur: *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. Qui enim juſtitiam eſurit & ſitit, contra quælibet adverſa fortis inſuperabiliſquè & imperterritus exiſtit. Unde Salamon ait: *Juſtus ut leo confidit, & abſque terrore erit*. Item: *Non contriſtabitur juſtus quidquid ei acciderit*. Hoc ſpiritu fortitudinis erant præditi omnes, de quibus loquitur Apoſtolus: *Sancti ludibria & verbera experti ſunt, inſuper & vincula & carceres: lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti. Quibus dignus non erat mundus: in ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in cavernis terræ & hi omnes teſtimonio fidei probati ſunt.* Hæc & Apoſtolus ipſe expertus eſt, qui ait: *Quis nos ſe-*

f *Ibidem num.* 2.

g *Ibidem num.* 3. h *Ser.* 37. *in Cant. num.* 4. i *Ser. de* 7. *grat. Spir. San. num.* 4.

parabit à charitate Chriſti? tribulatio &c. Iſte ſpiritus fortitudinis omnem alienam malitiam ſuſtinet,& adversùs hoſtiles inſidias inſtruit & munit. Unde Sponſus in ſponſæ præconio ait: *Pulchra es amica mea, ſuavis & decora ſicut Jeruſalem, terribilis ut caſtrorum acies ordinata.* Quid enim fortius eſt illis (k) quibus tribulatio pro ſolatio, contumelia pro gloria, inopia pro abundantia ducitur? Iſti carnem non habent, quia in carne carnem obliti audiunt ab Apoſtolo: *Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu.* Hoc oſtenderunt & illi tres pueri (l) in fornacis incendio æſtuantis poſiti, quibus ipſa flamma refrigũit: & præcipuè Inclytus ille Martyr Vincentius, qui cùm graviter torqueretur, non ſolùm toleraſſe, ſed etiam tortorem ſuum conſtanter provocaſſe fertur his verbis: *Inſurge* (inquit) *& toto malignitatis ſpiritu debacchare, videbis me Dei virtute plus poſſe dum torqueor, quàm poſſis ipſi qui torques.*

§. V.

Quinta gratia ſive donum (m) eſt *ſpiritus conſilii*, qui aliis facit compati & miſereri, illi competens quintæ beatitudini, de qua dicitur: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Hinc & Salamon ait: *Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur.* Hanc principaliter trifariam exercemus, vel quando ſex ejus quæ in Evangelio leguntur opera implemus; vel quando delinquentes corrigere & ad bonum reducere ſtudemus: vel quando injurias nobis illatas facilè indulgemus. Iſte ſecundus clementiæ modus, ſive conſilii ſpiritus, Deum fecit ſemetipſum exinanire, formâ ſervi accipere,ſcilicet ut ſic poſſet ovem errantem corrigere,& ad proprium ovile reducere. Unde Apoſtolus ait: *Semetipſum dedit pro peccatis noſtris, ut nos eriperet de præſenti ſæculo nequam.* Huic conſulendi modo ſic oportet inſiſtere,ut injungitur ab Apoſtolo monente: *Inſta opportunè, importunè.* Eſt & alius conſulendi modus, ſcilicet diſcretionis virtus, quâ veras à palliatis atque ſimulatis virtutibus diſcernimus: quâ etiam ipſum Satanam hypocryſis auctorem dignoſcimus. Ipſe enim *Satanas* (ut ait Apoſtolus) *transfigurat ſe in Angelum lucis*: & juxta beati Cypriani dictum, miniſtros injuſtitiæ ſubornat, noctem afferentes pro die, interitum pro ſalute. Iſta quidem cæterarum virtutum magiſtra ac domina omnes alias proinde temperat, ac ſupernè gubernat: & ne ultra vel citrà evagentur licenter, imperialiter ac diſcretè conſervat. Unde Boëtius ait: Virtutes medium tenent; ſi vel ultra vel infra quàm oportuerit, fiat, à virtute diſceditur.

§. VI.

Sexta gratia (n) eſt *ſpiritus intelligentiæ*, illi ſextæ beatitudini congruus, de qua dicitur: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Niſi enim mentis intuitus diligenter purificatus fuerit, myſtica ac divina liquidè intelligere nequit. Nam ſcriptum eſt: *Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu.* Unde Salamon ait: *Abominatio Domini, cogitationes malæ. Perverſæ cogitationes ſeparant à Deo.* Qui ergo vult ſincerum ac lucidum intellectum habere, pravarum cogitationum phantaſias ac nebulas ſtudeat effugare, & omni diligentia & cautela cor ſervare. Unde Salamon ait: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit.* Eſt quidem vigilia hæc ſuper cor (o) cui ſanè omnem jam cuſtodiam exhibere Sapiens monet: nimirùm *quia ex ipſo vita procedit.* Ego tamen etiam hanc conſtare arbitror ſpecialiter in duobus, ut videlicet ſuper affectionum pariter & cogitationum ſuarum greges mens ſollicita vigilanter intendat. Et benè huic datur omnis cuſtodia, à quo cæteras quoque duas vigilias (ſcilicet manûs & linguæ) procedere conſtat: niſi fortè (quod abſit) ſimulationis gerantur ſtudio, & pietatis habeant ſpeciem, non virtutem. Sicut enim fontis vena ſcaturiens, niſi foſſas ante repleverit adjacentes, nec refluere, nec ſedare, nec in altum ſeſe tollere prævalebit, quòd videlicet aliàs occupetur: ſic humanus animus donec manûs & linguæ cuſtodias ſolerter impleat, nec ad perfectam ſuiipſius poterit reflecti curam, nec jucunda devotionis tranquillitate frui, nec in ſublimem divinæ contemplationis proficere gradum. Denique (p) duobus modis vita à corde procedit. *Primo*, quia corde creditur ad juſtitiam, & juſtus ex fide vivit, & fide mundatur cor, & mundo corde Deus videtur, id eſt, agnoſcitur: & hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te unum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. *Secundo* modo vita à corde procedit, quia Chriſtus vita noſtra, qui nunc per fidem habitat in cordibus noſtris, erit cùm apparebit, & nos cum ipſo apparebimus in gloria: & qui nunc latet in corde, tunc quaſi de corde ad corpus procedet, quando reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Unde & Apoſtolus Joannes ait: *Nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus.*

§. VII.

Septima gratia ſive donum (q) eſt *ſpiritus ſapientiæ* quidam internus ſapor, ac ſuaviſſimus guſtus. Unde Pſalmiſta ait: *Guſtate & videte quoniam ſuavis eſt Dominus.* Et iterum: *Vacate & videte.* Et iterum: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Hoc divinæ ſapientiæ interno guſtu ſuperna prælibamus, videlicet contẽplantes quàm amœnum ſit Angelicis cœtibus intereſſe, ubi nil poterit quod diſpliceat, eſſe: nil quod placeat, abeſſe. Iſta ſeptima gratia illi beatitudini verè congruit, de qua ait Dominus: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Qui enim mentem pacificam & ſerenam habent, de ſupernis dulciùs ſapiunt, & ſubtiliùs vident. Nam quò quis patientior eſt, eò probatur eſſe ſapientior. Unde Salamon ait: *Doctrina viri per patientiam dignoſcitur.* De talibus alibi dicitur: *Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum.* Hæc eſt illa pax (r) quam reliquit Chriſtus, quando dedit & ſuam. Siquidem *donum & pax electis Dei*: pax utique præſentis vitæ,& donum futuræ. Illa ſuperat omnem ſenſum, ſed & huic quidquid ſub Sole pla-

k *Ser. 93. diuer. num. 2.* l *Ser. 96. diuer. num. 4.* m *Ser. de 7. grat. Spir. San. num. 5.* n *Ibidem. num. 6.*

o *Ser. 17. diuer. num. 5.* p *Ser. 32. diuer. num. 1.* q *Ser. de 7. grat. Spir. San. num. 7.* r *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 22. num. 69.*

Digitized by Google

placet, quidquid in mundo concupiſcitur, non poterit comparari. Hæc eſt gratia devotionis, & unctio docens de omnibus, quam expertus novit, inexpertus ignorat: quoniam nemo ſcit, niſi qui accipit. Utinam hîc filiorum hominum concupiſcentia vigilet [s] utinam vel curioſitas excitetur, ut dicant in cordibus ſuis: Non videtur hoc verbum adinventionis humanæ, cui ſic conſonant uno ore teſtimonia Scripturarum. Quod ſi ita eſt, ſine dubio vehementer erramus. Probare libet an hæc ita ſe habeant, guſtare quid abſconditum manna ſapiat, experiri quid ſit centuplum, & quale ſit gaudium in Spiritu Sancto. Cras profectò reſpondebit ei juſtitia ſua, qui id ſtudioſè quæſierit. Confeſtim ut guſtaverit, videbit quàm ſuavis eſt Dominus, quoniam bonus nonmodò tenenti, ſed & quærenti ſe, animæ ſperanti in ſe. Propter hoc ſponſa [t] non minùs verecundè quàm cautè & lectuli ſecretum petebat & noctis, orare hoc eſt Deum quærere volens. Unum eſt enim. Alioquin non rectè oras, ſi orando præter Deum non quæras, quoniam in ipſo ſunt omnia. Ibi remedium vulnerum, ibi ſubſidia neceſſitatum, ibi reſarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ reperiuntur. Ecce nunc tempus quærendi [u] ecce nunc dies inveniendi præ manibus ſunt. *Quærite* (inquit Iſaias) *Dominum dum inveniri poteſt, invocate eum dum propè eſt*. Magnum bonum eſt [x] quærere Deum. Ego hoc nulli in bonis animæ ſecundum exiſtimo. Primum in donis, alterum in profectibus eſt. Virtutum nulli accedit, cedit nulli. Cui accedat quam nulla præcedit? Cui præcedat quæ omnium magis conſummatio eſt? Quæ enim virtus adſcribi poſſit non quærenti Deum, aut quis terminus quærenti Deum? *Quærite* (inquit Pſalmiſta) *faciem ejus ſemper*. Exiſtimo, quia nec cùm inventus fuerit, ceſſabitur à quærendo. Non pedum paſſibus, ſed deſideriis quæritur Deus. Et utique non extundit deſiderium ſanctum felix inventio, ſed extendit. Numquid conſummatio gaudii, deſiderii conſumptio eſt? Oleum magis eſt illi, nam ipſum flamma. Sic eſt. Adimplebitur lætitiâ, ſed deſiderii non erit finis, ac per hoc nec quærendi. Tu vero cogita, ſi potes, quæritandi hoc ſtudium ſine indigentia, & deſiderium ſine anxietate. Alterum profectò præſentia, alterum copia excludit. Porrò ſi voci Dei tui dulciori ſuper mel & favum [y] præparas aurem interiorem, fuge curam exteriorem, ut expedito & vacante interno ſenſu dicas & tu cum Samuële: *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus*. Vox hæc non ſonat in foro, ſed nec auditur in publico. Secretum concilium, ſecretum quærit auditum. Neque hoc ſecretum revelat caro & ſanguis [z] ſed is qui ſcrutatur profunda Dei Spiritus Sanctus, qui à Patre Filioquè procedens, cum ipſis pariter vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

s *Ibidem num.* 70. t *Ser.* 86. *in Cant. num.* 3. u *Ser.* 4. *diuer. num.* 1. x *Ser.* 84. *in Cant. nu.* 1. y *Epiſt.* 107. *num.* 13. z *Ser.* 7. *in Cant. num.* 8.

CAPUT VI.

De ſeptem donis Spiritus Sancti, quæ pugnant contra ſeptem vitia, totidemquè impedimenta exercitii ſpiritualis.

Emitte Spiritum tuum, & creabuntur: & renovabis faciem terræ. *Pſal.* 103.

1. *Oſtenditur, ſeptem doua Spiritus Sancti dimicare contra ſeptem vitia. Spiritus timoris dimicat contra negligentiam, ſpiritus pietatis contra curioſitatem, ſpiritus ſcientiæ contra experientiam mali, ſpiritus fortitudinis contra concupiſcentiam mali.* 2. *Spiritus conſilii dimicat contra prauam conſuetudinem, ſpiritus intelligentiæ contra contemptum, ſpiritus ſapientiæ contra malitiam.* 3. *Oſt nditur, ſublevari nos ſeptiformi auxilio Spiritus Sancti contra ſeptem impedimenta, quibus retardamur ab exercitio ſpirituali. Agitur de multiplici munere Spiritus Sancti.*

§. I.

INvocemus Spiritum vivificatorem & adjutorem (a) confidentes quia dabit Pater, qui in cælis eſt, Spiritum bonum petentibus ſe. Et dicamus: (b) *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur: & renovabis faciem terræ*. Emiſſo utique Spiritu creatur & renovatur facies terræ, id eſt, terrena voluntas fit cæleſtis, parata ad nutum citiùs obedire. Beati qui tales ſunt, qui non ſolùm malum non ſentiunt, ſed in mira quadam cordis dilatatione commorantur. De aliis enim terribiliter ait Deus: *Non permanebit Spiritus meus in hominibus iſtis, quia caro ſunt*, id eſt carnales; & quidquid in eis ſpiritûs fuerat, in carnem evanuit. Denique [c] carnis nomine hoc loco vitium deſignari intellige, non naturam. Nec enim ſpiritum natura expungit, ſed vitium. Verumtamen [d] *ſapientia vincit malitiam*, dum ordinata procedit acie adversùs ſeptem peccati gradus Spiritus ſeptiformis. Et primus contra *neglientiam* exurgit *timor*: nimirùm ipſe eſt quo concutitur anima, diſcutitur conſcientia, excutitur ſopor lethalis, incutitur ſollicitudo. Denique *qui timet Deum, nihil negligit*, ſed veretur opera ſua. Cæterùm ut gravior ſit conflictus, ſquama ſquamæ jungitur, & comitantia ſunt in humano corde negligentia ſui & curioſitas cæterorum. Triplex enim (ut ait Sapiens) incommodum eiicit de domo inhabitantem; *fumus, ſtillicidium, mala uxor*. Quando verò hæc deerunt negligenti? Propria quidem qui negligit, fumum non abigit, uxorem non corrigit, tectum non reficit. Fumant peccata nullo miſericordiæ ſtudio, nullis lachrymarum undis extincta, & fumus ille teterrimus & intollerabilis. Malignatur voluntas ipſo neglectu quotidie deterior ſemetipſâ. Stillat ſuperni judicis indignatio ex defectu utique charitatis, quæ ſola operit multitudinem peccatorum. Egrediatur itaque foras neceſſe eſt, & curioſiùs exteriora conſideret, qui ſic interna deſpicit, præterita non reſpicit,

a *Ser.* 2. *in oct. Paſchæ num.* 5. b *Ser.* 3. *in Aſcen. Dom. num.* 8. c *Ser.* 35. *in Cant. num.* 4. d *Ser.* 14. *diuer. num.* 1. & 2.

Digitized by Google

præſentia non inſpicit, futura non proſpicit. Evidenter proinde *curioſitati* adverſatur ſpiritus *pietatis*: & quem illa à corde evocat, iſte revocat. Nimirùm *pietas* illa eſt cultus Dei, & in corde colitur, qui in corde cognoſcitur habitare. Quid ſit pietas (e) quæris? Uacare conſiderationi. Dicas forſitan in hoc diſſentire me ab illo, qui pietatem definivit cultum Dei? Non eſt ità. Si benè conſideras, illius ſenſum meis expreſſi verbis, etſi tamen ex parte. Quid tam pertinens ad cultum Dei, quàm quod ipſe hortatur in Pſalmo: *Vacate & videte quoniam ego ſum Deus*? quod ſanè in partibus conſiderationis præcipuum eſt. Parit quidem *curioſitas* experientiam mali (f) ut facilè qui per multa vagatur offendat, facilè cadat in laqueum, facilè inveniat quod perniciosè delectet. Sed configit ſanè adversùs hanc *experientiã mali, ſpiritus ſcientiæ*, docens eligere bonum, reprobare malum; docens quid perniciosum ſit, quidvè expediat experiri. Verumtamen in multis jam in concupiſcentiam experientia tranſire videtur. Habes enim hos gradus in Dina filia Jacob & Liæ, quam nimirùm ad videndum alienigenas mulieres egreſſam, Sichem filius Hemor rapuiſſe, corrupiſſe, & deinde triſtem blanditiis deliniſſe legitur, ita ut illius animæ anima ejus adhæſerit. Dico autem in concupiſcentiam, & ut Propheta David meminit, in affectum cordis tranſiſſe hominem qui legem ſprevit, honeſtatem abjecit, valefecit pudori: timorem autem Domini penitùs tranſiliit, ſoloquè vehitur appetitu, ſequitur concupiſcentiam ſolam, ſola trahitur voluptate, & eſt apud eum pro ratione voluntas. Contra hanc igitur *concupiſcentiam mali* dimicat *ſpiritus fortitudinis*: neque enim ulla jam niſi in manu forti liberatio eſt. Indicat ſibi homo jejunia, corpus caſtiget & ſubiiciat ſervituti, ne fortè jam de radice colubri egrediatur regulus, de concupiſcentia conſuetudo. Quemadmodùm enim miſera nimiùm & miſerabilis humana fragilitas ſine prurìtu concupiſcentiæ, aut impetu deſiderii ſola conſuetudine ipſa ad illicita trahatur, utinam omnibus liceat ignorare. Nimirùm peccatum faciens, ſeruus eſt peccati, ſervus planè diaboli, ad prava quæque prout ducitur ſequens, à quo nimirùm captiuus tenetur ad ipſius voluntatem. Porrò (g) concupiſcentia reviviſcente ſopitur ratio, ligat conſuetudo. Trahitur miſer in profundum malorum, traditur captivus tyrannidi vitiorum, ut carnalium ita voragine deſideriorum abſorptus, ſuæ rationis diviniquè timoris oblitus, dicat inſipiens in corde ſuo: *Non eſt Deus*. Jam indifferenter libitis pro licitis utitur; jam ab illicitis cogitandis, patrandis, inveſtigandis, animus, manus, vel pedes non prohibentur: ſed quidquid in cor, in buccam, ad manum venerit, machinatur, garrit, & operatur, malevolus, vaniloquus, facinoroſus. Quemadmodùm denique aſcenſis his omnibus gradibus, corde jam alacri & abſque labore pro bona conſuetudine juſtus currit ad vitam: ſic deſcenſis impius eiſdem gradibus pro malo uſu non ratione ſe gubernans, non timoris fræno retentans, intrepidus feſtinat ad mortem.

§. II.

Eſt autem conſuetudo hæc (h) gravis quædam & perniciosa catena, ſolvenda utique faciliùs quàm rumpenda, ut hìc maximè vulgare illud proverbium videatur uſurpari, *induſtriam violentiâ potiorem*: ut quemadmodùm vis vi repellitur, ita fervore ſpiritûs fervor extinguatur deſideriorum, ut maligni artem arte deludas, & *conſuetudini* opponas *ſpiritum conſilii*. Alioquin ſi fortè violentiam quæras, & caſtigationem corporis ſperes conſuetudini prævalere, timendum omninò eſt ne ſit pernicioſus labor, & priùs ipſa ſubſtantia deficiat quàm inolita concupiſcentia: præſertim quòd altera quædam natura ſit ipſa conſuetudo. Neceſſarium itaque eſt *conſilium* vel ab ipſo magni conſilii Angelo miniſtratum, vel ab homine aliquo ſpirituali, qui cogitationes Satanæ ſpiritualiaquè remedia non ignoret. Subtrahenda nobis occaſio eſt, & opportunitas fugienda peccati. Legimus fratrem quempiam in eremo fornicationis ſpiritu impugnatum, laudabili prorsùs induſtria à Patre ſpirituali curatum. Advocans enim Senior fratrem alterum ſecretò, juſſit ut eundem laceſſeret injuriis, & prior ipſe quaſi acceptâ ab eo injuriâ quereretur. Anxiebatur ille, & confuſus vehementer, ſic in brevi oblitus eſt priſtinæ tentationis, ut quærenti de ea non ſine ad miratione plurima reſponderet: *Papæ! vivere non licet; & fornicari libeat?* Sed fortè nedum venit cui victoria repoſita eſt (i) quem triumphus manet, cui corona debetur, & contemptus ex conſuetudine prodit, ut tantò liberiùs quantò deſperatiùs peccans, totas jam concupiſcentiæ laxet habenas, toto impetu feratur in præceps, ſicut ſcriptum eſt: *Peccator cùm venerit in profundum malorum, contemnit*. Hunc ergo *contemptum* neceſſe eſt ut *ſpiritus intellectûs* impugnet, illuminans tenebras cordis, & lucem divinæ miſericordiæ & copioſæ miſerationis infundens. Intelligentia nempè divinis & altiſſimis rebus attribuenda eſt, quas quidem ratio humana nullatenùs, difficilè autem vel fides ipſa comprehendere poſſit, ut eſt illud: *Ubi ubundavit delictum, ſuperabundavit & gratia*. Jam ſi contemptus perſtiterit, accedere neceſſe eſt & malitiam, ut quam poteſt conſolationem deſperatus miſer admittat, & cui non eſt pars in bonis, lætetur vel in malis, lætetur cùm malè fecerit, & exultet in rebus peſſimis. Ex his ergo ſolum hoc remedium eſt, ut ipſe adversùs *malitiam* congrediatur *ſpiritus ſapientiæ*, propriaquè dextera prælietur, quæ ſuccumbere omninò non novit. Quando enim liberetur qui in habitudinem deſcendit, niſi præveniatur in benedictionibus ſupernæ dulcedinis, ut clavum clavo expellat, & peſtiferam dulcedinem vitiorum jucunditas ſpiritualis unctionis excludat? Sicut ſapientia ſapor boni (k) ita malitia ſapor mali dicitur. Sicut clavus clavo expellitur, ita & prava conſuetudo bonis ſupervenientibus operibus eliminatur. Nemo ſanæ mentis (l) ampliorem eſſe in vitiis credat quàm in virtutibus delectationem, præſertim cùm ſit Deus virtutũ, totius veræ jucunditatis fons, lætitiæ & exultationis origo. Neque enim carni ſeu mundo aut ma-

e *Lib. 1. de Conſiderat. ad Eugen. Papam cap. 7. num. 8.* f *Ser. 14. diver. num. 2. & 3.* g *Tract. de grad. humil. cap. 21. num. 51.*

h *Ser. 14. diver. num. 4.* i *Ibidem num. 5. & 6.* k *Ser. de ver. Sap. num. 1.* l *Tract. de vit. & mer. Cleric. cap. 20. num. 64.*

Digitized by Google

maligno principi, ſed Chriſto utique ſervire, regnare eſt. Audi Prophetam David de propria utique experientia perhibentem fidele teſtimonium veritati: *In via*(inquit) *teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis.* Nec tibi illam delectationē noſtro ſperaveris eloquio cōmendandā(m) ſolus Spiritus eſt qui revelat: ſine cauſa paginam conſulis, experientiam magis require. Sapientis eſt cujus precium neſcit homo, de occultis trahitur, nec in terra ſuaviter viventium invenitur iſta ſuavitas. Nimirùm ſuavitas Domini eſt: niſi guſtaveris, non videbis. *Guſtate* (inquit Propheta) *& videte quoniam ſuavis eſt Dominus.* Manna abſconditum eſt: nouū nomen eſt, quod nemo ſcit niſi qui accipit. Non illud eruditio, ſed unctio docet: nec ſcientia, ſed conſcientia comprehendit. Quis in vobis eſt (n) qui ſatiari cupiat, & deſiderium ſuum optet impleri? Incipiat eſurire juſtitiam, & non poterit non ſatiari. Panes illos deſideret qui in domo Patris abundant, & inveniet ſeſe continuò ſiliquas faſtidire porcorum. Guſtum juſtitiæ vel exiguum ſtudeat experiri, ut eo ipſo deſideret amplius, & amplius mereatur, ſicut ſcriptum eſt: *Qui edit me, adhuc eſuriet: & qui bibit me, adhuc ſitiet.* Hoc enim cognatum magis ſpiritui & naturalius deſiderium vehementiùs occupat cor humanum, cæteraquè viriliter deſideria pellit. Sic nimirùm fortem armatum fortior ſuperat: ſic clauus clavo ſolet extundi. Attingit ergo [o] à fine uſque ad finem fortiter ſapientia vitrix, eradicando ſingula vitia, ſingulaſquè inſerendo virtutes. Excutitur ſiquidem *negligentia*, ut *timoris ſpiritus* repleat mentem: abiicitur *curioſitas*, ut ſuccedat *pietas*: *experientia mali* fugatur, opponiturquè *ſcientia*. Sic & *concupiſcientiæ* prævalet *fortitudo*: & *conſilium conſuetudinem* amputat: & *intellectus* vigens *contemptum* amovet: & diſparente omninò *malitia*, *ſapientia* regnat. Qua quidem triumphante, de cætero miſeram illam animam (quam perniciosè *negligentia* ſoporaverat, pejùs excitaverat *curioſitas*, attraxerat *experientia*, tenuerat *concupiſcentia*, ligaverat *conſuetudo*, in carcerem *contemptus* truſerat, *malitia* jugulaverat) *timor* ſuſcitat, *pietas* blandè demulcet, *ſcientia* quid actum ſit indicans dolorem apponit, quod ſuum eſt *fortitudo* erigit, *conſilium* ſoluit, *intellectus* educit de carcere, *ſapientia* menſam apponit, refocillat eſurientem, & ſalutaribus reperat alimentis.

§. III.

Legimus in libro Jeremiæ Prophetæ [p] quòd captivati à Babyloniis filii Iſrael terminum acceperunt annorum ſeptuaginta: quibus tranſactis redierunt in ſua, cùm inſtauratum eſt templum, & civitas Jeruſalem reædificata. At verò captivitas noſtra, Fratres, quandò finietur, quæ tot annis ab initio utique mundi protenditur? Quandò liberabimur à ſervitute iſta? Quandò reſtaurabitur Jeruſalem civitas ſancta, civitas Regis magni, qui eam ex adipe frumenti ſatiat, & quam fluminis impetus lætificat? Utique completa hac Septuageſima (quod eſt tempus captivitatis noſtræ) quæ ex denario & ſeptenario conſtat, propter decem mandata quæ accepimus: & propter ſeptem impedimenta, quibus à mandatorum obedientia retardamur. *Primum* enim impedimentum noſtrum & occupatio gravis(q) eſt ipſa *neceſſitas hujus miſeri corporis*, quod dum modò ſomnum, modò cibum, modò veſtem, cæteraquè ſimilia quærit, haud dubium quin frequenter impediat nos ab exercitio ſpirituali. *Secundo* loco impediunt nos *vitia cordis*, ut eſt levitas, ſuſpicio, impatientiæ aut invidiæ motus, laudis appetitus, & ſimimilia, quæ quotidie experimur in nobis. *Tertium* & *quartum* impedimentum accipe *proſperitatem*, hujus ſæculi & *adverſitatem*. Sicut enim corpus noſtrū quod corrumpitur, aggravat animam, ſic deprimit & terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Utrinque ergo cave à laqueo tentationis, & quære arma juſtitiæ à dextris & à ſiniſtris. *Quintum* impedimentum graviſſimum & periculoſiſſimum, *ignorantia noſtra* eſt. In multis enim omninò incertum habemus quid agere debeamus, ita ut quid oremus ſicut oporteat, neſciamus. *Sextum* impedimentum eſt *adverſarius noſter diabolus*, qui tanquā leo rugiens circuit quærens quem devoret. Atque utinam in iſtis ſex tribulationibus liberaremur, ut vel in *ſeptima* non tangeret nos malum, nec apprehenderet nos periculum *in falſis fratribus*. Utinam ſoli impugnarent nos maligni ſpiritus cum ſuggeſtionibus ſuis, & nihil nocerent homines pernicioſis exemplis, perſuaſionibus importunis, ſermonibus adulationis vel detractionis, atque aliis mille modis. Videtis certè quàm neceſſarium ſit, ut adversùs hæc ſeptem pericula quibus impedimur, ſeptiformis Spiritus Sancti auxilio ſublevemur. Rex David (r) cooperto capite lugebat, dicens: *Abſalon fili mi, fili mi Abſalon.* Vocanſquè unum regiæ clientelæ & ſedis in hujuſmodi utilem & probatum *Timorem* ſcilicet, ad requirendū filium ſuū dirigit eum, & Obedientiam ſecum mandavit, ut ereptum de carcere tutelæ committeret Obedientiæ. Miſſus Timor venit & ſuſcitat miſerum, ereptumquè de carceralibus clauſtris & vinculis, ſicut ſibi juſſum fuerat, Obedientiæ tradidit: & equum ſuum reſtituit, ſed ferocem & rebellem, & qui vix ultra dominum dignaretur agnoſcere. Quem Obedientia apprehendens, & fræno ferreo cohibens licet renitentem plurimùm & recalcitantem, antiquo domino ſubdidit, docuitquè eum mutare fortitudinem. Suſceptum itaqne à timore (s) obedientia deducens militem Chriſti per aliam viam reduxit in regionem ſuam: *primamquè* ei manſionem apud *Pietatem* conſtituit, ut ſcilicet animos ejus, quos Timor exacerbaverat, Pietas patris revocantis refocillaret. *Secundam* manſionem conſtituit ei apud *Scientiam*, ut ſciret unde & quò ſibi eſſet redeundum: ſciretquè uti & pietate & timore; ne Pietas extolleret, Timor frangeret. *Tertiam* ei manſionem conſtituit apud *Fortitudinem*, quæ eum ad peragendum reditus ſui iter confortaret. *Quartam* ei manſionem conſtituit apud *Conſilium*, ut alterius cum conſilio omnia faceret, nec à ducatu obedientiæ in aliquo declinaret. *Quintam* ei conſtituit manſionem apud *Intellectum*, ut non jam conſilio

lio

m *In Tract. de converſ. ad Cleric. cap. 13. n. 25.* n *Ibidem num. 27.* o *Ser. 14. diuer. n. 7.* p *Ser. 1. in Septuag. n. 4.*

q *Ibidem num. 5.* r *Parabola 3. de pugna ſpirituali num. 3* s *Ibidem num. 4.*

Digitized by Google

lio tantùm hominum, ſed ipſe jam intelligere inciperet, quæ ſit voluntas Domini bona, beneplacens & perfecta. Ad *ſextam* manſionemm pervenit miles Chriſti *ſapientiæ*, hoſpitibus ſuis eum proſequentibus, nec iter ejus deſerentibus: ut jam ei ſapiant bona Dei, & exinde cum Moyſe velut de monte Abarim repromiſſiones Dei incipiat contemplari. Auſter qui ventus eſt calidus, [t] ſignificat Spiritum Sanctum, ſicut habes in Cantico Canticorum: *Surge aquilo, & veni auſter, perfla hortum meum.* Felix anima, quæ hujus Auſtri jumentum eſt: quæ fræno moderationis hujus regitur: quæ in omnibus ejus ſubditur voluntati. Felix planè anima, cui Spiritus Sanctus præſidet, & omnia opera ejus dirigit, cogitationes ejus diſponit, motus ordinat, moreſquè componit. De talibus ſcriptum eſt: *Vbicunque erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur, nec revertebātur cùm ambularent.* De quibus Proph. Abacuc: ait *Viā feciſti in mari equis tuis.* Hujus Auſtri jumentū Paulus erat, qui dicebat: *Non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo eſt: ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.* Et videte, quomodo jumentum Auſtri ubique regitur fræno præſidentis. Prohibetur à Spiritu, ne in Aſia prædicet: monetur à Spiritu, ut Macedoniam viſitet: incitatur à Spiritu, ut Athenienſibus evangelizet: alligatus Spiritu, Jeroſolymam properat. Vides, quomodo inſidens ei Spiritus Sanctus quaſi jumento ſuo, nunc ſtringit habenas, ne eat quò vult: nunc urget calcaribus, ut eat quò Spiritus vult. De Spiritu Sancto teſtatur Scriptura, [u] quia procedit, ſpirat, inhabitat, replet, glorificat. Procedere dicitur duobus modis: unde, & quò. Unde? A Patre & Filio. Quò? Ad creaturam. Procedendo prædeſtinat: aſpirando vocat quos prædeſtinavit: inhabitando juſtificat quos vocavit: replendo accumulat meritis, quos juſtificavit: glorificando ditat præmiis, quos accumulavit meritis. Spiritus Paracletus [x] dicitur advocatus vel conſolator. Iſte eſt advocatus Fidelium, iſte eſt defenſor & protector in ſe ſperantium: ſine quo nihil eſt validum, nihil ſanctum. Iſte ſuos protegit, iſte defendit: iſte pro illis pugnat, quos in æternum glorificat. Iſte denique eſt conſolator mærentium, pater orphanorum, maritus viduarum. Quorumnam eſt mærentium conſolator, inquis? Mærentium de perpetratione delicti, de pæna futura commiſſi. Mærentium, quia & ſeipſos peccando perdiderunt, & Regem gloriæ Chriſtum ad iracundiam provocaverunt. Mærentium, quòd illum ſpreverunt in delicto, qui pro illis fuit mortuus in ligno. Mærentium, quia ſpem vitæ ſuæ Chriſtum auctorem ſalutis videre non poſſunt. Hos autem omnes conſolatur Spiritus Jeſu. Conſolatur eos in hac vita præſenti in ſpe, & conſolabitur in vita beatæ felicitatis in re. Iſte quoque *Spiritus veritatis* dicitur, qui Patri & Filio eſt conſubſtantialis & coæternus, Spiritus veritatis, Spiritus bonitatis. Omnia quæ docet, bona ſunt, nullo errore falſitatis obducta. Hunc Spiritum veritatis viri impii & mendaces accipere non poſſunt. Omnes enim qui habent manus pollutas non dico carnis ſed mentis, non ſtercore cæni ſed fætore delicti, eum tam mundum & tam ſplendidum, tam glorioſum Spiritum non valent capere, non poſſunt tenere, nequeunt poſſidere. Hunc mundus non capit, hoc eſt mundanus mundi cultor, mundi amator. Amatorem mundi odit Spiritus Chriſti: ab illo fugit, quem aliud niſi ſeipſum amare cognoſcit. Et ideo forſan de his [y] qui cognoſcentes Deum non tanquam Deum glorificaverunt, non legitur quòd Spiritu Sancto revelante cognoſcerent: quia cùm cognoſcerent, non amaverunt. Sic quippè habes: *Deus enim illis revelavit.* Nec enim adiunctum eſt per Spiritum ſuum, ne ſibi Sponſæ Eccleſiæ oſculum mentes impiæ uſurparent, quæ contentæ eâ ſcientiâ quæ inflat, eam quæ ædificat neſcierunt. Denique ipſe Apoſt. dicat per quid cognoverunt. *Inviſibilia Dei*, inquit, *per ea quæ facta ſunt, intellectu conſpiciuntur.* Unde & conſtat quia non perfectè cognoverunt, quem minimè dilexerunt. Si enim Deum integrè cognoviſſent, bonitatē ejus, qua pro eorum redemptione in carne naſci & mori voluit, non ignoràſſent. Quod à nobis avertat (z) Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT VII.

De recto uſu donorum Spiritus Sancti.

Unicuique datur manifeſtatio Spiritûs ad utilitatem. *Corinth.* 12.

1. *Oſtenditur, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedentem operari in nobis duo, unum propter noſtram utilitatem, alterum propter proximorum ædificationem. Monemur cavendum eſſe duplex periculum, humilitatis videlicet & charitatis.* 2. *Docemur, ut caveamus aut dare quod nobis accepimus, aut retinere quod erogandum accepimus: & ut ſtudeamus priùs infundi donis Spiritus Sācti, quàm effundere.* 3. *Traditur nobis modus orandi, ut mereamur repleri chariſmatibus Spiritus Sancti. Exponuntur verba Sponſæ dicentis: Introduxit me Rex in cellam vinariam. Oſtenditur, nulla alia re poſſe nos repleri, quàm charitate qua eſt Deus Spiritus Sanctus.*

§. I.

Hodie Spiritus Sanctus revelat nobis aliquid de ſeipſo (a) ſicut ante de Patre & Filio aliquid noveramus. Nam perfecta Trinitatis cognitio vita æterna eſt. Nunc autem ex parte cognoſcimus, reliqua credimus quæ minimè ſufficimus comprehendere. Et de *Patre* quidem novi creationem, clamantibus creaturis: *Ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Inviſibilia* enim *Dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellectu conſpiciuntur*, At verò æternitatem & immutabilitatem ipſius comprehendere multum eſt à me: lucem namque habitat inacceſſibilem. De *Filio* autem magnum aliquid novi (ejus gratiâ) ſcilicet Incarnationem. Nam generationem ejus quis enarrabit? Quis cōprehendat æqualem Genitū Genitori

t *Ser. de advent. Dom. n. 15. tom. 6. pag. 626.* u *Ser. 2. inter. diver ſer. par vol. tom. 2. par. 2. pag. 519.* x *Ser. 8. in ult. Cœna. n. 52. & 53.*

y *Ser. 8. in Cant. n. 4.* z *Ser. 35. in Cant. n. 9.* a *Ser. 1. in die Pentecost. n. 1.*

tori? Jam & de *Spiritu Sancto* ſi non proceſſionem qua ex Patre Filioquè procedit (illa enim mirabilis facta eſt ſcientia ex me, confortata eſt, & non potero ad eam) novi tamen aliquid, videlicet inſpirationem. Duo enim ſunt, unde procedat, & quò. Proceſſio à Patre & Filio, poſuit tenebras latibulum ſuum: ſed proceſſio ad homines hodie cœpit innoteſcere, & eſt jam Fidelibus manifeſta. Et ſicut de Chriſto duo ſunt (b) *unum* nobis incognitum, ſcilicet generatio Divina, de qua ſcriptum eſt: *Generationem ejus quis enarrabit? alterum* cognitum, ſcilicet generatio vel opera humana. Ita etiam de Spiritu Sancto *aliud* ejus noſtris eſt mentibus occultum, ſcilicet quomodò procedat à Patre & Filio, cùm ſit æqualis & coæternus eidem Patri & Filio: *aliud* verò ipſo docente manifeſtum, videlicet quibus modis operetur gratiam ſuam in nobis. Ideo ſponſa ait: (c) *Oleum effuſum nomen tuum*. Quid certum demonſtrat Spiritus Sanctus nobis in nobis occaſione hujus capituli? Profectò geminæ cujuſdam ſuæ operationis experimentum. *Unius* quidem, qua nos primò intùs virtutibus ſolidat ad ſalutem; *alterius* verò, qua nos foris quoque muneribus ornat ad lucrum: illas nobis, hæc proximis accipimus. Verbi gratiâ Fides, Spes, Charitas, nobis propter nos dantur: abſque his quippè ſalvi eſſe non poſſumus. Porrò ſcientiæ ſeu ſapientiæ ſermo, gratia curationis, prophetia, ſimiliaquè (quibus carere cũ integritate etiam ſalutis propriæ poſſumus) proximorum proculdubio in ſalutẽ expendenda donantur. Et has Spiritus Sancti operationes, quas vel in nobis vel in aliis experimur (ut ex re nomina incipiant) *Infuſionem* atque *Effuſionem* nominemus. Cuinam ergo harum convenit *oleum effuſum nomen tuum*? Nonne effuſioni? Nam de infuſione infuſum potiùs quàm effuſum dixiſſet. Denique de uberum foris ſpirante fragrantia, & non de internis ſponſæ virtutibus prolatum eſt: *Oleum effuſum nomen tuum*. Denique ob bonum odorem vberum extrinſecùs perſuſorum ait ſponſa: *Oleum effuſum nomen tuum*: adſcribens ipſum odorem Nomini Sponſi tanquam oleo effuſo ſuper ubera. Et quicunque munere gratiæ exterioris perfuſum ſe ſentit, quo & ipſe aliis refundere poſſit, etiam huic dicere eſt: *Oleum effuſum nomen tuum*. Duplex itaque (d) eſt operatio Sancti Spiritus. Operatur enim in nobis aliud propter nos, aliud propter proximos. Propter nos, id eſt propter utilitatem noſtram, *primò* operatur in nobis *compunctionem*, conſumendo peccata. *Secundò operatur in nobis devotionem*, ungendo & ſanando vulnera. *Tertiò* creando *intellectum*, tanquam pane confirmat nos & roborat. *Quartò* hæc ipſa multipliciùs augendo, & *amorem* infundendo, quaſi vino inebriat. Cætera chariſmata, id eſt, ſapientia, conſilia, & hujuſmodi ſimilia, dantur nobis ad utilitatem proximorum. Unde Apoſtolus cùm de diſtributione donorum Spiritus Sancti loqueretur, non ait ſimpliciter: *Alii datur* ſapientia, alii ſcientia, ſed addidit dicens, *ſermo ſcientiæ, ſermo ſapientiæ*: ut oſtenderet quòd hujuſmodi dona propter alios dantur, ſcilicet ut alii ædificentur. In quibus operibus cavendum eſt duplex periculum (e) ne vel illa quæ dantur propter nos, dividamus proximis: vel illa quæ dantur propter proximos, reſervemus nobis. Si enim quæ pro utilitate aliorum accepimus, retinemus tantùm nobis, *charitatem* non habemus, & dicitur nobis: *Sapientia abſcondita, & theſaurus inviſus, quæ utilitas in utriſque*? Rursùs ſi de donis Dei velimus innoteſcere hominibus, non Deo in occultis cordis placere, *humilitatem* perdimus, & meritò illa voce increpamur: *Quid habes quod non accepiſti*? Sic utroque modo periclitamur, hinc humilitatem, illinc amittendo charitatem. Et quis ſine humilitate & charitate poteſt ſaluus fieri? Uæ illis (f) qui benè de Deo & ſentire & eloqui acceperunt, ſi quæſtum æſtimant pietatem, ſi convertant ad inanem gloriam, quod ad lucra Dei acceperunt erogandum: ſi alta ſapientes, humilibus non conſentiunt. Paveant quod in Propheta Oſea legitur, dicente Domino: *Dedi eis aurum meum & argentum meum, ipſi autem de argento & auro meo operati ſunt Baal*. Rectus autem profectus noſtri ordo eſt [g] ut illis donis ſcilicet compunctione & cæteris ſtudeamus impleri primùm: deinde ſi per gratiam Spiritus Sancti cætera ſupercreverint, id eſt, ſapientia & ſcientia, curemus illa proximis partiri. Ita ſanè obtinebimus illud Spiritus Sancti donum, quod vocatur *diſcretio ſpirituum*, ſi & ea quæ nobis tantùm congruunt, nobis reſervemus; & ea quæ ad aliorum utilitatem conferuntur, nobis largiamur & proximis.

§. I I.

Porrò cavendum eſt in his [h] aut dare quod nobis accepimus, aut quod erogandum accepimus, retinere. Rem profectò proximi retines tibi, ſi verbi causâ plenus virtutibus cùm ſis, foriſquè nihilominùs donis ſcientiæ & eloquentiæ adornatus, metu fortè aut ſegnitie aut minùs diſcreta humilitate verbum bonum, quod poſſet prodeſſe multis, inutili imò & damnabili ligas ſilentio: certè maledictus quòd frumenta abſcondis in populis. Rursùm quod tuum eſt ſpargis & perdis, ſi priuſquàm infundaris tu totus, ſemiplenus feſtines effundere, contra legem arans in primogenito bovis, & ovis primogenitũ tondens. Nimirùm vitâ atq; ſalute quã alteri das, te fraudas, dum ſana vacuus intentione, gloriæ inanis vẽto inflaris, aut terrenæ cupiditatis veneno inficeris, & lethali apoſtemate turgens interis. Quamobrem ſi ſapis (i) concham te exhibebis, & non canalem. Hic ſiquidem penè ſimul & recipit & refundit: illa verò donec impleatur expectat, & ſic quod ſuperabundat ſine ſuo damno communicat, ſciens maledictum eſſe qui partem ſuam facit deteriorem. Et ne meum conſilium contemptibile ducas, audi ſapientiorem me: *Stultus* (ait Salamon) *profert totum ſpiritum ſuum ſimul, ſapiens reſervat in poſterum*. Verùm canales multos hodie habemus in Eccleſia, conchas verò perpaucas. Tantæ charitatis ſunt per quos nobis fluenta cœleſtia emanant, ut ante effundere quàm infundi velint, loqui quàm audire paratiores, & prompti docere quod non didicerunt, & aliis præeſſe geſtientes, qui ſeipſos regere neſciunt. Ego nullum ad ſalutem pietatis gradum illi gradui anteponendum exiſtimo, quem *Sapiens* poſuit

b *Ser. 85. [illegible] num. 1.* c *Ser. 18. in Cant. num. 1.* d *Ser. 34. diver. num. 1.* e *Ibidem num. 2.* f *Ser. 41. in Cant. num. 6.* g *Ser. 88. diver. num. 2.* h *Ser. 18. in Cant. num. 2.* i *Ibidem num. 3.*

Digitized by Google

ſuit dicens: *Miſerere animæ tuæ placens Deo*. Quod ſi non habeo niſi parumper olei quo ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Servo illud mihi, & omninò niſi ad Prophetæ juſſionem non profero. Si inſtiterint rogitantes aliqui ex his qui fortè exiſtimant de me ſupra id quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, reſpondebitur eis: *Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis*. Sed *charitas*, inquis, *non quærit quæ ſua ſunt*. Et tu ſcis quamobrem? Non quærit quæ ſua ſunt, profectò quia non deſunt. Quiſnam quærat quod habet? Charitas quæ ſua ſunt, id eſt, propriæ ſaluti neceſſaria nunquam non habet. Nec modò habet, ſed etiam abundat. Vult abundare ſibi, ut proſit & omnibus: ſervat ſibi quantùm ſufficiat, ut nulli deficiat. Alioquin ſi plena non eſt, perfecta non eſt. Cæterùm tu frater (k) cui firma ſatis propria ſalus nondum eſt, cui charitas adhuc aut nulla eſt, aut adeo tenera atque arundinea, quatenùs omni flatui cedat, omni credat ſpiritui, omni circumferatur vento doctrinæ; imò cui charitas tanta eſt, ut ultrà mandatum quidem diligas proximum tuum pluſquam teipſum; & rursùm tantilla ut contra mandatum favore liqueſcat, pavore deficiat, perturbetur triſtitiâ, avaritiâ contrahatur, protrahatur ambitione, ſuſpicionibus inquietetur, convitiis exagitetur, curis eviſceretur, honoribus tumeat, livore tabeſcat: tu inquam ita in propriis teipſum ſentiens, quanam dementiâ, quæſo, aliena curare aut ambis aut acquieſcis? Sed enim audi quid conſulat cauta vigilquè charitas: *Non quod aliis* (inquit Apoſtolus) *ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate*. Noli nimiùm eſſe juſtus. Sufficit, ut diligas proximum tuum tanquam teipſum, hoc quippè eſt ex æqualitate. Dicit enim David: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum*: infundi nimirùm priùs volens, & ſic effundere. Nec ſolùm infundi priùs, ſed & impleri, quatenùs de plenitudine eructaret, non oſcitaret de inanitate. Cautè quidem: ne quod aliis remiſſio, ſibi eſſet tribulatio. Eſt nihilominùs caſtè imitans illum de cujus plenitudine omnes accepimus. Diſce & tu non niſi de pleno effundere [l] nec Deo largior eſſe velis. Concha imitetur fontem. Non manat illa in riuum, nec in lacum extenditur, donec ſuis ſatietur aquis. Non pudeat concham non eſſe ſuo fonte profuſiorem. Denique ipſe fons vitæ (*Filius Dei*) plenus in ſeipſo, & plenus ſeipſo, nonne primùm quidem ebulliens & ſaliens in proxima ſecreta cælorum, omnia implevit bonitate; & tunc demùm impletis ſecretioribus ſuperioribuſquè partibus, erupit ad terras, ac de ſuperfluo homines & jumenta ſalvavit, quemadmodùm multiplicavit miſericordiam ſuam Deus? Priùs interna replevit, & ſic exundans in multis miſerationibus ſuis viſitavit terram, & inebriavit eam, multiplicavit locupletare eam. Et tu fac ſimiliter. Implere priùs, & ſic curato effundere. Benigna prudenſquè charitas affluere conſuevit, non effluere. *Fili mi, ne perfluas*, ait Salamon. Et Apoſtolus: *Propterea*, inquit, *debemus intendere his quæ dicuntur, ne fortè pereffluamus*. Quid enim? Tune es Paulo ſanctior, ſapientior Salamone? Alioquin nec mihi ſedet (*placet*) ditari ex te exinanito. Si enim tu tibi nequam, cui bonus eris? De cumulo ſi vales adjuva me: ſin autem, parcito tibi. Audi denique quid redarguam [m] quid ſuadeam. Si quod vivis & ſapis, totum das actioni, conſiderationi nihil; laudo te, in hoc non laudo. Puto quòd & nemo, qui à Salomone audierit: *Qui minoratur actu, percipiet ſapientiam*. Certè ne ipſi actioni expedit conſideratione non præveniri. Si item totus vis eſſe omnium, inſtar illius qui omnibus omnia factus eſt; laudo humanitatem, ſed ſi plena ſit: quomodò autem plena, te excluſo? Et tu homo es. Ergo ut integra ſit & plena humanitas, colligat & te intra ſe ſinus qui omnes recipit. Alioquin quid tibi prodeſt juxta verbum Domini ſi univerſos lucreris, te unum perdens? Quamobrem cùm omnes te habeant, eſto etiam tu ex habentibus unus. Quid ſolus fraudaris munere tui? Uſquequò vadens ſpiritus & non radiens? Uſquequo non recipis te & ipſe inter alios vice tua? Sapientibus & inſipientibus debitor es, & ſoli negas te tibi? Omnes de fonte publico bibunt pectore tuo, & tu ſeorsùm ſitiens ſtabis? Si maledictus qui partem ſuam facit deteriorem; quid ille qui ſe penitùs reddit expertem? Sanè deriventur aquæ tuæ in plateas: homines & jumenta & pecora bibant ex eis, quin & camelis pueri Abrahæ potum tribuas; ſed inter cæteros, bibe & tu de fonte putei tui. *Alienus* (inquit Scriptura) *non bibat ex eo*. Numquid tu alienus? Cui non alienus, ſi tibi es? Denique *qui ſibi nequam eſt, cui bonus*? Memento proinde non dico ſemper, non dico ſæpè, ſed vel interdùm reddere teipſum tibi. Vtere tu quoque te inter multos, aut certè poſt multos. Quid indulgentius? Hoc enim dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm judicium. Puto etiam ipſo Apoſtolo indulgentiorem me in hac parte. Ergo pluſquàm oportet, inquis? Non inficior. Quid ſi ita oportet? Nam tu (ut confido) noſtra non eris meticuloſa informatione contentus, ſed abundabis magis. Sanè ſic decet, te ſcilicet abundatiorem, quàm me audaciorem eſſe.

§. III.

Legimus in Actibus Apoſtolorum [n] & Stephanum plenum gratiâ, & Apoſtolos fuiſſe repletos Spiritu Sancto, An non tibi cella videtur fuiſſe vinaria illa domus [o] in qua erant Diſcipuli pariter congregati, cùm *factus eſt repentè de cælo ſonus tanquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant ſedentes*: adimplevitquè prophetiam Joëlis? Et nonne unuſquiſque illorum exiens inebriatus ab ubertate domus illius, & torrente voluptatis tantæ potatus, dicere meritò quibat: Quoniam *introduxit me Rex in cellam vinariam*. Sed & tu quoque [p] ſi collecto tuo ſpiritu, mente ſobria & vacua curis, orationis domum introeas, & ſtans coram Deo ad unum aliquod de Altaribus cæli januam tangas ſancti deſiderii manu, & præſentatus choris Sanctorum tua penetrante devotione (ſiquidem oratio juſti penetrat cælos) in ipſorum præſentia miſerandus deplores miſerias & calamitates quas pateris, cre-

k *Ibidem n.4.* l *Ibidem n.5.*

m *Lib.1. de conſid. ad Eug. Pap. III. cap.5.* n *Ser.3 ſuper miſſus n.2.* o *Ser.49. in Cant. n.3.* p *Ibidem n.4.*

Digitized by Google

crebris ſuſpiriis & gemitibus inenarrabilibus prodas neceſſitatem, flagites pietatem. Si inquam hoc egeris, confido in eo qui dixit: *Petite, & accipietis*: quia ſi perſeveraveris pulſans, non exibis vacuus. Verùm cùm te nobis reddideris plenum gratiâ & charitate, non poteris ſpiritu fervens diſſimulare munus acceptum, quod ſine invidia communicabis, eiſquè omnibus in gratia quæ data eſt tibi, non modò gratus, ſed fortaſſis etiam admirandus: poteris & ipſe veraciter proteſtari, *Quia introduxit me Rex in cellam vinariam*: tantùm cautus eſto, non in te ſed in Domino gloriari. Nec omne donum quamvis ſpirituale prodire dixerim de cella vinaria, cùm ſint & aliæ penes Sponſum cellæ vel apothecæ, diverſa in ſe recondita habentes dona atque chariſmata ſecundùm divitias gloriæ ejus. *Nonne hæc condita ſunt* (inquit) *apud me, & ſignata in theſauris meis?* Ergo pro diverſitate cellarum, diviſiones gratiarum ſunt, & unicuique manifeſtatur Spiritus ad utilitatem. Et quanquam alii quidem detur ſermo ſapientiæ, alii autem ſermo ſcientiæ, alii verò prophetia, alii gratia curationum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum, aliaquè aliis his ſimilia: non tamen quis horum pro hujuſmodi dicere poterit, quòd introductus fuerit in cellam vinariam. Ex aliis quippè cellis ſive theſauris iſta ſumuntur. Sed ſi quis orando (p) obtineat mente excedere in id Divini arcani unde mox redeat divino amore vehementiſſimè flagrans, & æſtuans juſtitiæ zelo, necnon & in cunctis ſpiritualibus ſtudiis atq; officiis pernimiùm fervens, ita ut poſſit dicere: *Concaluit cor meum intra me, & in meditationibus meis exardeſcit ignis*: is planè cùm ex charitatis abundantia beatam & ſalutarem vini lætitiam ructare crapulam cœperit, in cellam non immeritò perhibebitur vinariam introiſſe. Cùm enim duo ſint beatæ contemplationis exceſſus, in intellectu unus, & alter in affectu: unus in lumine, alter in fervore: vnus in agnitione, alter in devotione: pius ſanè affectus, & pectus amore calens, & ſanctæ devotionis infuſio, etiam & vehementis ſpiritus repletus zelo, non planè aliundè quàm è cella vinaria reportantur: & cuicunque cum horum copia ſurgere ab oratione donatur, poteſt in veritate loqui, *quia introduxit me Rex in cellam vinariam*. Dormiens in contemplatione Deum ſomniat (q) per ſpeculum quidem & in ænigmate, non autem facie ad faciem interim intuetur. Tamen ſic non tam ſpectati quàm conjectati, idquè raptim & quaſi ſub quodam coruſcamine ſcintillulæ tranſeuntis, tenuiter vix attacti inardeſcit amore, & ait: *Anima mea deſideravit te in nocte, ſed & ſpiritus meus in præcordiis meis*. Talis amor zelat: hic decet amicum Sponſi: hoc neceſsè eſt ardeat fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam. Hic replet, hic fervet, hic ebullit, hic jam ſecurus effundit, exundans & erumpens, ac dicens: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Prædicet, fructificet, innovet ſigna, immutet mirabilia: non eſt quò ſe immiſceat vanitas, ubi totum occupat charitas. Siquidem plenitudo legis & cordis eſt charitas, ſi tamen plena. Deus denique charitas eſt, & nihil eſt in rebus quod poſſit replere creaturam factam ad imaginem Dei, niſi charitas Deus, qui ſolus major eſt illâ. Nemo itaque ſe amari diffidat (r) qui jam amat. Libenter Dei amor noſtrum, quem prævenit, ſubſequitur. Nam quomodò redamare pigebit, quos amavit & necdum amantes? Amavit, inquam, amavit. Habes enim dilectionis pignus Spiritum Sanctum, habes & teſtem fidelem Jeſum, & hunc Crucifixum. O geminum ipſumquè firmiſſimum Dei erga nos amoris argumentũ! Chriſtus moritur, & meretur amari: Spiritus afficit, & facit amari. Ille facit cur ametur, iſte ut ametur. Ille ſuam multam dilectionem in nobis commendat, iſte & dat. In illo cernimus quod amemus, ab iſto ſumimus unde amemus. Charitatis igitur ab illo occaſio, ex iſto affectio. Quanta eſt confuſio, Dei Filium ingratis oculis cernere morientem! Quod quidem facilè contingit, ſi deſit Spiritus. Nunc autem quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis; amati amamus, amantes ampliùs meremur amari. Cùm ergo (s) geminum teneamus noſtræ ſalutis indicium, geminam Sanguinis & Spiritus effuſionem; neutra ſine altera prodeſt. Nam nec Spiritus datur niſi credentibus in Crucifixum: nec fides valet, ſi non operatur ex dilectione. Dilectio autem donum Spiritûs eſt. Hanc dilectionem fides concipit (t) ſpes parturit, charitas format & vivificat. Amor enim Dei vel amor Deus Spiritus Sanctus, amori hominis ſe infundens, afficit eum ſibi. Et amans ſemetipſum de homine Deus, ſecum unum efficit & ſpiritum ejus, & amorem ejus. Sicut enim non habet corpus unde vivat, niſi de ſpiritu ſuo: ſic affectus hominis (qui amor dicitur) non vivit, hoc eſt non amat Deum, niſi de Spiritu Sancto. Spiritus Sanctus (u) ſpecialiter charitatis nomine deſignatur: quoniam *Deus charitas eſt*. Ipſe eſt amor Patris & Filii, & ſuavitas & unitas, & oſculũ & amplexus: & quidquid amborum cõmune eſſe poteſt. Quia verò per gratiã Spiritus Sancti anima hominis Deo mirabiliter unitur, ideo ſciendum eſt quòd idem Spiritus nulla unione donator eſt & donum. Spiritus enim eſt qui vivificat ſpiritum hominis, & ipſum inſtruit & informat Deum diligere, quærere & invenire, tenere & frui. Ipſe eſt ſollicitudo quærentibus Dominum in humilitate, pietas adhortantis in ſpiritu & veritate. Ipſe eſt ſapientia invenientis, amor habentis, gaudium perfruentis. Ipſe eſt denique (x) qui conformans ſibi & uniens ſpiritum noſtrum, ſpirat in nobis quando vult, quomodo vult, quantùm vult: cujus ſumus factura, creati in operibus bonis, exiſtens ſanctificatio noſtra, juſtificatio noſtra, amor noſter. Ipſe enim eſt amor noſter, quo ad Deum pertingimus, quo Deum amplectimur. Per memoriam Patri ſimiles ſumus (y) per intelligentiam Filio, per voluntatem Spiritui Sancto. Nihil in nobis tam ſimile Spiritui Sancto eſt, quàm voluntas vel amor ſive dilectio, quæ excellentior voluntas eſt. Dilectio namque donum Dei eſt, ita ut nullum hoc dono Dei ſit excellentius. Dilectio autem quæ ex Deo eſt, propriè Spiritus Sanctus dicitur, per quem cha-

p *Ibidem num.* 4. q *Ser.* 18. *in Cant. num.* 7.

r *Epiſt.* 107. *num.* 8. & 9. s *Ibidem num.* 9. t *Tract. de vit. ſolitar. cap.* 14. *num.* 42. u *lib.* 3. *de amore Dei cap.* 10. *nu.* 41. x *Lib.* 1. *de amor. Dei cap.* 8. *num.* 16. y *Tract. de cognit. human condit. cap.* 1. *num.* 3.

Digitized by Google

charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris: per quem etiam tota Trinitas in nobis habitat. Te igitur Deus Pater (z) quo Creatore vivimus; te Fili Sapientia Patris, per quam reformati ſapienter vivimus; te Sancte Spiritus, quem & in quo diligentes beatè vivimus, & beatiſſimè vivemus: unius ſubſtantiæ Trinitatem, unum Deum à quo ſumus, per quem ſumus, in quo ſumus, à quo peccando diſcedimus, cui diſſimiles facti ſumus, quo perire non permiſſi ſumus, principium ad quod recurrimus, forma quam ſequimur, gratia quâ reconciliamur, adoramus, & benedicimus: Sit tibi gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT VIII.

De acceſſu & receſſu Spiritus Sancti obſervando.

Spiritus ubi vult ſpirat: & vocem ejus audis, ſed neſcis unde veniat, aut quò vadat. *Joan.* 3.

1. *Docemur obſervandum eſſe acceſſum & receſſum Spiritus Sancti. Oſtenditur, quanta ſit ſolertia animæ devotæ in obſervando adventu Spiritus Sancti: & quo facto opus ſit, ut ab illo viſitari mereamur.* 2. *Docemur ſeptem eſſe indicia, quibus deprehenditur adventus Spiritus Sancti ad nos. Hæc autem ſeptem ſunt quæ ſequuntur: admonitio externa vel interna, correptio, exhortatio, compunctio, converſio, illuminatio mentis, inſinuatio divinæ voluntatis.* 3. *oſtenditur quàm ſit moleſta animæ devotæ abſentia Spiritus Sancti, & quàm ſint occultæ viæ adventus ejus. Docemur quænam ſint indicia præſentiæ aut abſentiæ Spiritus Sancti.*

§. I.

Putamus ne ſatis proceſſum eſt in ſanctuario Dei (a) dum ſcrutamur mirabile ſacramentum, an ad perſcrutandum adhuc ſi quid reſtat audemus Spiritum ad interiora ſequi? Spiritus nempè iſte ſcrutatur non ſolùm hominum corda & renes, ſed etiam profunda Dei: & ſive ad noſtra, ſive ad alia, ſecurus ſequor eum quocunque ierit. Tantùm ut cuſtodiat corda noſtra, & intelligentias noſtras, ne fortè cùm non aderit, adeſſe putemus, noſtrumquè pro ipſo ſequamur ſenſum deviantes. Venit namque & vadit prout vult, & nemo facilè ſcit *unde veniat, aut quò vadat*. At iſtud ſine damno fortaſsè ſalutis neſcire licet. Cæterùm quando veniat, vel quando vadat, id planè periculoſiſſimè ignoratur. Cùm enim hæ Spiritus Sancti circa nos diſpenſatoriæ quidem viciſſitudines vigilantiſſimè non obſervantur, fit ut nec abſentem deſideres, nec præſentem glorifices. Nempè qui idcirco recedit ut avidiùs requiratur, quonammodò ſi abeſſe neſcitur, requiritur? Et rursùm qui dignanter ad hoc redit ut conſoletur, qualiter dignè pro ſua majeſtate ſuſcipitur, ſi nec adeſſe ſentitur? Mens ergo quæ ignorat abſceſſum, patet ſeductioni: & quæ reditum non abſervat, erit ingrata viſitationi. Petiit quondam aliquid Eliſæus à magiſtro Elia (b) cùm diſceſſum ejus imminere præſenſit, nec obtinuit, ſicut ſcitis, niſi ea quidem conditione, ſi videret quando tolleretur à ſe. In figura contigit hoc illis, ſcriptum eſt autem propter nos. Vigiles eſſe & ſoliciti circa opus noſtræ ſalutis (quod mira ſubtilitate ac ſuavitate divinæ ſuæ artis inceſſanter actitat Spiritus in intimo noſtri cordis) prophetico docemur & monemur exemplo. Nunquam ſanè ſine noſtra conſcientia magiſtra unctio, quæ docet de omnibus, tollatur à nobis, ſi duplicato volumus munere non fraudari. Nunquam cùm venerit inveniat imparatos, ſed ſemper vultus ſuſpenſos expanſoſquè habentes ſinus ad largam Domini benedictionem. Tales denique quærit, ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum quando revertatur à nuptiis: qui utique ab illis ſupernæ menſæ copioſis deliciis vacuâ nunquam revertitur manu. Videte itaque proceſſus gratiæ (c) & dignationis divinę animadvertite gradus. Attendite ſponſæ devotionem atque ſolertiam, quàm vigili utique oculo Sponſi obſervat adventum, & deinceps ipſius omnia intuetur. Venit ille, accelerat, appropiat, adeſt, reſpicit, alloquitur; & nihil horum momentorum ſponſæ induſtriam effugit, anticipatuè notitiam. *Venit* in Angelis, *accelerat* in Patriarchis, *appropiat* in Prophetis, *adeſt* in Carne, *reſpicit* in Miraculis, *alloquitur* in Apoſtolis. Sic ergo eſt adventus Sponſi. Benedictiones & divitiæ ſalutis cum eo, & univerſa quæ de ipſo ſunt, affluunt deliciis, redundantia certè jucundis ac ſalutaribus ſacramentis. Porrò quæ amat, vigilat & obſervat, & beata quam Dominus invenerit vigilantem. Non tranſibit illam, nec præteribit ab ea, ſed ſtabit & loquetur ei, loqueturquè amatoria, ſiquidem ut dilectus. Sic quippè habes: *En dilectus meus loquitur mihi*. Benè dilectus, qui venit amatoria locuturus, non autem increpatoria. Neque enim de illis eſt (d) qui à Domino meritò arguuntur, quòd faciem cæli dijudicare noſſent, tempus verò adventûs ejus minimè cognoviſſent. Hæc namque tam ſolers & prudens ac benè vigilans, & venientem à longè proſpexit, & ſalientem pro feſtinatione advertit: & tranſilientem ſuperbos ut humili ſibi per humilitatem propinquaret, vigilantiſſimè obſervavit: & demùm cùm jam ſtaret & occultaret ſe poſt parietem, nihilominùs præſentem agnovit, ſed & reſpicientem per feneſtras cancelloſquè perſenſit: & nunc pro remuneratione tantæ devotionis & religioſæ ſolicitudinis loquentem audit. Sanè enim ſi reſpexiſſet, & minimè locutus fuiſſet, ſuſpectus poterat eſſe ille reſpectus, ne fortè magis indignationis foret, quàm dilectionis. Reſpexit Petrum, & non fecit ei verbum: & ideo fortaſſis flevit ille, quòd reſpiciens ſe, tacuerit. Sponſa autem quoniam poſt aſpectum meruit & affatum, nonmodò non flet, ſed & gloriatur præ lætitia clamans: *En dilectus meus loquitur mihi*. Vides intuitum Domini cùm in ſe ſemper maneat idem, non tamen ejuſdem ſemper efficaciæ eſſe, ſed conformari meritis ſingulorum quos reſpicit, & aliis quidem incutere metum, aliis verò magis conſolationem & ſecuritatem afferre? Denique reſpicit terram, & facit eam tremere. Reſpexit ſimiliter hoc loco ſponſam, & nec tremuit illa, nec flevit inſtar Petri, quia non ſapiebat terram, ſicut ille.

z *Lib. 1 de amore Dei cap. 10. num. 22.* a *Ser. 17. in Cant. num. 1.* b *Ibidem num. 2.* c *Ser. 57. in Cant. num. 1.* d *Ibidem num. 2.*

Digitized by Google

ille. Dedit verò lætitiam in corde ejus, afflatu teſtificans, quo eam reſpexerit affectu. Denique verba quæ loquitur (e) audi quàm non indignantis ſint, ſed amantis. Sequitur: *Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni*. Felix conſcientia, quæ de ſe iſta meretur audire. Quis putas in nobis eſt adeo vigilans & obſervans tempus viſitationis ſuæ, Sponſumquè adventantem ita per ſingula ejus momenta diligenter explorans, ut cùm venerit & pulſaverit, confeſtim aperiat ei? Non enim ſic iſta de Eccleſia referuntur, ut non ſinguli nos, qui ſimul Eccleſia ſumus, participare his ejus benedictionibus debeamus. Etenim in hoc generaliter omnes atque indifferenter vocati ſumus, ut benedictionem hæreditate poſſideamus. Unde & audebat dicere ad Dominum Propheta David: *Hæreditate acquiſiui teſtimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei ſunt*. Illa puto hæreditate, qua ſe eſſe præſumebat filium Patris ſui qui eſt in cælis. Porrò ſi filium, & hæredem: hæredem Dei, cohæredem autem Chriſti. Magnam verò rem gloriatur ſe acquiſiviſſe hæreditate iſta, teſtimonia Domini. Utinam ego de me vel unum meruerim tenere teſtimonium Domini: quia is non in uno, ſed in multis exultat teſtimoniis. Denique ait iterùm: *In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis*. Et revera quid divitiæ ſalutis, quid deliciæ cordis, quid animæ vera & cauta ſecuritas, niſi Domini atteſtationes? *Non enim* (inquit Apoſtolus) *qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat*. Ut quid nos (f) hactenùs adhuc fraudamur commendationibus ſeu atteſtationibus his divinis, & paterna hæreditate privamur? Quaſi minimè & nos voluntariè genuerit verbo veritatis, ſic in nullo nos meminimus ab illo taliter commendatos, nec ulla de nobis aſſecutos teſtimonia ejus. Ubi eſt quod Apoſtolus dicit: *Quia ipſe Spiritus Dei teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quòd filii Dei ſumus*? Quomodò filii, ſi expertes hæreditatis? Arguit nos pro certo negligentiæ & incuriæ ipſa inopia noſtra. Nam ſi quis noſtrûm integrè & perfectè juxta verbum Sapientis, cor ſuum tradat ad vigilandum diluculò ad Dominum qui fecit illum, & in conſpectu Altiſſimi deprecetur, ſimulquè votis omnibus ſtudeat ſecundùm Eſaiam Prophetam parare vias Domini, rectas facere ſemitas Dei ſui: & cui cum Propheta David ſit dicere: *Oculi mei ſemper ad Dominum, & quia providebam Dominum in conſpectu meo ſemper*: nonne hic accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo? Viſitabitur profectò frequenter, nec unquam ignorabit tempus viſitationis ſuæ, quantumlibet is qui in Spiritu viſitat, clandeſtinus veniat & furtiuus, utpotè verecundus amator. Adhuc ergo longè agentem benè vigilans anima ſobria mente proſpiciet, & deinceps univerſa comperiet quæ in Dilecti adventu ſponſam tam ſolerter quàm ſignanter advertiſſe monſtravimus: quia ipſe ait: *Qui manè vigilaverint ad me, invenient me*. Nam & deſiderium feſtinantis agnoſcet: & quando propè, & quando præſtò jam erit, continuò ſentiet: ſed & reſpicientis ſe oculum quaſi Solis radium per feneſtras & rimas parietis ſubeuntem beato oculo cernet: & demùm audiet voces exultationis & amoris appellata amica, columba formoſa,

§. II.

Quis ſapiens & intelliget hæc (g) ita ut ea etiam dignè abinvicem diſtinguere & deſignare ſingula queat, ac diffinire ad intelligentiam aliorum? Si à me illud ſperatur, ego ea mallem ab experto audire, & qui aſſuetus ſit & exercitatus in talibus. At quoniam quiſque qui hujuſmodi eſt, verecundè magis ſilentio abſcondere elegit quod ſilentio percipit, & ſervare ſecretum ſuum ſibi, id ſibi tutiùs arbitratur: dico ego cui ex officio loqui eſt, nec tacere licet, quidquid illud eſt quod de hujuſmodi vel proprio vel alieno teneo experimento: & quod facilè experiri plures queunt, ſanè altiora relinquens apprehendere illa valentibus. Si igitur admonitus fuero, vel foris ab homine, vel intùs à Spiritu de tuenda juſtitia & ſervanda æquitate: iſtiuſmodi ſalutaris ſuaſio erit mihi profectò prænſicia *imminentis adventus* Sponſi & præparatio quædam ad dignè ſuſcipiendum Viſitatorem ſupernum, Propheta hæc mihi indicante, dicendo: *Juſtitia ante eum ambulabit*. Et item loquitur Deo ſic: *Juſtitia & judicium*, inquit, *præparatio ſedis tuæ*. Nihilominùs verò ſpes eadem arridebit, ſi ſermo inſonuerit de humilitate vel patientia, ſeu etiã de fraterna charitate, & de obedientia deferenda Prælatis: maximè autem de ſectanda ſanctimonia, & pace, & cordis puritate quærenda, quoniam quidem ſacra Scriptura ait: *Domum Domini decet ſanctitudo*: *& factus eſt in pace locus ejus*: *& mundi corde Deum videbunt*. Quidquid itaque ſive de his ſive de aliis quibuslibet virtutibus ſuggeſtum animo fuerit, ſignificatio (ut dixi) erit mihi viſitationem Domini virtutum imminere animæ meæ. Sed & ſi *corripuerit* me juſtus in miſericordia (h) & increpaverit me, idipſum ſentiam, ſciens quia æmulatio juſti & beneuolentia iter faciunt ei qui aſcendit ſuper occaſum. Bonus occaſus eſt, cùm ad correctionẽ juſti ſtat homo & corruit vitium, & Dominus aſcendit ſuper illud, conculcans hoc pedibus & conterens ne reſurgat. Non ergo contemnenda eſt increpatio juſti, quæ & ruina peccati eſt & cordis ſanitas, necnon & Dei via ad animam. Sed nec ullus omninò *ſermo qui ædificet* ad pietatem, ad virtutes, ad mores optimos, negligenter eſt audiendus eſt: quoniam & illic iter quo oſtenditur ſalutare Dei. Quod ſi ſermo gratus venit & placidus, quatenùs pulſo faſtidio cum deſiderio audiatur: jam nonmodò venire Sponſus, ſed & *accelerare*, id eſt cum deſiderio venire credendus eſt. Illius namque deſiderium tuum creat: & quòd tu ejus properas ſermonem admittere, inde eſt quòd ipſe feſtinat intrare. Non enim nos eum, ſed *ipſe* (inquit Joannes Apoſtolus) *prior dilexit nos*. Jam & ſi etiam ignitum eloquium ſentis, atque ex eo *conſcientiam uri* in recordatione peccati, recordare tunc de quo Scriptura dicit, *Quia ignis ante ipſum præcedet*: & ipſum *propè eſſe* non dubites. Denique juxta eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde. Et tunc ad declinandum à malo (i) tria operatur in nobis Spiritus Sanctus, compunctionem, ſupplicatio-

e *Ibidem num. 3.* f *Ibidem. num. 4.*

g *Ibidem num. 5.* h *Ibidem num. 6.* i *Ser. 1. in die Pent. num. 3.*

cationem, remiſſionem. Initium enim revertendi ad Deum, pænitentia eſt, quam ſine dubio Spiritus Dei operatur, non noſter. Si verò non ſolùm compungeris in ſermone illo (k) ſed & converteris totus ad Dominum, jurans & ſtatuens cuſtodire judicia juſtitiæ ejus: etiam *adeſſe* ipſum jam noveris, præſertim ſi te inardeſcere ſentias amore ejus. Etenim utrumque de illo legis, & ignem videlicet ante ipſum præcedere, & ipſum nihilominùs ignem eſſe. Moyſes ſiquidem de illo dicit, quia *Deus ignis conſumens eſt*. Differunt autem, quòd is qui præmittitur ignis ardorem habet, ſed non amorem: coquens, ſed non excoquens: movens, nec promovens: Tantùm ad excitandum præmittitur & præparandum, ſimulquè ad commonendum quid ex te ſis, quo dulciùs ſapiat poſt modum quod ex Deo mox eris. At verò ignis qui Deus eſt, conſumit quidem, ſed non affligit, ardet ſuaviter, deſolatur feliciter. Eſt enim verè carbo deſolatorius: ſed qui ſic in vitia exerceat vim ignis, ut in anima vicem exhibeat unctionis. Ergo in virtute qua immutaris, & in amore quo inflammaris, Dominum præſentem intellige. Nam dextera Domini facit virtutem. Non autem fit hæc mutatio dexteræ Excelſi niſi in fervore ſpiritus, & in charitate non ficta, ita ut dicat qui hujuſmodi eſt: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*. Porrò (l) hoc igne conſumpta omni labe peccati & rubigine vitiorum, ſi jam emundatâ ac ſerenatâ conſcientiâ, ſequatur ſubita quædam atque inſolita latitudo mentis, & infuſio luminis illuminantis intellectum, vel ad ſcientiam Scripturarum, vel ad myſteriorum notitiam (quorum alterum propter nos oblectandos, alterum propter ædificandos proximos reor dari) *oculus reſpicientis* proculdubio eſt iſte educens quaſi lumen juſtitiam tuam, & judicium tuum tanquam meridiem, juxta illud Prophetæ Eſaiæ: *Orietur*, inquit, *tanquam ſol lux tua, &c.* Sed ſanè non per oſtia aperta, ſed per anguſta foramina is tantæ claritatis radius ſe infundet, ſtante adhuc duntaxat hoc ruinoſo corporis pariete. Erras ſi aliter ſperas, ad quantamcunque cordis proficias puritatem, cùm ille præcipuus contemplator Sanctus Paulus dicat: *Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*. Poſt hunc tantæ dignationis ac miſerationis reſpectum (m) ſequitur vox blandè & leniter divinam inſinuans voluntatem, quæ non eſt aliud quàm ipſe amor, qui ocioſus eſſe non poteſt, de his quæ Dei ſunt ſolicitans & ſuadens. Denique audit ſponſa, ut ſurgat & properet, haud dubium quin ad animarum lucra. Hoc ſiquidem vera & caſta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer ſuccenderit, tanto interdum repleat zelo & deſiderio acquirendi Deo qui eum ſimiliter diligant, ut ocium contemplationis pro ſtudio prædicationis libentiſſimè intermittat: & rursùm potita votis, aliquatenùs in hac parte tantò ardentiùs redeat in idipſum, quantò ſe fructuoſiùs intermiſiſſe meminerit: & item ſumpto contemplationis guſtu, valentiùs ad conquirenda lucra ſolitâ alacritate recurrat. Hæc dicta ſunt pro eo (n) quòd ſponſa deſcribitur adeo ſolers & pervigil in obſervando ſemitas Sponſi, ut minimè eam latere poſſit quando, & in quanta feſtinatione ad ſe veniat, ſed & quando longè, & quando propè, & quando præſens ſit, nulla ſubitatione præoccupari valeat ut ignoret: & quia proinde meruerit non ſolùm reſpici miſericorditer, ſed & dignanter lætificari amoris vocibus, & gaudere gaudio propter vocē Sponſi. Quidni illius vocem (o) qui ipſam in ore ſingulorum pro quorumq; neceſſitatibus format? Denique unicuique datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem. Sua vox quemque manifeſtū facit, & præſentem indicat. Et audi ex Evangelio quòd vocem habeat Spiritus Sanctus. *Spiritus* (inquit Dominus) *ubi vult ſpirat, & vocem ejus audis: ſed neſcis unde veniat, aut què vadat*.

§. III.

Spiritus hominis creatus (p) aliquando ad Creatorem Spirituum emergit quidem, & adhærens ei unus cum eo ſpiritus efficitur. Nullius tamen momenti eſt iſta contemplatio: quia ſpiritus clauſtris corporeis circumdatus, frequenti carnis contagione relliditur, & ſupra creaturam conſtitutus, infra quæque viliſſima protinùs reperitur. Sed & Creator Spiritus (cujus magna ſunt opera, exquiſita in omnes voluntates ejus) modò accedit neſcientibus nobis, modò ignorantibus nobis recedit: quia *neſcimus unde veniat, aut quò vadat*. Et plerumque quantò frequentiùs quæritur, tantò velociùs elongatur, juxta quod & ipſe loquitur ſponſæ: *Averte oculos tuos à me, quia ipſi me avolare fecerunt*. Contingit etiam ut cùm non quæritur veniat, cùm quæritur fugiat, ſicut ſponſa ſe in Canticis multipliciter oſtendit quæſiſſe, & non inveniſſe. Denique (q) *Revertere*, ait. Benè. Abibat, revocatur. Quis mihi referet hujuſmodi mutabilitatis ſacramentum? Quis mihi dignè explicet ire & redire Verbi? Numquid levitate utitur Sponſus? Unde, quò venire aut denuò ire queat qui totum implet? Quem denique motum habere localem poſſit qui Spiritus eſt? Aut quem poſtremò vel cujuſcunque generis motum das illi qui Deus eſt? Eſt quippe omninò incommutabilis. Verùm hæc qui poteſt capere capiat. Nos autem in expoſitione ſacri myſticiquè eloquii cautè & ſimpliciter ambulantes, geramus morem Scripturæ, quæ noſtris verbis ſapientiam in myſterio abſconditam loquitur noſtris affectibus, dum Deum figurat, inſinuat notis rerum ſenſibilium ſimilitudinibus, tanquam quibuſdam vilioris materiæ poculis ea quæ precioſa ſunt, ignota & inviſibilia Dei, mentibus propinat humanis. Sequamur proinde & nos eloquii caſti conſuetudinem, dicamuſquè Verbum Dei Deum Sponſum animæ prout vult venire ad animam, & iterùm dimittere eam, tantùm ut ſenſu animæ non Verbi motu iſta fieri ſentiamus. Verbi causâ: Cùm ſentit gratiam, agnoſcit præſentiā: cùm non ſentit, abſentiam queritur: & rursùm præſentiam quærit dicens cum Propheta: *Exquiſivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram*. Quidni requirat? Neque enim ſubducto ſibi tam dulci Sponſo interim aliquid aliud non dico deſiderare, ſed nec cogitare libebit. Reſtat igitur ut abſentem ſtudioſè requi-

k *Ser. 57. in Cant. num. 7.* l *Ibidem num. 8.* m *Ibidem nu. 9.* n *Ibidem num. 11.*

o *Ser. 59. in Cant. num. 6.* p *Ser. 41. diuer. num. 11.* q *Ser. 74. in Cant. num. 1. & 2.*

Digitized by Google

requirat, revocet abeuntem. Ita ergo revocatur Verbum, & revocatur deſiderio animæ, ſed ejus animæ cui ſemel indulſerit ſuavitatem ſui. Numquid non deſiderium vox? Et valida. Denique *deſiderium pauperum* (inquit Pſalmiſta) *exaudivit Dominus*. Verbo igitur abeunte, una interim & continua animæ vox, continuum deſiderium ejus, tanquam unum continuumquè *revertere* donec veniat. Et nunc da mihi animam (r) quam frequenter Verbum Sponſus inviſere ſoleat, cui familiaritas auſum, cui guſtus famem, cui contemptus omnium ocium dederit: & ego huic animæ incunctanter aſſigno vocem, pariter & nomen ſponſæ, nec ab ea penitùs locum, qui in manibus eſt, cenſuerim eſſe alienũ. Talis nempè inducitur loquens: *Revertere dilecte mi*. Quem enim revocat, ejus abſque dubio probat ſe meruiſſe præſentiam, & ſi non copiam. Alioquin non revocaſſet illum, ſed vocaſſet. Porrò revocationis verbum *Revertere* eſt. Et fortè ideo ſubtraxit ſe, quo audiùs revocaretur, teneretur fortiùs. Nam & aliquando ſimulabat ſe longiùs ire, non quia hoc volebat, ſed volebat audire: *Mane nobiſcum Domine, quoniam adveſperaſcit*. Et rurſùm alia vice ſuper mare ambulans, cum Apoſtoli navigarent & laborarent in remigando, quaſi volens præterire eos, nec tunc quidem iſtud volebat, ſed magis probare fidem & elicere precem. Ergo iſtiuſmodi piam ſimulationem, imò ſalutarem diſpenſationem, quam tunc corporaliter Verbum corpus interdum exhibuit, non ceſſat identitatem Verbum Spiritus modo ſuo ſpirituali cum devota ſibi anima ſedulò actitare. Prætereiens teneri vult, abiens revocari. Neque enim hoc irrevocabile Verbum. It, & redit pro beneplacito ſuo, quaſi viſitans diluculò, & ſubitò probans. Et ire quidem illi eſt quodãmodò diſpenſatorium, redire verò ſemper voluntarium eſt: utrumque autem plenum judicii. At penes ipſum horum ratio. Nunc verò conſtat (s) in anima fieri hujuſmodi viciſſitudines euntis & redeuntis Verbi, ſicut ait: *Vado & venio ad vos*. Item: *Modicum & non videbitis me, & iterùm modicum & videbitis me*. O modicum, & modicum! O modicum longum! Pie Domine, modicum dicis quòd non videmus te? Salvum ſit verbum Domini mei, longum eſt, & multum valdè nimis. Verumtamen utrumque verum, & modicum meritis, & non modicum votis. Habes utrumque in Propheta Abacuc: *Si moram fecerit*, inquit *expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit*. Quomodò non tardabit, ſi moram fecerit, niſi quòd ad meritum ſatis eſt, ſed non ſatis ad votum? Porrò anima amans votis fertur, trahitur deſideriis, diſſimulat merita, Majeſtati oculos claudit, operit voluptati, ponens in ſalutari, & fiducialiter agens in eo. Intrepida denique & inverecunda revocat Verbum, & cum fiducia repetit delicias ſuas, ſolita libertate vocans non Dominum, ſed Dilectum: *Revertere dilecte mi*. Et addit: *Similis eſto capreæ hinnuloquè cervorum ſuper montes Bethel*. At iſtud poſtea. Nunc quæſo ſuſtinete modicum quid inſipientiæ meæ. Volo dicere quomodo mecum agitur in ejuſmodi. Non expedit quidem. Sed prodar ſanè, ut proſim; & ſi profeceritis vos, meam inſipientiam conſolebor: ſi non, meam inſipientiam confitebor. Fateor & mihi adventaſſe Verbum Deum (in inſipientia dico) & pluries. Cùmquè ſæpiùs intraverit ad me, non ſenſi aliquoties cùm intravit. Adeſſe ſenſi, adfuiſſe recordor, interdùm & præſentire potui introitum ejus, ſentire nunquam, ſed ne exitum quidem. Nam unde in animam meam venerit, quòvè abierit denuò eam dimittens: ſed & qua vel introierit vel exierit, etiam nunc ignorare me fateor, ſecundùm illud: *Neſcis unde veniat, aut quò vadat*. Nec mirum tamen, quia ipſe eſt cui dictum eſt: *Et veſtigia tua non cognoſcentur*. Sanè per *oculos* non intravit, quia non eſt coloratum: neque per *aures*, quia non ſonuit: neque per *nares*, quia non aëri miſcetur, ſed menti, non infecit aërem ſed fecit: neque verò per *fauces*, quia non eſt manſum vel hauſtum. Non *tactu* comperi illud, quia palpabile non eſt. Qua igitur introivit? An fortè nec introivit quidem, quia non *deforis* venit? Neque enim eſt unum aliquid ex iis quæ foris ſunt. Porrò nec *de intra* me venit, quoniam bonum eſt: & ſcio quoniam in me non eſt bonum. Aſcendi etiam *ſuperius* meum, & ecce ſupra hoc Verbum eminens. Ad *inferius* quoque meum curioſus explorator deſcendi, & nihilominùs infra inventum eſt. Si *foras* aſpexi, extra omne exterius meum comperi illud eſſe: ſi *intus*, & ipſum interiùs erat. Quæris igitur cùm ita ſint omninò inveſtigabiles viæ ejus, unde adeſſe norim? Vivum & efficax eſt, moxquè ut intùs venit, expergefecit dormitantem animam meam, movit, & mollivit, & vulneravit cor meum, quoniam durum lapideumquè erat, & malè ſanum. Cœpit quoque evellere & deſtruere, ædificare & plantare, rigare arida, tenebroſa illuminare, clauſa reſerare, frigida inflammare, necnon & mittere prava in directa, & aſpera in vias planas: ita ut benediceret anima mea Domino, & omnia quæ intra me ſunt Nomini ſancto ejus. Ita igitur intrans ad me aliquoties Verbum Sponſus, nullis unquam introitum ſuum indiciis innoteſcere fecit, non voce, non ſpecie, non inceſſu. Nullis denique ſuis motibus compertum eſt mihi, nullis meis ſenſibus illapſum penetralibus meis. Tantùm ex motu cordis (ſicut præfatus ſum) intellexi præſentiam ejus; & ex fuga vitiorum, carnalinmquè compreſſione affectuum adverti potentiam virtutis ejus: & ex diſcuſſione ſive redargutione occultorum meorum admiratus ſum profunditatem ſapientiæ ejus: & ex quantulacunque emendatione morum meorum expertus ſum bonitatem manſuetudinis ejus: & ex renovatione ac reformatione ſpiritûs mentis meæ, id eſt interioris hominis mei, percepi utcunque ſpeciem decoris ejus: & ex contuitu horum omnium ſimul expavi multitudinem magnitudinis ejus. Verùm quia hæc omnia ubi abſceſſerit Verbum Deus (u) perinde ac ſi ollæ bullienti ſubtraxeris ignem, quodam illico languore torpentia & frigida jacere incipiunt: atque hoc mihi ſignum abſceſſionis ejus, triſtis ſit neceſſe eſt anima mea, donec iterùm revertatur, & ſolitò recaleſcat cor meum intra me, idquè ſit reverſionis indicium. Tale ſanè experimentũ de Verbo habens, quid mirum ſi & ego uſurpo mihi vocem ſponſæ in revocando illud cùm ſe abſcen-

r *Ibidem num.* 3. s *Ibidem num.* 4. & 5.

t *Ibidem num.* 6. u *Ibidem num.* 7.

Digitized by Google

abſentaverit, qui etſi non pari, ſimili tamen vel ex parte deſiderio feror? Familiare mihi erit quoad vixero, pro Verbi revocatione revocationis verbum, quod utique *Revertere* eſt. Et quoties elabetur, toties repetetur à me: nec ceſſabo clamitare quaſi poſt tergum abeuntis ardenti deſiderio cordis, ut redeat, & reddat mihi lætitiam ſalutaris ſui, reddat mihi ſeipſum. Fateor vobis Fratres, nihil aliud interim libet, dum non præſtò eſt quod ſolum libet. Et hoc oro, ut non vacuum veniat, ſed *plenum gratiæ & veritatis*, more utique ſuo ſicut heri & nudiuſtertiùs. Vigilandum proinde eſt [x] & vigilandum omni hora, quia neſcimus quâ horâ Spiritus venturus ſit, ſeu iterùm abiturus. It & redit Spiritus, & qui ſtat eo tenente, deſerente cadat neceſſe eſt: ſed non collidetur, quia Dominus rursùm ſupponit manum ſuam. Et has alternare vices non ceſſat in his qui ſpirituales ſunt, vel quos potiùs ſpirituales proinde ipſe creare intendit viſitans diluculò, & ſubitò probans. Denique ſepties cadit juſtus, & ſepties reſurgit: ſi tamen cadit in die, ut ſe cadere videat, & cecidiſſe ſciat, & reſurgere cupiat, & requirat manum adiuvantis, & dicat: *Domine, in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem: avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus*. Fratres: Revertamur ad nos ipſos [y] ſcrutemurquè vias noſtras: & vt in veritate id poſſimus, invocemus Spiritum veritatis, & revocemus ab alto quò nos eduxerat, quatenus antecedat nos etiam ad nos, quoniam ſine ipſo poſſumus nihil. Nec verendum quòd dedignetur condeſcendere nobis, qui potiùs ſi vel exiguum quid abſque ipſo conamur, indignatur. Non eſt enim ille vadens & non rediens, ſed ducit nos & reducit de claritate in claritatem tanquam Domini Spiritus, quandoque rapiens ad ſe in lumine ſuo, quandoque contemperans, & illuminans tenebras noſtras: ut ſive ſupra nos, ſive apud nos, ſemper in luce, ſemper ut filii lucis ambulemus. Siquidem nox præceſſit [z] dies autem appropinquavit, verus utiq; dies ex die, ſalutare Dei Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſæcula, Amen.

CAPUT IX.

De ſeptem cauſis, ſive neceſſitatibus quærendi Spiritum Sanctum Deum noſtrum.

Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.
Luc. 11.

1. *Cauſa quærendi Spiritum Sanctum eſt, ut ei conſentiamus ad correctionem.* 2. *ut eo illuminemur ad cognitionem.* 3, *ut ei innitamur ad virtutem.* 4. *ut eo reformemur ad ſapientiam.* 5. *ut ei conformemur ad decorem.* 6. *ut ei maritemur ad fæcunditatem.* 7. *ut eo fruamur ad jucunditatem.*

§. I.

Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem eius ſemper. Pſal 104.

Ecce nunc tempus quærendi (a) ecce nunc dies inveniendi præ manibus ſunt. *Quærite* (inquit Eſajas) *Dominum dum inveniri poteſt, invocate eum dum propè eſt*. Nimirùm [b] invocate Spiritum Sanctum vivificatorem & adiutorem, confidentes quia dabit Pater, qui eſt in cælis, Spiritum bonum petentibus ſe. Quæramus hunc Spiritum, Fratres [c] & tota ſollicitudine operam demus, ut mereamur habere hunc Spiritum. Alioquin non rectè oras [d] ſi orando præter Deum aliquid quæras, aut quod propter Deum non quæras, quoniam in ipſo ſunt omnia. Ibi remedium vulnerum, ibi ſubſidia neceſſitatum, ibi reſarcitus defectuum, ibi ſunt profectuum copiæ: ibi denique invenitur quidquid accipere vel habere hominibus expedit, quidquid decet, quidquid oportet. Quicunque Spiritum Chriſti non habe[t] [e] hic non eſt ejus. Nos autem non accepimus ſpiritum hujus mundi, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis. Teſtimonium præſentiæ ejus præbent opera ipſa ſalutis & vitæ, quæ nullatenùs agere poſſemus, niſi Spiritus qui vivificat, Spiritus Salvatoris adeſſet. Quæramus igitur ut dona ſua multiplicet Deus in nobis, & Spiritum ſuum augeat, qui jam primitias dedit. Nullum enim omninò præſentiæ ejus certius teſtimonium eſt, quàm deſiderium gratiæ amplioris, quoniam ipſe dicit: *Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient*. Sed fortaſsè multorum nobis conſcientiæ jam reſpondent: Deſideramus quidem hunc Spiritum, qui ſic adjuvet infirmitatem noſtram, ſed invenire non poſſumus. Et ego dico: Propterea non invenitis, quia non quæritis: propterea non accipitis, quia non petitis. Petitis, & non accipitis, eò quòd negligenter petatis. Nihil enim aliud expectat, nihil aliud quærit Deus, niſi ut ſedulè & cum deſiderio requiratur. Denique quando negabit petentibus, qui etiam non petentes provocat & hortatur ut petant? *Si vos*, inquit. *cùm ſitis mali, noſtis bona dare filiis veſtris: quantò magis Pater veſter cæleſtis de cælo dabit Spiritum bonum petentibus ſe?* Petite ergo chariſſimi, petite ſine intermiſſione, petite ſine hæſitatione: in omnibus operibus veſtris dulciſſimi ſemper hujus ac ſuaviſſimi Spiritus præſentiam & auxilium invocate. Quærat anima veſtra Deum cui conſentiat ad *correctionem* [f] quo illuminetur ad *cognitionem*, cui innitatur ad *virtutem*, quo reformetur ad *ſapientiam*, cui conformetur ad *decorem*, cui maritetur ad *fæcunditatem*, quo fruatur ad *jucunditatem*. Propter has ſeptem cauſas quærat anima Deum. Non ambigo eſſe quàm plures & alias cauſas, ſed hæ interim occurrunt. Poterit autem ſi cui cordi fuerit, facilè alias atq. alias cauſas advertere in ſemetipſo: ſiquidē multæ ſunt averſiones noſtræ, multæ & infinitæ animæ neceſſitates, & auxietatum non eſt numerus. At Verbum

x Ser. 17. in Cant. num. 2. y Ibidem num. 8. z Ser. 5. in Nat. Dom. num. 5.

a Ser. 4 diver. n. 1. b Ser. 2. in Octav. Paſchæ num. 5. c Ser. 2. de S. Andrea n. 4. d Ser. 86. in Cant n. 3. e Ser. 2. de S. Andr. n. 4. & 5. f Ser. 85. in Cant. num. 1.

Digitized by Google

bum Deus ditiùs pleniùſquè ſuperabundat in bonis, utpote Sapientia vincit malitiam, vincens in bonis mala. Et nunc harum neceſſitatum quas poſui, accipite rationem. *Et primò* quod primum eſt, videte quemadmodùm *conſentiat ad correptionem*. Legimus Verbum Deum in Evangelio loquens: *Eſto conſentiens*, inquit, *adverſario tuo, dum es cum illo in via, ne fortè tradat te judici, & judex tortori*, Quid conſultius? Verbi conſilium eſt (ni fallor) ſe adverſarium proteſtantis, quòd adverſetur carnalibus deſideriis noſtris dum dicit: *Semper hi errant corde*. Tu verò qui hæc audis, ſi pauens cæperis velle fugere à ventura ira: credo ſolicitus eris quomodo huic conſentias adverſario, qui tibi illam tam terribiliter intentare videtur. At iſtud impoſſibile, niſi diſſentias tecum, niſi tibimet adverſeris, niſi graui & vigili lucta tuipſe contra teipſum infatigabiliter prælieris: poſtremò niſi valefacias inveteratæ conſuetudini, innatæquè affectioni. Id quidem durum: Si tuis attemperaveris viribus, tale erit, ac ſi in uno digitorum tuorum torrentis impetum ſiſtere, aut ipſum denuò coneris Jordanem convertere retrorsùm. Quid facies? Quære Deum Verbum cui conſentias, ipſo faciente ut conſentias. Fuge ad illum qui adverſatur, per quem talis fias cui jam non aduerſetur, ut blandiatur qui minabatur, & ſit ad immutandum efficacior infuſa gratia, quàm intenſa ira, Hæc prima (ut opinor) neceſſitas eſt, ob quam anima incipit quærere Verbum Deum.

§. I I.

Sed ſi ignoras [g] quid ille velit cui jam voluntate conſentis, nonne & de te dicetur, quia *zelum Dei habes, ſed non ſecundùm ſcientiam*? Et ne hoc leve exiſtimes, memineris ſcriptũ eſſe, quia *ignorans ignorabitur*. Scire vis quid conſulam & in hac neceſſitate? Quod in prima. Meo conſilio nunc quoque ibis ad Verbum Deum, & docebit te vias ſuas, ne volendo quidem, ſed ignorando bonum dum curris contingat excurrere, & errare in invio, & non in via. Lux eſt enim Verbum Deus. Declaratio denique ſermonũ ejus illuminat, & intellectum dat parvulis. Beatus es ſi dicas & tu: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis*. Aliud eſt dubitare de veritate [h] quod patiaris neceſſe eſt cùm Spiritus minimè ſpirat: & aliud ſapere falſitatem, quod facilè caves ſi eandem tuam ignorantiam non ignoras, quatenùs dicas & tu: *Et ſi quid ignoravi, ignorantia mea mecum eſt*: hæc Sancti Job ſententia eſt. Agnoſcite: Peſſimæ matris ignoranriæ, peſſimæ itidem filiæ duæ ſunt, falſitas & dubietas. Illa miſerior, iſta miſerabilior: perniciosior illa, iſta moleſtior. Cùm loquitur Spiritus, cedit utraque: & eſt non ſolùm veritas, ſed & certa veritas. Eſt quippè *Veritatis* ille Spiritus, cui contraria falſitas eſt. Eſt & *Sapientia*, quæ cùm ſit candor vitæ æternæ, & ubique attingat propter munditiam ſuam, obſcurũ ambigui non admittit. Cavenda ſanè cùm Spiritus iſte non loquitur, & ſi non moleſta dubietas, certè falſitas execranda. Aliud eſt enim ſub incerto hoc vel illud opinando ſentire, aliud timerè affirmare quod neſcias, Nec parum profecit anima tua (i) cujus immutata voluntas, cujus illuminata ratio eſt, ut bonum & velit & noverit. In altero vitam, in altero viſum recepit. Nam & malum volendo mortua erat, & bonum ignorando cæca erat.

§. I I I.

Jam vivit anima (K) jam videt, jam ſtat in bono, ſed ope & opere Verbi. Stat manu Verbi levata veluti ſuper pedes duos, devotionem & agnitionem. Stat inquam, ſed ſibi putet dictum: *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat*. Putaſne ſtare per ſe poſſit, quæ ſurgere per ſe non potuit? Non opinor. Quid enim? *Verbo Domini cœli firmati ſunt*: & terra ſtabit ſine Verbo? Cur ergo ſi ſtare per ſe poterat, orabat homo de terra: *Confirma me*, inquiens, *in verbis tuis*? Deniq. & probàrat. Ejus enim ipſius illa vox fuit: *Impulſus everſus ſum ut caderem, & Dominus ſuſcepit me.* Quæris quis ille impulſor? Non eſt vnus. Impulſor *diabolus* eſt, impulſor *mundus*, impulſor *homo*. Quis iſte homo ſit quæris? Quiſque ſui. Noli mirari, uſque adeo homo impulſor ſibi eſt, & ſuimet præcipitator, ut non ſit quod ab altero impulſore formides, ſi ipſe à te proprias contineas manus. *Quis enim* (inquit Petrus Apoſtolus) *vobis nocere poterit, ſi boni æmulatores fueritis*? Manus tua eſt conſenſus tuus. Si diabolo ſuggerente vel ſæculo ſuadente quod non oportet, aſſenſum tuum tenueris, & non dederis membra arma iniquitati, nec permiſeris regnare peccatum in tuo mortali corpore: bonum te æmulatorem probaſti, cui malitia omninò nil nocuit, vide ne magis profuerit. Scriptum eſt enim: *Bonum fac, & habebis laudem ex illa*. Confuſi ſunt qui quærebant animam tuam, tu verò cantabis: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero*. Boni planè æmulatoris inſigne dediſti, ſi juxta conſilium Sapientis *miſereris animæ tuæ*: ſi *omni cuſtodia ſervas cor tuum*: ſi juxta Apoſtolum *teipſum caſtum cuſtodis*. Non ſine cauſa (l) Sapiens expugnatori prætulit urbium virum qui animo dominatur. Multum hoc ad te, opus virtute habes, & non quacunque, ſed qua induaris ex alto. Ipſa enim ſi perfecta ſit, facilè ſic animum victorem ſui, & ſic invictum reddit ad omnia. Quis aſcendet in montem Domini? Hujus ad verticem montis, id eſt ad virtutis perfectionem quiſque conſcendere adorietur, ſciet profectò quàm ſit aſcenſus arduus, & caſus concitus abſque Verbi adiutorio. Felix anima, quæ Angelis ſpectantibus præbuit gaudium pariter & miraculum ſui, ut audiret de ſe loquentes: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum*? Alioquin fruſtra nititur, ſi non innititur. Sanè etiam contra ſe innitens invaleſcet, & facta ſeipsâ validior coget pro ratione vniverſa: iram, metum, cupiditatem & gaudium veluti quendam animi currum bonus auriga reget: & in captivitatem rediget omnem carnalem affectum, & carnis ſenſum ad nutum rationis in obſequium virtutis.

g *Ibidem. num. 2.* h *Ser. 17. in Cant. num. 3.*

i *Ser. 85. in Cant. num. 2.* k *Ibidem num. 3.* l *Ibidem. 4. & 5.*

Digitized by Google

tutis. Quidni omnia poſſibilia ſint innitenti ſuper eum qui omnia poteſt? Quantæ fiduciæ eſt vox: *Omnia poſſum in eo qui me confortat*. Nil omnipotentiam Verbi clariorem reddit, quàm quòd omnipotentes facit omnes qui in ſe ſperant. Denique *omnia poſſibilia ſunt credenti*. An non omnipotens cui omnia poſſibilia ſunt? Ita animus ſi non præſumat de ſe, ſed ſi confortetur à Verbo, poterit utique dominari ſui, ut non dominetur ei omnis injuſtitia. Ita, inquam, Verbo innixum & indutum virtute ex alto, nulla vis, nulla fraus, nulla jam illecebra poterit vel ſtantem deiicere, vel ſubiicere dominantem. Ergo qui ſtat (m) ſi non vult cadere, non fidat ſibi, ſed nitatur Verbo. Verbũ Deus loquitur: *Sine me nihil poteſtis facere*. Ita eſt, nec ſurgere ad bonum, nec ſtare in bono poſſumus ſine Verbo. Tu verò qui ſtas, da gloriam Deo, & dic: *Statuit ſupra petram pedes meos, & direxit greſſus meos*. Cujus manu erigeris, ipſius neceſsè eſt virtute tenearis. Hæc pro eo quod dixi opus nos habere Verbo cui *innitamur ad virtutem*.

§. I V.

Nunc jam videndũ eſt de eo (n) quod item memoraui, per Verbũ Deum ſcilicet nihilominùs nos *reformari ad ſapientiam*. Verbum Virtus, Verbum Sapientia eſt. Sumat ergo anima de Virtute virtutem, ac de Sapientia ſapientiam, & vni Verbo munus utrumque adſcribat. Alioquin ſi aliundè aut utramque, aut alterutram arroget ſibi: neget etiam ſimul, vel de fonte riuum, vel de vite vinum, vel lumen oriri de lumine. Fidelis ſermo: *Si quis* (inquit Jacobus Apoſtolus) *indiget ſapientiâ, poſtulet à Deo qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei*. Hæc ille. Ego verò haud ſecùs de virtute ſenſerim. Cognata virtus ſapientiæ eſt. Donum Dei virtus eſt, deputanda in bonis optimis, deſcendens & ipſa deſurſùm à Patre Verbi. Et ſi quis exiſtimet id per omnia eam quod ſapientiam eſſe, non inficior, ſed in Verbo, non in anima. Quæ enim in Verbo pro ejus ſingulari divinæ naturæ ſimplicitate vnum ſunt; vnum tamen effectum in anima non habent, ſed ad illius varias & diverſas neceſſitates veluti diverſa ſeſe participanda accommodant. Juxta quam rationem profectò aliud eſt eſt animo virtute agi, & aliud ſapientiâ regi: aliud dominari in virtute, aliud in ſuavitate deliciari. Licet namque & ſapientia potens, & virtus ſuavis exiſtat; ut tamen proprias quibuſque reddamus vocabulis ſignificantias, vigor virtutem, ſapientiam placiditas animi cum ſpirituali quadam ſuavitate demonſtrat. Hanc puto ab Apoſtolo deſignatam eſſe, ubi poſt multa hortamenta pertinentia ad virtutem, adjecit quod ſapientiæ eſt: *In ſuavitate, & in Spiritu Sancto*. Igitur ſtare, reſiſtere, vim vi repellere (quæ utique in partibus virtutis deputantur) honor quidem, ſed labor eſt. Non eſt enim idipſum honorem tuum laborioſè defendere, & quietè poſſidere: non eſt idem virtute agi, & virtute frui. Quidquid virtus elaborat, ſapientia fruitur: & quod ſapientia ordinat, deliberat, moderatur, virtus exequitur. *Sapientiam ſcribe in ocio*, ait Sapiens (o) Ergo ſapientiæ ocia negocia ſunt, & quò ocioſior ſapientia eſt, eò exercitatior in genere ſuo. E regione virtus exercitata clarior eſt, eòquè probatior quò officioſior. Et ſi quis ſapientiam virtutis amorem diffinierit, non à vero deviare videbitur. Ubi autem amor eſt, labor non eſt, ſed ſapor. Et fortè ſapiantia à ſapore denominatur, eò quòd virtuti accedens quoddam veluti condimentum ſopidam reddat, quæ per ſe inſulſa quodammodò & aſpera ſentiebatur. Nec duxerim reprehendendum, ſi quis ſapientiam ſaporem boni diffiniat. Hunc ſaporem perdidimus ab ipſo penè exortu generis noſtri. Ex quo cordis palatum ſenſu carnis prævalente infecit virus ſerpentis antiqui; cœpit animæ non ſapere bonum, ac ſapor noxius ſubintrare. Denique *proni ſunt ſenſus hominis, & cogitationes in malum ab adoleſcentia*: hoc eſt, ab inſipientia primæ mulieris Evæ. Ita inſipientia mulieris ſaporem boni excluſit, quia ſerpentis malitia mulieris inſipientiam circumvenit. Sed unde malitia viſa eſt viciſſe ad tempus, inde ſe victam dolet in æternum. Nam ecce denuò Sapientia mulieris cor & corpus implevit, ut qui per fæminam deformati in inſipientiam ſumus, per fæminam (*Virginem Mariam*) reformemur ad ſapientiam. Et tunc aſſiduè Sapientia vincit malitiam in mentibus ad quas intraverit, ſaporem mali quem illa invexit, ſapore exterminans meliori. Intrans Sapientia dum ſenſum carnis infatuat, purificat intellectum, cordis palatum ſanat & reparat. Sano palato ſapit jam bonum, ſapit ipſa Sapientia, qua in bonis nullum melius eſt. Quàm multa fiunt bona (q) & non ſapiunt facientibus: ſiquidem non ſapore boni ad illa, ſed aut ratione aut qualicunque occaſione, ſeu neceſſitate impelluntur. Et è contrario multis quæ faciunt non ſapiunt mala, ſed ad hæc inducuntur aut metu, aut cupiditate rei cujuſpiam potiùs quàm ſapore mali. Qui autem tranſierunt in affectum cordis, aut ſapientes ſunt, & ipſo delectantur ſapore boni: aut maligni ſunt, & ipſa complacet ſibi malitia, etiam nulla ſpe alterius commodi blandiente. Malitia verò quid niſi ſapor eſt mali? Beata mens quam ſibi totam vendicavit ſapor boni, & odium mali. Hoc *reformari ad ſapientiam eſt*: hoc ſapientiæ victoriam feliciter experiri eſt. Nam in quo evidentiùs Sapientia vincere malitiam comprobatur, quàm cùm excluſo ſapore mali, qui non aliud quàm ipſa malitia eſt, boni quidam intimus ſapor mentis intima occupare tota ſuavitate ſentitur? Itaque ad virtutem ſpectat, tribulationes fortiter ſuſtinere: ad ſapientiam verò ſpectat, gaudere in tribulationibus. Confortare cor tuum, & ſuſtinere Dominum, virtutis eſt: guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus, ſapientiæ eſt. Et ut magis ex proprio bono naturæ bonum quodque clareſcat: modeſtia animi probat ſapientem, conſtantia virum virtutis oſtendit. Et benè poſt virtutem ſequitur ſapientia, quòd virtus ſit quoddam quaſi ſtabile fundamentum, ſuper quod ſapientia ædificet ſibi domum. Oportuit autem præcedere notitiam boni, quia non eſt ſocietas luci ſa-

m *Ibidem num.* 6. n *Ibidem num.* 7.

o *Ibidem num.* 8. q *Ibidem num.* 9.

Digitized by Google

ſapientiæ, & tenebris ignorantiæ. Opor uit præcedere & bonam voluntatem, *quia in malevolam animam non introibit ſapientia*, ait Sapiens.

§. V.

Jam verò ſi in voluntatis mutatione reddita innotuit animæ vita (r) in eruditione ſanitas, in virtute ſtabilitas, in ſapientia poſtremò maturitas: ſupereſt ut *decorem* illi inveniamus, ſine quo ſpecioſo formâ præ filiis hominum placere non poteſt. Deniq ue audit, quia *concupiſcet Rex decorem tuum*. Quanta enumeravimus animæ bona, dona Verbi, voluntatem bonam, ſcientiam, virtutem, ſapientiam, & nihil horum Verbum Rex concupiſcere legitur: ſed tantùm *concupiſcet*, inquit, *Rex decorem tuum*. Ait Propheta: *Dominus regnavit decorem induit*. Quidni imagini ſuæ pariter & ſponſæ ſimile cupiat indumentum? Tantò profectò ſibi charior illa, quantò ſimilior ſibi. In quo ergo animæ decor? an fortè in eo quod honeſtum dicitur? Hoc interim ſentiamus ſi melius non occurrit. De honeſto autem exterior interrogetur converſatio, non quòd ex ea honeſtum prodeat, ſed per eam. Nam in conſcientia & habitatio ejus & origo. Siquidem claritas ejus eſt teſtimonium conſcientiæ. Nihil hac luce clarius, nihil hoc glorioſius teſtimonio, cùm veritas in mente fulget, & mens in veritate ſe videt. Sed qualem? Pudicam, verecundam, pavidam, circumſpectam, nihil penitùs admittentem quod evacuet gloriam conſcientiæ atteſtantis, in nullo conſciam ſibi quod erubeſcat præſentiam veritatis, quo cogatur avertere faciem quaſi confuſam & repercuſſam à lumine Dei. Hoc planè, hoc illud decorum eſt, quod ſuper omnia bona animæ divinos oblectat aſpectus, & nos nominamus ac diffinimus honeſtum. Cùm autem decoris hujus claritas abundantiùs intima cordis repleverit (s) prodeat foras neceſſe eſt tanquam lucerna latens ſub modio, imò lux in tenebris lucens, latere neſcia. Porrò effulgentem & veluti quibuſdam ſuis radiis erumpentem mentis ſimulacrum corpus excipit. & diffundit per membra & ſenſus: quatenùs omnis inde reluceat actio, ſermo, aſpectus, riſus, ſi tamen riſus ſit mixtus gravitate, & plenus honeſti. Horum & aliorum profectò artuum ſenſuumquè motus & geſtus & uſus cùm apparuerit ſerius, purus, modeſtus, expers inſolentiæ atque laſciviæ, tum levitatis, tum ignaviæ alienus, æquitati autem accommodatus, pietati officioſus: pulchritudo animæ palàm erit, ſi tamen non ſit in ſpiritu ejus dolus. Poteſt enim fieri ut ſimulentur omnia hæc, & non ex abundantia cordis taliter moveantur. Et ut magis eluceat is animæ decor, ipſum ſi placet honeſtum (in quo hunc locandum conſuimus) diffiniatur mentis ingenuitas, ſolicita ſervare cum conſcientia bona famæ integritatē: vel juxta Apoſtolum, *providere bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus*. Beata mens, quæ hoc ſe induit caſtimoniæ decus, & quendam veluti cæleſtis innocentiæ candidatum, per quem ſibi vendicet glorioſam conformitatem, non mundi, ſed Verbi, de quo legitur quòd ſit candor vitæ æternæ, ſplendor & figura ſubſtantiæ Dei.

§. VI.

Ex quo jam gradu (t) audet quæ hujuſmodi eſt anima cogitare de nuptiis. Quidni audeat, eò ſe nubilem quò ſimilem cernens? Non terret celſitudo, quam ſociat ſimilitudo, amor conciliat, profeſſio maritat. Profeſſionis forma hæc eſt: *Juravi & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ*. Hanc ſecuti Apoſtoli ajebant: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Simile eſt & illud quod in carnali quidē dictum Chriſti & Eccleſiæ connubium ſpirituale ſignavit Apoſtolus dicens: *Propter hoc relinquet homo patrem ſuum & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una*. Et aqud Prophetam David gloriatio maritatæ legitur: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt: ponere in Domino Deo ſpem meam*. Ergo quam videris animam relictis omnibus Verbo votis omnibus adhærere, Verbo vivere, Verbo ſe regere, de Verbo concipere quod pariat Verbo; & quæ poſſit dicere, *Mihi vivere Chriſtus eſt & mori lucrum*: puta conjugem, Verboquè maritatam. Confidat in ea cor viri ſui, ſciens fidelem, quæ præ ſe omnia ſpreverit, omnia arbitretur ut ſtercora, ut ſibi ipſum lucrifaciat. Talem noverat de quo dicebat: *Vas electionis eſt mibi iſte*. Prorsùs pia mater & fidelis viro ſuo erat anima Pauli, cùm diceret: *Filioli mei, quos iterùm parturio donec formetur Chriſtus in vobis*. Si qua anima eoſque profecerit [u] ut ſit fæcunda virgo, ſit ſtella maris, ſit plena gratiâ, & ſupervenientem habens in ſe Spiritum Sanctum: puto quòd nonmodò in ea, ſed ex ea quoq; non dedignabitur Chriſtus naſci. Nemo noſtrûm ſanè id ſibi arrogare præſumat, niſi quos ipſe ſpeciali deſignatione tanquam digito monſtraverit, dicens: *Ecce mater mea, & fratres mei*. Enimverò audi unum ex iſtis. *Filioli mei*, ait, *quos iterùm parturio donec formetur Chriſtus in vobis*. Si enim naſci videbatur in eis, cùm formabatur Chriſtus in eis: quomodò non etiam ab eo ſimiliter naſci eum dicere quis præſumat, qui in ipſis quodammodò parturiebat? Qui autem aliis evangelizat (x) quaſi Jeſum in utero portat, ut eum aliis vel potiùs alios ei pariat. De talibus erat Beatus Paulus, qui dicebat: *Filioli mei, quos iterùm parturio donec Chriſtus formetur in vobis*. Legimus de Maria [y] quod inventa fuerit in utero habens de Spiritu Sancto. Exiſtimo autem ſimile quid habere in hac parte ſponſam Domini Matri ipſius. Niſi enim & ipſa ſponſa inventa eſſet habens de Spiritu Sancto, nequaquam ab inventoribus ſuis tam familiariter requiſiſſet de eo cujus Spiritus eſt ille. Non ſuſtinuit ut illi effarentur ad quod veniſſent, ipſa locuta eſt, & quidem ex abundantia cordis: *Num quem diligit anima mea, vidiſtis*? Meritò cunctis renuncians affectionibus aliis [z] ſoli & tota incumbit amori, quę ipſi reſpondere amori habet in reddendo amore. Propterea ſic amare, nupſiſſe

r *Ibidem num.* 10 s *Ibidem num.* 11.

t *Ibidem num.* 12. u *Ser.* 6. *in Vig. Nat. Dom. num.* 11. x *Ser.* 51. *diuer.* y *Ser.* 78. *in Cant. num.* 8. z *Ser.* 83. *in Cant. n.* 6

Digitized by Google

pſiſſe eſt: quoniam non poteſt ſic diligere & parùm dilecta eſſe, ut in conſenſu duorum integrum ſtet perfectumquè connubium: niſi quis dubitet animam à Verbo & priùs amari, & plùs. Prorsùs & prævenitur amando, & vincitur. Felix anima, quæ meruit præveniri in tantæ benedictione dulcedinis. Felix anima, cui tantæ ſuavitatis complexum experiri donatũ eſt. Quod non eſt aliud, quàm amor ſanctus & caſtus, ſuavis & dulcis, amor tantæ ſerenitatis, quantæ ſinceritatis: amor mutuus, intimus, validuſquè, qui non in carne una, ſed uno planè in ſpiritu duos jungat, duos faciat, jam non duos, ſed unum, Paulo ita dicente: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*.

§. VII.

Porrò attende [a] in ſpirituali matrimonio duo eſſe genera pariendi, & ex hoc etiam diverſas ſoboles, ſed non adverſas: cum ſanctæ matres aut prædicando animas, aut meditando intelligentias pariunt ſpirituales. In hoc ultimo genere interdum exceditur, & ſeceditur etiam à corporeis ſenſibus, ut ſeſe non ſentiat quæ Verbum ſentit. Hoc fit cùm mens ineffabili Verbi illecta dulcedine quodammodò ſe ſibi furatur, imò rapitur atque elabitur à ſeipſa ut Verbo fruatur. Aliter ſanè afficitur mens fructificans Verbo, aliter fruens Verbo. Illic ſolicitat neceſſitas proximi, hîc invitat ſuavitas Verbi. Et quidem læta in prole mater, ſed in amplexibus Sponſi lætior. Chara ſunt pignora filiorũ, ſed oſcula plùs delectant. Bonum eſt ſalvare multos: excedere autem & cum Verbo eſſe, multò jucundius eſt. At quando hoc, aut quamdiu hoc? Dulce commercium, ſed breve momentum, & experimentum rarum: hoc eſt quod ſupra poſt alia memini me dixiſſe, quærere utique animam Verbum, *quo fruatur ad jucunditatem*. Pergat quis forſitan quærere à me (b) etiam Verbo frui quid ſit? Reſpondeo: Quærat potiùs expertum à quo id quærat. Aut ſi & mihi experiri daretur, putas me poſſe eloqui quod ineffabile eſt? *Sive*, inquit, *mente excedimus, Deo: ſive ſobrii ſumus, vobis*. Hoc eſt; Aliud mihi eſt cum Deo, ſolo arbitro Deo: aliud vobiſcum mihi. Illud licuit experiri, ſed minimè loqui: in hoc ita condeſcendo vobis, ut ego dicere, & vos capere valeatis. O quiſquis curioſus es ſcire quid ſit hoc Verbo frui, para illi non aurem, ſed mentem. Non docet hoc lingua; ſed docet gratia. Abſconditur à ſapientibus & prudentibus, & revelatur parvulis. Magna eſt, fratres, magna & ſublimis virtus humilitas, quæ promeretur quod non docetur, digna adipiſci quod non valet addiſci: digna à Verbo & de Verbo concipere, quod ſuis ipſa verbis explicare non poteſt. Cur hoc? Non quia ſit meritum, ſed quia ſic placitum coram Patre Verbi Sponſi animæ Jeſu Chriſti Domini noſtri, Quæ quidem anima (c) licet Sponſo interim ſit viduata cæleſti, ſenſus tamen de Spiritu Sancto concipere & parere non deſinit immortales, qui videlicet incorruptibilis cæleſtiſquè hæreditatis valeant eſſe capaces, ſed ſi pium habeant ſtudioſumquè cultorem. Vide autem tu qui hæc legis [d] ne quid nos in hac Verbi animæquè commixtione corporeum ſeu imaginarium ſentire exiſtimes. Id loquimur quod Apoſtolus dicit: *Quoniam qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Exceſſum puræ mentis in Deum, ſive Dei pium deſcenſum in animam, noſtris quibus poſſumus exprimimus verbis, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes. Itaque in ſpiritu fit iſta conjunctio, quia *Spiritus eſt Deus*, & concupiſcit decorem animæ illius quam fortè adverterit in ſpiritu ambulantem, & curam carnis non perficientem in deſiderio: præſertim ſi ſui amore flagrantem conſpexerit. Non me capio præ lætitia [e] quòd illa Majeſtas tam familiari dulciquè conſortio noſtræ ſe inclinare infirmitati minimè dedignatur, & ſuperna Deitas animæ exulanti inire connubia, eique Sponſi ardentiſſimo amore captæ exhibere affectum non deſpicit. Sic ſic in cælo eſſe non ambigo, ut lego in terra: ſentietquè pro certo anima quod continet pagina, niſi quod non ſufficit iſta omninò exprimere, quantum capere illa tunc poterit, ſed nec quantum jam poteſt. Quid putas illic accipiet, quæ hîc tanta familiaritate donatur, ut Dei brachiis amplecti ſe ſentiat, Dei ſinu foveri, Dei curâ & ſtudio cuſtodiri, ne dormiens fortè à quoquam donec ultrò euigilet, excitetur? Neque hoc ſecretum revelat caro & ſanguis (f) ſed is qui ſcrutatur profunda Dei Spiritus Sanctus, qui à Patre Filioquè procedens, cum ipſis pariter vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT X.

De diſcretione ſpirituum, quorum ſex ſunt genera ſcitu digna.

Chariſſimi, nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt. *Joan.* 14.

1. *Præmiſſo exordio, oſtenditur primum genus ſpirituũ eſſe Spiritum Dei, qui loquitur cordi noſtro tunc, quando dulcia meditamur & loquimur.* 2. *Genus ſpirituum eſt ſpiritus Angelicus, qui cordi noſtro loquitur ſuggerens bona, & hortans ad bonum.* 3. *Eſt ſpiritus diabolicus, ſuggerens nobis amaritudines, & ſcandala ſeminans.* 4. *Eſt ſpiritus carnis, qui loquitur cordi noſtro tunc, quando mollia carni & ſenſibus carnis appetimus.* 5. *Spiritus eſt mundi, qui ſuggerit cordi noſtro vanitatem, ambitionem ſæculi, jactantiam, & arrogantiam.* 6. *Genus ſpirituum eſt ſpiritus noſter, qui malis ſpiritibus quandoque conſpirat in ſuam propriam perniciem.*

§. I.

Spiritus Sancti donum (a) juxta Paulum Apoſtolum, vocatur *diſcretio ſpirituum*. Diſcretionis virtus illa eſt, (b) quâ veras à palliatis atque ſimulatis virtutibus diſcernimus, quâ etiam ipſum Satanam hypocriſis auctorem dignoſcimus. Ipſe enim *Satanas* (ut ait Apoſtolus) *transfigurat ſe in Angelum lu-*

a *Ser. 85. in Cant. num.* 13. b *Ibidem n.* 14. c *Tract. de vit. & mor. Relig. cap. 8. n.* 21. d *Ser. 31. in Cant. num.* 6.

e *Ser. 52. in Cant. num.* 2. f *Ser. [illegible] in Cant. num.* 8. a *Ser. 88 diver. num.* 2. b *Ser. de 7. grat. Spir. San. num.* 5.

Digitized by Google

lucis. Iſta quidē diſcretionis virtus cæterarū virtutum magiſtra ac domina, omnes alias proinde temperat ac ſupernè gubernat: & ne ultra vel citra evagentur licenter, imperialiter ac diſcretè conſervat. Unde ſponſa ait: (c) *Ordinavit in me charitatem*. Omninò neceſſariè. Importabilis ſiquidem abſque ſcientia eſt zelus. Vbi verò eſt vehemens æmulatio, ibi maximè diſcretio eſt neceſſaria, quæ eſt ordinatiò charitatis. Semper quidem zelus abſque ſcientia minùs efficax minùſquè utilis invenitur, plerumque autem & pernicioſius valdè ſentitur. Quò igitur zelus fervidior eſt, ac vehementior ſpiritus, profuſiorquè charitas: eò vigilantiori opus ſcientia eſt quæ zelum ſupprimat, ſpiritū temperet, ordinet charitatem. Diſcretio quippè omni virtuti ordinē ponit, ordo modum tribuit & decorem, etiam & perpetuitatem. Unde Propheta ait: *Ordinatione tua perſeverat dies*: diem virtutem appellans. Eſt ergo diſcretio non tam virtus quàm quædam moderatrix & auriga virtutum, ordinatrixquè affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc, & virtus vitium erit, ipſaquè affectio naturalis in perturbationem magis convertetur, exterminiumquè naturæ. Iam verò illis [d] qui ad devotionis gratiam perveniunt, unum videtur rêſtare periculum, & omninò timendum eis à dæmonio meridiano. Ipſe enim Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis. Hoc ſanè timendum eſt ei qui tanta delectatione omnia facit, ne dum ſequitur affectionem, corpus deſtruat per immoderatam exercitationem; ac deinde neceſſe habeat, non ſine magno ſpiritualis exercitii detrimento, circa debilitati curam corporis occupari. Ergo ne incurrat qui currit, illuminari neceſſe eſt *lumine diſcretionis*, quæ mater virtutum eſt, & conſummatio perfectionis. Hæc nimirùm docet, ne quid nimis; atque hæc eſt octava dies, in qua circumciditur puer: quia diſcretio verè circumcidit, ut non plus nec minus fiat. Nam & qui nimius eſt, fructum boni operis abſcindit, non circumcidit: ſicut qui tepidus eſt, ſi minus facit. Contra nimietatem (e) opponenda eſt conſideratio propriæ fragilitatis. Ipſa enim eſt quæ odioſam præſumptionem potiſſimùm deiicit. Affligendum eſt corpus aliquando [f] ſed non conterendum. Nam corporalis exercitatio ad modicū valet, pietas autem ad omnia utilis eſt. Quantò enim ſpiritus corpore melior eſt (g) tantò ſpiritualis exercitatio fructioſior. Unde Magiſter Gentium Paulus (h) ex occaſione ipſius ſpiritualis naturæ qua vivimus, ad ſpiritualem converſationem excitans diſcipulos ait: *Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus*. Ac ſi diceat: Si caro non prodeſt quidquam, ſed ſpiritus eſt qui vivificat ipſam, ſeparare oportet precioſum à vili, & digniorem præponere partem viliori, id eſt carni: ut ſecundùm ſpiritum ambulemus, non ſecundùm carnem. Ad ſpiritum enim debet fieri converſio carnis, ut ſerviat ipſa, & non ſervitatur ei, ut dicat ſpiritus ſervo ſuo: Veni, & veniat: fac hoc, & faciat illud. Alioquin maledictus ſpiritus ille qui partem ſuam deteriorē facit. Meledictus homo qui paſcit ſterilem, & viduæ non benefacit. Non eſt charitas (i) ſed iniquitas: non eſt diſcretio, ſed confuſio, ſterilem quæ non parit, paſcere: id eſt, inutilis carnis concupiſcentiis inſervire, & viduæ nil boni facere, animæ videlicet excolendis virtutibus nullam operam dare. Denique (K) ut teſtatur idem Apoſtolus: *Si ſecundùm carnem vixerimus, moriemur*: quoniam qui in carne ambulant, Deo placere non poſſunt: & qui ſeminant in carne, de carne metent corruptionem. *Si autem ſpiritu facta carnis mortificaverimus, vivemus*: quoniam qui Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei ſunt: & qui ſeminant in ſpiritu, de ſpiritu metent vitam æternam. Prudenter proinde, Fratres, (l) & non ad inſipientiam nobis ſpiritualem elegimus vitam, caſtigare ſcilicet corpus & ſervituti ſubiicere, & Deum qui Spiritus eſt, adorare in ſpiritu & veritate. Sed quia ſpirituum diverſa ſunt genera, neceſſaria eſt nobis eorum diſcretio, præſertim cùm ab Apoſtolo Ioanne dedicerimus, *non omni ſpiritui eſſe credendum*. Videri enim poteſt minùs eruditis, & qui parùm exercitatos habent ſenſus, omnem cogitationem non alterius quàm ipſius humani ſpiritus eſſe ſermonem; quod non ita eſſe & certa fidei veritas probat, & divinarum teſtimonia Scripturarum. *Audiam* (inquit David Propheta) non quid ego loquar, ſed *quid loquatur in me Dominus Deus*. Et Zacharias Propheta: *Angelus*, inquit, *qui loquebatur in me, dixit ad me: Clama, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus ſum Jeruſalē & Sion zelo magno.*

Primum genus ſpirituum eſt Spiritus Dei. Spiritus Dei tunc cogitationibus noſtris loquitur [m] quando dulcia meditamur & loquimur, hilares nobis & proximis in omni dulcedine & bonitate, ſolliciti ſervare unitatem ſpiritûs in vinculo pacis. Quoties denique ſuper caſtigando corpore [n] humiliando corde, ſervanda unitate, & charitate fratribus exhibenda, ſeu cæteris virtutibus acquirendis, conſervandis, amplificandis, ſalubris cogitatio in mente verſatur: Divinus ſine dubio Spiritus eſt qui loquitur, aut per ſeipſum, aut per Angelū ſuum. Sunt qui in ſtudiis ſpiritualibus fatigati (o) & verſi in teporem, atque in defectu quodā ſpiritûs poſiti ambulant triſtes vias Domini, corde arente & tædente accedunt ad quæque injuncta, frequentèr murmurant, longos dies & longas conqueruntur noctes, loquentes cum Sancto Job: *Si dormiero dicam, quando conſurgam? & rurſùm expectabo veſperam*. Ergo ubi contingit tale aliquid pati, ſi miſertus Dominus appropiet nobis in via quâ ambulamus, & incipiat loqui de cælo qui de cælo eſt, necnon favorabile quidpiam cantare nobis de canticis Sion, narrare etiam de civitate Dei, de pace civitatis, de æternitate pacis, de ſtatu æternitatis: dico vobis, erit pro vehiculo animæ dormitanti & pigritanti læta narratio, ita ut pellat omne faſtidium ab animo audientis & à corpore fatigationem. An tibi aliud vel pati vel petere ille videtur qui ait: *Dormitavit anima mea præ tædio, confirma me in verbis tuis*? Et nonne cùm obtinuerit, clamabit: *Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea eſt?* Sunt enim quædam verba Verbi Sponſi ad nos, noſtræ meditationes de ipſo

c *Ser. 49. in Cant. n. 5.* d *Ser. 3. in Circumc. Dom. n. 11.* e *Ser. 5. in Aſſumpt. B. M. n. 12.* f *Tract. de vit. ſolit. cap. 11. n. 33.* g *Tract. de vit. & mor. Relig. cap. 7. n. 17.* h *Ser. 23. diuer. n. 1.* i *Tract. de vit. Relig. cap. 8. num. 21.*

k *Ser. 23. diuer. n. 1.* l *Ibidem num. 2.* m *Tract. de conſcien. cap. 7. n. 12.* n *Ser. 23. diuer. num. 5.* o *Ser. 32. in Cant. n. 4.*

& ejus gloria, elegantia, potentia, majeſtate. Non ſolùm autem, ſed & cùm avida mente verſamus teſtimonia ejus, & judicia oris ejus, & in lege ejus meditamur die ac nocte: ſciamus pro certo adeſſe Sponſum, atque alloqui nos, ut non fatigemur laboribus, ſermonibus delectati. Tu ergo cùm tibi aliqua talia volui animo ſentis (p) non tuam putes cogitationem, ſed illum agnoſce loquentem, qui apud Iſaiam Prophetam dicit: *Ego qui loquor juſtitiam*. Simillima enim ſunt noſtrę cogitata mẽtis ſermonibus Veritatis in nobis loquẽtis: nec facilè quis diſcernit quid intùs pariat cor ſuum, quidvè audiat, niſi qui prudenter advertit Dominum in Evangelio loquentem: *De corde exeunt cogitationes malæ*. Et illud: *Quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Et: *Qui loquitur mendacium, de ſuo loquitur*. Apoſtolus autem: *Non quòd ſufficientes* (inquit) *ſimus cogitare aliquid à nobis tanquam ex nobis* (ſubaudis bonum) *ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*. Cùm ergo mala in corde verſamus, noſtra cogitatio eſt: ſi bona in corde verſamus, Dei ſermo eſt. Illa cor noſtrum dicit, hæc audit: *Audiam* (ait Propheta David) *quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem ſuam*. Itaque pacem, pietatem, juſtitiam Deus in nobis loquitur: nec talia nos cogitamus ex nobis, ſed in nobis audimus. Cæterùm homicidia, adulteria, furta, blaſphemiæ, & his ſimilia de corde exeunt: nec audimus ea, ſed dicimus. Denique *dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus*. Propterea obſecro vos dilectiſſimi (q) qui reminiſcimini Domini, ne taceatis, & ne detis ſilentium ei: audientes jugiter quid loquatur in vobis Dominus Deus, quoniam loquitur pacem. Felix & beata anima eſt illa, quæ venas ſuſurri Divini percipit in ſilentio, frequenter iterans illud Samuëlis: *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus*. Obſecro vos, ut etiam tacentibus vobis Deum intùs audiatis loquentem & ſuadentem de regno ſuo, tantò utiliùs, quantò ſubtiliùs per internã inſpirationem. Cæterùm (r) ſi huic voci Dei veſtri dulciori ſuper mel & favum præparatis aurem interiorem, fugite curam exteriorem, ut expedito & vacante interno ſenſu dicatis & vos cum Samuële: *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus*. Vox hæc non ſonat in foro, ſed nec auditur in publico. Secretum concilium, ſecretum quærit auditum. Auditui veſtro gaudium pro certo dabit & lætitiam, ſi ſobria aure perceperitis. At ſatis dictum eſſe credo quid Dei [s] quid noſtrum in noſtro ſit corde, nec ſuperfluè (ut arbitror) ſed ut ſciant inimici gratiæ abſque gratia nec ad cogitandum bonum ſufficere cor humanum, ſed ſufficientiam ipſius ex Deo eſſe, Dei vocem bonum quod cogitatur non cordis prolem exiſtere. Tu ergo ſi vocem ejus audis, non jam neſcius unde veniat, aut quò vadat, ſciens quia à Deo exit, & ad cor vadit. Vide autem quomodò verbum quod egreditur de ore Dei, non revertatur ad eum vacuum, ſed proſperetur & faciat omnia ad quæ miſit illud, ut dicere poſſis & tu: *Gratia autem Dei vacua in me non fuit*. Felix mens cui Verbum Sponſus individuus comes, ubique ſeſe affabilem præbet, cujus indeſinenter oblectata ſuavitate facundiæ à carnis moleſtiis & vitiis ſeſe vendicet, omni hora redimendo tempus à diebus malis. Non laſſabitur, non moleſtabitur, quoniam ſicut dicit Scriptura: *Non contriſtabit juſtum quidquid ei acciderit*.

§. II.

Secundum genus ſpirituum eſt ſpiritus Angelicus. Cernere & mirari eſt [t] in Angelis & Archangelis veritatem atque experientiam vocis illius: *Quoniam ipſi cura eſt de nobis*: qui talium nos & tantorum non deſinit jucundare viſitationibus, inſtruere revelationibus, ſuggeſtionibus commonere, ſedulitate ſolatiari. Animæ ſuſpiranti frequenter [u] imò ſine intermiſſione oranti & affligenti ſe præ deſiderio, cùm interdum deſideratus ille qui ita quæritur, miſeratus occurrit, putó illi de propria experientia convenire, ut dicat cum ſancto Jeremia: *Bonus es Domine ſperantibus in te, animæ quærenti te*. Sed & Angelus ejus qui unus eſt de ſodalibus Sponſi, in hoc ipſum deputatus, miniſter profectò & arbiter ſecretæ mutuæquè ſalutationis: is, inquã, Angelus quomodo tripudiat, quomodo collætatur & condelectatur, & converſus ad Dominum dicit: Gratias ago tibi Domine majeſtatis, quia deſiderium cordis ejus tribuiſti ei, & voluntate labiorum ejus non fraudaſti eam. Ipſe eſt qui in omni loco ſedulus quidam pediſſequus animę non ceſſat ſollicitare eam, & aſſiduis ſuggeſtionibus monere dicens: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui*. Et rurſum: *Expecta Dominum, & cuſtodi viam ejus*. Item: *Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit*. Ad Dominum autem: *Sicut cervus*, inquit, *deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima iſta ad te Deus*. Deſideravit te in nocte, ſed & ſpiritus tuus in præcordiis ejus de mane vigilavit ad te. Et iterum: *Tota die expandit ad te manus ſuas, dimitte illam quia clamat poſt te. Convertere aliquantulùm, & deprecabilis eſto ſuper eam*. Reſpice de cælo & vide & viſita deſolatam. Fidelis Paranymphus, qui mutui amoris conſcius, ſed non invidus, non ſuam quærit, ſed Domini gratiam: diſcurrit medius inter Dilectum & dilectam, vota offerens, referens dona. Excitat iſtam, placat illum. Interdum quoque (licet raro) repræſentat eos pariter ſibi, ſive hanc rapiens, ſive illum adducens. Cùm autem divinius aliquid raptim [x] & veluti in velocitate coruſci luminis interluxerit menti ſpiritu excedenti, ſive ad temperamentum nimii ſplendoris, ſive ad doctrinæ uſum: continuò (neſcio unde) adſunt imaginatoriæ quædam rerum inferiorum ſimilitudines infuſis divinitùs ſenſis convenienter accommodatæ, quibus quodammodò adumbratus puriſſimus ille ac ſplendidiſſimus Veritatis radius, & ipſi animæ tolerabilior fiat, & quibus communicare illum voluerit, capabilior. Exiſtimo tamen ipſas formari in nobis Sanctorum ſuggeſtionibus Angelorum, ſicut è contrario contrarias & malas ingeri immiſſiones per Angelos malos non dubium eſt. Adſunt quidem nobis Angeli & Archangeli (y) ſed Deus germanior nobis,

p *Ibidem num. 5.* q *Ser. 23. diver. num. 7.* r *Epiſt. 107. nu. 13.* s *Ser. 32. in Cant. num. 7.*

t *Lib. 5. de conſiderat. cap. 4. num. 10.* u *Ser. 31. in Cant. num. 5.* x *Ser. 41. in Cant. num. 3.* y *Lib. 5. de conſiderat. cap. 5. num. 11. & 12.*

nobis, qui nonmodò adeſt, ſed ineſt. Quod ſi dicas poſſe ineſſe & Angelum, non inficior. Memini ſcriptum eſſe apud Prophetam Zachariã: *Et Angelus qui loquebatur in me*. Atqui differentia eſt & in hoc. Ineſt Angelus ſuggerens bona, non ingerens: ineſt hortans ad bonum, non bonum creans. Deus ſic ineſt ut afficiat, ut infundat, vel potiùs ut infundatur & participetur: ita ut unum proinde cum noſtro ſpiritum eſſe dicere Apoſtolus non timuerit, etſi non unam perſonam, unamvè ſubſtantiam. Habes enim: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Angelus ergo cum anima, Deus in anima. Ille ut contubernalis animæ ineſt, Deus ut vita. Certum quoque eſt (z) Angelum bonum nunquam loqui ex ſemetipſo, ſed Deum eſſe qui loquitur in ipſo. Illud etiam ſcitote (a) nullum creatorum ſpirituum per ſe noſtris mentibus applicari, ut videlicet nullo mediante noſtri ſuivè corporis inſtrumento ita nobis immiſceatur & infundatur, quo ejus participatione docti ſive doctiores, vel boni ſive meliores efficiamur. Nullus Angelorum, nulla animarum hoc modo mihi capabilis eſt, nullius ego capax. Nec ipſi Angeli ita ſe alterutrum capiunt. Sequeſtretur proinde prærogativa hæc Summo & incircumſcripto Spiritui, qui ſolus cùm docet Angelum ſive hominem ſcientiam, inſtrumentum non quærit noſtræ corporeæ auris, ſicut nec ſibi oris. Per ſe infunditur, per ſe innoteſcit, purus capitur à puris. Solus nullius indiget, ſolus & ſibi & omnibus de ſola omnipotenti voluntate ſufficiens. Operatur tamen immenſa & innumera per ſubjectam creaturam corporalem ſive ſpiritualem: ſed quaſi imperans, non quaſi mendicans. En (verbi gratiâ) quòd linguam meam corporalem aſſumpſit nunc in opus ſuum, docere videlicet vos, cùm per ſe faciliùs abſque dubio ſuaviuſquè id poſſet; profectò indulgentia eſt, non indigentia. In profectu ſiquidem veſtro meritum quærit mihi, non ſibi ſolatium. Idipſum ſapere opus eſt omni homini operanti bonum, ne fortè in ſe de bonis Domini, & non in Domino glorietur. Et hæc dixerim, Fratres, (b) ut ampliorem de cætero erga beatos Angelos fiduciam habeatis, ac proinde familiariùs in omni neceſſitate veſtra eorum invocetis auxilia: ſed & digniùs in eorum præſentia converſari, & magis ac magis eorum vobis conciliare gratiam, captare benevolentiam, exorare clementiam ſtudeatis. Credimus Angelos ſanctos adſtare orantibus (c) offerre Deo preces & vota hominum, ubi tamen ſine ira & diſceptatione levari puras manus perſpexerint. Probat hoc Angelus ita loquens ad Tobiam: *Quando orabas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua & nocte ſepeliebas, ego obtuli orationem tuam Domino*. Puto id vobis ſatis & aliis Scripturæ teſtimoniis perſuaſum eſſe.

§. III.

Tertium genus ſpirituum eſt ſpiritus diabolicus. Etenim in Pſalmo 77. [d] didicimus *fieri immiſſiones per angelos malos*. Unde & timet Paulus Apoſtolus, ne ſicut ſerpens decepit Evam aſtutiâ ſuâ, ſic & diſcipulorum (quibus loquitur) corda decipiantur, ab eo utique cujus ipſe Paulus aſtutias non ignorat. Undè & dicit: *Non eſt nobis colluctatio adversùs carnem & ſanguinem, ſed adversùs principes & poteſtates, adversùs mundi rectores tenebrarum harum*. Accepit Satan regnum ſuper omnes filios ſuperbiæ [e] factus princeps tenebrarum harum, ut regno humilitatis etiam ſuperbia militet. Princeps iſte habens iram magnam [f] tanquam leo rugiens inſurgit adversùs nos, cùm videlicet ad iram, ad impatentiam, ad invidiam, ad amaritudinem animi provocamur: importunè ingerendo, ſi quid minùs amicabiliter, minuſvè diſcretè factũ videtur aut dictum: ſi qua denique aut in ſigno, aut in verbo, aut in opere quolibet data videtur idignationis occaſio, materia ſuſpicionis. Cæterùm (g) veſtrum certamen quale eſt, Fratres mei? Quotidiè vobis ſuggeritur in cordibus veſtris: Frange ordinem tuum, murmura, detrahe, age remiſſiùs, infirmitatem ſimula: reſponde ei qui fortè duriùs locutus eſt, ut ſatisfacias deſiderio tuo. Spiritus diaboli loquitur [h] quando & amara cogitamus, & aſpera proferimus, triſtes in nobis, aliis iraſcentes, ingrati, invidi, ſine affectione, ſine fœdere. Huic autem cogitationi [i] non aliter quàm ipſi diabolo reſiſtendum eſt: nec aliter ab ea quàm ab ipſa perditione cavendum eſt. Scriptum eſt enim: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*. Habet quippè nequiſſimus ſpiritus laqueos [k] habet & jacula: utpote callidiſſimus venator hominum, ſolum ſitiens ſanguinem & animam. Alios talis appetit malitioſæ cujuslibet ſuggeſtionis, & in eis vulnerat multos, quorum tenuis eſt patientia. Alios voluptatibus irretire laborat, & in his includit multitudinem copioſam eorum quæ in terra repunt, aut volitant juxta eam. Proinde [l] hujus ſpiritus aſtutias noſſe neceſſe eſt, hujus cogitationes non expedit ignorare. Interdum autem transfigurat ſe malignus ille & nequam ſpiritus in Angelum lucis, ut virtutis ſimulatione plùs noceat. Sed & tunc quoque ſi diligenter advertimus, nonnunquam niſi amaritudinis & diſcordiæ ſeminaria ſpargit. Suadet enim nonnullis ſingularia jejunia quædam, unde cæteri ſcandalizentur: non quia jejunium diligat, ſed quia ſcandalo delectetur. Sæpè quidem diabolus [m] per ſpeciem boni vult decipere ſervos Dei, quando ſe ſimulat Angelum lucis: ſed diſcretio ſanctorum tanta debet eſſe, ut inter bonum & malum valeat diſcernere, ne eos diabolus fraudulenter valeat decipere. Cæterùm [n] niſi cordi illius quem fortè aliquod iſtjuſmodi dæmonium meridianum tentandum acceperit, Oriens ex alto illuxerit verus meridies, qui falſum convincat & prodat: non poterit omninò cavere, ſed tentabit & ſupplantabit ſine dubio ſub ſpecie boni, pro bono ſcilicet malum incauto & improvido perſuadens. Et tunc meridies, id eſt major claritas apparet tentans, cùm quaſi boni majoris imaginem præfert. Quoties, verbi causâ, [o] ſuggeſſit anticipare vigilias, quo ad ſolemnia fratrum illuderet dormitanti? Quoties ſuggeſſit produci jejunia, ut Divinis obſequiis eò inutilem redderet, quò imbecillem? Quoties benè proficientibus in Cænobiis

z *Ser. 23. diver. num. 5.* a *Ser. 5. in Cant. num. 6.* b *Ser. 1. de S. mich. Archang. num. 3.* c *Ser. 7. in Cant. num. 4.* d *Ser. 23. diver. num. 2.*

e *Ser. 17. in Cant. n. 6.* f *Ser. 23. diver. n. 3.* g *Ser. de S. Clemen. n. 4.* h *Tract. de conſcien. cap. 7 tom. 6. pag. 876.* i *Ser. 23. diuer. n. 3.* k *Ser. 1. S. Andr. n. 3.* l *Ser. 24. diuer. n. 1.* m *Tract. de modo bene viuen. cap. 67. nu. 157.* n *Ser. 33. in Cant. num. 9.* o *Ibidem. num. 10.*

Digitized by Google

biis invidens, obtentu quaſi majoris puritatis Eremum petere perſuaſit, & cognoverunt miſeri tandem quàm verus ſit ſermo quem fruſtra legerant: *Væ ſoli, quoniam ſi ceciderit, non habet ſublevantem*? Quoties ad opus manuum plus quàm opus fuerat, incitavit, & fractum viribus cæteris Regularibus exercitiis invalidum reddidit? Quàm multis exercitationem corporis (quæ juxta Apoſtolum ad modicum valet) non modicam perſuaſit, & pietate fraudavit? Quid denique adversùs illos faciat [p] quos videt omnimodò diligere juſtitiam, & odiſſe iniquitatem? Quid niſi ut iniquitatem palliet virtutis imagine? Quos enim perfectos boni noverit amatores, malum eis ſub ſpecie boni non mediocris ſed perfecti perſuadere conatur: ut citò conſentiat qui magnopere diligit bonum, & facilè qui currit, incurrat. Hoc eſt igitur dæmonium nonmodò diurnum, ſed meridianum. An non hoc ipſum metuebant Diſcipuli, quando videntes Dominum ſupra mare ambulantem, clamabant putantes phantaſma eſſe. Apoſtoli utique cùm laborarent in remigando [q] vento adverſante & jactante naviculam, videntes Chriſtum Dominum ambulantem ſupra mare, & putantes eſſe phantaſma ita ut clamarent præ timore, nonne apertam meridiani ſuſpicionem dæmonii prætenderunt? Et recordamini Scripturæ dicentis. *Quia quartâ vigiliâ noctis venit ad eos ambulans ſupra mare*. Quarto igitur, id eſt ſupremo demùm loco hæc tentatio formidetur, & quò ſe in ſummo ſtare quis viderit, eò ſibi vigilantiùs ab incurſu & dæmonio meridiano cavendum intelligat. Porrò Diſcipulis verus ſe manifeſtavit meridies in eo quod audierunt: *Ego ſum, nolite timere*: & falſi ſuſpicio ab eis depulſata eſt. Utinam & nobis quoties palliata falſitas molitur irrepere, emittat lucem ſuam & veritatem ſuam ad prodendam illam Oriens ex alto verus meridies, & dividat lucem à tenebris, ut non notemur à Propheta Iſaia tanquam ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem. Oportet tamen & arma parare [r] ſed arma ſpiritualia potentia Deo, nonmodò ad reſiſtendum, ſed ad impugnandum quoque & expugnandum viriliter inimicum. *Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adversùs inſidias diaboli*, ait Apoſtolus. Quid enim putamus Fratres? Gravis equidem nobis eſt inimici tentatio, ſed longè gravior illi *oratio* noſtra. Lædit nos iniquitas ejus atque verſutia, ſed multò ampliùs noſtra eum *ſimplicitas* & *miſericordia* torquet. *Humilitatem* noſtram non ſuſtinet, uritur *charitate* noſtra, *manſuetudine* & *obedientiâ* cruciatur. Verumtamen neceſſe eſt [s] ut deprecemur Deum omnipotentem, ne permittat nos tentari ſupra id quod poſſumus ſuſtinere: quia ſemper Deus vires diaboli reſtringit, ne tantum noceat, quantum nocere cupit. Unde in Canticis Canticorum Spiritus Sanctus diabolum increpat, dicens: *Surge aquilo, & veni auſter, perfla hortum meum, & fluant aromata illius*. Per *Aquilonem*, qui in frigore conſtringit & torpentes facit, quid aliud niſi immundus ſpiritus deſignatur? qui dum tentat & poſſidet omnes reprobos, à bono opere torpere facit. Per *Auſtrum* verò, ſcilicet calidum ventum, Spiritus Sanctus deſignatur: qui dum mentes Electorum tangit, ab omni torpore relaxat, & ferventes in amore Dei facit. Ergo ſurgat Aquilo, id eſt, malignus ſpiritus ab Eccleſia, vel ab unaquaquè fideli anima diſcedat: ne ampliùs tentet quàm oportet. Veniatquè Auſter & perflet hortum Sponſi, & fluant aromata illius: ut Spiritus Sanctus videlicet adveniens ignem charitatis mentibus infundat, & à tentatione atque torpore negligentiæ mentem ſolvat. Quod dum agit, aromata fluunt: quia adveniente Spiritu Sancto, cor quod priùs torpuerat, ad bona opera ſe excitat, & quaſi hortus floreſcit, & poſt florem fructus redolentes ac reficientes facit, quibus ſe & proximos ſuos per bona exempla reficit.

§. IV.

Quartum ſpirituum genus eſt ſpiritus carnis. Eſſe ſpiritũ carnis non bonum [t] manifeſtè Paulus Apoſtolus indicat, ubi *inflatos ſpiritu carnis ſuæ* quoſdam eſſe teſtatur. Quoniam autẽ ſpiritualis natura illius eſt, à ſermonibus ejus cognoſcemus eum: & quis ſpiritus ſit qui loquitur, ipſa ſuggeſtio declarabit. Semper enim ſpiritus carnis mollia loquitur. Loquitur utiq; [u] cùm mollia carni & ſenſibus carnis appetimus, cùm ejus curam in deſideriis & voluptate perficimus. Quoties ergo importunè, ut aſſolet. [x] carnalis cogitatio mentem pulſat, verbi gratiâ, cùm de potu, de cibo, de ſomno, cæteriſquè ſimilibus ad carnis curam pertinentibus cogitantes, humano quodam inardeſcimus deſiderio: certũ ſit nobis ſpiritum carnis eſſe qui loquitur, & tanquam adverſarium repellamus eum, dicentes: *Vade retrò Satana, quoniam non ſapis ea quæ Dei ſunt*: ſed magis ſapientia tua inimica eſt Deo. In Evangelio ſecundùm Matthæũ, ſcriptum eſt de Chriſto Domino [y] qui tentante diabolo & ſuadente ut de lapidibus faceret panem, reſtitit & dixit: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*: deinde tentationibus ſuperatis & tentatore fugato, acceſſerunt Angeli & miniſtrabant ei. Et tu ergo, ſi vis habere miniſterium Angelorum, fuge conſolationes ſæculi, & tentationibus reſiſte diaboli. Renuat conſolari anima tua in aliis, ſi vis in Dei memoria delectari. Cum eſuris, currere ſuadet ad panem: at tu potiùs audi dicentem: *Non in ſolo pane vivit homo*. Cur enim tanta varietate diſtraheris, ut modò cibum, modò potum, modò veſtem aut lectum, niſi pro ſola corporis neceſſaria ſuſtentatione requiras, qui in uno, id eſt, in verbo Dei potes hæc omnia invenire? Huic ergo cogitationi [z] non aliter quàm ipſi diabolo reſiſtendum eſt: nec aliter ab ea quàm ab ipſa perditione cavendum eſt. Tria occurrunt genera cogitationum [a] à quibus multa ſollicitudine cavere neceſſe ſit eos qui convertuntur ad cor, & dignum Deo in ſemetipſis templum exhibere feſtinant. *Primò* quidem ſunt nonnullæ interdum cogitationes penitùs *otioſæ*, & ad rem non pertinentes; quas tam facilè abiicere quàm recipere facilè poſſit anima, dummodò ſit ſecum habitans in corde ſuo, & aſſiſtens Dominatori univerſæ terræ. *Secundò* ſunt aliæ cogitatio-

p *Ser. 6. ſuper Pſal. 90. num. 6.* q *Ser. 33. in Cant. num. 13.* r *Ser. 3. in dedicat. Eccl. num. 2.* s *Tract. de modo benè vivendi cap. 67. num. 158.*

t *Ser. 23. diver. num. 2. & 3.* u *Tract. de conſcien. cap. 7. tom. 6. pag. 176.* x *Ser. 23. diver. num. 3.* y *Ser. 4. ſuper. Pſal. nu. 2.* z *Ser. 22. diver. num. 3.* a *Ser. 31. diver. num. 1.*

Digitized by Google

tationes *violenta* magis & fortiùs adhærentes [b] quæ videlicet ad neceſſitates naturæ pertinent, & quaſi ex eodem aſſumptæ limo, de quo & nos facti ſimus: ſi paululùm inſederint, avelli nequeunt ſine læſione & difficultate. Sæpè enim ſic afficit nos cogitatio carnalis de cibo, de potu, ſive veſtimento, ut vix eradicari queat de cordibus noſtris: quod non aliunde eſt, niſi quòd & ipſa limoſa & viſcoſa quodammodò, limoſam nihilominùs & glutinoſam invenerit terram. Vide enim quàm limoſum ſit corpus, quod ipſi quoque ſpiritui tam fortiter & penè indiſſolubiliter inhæret, ut vix cum multa afflictione poſſit aliquando ſeparari. Quid ergo agendum eſt cùm limoſa illa cogitatio mentem ſubierit? Planè oporret reprimere, quem extinguere non poſſumus appetitum, quemadmodùm dicit Scriptura: *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Tertium* cogitationum genus [c] *immundum* nimis ac fætidum eſt, quod nec admittere quidem ulla ratione debemus, ſed à longè præſentire fætorem, & tota virtute repellere, toto animo propulſare: & converſi ſtatim ad gemitus, lachrymis atque ſuſpiriis invocemus Spiritum Sanctum, qui adjuvet infirmitatem noſtram. Eſt enim verè carbo deſolatorius: (d) ſed qui ſic in vitia exerceat vim ignis, ut in anima vicem exhibeat unctionis. Sic nimirùm confuſus abſcedens malignus hoſtis (e) non tam facilè deinceps ſimile aliquid viriliter reſiſtentibus nobis offerre vel afferre præſumet. Dico autem cogitationes illas immundas penitùs ac fætidas, quæ ad luxuriam, ad invidiam & vanam gloriam pertinent, cæteraquè vitia deteſtanda. Oportet enim ſi mundas conſervare volumus animas noſtras, adhuc longè agentibus cogitationibus hujuſmodi multa cum indignatione occurrere, & exſufflare à nobis, ut nullus eis detur acceſſus. Et primum quidem genus cogitationum ocioſarum, ſcilicet ad rem non pertinentium, lutum eſt, ſed lutum ſimplex, id eſt, non inhærens nec fætens, niſi fortè diutiùs immoretur in nobis, & per incuriam ac negligentiam noſtram in alterum genus cogitationum vertatur, quod quotidiè experimur dum enim ocioſa tanquam minima ſpernimus, ad turpia atque inhoneſta dilabimur. Secundum verò cogitationum genus non lutum ſimplex, ſed (ut iam dixi) viſcoſum ac limoſum eſt. Nam tertium quidem genus cogitationum ſic cavendum eſt non tanquam lutum aut limus, ſed tanquam immundiſſimum ac fætidiſſimum cænum. Sanè (f) malæ cogitationes à diabolo immiſſæ citò in mentibus noſtris accenduntur, carnis mollitie conſentiente: ſed ſi viriliter ſtudeamus reſiſtere, Deo juvante protinùs extinguuntur. Magnum quidem diſcrimen eſt (g) adversùs diabolicæ fraudis aſtutias tam crebros imò continuos habere conflictus; quem nec videre quidem poſſumus, & quem nimis aſtutum fecerit tam natura ſubtilis, quàm longa exercitatio malitiæ ejus. Verumtamen in nobis eſt ſi vinci nolumus, & nemo noſtrûm in hoc certamine deiicitur invitus. *Sub te eſt ô homo appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Poteſt inimicus excitare tentationis motum, ſed in te eſt ſi volueris dare ſeu negare conſenſum. In tua facultate eſt ſi volueris inimicum tuum facere ſervum tuum, ut omnia tibi cooperentur in bonum. Ecce enim inflammat inimicus deſiderium cibi, vanitatis aut impatientiæ cogitationes ingerit, aut excitat libidinis motum: tu ſolummodò ne conſenſeris: & quoties reſtiteris, toties coronaberis. Reſiſtamus ergo diabolo (h) & fugiet à nobis, ut liberè jam ambulemus in ſpiritu, & in corde ſit converſatio noſtra.

§. V.

Quintum genus ſpirituum eſt ſpiritus mundi. Eſſe ſpiritum hujus mundi (i) manifeſtè Paulus Apoſtolus declarat, ubi gloriatur in Domino pro ſe pariter & pro diſcipulis ſuis, non quòd eum acceperint: *ſed Spiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus*, inquit, *quæ à Deo donata ſunt nobis*. Semper ſpiritus mundi (k) vana loquitur. Cùm enim de ambitione ſæculi, de jactantia & arrogantia, cæteriſquè ſimilibus, cogitatio vana verſatur in cordibus noſtris, ſpiritus mundi eſt qui loquitur, longè pernicioſior hoſtis, & majori ſollicitudine repellendus. Semper inquam ſpiritus mundi loquitur vana: (l) & ipſe tunc loquitur cordi noſtro, cùm vanitatem diligimus, cùm de vanitate lætamur, cùm delectamur in vanitate. Vana ſuperbia ſeu vanitas eſt vitium (m) quo quis tam de eo quod eſt, quàm de eo quod non eſt, ſuis magis quàm Dei laudibus delectatur. Hinc arguimur (n) & dicitur nobis: *Filii hominum uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Quæ eſt iſta dementia filii Adam (o) laborem pro perituris *divitiis* aſſumere, circuire maria, perambulare terras, rapi extra mundum, in laboribus plurimis, in vigiliis multis, in jejuniis crebris, in mortibus frequenter? Ecce quales *divitiæ*. Sed quid de *honoribus*? In ſublimi loco poſitus es, ducem te conſtituerunt: vide ſi non à Deo judicandus es, ab hominibus ſpectandus, ab omnibus lacerandus. Similes es, excubas ante limina Principis, ut principatum acquiras: & ferrato veſtitus amictu, proprior es vulneri quàm honori, morti quàm vitæ, periculo quàm præmio. Si de ſorte Domini es, nonne Epiſcopus Romanum Pontificem, Archidiaconus vel Diaconus Epiſcopum pertimeſcit? Numquid in honore ſine dolore, in prælatione ſine tribulatione, in ſublimitate ſine vanitate eſſe quis poteſt? Ecce quales honores? Quid autem de *gloria*? Gloria tibi unde fætide pulvis, limus terræ, vas in contumeliam? Non tibi, non tibi, ſed Nomini Domini da gloriam. Illi permitte gloriam ſuam, qui glorioſus eſt in Sanctis ſuis. Illum lauda, quem laudant Angeli in cælis. Ipſe (p) nocte voluit naſci. Ubi ſunt qui tam impudenter oſtentare geſtiunt ſemetipſos? Chriſtus elegit quod ſalubrius judicat, vos eligitis quod reprobat ille. Quis prudentior è duobus? Cujus judicium juſtius? Cujus ſententia ſanior? Denique tacet Chriſtus, non ſe extollit, non magnificat, non prædicat: & ecce nunciat eum Angelus, laudat multitudo cæleſtis exercitus. O humilitas virtus Chriſti (q) quantum confundis ſuperbiam noſtræ vanitatis! Parum aliquid ſcio, vel magis ſcire mihi videor, & jam

b *Ibidem. num. 2.* c *Ibidem. num. 3.* d *Ser. 57. in Cant. nu. 7.* e *Ser. 31. diner. num. 3.* f *Ser. 71. diuer. num. 2.* g *Ser. 5. in Quadrag. num. 3.*

h *Ser. 1. in Purificat. B. M. nu. 4.* i *Ser. 23. diner. n. 2.* k *Ibidem nu. 3.* l *Tract. de conſcien. cap. 7.* m *Tract. de vit. & mor. Epiſc. cap. 5. nu. 19.* n *Ser. 11. ſuper. Pſal. 90. num. 12.* o *Ser. 42. diner. nu. 3.* p *Ser. 3. in Nat. Dom. num. 2.* q *Ser. 1. in Epiph. Dom. num. 8.*

Digitized by Google

jam ſilere non poſſum: impudenter me & imprudenter ingerens & oſtentans, promptus ad loquendum, velox ad docendum, tardus ad audiendum. Et Chriſtus cùm tanto tempore ſilebat, cùm ſeipſum abſcondebat, numquid inanem gloriam metuebat? Quid timeret ab inani gloria, qui eſt vera gloria Patris? Utique timebat, ſed non ſibi. Nobis timebat ab illa, quibus noverat eſſe timendum: nobis cavebat, nos inſtruebat. Tacebat ore, ſed inſtruebat opere. Et tu ergo qui Chriſtum ſequeris (r) inventum abſconde theſaurum. Ama neſciri, laudet te os alienum, ſileat tuum. Adhuc autem in ſtabulo naſcitur Chriſtus, & in præſepio reclinatur. Et nonne ipſe eſt qui dicit: *Meus eſt orbis terræ, & plenitudo eius*? Quid ergo ſtabulum elegit? Planè ut reprobet gloriam mundi, damnet ſæculi vanitatem. Quid eſt enim (s) niſi vanitas vanitatum quidquid ſub Sole eſt? aut quid amplius habet homo de univerſo labore ſuo quo laborat? Fratres: Sub Sole eſt, quidquid oculis cernitur, quidquid huic corporeæ luci ſubjacere videtur. Quid verò illud niſi vapor ad modicum parens? Quid illud niſi fænum, & flos fæni? *Omnis caro fænum* (ait Dominus) *& omnis gloria ejus quaſi flos fæni*. Porrò ex cordis theſauro ſine dubio procedit (t) quidquid foris apparet vitioſum. Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori, & exterior ſuperfluitas interioris vanitatis indicium eſt. Et quid vanius (u) quàm diligere vanitatem. Et quid iniquius, quàm contemnere veritatem? Non vultis ô miſeri (x) dicere cum David: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*. Utique foris fuſi in vanitates & inſanias falſas, intimũ optimumquè non requiritis veritatis auditum. *Filii hominum uſquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium*? Surdi ad vocem veritatis, ignorantes conſilium cogitantis cogitationes pacis: ſed & loquentis pacem in plebem ſuam, & ſuper Sanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor. Caveamus ergo dilectiſſimi (y) cogitationes inutiles, ut animarum facies decora permaneat. Exeamus de terra noſtra, ut non comprehendat nos cogitatio ſpectans ad voluptatem carnis. Exeamus & de cognatione noſtra, id eſt, à cogitationibus curioſitatis, quæ nimirùm cùm in ſenſibus corporeis habitet, carnali utique cognata eſt voluptati. Exeamus etiam de domo patris noſtri, ut fugiamus cogitationes ſuperbiæ & vanitatis. Quod ſi fortè aliquandò talis aliqua cogitatio mentem ſubjerit, tota ſollicitudine laboremus citiùs abluere & eradere ſordem, qua nos maculari conſpicimus, clamantes cum Propheta ac dicentes: *Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor: lavabis me, & ſuper nivem dealbabor*. Jam verò ſi quando fortè per incuriam & negligentiam noſtram tranſierit cogitatio inutilis etiam in affectum cordis (ſcientes quoniam non macula eſt jam, ſed plaga) tota feſtinatione ad auxilium Spiritus Sancti, qui adjuvet infirmitatem noſtram, recurramus, clamantes illud de Pſalmo & dicentes: *Domine miſerere meï, ſana animam meam quia peccavi tibi*. Humanæ enim ſunt tentationes iſtæ, nec ex toto caveri poſſunt quamdiu in hoc corpore mortis peregrinamur à Domino. Nemo tamen parvipendat aut diſſimulet iſta, quoniam etſi non mortifera ſunt, certè periculoſa.

§. VI.

Sextum genus ſpirituum eſt ſpiritus humanus. Fit enim aliquando (z) ut ſpiritus noſter à quolibet dictorum trium ſpirituum (videlicet diaboli, carnis, ac mundi) crebrò ſuperatus, & ſeruus addictus illi in ſuam ipſius perniciem (heu!) vices illius agat, ut jam ſine omni alterius ſpiritûs ſuggeſtione ipſa ex ſe anima, aut voluptuoſas, aut vanas, aut amaras pariat cogitationes. Jam verò non facilè arbitror poſſe diſcerni, quando noſter ipſe loquitur ſpiritus, quandovè loquentem alterum audiat quemlibet è tribus illis ſpiritibus. Sed eſt præterea quod corde quidem ſentitur (a) non tamen cordis eſt verbum; nec enim de corde exit ſicut noſtra cogitatio: ſed neque illud eſt quod ad cor fieri diximus, verbũ videlicet Verbi Dei, cùm ſit malum: immittitur autem à contrariis poteſtatibus, ſicut fiunt immiſſiones per Angelos malos, quale (verbi causâ) fuit quod legitur miſiſſe in cor diabolus, ut traderet Dominum Judas Simonis Iſcariotis. Uerùm (b) quis ita vigilet diligens obſervator motionum internarum ſuarum, ſive in ſe, ſive & ex ſe factarum, ut liquidò ad quæque illicita ſenſu cordis ſui diſcernat inter morbum mentis, & morſum ſerpentis? Ego nulli hoc mortalium poſſibile puto, niſi qui illuminatus à Spiritu Sancto ſpeciale accepit donum, quod Apoſtolus inter cætera chariſmata quæ enumerat, nominat *diſcretionem ſpirituum*. Quantumlibet enim quis ſecundùm Salomonem omni cuſtodia ſervet cor ſuum, & omnia quæ intra ſe moventur, vigilantiſſima intentione obſervet, etiam ſi diuturnum fortè in his habueri exercitium & frequens experimentum: non poterit tamen ad purum in ſe dignoſcere diſcernerevè abinvicem malum innatum, & malum ſeminatum. Nam delicta quis intelligit? Nec multum refert noſtra ſcire unde ineſt nobis malum, dummodò ineſſe ſciamus: vigilandum potiùs & orandum undecunque ſit, ne conſentiamus. Denique orat Propheta contra utrumquè malum dicens: *Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſervo tuo*. Et ego non poſſum tradere vobis quod non accepi. Non autem accepi, fateor, unde aſſignem certam notionem inter partum cordis, & ſeminarium hoſtis. Quippè utrumque malum, utrumque à malo: utrumque in corde, ſed non utrumque de corde. Hoc totum certum mihi in me, etſi incertum quid cordi, quid hoſti tribuam? Quid refert quicunque ſpirituum loquatur (c) dum unum & idem ſit quod loquũtur? Quid refert loquentis noſſe perſonam, dum conſtat pernicioſum eſſe quod loquitur? Si inimicus eſt, reſiſte viriliter inimico: ſi tuus ipſe ſpiritus eſt, argue eum, & miſerabiliter plange, quòd in tantam miſeriam & tam miſerabilem devenerit ſervitutem. Impulſor *diabolus* eſt (d) impulſor *mundus*, impulſor *homo*. Quis iſte homo ſit quæris? Quiſque ſui. Noli mirari, uſque adeo homo impulſor ſibi eſt, & ſuimet præcipitator, ut

non

r *Ser. 3. in nat. Dom. num. 2.* s *Ser. in nat. S. Ioan. Bapt. nu. 7.* t *Tract. de vit. & mor. Regular. cap. 10. num. 29.* u *Epiſt. 18. num. 1.* x *Epiſt. 107. num. 12.* y *Ser. 6. diuer. num. 2.*

z *Ser. 23. diuer. num. 2.* a *Ser. 32. in Cant. num. 5.* b *Ibidem num. 6.* c *Ser. 23. diuer. num. 4.* d *Ser. 85. in Cant. num. 3.*

ſit quod ab altero impulſore formides, ſi ipſe à te proprias contineas manus. *Quis enim* (ait Apoſtolus Petrus) *vobis nocere poterit, ſi boni æmulatores fueritis?* Manus tua eſt conſenſus tuus. Si diabolo ſuggerente vel ſæculo ſuadente quod non oportet, aſſenſum tuum tenueris, & non dederis membra arma iniquitati, nec permiſeris regnare peccatum in tuo mortali corpore: bonum te æmulatorem probaſti, cui malitia omninò nil nocuit, vide ne magis profuerit. Studioſiùs igitur deinceps conſideremus (e) quonam modo malignorum illorum ſpirituum ſuggeſtiones audire, imò quanta indignatione abiicere debeamus, avertentes aures noſtras ne audiamus ſanguinem, & ſapientiam quam revelat caro & ſanguis: paruulos quoque Babylonis, cogitatus ſcilicet mundanos ab ipſo initio tenentes, & allidentes ad petram: ipſum etiam malignum ſpiritum diaboli cum tentationibus ſuis à conſpectu cordis noſtri abiicientes, & deducentes ad nihilum. Eas verò cogitationes, quæ juſtitiæ & veritatis nos admonent, tota devotione ſuſcipientes, divinæ dignationi gratiam habeamus: nec aliquando tantæ benignitati inveniamur ingrati, ſciẽtes quoniam ipſe eſt qui loquitur juſtitiam: ipſe enim eſt, cujus ſermo veritas eſt. Quantæ enim temeritatis, imò quantæ inſaniæ eſt, ſi fortè dum alloquitur nos Dominus majeſtatis, nos inſenſati avertamus aurem, & ad neſcio quas ineptias convertamur? Quanta eſt hæc iniuria, & quàm graviter vindicanda, cùm viliſſimus vermis clamantem ad ſe audire dedignatur Creatorem univerſitatis? Quanta verò & quàm ineffabilis divinæ dignatio bonitatis, quæ quotidie conſpicit nos infelices avertentes aures, obdurantes corda, & nihilominùs clamat ad nos, & jugiter clamitat in plateis? Verè in plateis, quia in latitudine charitatis. Ecce enim bonorum meorum non eges Domine, & tamen dicis: *Convertimini filii hominum*. Et iterùm clamitas: *Revertere, revertere Sunamitis: revertere, revertere, ut intueamur te*. Propterea obſecro vos dilectiſſimi (f) qui reminiſcimini Domini, ne taceatis, & ne detis ſilentium ei: audientes jugiter quid loquatur in vobis Dominus Deus, quoniam loquitur pacem. Hoc quoque audiatis (g) quod loquitur Apoſtolus, dicens: *Providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus*. Tribus equidem modis providemus bona coram Deo, id eſt *cogitatione*, *affectione*, & *intentione*. Nam cogitatio debet eſſe ſancta, & affectio pura, & intentio recta. Sunt autem tria iſta, id eſt cogitatio, affectio, intentio, in anima. Sed in ea quoque propriis ſingula locis deſtincta videntur. Nam cogitatio in memoria eſt, affectio in voluntate, intentio in ratione conſiſtit. Ne autem (h) à memoria repellat Deum irruens turba plurimarum cogitationum, quæ ſolent effluere tanquam vilis plebs in atrium, ponatur ad *Memoriæ* portam janitor, cujus nomen eſt *recordatio profeſſionis*: ut cùm turpibus ſeſe cogitationibus ſenſerit animus prægravari, increpet ſe & dicat ſibi: Tune debes hæc cogitare qui Sacerdos es, qui Clericus es, qui Monachus es? Cultor juſtitiæ debetne in ſe quidquam iniquum admittere? Decetne ſeruum Chriſti, amatorem Dei tale aliquid ad modicum admittere? Hæc dicendo, excludet fluxum illicitæ cogitationis per recordationem propriæ profeſſionis. Similiter ad portam *Voluntatis*, in qua ſolent manere carnalia deſideria tanquam in domo domeſtica familia, ſtatuatur oſtiarius qui vocatur *recordatio cæleſtis patriæ*. Hic enim poteſt prauum deſiderium quaſi cuneus cuneum expellere, & ipſum qui ait, *Ecce ſto ad oſtium & pulſo*, ſine cunctatione recipere. Jam verò ad thalamũ *Rationis* talis & tam ferox adhibendus eſt cuſtos qui nemini parcat, ſed quicunque hoſtis ſive clam ſive palam ingredi præſumpſerit, procul eum arceat, & hic ſit *recordatio gehennæ*. In cæteris ſiquidem, id eſt in memoria & voluntate, non ita eſt intolerabile, ſi vel memoria recipiat quandoque vagam cogitationem, vel voluntas impuram affectionem. Hoc verò graviſſimum eſt & omninò damnoſum, ſi unquam ratio perdiderit rectitudinem intentionis. Si nec fides ſine operibus (i) nec opera ſine fide ſufficiunt ad animi rectitudinem: nos qui Chriſtum credimus, rectas ſtudeamus facere vias noſtras & ſtudia noſtra. Levemus corda cum manibus ad Deum, ut toti recti inveniamur, fidei noſtræ rectitudinem rectis actibus comprobantes, dilectores ſponſæ, dilecti à Sponſo Jeſu Chriſto Domino noſtro, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

DEO GRATIARUM ACTIO,

ET BEATO BERNARDO,

Servo ejus dulci & fideli.

S. Bonavent. Concluſ. tract. medit. de vita Chriſti.

e Ser. 23. diuer. nu. 6. f Ibidem nu. 7. g Ser. 32. diuer. nu. 2. h Ibidem num. 4. i Ser. 24. in Cant. num. 9.

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Undecima,

De ſecretis Regni cæleſtis, quæ illis ſolis, qui poſſidebunt regnum cælorum, revelabuntur.

Cùm venerit Filius hominis in majeſtate ſua, tunc dicet his qui à dextris ejus erunt: Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Matt. 25.

CAPUT I.

De gloria & fælicitate Regni cæleſtis.

Pænitentiam agite: appropinquavit enim regnum cælorum. *Matt.* 3.

1. *Oſtenditur, paradiſum terreſtrem ſimul & cæleſtem amiſſum fuiſſe per peccatum primi hominis Adam.* 2. *Oſtenditur, paradiſum cæleſtem reſtitutum eſſe nobis per meritum paſſionis ſecundi hominis Domini Jeſu Chriſti.* 3. *Oſtenditur, neminem noſtrûm poſſe intrare in Regnum cælorum, niſi mediante merito juſtitiæ & humilitatis.*

§. I.

TESTANTUR ſacræ litteræ (a) in paradiſo olim poſitum fuiſſe primum hominem Adam, ut operaretur & cuſtodiret illum. Operaretur delectabiliter (b) cuſtodiret fideliter & ſibi & poſteris ſuis. In actione utique & meditatione poſitus erat homo (c) ſine paſſione habẽs actionem, habens etiam ſine labore meditationem. Dico autem quando poſitus erat in paradiſum, ut operaretur & cuſtodiret. Verùm hinc quoque ſi non caderet, erat aliquando promovendus ut ſola jam frueretur contemplatione. Propter hoc quoque Deus creavit homines ab initio (d) qui ſupplerent locum cæleſtem, & ruinas Jeruſalẽ reſtaurarent. Primus homo ad hoc etiam conditus fuerat (e) ut ſi non peccâſſet, per contemplationis præſentiam vultui Creatoris ſemper aſſiſteret, & ſolidum veritatis agnoſceret, agnitum amaret, amatum teneret, tenendo frueretur: ſemperquè ei adhærendo qui immortalis eſt, etiam vitam ipſe ſine termino poſſideret: verum enim & ſummum bonum hominis eſt, plena videlicet & perfecta agnitio Creatoris. Sed circumſcriptus aſtutiâ ſerpentis, & deceptus fuco vanitatis (ſpecie videlicet creaturæ viſibilis) ab Jeruſalem in Jerico deſcendit, fontem veritatis deſervit, affectum pulchritudini rerum inclinavit: & ſtatim ignorantiæ cæcitate percuſſus foras venit, & ab intima luce contemplationis factus eſt vagus & profugus ſuper terram. Ab illa itaque lucidiſſima die (f) in qua conditus fuerat Adam, ejectus eſt; & in has rerum contruſus anguſtias, diem tenebroſum incurrit, & penè à lumine veritatis extinctus eſt. Erat quidem primus homo gloriâ & honore coronatus (g) conſtitutus ſuper opera manuum Domini, incola paradiſi, Angelorum civis, & domeſticus Domini Sabaoth: ſed ab iſta gloria filiorum Dei depoſuit ſemetipſum, à fælici illa & dulciſſima patria & à horto voluptatis exulem ſe fecit. Comedit de ligno mulier (h) quod ſibi dederat ſerpens, quod vetuerat Deus: deditquè viro ſuo, & cępit illis quaſi de novo dieſcere. Nam illicò aperti ſunt oculi amborum, & factus eſt dies conſpirans, inſpirantem diem extundens, & ſubſtituens expirantem. Conſpiraverunt ſiquidem & convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus, ſerpentis aſtutia, mulieris blanditia, viri mollities. Unde & loquebantur mutuò Dominus ſcilicet & Chriſtus ejus: *Ecce Adam factus eſt quaſi unus ex nobis*: quòd ad utriuſque injuriam lactantibus ſe peccatoribus acquieviſſet. Proinde Dominus hominem peccantem non diſtulit (i) ſed protinùs expulit de paradiſo. Ejecto autem homine (k) Cherubim ad cuſtodiam ante paradiſum voluptatis

poſuit

S. Bernard. Abb. juxta eius libror. edit. authore Horſtio in VI. Tom. impr. Pariſiis ann. 1667. a Ser. 6. in dedicat. Eccl. num. 3. b Ser. in fer. 4. hebd. ſan. num. 11. c Ser. 2. diuer. num. 6. d Ser. 1. de Aduen. Dom. num. 5. e Ser. 2. ſuper Sal. Reg. num. 9.

f Ser. 3. in vig. Nat. Dom. num. 2. g Ser. 12. diuer. nu. 2. h Ser. 72. in Cant. num. 8. i Ser. 13. diuer. num. 1. k Ser. 5. de verbis Eſa. num. 7.

Digitized by Google

poſuit Deus. Nec incongruè forſitan Cherubim flammeus traditur gladius, ut à ligno vitæ inciſio pariter & incenſio (quibus nihil carni terribilius eſt) manum prohibeant corporalem: & ut homini peccanti [l] paradiſi per Cherubim prohibeatur ingreſſus. Adam porrò audivit:[m] *Egredere* (inquit Scriptura) *& abi poſt greges ſodalium tuorum, & paſce hædos tuos*. In quo (ut mihi videtur) magnæ cujuſdam rei nos admonet. Quid iſtud? Heu quòd egregia creatura jam olim facta de grege, & nunc in pejus miſerabiliter proruens, & non ſaltem inter greges remanere permittitur, ſed & poſt abire jubetur. Quomodò inquis? Quomodo legis: *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Ecce quomodò de grege facta eſt egregia creatura. Puto dicerent jumenta ſi loqui fas eſſet: *Ecce Adam factus eſt quaſi unus ex nobis. Cùm in honore eſſet*, inquit. In quo honore quæris? Habitabat in paradiſo, & in loco voluptatis converſatio ejus. Nihil moleſtiæ, nihil indigentiæ ſentiebat: ſed odoriferis ſtipatus malis erat, fulcitus floribus, gloria & honore coronatus, & conſtitutus ſuper opera manuum Plaſmatoris. Magis autem ob inſigne Divinæ ſimilitudinis præcellebat, & erat illi ſors & ſocietas cum plebe Angelorum, & cum omni militia cæleſtis exercitus. Sed mutavit iſtam gloriam Dei in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum. Heu triſtis & lachrymoſa mutatio [n] ut homo paradiſi accola, terræ dominus, cæli civis, domeſticus Domini Sabaoth, frater beatorum Spirituum, & cæleſtium cohæres Virtutum, repentina ſe converſione invenerit, & propter infirmitatem jacentem in ſtabulo, & propter pecorinam ſimilitudinem indigentem fœno, & propter indomitam feritatem alligatum præſepio, ſicut ſcriptum eſt: *In camo & fræno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te.* Sed quænam cauſa, inquis [o] tantæ dejectionis? Profectò quòd *homo cùm in honore eſſet* (ait ſcriptura) *non intellexit*. Quid non intellexit? Non dicit. Nos dicamus. Poſitus in honore non intellexit quòd limus eſſet, honoris faſtigio delectatus: & continuò in ſe expertus eſt, quod tanto poſt tempore homo de filiis captivitatis & prudenter advertit, & veraciter protulit dicens: *Qui ſe putat aliquid eſſe cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit*. Væ miſero, quòd non fuit qui jam tunc diceret ei: *Quid ſuperbis terra & cinis?* Hinc egregia creatura gregi admixta eſt: hinc beſtiali ſimilitudine Dei ſimilitudo mutata eſt: hinc ſocietas cum jumentis pro conſortio Angelorum inita eſt. Nobilis namque creatura in regione ſimilitudinis fabricata [p] quia ad imaginem Dei facta, cùm in honore eſſet non intellexit, & de ſimilitudine in diſſimilitudinem deſcendit. Magna prorsùs diſſimilitudo, de Paradiſo ad infernum, de Angelo ad jumentum, de Deo ad diabolum. Execranda converſio, gloriam in miſeriam, vitam in pugnam perpetua captivitate convertere. Maledicta deſcenſio de divitiis ad paupertatem, de libertate ad ſervitutem, & de requie ad laborem deſcendere.

§. II.

In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Joan. 14.

Pro paradiſo quem perdidimus [q] reſtitutus eſt nobis Chriſtus Salvator. Reſtituta eſt quoque nobis [r] regio paradiſi ſupercæleſtis. O beata regio ſupernarum Virtutum, ubi Beata Trinitas à beatis facie ad faciem videtur. Ubi etiam illa ſublimia agmina ſublimi pennarum applauſu clamare non ceſſant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*. O locus *voluptatis*, ubi torrente voluptatis potantur Juſti! Locus *ſplendoris*, ubi Juſti fulgent ſicut ſplendor firmamenti. Locus *lætitiæ*, ubi lætitia ſempiterna ſuper capita eorum. Locus *abundantiæ*, ubi nihil deeſt videntibus Deum. Locus *ſuavitatis*, ubi apparet Dominus ſuavis univerſis. Locus *pacis*, ubi in pace factus eſt locus ejus. Locus *admirationis*, ubi ſunt mirabilia opera ejus. Locus *ſatietatis*, ubi ſatiabimur cùm apparuerit gloria ejus. Locus *viſionis*, ubi videbitur magna viſio. O regio ſublimis! in qua Dominus tranſiens miniſtrabit Electis ſuis, id eſt, talem ſe qualis eſt oſtendet. Illic erit Deus omnia in omnibus, ubi rerum Univerſitas mirabiliter ordinata dabit Creatori gloriam, lætitiam creaturæ. Curre ſpiritualis anima oculis deſideriorum per regionem iſtam, & vide Regem gloriæ in decore ſuo glorioſum, ſtipatum legionibus Angelorum, Sanctorum ornatum agminibus, deponentem ſuperbos, humiles exaltantem, damnantem dæmones, homines redimentem, & dic: *Beati, qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Beati, in quibus Jeſus regnabit in æternum (s) quia & ipſi cum eo regnabunt: & regni ejus non erit finis. O quàm glorioſum eſt regnum illud, in quo Reges congregati ſunt, convenerunt in unum, ad laudandum ſcilicet & glorificandum eum, qui ſuper omnes eſt Rex regum & Dominus dominantium! De cujus ſplendidiſſima contemplatione fulgebunt juſti ſicut ſol in regno Patris eorum. O ſi & mei peccatoris meminerit Jeſus in beneplacito populi ſui, cùm venerit in regnum ſuum! O ſi me in illa die, quando traditurus eſt regnum Deo & Patri, viſitare dignabitur in ſalutari ſuo, ad videndum ſcilicet in bonitate Electorum ſuorum, ad lætandum in lætitia gentis ſuæ, ut laudetur etiam à me cum hæreditate ſua! Fateor, non ſum dignus ego (t) nec propriis poſſum meritis regnum obtinere cælorum. Cæterùm duplici jure illud obtinens Dominus meus Jeſus, hæreditate ſcilicet Patris, & merito paſſionis: altero ipſe contentus, alterum mihi donat; ex cujus dono jure illud mihi vendicans, non confundor. Siquidem & Apoſtolis (u) ne dubitarent ſe apud Deum in æterna vita cum Chriſto manſuros, dicit: *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt*. Et eſt ſenſus: In æterna vita vos mecum regnabitis, in qua ſunt multæ manſiones, id eſt, multæ dignitates: quia ibi alia eſt claritas Solis, alia Lunæ, alia Stellarum. Domus Dei Patris eſt ipſa prædeſtinatio, & præſcientia ejus.

l *Tract. de grad. humil. cap.* 10. *nu.* 35. m *Ser.* 35. *in Cant. nu.* 3. & 4. n *Ibidem nu.* 5. o *Ibidem nu.* 6. p *Ser.* 42. *diuer. nu.* 2.

q *Ser.* 96. *diuer. nu.* 1. r *Ser.* 42. *diuer. nu.* 7. s *Ser.* 4. *ſuper. miſſus. num.* 2. t *Lib.* 1. *Vitæ S. Bernard. cap.* 17. *num.* 57. *pag.* 35. u *Ser.* 6. *in ultim. Cœna num.* 40. & 41.

In hac domo unuſquiſque perfectus habet manſionem pro numerato denario, qui idem omnibus datur : qui denarius eſt una & non diverſa in æternitate vivendi menſura. Vel aliter: Domus *Patris mei* eſt templum Dei, & regnum Dei, homines ſcilicet juſti. In quibus multæ ſunt differentiæ : & hæc ſunt manſiones ipſius domus, ſcilicet illæ dignitates quæ ſunt paratæ in prædeſtinatione, ſicut Apoſtolus dicit: *Qui elegit nos ante mundi conſtitutionem* prædeſtinatione. Sed ſunt ſperandæ in operatione, unde Apoſtolus ait: *Quos prædeſtinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit*. Et hoc eſt quod Dominus dicit: *Si quominùs dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum: & ſi abiero, & præparavero vobis locum: iterùm veniam & accipiam vos ad meipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis*. Et eſt ſenſus: In domo Patris mei diverſa ſunt premia meritorum. *Et ſi quominus*, id eſt, ſi non eſſent, *dixiſſem vobis* hoc, ſcilicet, *vado parare vobis locum*: ſed quia ibi ſunt præparata per prædeſtinationem, non eſt opus ut alias illic manſiones per prædeſtinationem præparem. Et quoniam non dum ſunt in operatione, addit: *Etſi abiero, & præparavero vobis locum: iterùm veniam & accipium vos ad meipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis*. Ac ſi diceret: In domo Patris mei habetis manſiones per prædeſtinationem: ſed vado ad Patrem, & illas vobis præparabo per operationem. In domo Patris mei habetis æternam manſionem, ſed jam non poteſtis ad illam venire, niſi per magnum laborem. In domo Patris mei manſiones habetis tantùm ex gratia Dei, & dono: ſed volo ut illas jam habere debeatis ex me. A vobis recedo ſecundùm humanitatem, non recedens à vobis ſecundùm Divinitatem: & præparabo vobis ſecundùm meam humanitatem, illam ineffabilem beatitudinem, quam vobis paravi ab origine mundi ſecundùm Divinitatem. Illa ineffabilia gaudia vitæ perennis utcunque percipere non poteſtis, niſi priùs fuero carne ſolutus, & iterùm eadem carne veſtitus. Aſcendam in cælum, & mittam vobis Spiritum Sanctum, qui vos ſic doceat operari per operationem & gratiarum actionem, quatenùs regnum æternæ felilicitatis, quod vobis paratum eſt per prædeſtinationem, habere habeatis per operationem. Dominus Jeſus quotidie fidelibus ſuis locum præparat (x) dum Carnem ſuam Deo Patri pro ſalute generis humani fuiſſe paſſam demonſtrat: & ſic nobis locum quem paraverat per Divinitatem, jam illum nobis tribuit per ſuam humanitatem: ſed tunc nos introducet in illas beatiſſimas manſiones, ſi in ejus fide & dilectione vixerimus, cùm venerit reddere unicuique ſecundùm opera ſua. Et hoc eſt quod dicit: *Iterùm veniam, & accipiam vos ad meipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis*. Quod eſt dicere: Apparebo in judicio, & introducam vos in illas manſiones, ut ibi mecum maneatis in æternum. O ſumma, ô felix beatitudo, habitare cum Chriſto! Quis ad hanc felicitatem, ad hanc tam glorioſam beatitudinem pervenire valebit? Quis erit tam felix, quis ſic ſummè beatus, ut poſſit regnare cum Chriſto, videre gloriam & pulchritudinem ejus?

x Ibidem. num. 42.

§. III.

Euntes docete omnes Gentes, & dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei. Matt. 28. Luc. 10.

Regnum Dei conceditur (y) promittitur, oſtenditur, percipitur. Conceditur in prædeſtinatione, promittitur in vocatione, oſtenditur in juſtificatione, in glorificatione percipitur. Vnde eſt illud: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum Dei*. Sic enim ait Apoſtolus: *Quos prædeſtinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & magnificavit*. In prædeſtinatione eſt gratia, in vocatione potentia, in juſtificatione lætitia, in magnificatione eſt gloria. Ita ergo initium meum ſolius gratiæ eſt (z) & non habeo quid mihi in prædeſtinatione attribuam ſine vocatione. Non ſic ſanè ab opere juſtificationis alienus ſum, operatur & illud gratia, ſed planè mecum. Porrò conſummatio quidem & ipſa ſolius gratiæ eſt: nec eſt mihi in hac parte vel cum ea ſive in ea gloriari, quaſi coadiutor videar aut cooperator. Juſtificatio eſt via (a) per quam fit tranſitus ad glorificationem, dicente Apoſtolo: *Quos autem juſtificavit, hos & magnificavit*. Neque enim poterit obtineri magnificatio, niſi juſtificatio præceſſerit: cùm iſta meritum, illa præmium ſit. Hoc in Evangelio docuit Dominus, qui cùm diſcipulis evangelizaret regnum Dei, primò eis propoſuit juſtitiam, dicens: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plùs quàm Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum*. Notandum eſt autem (b) quòd ſicut in illo beatitudinis regno præſentem ſe Electis ſuis exhibebit Dominus ad glorificationem, ita etiam ſe eiſdem ipſis exhibet in via peregrinationis ad juſtificationem: ut à quo ſcilicet glorificandi ſunt per ſpeciem, ab ipſo priùs juſtificentur per fidem. Et quidem tria ſunt, à quibus abſtinere debent quicunque juſtificari deſiderant. *Primò* utique ab operibus pravis, *ſecundò* à carnalibus deſideriis, *tertiò* à curis ſæculi. Item tria ſunt quibus debent inſiſtere (quæ etiam continet ſermo Domini in monte) eleemoſyna, jejunium, oratio. Sic enim adimpletur juſtificatio, dum ab interdictis vitiis abſtinent, & bona quæ præcepta ſunt fideliter exercent. Opponantur ergo pravis operibus opera miſericordiæ: contra carnalia deſideria adhibeantur jejunia: & pro curis ſæculi ſuccedat amor Dei, & frequentia orationis. Sed quid ſibi vult dilectiſſimi (c) quod præcipit Dominus, ut convertamur ad eum, dicens: *Converſimini ad me in toto corde veſtro?* Ubique enim eſt, & replet omnia, & nihilominùs complectitur univerſa. Quò me vertam, ut convertar ad te Domine Deus meus? Si aſcendero in cælum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades. Quid jubes? quò convertar ad te? Supra, an infra? ad dexteram, an ad ſiniſtram? Conſilium iſtud, Fratres mei, ſecretum eſt, quod ſolis credatur amicis. Myſterium regni Dei eſt, Apoſtolis revelatur in aure, nam turbis nihil dicitur abſque parabola. *Niſi converſi fueritis*, inquit, *& efficiamini ſicut paruulus iſte, non intrabitis in regnũ cælorum*. Agnoſce planè quò velit ut convertamur. Ad paruulum converti neceſ-

ſe

y Ser. 21. diuer. num. 1. z Ser. 4. de verb. Eſai. num. 4. a Ser. 105. diuer. num. 1. b Ibidem. nu. 2. c Ser. 2. in Quadrag. nu. 1.

Digitized by Google

ſe eſt, ut diſcamus ab eo, quia mitis eſt & humilis corde. Ad hoc ſiquidem paruulus datus eſt nobis. Sanè idem & magnus eſt, ſed in civitate Domini, cui & dicitur: *Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus Iſraël.* Quid tu inflaris ô homo? Quid extolleris ſine cauſa? Quid alta ſapis, & oculi tui omne ſublime vident, quod tibi non cedet in bonum? Sublimis quidem Dominus, ſed non ita proponitur tibi. Laudabilis magnitudo illius, non etiam imitabilis. Elevata eſt magnificentia illius, non poteris ad eam: nec ſi te ruperis, apprehendes. *Accedat* (inquit Propheta) *homo ad cor altum & exaltabitur Deus.* Excelſus ſiquidem Dominus & humilia reſpicit, & alta à longe cognoſcit. Humiliare, & apprehendiſti. Hæc planè lex eſt pietatis: & propter hanc legem ſuſtinui te Domine. Si fortè ſublimitatis eſſet via propoſita, & illic iter, quo oſtenderetur ſalutare Dei, quanta facerent homines ut exaltarentur? Quàm crudeliter invicem ſe ſternerent, invicem conculcarent? Quàm impudenter reperent, manibuſquè & pedibus conarentur in altum, ut imponerent ſeſe homines ſuper capita aliena? Et certè qui contendit ſupergredi proximos, multas inveniet difficultates, multos habebit æmulos, multos patietur contradictores, aſcendentes equidem ex adverſo. Nihil verò facilius eſt volenti, quàm humiliare ſemetipſum. Oportet itaque humiliter ſentire de ſe nitentem ad altiora [d] ne dum ſupra ſe attolitur, cadat à ſe, niſi in ſe firmiter per veram humilitatem fuerit ſolidatus. Et quia niſi humilitatis merito maxima minimè obtinentur, propterea qui provehendus eſt, correptione humiliatur, humilitate meretur. Denique (e) generalem audi regulam: *Omnis qui ſe humiliat* (ait Dominus) *exaltabitur.* Significat profectò non omnem exaltandam eſſe humilitatem, ſed eam tantùm quæ de voluntate venit, non ex triſtitia, nec ex neceſſitate. Nec enim per contrarium omnis qui exaltatur, humiliandus erit: ſed tantùm qui ſe exaltat, humiliabitur, nimirùm ob voluntariam voluntatem. Ita ergo non qui humiliatur, ſed qui ſponte ſe humiliat, exaltabitur, utique ob meritum voluntatis. Meritò autem humilitatem ſequitur glorificatio [f] quia nemo, niſi qui ſe humiliat, exaltabitur. Solis quoque humilibus ipſe dat gratiam (g) cui etiam ſine fide placere impoſſibile eſt. Opto igitur, & omnibus modis cupio, ut & paruulos & magnos, imò (ut plùs miremini) nihil aliud quàm grande aliquid ei vos exibere curetis. Neque enim ſine magno animo bona illa tam magna capere, aut vim facere poteritis regno cælorum, non plus quàm idem cælorum regnum intrare: *niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli.* Ne tamen hinc penitùs taceamus, noſtram patriam cæleſtem à longè ſalutantes; (h) triplicem quandam odorari videmur, *potentiæ* ſcilicet & *magnificentiæ* & *gloriæ* repromiſſionem. Siquidem homo erat, & filius captivitatis hujus, qui dicebat: *Introibo in potentias Domini.* Cæterùm nos ſcire poſſumus quid ſit infirmitate carere, tanquam infirmitate circumdati; quid verò ſit virtute indui, & potentiam introire, necmodò potentiam ſed & multam potentiam, fortè & omnipotentiam, interim ſcire nos poſſumus. Clamat etiam teſtis fidelis: *Quia quos juſtificavit, illos & magnificavit.* At magnificentiam eam præſertim quam procedere deceat à magnitudine, cujus nec finis nec numerus eſt, utinam noſtræ interim exiguitati liceat expectare, nam æſtimare non licet. Jam verò ne ipſius quidem vereri neceſſe eſt aut habere ſuſpectam gloriæ promiſſionem, feliciter tunc & fiducialiter hauries gloriam, à cujus interim appetitu tantis comminationibus deterreris. Erit enim tunc unicuique laus à Deo, ſecura certè & ſempiterna, finis pariter & diſcriminis expers, & ut ſcriptum eſt: *Jucunda decoraquè laudatio.* Eja ergo Fratres, viriliter interim in *tabernaculis* militemus, ut ſuaviter deinde in *atriis* requieſcamus, ut noviſſimè in *domo* Dei ſublimiter gloriemur, cùm momentaneũ hoc & leve tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublime æternum pondus gloriæ operabitur in nobis, cùm in Domino laudabimur tota die, in veritate utique non in vanitate. Magna ſunt hæc (i) ſed tu magne Domine promiſiſti. Ex tua promiſſione ſperamus, inde audemus dicere: *Si corde clamamus pio, certè debes ex promiſſo.* Amen.

CAPUT II.

De duplici modo acquirendi regnum cælorum.

Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud. Matt. 11.

1. *Docemur, regnum cælorum acquiri paupertate voluntaria. Reprehenduntur qui tantoperè quærunt divitias ſæculi præſentis.* 2. *Docemur, regnum cælorum acquiri tolerantiâ perſecutionum ſeu tribulationum. Oſtenditur, perſecutionem contemnendam eſſe propter brevitatem.* 3. *Docemur qualiter debeamus nos præparare regno cælorum, quod paratum eſt nobis à conſtitutione mundi. Oſtenditur, omnem hominem debere dare totam vitam ſuam cælo comparando.*

§. I.

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Matt. 5.

Legimus in Euangelio ſecundùm Matthæum (a) quoniam *videns turbas Jeſus, aſcendit in montem.* Prædicantem enim Dominum, de ciuitatibus & caſtellis populi ſequebantur, quorum ſaluabat animas, ſanabat corpora: & adhęrebant ei affectu pariter & aſpectu illius delectati, cujus nimirùm vox ſuavis & facies ejus decora, ſicut ſcriptum eſt: *Speciosus formâ præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis.* Jam ne hoc quidẽ ocioſum putemus (b) quòd aſcendit in montem, nimirùm quod tantò ante prædictum eſt, tanquam à longe clamante Propheta Eſaia: *Super montem excelſum aſcende tu qui euangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam qui euangelizas Jeruſalem.* In qua aſcenſione ego illud intelligendum puto, quod in initio Actuum Apoſtolorum Beatus Lucas meminit, dicens: *Primum quidem ſermonem feci*

d *Ser. 31. in Cant. num. 1.* e *Ibidem num. 4.* f *Ser. 2. in Nat. Dom. num. 6.* g *Ser. 5. de dedicat. Eccl. num. 2.* h *Ser. 4. de dedicat. Eccl. num. 6.*

i *Ser. 16. ſuper. Pſal. 92. num. 4.* a *Ser. 1. de omn. Sanct. num. 4.* b *Ibidem num. 5.*

Digitized by Google

feci de omnibus, ô Theophile, quæ cæpit Jeſus facere & docere. Et Mattheus: *Videns turbas Jeſus*, ait, *aſcendit in montem.* Videns miſerationis intuitu (c) quoniã erant ſicuti oves errantes non habentes Paſtorem. Quid eſt quod priuſquàm docere inciperet, aſcendit in montem, niſi quòd in hoc ipſo docuit neceſſe habere prædicatores verbi Dei deſideriis animi & converſatione ſancta ad ſublimia tendere, & virtutum conſcendere montem? *Et cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus.* Acceſſerunt non tam inceſſu pedum, quàm affectu cordis, & imitatione virtutum. Benè autem non turbæ, non quilibet de populo, ſed Diſcipuli acceſſiſſe dicuntur: quatenùs ſicut Teſtamentum vetus datum legitur in monte Syna, ſolo Moyſe aſcendente, & populo expectante deorsùm: ſic & modò ſuſciperent montes pacem populo, & colles juſtitiam: & velut in tenebris quibuſdam & in occulto diceretur Apoſtolis, quod poſtea dicerent in lumine: & audirent in aure, quod prædicarent poſtmodùm ſuper tecta. Vnde & ſequitur: (d) *Et aperiens os ſuum, docebat eos.* Aperuit nunc os ſuum, qui Prophetarum priùs aperuerat ora. Hinc eſt quod legitur in Pſalmo 50. Propheta dicente: *Domine, labia mea operies, & os meum annunciabit laudem tuam.* Nunc autem qui multifariè multiſquè modis olim locutus fuerat in Prophetis, demùm ſuo ipſius ore locutus eſt, tanquam ſi diceret: En qui loquebar, ecce adſum. Beati qui audierunt loquentem in carne Sapientiam. Beati planè qui Verbi Dei verba, quæ ab ipſius ore proceſſerunt, audierunt. Verumtamen quod audierunt illi, adhuc reſervatur nobis: quia & nos audire poſſumus, quamvis non ab ipſo. *Aperiens os ſuum docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu.* Verè apertum eſt os ejus, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt reconditi. Et verè ejus eſt hæc doctrina, qui in Apocalypſi loquitur: *Ecce nova facio omnia.* Ipſe eſt qui per Prophetam David antè prædixerat: *Aperiam os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.* Quid enim tam abſconditum, quàm paupertatem eſſe beatam? Attamen Veritas loquitur, quæ nec falli nec fallere poteſt, & ipſa eſt quæ dicit: *Beati pauperes ſpiritu.* Siccine vos inſenſati filii Adam divitias quæritis, divitias deſideratis uſque adhuc: cùm jam beatitudo pauperum divinitùs commendata, prædicata mundo, credita ſit ab hominibus? Quærat eas paganus, qui ſine Deo vivit. Quærat Judæus, qui terrenas promiſſiones accepit. Sed qua fronte magis, aut qua mente Chriſtianus divitias quærit, poſtquàm Chriſtus beatos eſſe pauperes prædicavit? Quouſque filii alieni, quouſque vanitatem loquitur os veſtrum, ut beatum dicatis populum cui hæc ſunt, hæc viſibilia, hæc præſentia: cùm Filius Dei os ſuum aperiens locutus ſit veritatem, beatos eſſe pauperes, & væ divitibus? Sed diligenter attende (e) quòd non ſimpliciter pauperes nominat, propter plebejos pauperes neceſſitate miſerabili, non laudabili voluntate. Spero equidem profuturam eis apud Divinæ bonitatis miſericordiam hanc ipſam afflictionis ſuæ miſeriam: ſcio tamen Dominum hoc in loco de hujuſmodi pauperibus non fuiſſe locutum, ſed de his qui poſſunt dicere cum Propheta David: *Voluntariè ſacrificabo tibi.* Attamen nec voluntaria quidem paupertas omnis laudem habet apud Deum, nam & Philoſophi omnia ſua reliquiſſe leguntur, ut expediti mundialibus curis ſtudio vanitatis poſſent vacare liberiùs, & nolebant cenſu abundare terreno, ut abundarent magis in ſenſu ſuo. Hos diſcernit quod dictum eſt, *ſpiritu*, id eſt, ſpirituali voluntate. *Beati* verò *pauperes ſpiritu*, ſpirituali ſcilicet intentione, deſiderio ſpirituali, propter ſolum beneplacitum Dei, & animarum ſalutem: *quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Sed quis eſt qui ſic loquitur, qui ſic beatificat pauperes, & ſic ditat? Putas poterit verum eſſe? Erit ſine dubio: ſiquidem verax & potens eſt qui promittit. Si murmurat inimicus diabolus, reſpondebitur ei: An non licet mihi facere quod volo? Num oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus? Si tu jure humiliatus es pro eo quòd adversùm me exaltare te voluiſti, nonne qui ſe humiliant propter me, meritò ſunt exaltandi? Et verè Fratres: Si miſerrimus ille è cælo dejectus eſt quoniam affectavit celſitudinem, altitudinẽ concupivit, ſublimitatem præſumpſit: nonne conſequens eſt beatos eſſe, qui ſpontè in paupertatis humilitatem ſeſe deponunt, & juxta Domini promiſſionẽ *ipſorum eſt regnum cælorum*, quod perdidit iſte? Et attende quàm ſapienter ordinavit Sapientia contra peccatum primum, remedium primum opponens. Ac ſi apertiùs dicat: Vis obtinere cælum quod perdidit ſuperbiens Angelus, qui confiſus eſt in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum? paupertatis vilitatem amplectere, & tuum erit. Ditior eſt denique Chriſti paupertas cunctis opibus (f) cunctiſquè theſauris ſæculi. Quid enim paupertate ditius, quid precioſius invenitur, qua nimirùm regnum cælorum emitur, ſicut ſcriptum eſt: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum?* Magna quædam penna eſt paupertatis (g) qua tam citò volatur in regnum cælorum. Nam in aliis beatitudinibus quæ in Evangelio leguntur, promiſſio futuro tempore indicatur: paupertati autem non tam promittitur, quàm datur: unde & præſenti tempore enunciatum eſt: *Quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*: cùm in cæteris ſex beatitudinibus dicatur: *Hæreditabunt, conſolabuntur, ſaturabuntur, conſequentur, videbunt, vocabuntur.*

§. II.

Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Matt. 5.

Hæc octava beatitudo [h] Martyrum eſt prærotiva: cujus nobis tolerantiæ nec tempus videtur deeſſe nec virtus. Honoratur nunc juſtitia magis quantum in facie eſt: aut nulli, aut pauci pro ea ſuſtinent perſecutionem. Felices tamen ſi qui ſunt, *quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*, ut eos nemo perſequatur. Quod ſi ab infeſtatione ceſſare noluerint iniqui [i] patienter tolerent eos juſti, audientes conſolationem quæ ſequitur, & dicit: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum*

c *Ibidem num.* 6. d *Ibidem num.* 7. e *Ibidem num.* 8.

f *Ser.* 4. *in. vig. Nat. Dom. nu.* 6. g *Ser.* 4. *de Aduen. Dom. nu.* 5. h *Ser.* 1. *de omn. Sanct. num.* 15. i *Ser.* 66. *diuer. num.* 3.

gnum cælorum. Licet autem Chriſti conſolatio de promiſſione regni tibi ſufficiat [K] tamen nos quod noſtrûm eſt, conſolationem quam poſſumus fideliter exhibemus. Quis enim ſine anxietate videat Petrum de mediis fluctibus brachia tendentem? Quis ſine dolore audiat columbam Chriſti non cantantem ſed gementem, tanquam quæ dicat: *Quomodò cantabimus canticum Domini in terra aliena*? Quis inquā ſine lachrymis lachrymas ipſius Chriſti de limo profundi etiam nunc levantis oculos ſuos in montes, unde veniat auxilium ſibi, reſpiciat? Verumtamen nos, ad quos pro humilitate tua reſpicere te dicis, montes non ſumus, ſed & ipſi de valle lachrymarum laborioſis conatibus enitentes adversùs renitentis inimici inſidias, ac mundialis malitiæ violentiam, tecum clamamus: *Auxilium noſtrum à Domino, qui fecit cælum, & terram*. Omnes quippè, qui piè volunt vivere in Chriſto [l] perſecutionem patiuntur: ita ut cùm eis nunquam deſit piè vivere, non ſemper tamen adſit & perficere pro bona voluntate. Sicut enim impiorum eſt piis bonorum propoſitis aſſiduè reluctari: ſic contra pietatem non eſt, propter multitudinem adverſantium, quamvis juſta & ſancta deſideria paucorum, plerumque non perfici. Sic Aaron ſceleratis tumultuantis populi contra voluntatem ſuam clamoribus ceſſit. Sic Samuël eidem populo inordinatè Regem petenti, invitus Saülem inunxit. Sic David cùm vellet Deo conſtruere Templum, propter infeſtantium tamen bella inimicorum (quia vir bellicoſus erat) prohibitus eſt facere quod ſanctè propoſuit. Perſecutio quoque [m] & temporalis omnis adverſitas pro loco & tempore prudenter aliquando fugienda erit: cùm autem neceſſe fuerit, viriliter toleranda eſt. Quod ſi multiplex fuerit tribulatio [n] tunc quoque multipliciùs exultandum non intuentibus quæ videntur incommoda, ſed præmia, quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt. *Beati* [inquit Dominus] *eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & ejecerint, & dixerint omne malum adversùm vos mentientes propter me. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra copioſa eſt in cælis*: copioſior longè, quàm ſit labor in terris. Siquidem non eſt quòd fures timeant (o) qui ſibi in cælo theſaurizant. Non eſt quòd cauſentur de multiplici tribulatione, ubi multiplicationem mercedis attendunt. Quinimò gaudeant magis (ut dignum eſt) quòd non tam perſecutio, quàm remuneratio augeatur: & exultent eò abundantiùs, quò plura ſuſtinent propter Chriſtum, ut eos proinde copioſior merces maneat apud ipſum. Etſi magnitudo ipſa laboris interdùm fortè extorqueat compaſſionem [p] ſed multò magis cauſæ conſideratio exigit congratulationem. Quid quòd bona omnia nonmodò propter eum conſtat fieri, ſed per eum? Deus enim eſt, qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. Ipſe ergo auctor eſt, ipſe remunerator operis, ipſe remuneratio tota: ut ſummum illud bonum, cujus nimirùm tam perfecta eſt ſimplicitas in ſeipſo, duplex quodammodò videatur in nobis cauſa bonorum, effectiva ſcilicet & finalis. Benè ergo, dilectiſſimi, quòd in his omnibus tam multis laboribus nonmodò ſubſiſtitis, ſed etiam ſuperatis propter eum qui dilexit vos. An verò non per eum? Et manifeſtè. *Sicut enim abundant pro Chriſto tribulationes noſtræ* (ait Apoſtolus) *ita abundant etiam conſolationes noſtræ per ipſum*. Quòd ſi quoq; perſecutio imminet [q] contemnenda eſt propter brevitatem. Benè enim natura providit, quòd nullum dolorem vel longum vel magnum eſſe demonſtrat. Si enim magnus eſt, longus eſſe non poteſt. Conjunctio enim corporis & animæ exquiſita diu tormenta non ſuſtinet, ſed ſtuporis magnitudine tremefacta, ſumma velocitate diſſoluitur. Magni profectò animi eſt magna tormenta contemnere, quòd in brevi tantam pariunt mutationem, ut de labore ad requiem, de miſeria ad cæleſtem gloriam patientem faciant evolare. Verumtamen quid ſibi vult (r) quòd promiſſio regni cælorum facta eſt Pauperibus & Martyribus, niſi quia verè martyrii genus paupertas voluntaria eſt? *Beatus vir* (ait Scriptura) *qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in theſauris pecuniæ. Quis eſt hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita ſua*. Quid mirabilius, aut quod martyrium gravius eſt, quàm inter epulas eſurire, inter veſtes multas & precioſas algere, paupertate premi inter divitias quas offert mundus, quas oſtentat malignus, quas deſiderat noſter iſte appetitus? An non meritò coronabitur, qui ſic certaverit, mundum abiiciens promittentem, irridens inimicum tentantem: & quod glorioſius eſt, de ſemetipſo triumphans, & crucifigens concupiſcentiam prurientem? Denique propterea Pauperibus pariter & Martyribus regnum cælorum promittitur, quia paupertate quidem emitur, ſed in paſſione pro Chriſto abſque omni dilatione percipitur.

§. III.

Venite benedicti Patris mei, poſſidere paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.
Matt. 25.

Dignum valdè eſt [s] & omninò exigit ratio æquitatis, ut quibus à conſtitutione mundi regnum paratur, ipſi etiam ſeſe regno parare non negligant: ne parato regno inveniantur forſitan, qui regnaturi fuerant, imparati. Sic enim legimus de cæna quadam, dicente Domino: *Cæna quidem parata eſt, ſed qui vocati erant, non fuerunt digni*. Quærimus ergo quemadmodùm regno parato parari debeant reges futuri. Etſi piè quærimus, cum Propheta utique dicere non audemus: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur* (inquit) *ſine macula*. Sed hæc, inquies, præparatio ſoli Chriſto convenire videtur. Nemo enim cæterorum omnium eſt *mundus à ſorde, nec infans cujus eſt vita unius diei ſuper terram*. Itaque ſolus intrabit, qui ſolus Agnus eſt ſine ma-

K *Epiſt.* 83. *num.* 1. l *Ibidem num.* 2. m *Ser.* 3. *in Dom. Palm. num.* 1. n *Ser.* 1. *de omn. San. num* 15. o *Tract. de converſ. ad Cleric. cap.* 22. *num.* 41. p *Ser.* 9. *ſup. Pſal.* 90. *num.* 1.

q *Ser.* 40. *diver. num.* 9. r *Ser.* 1. *de omn. San. num.* 15. s *Ser.* 28. *diver. num.* 1.

Digitized by Google

macula: ſolus argui non potuit de peccato, quod non ab eo factum eſt, nec in eo inventum. Unde & ſolus ingreditur in Sancta Sanctorum: & *nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis qui eſt in cælo*. Quid ergo nos? (t) Itane continuò deſperabimus? Imò verò ſperabimus, & hinc maximè. Licet enim ſolus, ſed profectò totus intrabit, & os non comminuetur ex eo: non ſine membris Caput invenitur in regno, ſi tamen membra fuerint conformia ſibi, & cohærentia Capiti ſuo: conformia ſanè moribus, cohærentia fide. Habet enim conformationem quantùm poteſt, habet & cohærentiam ipſa etiam minor ætas, dum & ſimilitudini mortis ejus merſione illa triplici complantatur, & fidem in volucro quodam recipit, quòd necdum capax ſit evolutæ. Benignus eſt omnino Spiritus Sapientiæ, & quem traducta culpa ligaverat, indulta juſtitia ſolvit. Sed non ita deinceps liberabit maledictum à labiis ſuis. *Voluntariè enim peccanti poſt agnitam gratiam non relinquitur hoſtia pro peccato.* Sed neque ſic liberabit à ſuis quomodo ab alienis labiis maledictum. Maledictio, fratres, gravis eſt macula, & ſcimus quoniam non quod intrat in os coinquinat hominē, ſed quod de ore egreditur. Inde ergo macula, inde maledictio à labiis ſuis, ſed non ſemper à propriis. Neque enim de corpore vel corde proprio originalis in parvulum culpa procedit, cui nonmodò conſenſus, ſed ne ullus quidem interim poteſt ſenſus eſſe peccati. Quomodò tamen maledictum à labiis ſuis non liberat Spiritus, aut voluntariè peccantibus non relinquitur hoſtia, niſi quia non illi denuò crucifigitur Chriſtus, nec complantatur iterùm ſimilitudini mortis ejus per baptiſmum? Propria jam ergo lachrymarum unda exigitur, propriam bajulare crucem, propria mortificare membra, & propriam immolare hoſtiam neceſſe eſt. Sine cauſa aliter diceret, *Credo*: propriis labiis expietur oportet propriorum maledictio labiorum. Per multas enim tribulationes in regnum Dei intrare neceſſe eſt: & nemo niſi per tribulationes ingreditur, aut proprias aut alienas. Sola nimirùm ſecundi Adæ ſcilicet Chriſti tribulatio purgat [u] quos contaminavit offenſio ſola prioris Adæ, non quòd propria cuiquam ſufficere poſſit ſatisfactio. Quid enim eſt univerſa pænitentia noſtra, niſi quòd ſi non compatimur, omninò non poſſumus conregnare? Quod enim in nobis minus eſt, ipſe Chriſtus ſupplet: modicum tamen illud quodcunque noſtrum eſt, non patitur reſervari. Quòd ſi fidei cohærentia ſine morum conformitate nequaquam ſalvat adultos, longè minùs ſalvare poterunt opera ſine fide. Faciliùs enim membrum inhærens capiti ſi deforme eſt reformatur, quàm divulſum quamlibet ſimile copuletur. Et ipſum tamen quod deforme eſt, aut conforme fieri imagini Filii ſui & Capitis ſui, aut certè tandem avelli ab eo, neceſſe eſt anathema eſſe à Chriſto, ne in illa plenitudine Corporis ejus inveniatur quidpiam indecorum. Ubi ergo macula propria [x] propria quoq; purgatio jure requiritur: & ſi contaminatio multiplex fuerit, opus eſt etiā tribulatione multiplici. Unde enim tribulatio, niſi dum reſiſtitur contaminationi, concupiſcentiæ repugnatur? Minimè autem in hac tam multiplici lucta deficiendum, aut deſperatione cedendum eſt. Licet enim abundant tribulationes pro Chriſto, ſed abundant & conſolationes per ipſum. Denique audi conſolationem: Peccatum in foribus eſt, niſi ipſe aperias, non intrabit: appetitus in corde prurit, ſed ſub te eſt, niſi ſpontè ceſſeris, nil nocebit. Audi adduc conſolationem: Conſenſum cohibe ne prævaleant hæc, & immaculatus eris, ut ſine macula ingrediaris & ipſe ad habitandum in tabernaculo, & requieſcendum in monte ſancto Dñi Dei tui. Puto quòd & tu poſſidere deſideras civitatem [y] de qua dicitur: *Glorioſa dicta ſunt de te civitas Dei*: & gloriam illam, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit: & regnum omnium ſeculorum, vivere in æternum, in perpetuas æternitates. Credo quòd velis eſſe æqualis Angelis Dei in cælo, eſſe etiam hæres Dei & cohæres Chriſti: & in plateis supernæ Sion melos Angelicum auſcultare, & videre quidquid illud ſit cùm Chriſtus tradiderit regnum Deo Patri, & erit Deus omnia in omnibus: poſtremò eſſe ſimilis Deo, & videre eum ſicuti eſt. Nec dubito quin & concupiſcas ſuſpicere & umbras declinantes & diem aſpirantem, cùm illuxerit illa ſolemnis dies, & nubila rerum excuſſerit, quando jam non inclinabitur dies, ſed erit æterna meridies; quando erit plenitudo fervoris & lucis, Solis ſtatio, tenebrarum exterminatio, deſiccatio, paludum, fætorum depulſio. Nonne ad hoc emendum regnum cælorum, totum te & quæcunque & undecunque contrahere poteris, dare oportebit? Et cùm univerſa compleveris, non tamen putes eſſe condignas paſſiones hujus temporis vel corporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Quod ipſe nobis Chriſtus largiri dignetur (z) qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT III.

De gradibus aſcendendi ad cælum repletum omnibus bonis.

Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus & mundo corde. *Pſal.* 23.

1. *Oſtenditur, per montem Domini deſignari cælum repletum copiâ omnium bonorum, pacis ſcilicet, gaudii, vitæ, & gloriæ. Monemur ad ſectandum manuum innocentiam & cordis munditiam, ut mereamur aſcendere in cælum.* 2. *Oſtenditur, per montem Domini intelligi ipſum Chriſtum. Docemur quomodo aſcendendū ſit nobis ad hunc montem. Proponitur nobis ad imitandum Chriſti deſcenſus & aſcenſus. Triplex eſt gradus deſcenſus noſtri: nimirùm contemptus dominationis, patientia ſubjectionis, tolerantia injuriarum. Triplex pariter*

t *Ibidem num.* 2. u *Ibidem num.* 3. x *Ibidem num.* 4. & 5. y *Ser.* 22. *diuer. num.* 8. z *Ser.* 7. *in ult. Cœna num.* 50.

Digitized by Google

riter eſt gradus aſcenſus noſtri : innocentia operis , munditia cordis , & fructus ædificationis . 3. Oſtenditur, per montes ſignificari Angelos inhabitatores cæli . Agitur de differentia inter homines & Angelos , quo ad pabulum vitæ præſentis pariter & futuræ .

§. I.

QVis aſcendet in montem Domini, [a] *aut quis ſtabit in loco ſancto ejus ? Innocens manibus & mundo corde.* Verbum exhortationis eſt, Fratres mei , ut quandoquidem omnes aſcendere nitimur, omnes tendimus in ſublime, ſursùm ſuſpiramus omnes, omnes conamur in altum ; illuc ſtudeamus aſcendere, ubi bonum ſit nos eſſe, ubi ſecurum ſit nos eſſe, unde cadere non oporteat, ubi ſtare poſſimus . Necmodò ut deſiderium provocet, aſcenſorem montis hujus Propheta requirit, veru n etiam ut aſcendere cupientem modum doceat aſcendendi. Felix qui hujus montis aſcenſiones in co ſuo diſpoſuit, concupiſcens & deficiens in atria Domini. Siquidem mons iſte eſt mons vber, bonorum omnium cumulus , mons voluptatis æternæ, domus Dei eſt. Et beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Audiamus & Prophetam Baruch teſtem fidelem quia mons eſt domus Dei : *O Iſraël*, inquit, *quàm magna domus Domini , & ingens locus poſſeſſionis ejus! Magnus eſt, & non habet finem, excelſus & immenſus.* Imò verò non ſolùm mons eſt, ſed & mons montium: & multæ in eo ſunt manſiones, & multi montes. Deniq. etiam fundamenta ejus in montibus ſanctis. Et ne hoc quidem ſanctus tacuit Iſajas : *Erit*, inquit, *mons domus Domini præparatus in vertice montium, & elevabitur ſuper colles* . Quidni montium mons, mons fundatus exultatione univerſæ terræ, ubi tam multiplex omnium delectabilium copia , ubi copiarum omnium plenitudo? Erit enim mons pacis, mons gaudii, mons vitæ, mons gloriæ. Et hi omnes montes unus mons conſummatæ felicitatis erit. An non mons pacis, pax ſuper pacem, pax quæ exuperat omnem ſenſum? Planè mons magnus pax in corde [b] pax in carne, pax ab iniquis hominibus, pax cum omnibus proximis, pax ab ipſis dæmonibus, pax cum Deo, & pacis non erit finis. Erit gaudium, ſed quale Dominus ait: Gaudium plenum, ſecurum gaudium, quod nemo tollet à nobis. Sed & vitam habituri ſumus, & abundantiùs habituri, quòd non poſſit inefficax eſſe tanti Paſtoris adventus, qui ad hoc ipſum venit ad oves (ſicut ipſe teſtatur) *ut vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Numquid non etiam mons tibi videtur æternum gloriæ pondus ſupra modum in ſublimitate? Porrò ex his omnibus, & ſi qua poſſunt ſimiliter deſiderabilia cogitari, una eſt beatitudinis *menſura bona, conferta, coagitata, ſupereffluens*: ac ſi plurimos montes , alium quidem aureum , alium argenteum, alium ex hyacinthis & ſmaragdis atque omnium gemmarum gloria, alium quoque ex vermiculo & purpura & byſſo, cæteriſquè ejusmodi opibus pariter coacervans in unum redigas montem. Omnia enim nobis multiplicata reddentur. Et qui aurum & argentum & lapides precioſos ſuperædificaverit fundamento, ædificium humile in immenſos montes excreviſſe mirabitur, & ex modico ſemine magnos metet non tam manipulos quàm acervos manipulorum. Quis ergo *aſcendet in montem Domini* [c] *aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus & mundo corde*. Beatus ille, ſi quis tamen ille eſt. Sed quis gloriabitur Innocentes manus aut caſtum ſe habere cor? *Nemo eſt mundus à ſorde, nec infans cujus eſt unius diei vita ſuper terram*. Unus tamen eſt inter noxios innocens, mundus inter impuros, inter mortuos liber, unus eſt, & non æſtimabitur alius abſque eo. Ipſe eſt de quo legiſti: *Nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcendit de cælo, filius hominis qui eſt in cælo.* Erat enim innocens *manibus*, qui peccatum non fecit, ſed multa bona opera operatus Judæis liberè ajebat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* An verè mundiſſimum *cor* fuiſſe quis dubitet unitum perſonaliter Sapientiæ, in quam nihil inquinatum incurrit, attingit autem ubique propter ſuam munditiam? Sed *non in vano accepit animam ſuam*, qui ſolus poteſtatem habuit ponendi Animam ſuam, & iterùm reſumendi. Non in vano accepit naſcens, non in vano poſuit moriens, non in vano recepit reſurgens. At quomodò *non in dolo juravit proximo ſuo* [d] quomodo non in vano accepit Animam ſuam, quomodò non in vano omnia illa perfecit, ſi hic ſolus accipiat benedictionem? Itane oportebat Chriſtum pati, reſurgere, & ſic intrare in gloriam ſuam? Sua erat. Quæ vtilitas in Sanguine ejus, dum omnes deſcendimus in corruptionem? Quæ veritas in promiſſione, ſi (ut ſupra meminimus) *nemo aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit?* Eſto, hic accipiet benedictionem, miſericordiam quare? At non ſolus hic accipiet, aut certè magis non ſoli ſibi accipiet, ſi advertas. Perge enim per ſacra verba prophetica, & vide quonammodo velut occultè multitudinem ſubinducit. Loquebatur de uno & dicebat, *Hic accipiet*. Sed continuò transfudit in hanc generationem, & ait: *Hæc eſt generatio quærentium*: ut in uno non perſonæ ſingularitatem intelligas, ſed ſpiritûs unitatem. Nimirùm hic Sponſus & hæc ſponſa eſt, & ſcimus quis dixerit: *Jam non ſunt duo, ſed una caro*. Ita ergo hic aſcendet, hic accipiet benedictionẽ, ſed aſcendent etiã cum eo vel magis in eo qui ab eo accipient benedictionem. Audi hoc à Propheta: *Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem*. Atque hoc eſt propter quod oportebat Chriſtum pati & reſurgere à mortuis, ut prædicetur in Nomine ejus pænitentia & remiſſio peccatorum, & pænitentia ad innocentiam, remiſſio ad munditiam deputetur. *Beatus* enim, non in quo non invenerit, ſed *cui non imputabit Dominus peccatum*. *Inveni* (ait) *hominem ſecundùm cor meum*. Numquid ut gloriari poſſit caſtum ſe habere cor? Non: quia *ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu ejus*, ſed cor contri-

Fff tum

a *Ser. 33. diver. num. 1.* b *Ibidem num. 2.*

c *Ibidem num. 3.* d *Ibidem num. 4.*

Digitized by Google

tum & humiliatum Deus non deſpiciet. Cor contritum proximum cordi mundo, & hoc eſt eſſe juxta cor Dei. Simus ergo & nos, dilectiſſimi, pro noſtro quidem modulo (e) & manuum innocentiæ & cordis munditiæ ſectatores. Ante omnia quidem ſolliciti, & ſi penitùs cauere pro humana fragilitate non prævalemus, quantùm tamen declinare à malo poſſumus, nonmodò actionis ſed & cogitationis. De cætero quoque ne in vano acceperimus animas noſtras rationales, exerceamus nos in operibus bonis, & conſilio rationis utamur Quomodò enim non fruſtra humanam accipit homo animam, qui tanquam unum ex irrationabilibus animantibus incubans corporeis voluptatibus ſolum ſequitur carnis appetitum? Addidit quoque Propheta: *Nec juravit in dolo proximo ſuo*. Sicut enim & munditiam intra nos, & erga proximum innocentiam convenit obſervari: ſic & in nobis virtutis opera, & erga proximum exercenda ſunt opera pietatis. Noli putare gratuitum bonum quod exhibes proximo (f) ut liceat etiam diſſimulare ſi velis. Debitor es ei ſacramenti cautione, & propria profeſſione teneris. *Hic* ergo *accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo*. Hic, quia unus accipit bravium. Sed ne unum hominem putes, quia *hæc eſt generatio quærentium Dominum*. Hic accipiet benedictionem: quia caput & corpus unus eſt Chriſtus. Sed hæc eſt generatio: quia in menſura ætatis plenitudinis Chriſti omnes pariter occurremus.

§. II.

Et fortè idem ipſe Dominus Jeſus Chriſtus mons Domini eſt (g) de quo dicitur: *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* Nimirùm ipſe eſt abſciſſus ſine manibus lapis, qui in montem crevit immenſum. Ipſe eſt qui exaltatus à terra omnia trahit ad ſe, *mons coagulatus, & mons pinguis*. Chriſtus mons eſt ſublimitate (h) coagulatus multorum congerie, pinguis charitate. Et nunc vide quomodo trahat ad ſe omnia, quomodo ei omnia uniantur unitate ſubſtantiali, perſonali, ſpirituali, ſacramentali. Habet in ſe Patrem, cum quo eſt una ſubſtantia. Habet aſſumptum hominem, cum quo eſt una perſona. Habet adhærentem ſibi fidelem animam, cum qua eſt ſpiritus unus. Habet ſponſam Eccleſiam unam omnium electorum, cum qua eſt caro una. Et fortè carnalis hæc unio dicenda fuiſſe videbitur; ſed ſacramentalem dicere malui, dignius hoc vocabulum arbitratus, præſertim occaſionem dante Apoſtolo ubi ait: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia*. Pinguiſſimus planè & uberrimus mons eſt, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo: ſiquidem propterea unxit eum oleo lætitiæ præ participibus ſuis. Mons cæleſtium aromatum, mons chariſmatum ſpiritualium, non ad menſuram accipiens ſpiritum, ſed omnimodam obtinens plenitudinem gratiarum. Magnus mons, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi ſunt: in quo tota humanitatis veritas, tota divinitatis inhabitat plenitudo. Excelſus & immenſus mons, in quo omnia inſtaurantur quæ in cælis ſunt & quæ ſuper terram, ut ſit Deus omnia in omnibus. Venite (i) aſcendamus in hunc montem, Fratres. Et ſi via nobis videtur ardua, exoneremus nos: ſi arcta, etiam exinanire nos non parcamus: ſi longa, tantò magis feſtinemus: ſi laborioſa, clamemus ei: *Trahe nos poſt te, in odorem unguentorum tuorum curremus*. Scimus enim nos nequaquam perveuire ad te (k) niſi gradiendo poſt te, ſed neque hoc quidem niſi adjutos abs te: ideoquè precamur ut trahas nos poſt te. *Beatus* ſiquidem *cuius eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarũ*, perventuros quandoque ad te in montibus gaudiorum. Felix qui ſic cucurrerit [l] ut comprehendat imò ut ipſe comprehendatur, & in illam amplitudinem montis, & plenitudinem corporis Jeſu Chriſti Domini noſtri mereatur admitti. Felix qui in illum beatificum montem tam deſideranter & perſeveranter aſcenderit, ut in loco ſancto locum accipiens ſtationis, Deo Patri in Sancto ejus appareat, ſimul & videat virtutem ejus & gloriam. Haud aliam ſanè quàm eundem ipſum Montem montium, montem coagulatum & pinguem, Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, In quo nimirùm per prædeſtinationem ab æterno apparuit ei qui dilexit nos, & gratificavit in dilecto Filio ſuo, in quo elegit nos ante mundi conſtitutionem. Sed jam tunc cognoſcemus ſicut & cogniti ſumus, cùm pleniùs & perfectiùs exaltatus altiſſimus & vberrimus ille Mons omnia trahet ad ſe, qui eſt ſupet omnia benedictus in ſæcula. Dominus & Salvator noſter (m) Jeſus Chriſtus volens nos docere quomodo in cælum aſcenderemus, ipſe fecit quod docuit, aſcendit in cælum. Et quoniam aſcendere non poterat, niſi priùs deſcenderet, (deſcendere autem eum vel aſcendere non patiebatur Divinitatis ſuæ ſimplicitas; quippè quæ nec minui poteſt nec augeri, aut aliquo modo variari) aſſumpſit in vnitatem ſuæ perſonæ naturam humanam, in qua deſcenderet & aſcenderet, viamquè nobis qua & nos aſcenderemus, oſtenderet. Quod totum indicant Evangelii verba ſequentia: *Nemo aſcendit in cælum niſi qui de cælo deſcendit, filius hominis qui eſt in cælo*. In eo enim quod dictum eſt, *Nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcendit*, aſſumptio humanæ naturæ exprimitur: in eo autem quod infertur, *qui eſt in cælo*, Divinitatis ſuæ incommutabilitas oſtenditur. In quibus verbis illud etiam innvitur, quòd ipſe ſit *via* per quam aſcendamus, ipſe *patria* ubi maneamus: via ſcilicet tranſeuntibus, patria pervenientibus. Manens itaque quod erat in natura ſua, deſcendit & aſcendit propter nos in noſtra natura: attingens nimirùm à fine uſque ad finem fortiter, & diſponens omnia ſuaviter. Deſcendit ſiquidem quo inferius non decuit, aſcendit quo celſius non potuit. Ipſumquè deſcenſum egit fortiter, quia Virtus erat: aſcenſum diſpoſuit ſuaviter, quia Sapientia erat. *Deſcendit* autem dictum eſt, non cecidit: quia qui cadit, ſine gradu ruit, qui autem deſcendit, gradatim pedem ponit. Sunt ego gradus in deſcendendo (n) ſunt in aſcendendo. In deſcendendo *primus* quidem gradvs eſt à ſummo cælo uſque

e *Ibidem num.* 5. f *Ibidem num.* 6. g *Ibidem num.* 7. h *Ibidem num.* 8.

i *Ibidem num.* 9. k *Ser.* 21. *in Cant. num.* 3. l *Ser.* 33. *diuer. num.* 9. m *Ser.* 60. *diuer. num.* 1. n *Ibidem num.* 2.

Digitized by Google

uſque ad carnem: *ſecundus* gradus eſt uſque ad crucem: *tertius* gradus eſt uſque ad mortem. Ecce quouſque deſcendit. Vidimus deſcenſum, videamus & aſcenſum. Sed & ille quoque triplex eſt, & ejus *primus* gradus eſt gloria Reſurrectionis, *ſecundus* poteſtas judicii, *tertius* conſeſſus ad dexterā Patris. Hac aſcenſione nihil ſublimius. hoc honore nihil glorioſius dici poteſt aut cogitari, Sic per Incarnationis ſuæ myſterium deſcendit & aſcendit Dominus, relinquens nobis exemplum, ut ſequamur veſtigia ejus. Sumamus & nos Fratres [o] de myſterio ejus moribus noſtris exemplum congruum. *Qui enim dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare*. Deſcendamus per viam humilitatis, ponaturquè nobis *primus* ejus gradus, id eſt primus profectus, nolle dominari: *ſecundus*, velle ſubiici: *tertius*, in ipſa ſubjectione quaslibet contumelias & injurias illatas æquanimiterque pati. Denique audiamus Prophetam quærentem quomodo aſcendendum ſit: *Quis* (inquit) *aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam, nec juravit in dolo proximo ſuo*. Ubi notandum eſt, quòd triplicem gradum aſcendendi conſtituit. *Primus* gradus eſt innocentia operis, *ſecundus* eſt munditia cordis, *tertius* gradus eſt fructus ædificationis. Quos gradus miro modo invenimus in ſuperioribus gradibus deſcenſionis. Ibi quippè fuerat *tertius* gradus, tolerantia injuriarum: ipſa eſt enim quæ probat hujus aſcenſionis *primum* gradum, id eſt innocentiam operis. Ibi *ſecundus* fuerat patientia ſubjectionis: & ipſam operatur munditia cordis, quæ eſt *ſecundus* aſcenſionis gradus. Ibi etiam *primus* gradus fuerat contemptus dominationis, Hic *tertius* eſt fructus ædificationis. Quiſquis autem dominari non appetit, is profectò fructuosè præeſt cæteris inſtituendis. Fortè etiam Iſajas aſcenſionis deſiderio cadentes intuens homines [p] adhunc revocabat montem, exclamans: *Venite aſcendamus ad montem Domini*. Hic eſt utique mons domus Domini præparatus in vertice montium, ſuper quos ſalientem Sponſum inſpexerat Eccleſia, cùm dicebat: *Ecce venit is ſaliens in montibus*.

§. III.

Nunc jam illud conſideremus [q] quod diligentioris indiget inquiſitionis, & difficiliores habet acceſſus. Ad quod nimirùm omninò me egere fateor adjutorio Spiritus Sancti, ut ponere in lucem poſſim qui ſint illi *montes*, ſuper quos ſalientem Eccleſia Sponſum lætis ſpectavit obtutibus: credo cùm properaret ad ipſius redemptionem, cujus concupierat decorem. Nam id quidem propterea ita & non dubiè ſenſerim, quoniam ſimile quid de Propheta occurrit mihi evidenter in ſpiritu prævidente & exprimente Salvatoris adventum: *In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo: exultavit ut gigas ad currendam viam, à ſummo cælo egreſſio ejus, & occurſus ejus uſque ad ſummum ejus*. Curſus & recurſus is notiſſimus eſt *à quo*: & *ad quid* initus conſummatuſquè, notiſſimum. Qui ſunt autem [r] hi ſpirituales *montes*? Si illos putamus, in quibus Evangelium refert olim fuiſſe relictas nonaginta novem oves, cùm pius Paſtor earum venit unam in terris quærere quæ perierat: nihilominùs & adhuc in obſcuro res eſt, & intellectus hæret, dum difficilè ſit invenire ſpirituales illas & ſupercæleſtes beatitudines (nam ipſæ ſunt ſine dubio quæ ibi memoratæ ſunt oues) quos vel quales alios habeāt ſpirituales ſimiliter montes vel colles ad habitandū, paſcendumuè in illis. Verumtamen ſi non in veritate aliqui eſſent, Veritas Chriſtus hoc non dixiſſet. Sed neque Propheta longè ante de civitate ſuperna Jeruſalem protuliſſet, quia *fundamenta ejus ſint in montibus ſanctis*, ſi non verè inibi eſſent montes ſancti. Denique quòd cæleſtis habitatio ſancta illa verè habeat nonmodo ſpirituales, ſed & vivos ac rationabiles montes colleſquè, audi Eſajam: *Montes & colles cantabunt coram Deo laudes*. Quinā igitur iſti montes ſint, niſi iidē ipſi cæli inhabitatores Spiritus, quos Dominica voce oues diximus appellatos, ut ipſi ſint montes qui oves? Niſi fortè abſurdùm tibi videatur aut in montibus montes, aut in ovibus oves paſci. Et juxta literā quidem durum ſonat, ſecundùm ſpiritualem autem intelligentiam dulce ſapit, ſi ſubtiliter advertamus quomodo utrarumque ovium Paſtor (Dei ſcilicet Sapientia Chriſtus) unum idemquè pabulum veritatis aliter in terris, aliter in cæleſtibus adminiſtret gregibus ſuis. Nam nos quidem mortales homines interim in loco peregrinationis noſtræ in ſudore vultus noſtri comedere panem noſtrum neceſſe habemus, foris illum in labore & ærumna mendicantes, id eſt vel à doctis viris, vel à Sacris Libris, vel certè per ea quæ facta ſunt, inviſibilia Dei intellectu conſpicientes. Eſt enim [s] intellectus rerum ſpiritualium & inviſibilium verus animæ panis, confirmans cor noſtrum, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione ſpirituali. Angeli autem in omni plenitudine etſi non à ſemetipſis [t] tamen in ſemetipſis tanta facilitate, quanta & felicitate accipiunt, unde & beatè vivunt. Sunt enim omnes docibiles Dei: quod ſanè electos hominum quandoquè aſſecuturos certa veritate promittitur, etſi nondum experiri tribuitur felicitate ſecura. Unde ego puto [u] id ſignificatum apud Prophetam Jeremiam ubi ait: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, in umbra ejus vivemus inter gentes*: quòd ſcilicet videamus nunc per ſpeculum & in ænigmate, & necdum facie ad faciem. At iſtud ſanè donec vivimus *inter gentes*. *Nam inter Angelos* aliter: quando jam indifferenti omninò felicitate cum ipſis videbimus eum & nos ſicuti eſt, hoc eſt, in forma Dei, & non in umbra. Quomodo namque apud veteres quidem umbram figuramque dicimus extitiſſe, nobis autem per gratiam Chriſti in carne præſentis ipſam per ſe illuceſcere veritatem: ita nos quoque reſpectu futuri ſæculi in quadam interim veritatis umbra vivere nemo negabit; niſi qui non acquieſcit Apoſtolo dicenti: *Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus*. Et illud: *Non arbitror me comprehendiſſe*. Quomodò enim non

o *Ibidem num. 3. & 4.* p *Ser. 4. in Aſcenſ. Dom. num. 6.* q *Ser. 53. in Cant. num. 3.*

r *Ibidem num. 4. & 5.* s *Ser. 2. in Annunt. B. M. V. num. 4.* t *Ser. 53. in Cant. num. 5.* u *Ser. 31. in Cant. num. 9. & 10*

non eſt diſtinctio ejus qui per fidem ambulat, & illius qui per ſpeciem. Ergo juſtus ex fide vivit, beatus exultat in ſpecie. Et ideo ſanctus homo vivit interim in umbra Chriſti, Sanctus Angelus in ſplendore vultus gloriæ gloriatur. Et bona fidei umbra, quæ lucem temperat oculo caliganti, & oculum præparat luci. Scriptum eſt enim: *Fide mundans corda eorum.* Habeo & ego Verbum Deum, ſed in Carne (x) & mihi apponitur veritas, ſed in Sacramento. Angelus ex adipe frumenti ſaginatur, & nudo ſaturatur grano: me oportet interim quodam Sacramenti cortice eſſe contentum, carnis furfure, literæ paleâ, velamine fidei. Et hæc talia ſunt quæ guſtata afferunt mortem, ſi non de primitiis ſpiritûs quatulumcunque accipiant condimentum. Prorſùs mors mihi in olla, niſi ex Prophetæ farinula dulcorentur. Denique abſquè ſpiritu & Sacramentum ad judicium ſumitur, & Caro non prodeſt quidquam, & litera occidit, & fides mortua eſt. Sed ſpiritus eſt qui vivificat, ut vivam in eis. At quantâlibet ſanè abundantiâ ſpiritûs pingueſcant iſta, non pari omninò jucunditate ſumitur cortex Sacramenti, & adeps frumenti, fides & ſpes, memoria & præſentia, æternitas & tempus, vultus & ſpeculum, imago Dei & forma ſervi. Nempè in omnibus his fides locuples mihi, intellectus pauper. Numquid verò par ſapor intellectui fideique, cùm ſit in meritum iſta, ille in præmium. Vides ergo, tantum diſtare inter pabula quantum & inter loca, & ſicut exaltantur cæli à terra, ita habitantes in eis bonis potioribus abundare?

Paſcuntur proinde in montibus montes vel oves in ovibus(y) cùm ſanè Supernæ illæ ſubſtantiæ ſpirituales intra ſemetipſas de Verbo vitæ, unde ſuam beatam perpetuent vitam, affluenter inveniunt, iidem ipſi & montes & oves: *montes* propter plenitudinem vel celſitudinem, *oves* propter manſuetudinem. Pleni quippè ſunt Deo, celſi meritis, cumulati virtutibus: nihilominùs tamen erectos vertices tota & humili obedientia ſubmittunt & inclinant illius longè ſupereminentis imperio Majeſtatis, tanquam oves manſuetiſſimæ ad nutum ſui Paſtoris per omnia ambulantes, & ſequentes eum quocunque ierit. Et in his (ſecundùm Prophetam David) verè *montibus ſanctis* tanquam in prima omnium creata ſapientia, fundamenta civitatis Domini ab initio firmiter ſtabilita conſiſtunt: quæ utique una eſt in cælo & in terra, licèt ex parte peregrinans, & ex parte regnans. Et ex his nihilominùs montibus (juxta Eſajam) tanquã ex quibuſdam vitalibus cymbalis benè ſonantibus jugis reſonat gratiarum actio & vox laudis, ſuavi & inceſſabili voce implentibus, quod ex eodem Propheta paulò ante memoravimus: quia *montes & colles cantabunt coram Deo laudes*. Et item quod alius Propheta loquens ad Dominum Deum: *Beati*, ait, *qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Qui ergo Pſalmos cantare deſiderat in domo Domini (z) non ſua vel pericula fugit, vel lucra appetit, ſed illum proculdubio diligit quem laudare geſtit cunctis diebus vitæ ſuæ. Laudatur non immeritò in æternum, qui vivit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

x *Ser.* 33. *in Cant. num.* 3. y *Ser.* 53. *in Cant. num.* 6. z *Ser.* 2. *diuer. num.* 9.

CAPUT IV.

De triplici loco cæleſti, in quo habitans Chriſtus Deus noſter mira peragit opera.

Introduxit me Rex in cellaria ſua. *Cant.* 1.

1. *Locus eſt gubernationis, in quo Chriſtus Deus noſter tanquam Gubernator univerſitatis decernit jura ſua, & diſponit conſilia. Oſtenditur quanta ſit natura contemplationis veræ. Agitur de viciſſitudine vitæ contemplativæ ſimul & activæ.* 2. *Locus eſt reprobationis, in quo ſuper reprobos immobilis vigilat animadverſio juſti Judicis Filii Dei. Oſtenditur quàm graviſſima ſit ira Dei, cùm ſinit impunè peccare hominẽ. Excitamur ad timorẽ Dei concipiendum in hoc loco.* 3. *Locus eſt quietis, in quo Chriſtus Deus quieſcens & quietus cernitur. Oſtenditur quantùm zelet Sponſus Jeſus pro quiete animæ contemplantis in hoc loco Jeſum amabilem, ſerenum & placidum, ſuavem & mitem, & multa miſericordia.*

§. I.

Quemadmodùm de vnguentis dixiſſe me ſcio (a) multa videlicet & diverſa penes Sponſum cæleſtem ea eſſe, nec omnia præſtò omnibus, ſed ſua quibuſque pro diverſitate indulta meritorum. Sic quoque non unum puto cubiculum Regi eſſe, ſed plura. Nam nec una eſt regina profectò, ſed & plures, & concubinæ multæ ſunt, & adoleſcentularum non eſt numerus. Et unaquæque invenit ſecretum ſibi cum Sponſo cæleſti, & dicit: *Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi.* Non omnibus uno in loco frui datur gratâ & ſecretâ Sponſi cæleſtis præſentiâ, ſed ut cuique paratum eſt à Patre ipſius. Non enim nos eum eligimus, ſed ipſe elegit nos, & poſuit nos: & ubi ab eo quiſque poſitus eſt, ibi eſt. Denique mulier una compuncta, ſecus *Pedes* Domini Jeſu ſortita eſt locum, cùm altera ſuæ devotionis fructum ad *Caput* invenerit, ſi tamen altera. Porrò Thomas in *Latere*, Joannes in *Pectore*, Petrus in *Sinu* Patris, Paulus in *tertio Cælo*, ſecreti hujus gratiam ſunt aſſecuti. Quis noſtrûm [b] dignè diſtinguere ſufficiat has varietates meritorum vel potiùs præmiorum? Nè omninò tamen præteriiſſe quod ipſi novimus videamur, prior mulier ſtrauit ſibi in tuto *humilitatis*, poſterior in ſolio *ſpei*: Thomas in ſolido *fidei*: Joannes in lato *charitatis*: Paulus in intimo *ſapientiæ*, Petrus in luce *veritatis*. Sic ergo apud Sponſum cæleſtem *manſiones multæ ſunt*: & ſive regina ſive concubina, ſive etiam de numero ſit adoleſcentularum, congruum quæque pro meritis accipit ibi locum terminumquè, quouſque liceat ſibi contemplando procedere, & introire in gaudium Domini ſui, & rimari dulcia ſecreta Sponſi cæleſtis. *Primus locus* apud Sponſum cæleſtem eſt ille [c] de quo ſua jura decernit, & diſponit conſilia ipſe univerſitatis Gubernator, leges conſtituens omni creaturæ, pondus & menſuram & numerum. Et quidem locus iſte al-

tus

a *Ser.* 23. *in Cant. num.* 11. b *Ibidem num.* 12. c *Ibidem num.* 13.

Digitized by Google

tus & ſecretus, ſed minimè quietus eſt. Nam etſi ipſe quantum in ſe eſt diſponit omnia ſuaviter, diſponit tamen & contemplantem, qui fortè eo loci peruenerit, quieſcere non permittit; ſed mirabiliter quamuis delectabiliter rimantē & admirantem fatigat, redditquè inquietum. Pulchrè vtrumque in conſequentibus verbis ſponſa exprimit, & delectationem videlicet iſtiuſmodi contemplationis & inquietitudinem, ubi & *ſe dormire & cor ſuum vigilare* fatetur. Nam in ſomno quidem ſuaviſſimi ſtuporis placidæquè admirationis ſentire quietem, in vigiliis verò inquietæ nihilominùs curioſitatis ac laborioſæ exercitationis pati ſe fatigationem ſignificat. Hinc Beatus Job: *Si dormiero*, ait, *dico, quandò conſurgam? & rursùs expectabo veſperam*. Sentiſne in his verbis ſanctam animam velle interdùm moleſtam quodammodò declinare ſuavitatem, eandemquè rursùm ſuam moleſtiam affectare? Non enim dixiſſet *quando conſurgam*, ſi ex toto ei quies illa ſuæ contemplationis placuiſſet: ſed etſi ex toto diſplicuiſſet, non denuò expectâſſet horam quietis, id eſt, *veſperam*. Non igitur locus eſt iſte cubiculi, ubi nequaquam per omnem modum quieſcitur. Habet hoc vera & caſta contemplatio (d) ut mentem, quam divino igne vehementer ſuccenderit, tanto iterdum repleat zelo & deſiderio acquirendi Deo qui eum ſimiliter diligant, ut ocium contemplationis pro ſtudio prædicationis libentiſſimè intermittat: & rursùm potita votis, aliquatenùs in hac parte tantò ardentiùs redeat in idipſum, quantò ſe fructuoſiùs intermiſiſſe meminerit: & item ſumpto contemplationis guſtu, valentiùs ad conquirenda lucra ſoli à alacritate recurrat. Cæterùm inter has viciſſitudines plerumque mens fluctuat, metuens & vehementer æſtuans, ne fortè alteri horum dum ſuis affectionibus hinc inde diſtrahitur, plùs juſto inhæreat, & ſic in utrolibet vel ad modicum à Divina deviet voluntate. Et fortaſsè tale aliquid Sanctus Job patiebatur cùm diceret: *Si dormiero, dico, quandò conſurgam? & rursùm expectabo veſperam*. Hoc eſt: Et quietus neglecti operis, & occupatus perturbatæ nihilominùs quietis me arguo. Vides virum ſanctum inter fructum operis, & ſomnum contemplationis æſtuare: & in bonis licèt ſemper verſantem, ſemper tamen quaſi de malis pænitentiam agere, & Dei cum gemitu momentis ſingulis inquirere voluntatem? Unicum quippè in hujuſmodi remedium ſeu refugium eſt oratio, & frequens gemitus ad Deum: ut quid & quando & quatenùs nos facere velit, aſſiduè nobis demonſtrare dignetur. Quapropter ego ut didici (e) benedicam Dominum in omni tempore, hoc eſt, mane & veſpere. *Mane* quidem ſicut pullus hirundinis ſic clamabo, *veſpere* autem meditabor ut columba: quatenùs & cùm gratiæ matutinum arriſerit, in modum hirundinis exultans & clamitans gratias agam pro viſitatione: & cùm veſpera ingruerit, non deerit ſacrificium veſpertinum, cùm inſtar columbæ gemens, lachrymas fundam in tribulatione. Sic enim deſerviet tempus utrumque Deo, cùm & ad veſperam demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Mærens mærebo in veſpera, quo lætus fruar matutino. Placet utrumque Deo, & peccator compunctus, & juſtus deuotus: cui è regione diſplicet tam ingratus juſtus, quàm peccator ſecurus. Aut certè ſicut pullus hirundinis hac illacquè diſcurrens, Marthæ me officiis mancipabo, hilarem datorem me exhibens omni neceſſitatem patienti: & meditabor ut columba, gemendo utique quod obſtat, dum quod reſtat intueor. Hoc autem faciam mane & veſpere, hoc eſt, priùs & poſteriùs, juxta quod in typum utriuſque vitæ dictum eſt à Laban: *Non eſt conſuetudinis ut minores ante tradamus ad nuptias*, quanquam indifferenter de altera ad alteram tranſeatur. Quod ſignificare Job puto ubi ait: *Si dormiero, dico, quando conſurgam? & rursùm expectabo veſperam*. Quieſcens quippè in veſpera contemplationis, mane deſiderabat quo ſurgeret ad actionem: rurſumquè negotiis fatigatus, expectabat veſperam, libenter repetens ocia contemplationis.

§. II.

Secundus locus apud Sponſum cæleſtem eſt ille (f) de quo ſuper rationalem reprobam quidē creaturam immobilis vigilat ſecretiſſima & ſeveriſſima animadverſio juſti Judicis Dei terribilis in conſiliis ſuper filios hominum. Cernitur inquā à timorato contemplatore hoc loco Deus, juſto, ſed occulto judicio ſuo reproborum, nec diluens mala, nec acceptans bona: inſuper & corda indurans, ne fortè doleant & reſipiſcant & convertantur, & ſanet eos. Et hoc non abſque certa & æterna ratione, quod tantò formidoloſius conſtat eſſe, quantò immobilius fixum extat in æternitate. Pavendum valdè eſt illud quod in Propheta Iſaia de hujuſmodi legimus, ubi loquens ad Angelos ſuos Deus ſic ait: *Miſereamur impio*. Quibus paventibus atque quærentibus inquit: *Non ergo diſcet facere juſtitiam*. Vides quia tunc magis iraſcitur Deus (g) cùm non iraſcitur? *Miſereamur impio*, inquit, *& non diſcet facere juſtitiam*. Miſericordiam hanc ego nolo. Super omnem iram miſeratio eſt iſta, ſepiens mihi vias juſtitiæ. Satiùs profectò mihi eſt juxta Prophetæ conſilium *apprehendere diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & peream de via juſta*. Volo iraſcaris mihi Pater miſericordiarum, ſed illâ irâ, qua corrigis devium, non qua extrudis de via. Illud tua nobis benigna animadverſio parit, hoc formidoloſa nutrit diſſimulatio. Non enim cùm neſcio, ſed cùm ſentio te iratum, tunc maximè confido eſſe propitium: etenim cùm iratus fueris, miſericordię recordaberis. *Non ergo* (inquit Deus) *diſcet facere juſtitiam*: [h] ſubdenſquè cauſam, *In terra*, ait, *ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini*. Timeant Clerici, timeant miniſtri Eccleſiæ, qui in terris ſanctorum quas poſſident, tam iniqua gerunt, ut ſtipendiis quæ ſufficere debeant minimè contenti, ſuperflua quibus egeni ſuſtentandi forent, impiè ſacrilgèquè ſibi retineant, & in uſus ſuæ ſuperbiæ atque luxuriæ victum pauperum conſumere non vereantur: duplici profectò iniquitate peccantes, quòd & aliena diripiunt, & ſacris in ſuis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur. Talibus ergo cùm impræſentiarum par-

d. Ser. 57. in Cant. num. 9. & 10. e Ser. 3. diver. num. 4.

f Ser. 23. in Cant. num. 14. g Ser. 42. in Cant. num. 4. h Ser. 23. in Cant. num. 14. & 15.

Digitized by Google

parcere ac miſereri (ne in æternum parcat, cujus judicia abyſſus multa) advertitur: quis in hoc loco requiem quærat? Habet hæc viſio tremorem judicii, non ſecuritatem cubiculi. Terribilis eſt locus iſte, & totius expers quietis. Totus inhorrui ſi quando in eum raptus ſum, illam apud me replicans cum tremore ſententiam: *Quis ſcit, utrum ſit dignus amore an odio?* Nec mirum ſi titubo ego ibi (folium utique quod à vento rapitur, & ſtipula ſicca) ubi & maximus ille contemplator David ſuos quoque fatetur penè motos fuiſſe pedes, penè effuſos greſſus. Et dicebat: *Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns.* Quare? *In labore*, inquit, *hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideoque tenuit eos ſuperbia*, ne humilientur ad pœnitentiam, ſed damnentur propter ſuperbiam cum ſuperbo diabolo & angelis ejus. Nam qui in labore hominum non ſunt, in labore dæmonum profectò erunt, dicente Judice: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus*. Eſt tamen Dei locus & iſte, planè non aliud quàm domus Dei, & porta cæli. Hîc nempè timeri dicitur Deus. Hîc ſanctum & terribile Nomen ejus, & tanquam ingreſſus gloriæ. *Initium* planè *ſapientiæ timor Domini*. Nec te moveat quòd initium ſapientiæ huic demùm loco dederim (i) & non priori. Ibi quippè in quodam quaſi Auditorio ſuo docentem de omnibus magiſtram audimus Sapientiam, hîc & ſuſcipimus. Ibi inſtruimur quidem, ſed hîc afficimur. Inſtructio doctos reddit, affectio ſapientes. Sol non omnes quibus lucet, etiam calefacit. Sic ſapientia multos quos docet quid ſit faciendum, non continuò etiam accendit ad faciendum. Aliud eſt multas divitias ſcire, aliud & poſſidere: nec notitia divitem facit, ſed poſſeſſio. Sic prorsùs ſic aliud eſt noſſe Deum, & aliud timere: nec cognitio ſapientem, ſed timor facit, qui & afficit. Tune ſapientem dixeris, quem ſua ſcientia inflat? Quis illos ſapientes niſi inſipientiſſimus dicat, qui cùm cognoviſſent Deum, non tanquam Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt? Ego magis cum Apoſtolo ſentio, qui inſipiens cor eorum pronunciat. Et benè *initium ſapientiæ timor Domini*: quia tunc primùm Deus animæ ſapit, cùm eam afficit ad timendum, non cùm inſtruit ad ſciendum. Times Dei juſtitiam, times potentiam, & ſapit tibi juſtus & potens Deus: quia timor ſapor eſt. Porrò ſapientem facit, ſicut ſcientia ſcientem, ſicut divitiæ divitem. Quid ergo prior locus? Tantùm præparat ad ſapientiam. Illic præparàris, ut hîc initieris. Præparatio, rerum cognitio eſt. Verùm hanc facillimè ſequitur elationis tumor, ſi non reprimat timor, ut meritò dicatur: *Initium ſapientiæ timor Domini*, qui ſe peſti inſipientiæ primus opponit. Ibi itaque quidē acceſſus eſt ad ſapientiam, hîc & ingreſſus. Porrò ne hîc nec ibi ſpeculanti perfecta eſt quies: quia illic Deus apparet tanquā ſollicitus, hîc tanquam turbatus. Non ergo cubiculū quæſieris in his duobus locis, quorum alter Auditorium quaſi docentis, alter Prætorii Judicis magis apparet. Sedet Chriſtus ad dexteram Patris (k) habens in dextera miſericordiam, in ſiniſtra judicium: & miſericordiam multam nimis, & judicium multum nimis: in dextera aquam, in ſiniſtra ignem immobiliter tenens. Et quidem corroboravit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe ſecundùm altitudinem cæli à terra, ut majores cumulos miſerationum Domini ſentiant, quàm ſit ſpatii inter cælum & terram: propoſitum namque Dei ſuper illos manet immobile: & miſericordia Domini ab æterno & uſque in æternum ſuper timentes eum. *Ab æterno* per prædeſtinationem, *in æternum* per glorificationem. Similiter & in reprobis terribilis eſt ſuper filios hominum: & utrinque ſtat fixa ſententia æternitatis, & in his qui ſalvi fiunt, & in his qui pereunt.

§. III.

Tertius locus apud Sponſum cæleſtem eſt ille (l) ubi quieſcens & quietus cernitur Deus. Locus omninò non Judicis, non Magiſtri, ſed Sponſi eſt: & qui mihi quidem planè cubiculum ſit, ſi quando in illum contingerit introduci. Sd heu rara hora, & parua mora. Clarè ibi agnoſcitur miſericordia Domini ab æterno & uſque in æternum ſuper timentes eum. Et felix qui dicere poteſt: *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua*. Stat propoſitum Dei, ſtat ſententia pacis ſuper timentes eum: ipſorum & diſſimulans mala, & remunerans bona, ut miro modo eis nonmodò bona, ſed & mala cooperentur in bonum. O ſolus verè beatus, cui non imputavit Dominus peccatum. Nam qui non habuerit peccatum, nemo eſt. Omnes enim peccaverunt, & omnes egent gloriâ Dei. Quis accuſabit tamen adversùs Electos Dei? Sufficit mihi ad omnem juſtitiam ſolum habere propitium cui ſoli peccavi. Omne quod mihi ipſe non imputare decreverit, ſic eſt quaſi non fuerit. Non peccare, Dei juſtitia eſt: hominis juſtitia, indulgentia Dei eſt. Uidi hæc, & intellexi illius ſententiæ veritatem: *Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat: quia generatio cæleſtis ſervat eum*. Hoc dictum eſt (m) de prædeſtinatis ad vitam: non quòd omninò non peccent, ſed quòd peccatum ipſis non imputetur, quod vel punitur condignâ pœnitentiâ, vel in charitate abſconditur. *Generatio* ergo *cæleſtis* (n) æterna prędeſtinatio eſt, qua Electos ſuos Deus dilexit, & gratificavit in dilecto Filio ſuo ante mundi conſtitutionem ſic in Sancto apparentes ſibi, ut viderent virtutem ſuam, & gloriam ſuam, quo ejus forent conſortes hæreditatis, cujus & apparerent conformes imaginis. Hos ergo adverti quaſi nunquam peccaſſe, quoniam etſi qua deliquiſſe videntur in tempore, non apparent in æternitate: quia charitas Dei Patris ipſorum cooperit multitudinem peccatorum. Et dixi *beatos eſſe, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata*: cùm ſubitò tanta mihi quoque de me ſuborta fiducia & infuſa lætitia eſt, quantus certè in loco horroris, id eſt in loco ſecundæ viſionis non præceſſerat timor, ita ut mihi viſus ſim tanquam unus ex illis beatis eſſe. O ſi duraſſet! Iterùm iterùmque *viſita me Domine in ſalutari tuo, ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ*. O veræ quietis locus (o) & quem non immeritò *Cubiculi* appellatione conſuetim, in quo Deus

i Ibidem num. 16. k Ser. 2. de Aſcenſ. Dom. num. 5.

l Ser. 23. in Cant. nu. 17. m Tract. de gr. & lib. arb. cap. 9. nu. 29. n Ser. 23. in Cant. num. 17. o Ibidem. num. 18.

Digitized by Google

Deus non quaſi turbatus irâ, nec velut diſtentus curâ proſpicitur, ſed probatur voluntas ejus in eo bona & beneplacens & perfecta. Uiſio iſta non terret, ſed mulcet: inquietam curioſitatem non excitat, ſed ſed ſedat: nec fatigat ſenſus, ſed tranquillat. Hîc verè quieſcitur. Tranquillus Deus tranquillat omnia: & quietum aſpicere, quiſcere eſt. Cernere eſt Regem poſt diurnas forenſium quaſi lites cauſarum, dimiſſis à ſe turbis, curarum moleſtias declinantem, petentem de nocte diverſorium, cubiculum introeuntem cum paucis quos hoc ſecreto & familiaritate dignatur; eò certè ſecuriùs, quò ſecretiùs quieſcentem, eò ſereniùs ſe habentem, quò placidiùs ſolos intuentem quos diligit. In hoc arcanum, & in hoc Sanctuarium Dei ſi quem fortè veſtrûm aliquâ horâ ſic rapi & ſic abſcondi contigerit, vt minimè auocet aut perturbet vel ſenſus egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel ea certè quæ difficiliùs amoventur irruentia imaginum corporearum phantaſmata; poterit quidem hîc cùm ad nos redierit, gloriari & dicere: *Introduxit me Rex in cubiculum ſuum*. Quod tamen an ipſum ſit de quo exultat Sponſa, non temerè affirmaverim. Eſt tamen cubiculum, & cubiculum Regis: quia nimirùm de tribus locis quos triplici aſſignavimus viſioni, ſolus factus eſt in pace locus iſte. Ut enim apertè monſtratum eſt, quòd & in priori loco exigua, & in ſecundo loco nulla percipitur quies: cùm & illic apparens admirabilis, ad indagandi ſtudium exerceat curioſitatem; & hîc innoteſcens terribilis, infirmitatem concutiat. At verò in tertio loco iſto non planè terribilis, nec tam admirabilis quàm amabilis apparere dignatur, ſerenus & placidus, ſuavis & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus intuentibus ſe. Propterea in charitate requieſcit & dormit ſponſa (p) pro qua dicitur: *Adiuro vos filiæ Jeruſalem, per capreas cervoſquè camporum, ne ſuſcitetis neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipſa velit*. Magna & ſtupenda dignatio, quòd quieſcere facit animam contemplantem in ſinu ſuo, inſuper & cuſtodit ab infeſtantibus curis, protegitquè ab inquietudinibus actionum, & moleſtiis negotiorum: nec patitur omninò ſuſcitari niſi ad ipſius utique voluntatem. Ideo prohibentur adoleſcentulæ (q) has enim *filias Jeruſalem* dicit, quia etſi delicatæ & molles quaſi fæmineis adhuc affectibus & actibus infirmæ ſint, ſponſæ tamen inhærent ſpe proficiendi, & proficiſcendi Jeruſalem. Prohibentur verò ab infeſtatione Sponſæ dormientis, ne ſcilicet præter voluntatem ipſius ullatenùs eam excitare præſumant. Propterea etiam dulciſſimus Sponſus lævam ſuam capiti ejus ſuppoſuit (ſecundùm ea quæ præmiſſa ſunt) quatenùs in ſinu ſuo eam quieſcere faceret & dormire. Et nunc ſicut ſubinde Scriptura proſequitur, ipſe cuſtos illius dignantiſſimè & benevolentiſſimè vigilat ſuper eam, ne adoleſcentularum crebris minutiſquè neceſſitatibus inquietata evigilare cogatur. Iſta eſt literalis cohærentia textûs. Sed enim conteſtatio illa facta *per capreas ceruoſquè camporum*, nihil omninò ſecundùm literam conſequentiæ rationabilis habere videtur, adeo totam ſibi eam vendicat intelligentia ſpiritualis. At quoquomodo illa ſe habeat, interim bonum eſt nos hîc eſſe, & intueri pauliſper naturæ Divinæ bonitatem, ſuavitatem, dignationem. Quid namque tu homo in humanis unquam affectibus expertus es dulcius, quàm modò tibi exprimitur de corde Altiſſimi? Et exprimitur ab illo qui ſcrutatur alta Dei, & non poteſt neſcire quæ in eo ſunt, quia Spiritus ipſius eſt; nec aliud planè loqui quàm quod apud ipſum vidit, quoniam veritatis Spiritus eſt. Denique nec deeſt in noſtro genere (r) qui hoc munere felix lætificari meruerit, & ſic in ſemetipſo ſuaviſſimi arcani hujus habuerit experimentum: niſi tamen Scripturæ loco (qui præ manibus eſt) omninò decredimus, ubi manifeſtè inducitur cæleſtis Sponſus vehementiſſimè zelans pro quiete cujuſdam dilectæ ſuæ, ſolicitus ſervare inter brachia propria dormientem, ne qua fortè moleſtia vel inquietudine à ſomno ſuaviſſimo deturbetur. Anima dormiens in contemplatione Deum ſomniat (s) per ſpeculum quidem & in ænigmate, non autem facie ad faciem: tamen ſic non tam ſpectati quàm conjectati, idquè raptim & quaſi ſub quodam coruſcamine ſcintillulæ tranſeuntis, tenuiter vix attacti inardeſcit amore. Nos autem ubi Sponſa pauſat (t) pauſemus pariter, de ſumpto guſtu glorificantes Patremfamilias, qui nos ad tales epulas invitavit, Sponſum Eccleſiæ Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT. V.

De cænaculo & cubiculo Sponſi noſtri Jeſu Chriſti.

Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie. *Cant.* 1.

1. *Oſtenditur, animam devotam debere indeſinenter aſpirare ad paſtionem & cubationem cæleſtem, id eſt, ad felicitatem & quietem patriæ cæleſtis: pro qua obtinenda vox gementium convenit novæ legi potiùs quam veteri.* 2. *Oſtenditur, cubiculum Chriſti eſſe ſummam & ſingularem quietem in Patre, ad quod etiam animam deuotam introducit, & inter ſua brachia obdormire facit. Per ſomnum intelligitur extaſis animæ contemplantis.* 3. *Oſtenditur per meridiem deſignari æternitatem, lucem perpetuam, & vultum Dei. Docemur, magna & ſublimia fuiſſe obtenta à multis, ob eorum ſcilicet magnanimem zelum & fidem.*

§. I.

Indica mihi (a) *quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie*, ait ſponſa. Et alius quidam: *Indica* (inquit) *mihi cur me ita judices*. Vbi non ſanè ſententiam cauſatur, ſed ſcrutatur cauſam, erudiri flagellis petens, non erui. Item alius precatur dicens: *Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me*. Quas dixerit vias vel ſemitas, manifeſtat alibi: *Deduxit me* (inquit) *ſuper ſemitas juſtitiæ*. Ergo tria iſta anima curioſa Dei non ceſſat inquirere, *juſtitiam*, & *judicium*, & *locum* habitationis gloriæ Sponſi cæleſtis, tanquam *viam* in qua

p *Ser.* 51. *in Cant. num.* 11. q *Ser.* 52. *in Cant. num.* 1.

r *Ibidem num.* 2. s *Ser.* 18. *in Cant. num.* 7. t *Ser.* 48. *in Cant. num.* 8. a *Ser.* 33. *in Cant. num.* 1.

Digitized by Google

qua ambulet, *cautelam* qua ambulet, & ad quam ambulet *manſionem*. De qua manſione ſic habes in Propheta David: *Vnam petii* (inquit) *à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*. Et iterùm ait: *Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*. Porrò de reliquis duobus: *Juſtitia & judicium* (ait) *præparatio ſedis tuæ*. Meritò tria iſta mens deuota requirit, utpote ſedem Dei, & ſedis præparationem. Et pulchrè in ſponſæ prærogatiuam concurrunt pariter omnia ad conſummationem virtutum, ut de forma juſtitiæ ſit *formoſa*, de judiciorum notitia ſit *cauta*, de deſiderio præſentiæ ſeu gloriæ Sponſi ſit *caſta*. Talem prorsùs decet eſſe ſponſam Domini, pulchram, eruditam, & caſtam. Ergo petitio quam ultimam poſui, iſtius eſt loci. Petit ſiquidem ab eo quem diligit anima ſua, indicari ſibi ubi cubet in meridie. Et primò adverte (b) quàm eleganter amorem ſpiritûs à carnis diſcernat affectu, dum dilectum exprimere magis ipſa affectione quàm nomine volens, non ſimpliciter quem diligo, ſed ô (inquit) *quem diligit anima mea*, ſpiritualem deſignans Dilectionem. Deinde quidnam eam in loco paſcuæ adeo delectet, diligenter attende. Sed nec illud prætereat te de hora meridiana, & quòd is potiſſimùm exploratur locus, in quo ille qui paſcit cubat ſimul: quod eſt magnæ ſecuritatis indicium. Arbitror enim ob hoc additum, *cubat*, quòd eo loci minimè neceſſe ſit ſtare & vigilare ſoper cuſtodiam gregis, quando grex etiam cubante Paſtore & pauſante ſub umbris, liberè nihilominùs diſcurrat in paſcuis. Felix regio, in qua pro libitu oves ingrediuntur & egrediuntur, & non eſt qui exterreat. Quis mihi tribuat videre vos, mequè pariter in montibus paſci unà cum illis nonaginta novem ovibus, quæ illic relictæ leguntur, cùm Paſtor earum dignanter ad unam deſcendit quæ erraverat? Securè proculdubio cubat propè, qui & longè recedere minimè dubitavit, ſciens quia in tuto eas reliquerat. Meritò ſponſa illò ſuſpirat, meritò inhiat loco paſcuę ſimul & pacis, ſed quietis, ſed ſecuritatis, ſed exultationis, ſed admirationis, ſed ſtuporis. Nam & me miſerum heu longè agentem & de longè ſalutantem, en ipſaejus recordatio ad lachrymas provocat, planè juxta affectionem & vocem dicentium: *Super flumina Babylonis illic ſedimus & flevimus, dùm recordaremur tui Sion*. Libet exclamare & me cum ſponſa pariter & cum Propheta David: *Lauda Deum tuum Sion, quoniam confortavit ſeras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te. Qui poſuit fines tuos pacem, & adipe frumenti ſatiat te*. Quis non illic vehementer cupiat paſci, & propter *pacem*, & propter *adipem*, & propter *ſatietatem*? Nihil ibi formidatur, nihil faſtiditur, nihil deficit. Tuta eſt habitatio *Paradiſus*, dulce pabulum *Verbum*, opulentia multa nimis *Æternitas*. Feſtinemus proinde, Fratres, (c) feſtinemus ad locum tutiorem, ad paſtum ſuaviorem, ad vberiorem & fertiliorem agrum. Feſtinemus ut habitemus ſine metu, abundemus ſine defectu, epulemur ſine faſtidio. Tu enim Domine Sabaoth, qui cum tranquillitate judicas omnia, etiam cum ſecuritate æquè omnia ibi paſcis. Idem ipſe es & Dominus exercituum, & Paſtor ovium. Ergo & paſcis & cubas pariter, ſed non hîc. Denique ſtabas cùm è cælo proſpiceres unam ex tuis oviculis (Stephanum loquor) à lupis circumdari ſuper terram. Et propterea quæſo *indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Sponſus cæleſtis cùm præmitteret flores apparuiſſe *in terra*, adjunxit, *noſtra*: & nunc nihilominùs inquit: *Vox turturis audita eſt in terra noſtra*. Et hoc indicium eſt tranſactæ hyemis, tempus nihilominùs putationis adeſſe denuncians. Id juxta literam. Aliàs turturis vox non dulce admodùm ſonat, ſed ſignat dulcia. Ipſa avicula ſi emis, non magni precii eſt: ſi diſcutis, non parvi precii eſt. Et vox quidem gementi quàm canenti ſimilior, peregrinationis noſtræ nos admonet. *Vox turturis audita eſt* (e) *in terra noſtra*. Donec homines pro Dei cultu mercedem tantùm in terra, & tantùm terram acceperunt (illam utique terram lacte & melle manantem) minimè ſe cognoverunt peregrinos eſſe ſuper terram, nec more turturis ingemuerunt veluti patriæ reminiſcentes: magis autem pro patria exilio abutentes, dederunt ſe comedere pinguia, & bibere mulſum. Ita tam diu non eſt vox turturis audita in terra noſtra. Ubi ergo regni cælorum promiſſio facta eſt, tunc intellexerunt homines ſe non habere hîc civitatem manentem, ſed futuram inquirere tota aviditate cæperunt, & tunc primùm manifeſtè ſonuit in terra vox turturis. Nam dum ſancta quæque jam anima Chriſti præſentiam ſuſpiraret, regni cæleſtis dilationem moleſtè ferret, deſideratam patriam gemitibus & ſuſpiriis à longè ſalutaret: nonne tibi videtur vice fungi gemebundæ ac caſtiſſimæ turturis quæcunque anima in terris ita feciſſet? Extunc ergo & deinceps *vox turturis audita eſt in terra noſtra*. Quidni moveat mihi crebras lachrymas & gemitus quotidianos Chriſti abſentia? *Domine, ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus. Laboravi in gemitu meo*, tu ſcis. Sed beatus qui dicere potuit: *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo*. Non ſolùm autem mihi, ſed & omnibus qui diligunt adventum ejus, gemitus iſti comperti ſunt. Hoc quippè eſt quod ipſe Chriſtus ajebat: *Numquid poſſunt* (inquit) *filii ſponſi lugere quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc lugebunt*. Ac ſi diceret: Et tunc vox turturis audietur. Ita eſt Jeſu bone [f] venerunt jam dies illi. Nam & ipſa creatura ingemiſcit & parturit uſque adhuc, revelationem filiorum Dei expectans. Non ſolùm autem illa, ſed & noſipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem utique corporis noſtri; hoc ſcientes, quia quamdiu ſumus in corpore hoc, peregrinamur à Domino.

§. II.

Indica mihi, quem diligit anima mea [g] *ubi paſcas, ubi cubes*. Cubans paſcit Angelos in illas perpetuas æternitates, quos ſatiat viſione æternitatis & immutabilitatis ſuæ. Commendant nobis ſacræ literæ Chriſtum Dominum [h] & ex Patre, & in Patre, & cum Patre. Quod dicitur, *ex Patre*, ineffabilis

eſt

b *Ibidem. num.* 2. c *Ibidem num.* 4.

d *Ser.* 59. *in Cant. num.* 1. & 3. e *Ibidem num.* 4. f *Ibidem nu.* 5. g *Ser.* 1. *de Aduen. Dom. num.* 11. h *Ser.* 5. *de verb. Eſai. nu.* 1.

Digitized by Google

eſt Nativitas: quod *in Patre*, conſubſtantialis eſt Unitas: quod *cum Patre*, Æqualitas eſt majeſtatis. Sanè tria hæc ab æterno. Cæterùm ſi ex Patre naſcens, quid in Patre, aut cùm Patre? Non incongruè forſitan in Patre cubans, cum Patre ſedens dicatur. Et audite conſeſsûs & hujus accubitûs rationem. Sicut enim ſeſſio Majeſtatem, ſic conſeſſio æqualem exprimit Majeſtatem, præſertim cùm ſit ei ſedes à dextris Patris, non ſanè ſub pedibus, vel quaſi à tergo. Et ſedere quidem jam quieſcere eſt, ſed jacere magis. Quid autem delectabilius & quodammodò dulcius eſſe videbitur Filio, quòd in Patre eſt, an quòd cum Patre omnibus creaturis præeſt? In quo putas horū ſumma illa pax Chriſti Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, & ſingularis requies Domini competentiùs aſſignetur? Etſi dignè ore id exprimi nequeat, corde tamen forſitan piè concipitur: ut ſaluâ quidem in omnibus illius indiviſibili ſimplicitate eſſentiæ, inter gloriæ æqualitatem & ſubſtantiæ Unitatem, velut ſimilis quædam ei quæ inter conſeſſum & accubitum eſt, cogitari poſſe diſtinctio videatur. Denique (i) parùm videtur ſponſæ videre ſedentem, cubantem ſibi flagitat indicari: *Indica mihi*, ait, *quem diligit anima mea, ubi cubes in meridie*. Sed & animæ omni quæ ſanum ſapit, dulcius ſapit per omnem modum quod Apoſtolus ait: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*, quàm quod Apoſtolis dicitur: *Cùm ſederit Rex in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos judicantes*: haud minùs utique jucundior ſeſſione cubatio. *Ego in Patre* (ait Filius) *& Pater in me eſt*. Non potuit expreſſiùs ſubſtantiæ Vnitas commendari. Ubi enim uterque in altero, nihil quaſi exterius licet nihil interius cogitari, ſimpliciſſimam magis credi neceſſe eſt in ambobus ſubſtantiæ Vnitatem. Verūtamen aliquatenùs huic ſimile eſt quod dicitur: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*: niſi quòd hîc quidem ſpiritualis quædam Vnio, ſecundùm quod ſupra meminimus: *Qui adhæret Deo*, non quidem unum, id eſt, non una ſubſtantia, *ſed unus ſpiritus eſt*: illic verò naturalis potiùs & ſubſtantialis Unitas deſignatur. Unde & habes in Euangelio: *Ego & Pater unum ſumus*. Illud proinde juxta præfatam ſimilitudinem tanquam *cubiculum* Vnigeniti, & quaſi ſumma quædam Domini requies eſt. Nos quoque per hanc voluntatum unionem & adhæſionem ſpiritûs, quam nimirùm charitas facit, pro noſtro quidem modulo, in hoc ſuum cubiculum, & in ſuam requiem factus etiam Primogenitus introducit. Non me capio præ lætitia (k) quòd illa Majeſtas tam familiari dulciquè conſortio noſtræ ſe inclinare infirmitati minimè dedignatur, & ſuperna Deitas animæ exulantis inire connubia, eiquè Sponſi ardentiſſimo amore captæ exhibere affectum non deſpicit. Sic ſic in cælo eſſe non ambigo, ut lego in terra: ſentietquè pro certo anima quod continet pagina, niſi quòd non ſufficit iſta omninò exprimere, quantum capere illa tunc poterit, ſed nec quantum jam poteſt. Quid putas illic accipiet, quæ hîc tanta familiaritate donatur, ut Dei brachiis amplecti ſe ſentiat, Dei ſinu foveri, Dei curâ & ſtudio cuſtodiri: ne dormiens fortè à quoquam donec ultrò evigilet, excitetur. Age jam itaque dicamus ſi poſſumus (l) quiſnam ille ſit ſomnus quo dilectam ſuam Sponſus obdormire velit, nec patiatur omninò niſi ad ipſius arbitrium excitari: ne fortè cùm legerit quis apud Apoſtolum, *Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere*; ſiue apud Prophetam exorari ab ipſo Deum *illuminare oculos ſuos ne unquam obdormiat in morte*; nominum æquiuocatione turbetur, nec inveniat omninò quid dignè de dormitione ſponſæ (quæ hoc loco memoratur) ſentire poſſit. Nam ne illud quidem ſimile eſt huic quod de Lazaro ait in Euangelio Dominus: *Lazarus amicus noſter dormit, eamus & à ſomno excitemus eum*. Hoc enim dicebat de morte corporis ejus, cùm Diſcipuli de dormitione ſomni dictum putarent. Non eſt autem is Sponſæ ſomnus dormitio corporis vel *placida*, quæ ſenſus carnis ſuaviter ſopit ad tempus, vel *horrida*, quæ funditùs vitam tollere conſuevit. Multò magis verò & ab illa alienus exiſtit quâ obdormitur *morte*, cùm videlicet in peccato quod eſt ad mortem, irreuocabiliter perſeveratur. Magis autem iſtiuſmodi vitalis vigilquè ſopor ſenſum interiorem illuminat, & morte propulſata vitam tribuit ſempiternam. Revera enim *dormitio* eſt, quæ tamen ſenſum non ſopiat, ſed abducat. Eſt & *mors*, (quod non dubius dixerim) quoniam Apoſtolus quoſdam in carne adhuc viventes commendando ſic loquitur: *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. Proinde & ego non abſurdè ſponſæ extaſim vocaverim mortem, quæ tamen non vitâ, ſed vitæ eripiat laqueis, ut poſſit dicere: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium*. Inter medios namque laqueos in hac vita inceditur, qui utique toties non timentur, quoties ſancta aliqua & vehementi cogitatione anima à ſemetipſa abripitur: ſi tamen eouſque mente ſecedat & avolet, ut & hunc communem tranſcendat uſum & conſuetudinem cogitandi: Etenim *fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum*. Quid enim formidetur luxuria, ubi nec vita ſentitur? Excedente quippè anima etſi non vitâ, certè vitæ ſenſu, neceſſe eſt etiam ut nec vitæ tentatio ſentiatur. *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Utinam hac morte ego frequenter cadam, ut evadam laqueos mortis, ut non ſentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta, ut non obſtupeſcam ad ſenſum libidinis, ad æſtum avaritiæ, ad iracundiæ & impatientiæ ſtimulos, ad angores ſolicitudinum, & moleſtias curarum. Moriatur anima mea morte juſtorum, ut nulla illam illaqueet fraus, nulla oblectet iniquitas. Bona mors, quæ vitam non aufert, ſed transfert in melius. Bona mors, qua non corpus cadit, ſed anima ſublevatur. Verùm (m) hæc mors hominum eſt. Sed moriatur anima mea morte etiam (ſi dici poteſt) Angelorum, præſentium memoriâ excedens, rerum ſe inferiorum corporearumquè nonmodò cupiditatibus ſed & ſimilitudinibus exuat, ſitquè ei pura cum illis Spiritibus converſatio, cum quibus eſt puritatis ſimilitudo. Talis (ut opinor) exceſſus aut tantùm aut maximè contemplatio dicitur. Rerum etenim cupiditatibus vivendo non teneri, humanæ virtutis eſt: corporum verò ſimilitudinibus ſpeculando non involui, Angelicæ puritatis eſt. Utrumque tamen divini muneris eſt, utrum-

Ggg que

i *Ibidem num.* 2. k *Ser.* 52. *in Cant. num.* 2.

l *Ibidem num.* 3. & 4. m *Ibidem num.* 5. & 6.

Digitized by Google

que excedere, utrumque teipſum tranſcendere eſt: ſed longè unum, alterum non longè. Beatus qui dicere poteſt: *Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine*. Non fuit contentus exire, niſi & longè ſe faceret, ut poſſet quieſcere. Tranſiliſti carnis oblectamenta, ut minimè jam obedias concupiſcentiis ejus, nec tenearis illecebris: profeciſti, ſeparaſti te, ſed nondum elongaſti, niſi & irruentia undique phantaſmata corporearum ſimilitudinum tranſvolare mentis puritate prævaleas. Hucuſque noli tibi promittere requiem. Erras, ſi citra te invenire exiſtimas locum quietis, ſecretum ſolitudinis, luminis ſerenum, habitaculum pacis. Sed da mihi qui illuc pervenerit, & incunctanter fateor quieſcentem, qui meritò dicat: *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi*. Atque hic verè in ſolitudine locus, & in lumine habitatio: prorsùs juxta Prophetam Eſaiam, *Tabernaculum eſt in umbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & in abſconſionem à turbine, & à pluvia*. De quo & ſanctus David: *Abſcondit me*, inquit, *in tabernaculo ſuo in die malorum, protexit me in abſcondito tabernaculi ſui*. Puto ergo in ſolitudinem hanc ſeceſſiſſe Sponſam, ibiquè amænitate loci inter amplexus Sponſi ſuaviter obdormiviſſe, id eſt in ſpiritu exceſſiſſe, quando prohibitæ ſunt adoleſcentulæ expergefacere illam quoaduſque ipſa volverit.

§. III.

Indica mihi ubi paſcas, (n) *ubi cubes in meridie*: hoc eſt, tota die. Etenim ille meridies tota eſt dies, & ipſa neſciens veſperam. Et ideò melior dies illa in atriis tuis ſuper millia, quia neſcit occaſum. Quid ipſa? (o) Æternitas. Hæc tam longa eſt, ut non habeat terminum non magis loci quàm temporis. Proinde ſtudeamus furari aliquando noſmetipſos (p) & à peſſimis occupationibus iſtis ſurripere vel ad horam: ſtudeamus jaculari animos, vibrare corda in id quod ſuum eſt, & quod quantò naturalius, tantò ſuavius eſt. Hoc enim eſt quod dicitur: *Vacate & videte quoniam ego ſum Deus*. Neque enim eſt oculorum viſio iſta, ſed cordium, cùm Dominus dicat: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Nemo tamen (q) ad meridianum perveniet lumen, nec in illa ſui plenitudine Deus videbitur modò, in qua videndus eſt poſtea, ab his duntaxat quos hac viſione dignabitur. O vere meridies, plenitudo fervoris & lucis, Solis ſtatio, umbrarum exterminatio, deſiccatio paludum, fætorum depulſio! O perenne ſolſtitium, quando jam non inclinabitur dies! O lumen meridianum! ô vernalis temperies! ô æſtiva venuſtas! ô autumnalis ubertas! Et ne quid videar præterire: O quies & feriatio hyemalis! Aut certè ſi hoc magis probas: Sola tunc hyems abiit & receſſit. Hunc locum (inquit Sponſa) tantæ claritatis & pacis & plenitudinis judica mihi, ut quemadmodùm Jacob adhuc in corpore manens vidit Dominum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima ejus; vel certè ſicut Moyſes vidit eum non per figuras & ænigmata, ſeu ſomnia uti Prophetæ alii, ſed modo planè præcellenti atque inexperto cæteris, ſibi noto & Deo; vel ſicut Eſaias revelatis oculis cordis vidit eum ſuper ſolium excelſum & elevatum; vel etiam quomodo Paulus raptus in paradiſum audivit verba ineffabilia, & Dominum ſuum Jeſum Chriſtum vidit oculis ſuis: Ita ego quoque te in lumine tuo, & in decore tuo per mentis exceſſum merear contemplari paſcentem uberiùs, quieſcentem ſecuriùs. Nam & hîc paſcis, ſed non in ſaturitate: nec cubare licet, ſed ſtare, & vigilare oportet propter timores nocturnos. Heu nec clara lux (r) nec plena refectio, nec manſio tuta: & ideo *indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Beatam me dicis cùm eſurio & ſitio juſtitiam. Quid hoc ad illorum felicitatem qui repleti ſunt in bonis domus tuæ, qui epulantur in conſpectu Dei, & delectantur in lætitia? Sed & ſi quid patior propter juſtitiam, nihilominùs beatam me pronuncias. Et certè paſci ubi timeas pati, jucunditatem habet, ſed non ſecuritatem. Porrò autem paſci & pati ſimul, nonne moleſta jucunditas eſt? Omnia mihi hîc cedunt citra profectum, plura præter votum, & tutum nihil. Quando *adimplebis me lætitiâ cum vultu tuo*? Vultum tuum Domine requiram. Vultus tuus meridies eſt. *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Scio ſatis ubi paſcas non cubans, indica mihi ubi paſcas & cubes. Non ignoro ubi aliis temporibus paſcere ſoleas, ſed ſcire velim ubi in meridie paſcas. Nam in tempore quidem mortalitatis meæ, & in loco peregrinationis meæ conſuevi ſanè ſub tua cuſtodia paſci & paſcere in Lege & Prophetis & Pſalmis de te, nec non in Evangelicis paſcuis: & apud Apoſtolos ſimiliter requievi: frequenter etiam de geſtis Sanctorum, & de verbis & Scriptis eorum victum mihi atque attinentibus mihi mendicavi ut potui: frequentiùs autem (quoniam is magis ad manum fuit) mendicavi panem doloris, & vinum compunctionis bibi, & factæ ſunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, *Ubi eſt Deus tuus*? Niſi quòd de menſa tua ſacroſancta (ſiquidem paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos qui tribulant me) tuæ quidem beneficio miſerationis accipio, in quo utcunque reſpiro quoties triſtis eſt anima mea, & quoties conturbat me. Hæc paſcua novi & frequentavi te ſecuta Paſtorem, ſed indica quæſo etiam quæ non novi. Videamus autem (s) ne propterea etiam nunc deſcribatur Sponſus hoc loco apparens tanquã in ſchemate paſtorali, ubi illum ſponſa quaſi unum quempiam de paſtoribus videtur alloqui dicens: *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Bonus paſtor qui animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Animam pro illis, Carnem illis. Illam in precium, iſtam in cibum. Res mira: ipſe paſtor, ipſe paſcua eſt, ipſe redemptio. Jam verò magni patrisfamilias (t) ſeu Regiæ majeſtatis ſchema apparere exiſtimo his, qui accedentes ad cor altum de majori ſpiritûs libertate & puritate conſcientiæ magnanimiores facti conſueverunt audere majora, inquieti prorsùs & curioſi ſecretiora penetrare, & apprehendere ſublimiora, & tentare perfectiora nonmodò ſenſuum ſed & virtutum. Hi enim pro fidei magnitudine digni inveniuntur, qui inducantur in omnem plenitudinem: nec eſt omninò ſecretũ in omnibus apothecis ſapientiæ, à quo

n Ser. 33. in Cant. nu. 4. o Lib. 5. de conſiderat. ad Eugen. cap. 13. num. 28. p Ser. 2. diver. nu. 8. q Ser. 33. in Cant. nu. 6.

r Ibidem num. 7. s Ser. 31. in Cant. num. 11. t Ser. 32. in Cant. num. 8.

Digitized by Google

quò Deus ſcientiarum Dominus arcendos cenſeat cupidos veritatis, vanitatis non conſcios. Talis erat *Moyſes*, qui audebat dicere Deo: *Si inveni gratiam in oculis tuis, oſtende mihi teipſum*. Talis erat *Philippus*, qui ſibi & ſuis condiſcipulis *Patrem flagitabat oſtendi*. Talis erat *& Thomas*, qui niſi ſua manu *tangeret vulnus & foſſum latus, credere recuſabat*. Puſilla fides, ſed de magnitudine animi miro modo deſcendens. Talis quoque erat *David*, qui & ipſe dicebat Deo: *Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram*. Tales itaque magna audent, quoniam magni ſunt: & quæ audent obtinent juxta verbum promiſſionis dictum ad ipſos, quod eſt iſtiuſmodi: *Quemcunque locum calcaverit pes veſter, veſter erit*. Magna ſiquidem fides, magna meretur: & quatenùs in bonis Domini fiduciæ pedem porrexeris, eatenùs poſſidebis. Denique *Moyſi* ore ad os loquitur Deus [u] & palàm non per ænigmata & figuras Dominū Deum videre meretur, cùm Prophetis aliis tantùm in viſione apparere ſe dicat, & per ſomnium loqui. *Philippo* quoque ſecundùm petitionem cordis ſui oſtenſus eſt Pater in Filio, in eo proculdubio quod in continenti audivit: *Philippe, qui videt me, videt & Patrem: & quia ego in Patre, & Pater in me eſt*. Sed & *Thomæ* juxta deſiderium cordis ejus palpandum ſe præbuit, & voluntate labiorum ejus non fraudavit eum. Quid *David*? Nonne & ipſe voto ſe non omninò fraudari ſignificat, ubi ait *non daturum ſe ſomnum oculis ſuis, nec palpebris ſuis dormitationem, donec inveniret locum Domino*. Igitur iſtiuſmodi magnis ſpiritibus magnus occurrit Sponſus, & magnificabit facere cum eis, emittens lucem ſuam & veritatem ſuam, eoſquè deducens & adducens in montem ſanctum ſuum, & in tabernacula ſua, ita ut dicat qui ejuſmodi eſt: *Quia fecit mihi magna qui potens eſt*. Regem in decore ſuo videbunt oculi ejus præeuntem ſe ad ſpecioſa deſerti, ad flores roſarum & lilia convallium, ad amæna hortorum & irrigua fontium, ad delicias cellariorum & odoramenta aromatum, poſtremò ad ipſa ſecreta Cubiculi. Iſti ſunt theſauri ſapientiæ & ſcientiæ penes Sponſum abſconditi. Hæc ſunt vitæ paſcua præparata in refectionem animarum ſanctarum. Beatus vir qui implevit deſiderium ſuum ex ipſis. Quid felicius [x] quid jucundius ſabbato illius animæ, quæ contemplatione & dilectione Dominum comprehendens, & quaſdam divinæ ſuavitatis experientias in ſe formans, inæſtimabili gaudio ſanctæ fruitionis afficitur, dùm à ſe peregrinans jam in cælis habitat, & in memoria abundantiæ ſuavitatis Dei exultat & jubilat? O quies pacifica, ô ſabbatum delicatum, ô dulcedo charitatis, quæ animam diligentem Deum uſque in altiſſima ejus magnalia provehit, provectamquè inter voluptates æternas requieſcere facit! Feriatione hujus ſabbati totus homo interior hilareſcit, ejus intelligentia ſerenatur, affectiones dulceſcunt, & ſancta deſideria in Deo quadam fruitione feliciſſima reſoluuntur. O mane, ô dies, quæ melior es in atriis Domini ſuper millia! O ſplendor lucis & ardor charitatis, quæ inflammat Angelos, & illuſtrat interiora Sanctorum! O præclara ſolemnitas & jucunda pauſatio & ſabbatum delicatum! O ſabbatum glorioſum! Paradiſus ſupercæleſtis eſt regio viſionis [y] ubi videbitur magna viſio. O regio ſublimis plena divitiarum, de valle lachrymarum ſuſpiramus ad te, ubi *ſapientia* ſine ignorantia, *memoria* ſine oblivione, *intellectus* ſine errore, *ratio* ſine obſcuritate ſplendebit. Regio in qua Dominus tranſiens miniſtrabit electis ſuis, id eſt, talem ſe qualis eſt oſtendet. Felix qui ſine ulla nube confuſionis [z] revelata penitùs facie gloriam Domini ſpeculando, in eandem imaginem transformabitur, & ſimilis erit illi videns eum ſicuti eſt, utique ſuper omnia Deus benedictus & laudabilis, & glorioſus in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT VI.

De ſalutari doctrina converſandi mente in cælis.

Noſtra autem converſatio in cælis ſit.
S. Paul. ad Philip. 3.

1. *Oſtenditur ideo hominem recto corpore factum eſſe, ut oculos & mentem cum manibus attollens in Cælum illicò ſuſpiret, ubi beatam & perennem conſpicit manſionem. Docemur ut illuc in omni tribulatione & neceſſitate fugiamus, & frequenter clamemus in cælum.* 2. *Oſtenditur, non parvam eſſe diſtantiam inter cælum & terram. Docemur ut novem ordines Angelorum, eorumquè nomina plena myſteriis conſideremus tribus modis, opinione, fide, intellectu.* 3. *Agitur de nominibus & officiis novem ordinum Angelorum. Oſtenditur quanta ſit jucunditas noſtræ mentis cùm degit in cæleſtibus, & quid ſit conſiderandum in ſingulis Ordinibus Angelorum.* 4. *Oſtenditur, Sedem ſive thronum Dei eſſe cælum, cujus exteriorem pulchritudinem videre datur nobis, internam verò ſecretorum gloriam audire ac deſiderare. Conſideratio gloriæ Sanctorum excitat in nobis triplex deſiderium, ſocietatis, felicitatis, interceſſionis.*

§. I.

QUi de terra eſt [a] *de terra loquitur*, ait vox illa clamantis Joannis. De terra ergo priùs loquamur, quia de terra ſubſiſtimus, & in terra. Audite quique terrigenæ & filii hominū, vobis dicimus, & de vobis. In terra orimur, in terra morimur, revertentes in eam unde ſumus aſſumpti. Hîc nobis anguſtus introitus eſt, mora brevis, ſola mors certa. Cogitur totus Adam judicium portare quod meruit. Dilatatus eſt vehementer, multiplicatus eſt, & replevit terram. Attamen velit nolit, quantumcunque recalcitret, univerſus adhuc fert ſententiam quam excepit. *Terra* (inquit Dominus) *es, & in terram ibis*. Gravis equidem ſententia eſt, ſed non ſine grandis miſericordiæ temperamento. Dura admodùm ſententia, ſed ſi merita penſes, indulgentiæ plena eſt. Siquidem non minùs juſtè peccanti diceretur *terra es*, ſed ex hoc ſub terram ibis. Juſtus foret etiam tunc juſtus Dominus, & laudabilis nimis.

u *Ibidem num. 9. & 10.* x *Lib. 3. de amore Dei, cap. 18. nu. 63.*

y *Ser. 42. diuer. num. 7.* z *Ser. 28. diuer. num. 7.* a *Ser. de S. Mart. num. 2.*

Digitized by Google

Dignus planè qui laudaretur, ſed non ego idoneus qui laudarem. Alioquin tunc quoque nihilominùs verè dicerem, ſi tamen dicere poſſem: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum*. At non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: ſed nos qui vivimus, benedicimus Domino. Pepercisti ergo creaturæ tuæ, pepercisti gloriæ Nominis tui, ut deſcendentem de Jeruſalem, minimè tamen uſque in Jerico patereris abduci. Semiviuus adhuc relictus in via ſemilaudare poſſum: ubi totus vixero, ibi totus erumpam in laudem, & dicent omnia oſſa mea: *Domine, quis ſimilis tibi?* Propter hoc nempè cùm iratus fuiſſes, miſericordiæ meminiſti, non damnans hominem in loco perditionis, ſed in loco afflictionis humilians. Proinde ibo mihi ad montem gratiæ [b] & colles miſerationum, quarum theſauros omnes repoſitos audio penes Chriſtum. Ibo ad eum qui eſt plenus gratiæ & veritatis, ſi fortè accipiam aliquid de plenitudine illa, imò ſi fortè accipiar in plenitudine illa: ut cum cæteris aliquando membris occurram in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. *Nemo* quippè *aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo.* Fideliſſimus planè & benigniſſimus Mediator Chriſtus, qui quidem non diſcrevit, ſed fecit utraque unum, medium parietem ſolvens, donans nobis delicta: delens quod aduersùm nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud Cruci: expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter palam triumphans illos, pacificanſquè per Sangvinem ſuum quæ ſunt in cælo, & quæ ſuper terram. Propter hanc nempè ſalutem, quam in medio terræ erat operaturus, non confeſtim ſub terra poſuit hominem ſicut peccando meruerat, ſed in terra. Siquidem reſpirandum eſt nobis, & nullatenùs deſperandum donec in terra adhuc interim conſtituti & ſuſpicere cælum poſſumus, & ſuſcipere data optima & dona perfecta deſursùm à Patre luminum, à Patre ſpirituum, à Patre miſericordiarum. Nam & propterea rectum fecit hominem etiam corpore ipſo, & os homini ſublime dedit (cùm prona utique ſpectent animantia cætera terram) ut attolens ad ſidera vultus illicò ſuſpiret, ubi tam beatam & perennem conſpicit manſionem: nimirùm ut homo levans deſideria ſua [c] tota animi cupiditate aſcendere ſtudeat ad ſummam & perpetuam Veritatem. Hinc enim per Jeremiam monemur *levare corda noſtra cum manibus*. Hinc audimus quotidie: *Sursùm corda*. Sunt qui alio modo aut ſursùm cor habeant [d] ſicut fecit Deus hominem rectum, & ſecurè reſpondeant ad exhortantis vocem Presbyteri: *Habemus ad Dominum*. Sunt & alii qui ſimiles brutis animalibus inclinati deorsùm, deriſui ſeſe faciant eſſe immundis ſpiritibus, qui profectò clamitant illudentes: *Incurvare ut tranſeamus*. Quærere & ſapere quæ ſunt ſuper terram [e] curvitas animæ eſt: & è regione meditari ac deſiderare quæ ſurſum ſunt, rectitudo animæ eſt. Propheta David [f] ad Dominum inquit: *Altiſſimum poſuiſti refugium tuum*. Non accedet illuc tentator, non calumniator aſcendet, non peſſimus ille fratrum accuſator attinget. Nempè ei dicitur hoc, qui in protectione Altiſſimi commoratur, illuc refugiens à puſillanimitate ſpiritûs & tempeſtate. Quæ quidem duplex eſt neceſſitas fugiendi, quòd videlicet & foris pugnæ, & intùs timores ſint. Minùs enim fugere oporteret, ſi vel interior magnanimitas exteriores tumultus viriliter ſuſtineret, vel exteriori tanquillitate puſillanimitas propria foveretur. *Altiſſimum* (ait) *poſuiſti refugium* ſuum. Sepè illuc fugiamus, Fratres, munitus eſt locus, nullus ibi timetur hoſtis. Utinam magis ſemper ibi manere liceret. Sed non eſt hoc temporis hujus. Quod modò refugium eſt, quandoque habitaculum erit, & habitaculum ſempiternum. Interim ſanè etſi perſiſtere non conceditur, frequenter tamen eſt recurrendum. Nempè ad omnem tribulationem, ad omnem denique cujuſcunquemodi neceſſitatem, aperta eſt nobis urbs refugii, ſinus matris expanſus eſt. Hoc refugium qui declinat, nihil mirum ſi effugere non meretur. Si eſſemus in domo illa non manufacta [g] æterna in cælis, ubi nullus inimicus intrat, nullus exit amicus, nihil eſſet timendum. Nunc verò tribus maligniſſimis & validiſſimis ventis expoſiti ſumus, carni, diabolo, & mundo: qui conſcientiam illuminatam moliuntur extinguere, inſufflantes in cordibus noſtris deſideria mala, motus illicitos: & ita te repentè turbantes, ut vix prænoſcere valeas, unde venias, aut quò vadas. Ex quibus etſi duo ſæpiùs intermittunt, à tertio tamen nemo unquam ſufflandi inducias extorſit. Ideo clamemus in cælum [h] & miſerebitur noſtri Deus noſter. Clamemus in cælum, quia ſub cælo omnia labor & dolor, vanitas & afflictio ſpiritûs. Denique prauum eſt cor hominis & imperſcrutabile, proni ſenſus ejus in malum. Non eſt in me bonum, hoc eſt, in carne mea. Lex peccati in ea habitat, & aduersùs ſpiritum concupiſcit. Poſtremò & cor meum dereliquit me, & corpus mortuum eſt propter peccatum. Sufficit autem diei quoque malitia ſua, & eſt mundus ipſe poſitus in maligno. Quàm nequam in omnibus ſæculum præſens, quàm nequiter aduersùs animam ſæcularia deſideria militare noſcuntur! Sunt & principes mundi hujus tenebrarum harum, ſpirituales nequitiæ, aëreæ poteſtates, & inter eas callidior cunctis animantibus ſerpens, Hæc ergo ſub Sole omnia, hæc omnia ſub cælo. Ad quod horum confugium facis? In quo horum omnium ſperas ſolatii aliquid, aliquid auxilii invenire? Si quæras *intra te*, aruit cor tuum, & oblivioni datum te reperis, tanquam mortuum à corde: Si *infra te*, corpus quod corrumpitur, aggravat animam: Si *circa te*, etiam terrena habitatio deprimit ſenſum multa cagitantem. Quære ergo *ſupra te*: ſed cautus eſto ventuſa agmina tranſilire. Quia enim omne datum optimum, & omne donum perfectum nonniſi deſursùm eſſe noverunt, medium iter latrunculi obſedêre, Tranſi ergo, tranſi per vigiles illas nequitias, quæ tam indeſeſsè cuſtodiunt & obſervant, ne quis in illam poſſit evadare Civitatem cæleſtem. Si te percuſſerint, ſi vulneraverint, dimitte eis pallium, quod in Ægypto olim Joſeph adulteræ dereliquit: dimitte ſindonem, ut cum Evangelico illo juvene profugias nudus ab eis. Numquid non ſolum pallium ejus & ſindonem dederat Deus

in

b *Ibidem num. 4.* c *Ser. 11. ſuper. Pſal. 90. nu. 12.* d *Ser. 36 diuer. nu. 2.* e *Ser. 24. in Cant. nu. 7.* f *Ser. 9. ſuper Pſal. 90. n. 7.*

g *Ser. 3. in Vig. nat. Dom. nu. 5.* h *Ser. 16. ſuper. Pſal. 90. nu. 4.*

Digitized by Google

in manus impii, in cujus facultatem & carnem dans poteſtatem, *verumtamen animam* (ait) *illius ſerva*? Ita ergo ſursùm cor, ſursùm clamor, ſursùm deſideria, ſursùm converſatio, & omnis expectatio tua deſursùm ſit. Clama in cælum ut exaudiaris, & qui in cælis eſt Pater mittat tibi auxilium de ſancto, & de Sion tueatur te. Mittat interim auxilium de tribulatione, eripiat à tribulatione, glorificet in reſurrectione.

§. I I.

Nonne denique piè & fideliter intuentibus nobis cælum (i) vehementiſſimum quoddam incentiuum amoris, & provocatio flagrantiſſimi deſiderii eſt viſio ipſa tam lucidiſſimæ regionis cæleſtis? Non ſunt ſtellæ Cæli ſimiles glebis terræ. Inter ſplendorem Solis & caliginem ſoli hujus ſeu terræ non parua diſtantia eſt. Fortè tamen hîc quoque nonnulla, ſed in ſuo genere pulchra videntur: & hæc ipſa undique mixta non pulchris, ut aurum in luto, gemma in ſterquilinio, lilium inter ſpinas. Tota pulchra es patria mea, & macula non eſt in te: tota pulchra es, abſque eo quod intrinſecùs latet. Quid illud? Nempè illi beati Angelici Spiritus, & Animæ Sanctorum, quæ jam ingredi meruerunt in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei. Sicut enim ſunt corpora terreſtria, ſic ſunt & corpora cæleſtia, ſed longè verò alia cæleſtium gloria, quàm terreſtrium: ſic ſunt cæleſtes ſpiritus & terreſtres, nec minor ſanè diſtantia inter eos. Angeli, Archangeli, Vitutes, Principatus, Poteſtates, Dominationes, Throni, Cherubim, & Seraphim. Benè nomina novi. Fortè hoc totum eſt. Quid enim amplius capiam terrigena de cæleſtibus, carnalis homo de ſpiritualibus & divinis? Verumtamen & ſi ignoro quid lateat in his tantis appellationibus, illud equidem certiſſimè novi, quòd magnum & mirabile aliquid ſub hac tanta verborum majeſtate clauſum ſit & ſignatum. Non ſine cauſa cælum hoc dicitur, planè eximium neſcio quid celatur in eo. Celatur inquam, ſed tamen non negatur fidei uſquequaque. Proinde Beati ſpiritus [k] tribus modis veluti viis totidem noſtra ſunt conſideratione veſtigandi: *opinione*, *fide*, *intellectu*. Quorum *intellectus* rationi innititur, *fides* auctoritati, *opinio* ſola veriſimilitudine ſe tuetur. Habent illa duo certam veritatem, ſed *fides* clauſam & involutam, *intelligentia* nudam & manifeſtam. Cæterùm *opinio* certi nihil habens, verum per veriſimilia quærit potiùs quàm apprehendit. Omninò in his cavenda eſt confuſio (l) ne aut incertum opinionis fides figat, aut quod firmum fixumquè eſt fidei, opinio reuocet in quæſtionem. Et hoc ſciendum eſt, quia opinio ſi habet aſſertionem, temeraria eſt: fides ſi habet hæſitationem, infirma eſt. Item intellectus ſi ſignata fidei tentet irrumpere, reputatur effractor, ſcrutator Majeſtatis. Multi ſuam opinionem intellectum putauerunt, & errauerunt. Et quidem opinio poteſt putari intellectus, intellectus opinio non poteſt. Vnde hoc accidit? Profectò quia hæc falli poteſt, ille non poteſt. Aut ſi falli potuit: intellectus non fuit, ſed opinio. Verus nempe intellectus certam habet nonmodò veritatem, ſed notitiam veritatis. Poſſumus ſingula hæc tria ita definire. *Fides* eſt voluntaria quædam & certa prælibatio necdum propalatæ veritatis. *Intellectus* eſt rei cujuſcunque inviſibilis certa & manifeſta notitia. *Opinio* eſt quaſi pro vero habere aliquid quod falſum eſſe neſcias. Ergo (ut dixi) fides ambignum non habet: aut ſi habet, fides non eſt, ſed opinio. Quid igitur diſtat ab intellectu? Nempe quòd fides & ſi non habet incertum non magis quàm intellectus, habet tamen inuolutum, quod non habet intellectus. Denique quod intellexiſti, non eſt de eo quod vltra quæras: aut ſi eſt, non intellexiſti. Nil autem malumus ſcire, quàm quæ fide jam ſcimus. Nil ſupererit ad beatitudinem, cùm quæ jam certa ſunt nobis fide, erunt æquè & nuda. His ita expeditis [m] age jam dirigatur conſideratio in eam quæ ſursùm eſt Jeruſalem, quæ eſt mater noſtra, ac totis tribus memoratis viis cautè & vigilanter veſtigemus inveſtigabilia: quatenus tamen licet, vel magis quatenùs nobis donabitur. Et primò quidem ciues Spiritus eſſe illic, potentes, glorioſos, beatos, diſtinctos in perſonas, diſpoſitos in dignitates: ab initio ſtantes in ordine ſuo, perfectos in genere ſuo, corpore æthereos, immortalitate perpetuos, impaſſibiles, non creatos, ſed factos, id eſt, gratiâ, non naturâ: mente puros, affectu benignos, religione pios, caſtimoniâ integros, unanimitate individuos, pace ſecuros, à Deo conditos, divinis laudibus & obſequiis deditos. Hæc omnia legendo comperimus, fide tenemus. Quanquam de corporibus horum nonmodò unde ſint, ſed an aliquatenùs ſint, hæret ſententia aliquorum. Vnde ſi quis inter opinabilia magis id ponendum cenſuerit, non contendo. Porrò intellectu præditos, non fide, non opinione, ſed intellectu capimus, quia non poſſunt hujus expertes, & Dei ſimul participes eſſe. Sunt & nomina quædam nota nobis ſimiliter ex auditu, per quæ harum beatitudinum (etiam quæ non liquidò mortalium percepit auditus) officia, merita, gradus, ordines, utcunque à nobis coniici & diſcerni queunt. Sed enim quod ex auditu non eſt, jam non ex fide: nam *fides ex auditu*. Itaque opinando iſta dixerimus. Ad quid enim Cæleſtium nomina innotuerunt, ſi ne opinari quidem ſaluâ fide aliquid licet de rebus quarum nomina ſunt? Angeli, Archangeli, Virtutes, Poteſtates, Principatus, Dominationes, Throni, Cherubim, & Seraphim: hæc nomina. Quæ ſignificata eorum? Nullane inter illos ſpiritus qui ſimpliciter Angeli, & eos qui Archangeli nuncupantur, diſtantia?

§. I I I.

Quid ergo ſibi vult (n) gradualis diſtinctio hæc? Putemus *Angelos* dici, qui ſinguli ſingulis hominibus dati creduntur: *miſſi in miniſterium* (ſecundùm Pauli doctrinam) *propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis*. De quibus Salvator: *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris*. Putemus his præeſſe *Archangelos*, qui conſcii myſteriorũ divinorum nonniſi ob præcipias & maximas cauſas mittuntur. Ex qui-

i *Ser. de S. mart. num. 5.* k *Lib. 5. de Conſiderat. ad Eugen. Papam. cap. 3. num. 5.* l *Ibidem num. 6.*

m *Ibidem cap. 4. num. 7.* n *Ibidem num. 8.*

Digitized by Google

quibus magnus ille Archangelus Gabriel miſſus legitur ad Mariam: ob cauſam utique quâ major eſſe non potuit. Putemus ſuper iſtos *Virtutes* eſſe, quarum nutu vel opere ſigna & prodigia in elementis ſive ex elementis facta apparent ad commonitionem mortalium. Inde eſt fortaſſis quod cùm in Evangelio legas: *Erunt ſigna in Sole & Luna, & ſtellis*: paulò poſt habes: *Nam Virtutes cælorum movebuntur*. Hi nimirùm ſunt Spiritus, per quos ſigna fiunt. Putemus *Poteſtates* ſuperiores iſtis, quarum virtute poteſtas tenebrarum comprimitur, & coercetur malignitas aëris hujus: ne quantum vult noceat, ne malignari, niſi ut proſit, poſſit. Putemus *Principatus* his quoque prælatos, quorum moderamine & ſapientiâ omnis in terris Principatus conſtituitur, regitur, limitatur, transfertur, mutilatur, mutatur. Putemus *Dominationes* adeò cunctis ſupereminere præfatis ordinibus, ut reſpectu horum cæteri videantur eſſe omnes adminiſtratorii Spiritus, & ad iſtos tanquam ad Dominos referri regimina Principatuum, tutamina Poteſtatum, operationes Virtutum, revelationes Archangelorum, curam & providentiam Angelorum. Putemus *Thronos* alto etiam ab his evolaſſe receſſu, qui ex eo quòd ſedent, Throni dicuntur: & ex eo ſedent, quòd ſedet in eis Deus. Neque enim ſedere in eis qui non ſederent, poſſet. Quæris quid per illam ſentiam ſeſſionem? Summam tranquillitatem, placidiſſimam ſerenitatem, pacem quæ exuperat omnem intellectum. Talis eſt qui ſedet in Thronis Dominus Sabaoth, judicans omnia cum tranquillitate, placidiſſimus, ſereniſſimus, pacatiſſimus: & tales ſibi conſtituit Thronos, ſimillimos ſibi. Putemus *Cherubim* ex ipſo ſapientiæ fonte ore Altiſſimi haurientes, & refundentes fluenta ſcientiæ univerſis Civibus ſuis. Et vide ne is ſit fons quem Propheta loquebatur: *Fluminis impetus lætificans civitatem Dei*. Putemus *Seraphim* Spiritus totos divino igne ſuccenſos ſuccendere univerſa, ut ſinguli Cives ſingulæ ſint lucernæ ardentes & lucentes: ardentes charitate, lucentes cognitione. O homo quàm bonum eſt nobis hîc eſſe (o) quàm fore melius, ſi quando tamen toti ſequamur quò jam ex parte præceſſimus. Præceſſimus animo, & ne ipſo quidem toto, ſed ex parte, & parte quidem modica nimis. Affectus jacent mole corporea prægravati, & luto hærentibus deſideriis, ſola interim arida & tenuis conſideratio prævolat. Et tamen ex tantillo quod jam datur, libet exclamare: *Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*. Quid ſi totam ſe colligat anima, & reductis affectibus è cunctis locis quibus captivi tenentur, timendo quæ non oportet, amando quæ non decet, dolendo vanè, gaudendo vaniùs: cum his ineat tota libertate volatum, pulſet cum impetu ſpiritûs, & in pinguedine gratiæ illabatur? Nonne cùm cœperit circuire lucidas manſiones, & Sinum illum etiam Abrahæ curioſiùs perſcrutari, & ſub Altari (quodcunque illud eſt) Martyrum reviſere Animas in prima Stola ſecundam patientiſſimè expectantes, multò magis tunc inſtabit loquens cum Propheta: *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluntatem Domini, ut viſitem templum ejus?* Quidni ibi videatur cor Dei? Quidni ibi probetur quæ ſit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta? *Bona* in ſe, *placens* in effectibus, *beneplacens* fruentibus, *perfecta* perfectis, & nihil ultra quærentibus. Patent ibi viſcera miſericordiæ, patent cogitationes pacis, divitiæ ſalutis, myſteria bonæ voluntatis, benignitatis arcana, quæ clauſa mortalibus, etiam ipſis electis ſuſpecta ſunt. Id quidem ſalubriter, ne deſinant timere, dum necdum dignè amare idonei inveniuntur. Cernere eſt in his qui *Seraphim* appellantur (p) quomodo amet qui unde amet non habet, ſed eſt & qui nihil horum quæ fecerit, odit: quos ſalvandos fecit, quomodo foveat, quomodo provehat, quomodo amplexetur, quomodo delicta electæ juventutis & paleas ignorantiarum ejus ignis ille conſumens, ipſam ſibi purgatiſſimã & ſuo amore digniſſimam reddat. Cernere eſt in *Cherubim* (qui plenitudo ſcientiæ dicuntur) Deum ſcientiarum Dominum eſſe, qui ſolus ſolam neſciat ignorantiam, qui totus ſit lux, & tenebræ in eo non ſint ullæ: qui totus ſit oculus, & qui minimè aliquando fallitur, quia minimè clauditur: qui extra ſe non quærat lumen, cui admoveatur ut videat, ipſe qui videt, ipſe unde videt. Carnere eſt in *Thronis*, quàm non ſuſpectus omni innocentiæ Judex ſedeat in his, qui circumvenire nolit, circumveniri non poſſit, quippè qui ſit amans & videns. Nec vacat ſeſſio quæ tranquillitatis inſigne eſt. De vultu tali judicium meum prodeat opto, cui inſit amor, error abſit, abſit & perturbatio. Cernere eſt in *Dominationibus* quantæ ſit Dominus Majeſtatis, cujus nutu imperium conſtat, & imperio Univerſitas atque æternitas termini ſunt. Cernere eſt in *Principatibus* principium ex quo omnia, & quomodo à cardine oſtium, ſic ab ipſo regi Vniverſitatem. Cernere eſt in *Poteſtatibus*, quàm poteſtativè idem Princeps quos regit protegit, contrarias poteſtates arcens & propulſans. Cernere eſt in *Virtutibus* unam ubique æqualiter præſtò eſſe Virtutem perquàm omninò vivificam, efficacem, inviſibilem, immobilemquè; omnia tamen moventem utiliter, tenentem fortiter. Quæ cùm in minùs uſitata effecta apud mortales eruperit, miracula ſive prodigia vocant. Cernere poſtremò & mirari eſt in *Angelis* & *Archangelis* veritatem atque experientiam vocis illius: *Quoniam ipſi cura eſt de nobis*: qui talium nos & tantorum non deſinit jucundare viſitationibus, inſtruere revelationibus, ſuggeſtionibus commonere, ſedulitate ſolatiari. O beata regio ſupernarum Virtutum (p) ubi Beata Trinitas à beatis facie ad faciem videtur: ubi illa ſublimia Agmina ſublimi pennarum applauſu clamare non ceſſant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*. Curre igitur ſpiritualis anima oculis deſideriorum per regionem iſtam, & vide Regem gloriæ in decore ſuo glorioſum, ſtipatum legionibus Angelorum, Sanctorum ornatum agminibus, deponentem ſuperbos, humiles exaltantem, damnantem dæmones, homines redimentem, & dic: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*.

§. IV.

o *Ibidem num. 9.*

p *Ibidem num. 10.*

§. IV.

Porrò quamvis ubique ſit Deus [r] in cælo tamen orandus eſt, ibiquè orationis tempore cogitandus: ut mens noſtra non Oratorii tecto, non aëris ſpatio, non ipſa retardetur nubium denſitate, juxta eam formam quæ nobis à Chriſto tradita eſt, ubi ait: *Sic orabitis: Pater noſter qui es in cælis*. Cælum enim quadàm prærogativâ etiam Sedes ſive thronus Dei vocatur: quia ad eam comparationem, qua Deum in cælis Angeli ſancti & Electorum animæ vident, nos miſeri & peregrini ſuper terram vix ſolum nomen habere videmur. Videre enim nobis datur in terra ipſam exteriorem cæli pulchritudinem (s) non adire: internam quoque gloriam ſecretorum ejus etſi non comprehendere, conceditur tamē vel audire. Videmus patriam, ſed à longe ſalutamus: odoramus illas delicias, ſed non guſtamus. Enimverò non ſine cauſa Unigenitus qui eſt in ſinu Patris (t) ipſe nobis in regione hac umbræ mortis quam inhabitamus, cæleſtium gloriam Spirituum ſanè per fidem enarrat. corporum verò cæleſtium per ſpeciē manifeſtat. *Audi*, inquit, *filia & vide*? Et factum eſt. Quorsùm iſta? *Inclina*, ait, *aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui*. Vult nos ponere contumaciam, diſcere obedientiam, apprehendere diſciplinam. Vult nos etiam obliviſci poſteriora, deſpicere inferiora, terrenas mores & vitia genuina deſerere, cæleſtia ſapere, ſuperna quærere, anterioribus inhiare. Vult & illum tantum decorem domus ſuæ ingenuam concupiſcere creaturam: quo ſcilicet in eandam imaginem transformetur de claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu, ac proinde concupiſcat etiam Rex decorem illius, utique ſpiritualem. Sed in quo viſus ille (inquies) vel auditus inclinare me aurem & obaudire monet? Nam quòd deſiderium pariat, manifeſtum eſt. Sanè ergo conſidera univerſam hanc cæleſtium gloriam corporum [u] inceſſanter legibus obtemperare Divinis, nec unquam ſibi poſitas in tam continuis motibus metas excedere temporum, aut locorum terminos transgredi conſtitutos. Sed & ipſos Spiritus tam ſublimes audi omnes adminiſtratorios eſſe, & in miniſterium mitti dignantiſſimum, ut ne indignum dicam: minimè tamen puto reperies in Scripturis aliquando quenquam illorum vel contradixiſſe mittenti, vel erga ipſos tam inferiores ſe (propter quos in miniſterium mittebantur) ſaltem tenuiter fuiſſe commotum. Exempla ſunt obedientiæ ſi diligenter attendas, eò ſanè acceptabiliora, quò in materia digniori. Porrò inquies: (x) Ad quid Sanctis laus noſtra, ad quid glorificatio noſtra, ad quid noſtra ſolemnitas? Quò eis terrenos honores, quos juxta veracem Filii promiſſionem honorificat Pater cæleſtis? Quò eis præconia noſtra? Pleni ſunt. Prorsùs ita eſt dilectiſſimi: Bonorum noſtrorum Sancti non egent, nec quidquam eis noſtra devotione præſtatur. Planè quòd eorum memoriam veneramur, noſtra intereſt, non ipſorum. Vultis ſcire quantum intereſt noſtra? Ego in me, fateor, ex hac recordatione ſentio deſiderium vehemens inflammari, & deſiderium triplex. *Primò deſideranda eſt ſocietas Sanctorum*. Vulgò dicitur: Quod non videt oculus, cor non dolet. Oculus meus, memoria mea, & cogitare de Sanctis, quodammodò eos videre eſt. Sic nempè portio noſtra in terra viventium eſt, nec modica ſanè portio: ſi tamen, ut decet, memoriam affectio comitetur. Sic inquam converſatio noſtra in cælis eſt: verumtamen non ſic noſtra, ſicut Sanctorum. Ipſorum enim ſubſtantia ibi eſt, noſtra autem deſideria: ipſi per præſentiam, nos per memoriam ibi ſumus. Quandò & nos addemur ad Patres noſtros? Quandò eſſentialiter præſentabimur eis? Hoc enim primum eſt deſiderium, quod in nobis Sanctorum memoria vel excitat vel incitat magis, ut eorum tam optabili *ſocietate* fruamur, & mereamur conciveſ & contubernales eſſe Spirituum beatorum, miſceri cætui Patriarcharum, cuneis Prophetarum, Senatui Apoſtolorum, Martyrum exercitibus numeroſis, Confeſſorum collegiis, Virginum choris: in omnium denique colligi & collætari communione Sanctorum. Singulorum quippè recordationes (y) quaſi ſcintillæ ſingulæ, imò ardentiſſimæ faces devotos accendunt animos, ut eorum & conſpectum ſitiant & complexum: adeo ut plerumque etiam inter eos eſſe ſe reputent, modò ad omnes ſimul, modò ad hos vel ad illos tota aviditate & vehementiâ corda vibrantes. Alioquin quid iſtud negligentiæ, quid pigritiæ, imò quid vecordiæ eſt, ut non crebris ſuſpiriis & ferventiſſima affectione abrumpere hinc, & in illa tam felicia agmina Sanctorum jaculari animos ſtudeamus? Væ nobis à duritia cordis noſtri, væ à peccato Gentium, quas Apoſtolus memorat *ſine affectione*. Præſtolatur nos Eccleſia illa primitivorum, & negligimus: deſiderant nos Sancti, & parvipendimus: expectant nos Juſti, & diſſimulamus Excitemur aliquando, Fatres, chariſſimi reſurgamus. cum Chriſto, quæramus quæ sursùm ſunt, quæ ſursùm ſunt ſapiamus. Deſideremus deſiderantes nos, properemus ad præſtolantes nos, expectantes nos votis præoccupemus animorum. Ecce enim nihil in hac noſtra communione ſecuritatis eſt, nihil perfectionis, nihil quietis: & tamen hîc quoque quàm bonum & quàm jucundum eſt habitare fratres in unum. Quidquid enim ſive interiùs ſive exteriùs moleſtum occurrit, ipſo quoque germanorum conſortio fratrum, cum quibus eſt nobis cor unum & anima una in Deum, tolerabilius invenitur. Quàm dulcior erit, quàm delectabilior, quàm beatior unio, ubi nulla ſuſpicio eſſe poterit, nulla diſſenſionis occaſio, ubi omnes perfecta charitas indiſſolubili fædere colligabit: ut ſicut Pater & Filius unum ſunt, ſic & nos unum ſimus in ipſis. *Secundò deſideranda eſt felicitas Sanctorum*. Non tantummodò ſocietas [z] ſed etiam *felicitas* nobis eſt optanda Sanctorum: ut quorum deſideramus præſentiam, *gloriam* quoque ferventiſſimis ſtudiis ambiamus. Neque enim pernicioſa hæc ambitio, aut illius affectatio gloriæ ullatenùs periculoſa eſt. Nam quod dicimus: *Non nobis Domine non nobis, ſed Nomini tuo ad gloriam*, hujus temporis vox eſt, quando & ipſi

r *Ser. 25. diuer. n. 9.* s *Ser. de S. Mart. n. 5.* t *Ibidem n. 6.*
u *Ibidem num. 7.* x *Ser. 5. de omn. San. num. 5.*

y *Ibidem num. 6.* z *Ibidem num. 7.*

Digitized by Google

ipſi Angeli clamant : *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. *Noli me tangere* (ait Dominus) *nondum enim aſcendi ad Patrem meum*: verbum gloriæ eſt . Nempe filius ſapiens gloria eſt patris . Noli ergo, ait gloria, noli me tangere . Noli interim quærere gloriam , fuge potiùs: & vide omninò ne me tetigeris , donec perveniamus ad Patrem , ubi ſit gloriatio omnis jam ſecura . Ibi ibi in Domino laudabitur anima mea, audiant manſueti , & lætentur . Equidem utriuſque, *ſcilicet viatoris & comprehenſoris* (a) eſt Caput unum Chriſtus: ſed non uno modo membris omnibus exhibetur. Quibuſdam enim oſtenditur Caput hirſutum ſpinis , inclinatum in Cruce, ut humilientur pariter & compungantur. Quibuſdam glorioſum apparet,ut ab ipſo glorificentur,& ut in ipſo glorientur facta ei ſimilia, quem vident ſicuti eſt. Hoc ergo eſt ſecundum noſtrum deſiderium(b)quod ex Sanctorum commemoratione flagrat in nobis: ut ſicut illis ſic nobis etiam Chriſtus appareat vita noſtra , & nos quoque cum ipſo appareamus in gloria . Hanc ergo gloriam tota & tuta ambitione concupiſcamus, ne fortè audiamus & nos : *Gloriam quæ ab invicem eſt quæritis, & gloriam quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis. Tertiò deſideranda eſt interceſſio Sanctorum* . Sanè [c]ut eam gloriam nobis ſperare liceat,& ad tantam beatitudinem aſpirare,ſummoperè nobis deſideranda ſunt *ſuffragia* quoque Sanctorum:ut quod poſſibilitas noſtra non obtinet,eorum nobis interceſſione donetur. *Miſeremini mei,miſeremini mei , ſaltè vos amici mei*. Noſtis ipſi periculū noſtrum , noſtis figmentum noſtrum,noſtis ignorantiam noſtram,& dolos adverſariorū: noſtis eorum impetus,& noſtram fragilitatē. Vobis enim loquor qui in eadem tentatione fuiſtis; qui eoſdem ſuperaſtis conflictus , eoſdem laqueos evaſiſtis ; qui didiciſtis ex his quæ paſſi eſtis , compaſſionem . Confido equidem & de *Angelis* , quòd nec ipſi ſuam viſitare ſpeciem dedignentur, maximè quia ſcriptum eſt: *Viſitabis ſpeciem tuam , & & non peccabis* . Cæterùm etſi de eis mihi arbitror præſumendum , ob ſpiritualis utique ſubſtantiæ & rationalis formæ ſimilitudinem : ampliori tamen fiducia ad eos mihi reor recurrendū , quos habere me noverim & in ipſa humilitate conſortes , ut oporteat eos familiariùs & ſpecialiùs miſereri oſſi de oſſibus ſuis, & carni de carne ſua. Hæc autem noſtra & Sanctorum cohærentia eſt (d)ut nos congratulemur eis, ipſi verò cōpatiantur nobis:nos devota meditatione regnemus in eis, ipſi verò in nobis,& pro nobis militent pia interventione. Nec eſt quod de eorū pia erga nos ſollicitudine dubitemus , quandoquidem non conſummandi ſine nobis , expectant nos uſque dum retribuatur nobis: ut videlicet in noviſſimo die magnæ feſtivitatis omnia ſimul in virum perfectum cum ſuo tam Excelſo Capite membra concurrant , & laudetur cum hæreditate ſua Jeſus Chriſtus Dominus noſter , qui eſt ſuper omnia benedictus & laudabilis & glorioſus in ſæcula. Amen .

a *Ibidem num.* 8. b *Ibidem num.* 9. c *Ibidem num.* 10. d *Ibidem num.* 11.

CAPUT. VII.

De triplici parabola,quâ aſſimilatur Regnum cælorum terrenis rebus.

Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi. *Matt.* 13.

1. *Regnum cælorum aſſimilatur bono ſemini ſeminato in agro. Per bonum ſemen intelliguntur bona opera , quibus præparamus nobis locum in cælo .* 2. *aſſimilatur grano ſinapis , per quod ſignificantur tribulationes hujus vitæ: quarum toleranti à paratur nobis Regnum cælorum , & retributio æternitatis .* 3. *aſſimilatur theſauro abſcondito in agro. Per agrum intelligitur corpus noſtrum,faciens dignos pænitentiæ fructus . Per theſaurum verò abſconditum in agro ſignificatur continentia carnis , & humilitas paupertatis , quibus acquiritur Regnum cælorum* .

§. I.

In illo die exiens Jeſus de domo ſedebat ſecùs mare , & congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ. Et locutus eſt eis multa in parabolis , dicens: Simile factum eſt regnum cælorum homini,qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo , &c. Matt. 13.

QVotieſcunque aliqua bona facimus jejunando, (a) orando , legendo , meditando, pro peccatis ſive præ deſiderio Chriſtum videndi lugendo , viſitando infirmum , ſaturando famelicum : toties ille locus beatus à Chriſto nobis præparatur in cælis . Suſpiria [b]gemitus & fletus compunctionis,ſunt ſpecies ſeminum juſtitiæ. *Seminate vobis* (inquit Propheta Oſeas) *ad juſtitiam , metite ſpem vitæ* . Tu ergo ſeminaſti tibi ad juſtitiam [c] ſi fudiſti lachrymas , eleemoſynas profudiſti , cæteriſquè te pietatis actionibus mancipaſti , ſi jejuniis & vigiliis afflixiſti corpus,ſi pectus tunſionibus & cælos clamoribus fatigaſti . Hoc ſiquidem ſeminare eſt ad juſtitiam. Semina ſunt bona opera , & bona ſtudia : ſemina lachrymæ ſunt . *Ibant* (inquit Propheta) *& flebant mittentes ſemina ſua* . Sed quid ? Semper flebunt ? Abſit . Sed *venient cum exultatione portantes manipulos ſuos*. Meritò *cum exultatione* ,cùm reportant manipulos gloriæ. At iſtud,inquis , in reſurrectione in noviſſimo die , & eſt nimis longa expectatio ? Noli animo frangi , noli deficere à puſillanimitate ſpiritûs : habes interim de primitiis ſpiritûs , quod ad præſens in exultatione metas . *Seminate* (ait Oſeas) *vobis ad juſtitiam,metite ſpem vitæ*.Non te modò mittit ad diem noviſſimum , quando res jam erit in re , & non in ſpe ; ſed de præſenti loquitur. Prorsùs magna lætitia erit, & exultatio multa nimis cùm vita venerit. Sed numquid [d] tantæ lætitiæ ſpes erit ſine lætitia ? *Spe gaudentes* , ait Apoſtolus . Et David non lætaturum ſed lætatum ſe eſſe dixit,quòd in domum Domini ſe ſperaret iturum . Non dum vitam tenebat , ſed ſpem profectò vitæ meſſuerat:

atque

a *Ser.6.in ult.Cœna n.*42. b *Ser* 2.*ſup Sal.Reg.num.* 14. c *Ser.* 37.*in Cant. num.* 2. d *Ibidem num.* 3.

Digitized by Google

atque in ſemetipſo experiebatur veritatem Scripturæ perhibentes, quia nonmodò remuneratio, ſed ipſa quoq; *expectatio juſtorum lætitia eſt.* Hanc parit in animo illius qui ſibi ad juſtitiam ſeminavit, præſumptâ indulgentiâ peccatorum; ſi tamen ipſam indulgentiam efficacia atteſtatur acceptæ gratiæ ad vivendum ſanctiùs deinceps. Omnis in vobis qui hæc ſentit intra ſe actitari, ſcit quid loquitur Spiritus, cujus vox atque operatio minimè intra ſe unquam diſſentiunt. Propterea ergo intelligit quæ dicuntur, quoniam quæ foris audit, intùs ſentit. Nam qui in nobis loquitur, operatur in vobis, unus atque idem Spiritus dividens ſingulis prout vult: aliis quidem loqui, aliis autem operari quod bonum eſt. Quiſquis itaque veſtrûm (e) poſt illa amara & lachrymoſa converſationis ſuæ primordia reſpiraſſe in ſpem, atque in quoddam ſerenum ſupernæ conſolationis pennis gratiæ ſublevatum ſe evolaſſe lætatur, is profectò jam metit ſuarum recipiens fructum temporaneum lachrymarum, & ipſe vidit Deum. & audivit vocem dicentis: *Date ei de fructibus manuum ſuarum.* Nam quomodò non vidit Deum, qui guſtavit & vidit quoniam ſuavis eſt Dominus? Quàm dulcem & ſuavem te ſenſit Domine Jeſu, cui à te nonmodò peccata donata ſunt, ſed & munus ſanctitatis indultum eſt: neque id ſolum, ſed addita inſuper ad cumulum bonorum vitæ æternæ promiſſio. Felix qui tantum jam meſſuit, habens interim quidem fructum ſuum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam. Meritò ille qui ſe invento flevit, gaviſus eſt viſo Domino, ad cujus utique miſerationis intuitum tantos jam levavit manipulos, remiſſionem, ſanctificationem, ſpem vitæ. O quàm verus eſt ſermo, qui in Propheta David legitur: *Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent!* Proinde & vos Fratres chariſſimi [f] exinanite vos, humiliate vos, ſeminate vos, perdite vos. Seminate corpus animale, & reſurget corpus ſpirituale. Perdite animas veſtras, & in vitam æternam ſervabitis eas. Vultis noſſe quomodo id fecerit Apoſtolus ipſe qui docuit. *Sive*, inquit, *mente excedimus, Deo: ſive ſobrii ſumus, vobis.* Quid ergo tibi? *Ego*, inquit, *factus ſum tanquam vas perditum.* Benè ſeipſum perdit, qui nihil unquam pro ſe facit: ſed omnis ejus intentio & omne deſiderium tendit ad Dei placitum, & utilitatē fratrum ſuorum. *Infelix* enim *qui ſeminat in carne, quia de carne metet corruptionem.* Alibi verò ſcriptum eſt apud Eſajam. *Beati qui ſeminant ſuper omnes aquas.* Sed quomodo ſuper omnes aquas? Fortè & ſuper aquas de quibus legitur in Pſalmo: *Et aquæ omnes quæ ſuper cælos ſunt, laudent nomen Domini:* quæ ſunt Virtutes Angelicæ, & cæleſtes populi. Ita planè: quoniam *ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.* Seminemus igitur hominibus [g] exemplum bonum per aperta opera: ſeminemus Angelis gaudium magnum per occulta ſuſpiria, & cætera hujuſmodi quæ ſolis eis ſunt nota. Gaudium enim eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Hinc dicebat Apoſtolus: *Providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* Coram Deo dixit, coram eis qui vultui Dei aſſiſtunt. Ipſis enim maximè placet, cùm vos vident occultè orantes, aut ruminantes Pſalmum aliquem, aut tale aliquid facientes. Sunt denique plurima quæ Angelis placent [h] & quæ in nobis invenire delectat: ut eſt ſobrietas, caſtitas, paupertas voluntaria, crebri in cælum gemitus, & orationes cum lachrymis & cordis intentione. Sic ſeminate & vos (i) ſic fructificate chariſſimi. Seminate & vos, quia tam multi ante vos ſeminaverunt: fructificate, quia vobis ſeminaverunt. O genus Adam, quàm multi ſeminaverunt in te, & quàm pretioſum ſemen: quàm malè peribis, & quàm meritò, ſi perierit in te tantum ſemen, ſimul & ſeminantium labor! Cui perditioni traderis ab agricola, ſi in te perierint hæc univerſa? Seminavit in terra noſtra tota *Trinitas.* Seminavit *Filius*: *Ipſe enim eſt, qui exiit ſeminare ſemen ſuum.* Pater enim non exit, ſed Filius à Patre proceſſit, & venit in mundum: ut qui priùs erat cogitatio pacis in corde Patris, fieret & ipſe pax noſtra in utero Matris. Seminavit & *Spiritus Sanctus,* quia & ipſe venit, *& apparuerunt diſcipulis diſpertitæ linguæ tanquam ignis.* Ita tota Trinitas ſeminavit, Pater ſcilicet *pacem* de cælo, Filius *veritatem,* Spiritus Sanctus *charitatem.* *Angeli* quoque ſeminarunt [k] quando cadentibus aliis ipſi ſteterunt. Dixit enim Lucifer: *Sedebo in monte teſtamenti, ſimilis ero Altiſſimo.* O impudens! Millia millium miniſtrant ei, & decies centena millia aſſiſtunt, & tu ſedebis? *Cherubim* (ait Propheta) *ſtabant,* & non ſedebant: quid laboraſti, ut jam ſedeas? *Omnes adminiſtratorii ſunt ſpiritus miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis,* & tu ſedebis? Quid ſeminaſti, ut jam metas? Non eſt tuum, non eſt tuum hoc, ſed quibus paratum eſt à Patre. Quid eis invides? Profectò ipſi ſedebunt, ipſi inquam vermiculi terræ judicantes ſedebunt, & tu Luciper nonmodò non ſtabis, ſed judicandus adſtabis. *Neſcitis* (ait Apoſtolus) *quia & Angelos judicabimus?* Ipſi utique *ibant & flebant, mittentes ſemina ſua: venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos.* Duo manipuli ſunt quos quæris, honoris ſcilicet & quietis. Seſſionem affectas & altitudinē, ſed non ſic, non ſic: non colliges, quia non ſeminaſti. Qui ſeminaverunt laborem & vilitatem, metent honorem pariter & quietem. Pro confuſione enim ſua duplici & labore, in terra ſua duplicia poſſidebunt. *Sedebitis ſuper ſedes* (ait Dominus) *judicantes duodecim tribus Iſraël.* Ecce quies ſeſſionis & honor judicii. Nam & ipſe Dominus ad hæc noluit pervenire, niſi per humilitatem & laborem. Ipſe eſt, ô inique, ipſe eſt qui ſeſſurus eſt in ſede majeſtatis ſuæ ſimilis Altiſſimo, & coaltiſſimus ei. Hoc utiq; cogitaverunt Angeli Sancti, qui cadente maligno apoſtaſiæ illius non conſenſerunt: nobis relinquentes exemplum, ut quemadmodùm ipſi elegerunt miniſtrare, ſic & nos faciamus. Nam etiam qui laborem fugiunt, honorem captant, illum ſe noverint imitari, qui ſeſſionem altitudinemquè quæſivit: & ſi non ſatis terret eos illius culpa, terreat vel vindicta. Omnia enim in contrarium devenerunt, ut formatus ſit ad illudendum ei, & ignis æternus præparatus eſt illi. Ad hæc vitanda, *prudentiam*

Hhh nobis

e *Ibidem num.* 4. f *Ser. de S. Benedicto n.* 8. g *Ibidem num.* 9.

h *Ser.* 1. *de S. Mich. Archang. num.* 5. i *Ser. de S. Bened. num.* 9. K *Ibidem num.* 10.

Digitized by Google

nobis ſeminaverunt ſancti Angeli, qui priùs eam aliis cadentibus tenuerunt. Sed & *Apoſtoli* (l) hanc ipſam *prudentiam* ſe minaverunt nobis, quando recedentibus aliis (qui ſapientiam hujus mundi quæ ſtultitia eſt apud Deum, & prudenti am carnis quæ mortem operatur, & inimica eſt Deo, ſequebantur) ipſi Domino adhæſerant. Scandalizati enim illi audientes de Sacramento Carnis & Sanguinis, ultra non ibant cum eo. Diſcipuli verò interrogati an & ipſi vellent abire? reſponderunt: *Ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes*. Ac ſi dicerent: Ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes Domine, & ea quæ ſunt ſuper omnia quæ mundus habere poteſt. Non ſolùm ipſa vita, ſed & promiſſio vitæ æternæ, & expectatio juſtorum lætitia es: & tanta lætitia, ut omne quod concupiſcitur, ei non valeat comparari. Hanc igitur *prudentiam* nobis Apoſtoli ſancti ſeminaverunt. *Martyres* verò manifeſtum eſt *fortitudinem* ſemināſſe. Porrò veri *Confeſſores* ſeminaverunt *juſtitiam*, quam in omni vita ſua ſecuti ſunt. Hoc enim intereſt inter Martyres & Confeſſores, quod inter Petrum ſimul omnia relinquentem, & Abraham ſubſtantiam mundi in bonos uſus expendentem. Sic enim illi conſummati in brevi expleverunt tempora multa: iſti verò longa & multimoda traxêre martyria. *Virgines* ſanctæ planum eſt quia *temperantiam* ſeminârunt, quæ ſic libidinem calcaverunt. Et vos itaque dilectiſſimi (m) prudenter & utiliter eligite propter verba labiorum Domini, cuſtodire vias duras: illic ſeminantes, ubi ne minima quidemportio veſtri ſeminis valeat deperire. Sanè: *Qui parcè ſeminat*, non quidem non metet, ſed *parcè metet*. Nempè qui metit, mercedem accipit: & ſcimus quis promiſit, ne eum quidem, qui pro Nomine ſuo calicem aquæ frigidæ dederit ſitienti, mercede propria cariturum in regno Cælorum.

§. I I.

Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo. Matt. 13.

Sicut in illo beatitudinis Regno [n] ſe Electis ſuis exhibebit Dominus ad glorificationem, ita etiam ſe eiſdem ipſis exhibet in via peregrinationis ad juſtificationem: ut à quo ſcilicet glorificandi ſunt per ſpeciem, ab ipſo priùs juſtificentur per fidem, & tribulationem. Utilis tribulatio [o] quæ probationem operatur, ducit ad gloriam. *Cum ipſo ſum*, inquit, *in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum*. Agamus Patri miſericordiarum, qui nobiſcum eſt in tribulatione, & in omni tribulatione noſtra nos conſolatur. Res enim (ut dixi) neceſſaria, tribulatio quæ in gloriam vertitur, triſtitia quæ mutatur in gaudium. Gaudium ſanè longum quod nemo tollit à nobis, gaudium multiplex, gaudium plenum. Res neceſſaria eſt iſta neceſſitas, quæ coronam parit. Non contemnamus, Fratres: ſemen modicum eſt, ſed magnus exinde fructus exurgit. Fortè inſipidum, fortè acerbum eſt, fortè granum ſinapis. Non conſideremus quæ videntur, ſed quæ non videntur in eo. Quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna ſunt. Prælibemus primitias gloriæ, Fratres chariſſimi, gloriemur in ſpe gloriæ magni Dei. Non ſolùm autem, ſed ut dicam expreſſiùs, gloriemur in tribulatione. In ea ſiquidem ſpes gloriæ eſt. Vide ſi non hoc ipſum docere voluit Apoſtolus cùm ſubjunxit: *Quoniam tribulatio patientiam operatur*. Manifeſtè advertere eſt in his verbis cùm præmiſiſſet Apoſtolus *gloriari in ſpe*: non aliud aliquid, ſed amplius eum addidiſſe dicendo: *Non ſolùm autem, ſed & gloriari in tribulationibus*. Non enim altera gloriatio commendatur, ſed additur ubi ſpes gloriæ, ubi ipſa ſpei gloriatio requiratur. Siquidem in tribulatione ſpes gloriæ, imò & ipſa in tribulatione gloria continetur: ſicut ſpes fructûs in ſemine, ſic & ipſe fructus in ſemine eſt. In hunc modum etiam modò regnum Dei intra nos eſt, theſaurus ingens in fictili vaſe, in agro vili. Eſt, inquam, ſed abſconditum eſt: felix homo qui ibi invenirit illud. Quis ille? Nempe qui meſſem magis cogitaverit quàm ſementem. Oculus fidei invenit hunc theſaurum, non ſecundùm faciem judicans, ſed videns quæ non apparent, ſed intuens quæ non videntur. Quàm veraciter Sanctus Paulus hunc theſaurum invenerat, quem volebat inveniri & ab aliis, cùm dicebat: *Momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Non dixit remunerabitur, ſed *æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Latet gloria, Fratres mei, abſcondita nobis eſt in tribulatione, in momentaneo hoc latet æternitas, in hoc levipondus ſublime & ſupra modum. *Æternum*, inquit (p) *gloriæ pondus*. Non enim nobis glorioſa veſtis, non glorioſa domus, ſed ipſa gloria promittitur. Si quid verò illorum aut ſimilium aliquando dicitur, figura eſt. Nam in veritate juſtorum expectatio, non aliquod lætum, ſed ipſa lætitia eſt. Gaudent in cibis, gaudent in pompis, gaudent & in vitiis homines; ſed luctus extrema occupat ejuſmodi gaudiorum, quòd gaudium in materia convertibili mutari neceſſe ſit re mutata. Accenditur cereus, non purum lumen eſt, ſed lucerna: ſiquidem ignis ipſe propria fomenta conſumit, nec niſi ipſa conſumptione fovetur. Porrò deficiente materia etiam ipſe ignis deficiet: & ubi illam videris prorsùs exuſtam, hunc quoque nihilominùs extinctum eſſe reperies. Sicut ergo flammæ illius noviſſima fumus occupat & caligo, ſic lætitia lætæ rei in triſtitiam commutatur. Nobis autem non fauum mellis, ſed puriſſimum & liquidiſſimum mel repoſuit Deus; ipſam planè lætitiam, vitam, gloriam, pacem, voluptatem, amænitatem, fælicitatem, jucunditatem & exultationem theſaurizavit nobis Dominus Deus noſter. Et hæc omnia unum, ut ſit participatio Jeruſalem in idipſum. Et hoc unum & idipſum non niſi ipſe eſt, dicente Paulo Apoſtolo: *Erit Deus omnia in omnibus*. Hæc eſt merces noſtra, hæc corona noſtra, hoc bravium noſtrum: ad quod utinam ſic curramus, ut comprehendamus. Fratres, Nunquam prudens agricola ſeminandi opportunitatem reputat longiorem

l *Ibidem num. 1.* m *Ser. 9. ſuper Pſal. 90. num. 3.* n *Ser. 105. diver. num. 2.* o *Ser. 17. ſuper Pſal. 90. num. 3.*

p *Ser. 1. diuer. num. 8.*

Digitized by Google

rem, eò quòd futuræ meſſis deſiderat ubertatem. Veſtri autem dies non minùs utique quàm capilli omnes numerati ſunt: & ſicut pilus de corpore, ſic & momentum de tempore non peribit. Habentes ergo talem promiſſionem, chariſſimi, non deficiamus aut fatigemur aliquando: nec grave cauſemur onus Chriſti, quod teſte ipſo *leve eſt*, vel jugum, quod revera *ſuave eſt*; ſed ad omne quod videmur portare pondus diei, æternum gloriæ pondus cogitemus. Sed tamen (q) adhuc multi nobis dicunt: *Durus eſt hic ſermo*. Ergone durum eſt momentaneum hoc & leve tribulationis, quod ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis? Durum eſt breviſſimo & leviſſimo labore cruciatus illos & tormenta redimere, quæ nullus terminus finiat, nullus animus ſufficiat cogitare? Utinam tantùm congregata bona perirent (r) & non deteriùs ipſe quoque periret congregator eorum. Eſſet utique tolerabilius perituro, quàm peremptorio inſudare labori. Nunc verò ſtipendia peccati eſt mors: & qui in carne ſeminat, de carne metet corruptionem. Nec enim opera noſtra tranſeunt ut videntur, ſed temporalia quæque velut æternitatis ſemina jaciuntur. Stupebit inſipiens cùm ex hoc modico ſemine copioſam viderit exurgere meſſem, ſeu bonam, ſeu malam, pro diverſa qualitate ſementis. Perge nunc murmurare (s) & dicere: Longum eſt, grave eſt, non poſſum tam immania & tam diuturna portare. Apoſtolus *momentaneum & leve* perhibet eſſe quod toleras: & certè necdum à *Judæis* quinquies quadragenas una minus accepiſti, necdum nocte ac die in profundo maris fuiſti, necdum plus omnibus laboraſti, poſtremò necdum planè uſque ad ſanguinem reſtitiſti. Vide ergo quàm non ſunt condignæ ad gloriam paſſiones. Quod tribulationis eſt, momentaneum eſt & leve: quod gloriæ, æternum eſt, & pondus etiam ſupra modum in ſublimitate. Quid in incertum tibi dies & annos numeras? Tranſit hora, tranſit & pœna: nec accedunt ſibi, ſed cedunt potiùs & ſuccedunt. Non ſic gloria, non ſic remuneratio, non ſic merces ipſa laboris: neſcit viciſſitudinem, neſcit finem, manet tota ſimul, & manet in æternum. *Cùm dederit* (ait Pſalmiſta) *dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini, filii, merces, fructus ventris*. Sufficit enim nunc cuique diei malitia ſua, nec laborem ſuum poterit reſervare ſequenti, ſed omnium merces laborum in una illa die reddetur, cui altera non ſuccedit. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ* (ait Apoſtolus) *quam reddet mihi*, non illis, *in illa die juſtus judex*. Melior eſt enim dies una in atriis illis ſuper millia. Guttatim aqua bibitur, liquando ſumitur, per minutias tranſit: nam in remuneratione torrens eſt voluptatis & fluminis impetus, torrens inundans lætitiæ, flumen gloriæ, & flumen pacis. Flumen planè eſt, ſed quod affluat, non quod fluat vel effluat. Flumen non eſt, quod tranſeat vel pertranſeat, ſed quod abundet. Promiſſionis quidem verbum tale eſt: (t) *Menſuram bonam & confertã & coagitatam & ſuper effluentem dabunt in ſinum veſtrum*. An non plus pleno quodammodò tibi eſſe videtur quod ſupereffluit? Porrò placidè audies plenum & plenius, ſi te legiſſe memineris, *in æternum, & ultra*. Ergo is cumulus aſpirantis erit diei. Ipſa namque adiiciet ad menſuram inſpiratæ plenitudinis, & ad inſpirantis diei copiam, ſupra modum in ſublime pondus gloriæ operans, ita ut redundet in corpora ſupereffluens clarificationis adjectio. O dies (u) qui melior es in atriis Domini ſuper millia, quando erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex ſabbato, cùm ſplendor lucis & fervor charitatis uſque in altiſſima illa magnalia terrarum incolas illuſtrabit! Quis de te cogitare, nedum aliquid præſumat recitare?

§. III.

Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro: quem qui invenit homo abſcondit, & præ gaudio illius vadit & vendit univerſa quæ habet, & emit agrum illum. Matt. 13.

Ager (x) eſt corpus noſtrum. Huic dum adhuc dominantur paſſiones deſideriorum, jacet incultus & & obnoxius maledicto. Spinas & tribulos germinat, quid intùs lateat ignoratur. Quis enim eo tempore idoneum reputet ferre dignos pœnitentiæ fructus? Quid tam inſipienter exponis anima corpus tuum? Neſcis quid abſconditum ſit in eo. Quid niſi Regnum cælorum? Invenire eſt in eo ſalutis opera, quibus Regnum cælorum poteris adipiſci. Eme ergo agrum, & à concupiſcentiis tuis vendica corpus tuum, dato nimirùm precio fomentis & occaſionibus ipſarum concupiſcentiarum. Denique ager iſte theſaurum habet in ſe abſconditum [y] videlicet continentiam carnis. Precioſus ſiquidem theſaurus eſt poſſidere vas ſuum in ſanctificatione & honore, non in paſſione deſiderii, ſicut gentes quæ ignorant Deum. Noli quærere theſaurum hunc inter ſpinas & tribulos ſæcularis illecebræ, nec in ſylvis ruditatis antiquæ. Non enim in ſylva, ſed in agro abſconditus eſt. Quæras in agro, ubi ſaturantur ligna campi, & ubi paſſeres nidificant: id eſt, ubi in continentes reſipiſcunt, dignos pœnitentiæ fructus facientes, prolem gignunt, non ſibi tantùm, ſed & aliis proficientes. Continentiam tibi credas eſſe neceſſariam, ut Spiritus Sanctus fiat in te fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Aqua non ſursùm ſalit, ſed deſursùm neceſſe eſt ut veniat. *Omne datum optimum & omne donum perfectum deſursùm eſt, deſcendens à Patre luminum*. Ergo quod ſalit in vitam æternam, à vita æterna profectò deſcendit. Unde licet aqua deſursùm veniat, niſi continentẽ & integrum habeat conductũ, ſursùm non redit, ſed diffluit. Deſcendit in te Spiritus Sanctus, vivificavit animam tuam, ut in te ſaliat in vitam æternã. Continens neceſſe eſt ut ſit corpus tuum, quatenùs obtures aures tuas ne audias ſanguinem, & claudas oculos tuos ne videas malum: ne gratia de ſuperis tibi collata, per minùs circumſpectos ſenſus tuos foris effluat, ſpiritu tuo diffuſo in vanitates & inſanias falſas. Nota aliud eſſe continentem (z) aliud verò caſtũ. Luxurioſus & caſtus ſibi repugnant. Luxurioſi eſt motus ſentire, & motibus conſentire: caſti eſt nec motus ſentire, nec motibus conſentire, Continens eſt in medio utrobique ſumens partici-

 pium,

q *Ser. 3. ſuper Pſal. 90. num. 3.* r *Tract. de Converſ. ad Cleric. cap. 8. nu. 17.* s *Ser. 1. diver. nu. 7.* t *Ser. 72. in Cant. nu. 11.*

u *Ser. 3. in Vig. nat. Dom. nu. 7.* x *Ser. 65. diver. nu. 1.* y *Ser. de verb. Sap. num. 10. tom. 6. pag. 772.* z *Ibidem num. 11.*

pium, cum altero commune habens motus ſentire, cum altero motibus non conſentire. Iſte exiſtens in medio domûs, deorsùm luxurioſo, ſursùm verò collatus pudico, etſi non in munditia cordis perambulat, tamen in innocentia cordis decantat miſericordiam & judicium. *Judicium*, quòd motus ſentiat: *miſericordiam*, quòd motibus non conſentiat. Iſte nolens dimittere Angelum magni conſilii incipiente aurora novæ lucis, ſed petens obnixè benedictionem perſeverantiæ: etſi non omninò privari, claudicare tamen meretur altero pede. Qui ſunt duo pedes? Motus ſentire, & motibus conſentire. Illud eſt naturale, iſtud eſt criminale. Licet ergo nondum ignorare poſſit pravos motus deſideriorum, ſed adhuc in ipſo vigeat pes iſte: per gratiam tamen ſupernæ benedictionis ita enervatur in ipſo pes conſensûs, quatenùs etſi ipſe trahat, ipſi tamen inniti non poſſit. Non omninò ſine eo, quia cum repentina cogitatione concurrit multoties quædam delectatio, quæ tamen cùm ſentitur, gemitum magis quàm conſenſum extorquet. O quàm ſalubriùs ad tactum Angeli neruus fæmotis Jacob emarcuit (a) quàm Angeli ſuperbientis in cælo intumuit, evanuit, ruit. Utinam & meum neruum Angelus tangat ut marceſcat: ſi fortè ex hac infirmitate incipiam proficere, qui ex mea firmitate non poſſum niſi deficere. Lego profectò: *Quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus*. Sic quoque Apoſtolus de ſuo nervo conqueſtus, quem Angelus non Domini ſed Satanæ colaphizabat, reſponſum audivit: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur*. Quæ virtus? Ipſe Apoſtolus reſpondeat: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*. Sed nondum forſitan intelligis de qua virtute ſpecialiter dixerit, quia Chriſtus omnes virtutes habuit. Sed cùm omnes habuerit, præ omnibus tamen unam, id eſt, humilitatem nobis in ſe commendavit, cùm ait: *Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde*. Invento ergo hujuſmodi theſauro in agro paupertatis [b] ut in tuam theſaurus redigatur poſſeſſionem, vade & vende omnia quæ habes, & eme agrum illum. Quid eſt uende omnia quæ habes? Abrenuncia omnibus quæ poſſides, exiens ad Jeſum extra caſtra, ut portes improperium crucis ejus: quatenùs tantæ humilitatis merito de nemore exiens (in quo involutæ ſunt ſemitæ impiorum, qui in circuitu ambulant) agrum quem prædiximus poſſideas, in quo abjectis occupationibus curiſquè ſæcularibus, corpore compoſito & corde dilatato curras alacer viam mandatorum Dei, quæ quidem deſiderabilia ſunt & dulciora ſuper mel & fauum. Quare? Quia in cuſtodiendis illis retributio multa. Planè multa, quia cuſtodientibus ea debetur vita æterna. Felix qui videbit majeſtatem Dei (c) quod utique vita æterna eſt, ſicut & Veritas ait: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Reddet ei coronam juſtitiæ juſtus judex in illum diem, cui ſanè altera non ſuccedet. Tunc videbit & affluet, & mirabitur & dilatabitur cor ipſius. Quouſque dilatabitur? Vſque ad videndam in ſe majeſtatem Dei. Nolite arbitrari Fratres, quòd illam vobis promiſſionem verbis explicare poſſimus. Sanctificamini hodie, & eſtote parati: craſtina die videbitis & gaudebitis, & gaudium veſtrum implebitur. Sæpiùs vos admoneo, Fratres, (d) quòd juxta Pauli ſententiam promiſſionem habeat pietas vitæ ejus quæ nunc eſt pariter & futuræ. Unde & idem ait: *Habetis nunc quidem fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam*. Ipſa eſt quæ hoc loco promittitur, plenitudo ipſa longitudo dierum. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum*. Quid enim tam longum, quàm quod æternum eſt? Quid tam longum, quàm quod nullo fine præciditur? Bonus finis vita æterna, bonus finis qui finem non habet. Et ſanè cujus finis bonus eſt, ipſum quoque bonum eſt. Amplectamur itaque ſanctificationem, quoniam bona eſt, quoniam finis ejus eſt vita ſine fine. Sanctimoniam ſectemur & pacem, ſine qua nemo videbit Deum. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum, & oſtendam illi ſalutare meum*. Dexteræ Dei eſt iſta promiſſio, munus eſt dexteræ quam ſibi olim Sanctus Job porrigi optabat: *Operi*, inquit, *manuum tuarum porriges dexteram*: delectationes ſunt in dextera hac uſque in finem. Hanc nimirùm & ille ſibi porrigi optavit & obtinuit dexteram, de quo Pſalmiſta ait: *Vitam petiit à te, & tribuiſti ei longitudinem dierum in ſæculum, & in ſæculum ſæculi*. Manifeſtiùs denique Sapiens dixit: *In ſiniſtra ejus divitiæ & gloria, in dextera ejus longiturnitas vitæ*. Quis eſt homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Hæc enim vita quâ vivimus, magis mors eſt: nec ſimpliciter vita, ſed vita mortalis. Moritur homo dicimus, quando morti certiſſimè appropinquat. Quid verò agimus ex quo primùm incipimus vivere, niſi morti appropinquare, & incipere mori? Sed & *dies qualeſcunque vitæ hujus pauci & mali ſunt*, ſicut ſanctus Patriarcha Jacob teſtatur. Ibi verè vivitur, ubi vivida vita eſt & vitalis. Ibi dies boni, ubi interminabilis longitudo dierum. Gratias ei qui tam nonmodò fortiter, ſed & ſuaviter diſponit univerſa. Eorum nempè paucitas dierum finietur brevi, quorum ſufficit cuique malitia ſua. Ubi autem dierum bonitas, æternitas quoque non deerit. Chriſtus æternitas eſt [e] quia *hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Cognitio igitur Patris & Jeſu Chriſti (f) vita æterna eſt: & ubi vita æterna, ibi ſempiterna voluptas. Hæc eſt vita æterna, Fratres, (g) ut Patrem cognoſcamus verum Deum, ſed & quem miſit Jeſum Chriſtum, verum nihilominùs & unum cum eo Deum ſuper omnia benedictum in ſæcula. Amen.

CAPUT. VIII.

De tribus parabolis, quibus aſſimilatur Regnum cælorum terrenis rebus.

1. *Regnum cælorum aſſimilatur fermento abſcondito in farina ſatis tribus. Per fermentum intelligitur fides Mariæ quam immiſit in illa tria ſata, quæ ſignificant commixtionem Verbi & animæ & carnis in Chriſto. Proponuntur ad ædificandam fidem noſtram tres illæ mixturæ, quibus conjuncta ſunt invi-*

a *Tract. de grad humil. cap. 9. num. 25.* b *Ser. de verb. Sap. nu. 12.* c *Ser. 5. in Vig. nat. Dom. num. 6. & 7.*

d *Ser. 17. ſuper. Pſal. 90. num. 1.* e *Epiſt. 18. num. 3.* f *Ser. 2. de nat. Dom, nu. 4. tom. 6. pag. 616.* g *Ser. 9. ſup. Pſal. 90. nu. 9.*

Digitized by Google

invicem Deus & homo, Mater & Virgo, fides & cor humanum. 2. *Regnum cælorum aſſimilatur precioſa margarita, per quam non ſolùm deſignatur dulcedo contemplatiuæ vitæ præſentis, ſed etiam promiſſio felicitatis futuræ in qua ſunt æterna bona, ſcilicet abundantia, ſapientia, potentia.* 3. *Regnum cælorum aſſimilatur ſagenæ congreganti piſces bonos & malos. Per piſces bonos & malos ſignificantur Electi vocandi ad Cælum, & reprobi deiiciendi ad infernum. Oſtenditur quatuor eſſe cauſas, ob quas Juſti gaudebunt in die iudicii:* 1. *ob euaſionem reprobationis* 2. *ob ſecuritatem ſuæ beatitudinis,* 3. *ob comparationem ſuæ felicitatis cum infelicitate impiorum,* 4. *ob Divinæ juſtitiæ perfectam æmulationem.*

§. I.

Simile eſt regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum. Matt. 13.

INter omnia quæ rectè unum dicuntur (a) arcem tenet Vnitas Trinitatis, quâ tres perſonæ una ſubſtantia ſunt. Secundo loco illa præcellit, quâ è converſo tres ſubſtantiæ una in Chriſto perſona ſunt. Porrò hæc & quæcunque alia dici una poſſunt, ſummæ illius Vnitatis imitatione, non comparatione, una appellari, vera ſobriaquè probat conſideratio. Nec abducimur ab hac Vnitatis profeſſione, aſſertione trium: cùm in hac Trinitate non recipiamus multiplicitatem; ſicut nec ſolitudinem in Vnitate. Quamobrem cùm dico *Vnum*, non me Trinitatis turbat numerus, qui eſſentiam non multiplicat, non variat, nec partitur. Rursùm cùm dico *Tria*, non me arguit intuitus Vnitatis, quæ illa quæcunque tria ſeu illos tres, nec in confuſionem cogit naturæ; nec in ſingularitatem redigit. Idem me ſentire fateor & de illa Vnitate (b) cui ſecundum ab iſta inter cætera una honorem dedi. Dico in Chriſto Verbum & Animam & Carnem ſine confuſione eſſentiarum unam eſſe perſonam, & item abſque præjudicio perſonalis Vnitatis in ſua numeroſitate manere. Nec negauerim hanc ad illud quoque genus vnitatis pertinere, quâ anima & caro unus eſt homo. Decuit quippè familiariùs ſimiliùſquè cum hominis convenire conſtitutione, quod pro homine conſtitutum eſt ſacramentum. Decuit & cum ſumma quæ in Deo eſt & Deus eſt Vnitate congruere, ut quomodo ibi tres perſonæ una Eſſentia, ita hîc convenientiſſima quadam contrarietate tres eſſentiæ ſint una perſona. Videſne pulchrè inter utramque Vnitatem hanc collocari; in eo utique qui conſtitutus eſt Mediator Dei hominiſquè Homo Chriſtus Jeſus? Pulcherrima inquam convenientia, ut ſalutare ſacramentum congrua quadam ſimilitudine ambobus reſpondeat, & ſaluanti videlicet & ſaluato. Ita hæc Vnitas duarum conſiſtens media vnitatum, alteri ſuccumbere, alteri præeminere cognoſcitur, quantum ſuperiore inferior, tantum inferiore ſuperior. Tantam denique tamquè expreſſam Vnionis vim in ſe præfert ea perſona (c) in qua Deus & homo unus eſt Chriſtus, ut ſi duo illa de ſe invicem prædices, non erraveris: Deum videlicet Hominem, & Hominem Deum verè catholicèquè pronuncians. Non autem ſimiliter vel carnem de anima, vel animam de carne, niſi abſurdiſſimè prædicas, etſi ſimiliter anima & caro unus ſit homo. Nec mirum ſi non æque potis (*potens*) anima ſit ſua illa vitali, etſi non parùm valida intentione connectere, atque ſuis affectibus aſtringere ſibi carnē, ut ſibi aſtringit Divinitas hominem illum, qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute. Longa catena & fortis ad ſtringendum eſt divina prædeſtinatio: ab æterno eſt enim. Quid longius æternitate? Quid Divinitate potentius? Inde eſt quòd nec morte incidente ullatenùs intercidi hæc Vnitas potuit, etſi Carne & Anima ab inuicem ſeparatis. Sed & illa tria ſata de Euangelio mixta & fermentata in panem unum (d) ſi quis ad hæc tria dixerit pertinere, non incongruè id mihi facere videbitur. Quàm benè ea mulier fermentavit, ut nec diviſione quidem facta Carnis & Animæ, à Carne vel Anima Verbum divideretur! Manſit & in ſeparatione inſeparabilis Vnitas. Nec enim quæ ex parte contigit ſeparatio, potuit Vnitati præſcribere permanenti in totis tribus. Sive conjunctis ſive disiunctis duobus, nihilominùs perſeueravit in tribus Vnitas perſonalis. Æquè unus Chriſtus unaquè perſona, Verbum & Anima & Caro, etiam mortuo homine perduravit. In utero Virginis commixtio hæc & fermentatio facta eſt: & ipſa mulier quæ miſcuit, & fermentavit. Nam fermentum non immeritò fortaſſè dixerim *Fidem* Mariæ. Felix mulier (e) benedicta in mulieribus, in cujus caſtis viſceribus ſuperueniente igne Sancti Spiritus coctus eſt panis Angelorum, quem manducet homo. Felix inquam mulier, quæ in hæc tria ſata immiſit fidei ſuæ fermentum. Siquidem fide concepit, fide peperit. Et ut ait Elizabeth: *Beata quæ credidit, quoniam perfecta ſunt in ea, quæ dicta ſunt ei à Domino.* Nec mireris quòd fide ejus mediante vnitum dixerim Verbum Carni, quandoquidem & Carnem ipſam de ejus carne ſuſcepit. Sanè ne hoc quidem præſenti expoſitioni obviare poteſt, quod de cæleſtis Regni dicitur ſimilitudine. Neque enim indignum videtur, ſi Cælorum regnum *Fidei* Mariæ comparatur, qua & reparatur. Nemo poteſt venire ad æternam beatitudinem (f) niſi per fidem. Quod tamen non fit (g) niſi revelante Spiritu per fidem homini æternum Dei propoſitum ſuper ſua ſalute futura. Quæ ſanè revelatio non eſt aliud, quàm infuſio gratiæ ſpiritualis, per quam dum facta carnis mortificantur, homo ad regnum cælorum præparatur, quod caro & ſanguis non poſſident. Cæterùm Fides (h) quæ hæc operatur ad vitam, in Dei viſione jam non erit fides, ſed veritas. Ibi enim abſorbebitur fides, cùm id videbitur quod ſupra omnia diligetur. Non opus erit credere, quod nobis licebit plena cognitione percipere. O dies (i) qui melior es in atriis Domini ſuper millia, quando erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex ſabbato, cùm ſplendor lucis & feruor charitatis uſque in altiſſima illa magnalia terrarum inco-

a *Lib.* 5. *de conſiderat. ad Eugen. Papam. cap.* 8. *num.* 19. b *Ibidem cap.* 9. *num.* 20.

c *Ibidem num.* 21. d *Ibidem cap.* 10. *num.* 20. e *Ser.* 2. *in nat. Dom. nu.* 4. f *Tract. de modo bene viuen. cap.* 1. g *Epiſt.* 107. *nu.* 9. h *Lib.* 3. *de amore Dei cap.* 8. *n.* 47. i *Ser.* 3. *in Vigil. nat. Dom. n.* 7.

Digitized by Google

incolas illuſtrabit! Quis de te cogitare nedum aliquid præſumat recitare? Interim tamen ædificemus, Fratres, fidem noſtram, ut ſi mirabilia quæ nobis reſervantur in cælis, videre non poſſumus, ſaltem mirabilia quæ propter nos in terris facta ſunt, aliquantulùm contemplemur. Tria opera, tres mixturas fecit omnipotens illa Majeſtas in aſſumptione noſtræ carnis: Ita ſingulariter mirabilia, & mirabiliter ſingularia, ut talia nec facta ſint, nec facienda ſint ampliùs ſuper terram. Conjuncta quippè ſunt invicem Deus & Homo, Mater & Virgo, Fides & cor humanum. Admirabiles iſtæ mixturæ, & omni miraculo mirabilius, quomodò tam diverſa, tamquè diviſa ab invicem, invicem potuerunt conjungi! Et *primam* quidem intuere (k) & attende mixturam. Sicut enim in illa ſingulari Divinitate Trinitas eſt in perſonis, Unitas in ſubſtantia: ſic in iſta ſpeciali commixtione trinitas eſt in ſubſtantiis, in perſonis unitas. Et ſicut ibi perſonæ non ſcindunt Unitatem, Unitas non minuit Trinitatem: ita & hìc perſona non confundit ſubſtantias, nec ſubſtantiæ ipſæ perſonæ diſſipant unitatem. Summa illa Trinitas hanc nobis exhibuit trinitatem, opus mirabile, opus ſingulare inter omnia, & ſuper omnia opera ſua. Verbum enim & Anima & Caro in unam convenêre perſonam: & hæc tria unum, & hoc unum tria, non confuſione ſubſtantiæ, ſed unitate perſonæ. Hæc eſt prima & ſuperexcellens mixtura, & hæc prima inter tres. *Secunda* mixtura eſt, Virgo & Mater (l) admirabilis planè & ſingularis. A ſæculo enim non eſt auditum, quòd virgo eſſet quæ peperit, quòd Mater eſſet quæ virgo permanſit. Nunquam juxta rerum ordinem virginitas, ubi fæcunditas prædicatur; nec fæcunditas, ubi virginitas integra conſervatur. Sola hæc eſt, in qua virginitas & fæcundiobviaverunt ſibi. Ibi ſemel factum eſt, quod factum non fuerat, nec fiet in æternum: quia nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. *Tertia* mixtura eſt Fides & cor humanum: & hæc quidem primâ & ſecundâ inferior eſt, ſed non minùs forſitan fortis. Mirum enim eſt quomodò cor humanum his duobus *Fidem* accommodavit, quomodò credi potuit quòd Deus Homo eſſet, quòd Virgo manſerit, quæ peperiſſet! Sicut ferrum & teſta jungi non poſſunt, ſic & hæc duo nequeunt commiſceri, ſi non miſceat glutinum Spiritus Sanctus. Ergone credendum eſt quòd iſte Deus ſit, qui ponitur in præſepio, qui vagit in cunis, qui omnium infantilium neceſſitatum injurias patitur, qui flagellatur, qui conſpuitur, qui crucifigitur, qui ponitur in ſepulchro, & inter duos lapides concluditur, excelſus & immenſus? Illane Virgo erit, quæ lactat puerum, cui etiam maritus continuus comes eſt, in convivio, in thalamo: qui ducit illam in Ægyptum, reducit ab Ægypto, & ſolus cum ſola tam longinquam tamquè ſecretam conficit viam? Quomodò potuit hoc perſuaderi generi humano, univerſo Orbi terrarum? Et tamen tam facilè, tam potenter perſuaſum eſt, ut mihi id credibile faciat credentium multitudo. Juvenes & virgines, ſenes cum junioribus elegerunt mille mortibus mori, quàm vel ad momentum ab iſta Fide deficere. Et ideo Sponſa ait: (m) *Tenui eum, nec dimittam.* Ita eſt, extunc & deinceps non deficit genus Chriſtianum, nec Fides de terra, nec charitas de Eccleſia. Venerunt flumina, flaverunt venti, & impegerunt in eam, & non cecidit, eò quòd fundata eſſet ſupra petram: petra autem eſt Chriſtus. Itaque nec verboſitate Philoſophorum, nec cavillationibus Hæreticorum, nec gladiis Perſecutorum potuit Eccleſia aut poterit aliquando ſeparari à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Domino Jeſu; adeo fortiter tenet quem diligit anima ſua, adeo illi adhærere Deo bonum eſt. *Glutino bonum eſt*, ait Eſaias. Quid hoc tenacius glutino, quod nec aquis diluitur, nec ventis diſſolvitur, nec ſcinditur gladiis? Denique aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem.

§. II.

Simile eſt regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas: inventa autem unâ precioſâ margaritâ abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Matt. 13.

Securè negotiabor [n] præcipiente Domino meo: *Negotiamini dum venio.* Non enim parvum mihi fiduciæ robur præſtat, quòd ille ſummus Imperator negatiator meus factus, & negotium meum ſine otio egit quamdiu fuit in terris, & precioſarum mercium ſarcinas portans ad Patrem, ipſi vultui Dei, & quid emit & quid redemit & unde redemit, oſtendit. Et tu, o homo, eſto negotiator [o] & precioſas margaritas quære. Si precioſiſſimam unam margaritam inveneris, etiam tunc vende quidquid habes, & eme eam. Quæ eſt autem una tam precioſa margarita? Ego unam hanc nihil aliud quàm veritatem arbitror eſſe. Quærit ille bonas margaritas, qui in opere ſalutis ſuæ non eſt contentus inferioribus bonis, ſed ſumma quæque & excellentiora perquirit. Quod tamen non aliter fit (p) niſi tibi ſapiat Deus. Quæras ergo neceſsè eſt ſapientiam per quam tibi ſapiat Deus, & mundus deſipiat. Sapientia per precioſam ſignatur margaritam, quam ſi invenit homo, vadit & vendit univerſa quæ habet, & emit eam. Utinà guſtares & ſentires quàm dulcis eſt Dominus. Utinam guſtares panem qui de cælo deſcendit, habentem omne delectamentum & ſuavitatem ſaporis. Profectò ſi quid haberes, venderes, & comparares eam. Dulcedinem vita præcedit (q) ſpes ſequitur. Non enim ſapis niſi vivas, nec ſperabis niſi vivas & ſapias. Et ſapor ſedes eſt dulcedini, guſtus ſapori. De illa vita Joannis Evangelium loquitur: *Qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Quidni vivat, qui vitam manducat? *Ego ſum*, inquit, *vita.* Et: *Beatus qui manducat panem hunc in regno Dei, quod intùs eſt.* Regnum Dei eſt charitas, gaudium, pax. E vita, & panis, & charitas, unum ſunt. Magnæ deliciæ charitas, quæ foras mittit timorem. Qui manet in hac charitate, & manducat eam, & manducatur ab ipſa. Ipſa eſt quæ paſcit inter lilia, paſcit & paſcitur & nos & à nobis. Quo-

k *Ibidem num.* 8. l *Ibidem num.* 9.

m *Ser.* 79. *in Cant. nu.* 4. n *Ser. de S. Nicol. nu.* 3. *tom.* 6. *pag.* 790. o *Ser.* 65. *diuer. num.* 2. p *Ser. de Verb. ſap. num.* 12. & 13. *tom.* 6. *pag.* 774. q *Ser.* 1. *ſuper. Sal. Reg. num.* 4.

Digitized by Google

Quomodò, inquis? Si diligit Deus nos, in ſe traiicit nos, & è converſo. Cibus iſte charitas Dei, & Deus virtutum, & ſcientiarum fons, vitam præſtat animæ quæ nunc eſt, & futuram. Deus eſt omne bonum [r] & ſummum bonum: etiam dulcedo & dulcedinis genus generaliſſimum eſt. *Qui edunt me, adhuc eſurient*, inquit: *& qui bibunt me, adhuc ſitient*. Quare? Quia bonus & dulcis eſt. Bonus Deus Iſraël rectis corde, ſed & dulcis & rectus. Nec bonitas nec juſtitia ſine rectitudine. Qui bibit de illa, ſitiet iterùm: de iſta qui biberit, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Siquidem apud ipſum fons vitæ, & ipſe fons vitæ: etiam fluminis impetus qui lætificat civitatem Dei. Eſto civitas Dei, & lætificabit te impetus hic: parat enim in dulcedine ſua pauperi Deus. Fructus enim dulcis gutturi, & guttur ejus ſuaviſſimum, ineffebilia omnia. Hic calculus eſt, quem nemo ſcit, niſi qui accipit. Sunt enim in illa internæ feſtivitatis gaudia, quæ quotidie mentibus noſtris per inſpirationem ſui amoris imprimit interna & æterna dulcedo. *Nota* (inquit Dominus) *feci vobis omnia quæcunque audivi à Patre meo*. Et ad Moyſen: *Omne bonum oſtendam tibi*. Omnia quæ audivit à Patre, & quæ promittit Moyſi, unus *denarius* eſt, qui promittitur laborantibus in vinea: & *una illa* eſt, quam petiit David: & *unum illud* eſt, quod neceſſarium eſt. *Mel* eſt quod ſugit Iſraël de petra, & *oleum* de ſaxo duriſſimo. *Gaudium* eſt quod nemo tollit. *Oſculum* eſt de quo ſcriptum eſt: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Internæ ſuavitatis guſtus *dulcedo* eſt, & *manna* abſconditum. Cui comporatum omne dulce, amarum: omne decorum, fædum: omne jucundum, triſte: omne precioſum, vile: ſordidum omne, quod deſiderabile eſt in oculis amatorum mundi fluentis. Nam precioſam margaritam (datis omnibus terrenarum rerum delectamentis) Sancta ſanctorum Virgo Maria comparavit, & nobis in Filio ſuo præparavit, & præparat ſemper interventu ſuo nobis orantibus oleum effuſum dulcedinis hujus. Quis hanc margaritam [s] abiiciat? Quin potiùs dabo omnia, omnes cogitationes & affectus mentis commutabo & comparabo illam mihi. Manna enim eſt [t] omnem ſaporem habens & odoris delectationem: & requies eſt vera & ſincera, ſuavis & ſalubris, jucunda & ſancta. Hæc promiſſio [u] eſt vitæ præſentis. Nam promiſſionem futuræ vitæ quis explicet? Si expectatio juſtorum lætitia, & tanta lætitia eſt, ut omne quod deſideratur in ſæculo, non valeat ei comparari: ipſum quod expectatur, quid erit? *Oculus non vidit, Deus abſque te* (inquit Eſaias) *quæ præparaſti expectantibus te*. Æterna bona illa bona ſunt [x] quæ nec oculus vidit, nec auris audivit: & quæ nunquam exeunt ab illa patria, quæ neſcit niſi gaudium & jubilationem. Ibi nihil deeſt, ecce *abundantia* qua impleatur humana cupiditas, Quæ eſt iſta copia, ubi nihil quod nolis ſit, totum ſit quod velis? *Fiat pax* (ait Propheta ad Jeruſalem) *in virtute tua, & abundantia in turribus tuis*. In illis utique turribus, quæ (juxta Apocalypſim Joannis) gemmis ædificabuntur, ubi adipe frumenti non cortice ſacramenti ſatiabit nos Deus. Quod ſi nihil deerit nobis, aliquid autem nobis laterit, numquid erit gloria conſummata? Ideo nihil latebit nos, & ecce *ſapientia* qua curioſitas hominis ſatietur. O Sapientia, qua tunc omnia quæ in cælo & quæ in terra ſunt, perfectiſſimè cognoſcemus, in ipſo fonte Sapientiæ rerum omnium cognitionem bibentes. Non metuam ſuſpiciones, non timebo conſilia, quia Civitas illa (juxta Joannem) puriſſimo vitro ſimilis erit: ut ſicut per vitrum lucidiſſimè cernimus, ſic aliorum conſcientias clariſſimè videamus. Quid ſi & nihil defuerit, & nihil latuerit, maneat autem timor & anxietas admittendi? Ideo nihil terret, & ecce *potentia* qua humana infirmitas roboretur. *Qui poſuit* (inquit Propheta) *fines tuos pacem, & confortavit ſeras portarum tuarum*, ita ut nullus inimicus intret, nullus exire poſſit amicus. Ubi ergo ſumma *abundantia*, ſumma *ſapientia*, ſumma *potentia* eſt: puto quòd nihil deſit plenitudini beatitudinis, quantum ſpectat ad ſummam felicitatis humanæ. Hæc ſunt bona Æternitatis. Hæc cogitemus, hæc ruminemus, & juxta præceptum legis revocemus ruminationem, quia ſic vivitur, & in talibus vita ſpiritus noſtri. Sic enim cogitatio ſancta ſervabit nos, ut dicamus cum ſancto David: *Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper, Domine adjutor meus, & redemptor meus*. Felix cujus meditatio in conſpectu Domini eſt ſemper [y] qui in corde ſuo delectationes dexteræ Domini uſque in finem ſedula cogitatione revolvit. Quid enim grave illi poterit videri, qui ſemper mente tractat, quòd non ſint condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam? Quid concupiſcere poterit in ſæculo nequam, cujus oculus ſemper videt bona Domini in terra viventium, ſemper videt æterna præmia? *Tibi dixit cor meum* (Propheta loquitur Domino) *tibi dixit cor meum: exquiſivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram*. Quis mihi tribuat, ut omnes ſurgentes ſtetis in excelſo, & videatis exultationem quæ ventura eſt vobis à Domino?

§. II.

Simile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti: quam cùm impleta eſſet educentes & ſecùs littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa ſua, malos autem foras miſerunt, &c. Matt. 13.

Miſericordia ſignificatur per ſagenam miſſam in mare [z] & ex omni genere piſcium congregantem. Sagena ſiquidem miſericordiæ per mare fraternæ charitatis trahitur, & bonos & malos piſces, id eſt, tam amaras quàm dulces affectiones contrahit, omnibus ſe conformans, & omnium in ſe tam adverſa quàm proſpera traiiciens, flens cum flentibus, gaudens cum gaudentibus. Quæ tandem veniens ad littus, quando videlicet de ſervitute corporis hujus liberabitur in libertatem gloriæ filiorum Dei, quidquid amarum, quidquid triſte, quidquid adverſum eſt, deſtruet & exuet, cui nimirùm erit lætitia, & lux lucebit perpetua. Quòd Congregationem mare dixerim, non tibi videatur abſurdum: quæ nimirùm flante aura tentationis, procellis turbationum mul-

r *Ibidem num. 5.* s *Tract. de vite myſt. cap. 3. num. 8.* t *Ser. 4. ſuper. Pſal. 90. num. 2.* u *Ibidem nu. 3.* x *Ser. 26. di ver. nu. 7.*

y *Ser. 4. de Aſcens. Dom. num. 7.* z *Ser. de verb. Sap. num. 26.*

Digitized by Google

multoties eliditur. In qua ſunt quamplures qui aſcendunt uſque ad cælos præſumendo, & deſcendunt uſque ad abyſſos deſperando: quorum anima in ipſis tabeſcente turbantur & moventur ſicut ebrii, & omnis ſapientia, imò conſcientia eorum devoratur. Sed licet mirabiles elationes maris, mirabilis tamen in altis Dominus: quia etſi quandoque in navi dormire ſuſtineat, novit tamen ſurgere in tempore opportuno, & eo imperante fluctibus & mari, redit tranquillitas magna. Volo proinde (a) ut in unitate quiſque ſic maneat, non quaſi unus ex omnibus, ſed quaſi cum omnibus unus. Latum expandat ſinum, ex omni genere affectionum claudat intra viſcera ſua, omnibus omnia fiat, & congaudere paratus & compati, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Erit enim cùm ad littus veniens, malos piſces à ſagena charitatis excludet, & quidquid moleſtum eſt, foras mittetur. Legimus in Pſalmo: (b) *Cadent à latere tuo mille* (ait Dominus) *& decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit. Verumtamen oculis tuis conſiderabis, & retributionem peccatorum videbis*. Ita oro Domine, ita fiat. Cadant illi, & non cadam ego: paveant illi, & non paveam ego: confundantur illi, & non confundar ego. Evidentiùs ſiquidem paucis hoc loco verbis (c) & animæ mihi immortalitas commendatur, & ipſius quoque fides adſtruitur corporeæ reſurrectionis. Nempè ruentibus illis futurus ſum ipſe qui videam: & ne iſti quoque, quibus eorum noviſsimam intuear retributionem, oculi mei defuturi ſunt. Neque enim ſimpliciter oculis, ſed *oculis* (ait) *tuis conſiderabis*: iſtis utique qui nunc languent præ inopia, & deficiunt dum ſperas in Deum tuum. Et verè, Fratres, deficiunt oculi dum ſperamus. *Quod enim videt quis, quid ſperat? Spes* (inquit Apoſtolus) *quæ videtur, non eſt ſpes*. Ipſis ergo jam tunc conſiderabis oculis, quos modò quidem nec levare audes ad cælum, ipſis planè qui toties interim fluunt lachrymis, ac crebris compunctionibus atteruntur. Nec enim novos tibi inſtaurandos oculos putes, ſed tuos utiq; reſtaurandos. *Et retributionē peccatorum* (d) *videbis*. Hoc planè eis grave tormentum, & magnus quidam malorum cumulus erit. Fortè enim quodcunque ſolatium videretur eorum quos tam malitioſè impugnaverint, in tormentis ſuis vel conſcientiam latere, vel ipſos ſaltem declinare poſſe conſpectus. Verumtamen etſi illis ex hac noſtra conſideratione immenſum quoddam miſeriæ pondus accedat, nobis quæ neceſſitas erit, quæ utilitas, quæ voluptas? Quid enim modò tam irreligioſum, imò quid tam inhumanum & execrabile videretur, quàm cruore quantumlibet inimicorum ſive impiorum paſcere velle oculos, & oblectare aſpectus ſuppliciis miſerorum? Attamen ſicut videbit peccator & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet (priùs enim benedicti vocabuntur in regnum Dei, quàm maledicti in caminum deiiciantur ignis æterni, quo videlicet acriùs doleant videntes quid amiſerint) ſic juſti quoque videbunt & lætabuntur conſiderantes quid evaſerint. In illa ergo tanta ſeparatione quemadmodùm hædis agnorum [illegible] diviſio graviſſimi livoris occaſio fiet: ſic Electis è regione conſideratio reproborum, immenſa quædam materia gratiarum actionis & laudis fiet. Vnde enim Iuſti tam magnificè gratias agerent, niſi cùm illa inexcogitabili fælicitate qua perfruuntur, ipſam quoque retributionem cernerent injuſtorum, à quibus equidem ſolâ miſericordiâ Redemptoris ſegregatos ſeſe eſſe fideliſſimè & devotiſſimè recordantur? Vnde verò impii tanto animi furore tabeſcerent, niſi in regnum ſummæ beatitudinis coram ſeſe vidiſſent alios introduci: & tunc demùm in illos ſeſe fætores, in illos horrores, in illos æterni incendii cruciatus, in illas denique immortalis mortis miſerias gemerent eſſe damnatos? *Ibi enim* (inquit Dominus) *erit fletus, & ſtridor dentium*. Fletus quidem ob ignem qui non extinguitur, ſtridor verò ob vermem qui non moritur. Planè fletus ex dolore, ſtridor dentium ex furore. Fletum nempè tormentorum immanitas, ſtridorē dentium vehementia ipſa tabeſcentis invidiæ & obſtinata malignitas extorquebit. Ita ergo retributionem peccatorum videbis, ne videlicet ignarus tanti periculi, ingratus aliquādo Liberatori poſſe fieri videaris. Non ſolùm autem [e] ſed & *ſecuritas perfecta iuſtorum* erit viſa retributio peccatorum: quo videlicet nec humanam aliquando, nec diabolicam ultra vereri malitiam poſſint, qui nimirùm cadentibus à latere ſuo mille & decem millibus à dextris ſuis, nonmodò eos cadere viderint, ſed & cadere in gehennam. Putas enim timere adhuc non poterunt, & callidiorem cunctis animantibus ſerpentem habere ſuſpectum, præſertim ſeductæ quondam in paradiſo non immemores mulieris: niſi cum toto jam corpore ſuo ultricibus traditum flammis, & inter ſe & eum magnū planè jam chaos firmatum eſſe conſpicerent? Tertiū quoque hoc nihilominùs peccato ū tibi conſideratio ipſa præſtabit (f) ut ex comparatione deformitatis eorum eminentiùs glorioſiùſquè reſplendeas. Sic nimirùm ſibi invicem collata contraria, ſuæ quidem utrumque videntur ſuſcepiſſe augmentum aliquod qualitatis, ut album nigro ſi conferas, & hoc candidius, & illud tetrius apparebit. Sed audi certius ſuper hoc teſtimonium propheticum ſermonem: *Lætabitur* (ait) *juſtus cùm viderit vindictam*. Ut quid ita? *Manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris*. Planè non inquinabit in ſanguine, ſed lavabit: ut unde ille cruentus magis, inde iſte nitidior videatur: & unde ille plùs ſordet, inde iſte pulchriùs eluceſcat. Nullam fortè ex his tribus cauſis (g) humanus refugere vel modò inveniatur affectus: ſed non propter aliquid horum Sapientia (Chriſtus) in eorum ridebit interitu, quod tamen ſine ulla dubitatione factura eſt. Nempè ipſa prædicit, quæ mentiri omninò non poteſt: *Quia vocavi & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret*. Et poſt pauca: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo cùm vobis id quod timebatis advenerit, cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit*. Quid ergo in inſipientium interitu Sapientiæ credimus placiturum, niſi juſtiſſimam ſuam diſpoſitionem, & irreprehenſibilem ordinem rerum? Sanè quod Sapientiæ tunc [illegible]

pla-

a *Ser. 61. diver. num. 3.* b *Ser. 8. ſup. Pſal. 90. num. 1.* c *Ibidem num. 2.* d *Ibidem num. 7.*

e *Ibidem num. 8.* f *Ibidem num. 9.* g *Ibidem num. 10.*

placebit, ſapientibus quoque placeat neceſſe eſt univerſis. Non igitur tibi durum videatur fore quod dicitur, *Oculis tuis conſiderabis*: quando & ridebis in eorum interitu: non quòd velut quadam immanitate crudelitatis in ipſa tibi ultione complaceas, ſed quòd modus ipſe pulcherrimus divinæ ordinationis ultra quàm credi poſſit, juſtitiæ zelatorem & & amatorem æquitatis oblectet. Itaque oculis tuis conſiderabis [h] & retributionem peccatorum videbis. *Primò* quidem ob tuam evaſionem, *ſecundò* ob omnimodam ſecuritatem, *tertiò* quoque ob comparationem, *quartò* ob ipſius juſtitiæ perfectam æmulationem. Erit enim jam tunc non miſericordiæ, ſed judicii tempus: nec ulla omninò credenda eſt erga impios futura illic miſeratio, ubi nec ulla ſperanda eſt correctio. Procul erit humanæ infirmitatis iſta mollities, qua tamen interim pro tempore charitas utitur ad ſalutem, ampliſſimo quodam videlicet expanſæ ſagenæ ſinu & bonos & malos colligens piſces, id eſt affectus jucundos pariter & moleſtos. Verùm hoc quidem in mari: nam in littore ſolos eliget bonos, ſic videlicet gaudens cum gaudentibus, ut ex hoc jam cum flentibus flere non poſſit. Alioquin quomodò in nobis judicabitur hic mundus, niſi hujus teneræ affectionis obliti, introductique fuerimus in cellam vinariam, ſecundùm eum qui dixit: *Introibo in potentias Domini: Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius?* Nec modò quidem conſiderare permittimur perſonam pauperis, aut miſereri ejus in judicio: ſed cum moleſtia licèt coercendus ejuſmodi pietatis affectus, & æquitatis eſt dictanda ſententia. Quantò magis ubi nulla animi colluctatio, ubi nulla poterit ſubintrare moleſtia, oportet impleri quod dictum eſt: *Abſorpti ſunt juncti petræ judices eorum?* Abſorpti planè in affectum juſtitiæ, & petræ ſoliditatem cui juncti ſunt imitantes. Quod nobis quoq; conferre dignetur ipſe [i] qui conſtitutus eſt Rex vivorum & mortuorum. Amen.

CAPUT IX.

De aliis tribus parabolis, quibus Regnum cælorum aſſimilatur triplici rei terrenæ.

1. *Regnum cælorum aſſimilatur vineæ, per quam ſignificatur populus Fidelium, quorum cuſtos eſt Eccleſia. Oſtenditur unde nam colligenda ſit divina invitatio ad curam animarũ. Reprehenditur eorum audacia, qui licèt animæ ſuæ ſint incurii, ambiunt tamen curam animarum. Per denariũ deſignatur vita æterna, qui reddetur ſingulis juxta diſcretionem meritorum ſuorum.* 2. *Regnum cælorum aſſimilatur homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Per regem intelligitur Deus Pater, & per filium deſignatur Unigenitus Dei Filius, qui deſponſavit ſibi Eccleſiã in ſponſam ſuam. Oſtenditur quantã ipſe habeat curam & amorem erga eam.* 3. *Regnum cælorum aſſimilatur decem virginibus. Docemur ut prudentiam quinque virginum, quæ acceperant oleum in vaſis ſuis cum lampadibus, imitemur, cavendo vanam gloriam in operibus bonis. Per dormitionem virginum intelligitur ſomnus Sanctorum quieſcentium in ſepulchris. Oſtenditur, ſonum illius tubæ qua excitabit mortuos ad judicium, lætum fore juſtis, horribilem verò impiis. Afferuntur tres cauſæ, quæ ſolent in præſenti vita fruſtrari quærentes Deum.*

§. I.

Simile eſt regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam. Matth. 20.

SI ſpirituali ſenſu *vineas* Eccleſias (a) id eſt Fideles interpretamur populos, juxta Prophetæ ſenſum dicentis, *Vinea Domini Sabaoth domus Iſraël eſt*: incipiet fortaſſis elucere nobis quomodo Sponſæ Eccleſiæ minimè indignum ſit fieri cuſtodem in vineis. Puto quidem quòd & non parva inſuper & in hoc ipſo apparebit prærogativa, ſi quis diligentiùs curet advertere quantum ubique per Orbem in hujuſmodi vineas dilataverit terminos ſuos à die illa, qua Hieroſolymis à filiis matris ſuæ expugnata eſt, & exturbata unà cum prima illa novella plantatione: multitudinem dico credentium, quorum legitur fuiſſe *cor unum, & anima una*. Et ipſa eſt vinea quam modò fatetur ſe minimè cuſtodiſſe, ſed non ad inſipientiam ſibi. Nec enim ita inde evulſa in perſecutione fuit, ut non alibi plantaretur, atque aliis locaretur agricolis, qui reddant fructus ejus temporibus ſuis. Non prorſus, non periit, ſed migravit, etiam crevit & dilatata eſt, tanquam cui benedixit Dominus. Denique leva oculos tuos, & vide ſi non *operuit montes umbra ejus, & arbuſta ejus cedros Dei*: ſi non *extendit palmites ſuos uſque ad mare, & uſque ad flumen propagines ejus*. Nec mirum, *Dei enim ædificatio eſt, Dei agricultura eſt*. Ipſe fæcundat, ipſe propagat, ipſe putat & purgat eam ut fructum plus afferat. Quandò nempe ſuâ deſtitueret curâ vel operâ, quam plantavit dextera ejus? Non planè habenda eſt neglectui vinea in qua Apoſtoli palmites, Dominus Jeſus vitis, & Pater ejus agricola eſt. In fide plantata, in charitate mittit radices, defoſſa ſarculo diſciplinæ, ſtercorata pænitentium lachrymis, rigata prædicantium verbis; & ſic ſanè exuberans vino in quo eſt lætitia (ſed non luxuria) vino totius ſuavitatis, nullius libidinis. Ergo ex illa una vinea (b) quam ſævæ perſecutionis viſa eſt deleviſſe tempeſtas, quantæ in univerſa terra propagatæ vineæ reſtoruerunt? Et in his omnibus cuſtos propoſita Sponſa Eccleſia eſt, ut non contriſtetur quòd primam vineam non cuſtodivit. Conſolare filia Sion: ſi cæcitas ex parte contigit in Iſraël, quid tu perdis? Mirare myſterium, & noli plangere detrimentum. Dilata ſinum, & collige plenitudinem Gentium. Dic civitatibus Iudæ: *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, ſed quoniam repuliſtis illud, & indignos vos judicaſtis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes*. Moyſi ſanè oblatum eſt à Deo, ſi prævaricatorem populum vellet

h Ibidem num. 11. i Ser. 24. diver. num. 4.

a Ser. 30. in Cant. num. 3. b Ibidem num. 4.

dimittere, & divinæ expo nere ultioni, ipſum quidem fieri poſſe in gentem magnam, ſed ille renuit. Quare? Ob nimiam profectò dilectionem qua illi fortiter devinctus populo tenebatur, & quoniam non requirebat quæ ſua ſunt, ſed Dei honorem, & non quod ſibi utile foret, ſed quod multis. Et ille quidem ſic. Ego autem [c] conſilio ſecretiori puto hoc munus divinitùs pro ſui magnitudine ſervatum eſſe Sponſæ, ut ipſa potiùs & non Moyſes mitteretur in gentem magnam. Non enim oportebat amicum Sponſi præripere Sponſæ benedictionem, & propterea non quidem Moyſes, ſed nova Sponſa cui dicitur: *Ite in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ*. Ipſa, inquam, prorſùs miſſa eſt in gentem magnam. Num in majorem potuit quàm in Univerſitatem? Et facilè Univerſitas ceſſit portanti pacem, gratiam offerenti. Denique [d] Sponſæ dicitur: *Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni*. Quis hoc dicit? Abſque dubio Sponſus Chriſtus. Tempus eſt faciendi (inquit) ô ſponſa, quia *hyems tranſiit*, quando nemo operari poterat. *Imber* quoque (qui inundatione facta operiebat terram, culturas impediebat, & vel ſata necabat, vel ſeri vetebat) *abiit & receſſit*. *Flores apparuerunt in terra noſtra*, vernalem profectò temperiem adeſſe ſignantes, operandi commoditatem, frugum vicinitatem ac fructuum. Deinde ſubdit ubi & quid primùm operari oporteat: *Tempus* (inquiens) *putationis advenit*. Ad Vineas ergo excolendas Sponſa ducitur. Quæ ut poſſint uberioribus fructibus reſpondere colonis, ante omnia neceſſe eſt ſarmenta ſterilia proiici, ſuccidi noxia, putari ſuperflua. Hæc juxta literam. Nunc jam videamus (e) quid iſtiuſmodi quaſi hiſtorico ſchemate ſpiritualiter nobis innuatur intelligendum. Et *Vineas* quidem Animas eſſe vel Eccleſias, ſimulquè hujus rei rationē quænam ſit dixi vobis jam & audiſtis, nec opus habetis iteratò audire. Ad has itaq; reviſendas, corrigendas, inſtruendas, ſalvandas, Anima perfectior invitatur; quæ tamen id miniſterii ſortita ſit non ſua ambitione, ſed vocata à Deo tanquā Aaron. Porrò invitatio ipſa quid eſt, niſi intima quædam ſtimulatio charitatis, piè nos ſolicitantis æmulari fraternam ſalutem, æmulari decorem domûs Domini, incrementa lucrorum ejus, incrementa frugum juſtitiæ ejus, laudem & gloriam Nominis ejus? Iſtiuſmodi itaque circa Deum religioſis affectibus quoties is, qui Animas regere aut ſtudio prædicationis ex officio intendere habet, hominem ſuum interiorem ſenſerit permoveri: toties pro certo Sponſum adeſſe intelligat, toties ſe ab illo ad Vineas invitari. Ad quid? niſi ut evellet & deſtruat, & ædificet & plantet. Verùm quoniam operi huic [f] ſicut & omni rei ſub cælo non omne tempus ſuppetit & aptum eſt, addit is qui invitat, *tempus putationis adveniſſe*. Adeſſe hoc noverat qui dicebat: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis, nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum*. Vitioſa ſine dubio atque ſuperflua, omne denique quod offendiculum dare, & impedire fructum ſalu-ſalutis poſſit, putare jam & reſecare monebat, ſciens quia tempus putationis advenerit. Ideo & ajebat fideli cuidam cultori: *Argue, increpa, obſecra*. In primo & ſecundo horum putationem vel extirpationem, in ultimo plantationem indicens. Et hæc quidem Sponſus per os Pauli de tempore operandi. Sed audi quid per proprium os de temporum conſideratione ſub alio quidem rerum ſchemate & nomine cum nova Sponſa ſit locutus: *Nonne vos dicitis* (inquit) *quia quatuor menſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos veſtros, & videte regiones quia albæ ſunt jam ad meſſem*. Item: *Meſſis quidem multa, operarii pauci: rogate Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam*. Sicut igitur ibi metendi Animarum ſegetes tempus adeſſe monſtrabat, ita & hìc Vineas æquè intelligibiles, id eſt Animas vel Eccleſias tempus putandi adveniſſe denunciat: id forſitan inter utraſque res volens vocabulorum diverſitate diſtingui, ut *meſſes plebes*, *vineas Congregationes* ſanctorum cohabitantium intelligamus. Miror audaciam plurimorum [g] quos videmus de ſuis vineis (*animas dico*) non colligere niſi ſpinas & tribulos, vineis tamen Dominicis etiam ſe ingerere non vereri. Fures ſunt & latrones, non cuſtodes neque cultores. Hoc illis. Væ autem mihi etiam nunc à periculo vineæ meæ, imò magis nunc, quando pluribus intentus, minùs circa unam diligens minùſquè ſolicitus fieri cogor. Nec ſepem circumdate, nec torcular fodere in ea licet. Heu deſtructa eſt maceria ejus, & vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viam. Patet expoſita triſtitiæ, iracundiæ atque impatientiæ pervia. Demoliuntur eam ſedulæ quædam vulpeculæ inſtantium neceſſitatum. Irrumpunt undique anxietates, ſuſpiciones, ſolicitudines. Turbæ diſcordantium, cauſarum moleſtiæ rarâ horâ deſunt. Non eſt prohibendi facultas, non copia declinandi, ſed nec orandi ſpatium. Quo imbre lachrymarum perfundere ſufficiam *ſterilitatem animæ meæ*? vineæ meæ volui dicere, ſed de Pſalmo 34. ſic incidit propter uſum, & ſenſus idem eſt. Nec piget erroris qui admonet ſimilitudinis, quia non de vinea ſermo eſt, ſed de anima. Ergo anima cogitetur, cùm vinea legitur. Siquidem ſub hujus ſpecie & nomine illius ſterilitatas deploratur. Quibus ergo lachrymis rigabò ſterilitatem vineæ meæ? Omnes palmites ejus arverunt præ inopia, jacent ſine fructu, eò quòd non habeant humorem. Jeſu bone, quos faſciculos ſatmentorum ex eis in tuo quotidie Sacrificio uſtio contriti cordis mei te teſte abſumit? Sit obſecro ſacrificium tibi ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus ne deſpicias. Cùm enim legatur [h] Adam in loco voluptatis ab initio poſitus ut operaretur, quis ſanum ſapiens filios ejus in loco afflictionis ad feriandum poſitos arbitretur? Operemur ergo, ſed cibum qui non perit: operemur opus ſalutis noſtræ. Operemur in vinea Domini, ut denarium diurnum accipere mereamur. Nam hominibus merita locavit Dominus in opere (i) ſecundùm illud: *Dignus eſt operarius mercede ſua*: & quia *unuſquiſque ſecundùm proprium laborem accipiet*, ſive qui in fide *plantat*, ſive qui *rigat* quod planta-

c *Ibidem num. 5.* d *Ser. 58. in Cant. n. 1. & 2.* e *Ibidem num. 2.* f *Ibidem num. 4.*

g *Ser. 30. in Cant. num. 8.* h *Ser. 15. diver. num. 1.* i *Ser. 78. in Cant. num. 1.*

tatum fuerit. Licèt autem Electis pariter omnibus unus idemquè denarius vitæ æternæ reddendus ſit (k) in ipſa tamen ſicut ſtella à ſtella differt in claritate, & alia claritas eſt Solis, alia claritas Lunæ, alia ſtellarum: ſic erit & reſurrectio mortuorum. Et quamvis domus una ſit, diverſæ tamen in ea ſunt manſiones, ut videlicet quantum quidem ad æternitatem & ſufficientiam, & qui parum, non minoretur; & qui multum, non abundet: quantum verò ad eminentiam & diſcretionem meritorum, unusquiſque accipiat ſecundùm ſuum laborem, nequid omninò pereat quod in Chriſto ſit ſeminatum.

§. II.

Simile eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Matt. 22.

Cùm dies inſtaret nuptiarum (l) conſuluit Pater Filium quam vellet ducere ſponſam. Ille ſe elegiſſe & prælegiſſe Eccleſiam reſpondit à ſæculo. At Pater: Sed captiva, inquit, tenetur in Ægypto, ibiquè ſervit in luto & latere, venundata ſub peccato. Induratum eſt cor Pharaonis ſuper eam, & aggravata eſt manus ejus: nec dimittet eam niſi in manu forti. Et ego (inquit Filius) manus tua & brachium fortitudinis tuæ, intrabo Ægyptum in manu forti & brachio extento, & liberabo eam. Et ut obſtruam os loquentium iniqua, & redimam eam à calumniis hominum: appendam in ſtatera juxta precium quo venundata eſt ſub peccato, voluntatem ſcilicet peccati, & è contra precium Sanguinis mei: & invenietur illa minus habens, & perveniet ad victoriam judicium meum. At Pater: Planè, inquit, perveniet: ſed lex eſt conjugii, ſponſæ requirere aſſenſum. Requiretur, inquit Filius. Inveni David ſervum meum, virum ſecundùm cor meum: mittam eum cum cithara ut loquatur ad cor ejus, & advocet eam, & demulceat animos ejus in luto Ægypti aſſuetos & putrefactos. Miſſus David Ægyptum ingreditur, & præparatum habens dulciſſimum Epithalamii canticum, eructavit de corde ſuo hoc verbum bonum: *Audi filia & vide, & inclina aurem tuam: & obliviſcere populum tuum & domum patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus.* Juſſus etiam Eſaias è veſtigio ſubſequitur, videnſquè illam in vinculis captivitatis: *Conſurge*, inquit, *conſurge, induere fortitudinem brachii Domini. Elevare, elevare, conſurge Jeruſalem, ſolve vincula colli tui captiva filia Sion.* Cùmquè etiam multi alii intraſſent Patriarchæ & Prophetæ (m) omnes eadem nunciantes; tandem aliquando intelligens illa gratiam Dei, ſurgenſquè de pulvere, dixit: *Recordatus es mei Domine Deus meus. Miſereris, cuius miſereris: & miſericordiam præſtas, cuius miſertus eris.* Et ſubſequens tanquam ſapiens illa Abigail: *Quis*, inquit, *me det in ancillam ſervorum Domini mei, ut lavem pedes ſervorum Domini mei?* Moxquè exurgens ſicut ipſa Abigail, aſcendit ſuper aſinam, id eſt, ſubdidit ſibi carnem ſuam, & ſecuta eſt ſervos Regis. Occurrit Sponſus feſtiuus & hilaris: tenenſquè manum dexteram ejus, & in voluntate ſua deducens eam, & cum gloria ſuſcipiens eam, introduxit in civitatem Regni ſui, & in cubiculum genitricis ſui. Et in lectulo charitatis ſuæ eã collocans, & gratiæ ſuæ ornamentis eam condecorans, lævamq; ſuam ſub capite ejus ponens, & dexterâ ſuâ eã amplexans, inquit: *Deſponſavi te mihi in fide,* (n) *deſponſavi te mihi in judicio & juſtitia, deſponſavi te mihi in miſericordia & miſerationibus.* Nec tu me elegiſti, ſed ego elegi te: nec ut te eligerem, tua inveni merita, ſed præveni. Ita ergo in fide deſponſavi te mihi, & non in operibus legis: deſponſaviquè in juſtitia, ſed juſtitia quæ eſt ex fide, non ex lege. Reſtat ut judices judicium rectum inter me & te: judicium quo te deſponſavi, ubi conſtat interveniſſe non tuum meritum, ſed meum placitum. Hoc eſt autem judicium, ut tua merita non extollas, non præferas opera legis, non jactes pondus diei & æſtûs, quæ magis in fide & in juſtitia quæ eſt ex fide, nec non in miſericordia & miſerationibus noſceris deſponſata. Quæ autem verè ſponſa eſt agnoſcit iſta [o] & utramque gratiam confitetur. *Primò* quidem eam quæ prima eſt, qua & præventa eſt: ſecundò verò & ſubſequentem gratiam confitetur. Ait itaque nunc: *Dilectus meus mihi, & ego illi*: principium dilecto tribuens. In conſequentibus, Ego, inquit, *dilecto meo, & dilectus meus mihi*: conſummationem illi æquè concedens. Nunc jam videamus quid dicat: *Dilectus meus mihi*. Si enim hoc recipitur ut ſubaudiamus, *intendit*, ſicut Propheta ait: *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi*: ego autem in verbo iſto ſentio neſcio quid non planè exiguum, nec mediocris prærogativæ. Sponſa enim locuta eſt, (p) & dixit Sponſum intendere ſibi. Quæ eſt Sponſa? & quis eſt Sponſus? Hic Deus noſter eſt: & illa (ſi audeo dicere) nos ſumus cum reliqua quidem multitudine captivorum, quos ipſe novit. Gaudeamus. *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Nos ſumus in quos intendit Deus. Omnes proinde nos ad ſpirituales nuptias vocati ſumus [q] in quibus utique Sponſus eſt Chriſtus Dominus: unde canimus in Pſalmo: *Et ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo.* Sponſa verò nos ipſi ſumus, ſi non vobis videtur incredibile, & omnes ſimul una ſponſa, & animæ ſingulorum quaſi ſingulæ ſponſæ. Sed quando hoc ſentire poterit fragilitas noſtra de Deo ſuo, quòd eo affectu ſe diligat, quo diligitur ſponſa à Sponſo? Multùm enim hæc ſponſa Sponſo ſuo inferior genere eſt, inferior ſpecie, inferior dignitate. Attamen propter Æthiopiſſam iſtam de longinquo Filius æterni Regis advenit: & ut ſibi deſponſaret illam, etiam mori pro ea non timuit. Moyſes quidem Æthiopiſſam duxit uxorem, ſed non potuit Æthiopiſſæ mutare colorem. Chriſtus verò quam adamavit ignobilem adhuc & fœdam, glorioſam ſibi exhibuit Eccleſiam, non habentem maculam neque rugam. Verè ipſa eſt (r) quam præſcivit & prædeſtinavit ante ſæcula Deus Pater, præparavitquè dilecto Filio ſuo delicias ſempiternas in ſæculis æternis, ut ſit ſancta & immaculata in conſpectu ejus. Unde autem tibi, ô anima humana [s] unde tibi hoc? Unde tibi tam inæſtimabilis gloria, ut

Iii 2 ejus

K *Ser. 9. ſuper Pſalm. 90. num. 4.* l *Parabola de Chriſt. & Eccl. num. 1. tom. 2. par. 2. pag. 540.* m *Ibidem num. 2.*

n *Ser. 67. in Cant. n. 11.* o *Ibidem num. 12.* p *Ser. 68. in Cant. n. 1.* q *Ser. 2. in Dom. 1. poſt oct. Epiph. num. 2.* r *Ser. 78. in Cant. n. 8.* s *Ser. 2. in Dom. 1. poſt oct. Epiph. num. 3.*

ejus ſponſa merearis eſſe, in quem deſiderant Angeli proſpicere? Unde tibi hoc, ut ipſe ſit Sponſus tuus, cujus pulchritudinem Sol & Luna mirantur, ad cujus nutum univerſa mutantur? Siquidem ipſe ait: (t) *Deſponſavi te mihi in fide, deſponſavi te in judicio & juſtitia*: (ejus, non tuam intellige) *deſponſavi te in miſericordia & miſerationibus*. Si non fecit ille quod Sponſus, ſi non tanquam Sponſus amavit, ſi non zelatus eſt tanquam ſponſus: noli acquieſcere ſponſam te arbitrari. Quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi (u) ut ſis ſocia menſæ, ſocia regni, ſocia denique thalami, ut introducat te Rex in cubiculum ſuum? Vide jam quid de Deo tuo ſentias: vide quantum de Deo præſumas. Vide quibus brachiis vicariæ charitatis redamandus & amplectendus ſit, qui tanti te æſtimavit, imò qui tanti te fecit. De latere enim ſuo te reformavit, quando propter te obdormivit in Cruce, & ſomnum mortis excepit. Propter te à Deo Patre exivit, & matrem Synagogam reliquit: ut adhærens ei, unus cum eo ſpiritus efficiaris. Et tu ergo audi filia & vide, & conſidera quanta ſit erga te dignatio Dei tui: & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui. Deſere carnales affectus, ſæculares mores dediſce, à prioribus vitiis abſtine, conſuetudines noxias obliviſcere. Quid enim putas? nonne ſtat Angelus Domini qui ſecet te mediam, ſi fortè (quod avertat ipſe) alterum admiſeris amatorem. Jam enim deſponſata es illi (x) jam nuptiarum prandium celebratur: nam cæna quidem in cælo & in aula æterna paratur. Verumtamen numquid ibi vinum deficiet? Abſit. *Inebriabimur ibi ab ubertate domûs Dei, & torrente voluptatis ejus potabimur*. Paratum eſt profectò illis nuptiis flumen vini, vini inquam, quod lætificat cor hominis. Siquidem fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Hic eſt torrens voluptatis tuæ Domine Jeſu (y) qua delicatam illam & glorioſam civitatem Jeruſalem quæ ſurſum eſt, jugiter potas, lætabunda ebrietate facis æſtuare, ut tibi jubilent hymnum inceſſabilem lucida illa & flammea organa in voce exultationis & ſono epulantis: cujuſquè deſiderabilibus guttis refocillari ſitibundæ fauces exulis populi tui jugiter expectant, Domine. Sinito Pater, ut catelli bibant de ſtillis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.

§. III.

Similis erit regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas exierunt obviam ſponſo, & ſponſæ, &c. Matt. 25.

Sponſus Chriſtus eſt [z] ad cujus vocem qui amicus eſt ſtat & audit, & gaudio gaudet propter vocem Sponſi. Huic nos deſpondit Apoſtolus, qui ait: *Deſpondi vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Virgo utique Chriſtus eſt & Virginis Filius, & virginem conjugem vult habere. Tu ſi habes Angelicam (plus dico vobis) Chriſti Matriſque ſuæ gratiam, hilareſce, tripudia, & in amplexus Chriſti feſtinabunda geſtiens illud amatorium clama ſuſpirans: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Si te viderit ob amorem ſuum Sponſus marceſcere, ſi palleſcere, ſi caleſcere impatienti deſiderio: accelerabit copulæ diem, offeret oſcula, junget amplexus. O lætam diem nuptiarum! O felicem ſponſam tali conjugio! Carpe oſcula ô beata ſponſa, junge amplexus, canta: Ecce quod concupivi jam video: quod amavi jam teneo: ipſi ſum juncta in cælis, quem in terris poſita totâ devotione dilexi. *Simile eſt regnum cælorum decem virginibus*: [a] quas Rex cælorum ſi ſibi cum lampadibus luminoſis occurrerint, in illum cæleſtem thalamum intra aſylum cubiculi introducet. Sed quid facimus, quia quinque ſunt fatuæ, & quinque prudentes? Puto autem quòd & plures, & prudentium numerum longè ſuperet multiplicitas fatuarum. Cæterùm omnes acceptis lampadibus exierunt obviam Sponſo & ſponſæ. *Exierunt*. Unde exierunt? Planè de ſubſtantia & ſæculari converſatione, juxta illud Eſaiæ: *Recedite, exite inde, & immundum ne tetigeritis*. Denique vobis dicitur, filiæ Sion [b] animæ ſæculares, debiles, delicatæ filiæ non filii, in quibus nihil eſt fortitudinis, nihil eſt virilis animi: *Egredimini filiæ Sion*. Egredimini de ſenſu carnis, ad intellectum mentis: de ſervitute carnalis concupiſcentiæ, ad libertatem ſpiritualis intelligentiæ. Egredimini de terra veſtra, & de cognatione veſtra, de domo patris veſtri. Exierunt autē virgines cum lampadibus (c) lumbos habentes præcinctos & lucernas in manibus ardentes: ut & caſtitatis cingulum aſtringatur in corpore, & ad utilitatem proximi & gloriā Dei Patris lux exempli clareat in operatione. Sic Gedeon in laguncilis lampades occultās, ſed in hora certaminis fractis vaſculis demonſtrans, repentina luce hoſtes terruit, & vertit in fugam. Terrentur enim principes tenebrarum viſa luce bonorum operum, quia ſtare ante lucem tenebræ non poſſunt. *Prudentes enim virgines acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus*. Vide prudentiam virginum iſtarum: ſciebant noctem fore productam, & neſcientes quâ horâ noctis Sponſus veniret, non contentæ oleo lampadum, etiam in vaſis oleum ſumunt: ut ſi fortè illud quod erat in lampadibus annihilaretur & deficeret, de eo quod in vaſis repoſuerant ad cuſtodiam luminis, lampades implerent. Oleum in lampade, eſt opus bonum in manifeſtatione. Sed dum videtur à proximis claritas operis, dum mirantur & laudant, extollitur plerumque & aſſurgit elatus animus operantis: & dum in ſe & non in Domino gloriatur, lumen lampadis annullatur, & carens fomento congruo lampas quæ coram hominibus clarè lucet, coram Domino tenebratur. Prudentes verò virgines præter oleum quod in lampadibus habent, oleum aliud in vaſis reponunt: quia nimirùm ſanctæ animæ dum Sponſi præſtolantur adventum, dum toto deſiderio ei clamant quotidie, *Adveniat regnum tuum*: præter illa opera quæ proximis lucent ad Dei gloriam & videntur, aliqua in occulto, ubi ſolus Pater videt, opera faciunt: ut ſi fortè illa quæ conſpicua & clara ſunt, flatus humanæ laudis extinxerit, oleum occultæ con-

t *Ser. 5. in dedicat. Eccleſ. num. 11.* u *Ser. 2. in Dom. 1. poſt Oct. Epiph. nu. 3.* x *Ibidem nu. 4.* y *Ser. de Paſſ. Dom. nu. 24.* z *Ser. in Parabol. Evang. de X. virg. num. 1. tom. 6. pag. 779.*

a *Ibidem num. 2.* b *Ser. 2. in Epiph. Dom. num. 2.* c *Ser. in parabol. Evang. de X. virg. num. 3.*

Digitized by Google

conſcientiæ ſuffragetur. Hæc eſt gloria filiæ Regis ab intus, dum plùs de oleo quod in vaſis conſcientiæ dilucefcit, quàm de eo quod lucet deforis, gloriatur: periiſſe æſtimat omne quod cernitur, nec id dignum judicat remuneratione, quod favores hominum proſequuntur. Latenter igitur quæ prævalet operatur, petit ſecretum, orationibus pulſat cælum, fundit lachrymas teſtes amoris, & cum Dilecto illo ſuo ſuſpirio gemituquè fabulatur. Hæc eſt gloria, ſed ab intus, ſed inviſa filiæ Regis & amicæ. Hoc oleum fatuæ virgines non habent: quia niſi ad nitorem vanæ gloriæ & favorem hominum bona non operantur. Hoc oleum in quo prudentes confidunt, in abditis conſcientiarum vaſculis reponunt. *Moram autem faciente ſponſo* [d] *dormitaverunt omnes & dormierunt*. Dormiunt virgines bonæ in Domino, & in Chriſti pectore dulce reclinatorium habentes, mane illud ultimum præſtolantur. *Mane* (inquit Propheta David) *aſtabo tibi & videbo*. O quàm jucundo interim ſopore ſopiuntur, quarum caro in ſpe requieſcit, & in ſpe ſpiritus hilareſcit. Libet inter hæc meminiſſe quod Sanctus Germanus Pontifex Altiſſiodorenſis Romam petens dum Eduam deveniſſet, ad tumulum Sancti Caſſiani divertit, quem proprio vocans nomine: *Quid* (inquit) *agis Frater chariſſime*? Et ille de tumulo: *Dulciter* (inquit) *in pace requieſco, & adventum Redemptoris expecto*. Ecce prudentium virginum ſomnus, quibus cælicus dicit Spiritus, *ut requieſcant à laboribus ſuis*. Non autem hoc fatuis virginibus dicitur, nec talis interim ſopor earum eſt. Neque enim à laboribus requieſcunt, quarum caro videt corruptionem, ut ingradiatur putredo in oſſibus earum, & ſubter eas ſcateat. Et hoc quidem caro. Anima verò ſepulta in inferno quomodò dormit conturbata, quæ in tormentis poſita aret ſiti, nec ſperat guttam refrigerii, & reſurrectionis diem & adventum Judicis malè ſibi conſcia perhorreſcit? *Dormitaverunt* igitur *omnes* [e] *& dormierunt. Media autem nocte clamor factus eſt: Ecce ſponſus venit, exite obviam ei*. O clamorem prudentibus virginibus omni modulatione omnibuſquè modulis dulciorem: *Ecce Sponſus venit*! Putas vox iſta eſt Filii Dei, quam cùm venerit beata illa hora, omnes qui in monumentis ſunt audient, & qui audierint vivent? Erit fortaſſis vox iſta illius tubantis Archangeli, in cujus voce & in noviſſima tuba Dominus deſcendet de cælo. Canet enim tuba, ad cujus clangorem (ut Hieronymi verbis utar) totus timebit mundus. Fragor item tubæ illius, dum tubabit Angelus, dum expergiſcentur homines, tartara etiam tenebroſa concutiet. Audient miſeri qui ibi ſunt, qui in illo tenentur ergaſtulo, audient tunc illi qui nunc audiunt & facere nolunt: *Exite obviam ei*. Magnus quidem clamor, quoniam ut Sibylla dicit, quando tuba ſonitum triſtem dimittet ab alto orbe: quando & Dominus cælum advocabit deſurſùm, & terram diſcernere volens, id eſt populum ſuum ante ſe, & prudentes virgines ab infatuatis ſeparare. Advocabit cælum deſurſùm, ut Virtutes illæ cælorum de ſuis ſedibus moveantur, & omnes Angeli cum eo ad judicandum congregentur. Advocabit cælum deſurſùm, id eſt ſpiritus animaſquè juſtorum, quibus ante dictum fuerat, ut requieſcerent ſuſtinentes tempus adhuc modicum, donec impleretur numerus fratrum eorum. Tunc cæleſti illa habitatione relicta, Sanctæ illæ Animæ ſuis corporibus redditæ, tantò tutiùs quantò incorruptiùs gaudebunt. Tunc in momento, in ictu oculi (juxta Ezechielem) in campo pleno oſſibus mortuorum oſſa ad oſſa, & nervi ad nervos, & juncturæ ad juncturas denuò colligentur; quia ſurget corpus ſpirituale quod ſeminatum eſt animale: & reſurgens à mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Tunc in articulo diei illius veniente Sponſo clamor magnus omnes excitabit dormientes, & clamabit virtute magna & efficaciſſima: *Exite obviam mei*. Exite dormientes, & in occurſum Judicis feſtinate. Tunc plangent ſuper ſe omnes tribus terræ. *Tunc dicent montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos*. Exite de tumulis quos conſcientiæ memoria non accuſat, & videte Judicem benè ſibi conſcii & boni meriti gaudentes.

§. IV.

Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ [f] *& ornaverunt lampades ſuas*: id eſt conſcientias cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus. *Arguam te*, (inquit Dominus) *& ſtatuam te contra faciem tuam*. Poſuimus nos peccata noſtra poſt dorſum noſtrum dum hîc viveremus, & tanquam de actibus noſtris nulla eſſet ante Tribunal Chriſti facienda diſcuſſio, per negligentiam peccata multa oblivioni tradidimus. Sed qui ait, *Statuam te contra faciem tuam*, id eſt totam vitam tuam, quidquid cogitatu actuquè peccaſti, ante tuæ faciem mentis adducam: quæ cùm omnia ſimul videris, dicam: *Hæc feceſti & tacui*. Sic fieri arbitror horâ illâ, tale judicium fieri, Veritate (quæ Chriſtus eſt) in cordibus ſingulorum judicante. Heu, quanta tunc in mentem venient, quæ nunc vel nulla putantes, inconfeſſa atque impurgata relinquimus! Quod metuens pius ac prudens Rex Ezechias: *Recogitabo tibi*, inquit, *omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. Recogitabo, id eſt iterùm cogitabo, ne aliquid fortè oblitus ſim, neque aliquid injudicatum & indiſcuſſum remaneat. Ornant ergo lampades prudentes virgines oleo [g] quod in vaſis repoſuerant: ſed fatuarum virginum lampades extinguuntur, & quia tenebrarum opera fecerant, in tenebris remanſerunt. *Date nobis* (inquiunt) *de oleo veſtro*. Stulta petitio. Vix juſtus ſaluabitur, & vix etiam Sanctis juſtitiæ ſuæ oleum ſufficit ad ſalutem, quantò minùs & ſibi & proximis? Noë & Daniel & Job nec filium liberabunt, ſed ſicut anima quæ peccaverit ipſa morietur: ſic anima quæ juſtitiam fecerit, ſola ſaluabitur. *Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis*. Tardatum eſt: jam enim nequaquam juſtitiæ oleum venundatur. Jam Prophetæ & Apoſtoli aliiquè Doctores, qui hoc diſtrahere & habere venale habebant, à tali mercimonio quieſcunt, nec jam ulteriùs dicunt: *Sumite Pſalmum, & date tympanum*. Quid plura? *Quæ paratæ erant, intraverunt* cum

d *Ibidem num.* 4. e *Ibidem num.* 5.

f *Ibidem num.* 7. g *Ibidem num.* 8.

Digitized by Google

tum eo ad nuptias. Virgines ad nuptias intrant, quas introducet Rex in cubiculum ſuum: quia earum ſpeciem concupivit. Ibi de cæleſti cella vinaria promitur & propinatur vinum nouum, quod pariter bibet & miniſtrabit Filius hominis. *Et clauſa eſt janua.* (h) Quæ janua? Illa quæ nunc patet venientibus ab Oriente & Occidente, ut recumbant cum Abraham & Iſaac & Jacob in regno cælorum. Illa quæ ait: *Eum qui venerit ad me, non eiiciam foras.* Ecce quomodo patet nunc, quæ tunc in æternum claudetur. Veniunt homicidæ, & admittuntur: veniunt publicani & meretrices, & recipiuntur: veniunt ſodomitæ, molles, adulteri, fures & quicunque hujuſmodi, & patens eis janua non negatur. Multus enim eſt ad ignoſcendum, præſtabilis ſuper malitia qualicunque & quantacunque. Tunc autem quid dicet? *Clauſa eſt janua*, janua pietatis & miſericordiæ Chriſti. Quæ nunc lachrymis, gemitibus, ſuſpiriis & precibus pænitentium facilè patet, tunc clauſa eſt: nullius tunc pænitentia, nullius oratio, nullius gemitus ampliùs admittetur. Clauſa eſt illa janua, quæ Aaron poſt idolatriam recepit: quæ David poſt adulterium & poſt homicidium admiſit: quæ Petrum poſt trinam negationem non ſolùm non repulit, ſed claves ſuas ei obſervandas tradidit. Proinde Sponſus dicit: (i) *Quærite & invenietis: & qui quærit invenit.* Propheta quoque Jeremias loquitur ad eum: *Bonus es Domine animæ quærenti te.* Et item ſanctus Eſaias: *Quærite Dominum, dum inveniri poteſt.* Quomodò autem implebuntur Scripturæ? Neque enim quæ hîc inducitur quærens, una eſt ex his quibus ipſe ait: *Quæretis me, & non invenietis.* Sed attendite tres eſſe cauſas quæ interim occurrunt, & quærentes fruſtrari ſolent: cùm aut videlicet non in tempore quærunt, aut non ſicut oportet, aut non ubi oportet. Si enim omne tempus aptum eſt ad quærendum, cur ergo dicit Propheta: *Quærite Dominum dum inveniri poteſt?* Erit abſque dubio cùm inveniri non poterit, & ideo addit: *Ut invocetur dum propè eſt*: quia futurum eſt, jam non propè futurum. Aquo enim tunc non requiretur? *Mihi* (inquit) *curvabitur omne genu, &c.* Nec tamen invenietur ab impiis, quos ultores Angeli arcebunt profectò & tollent ne videant gloriam Dei. Fruſtra inclamabunt & fatuæ virgines, minimè prorsùs jam ad eas exit, *clauſâ januâ.* Sibi proinde dictum putent illæ: *Quæretis me, & non invenietis.* Cæterùm nunc tempus acceptabile (k) nunc dies ſalutis ſunt, tempus planè & quærendi & invocandi, quando plerumque & antequam invocetur adeſſe ſentitur. Audi denique quid polliceatur. *Antequam me invocetis* (inquit) *dicam: Ecce adſum.* Nec latuit benignitas hæc & facilitas temporis quod nunc eſt, illum qui in Pſalmo loquitur: *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua.* Quòd ſi per bona opera quæritur Deus, ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, præſertim quia Dominus apertè prænunciat venire noctem, quando nemo poteſt operari. Servemus quoque in vaſis oleum (l) ne fortè (quod abſit) clauſas jam nuptiarum januas fruſtra pulſantes, verbum audiamus amarum, & deintùs nobis Sponſus reſpondeat: *Neſcio vos.* Adhuc tamen mors poſita eſt nonmodò ſecùs iniquitatem, ſterilitatem, vanitatem, ſed & ſecùs introitum ipſius etiam voluptatis. Quocirca opus eſt *fortitudine* adversùs tentamenta peccati, ut rugienti leoni reſiſtamus fortes in fide, & ignita ipſius jacula hoc ipſo clypeo viriliter repellamus. Opus eſt *juſtitiâ*, ut operemur bonum. Opus eſt *prudentiâ*, ne cum fatuis virginibus reprobemur. Opus eſt denique *temperantiâ*, ne voluptatibus indulgentes, audiamus aliquando quod miſer ille epularum pariter & veſtium ſplendore finito, dum miſericordiam precaretur audivit: *Memento fili, quòd recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.* Planè terribilis eſt Deus in conſiliis ſuper filios hominum: ſed ſi terribilis eſt, etiam miſericors invenitur, dum futuri formam judicii non occultat. *Anima enim quæ peccaverit, ipſa morietur.* Et palmes qui fructum non fecerit, excidetur. Virgo cui defuerit oleum, à nuptiis excludetur. Et qui bona receperit in hac vita, cruciabitur in futura. Quod ſi fortè contingat in uno quolibet ſimul hæc quatuor inveniri, ea planè extrema deſperatio eſt. *Vigilate itaque* (m) *quia neſcitis diem neque horam*: quia vigilantibus & orantibus, non dormientibus & pigritantibus regnum cælorum præſtatur per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT X.

De duodecim portis Civitatis Jeruſalem, ſcilicet Regni Cæleſtis.

Ego Joannes vidi ſanctam civitatem Jeruſalem novam habentem portas duodecim. Ab Oriente portæ tres, & ab Auſtro portæ tres, & ab Occaſu portæ tres, & ab Aquilone portæ tres. *Apoc. 21.*

1. *Oſtenditur, Orientalem plagam cæleſtis Jeruſalem habere tres portas, per quas deſignatur triplex Innocentia. Prima innocentia eſt ſecundùm poteſtatem, ſecunda eſt ſecundùm ætatem, tertia eſt ſecundùm voluntatem.* 2. *Oſtenditur, Meridionalem plagam habere tres portas, per quas intelligitur triplex Juſtitia. Prima juſtitia eſt ſecundùm debitum, ſecunda eſt ſecundùm meritum, tertia eſt ſecundùm propoſitum.* 3. *Oſtenditur, Occidentalem plagam habere tres portas, per quas triplex ſignificatur Pænitentia. Prima pænitentia vocatur gratuita, ſecunda vocatur ſpontanea, tertia vocatur coactitia.* 4. *Oſtenditur, Aquilonarem plagam habere tres portas, per quas deſignatur tripartita Miſericordia. Prima miſericordia vocatur exterior, conſiſtens in diſtributione eleemoſynæ: ſecunda vocatur interior, conſiſtens in confeſſione ſacramentali: tertia vocatur poſterior, conſiſtens in contritione cordis.* 5. *Oſtenditur, per quatuor portas Cæleſtis Jeruſalem deſignari totidem portas, ſcilicet Orientalem, Meridionalem, Occidentalem, & Aquilonarem. Prima deſignat Innocentiam: per hanc*

h *Ibidem num. 9.* i *Ser. 75. in Cant. num. 3.* k *Ibidem num. 4.* l *Tract. de convers. ad Cleric. cap. 10. num. 21.*

m *Ser. in parabol. Euang. de X. virg. num. 9.*

Digitized by Google

hanc portam ingrediuntur parvuli baptizati. Secunda ſignificat Juſtitiam: per hanc portam Apoſtoli & Martyres ingreſſi ſunt. Tertia deſignat Pænitentiam: per hanc portam ingrediuntur pænitentes. Quarta deſignat Miſericordiã Dei: per hanc portam ingrediuntur latrones & fures, ſi tamen confeſſi & communicati libenter ſuſceperint pænam mortis pro ſuis ſceleribus. Oſtenditur, quatuor eſſe genera hominum obtinentium regnum cælorum.

§. I.

Conſiderandum nobis eſt (a) & delectabiliter recolendum, quid Joannes Apoſtolus Chriſti familiaris amicus inter cęteros Diſcipulos dilectus, & myſteriis cæleſtibus ultra omnes imbutus, de glorioſa & æterna civitate Jeruſalem dicat: *Ab Oriente*, inquit, *ejus portæ tres, & à Meridie portæ tres, & ab Occidente portæ tres, & ab Aquilone portæ tres.* Orientalis plaga tres portas habere deſcribitur: *Innocentia* tripartita eſſe dignoſcitur. Eſt enim Innocentia ſecundùm poteſtatem, & eſt Innocentia ſecundùm ætatem, & eſt Innocentia ſecundùm voluntatem. *Primò poteſtativam* innocentiam Chriſtus habuit, qui ſolus veraciter dicere potuit: *Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.* Venit diabolus (b) non princeps creaturarum, ſed peccatorum; non lucis, ſed tenebrarum; non vitæ, ſed mortis; non gaudii, ſed mæroris: *Et in me non habet quidquam*, id eſt, nihil eſt in me quod ad eum pertineat. Ipſe enim peccatum non fecit, nec unquam voluit, ſed nec peccare unquam potuit. Ad eum venit, ut videret ſi in eo maculam peccati aliquam inveniret: viderat eum trabeâ noſtræ mortalitatis indutum, morti vicinum, & in eo ſe credidit aliquid invenire quod ei in morte poſſet obiicere. Sed miſer ille deceptus eſt, quia in eo nihil invenit proprium, ſed per ipſum & jus quod habebat in aliis, amiſit antiquum. Denique (c) de Chriſto ſcriptum eſt: *Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus.* Peccatum quippè nec contraxit, nec commiſit: quia & illa ejus Nativitas, qua de Deo Patre ante ſecula genitus eſt Deus, eſt ineffabilis: & illa nihilominùs Nativitas, qua de Maria Virgine in fine temporum natus eſt homo, eſt incomprehenſibilis: ejus quoque vita, qua in mundo converſatus eſt, extitit ſingularis. Et fortaſſis propterea ipſe ſe lilium appellavit (d) quòd totus verſetur in liliis, & omnia quæ ipſius ſunt, lilia ſint, conceptio, ortus, converſatio, eloquia, miracula, Sacramenta, Paſſio, Mors, Reſurrectio, Aſcenſio: quid horum non candidum, & non ſuaviſſimè redolens? Tanta denique in *Conceptione* refulſit superni luminis claritas de ſupervenientis abundantia Spiritûs, ut ne ipſa quidem Virgo Sancta ſuſtinviſſet, ſi non ſibi obumbratum foret à virtute Altiſſimi. Porrò *Ortum* candidavit incorrupta virginitas Mariæ, *Converſationem* innocentia vitæ, *Eloquia* veritas, *Miracula* puritas cordis, *Sacramenta* pietatis arcanum, *Paſſionem* patiendi voluntas, *Mortem* libertas in moriendo, *Reſurrectionem* Martyrum fortitudo, *Aſcenſionem* exhibitio promiſſionum. Poteſtativa quidem innocentia [e] id eſt, prima innocentiæ porta cæteris eſt clauſa, ſed ſoli Chriſto aperta, teſtante Ezechiele Propheta: *Porta*, inquit, *Orientalis omnibus claudetur, ſolus enim Princeps ingredietur & egredietur per eam.* *Secundò* innocentiam ſecundùm *ætatem* illi poſſident, qui tam per imbecillitatem corporis, quàm per indiſcretam ſimplicitatem cordis malum perpetrare neſciunt, nec poſſunt. *Tertiò* innocentia ſecundùm *voluntatem* illorum eſt, qui etſi in levibus quibuſdam peccatis (ſine quibus hæc vita aut vix aut nullatenùs tranſigi poteſt) aliquando delinquunt, innocentiæ tamen puritatem in bona voluntate conſervant. Prima igitur innocentia eſt malum facere non poſſe: altera malum facere neſcire; ultima facere malum nolle.

§. II.

Et à meridie portæ tres. [f] Meridianá plaga, perquam deſignatur *Juſtitia, tres* portas habet: quare & ipſa Juſtitia tripartita eſt. Eſt enim Juſtitia ſecundùm debitum, & eſt Juſtitia ſecundùm meritum, & eſt Juſtitia ſecundùm propoſitum. *Primò* quidem juſtitia ſecundùm *debitum* eſt omnium Fidelium, & maximè Monachorum: quia iſti de die in diem ſatagunt reddere vota, quæ diſtinxerunt labia ſua, Prophetæ David conſilium ſequentes, qui dicit: *Vovete, & reddite Domino Deo veſtro.* Regula Sancti Benedicti omni homini proponitur [g] imponitur nulli: prodeſt ſi devotè ſuſcipitur & tenetur, non tamen ſi non ſuſcipitur, obeſt. Quod autem in voluntate eſt ſuſcipientis, non in voluntate proponentis, voluntarium meritò dixerim, non neceſſarium. Attamen hoc ipſum quod dico voluntarium, ſi quis ex propria voluntate ſemel admiſerit & promiſerit deinceps tenendum, profectò in neceſſarium ſibi ipſe convertit: nec jam liberum habet dimittere, quod ante tamen non ſuſcipere liberum habuit. Ideoquè quod ex voluntate ſuſcepit, ex neceſſitate jam tenebit: quia omninò neceſſe eſt eum reddere vota ſua quæ diſtinxerunt labia ſua, & ex ore ſuo aut condemnari jam aut juſtificari. Cæterùm felix eſt neceſſitas, quæ cogit in melius. Omnia proinde Sancti Benedicti Inſtituta, exceptis ſanè nonnullis de ſpiritualibus, verbi causâ, charitate, humulitate, manſuetudine, quæ non tam ipſum conſtat inſtituiſſe quàm Deum, & ob hoc penitùs non eſſe mutanda: de cętero reliqua univerſa non profitentibus quidem monita tantùm ſeu conſilia cenſenda ſunt, nec gravant non obſervata: cùm tamen profitentibus in præcepta, prævaricantibus in crimina fiant, ſive illis voluntaria vel fictitia, iſtis neceſſaria & tanquam naturalia non immeritò reputantur. Ita ſanè neceſſaria dixerim, ut ex eis minimè præjudicetur neceſſariis rationalibuſquè diſpenſationibus. Cæterùm juſtè exigitur ad ſoluendum [h] qui non cogitur ad vovendum. *Secundò* juſtitia ſecundùm *meritum* illorum eſt [i] qui penè illicita nulla committunt, nec tamen licitis uti volunt: ſed ea quæ retrò ſunt obliviſcentes, & ad anteriora ſeſe extendentes, per ſan-

a *Ser. de 12. portis cæleſt. Ieruſal. nu. 4. tom. 6. pag. 550.* b *Ser. 10. in ultim. Cæna. num. 74.* c *Ser. de 12. port. Civit. Ieruſalem. nu. 4.* d *Ser. 72. in Cant. num. 7.*

e *Ser. de 12. port. Civit. Ieruſal. num. 4.* f *Ibidem num. 5.* g *Tract. de præcept. & diſpenſat. cap. 1. num. 2.* h *Epiſt. 2. nu. 6.* i *Ser. de 12. port. Civit. Ieruſal. num. 5.*

Digitized by Google

ſancta deſideria indefeſſis fidei paſſibus, quotidianiſquè profectibus ad perfectionis culmen aſcendunt. Revera hi tales tam feliciter quàm fiducialiter dicere poſſunt cum Pſalmiſta: *Aperite mihi portas juſtitiæ, ingreſſus in eas confitebor Domino: hæc porta Domini, juſti intrabunt in eam*. Et illud cum Sancto Paulo Apoſtolo: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi: in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex*. Sed quo pacto eam quam ſibi repoſitam præſumit (k) coronam vocat juſtitiæ? An quoniam juſtè, jam & ex debito requiritur quodcunque vel gratis promittitur? Denique ait: *Scio cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare*. Dei promiſſum, ſuum appellat depoſitum: & quia credidit promittenti, fidenter promiſſum repetit. Promiſſum eſt quidē ex miſericordia, ſed jam ex juſtitia perſoluendum. Eſt ergo quam Paulus expectat, corona juſtitiæ; ſed juſtitiæ Dei, non ſuæ. Juſtum quippè eſt ut reddat quod debet. Debet autem quod pollicitus eſt. Et hæc eſt juſtitia de qua præſumit Apoſtolus, promiſſio Dei: ne ſi hanc contemnens, ſuam velit ſtatuere, juſtitiæ Dei non ſit ſubiectus: cujus tamen ſuę juſtitiæ ipſum Deus volvit habere conſortem, ut & coronæ faceret promeritorem. In eo enim ſibi juſtitiæ conſortem & coronæ ſtatuit promeritorem, cùm operum quibus erat illa repromiſſa corona, habere dignatus eſt coadiutorem. Porrò coadiutorem fecit, cùm fecit volentem, hoc eſt, ſuæ voluntati conſentientem. Itaque voluntas in auxilium, auxilium verò reputatur in meritum. *Tertiò* juſtitiam ſecundùm *propoſitum* illi retinent (l) qui quamvis ſuperfluis cogitationibus affligantur, & illecebroſis cupiditatibus abſtrahantur, dum tamen peccato pro viribus reſiſtere curant, ſuiquè propoſiti vigorem inviolabili tenore conſervant, dum cuncta adverſantia evenire pro ſuis meritis ſibi humiliter confitentur: omnia ſibiipſis in bonum cooperari creduntur. De talibus enim per Apoſtolum ſcriptum eſt: *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti*. In quo verbo non te terreat ſanctitatis nomen (m) quando non ſecundùm meritum ſed ſecundùm propoſitum, non ſecundùm affectionem ſed ſecundùm intentionem ſanctos vocat, juxta illud Prophetæ: *Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum*. Illam enim quam putas ſanctitatem ne ipſe quidem Paulus corruptibili adhuc gravatus corpore arbitrabatur ſe comprehendiſſe. *Vnum autem*, inquit, *quæ retrò ſunt oblitus, ad ea quæ ante me ſunt extendens, ſequor ad palmam ſupernæ vocationis*. Uides quia licet nondum apprehendiſſet braviū, habebat tamen propoſitum ſanctitatis. Et tu ergo ſi propoſueris in corde tuo declinare à malo, & facere quod bonum eſt, tenere quod accepiſti, & proficere ſemper in melius, ſed & ſi quid aliquando minùs rectè egeris (ut eſt humana fragilitas) non in eo perſiſtere, ſed pænitere & corrigere quantùm prævales; eris ſine dubio ſanctus es tu, ſed cui interim clamare neceſſe ſit: *Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum*.

§. III.

Et ab Occidente portæ tres. [n] Occidentalis plaga, per quam deſignatur *Pænitentia*, tres portas habere deſcribitur, quia pænitentia tripartita eſſe dignoſcitur. Eſt enim pænitentia gratuita, & eſt pænitentia ſpontanea, & eſt pænitentia coactitia. *Primò* pænitentiam *gratuitam* Joannes Baptiſta & pluſquam Propheta exhibuit: qui ab Archangelo Gabriele promiſſus, & Spiritu Sancto in utero ſanctificatus, cunctiſquè mortalibus qui ante eum fuerant, veridica Saluatoris voce eſt prælatus. Hic talis & tantus cùm eſſet, ſicut de Juſto (*ſcilicet Sancto Benedicto*) legitur, plùs appetiit mala mundi perpeti, quàm laudes: malens pro Deo fatigari laboribus, quàm vitæ hujus blandimentis perfrui: & ſoli Deo vacare cupiens relicta domo rebuſquè patris, deſertum petiit, & penè admirabilem pænitentiæ formam poſteris ſequendam proprio exemplo reliquit. Hæc pænitentia idcirco gratvita vocatur, quia gratis ſuffertur, imò offertur: quia pænitentiæ regula eſt, ut qui illicita nulla commiſit, licitis utatur ut ſibi placuerit. Quis ſic Eremum concupivit? [o] Quis ita ſublimiter legitur converſatus? Quis pænitentiam & regnum cælorum primus oſtendit? Poſt peccatum Adæ [p] ac poſt illius diluvii vaſtationem ſolemnem, electa eſt Juſtorum infinita propè pluralitas, cum quibus Deus facie ad faciem locutus fuiſſe dignoſcitur. Transfertur *Enoch*, eligitur *Noë*, vocatur *Abraham*, *Jſaac* diligitur, *Jacob* Deum facie ad faciem contemplatur, *Joſeph* ſalvator mundi vocatur: Nec tamen in ſermone Dei ad illos vel illorum ad homines facto, ſit aliqua mentio de regni cæleſtis perpetua manſione. *Moyſes* aſſumitur in Ducem populo Judæorum, Pharaoni in Deum conſtituitur: facit Deus per ipſum in Ægypto magnalia, mirabilia in terra Cham, terribilia in Mari rubro. Aſcendit Moyſes in caliginem in qua erat Deus, & datur ei in monte multiplex præceptorum auctoritas: loquitur cum Deo quaſi homo ad vicinum ſuum: non eſt occultatum à Moyſe, quod fecit Deus in occulto; & glorioſum nomen Adonai (quod omnibus fuerat obvelatum) ei revelatur: Sed in his omnibus regni cælorum memoria nec nominatur, nec auditur. Aſtat *Aaron* ſummus Sacerdos potentis virgæ geſtarius, unctus & delibutus cæleſtium ſacrariorum unctione: ſuccedit *Joſue*, & omnis illa Judicium multitudo: Nec eſt vel ulla tenuis facta mentio regni cæleſtis. Invenit Dominus *David* virum ſanctum ſecundùm cor ſuum, Salamonem filium ejus ſapientiâ cumulat ſingulari, & omnem illum prophetalem chorum Spiritus Sanctus ordinat & infundit: Et nihil de cæleſtis regni gloria prophetatur. Claudit *Elias* cælum annis tribus, & menſibus ſex: Eliſæus etiam mortuus mortuum vitæ reſtituit: Et ab his nec vel ulla ſcintilla beatæ manſionis cæleſtis elucet. Quid plura? A principio mundi uſque ad Joannem univerſitatis humanæ electionem recollige, & nec in ſermone vel opere illius Sanctuarii poteris reperire dulcedinem. Veni ergo ad Joannem Baptiſtam (q) & audi vocem exultationis, vocem novitatis, vocem

k *Tract. de grat. & lib. arb. cap. 19 num. 51.* l *Ser. de 12. port. Civit. Jeruſal. num. 5.* m *Ser. 38. diuer. num. 2.*

n *Ser. de 12. port. Civit. Jeruſal. num. 6.* o *Ser. de Sanc. Ioan. Bapt. nu. 12. tom. 6. pag. 750.* p *Ibidem. nu. 7.* q *Ibidem nu. 8.*

Digitized by Google

cem lætitiæ, verbum miſericordiæ, ſermonem gloriæ, largitatem gratiæ, quod celaverat Deus, tacuerat Angelus, latuerat Patriarchas, Prophetæ neſcierunt. *Pænitentiam* (inquit Joannes) *agite: appropinquavit enim regnum cælorum*. Verbum pænitentiæ dulce & glorioſum; verbum regni cælorum lætum & adorandum, illi ſoli primo conveniens, qui primus novi Teſtamenti fundamenta poſuit. *Secundò* pænitentiam *ſpontaneam* illi habent [r] qui poſt commiſſa peccata, poſt perpetrata flagitia, cùm à Sole juſtitiæ illuſtrantur, jam non ex neceſſitate ſed ex voluntate ſua Domino confitentur: voluntariâ ſolertiâ caventes, ut non regnet peccatum in eorũ mortali corpore, ſed regnet juſtitia. Et qui priùs exibuerant ſua membra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, nunc exhibent ea ſervire juſtitiæ in ſanctificationem: & qui filii noctis erant dum opera tenebrarum ſectabantur, per dignos fructus pænitentiæ filii lucis efficiuntur. *Tertiò* pænitentia *coactitia* eſt tepidorum, & mei ſimilium: qui nullo igne charitatis accenſi, nullo fervore devotionis animati, ſpiritum libertatis nondum ſequuntur; ſed in corpore conſuetæ puſillanimitatis ſeſe verſãtes, ſpiritu ſervitutis iterùm deprimuntur, & ad explendum regularium obſervantiarum debitum modum vix Prælatorum ſeveritate compelluntur. Nullatenùs tamen de talibus deſperandum eſt: quia ſi ſuſceptum ſemel Chriſtianæ ſervitutis jugum patienti perſeverantia ferant, in patientia ſua poſſidentes animas ſuas, in cæleſtem Jeruſalem per portam pænitentiæ intrant.

§. IV.

Et ab Aquilone portæ tres. (s) Aquilonaris plaga, per quam deſignatur *Miſericordia*, tres portas habet: quarum prima eſt Exterior, altera Interior, tertia Poſterior, id eſt, ultima. *Prima* porta miſericordiæ *exterior* eſt in *eleemoſynarum diſtributione*: quia mundi hujus amatores Chriſtum duntaxat in fundamento habentes, quamvis rerum temporalium lucris toto mentis deſiderio inſerviant, & per omnia carnis ſuæ voluptatibus obedire non timeant horâ tamen mortis inſtante, dum peccatorum ſuorum reſpectu & ſempiternæ ultionis metu introrsùs concutiuntur, quæ injuſtè acquiſiverant & illicitè poſſederant, pro ſalute animarum ſuarum egenis & pauperibus Deoquè famulantibus erogant. Credendum eſt itaque eos qui ejuſmodi ſunt, ſanctæ Eccleſiæ ſuffragiis atque etiam Fidelium beneficiis multùm juvari, dum ab eis recipiunt opem interceſſionis, quos ſecundùm Domini præceptum ſibi fecerant amicos de mammona iniquitatis, ut ab eis reciperent æterna, quibus largiti ſunt temporalia. Habent Evangelia & perfectionis conſilium (t) & remedium infirmitatis: *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra*: hæc perfectio eſt. Siquidem Filius hominis ubi caput reclinaret, non habebat. Petro & Joanni nec argentum nec aurum erat. Paulus victu ſimplici veſtituquè contentus, hæc ipſa labore manuum acquirebat. Sed non omnes capiunt verbum hoc, ſicut nec conſilium caſtitatis. Quid dicitur populo? *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula*. Verba Domini ſunt, & quod loquitur, tale eſt. Firma equidem ſtat immobiliſquè ſententia, eos qui *volunt in hoc ſeculo divites fieri, incidere in tentationem laqueumquè diaboli*: ſed quia miſereor ſuper turbam, & ipſum quoque camelum (quod homo non poteſt) per foramen acûs traducere poſſum. Cavete ſaltem à verbo aſpero, qui laqueum venantium minimè declinatis. Veſtite nudum, egenum alite, viſitate infirmum, ne fortè audire contingat ſermonum durum, aſperum verbum, auditionem malam: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & Angelis ejus*. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*. Ac ſi manifeſtiùs dicat: Væ vobis divites, qui habetis conſolationem veſtram. Attamen unum jam ſupereſſe videtur: Communicate eam pauperibus quorum eſt regnum Dei, ut cùm venerit hora eorum, reminiſcantur, & deficientes vos recipiant in tabernacula ſua: & conſolationem ſuam, quã modò prudenter expectant, dum veſtram vos ipſi præripitis, miſericorditer communicent deſolatis. *Menſuram* enim *bonam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinus eorum*. Regnum itaque cælorum (u) pauperum eſt: & eſt regiæ poteſtatis beare pro voluntate amicos. *Facite* (inquit Dominus) *vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula*. Et hæc quidem terrena ſunt (x) ſed cæleſtia mercantur. Sic itur ad aſtra. Talibus hoſtiis promeretur Deus. Iſtorum eſt enim regnum cælorum, qui vobis in terra viventium reddere poterunt pro his terrenis vitam & gloriam ſempiternam. *Secunda* porta miſericordiæ *interior*: dicitur *omnis Confeſſio* (y) quia hoc habet Fides Catholica & pietas Chriſtiana, quoniam peccatorum quiſque quamlibet immundus, quamlibet ſit ſceleratus, ſi inſtante mortis articulo per veram Confeſſionem emundatus fuerit, pænas æterni incendii nullatenùs eſt intraturus: quia ſi omnia in Confeſſione lavantur, profectò confitentes à regno miſericordiæ non excluduntur. Dicit enim Propheta David: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi: & tu remiſiſti impietatem peccati mei*. Confeſſio igitur (z) eſt peccatoris vita, juſti gloria. Video David dicentem: *Peccavi*, & audientem: *Tranſtulit Dominus peccatum tuum à te, & non morieris*. Conſidero Mariam Magdalenam, ſi non verbis, tamen operibus publicè ſua crimina confitentem, & Dominum pro ea reſpondentem: *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multùm*. Reſpicio Principem Apoſtolorum negantem timidè, amariſſimè flentem, Chriſtum verò illum reſpicientem. Felicem Latronem intueor ſe accuſantem, Chriſtum verò excuſantem, & Dominum promittentem: *Hodie mecum eris in paradiſo*. O quàm ſublimis eſt iſta confeſſio, per quam de patibulo ad Regnum, de terra ad Cælum, de cruce Latro damnatus ac crucifixus ad Paradiſum aſcendit! *Tertia* miſericordiæ *poſterior* porta vocatur *contritio cordis*: (a) quia cùm reſpectu ſummæ clementiæ cor peccatoris compungitur, oculis Divinæ pietatis quaſi ſacrifi-

r *Ser. de 12. port. Civit. Jeruſal. num. 6.* s *Ibidem nu. 7.* t *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 3. num. 8.*

u *Epiſt. 103. num. 1.* x *Epiſt. 290.* y *Ser. de 12. port. Civit. Jeruſ. num. 7.* z *Ser. 40. diuer. num. 2.* a *Ser. de 12. port. Civit. Jeruſ. num. 7.*

crificium veſpertinum offertur. Ille quoque cujus natura pietas, cujus opus miſericordia eſt, multos de talibus ſalvare creditur. Hæc porta idcirco *poſterior* appellatur, quia poſt omnes alias ſuccurrere probatur. Nam ſi largitio eleemoſynarum non adſit, & oris Confeſſio deſit: Deus tamen qui abſconditorum eſt cognitor, cor contritum & humilitatum non ſpernit, ſed ſpiritus humiliati ſacrificium quandoque libens ſuſcipit, juxta quod Sancti Spiritus organum Ezechiel Propheta ait: *In quacunque hora ingemuerit peccator, ſaluus erit*. Et hæc eſt (b) gratia Crucis Chriſti, & virtus. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur & vivat*. Quantum verò mihi videtur, vox Chriſti reſurgentis eſt iſta. Ac ſi dicat: Velit nolit Judæus, vivo ego. Nolo mortem peccatoris, qui mori volui pro peccatoribus. Volo ut fructuoſa ſit mors mea, & copioſa per eam redemptio.

§. V.

Cæterùm Dominus quoque dicit: (c) *Contendite intrare per anguſtam portam: quia arcta & anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam*. O quàm terribiliter & ſalubriter vox iſta ſummæ Veritatis tardos & tepidos viatores, puſillanimes & deſides aſcenſores terruit: quæ ipſis etiam perfectiſſimis diſcipulis libero volatu cæleſtem Jeruſalem intraturis contentionem, portæ ſingularitatem, ingreſſûs difficultatem, electorum paucitatem interpoſuit! *Arcta eſt via* inquit, *quæ ducit ad vitam*. *Arcta* eſt ſiquidem in peccatorum ablutione, ſed multò *arctior* eſt in carnis animæquè ſeparatione, *arctiſſima* verò eſt in extrema Judicis examinatione. Attamen *benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis*: qui terrori conſolationem miſcuit, ne deſperemus: anguſtiæ latitudinem oppoſuit, ut præſumamus, præſumendo curramus, currendo perveniamus. Nam alibi ipſe Dominus ait: *Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob in regno cælorum*. Propheta quoque & præco veritatis, homo ſecundùm cor Dei David dicit: *Dicant qui redempti ſunt à Domino, quos redemit de manu inimici, & de regionibus congregavit eos, à ſolis Ortu & Occaſu, ab Aquilone & Mari*. Per ſolis Ortum deſignans *Innocentiam*, per Meridiem *Juſtitiam*, per Occidentem *Pænitentiam*, per Aquilonem *Miſericordiam*. *Primò* quidem ab *Oriente* (d) id eſt, per *portam Innocentiæ* Innocentes ſunt ingreſſi: qui ante ſcientes mori quàm loqui, pro Domino ſunt trucidati. An verò (e) de Innocentium coronis quis dubitet? Ille pro Chriſto trucidatos Infantes dubitet inter Martyres coronari, qui regeneratos in Chriſto non credit inter adoptionis filios numerari. Alioquin quandò coævos ſibi pueros Puer ille qui natus eſt nobis non contra nos, propter ſe pateretur occidi (quod utique ſolo nutu poterat prohibere) niſi melius aliquid eis provideret? ut quemadmodùm cæteris infantibus tunc quidem Circumciſio, nunc verò Baptiſmus ſine ullo propriæ voluntatis uſu ſufficit ad ſalutem, ſic nihilominùs pro eo ſuſceptum martyrium illis ſufficeret ad ſanctitatem. Si quæris eorum apud Deum merita ut coronarentur, quære & apud Herodem crimina ut trucidarentur. An forè minor Chriſti pietas, quàm Herodis impietas, ut ille quidem potuerit innoxios neci dare, Chriſtus non potuerit propter ſe occiſos coronare? Hi ſunt planè Martyres tui Deus, vt in quibus nec homo nec Angelus meritum invenit, ſingularis tuæ prærogativa gratiæ evidentiùs commendetur. *Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem*. Per hanc portam *Innocentiæ* (f) etiam ingrediuntur paruuli per Baptiſmum renati: qui Sacramento regenerationis accepto, ſi mox aut paulò poſt à corpore ſoluuntur, proculdubio ad cæleſtem Jeruſalem per portam Innocentiæ ingrediuntur. *Secundò à Meridie*, id eſt, *per portam Juſtitiæ* Apoſtoli & Martyres ſunt ingreſſi. Et rectè perfecti omnes *Meridiei* comparantur, quia & ibi moroſior eſt ſtatio Solis, & feruentior ardor caloris, & copioſior ſplendor lucis. Sol juſtitiæ in ipſis non occidit nec tepeſcit, ſed invaleſcit & incaleſcit, ſicut ſcriptum eſt: *Sapiens ſicut ſol permanet, ſtultus ut luna mutatur*. Porrò ſplendor operis & fervor dilectionis, quantus in ipſis fuit Sanctis, eluceſcit, nec tam indiget expoſitione quàm imitatione. *Tertiò ab Occidente*, id eſt, per portam *Pænitentiæ* Maria Magdalena eſt ingreſſa: quæ merito peccatorum ſuorum ante fuerat habitatio dæmonum, ſed reſpectu divinæ gratiæ poſtmodùm compuncta flendo & pænitendo, & Salvatorem ſuum ſingulari amore colendo, facta eſt Sancti Spiritus templum. Per hanc etiam portam ingrediuntur pænitentes: qui quaſi in occiduis partibus converſantes, & de interioribus tenebris ad terram tenebroſam & opertam mortis caligine properantes, cùm à Sole juſtitiæ illuſtrantur, ſi omnibus pompis Satanæ & operibus tenebrarum perfectè abrenunciant, in ſupernam Jeruſalem per portam pænitentiæ intrant. *Quartò ab Aquilone* (g) id eſt, per *portam Miſericordiæ* ingreſſus eſt Latro ille Evangelicus, qui de profundo iniquitatis & ignorantiæ ſola Dei bonitate eductus, in ipſo mortis articulo ab ore putei gehennæ in delicioſam Paradiſi amænitatem eſt reductus. Per hanc portam ingrediuntur forſitan & illi, qui per totam vitam ſuam flagitiis & iniquitatibus ſervientes, cùm morti pro ſuis ſceleribus addicuntur, ſi plenam ſatisfactionem de malorum ſuorum perpetratione per veram cordis contritionem offerunt Deo, in Cæleſtem Jeruſalem per portam miſericordiæ quandoquè intraturi ſunt. Scriptum eſt enim: *Quacunque hora peccator ingemuerit, ſaluus erit*. Et alibi: *Ubi te invenero, ibi te judicabo*. Iterùm: *Sacrifitium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies*. Reſtat quoque videndum iſtæ quatuor quàm contrariæ & quàm oppoſitæ ſibi inveniantur, videlicet Innocentia pænitentiæ, Juſtitia miſericordiæ, & è converſo. Nam qui innocens eſt, non quærit pænitentiam, & qui pænitens eſt, non habet innocentiam: ſimiliter qui juſtus eſt, non advocat miſericordiam, & qui miſer eſt, non poſſidet juſtitiam. Porrò (h) quatuor ſunt genera hominum regnum cælorum poſſiden-

b *Ser. 13. diuer. num. 1.* c *Ser. de 12. port. Civit. Ierus. nu. 1.* d *Ibidem num. 2.* e *Ser. in natali Sanct. Innocent. num. 2.*

f *Ser. de 12. port. Civit. Ierus. num. 2.* g *Ibidem num. 3.* h *Ser. 99. diver.*

Digitized by Google

dentium. Alii violenter *rapiunt*, alii *mercantur*, alii *furantur*, alii ad illud *compelluntur*. *Primò* quidem illi *rapiunt* regnum cælorum, qui derelinquunt omnia, & ſequuntur Chriſtum. De quibus dicitur: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*. *Secundò* illi *mercantur* regnum cælorum, quibus loquitur in Evangelio Dominus: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula*. Tales dicuntur mercatores, quia dant in præſenti pauperibus temporalia quæ poſſident, ut in futuro recipiant ab eis æterna. Neceſſe eſt enim omnes, qui in futuro judicio examinandi ſunt, vel eſſe Judicis amicos, vel apud Judicem interceſſores habere amicos. Habent ergo primum beatitudinis locum, qui intercedunt: habent & hi pro quibus intercedunt, ſecundum beatitudinis locum. *Tertiò* ſunt alii qui nonnulla bona occultè faciunt, pro quibus merentur regnum cælorum: ſed tamen *furari* illud dicuntur, quia laudem humanam vitantes, ſolo divino teſtimonio contenti ſunt. Horum figuram tenuit mulier illa Evangelica, quæ fluxum ſanguinis patiens cogitavit intra ſe dicens: *Si tetigero fimbriam veſtimenti ejus, ſalva ero*. Quo dicto acceſſit occultè & tetigit, & ſalva facta eſt. *Quartò* alii ſunt qui *compelluntur*, verbi gratiâ, pauperes neceſſarii, quos ſcilicet hîc ignis paupertatis Deo diſpenſante purgat, ne in futuro ignis judicii puniat. De quibus ſcriptum eſt: *Compelle intrare, ut impleatur domus mea*. Compelluntur & multi alii, variis neceſſitatibus & oppreſſionibus afflicti: qui mirâ Dei providentiâ dum tẽporalem pænam ſi non libenter tamen patienter ſuſtinent, vitam conſequuntur æternam. Sufficit enim ad ſalutem (i) corporis moleſtias patienter ferre: ſed cumulus eſt, etiam libenter in fervore ſpiritûs eas amplecti. Regnum cælorum pauperum eſt: (k) & eſt regiæ poteſtatis beare pro voluntate amicos. *Facite* (inquit Dominus) *vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defeceritis recipiant vos in æterna*. In quorum numero indignos nos ſervos Nominis ſui (l) ipſa conſtituere dignetur miſericordia, quæ ab æterno eſt & uſque in æternum ſuper electos, in medio quidem aliquatenùs oſtendens liberum arbitrium, meriti gratiâ; principium & finem omninò ſoli vendicans ſibi: ut ſit nobis *Alpha & Omega* Dominus Deus noſter, & pro utroque jure clamemus: *Non nobis Domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*. Amen.

DEO GRATIARUM ACTIO,

ET BEATO BERNARDO,

Servo ejus dulci & fideli.

S. Bonavent. Concluſ. tract. medit. de vita Chriſti.

i *Ser. 25. diver. num. 5.* k *Epiſt. 103. num. 2.* l *Ser. 4. de verb. Eſa. num. 4.*

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Duodecima,

De ultimo fine hominis, ſcilicet Beatitudine, quam nobis fructificavit Crux & Paſſio Chriſti.

Nunc habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam. S. Paul. Rom. 6.

CAPUT I.

De vita æterna hominis, quæ conſiſtit in clara viſione Dei.

Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti *Jeſum* Chriſtum. *Joan.* 17.

1. *Oſtenditur quid ſit videre Deum ſicuti eſt. Docemur mundare oculum noſtrum à triplici ſorde, id eſt à concupiſcentia carnis, à concupiſcentia gloriæ temporalis, à conſcientia præteritorum delictorum: ut mereamur videre Deum in cælis.* 2. *Oſtenditur, magnam fore excellentiam oculorũ quibus videbimus Deum, ſi interim fluant lachrymis, & crebris compunctionibus atterantur. Docemur, oculos noſtros mundandos eſſe fide, obedientiâ, ſanctimoniâ vitæ, ut mereamur poſt reſurrectionem noſtram videre Deum.* 3. *Oſtenditur, tripliciter nos fruituros Deo, videntes eum in omnibus creaturis, habentes eum in nobis ipſis, & ipſam cognoſcentes in ſemetipſa Sanctam Trinitatem. Agitur de Beatitudine hominis quoad animam, ſecundùm triplicem naturam, rationalem, concupiſcibilem, & iraſcibilem.*

§. I.

Scimus quoniam cùm apparverit ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt. 1. Joan. 3.

STUDIOSIS mentibus Verbum ſponſus frequenter apparet nunc (a) & non ſub una ſpecie. Quid ita? Profectò quoniam nondum videtur *ſicuti eſt*. Nempè illa viſio ſtat, quia forma ſtat quæ tunc videtur. Eſt enim, nec ullam capit ex eo quod *eſt*, *fuit*, *erit*, mutationem. Tolle nempè *fuit* & *erit*, unde jam tranſmutatio aut viciſſitudinis obumbratio? At quidquid veniens ex eo quod *fuit*, non ceſſat tendere in id quod *erit*, tranſitum ſanè habet per *eſt*, ſed omninò non eſt. Nam quomodò eſt, quod nunquam in eodem ſtatu permanet? Solum proinde verè eſt, quod nec à *fuit* præciditur, nec ab *erit* expungitur: ſed ſolum atque inexpugnabile remanet ei *eſt*, & manet quod eſt. Nec *fuit* ſanè tollit illi eſſe ab æterno, nec *erit* eſſe in æternum: ac per hoc ſibi vendicat verum eſſe, id eſt increabile, interminabile, invariabile. Cùm igitur ipſe qui ſic eſt, imò qui non ſic aut ſic eſt, videtur ſicuti eſt, ſtat ut dixi illa viſio, quia nulla eam interpolat viciſſitudo. Et tunc ille de Evangelio unus omnibus, qui ſic vident, denarius redditur in vna ſpecie quæ offertur. Nam & quod apparet, ut invariabile in ſe eſt, ita invariabiliter intuentibus præſtò eſt: & quibus apparet, nil videre deſiderabilius volunt, nil poſſunt videre delectabilius. Quando ergo illa vel faſtidiet aviditas, vel ſe ſubtrahet ſuavitas, vel fraudabit veritas, vel deficiet æternitas? Quòd ſi in æternum extenditur videndi copia pariter & voluntas: quomodò non plena felicitas? Nil quippè aut deeſt jam ſemper videntibus, aut ſupereſt ſemper volentibus. At talis viſio non eſt vitæ præſentis, ſed in noviſſimis diebus reſervatur, his duntaxat qui dicere poſſunt: *Scimus quia cùm apparuerit ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt*. Et nunc quidem apparet quibus vult, ſed ſicut vult, non *ſicuti eſt*. Non Sapiens, non Sanctus, non Propheta videre illum *ſicuti eſt* poteſt aut potuit in corpore hoc mortali, poterit autem in immortali, qui dignus habebitur. Oſtendet nobis Filius, ut pollicitus eſt, *ſemetipſum* (b) non in forma ſervi, ſed in forma Dei. Oſtendet etiam nobis *Patrem & Spiritum Sanctum*, ſine qua nimirùm viſione nihil ſufficeret nobis: quoniam *hæc eſt vita æterna, ut cognoſcamus verum Deum, & quem miſit Jeſum Chriſtum*, & in eis (quod non eſt dubium) etiam Spiritum

S. Bernard. Abb. juxta eius libror. edit. authore Horſtio in VI. Tom. impreſſ. Pariſiis an. 1667. a *Ser.* 31. *in Cant. num.* 1.

b *Ser.* 4. *de omn. Sanct. num.* 3.

Digitized by Google

ritum utriuſque. Tranſiens quippè miniſtrabit nobis, novas utique & uſque ad tempus illud nobis penitùs inexpertas delicias manifeſtæ ſuæ contemplationis. Undè & Beatus Joannes in Epiſtola ſua: *Nunc*, inquit, *filii Dei ſumus, ſed nondum apparuit quid erimus*. Et addit: *Scimus autem quoniam cùm apparuerit ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt*. Et ipſe Dominus ait: (c) *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Beati planè & omninò beati, qui videbunt in quem deſiderant Angeli proſpicere, quem videre vita æterna eſt. Tibi dixit cor meum, exqviſivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. Quid enim eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram? Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Quandò adimplebis me lætitiâ cum vultu tuo? Væ mihi ab immunditia cordis mei, qua impediente necdum mereor ad beatam illam viſionem admitti. Quanta ſollicitudine, Fratres, quanto ſtudio danda eſt opera ut mundari poſſit oculus, quo videndus eſt Deus? Et ego quidem triplici ſorde inquinari me ſentio, concupiſcentiâ *carnis*, & concupiſcentiâ *gloriæ temporalis*, & *præteritorum* conſcientiâ *delictorum*. Sunt enim in anima motus quidam utrorumque deſideriorum, quos nec ratione nec viribus extinguere poſſum, quamdiu ſum in hoc ſæculo nequam, & in corpore mortis teneor alligatus. Attamen contra ſordes iſtas duas *Orationis* oppono remedium, & propterea ſicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum, ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri: qui ſolus mundus eſt, & poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine. Sic & contra peccati conſcientiam remedium *Confeſſionis* eſt inſtitutum, & omnia in Confeſſione lavantur. Ecce hæc ſunt quæ mundant oculum cordis, *Oratio* & *Confeſſio*. Porrò, *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Videbunt quidem in fine ſæculi facie ad faciem: videbunt etiam nunc, ſed per ſpeculum & in ænigmate: & nunc cognoſcent ex parte, perfectè poſtea cogituri. Videtur & hîc (d) ſed ſicut videtur ipſi, & non ſicuti eſt. Nam neque hoc luminare magnum (Solem loquor iſtum quem quotidie vides) vidiſti tamen aliquando ſicuti eſt, ſed tantùm ſicut illuminat (verbi causâ) aërem, montem, parietem. Quod nec ipſum quidem aliquatenùs poſſes videre, ſi non aliqua ex parte ipſum lumen corporis tui pro ſui ingenita ſerenitate & perſpicuitate cæleſti lumini ſimile eſſet. Non denique alterum membrum corporis capax eſt luminis, ob multam utique diſſimilitudinem. Sed nec ipſe oculus cùm turbatus fuerit, lumini propinquabit, nimirum ob amiſſam ſimilitudinem. Qui ergo turbatus ſerenum nullatenùs Solem videt propter diſſimilitudinem, ſerenus aliquatenùs videt propter nonnullam ſimilitudinem. Profectò ſi pari prorsùs puritate vigeret, videret omninò inoffenſa facie eum ſicuti eſt, propter omnimodam ſimilitudinem. Ita & Solem juſtitiæ illum qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, videre in hoc mundo ſicut illuminat illuminatus poteſt, tanquam in aliquo ſimilis: ſicuti eſt, omninò non poteſt, tanquam nondum perfectè ſimilis. Propterea dicit Propheta: *Accedite ad eum & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur*. Ita ſanè, ſed ſi quantum ſatis eſt illuminamur, ut *revelata facie ſpeculantes gloriam Dei, in eandem imaginem transformemur de claritate in claritatem tanquam à Domini Spiritu*, ait Apoſtolus.. Ergo accedendum eſt ad eum, non irruendum (e) ne irreverens ſcrutator Majeſtatis opprimatur à gloria. Nec locis ſanè accedendum eſt, ſed claritatibus, ipſiſquè non corporeis, ſed ſpiritualibus tanquam *à Domini Spiritu*. A Domini planè, & non à noſtro, quamvis in noſtro. Qui itaque eſt clarior, ille propinquior: eſſe autem clariſſimum, perveniſſe eſt. Porrò jam præſentibus non aliud eſt videre ſicuti eſt, quàm eſſe ſicuti eſt, & aliqua diſſimilitudine non confundi.. Sed id tunc, ut dixi, quando *videbimus eum ſicuti eſt*.

§. II.

Neque ſimpliciter oculis (f) ſed *oculis tuis conſiderabis*, ait Dominus in Pſalmo 90. Iſtis utique oculis qui nunc languent præ inopia, & deficiunt dum ſperas in Deum tuum. Et verè, Fratres, deficiunt oculi dum ſperamus. *Quod enim videt quis, quid ſperat? Spes* (inquit Apoſtolus) *quæ videtur, non eſt ſpes*. Ipſis ergo jam tunc conſiderabis oculis, quos modò quidem nec lavare audes in cælum: ipſis planè conſiderabis oculis, qui toties interim fluunt lachrymis, ac crebris compunctionibus atteruntur. Nec enim novos tibi oculos inſtaurandos putes, ſed tuos utique reſtaurandos. Quid tamen de oculo dixerim, etſi minutiſſima, eminentiſſima tamen excellentiſſimaquè humani corporis portione? Repoſita eſt in ſinu noſtro beata ſpes, ex promiſſione utique Veritatis, nec *capillum quidem de capite periturum*. Fortè tamen idcirco ſignanter viſio promittitur oculorum (g) quòd hoc quidem ſummum interim animæ deſiderium videatur, ut videat bona: *Credo* (inquit Propheta) *videre bona Domini in terra viventium*. Supremas nimirùm corporis ſui feneſtras ſupernæ aperiri deſiderat Veritati, per ſpeciem ambulare geſtiens potiùs quàm per fidem. Sanè fides ex auditu, non ex viſu. Denique *ſubſtantia eſt ſperandarum rerum, argumentum non apparentium*. Et in fide ergo ſicut & in ſpe deficit oculus, auris proficit ſola. *Dominus Deus aperuit mihi aurem*, ait Propheta: ſed quandoque etiam oculum revelabit. Erit quando jam non dicetur: *Audi filia & vide, & inclina aurem tuam*: Sed *leva* potiùs *oculos tuos & contemplare*. Quid? Planè *jucunditatem & exultationem, quam theſaurizat ſuper te Dominus Deus tuus*. Quid? Planè nonmodò ea quæ interim quidem etſi non videre adhuc & audire, tamen & credere potes: verumetiam quod ſicut non vidit oculus, ſic nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quod præparavit Deus diligentibns ſe. Nimirùm tanta capiet oculus reſurrectionis, quanta nec auditus nec animus ipſe nunc capiat. Dignum quippè fuerat (h) per ſuperiores oculorum feneſtras veritatem intrare ad animam: ſed hoc nobis ô anima, ſervatur in poſterum, cùm videbimus facie ad

fa-

c *Ser. 1. de omn. Sanct. num.* 13. d *Ser. 31. in Cant. num.* 2.

e *Ibidem num.* 3. f *Ser. 8. ſuper. Pſal. 90. num.* 2. g *Ibidem num.* 3. h *Ser. 28. in Cant. num.* 5.

ciem. Nunc autem unde irrepſit morbus, inde remedium intret, & per eademmet ſequatur veſtigia vita mortem, tenebras lux, venenum ſerpentis antidotum veritatis:& ſanet oculum qui turbatus eſt,ut ſerenus videat quem turbatus non poteſt. Auris primò facta eſt mortis janua, prima aperiatur & vitæ. Auditus qui tulit, reperaret viſum: quoniam niſi crediderimus,non intelligemus.Ergo auditus ad meritum, viſus ad præmium. Unde Propheta: *Auditui meo*, inquit, *dabis gaudium & lætitiam*: quòd fidelis retributio auditionis ſit beata viſio, & beatæ meritum viſionis ſit fidelis auditio: *Beati* (ait Dominus) *mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Porrò fide oportet mundari oculum qui videat Deum, quemadmodùm habes: *Fide mundans corda eorum*. Interim verò dum necdum paratus eſt viſus, auditus excitetur, auditus excipiat Veritatem. Felix cui Veritas atteſtatur dicens: *In auditu auris obedivit mihi*. Dignus qui videam, ſi priùs quàm videam,obediſſe inveniar. Securus videbo eum, ad quem me munus obedientiæ præceſſerit. Ob hanc denique tam vehementem animæ concupiſcentiam videndi (i) ſcilicet quod audit & credit, alium quoque evidentiſſimum futuræ præconem reſurrectionis ipſorum propriam mentionem feciſſe arbitror oculorum: *Rurſùm* (ait Job) *circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum: quem viſurus ſum ego ipſe & non alius, & oculi mei conſpecturi ſunt*. Et adjecit: *Repoſita eſt hæc ſpes mea in in ſinu meo*. Fortè tamen conſiderandum eſt attentiùs quod ait, *Oculi mei*,[k] ſicut & in Pſalmo, *Oculis tuis conſiderabis*. Numquid enim mei eſſe oculi nunc videntur? Planè non mei. Nonnunquã ſanè viſi ſunt fuiſſe mei, quod ipſi quoque ad eam pertinere noſcantur, quam malè ſervaturus accepi paternæ ſubſtantiæ portionem. Nempe velociter profligata eſt, univerſam citiùs diſſipaui. Occupauit membra omnia lex peccati, liberè intrabat mors per feneſtras meas, cujus nimirùm factus eram ſeruus etiam ego ipſe. Deinde numquid meus tunc oculus erat,quando deprædabatur animam meam? Sed & tu quonam modo tuos eſſe dixeris oculos[l]quos ſanè toties ſomnus occupat, fumus turbat, exiguus pulvis ſuaciat, noxius humor obnubilat, dolor acerbus excruciat, vel ipſa demùm nouiſſima mors excæcat? At tunc planè tui erunt, quando omnia iſta non erunt, ut verè iam tuis oculis conſiderare ſit, quibus nimirùm pro libitu deinceps vtaris ad omnia tam liberè quàm ſecurè. Neque enim avertendi de cætero erunt oculi ne videant vanitatem, quòd puriſſimam videant veritatem: multò minùs intrabit per feneſtras mors, quòd ipſa quoque inimica noviſſima deſtruatur. An verò times eos è tanta plenitudine luminis, ubi ſinguli juſti tanquam ſinguli Soles fulgeant, aliquando caligaturos fore? Timendum id planè eſſet,ſi non ipſos quoque oculos ſicut cætera humani corporis membra reſurrectio glorificaret. Dominus Deus ait:[m] *Et oſtendam illi ſalutare meum*. Nimirùm extunc videre merebitur quod optavit, cùm ſibi Rex gloriæ glorioſam exhibebit Eccleſiam, non habentem maculam ob ſplendorem diei, ſed ne rugam ob omnimodam plenitudinem ſui. Alioquin ad illius fulgorem luminis ſicut non impurus, ſic nec turbatus quidem in aliquo animus vel inquietus aſſurgit. Inde eſt quòd nunc quoque ſanctimoniam & pacem ſectari præcipimur, quòd ſine his nemo videat Deum.Cùm ergo repleverit in bonis deſiderium tuum, ut non aliud ſit quod requiras, ſerenato penitùs ex ipſa plenitudine animo, videre jam poteris ſerenitatem illam, illam plenitudinem Majeſtatis, ſimilis Deo factùs, quòd videas eum ſicuti eſt: aut fortè jam plenus omni gloria in ſemetipſo, etiam foris ſalvationem quam operatus eſt Deus, & plenam Majeſtate ejus omnem terram undiq; circumſpiciet delicioſiſſimi ſæculi habitator. Ad hoc quoque referri poſſe videbitur quod adjecit: *Et oſtendam illi ſalutare meum*. Ac ſi diceret: (n) Non jam in fide erudiam, non jam exercebo in ſpe, ſed ſpecie adimplebo. *Oſtendam illi ſalutare meum*, oſtendam illi Ieſum meum, ut in æternum jam videat in quem credidit, quem dilexit, quem ſemper optavit. *Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis*. Oſtende nobis ſalutare tuum, & ſufficit nobis. Qui enim videt illum, videt & te: quia ipſe in te, & tu in ipſo es. *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcamus te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*.

§. III.

Tripliciter in æterna illa (o) & perfecta Beatitudine fruemur Deo. *Primò* quidem videntes eum in omnibus *creaturis*: *ſecundò habentes* eum in *nobiſipſis*: *tertiò*, quòd his omnibus ineffabiliter jucundius ſit atque beatius, ipſam quoque *cognoſcentes in ſemetipſa Trinitatem*, & gloriam illam ſine ullo ænigmate mundo cordis oculo contemplantes. In hoc enim erit vita æterna & perfecta, ut cognoſcamus Patrem & Filium cum Sancto Spiritu, & videamus Deum ſicuti eſt:id eſt, nonmodò ſicut ineſt nobis videlicet aut cæteris creaturis, ſed ſicut eſt in ſemetipſo. Unde duo illa velut circumjacentia eſſe videntur quæ prædiximus, & quaſi cortex tritici. Hæc verò cognitio eſt ſumma Beatitudinis, tritici medulla, adeps frumenti, quo nimirùm Civitas ſancta Jeruſalem ſatiatur. Verùm quàm magna eſt Beatitudo illa, tam abſcondita ab oculis noſtris! Nec enim oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quanta claritas, quanta ſuavitas, quanta jucunditas maneat nos in illa cognitione. Pax Dei eſt illa,quæ exuperat omnem intellectũ, quantò magis omnem ſermonem noſtrum:Quod ergo nulli datum eſt experiri, nullus conetur effari. *Menſuram*(ait Dominus)*plenam & confertam & coagitatam & ſupereffluentē dabunt in ſinus veſtros*. *Plenam* vniuerſitate creaturarum, *confertam* in interiore homine noſtro, *coagitatam* in exteriore homine noſtro, *ſupereffluentē* in Deo ipſo. Ibi cumulus felicitatis, ibi ſupereminens gloria, ibi ſupereffluens Beatitudo. Nam quomodo videndus ſit in *creaturis* (p) & quomodo in nobis habendus ſit, poſſumus vel ex parte coniicere, ex ipſis nimirùm quas accepimus jam pri-

i *Ser. 8. ſuper Pſal. 90. nu. 3.* K *Ibidem n. 4.* l *Ibidem n. 6.* m *Ser. 17. ſuper Pſal. 90. num. 6.*

n *Ibidem num. 7.* o *Ser. 4. de omn. Sanct. num. 4* p *Ibidem num 5.*

Digitized by Google

primitiis ſpiritûs. Cognitio autem illa omninò adhuc nobis incognita eſt, mirabilis facta eſt, confortata eſt, ut non poſſimus ad eam. At verò quemadmodùm in *creaturis* videndus ſit Deus, poſſumus aliquatenùs intelligere, nimirùm cùm & modò videatur in ipſis: unde & Philoſophi [Apoſtolo teſte] *per ea quæ facta ſunt Dei inuiſibilia intellectu conſpexére*. Tanta ſiquidem hæc formarum varietas(q)atque numeroſitas ſpecierum in rebus conditis, quid niſi quidam ſunt radii Deitatis, monſtrantes quidem quia verè *ſit* à quo ſunt, non tamen *quid ſit* prorsùs diffinientes? Itaque de ipſo vides, ſed non ipſum. Cum autem de eo quem non vides, cætera vides, ſcis indubitanter exiſtere quem oportet inquirere, ut inquirentem non fraudet gratia, negligentem ignorantia non excuſet. Verùm quantumcunque proficiat quis intelligendo conſpiçere (r) quàm potentiſſimè, quàm prudentiſſimè, quàm benigniſſimè Majeſtas æterna omnia fecerit, cuncta regat, nunc creet omnia, nunc regat & ordinet vniverſa: prorsùs modicum ab eo quod eſt, comprehendit. Veniet autem tempus, quando jam ſequemur Agnum quocunque ierit, & in omnibus conſequemur creaturis, ut in omnibus gaudeamus, quod eſt gaudium Domini Dei noſtri. Gaudeamus ſanè in omnibus, ſed non aliunde quàm de ipſo: ſicut & ipſe non aliis fruitur, ſed ſemetipſo. Iam verò quemadmodùm in nobis ipſis habendus ſit (s) & hoc vel ex parte poſſumus cogitare. Conſtat enim Animarum triplicem eſſe naturam: unde & Sapientes mundi hujus Animam humanam, *Rationalem*, *Iraſcibilem*, *Concupiſcibilem* eſſe tradiderunt. Quam vtique triplicem vim Animæ ipſa quoque natura & quotidiana experientia nos docent. Porrò quemadmodum circa *Rationale* noſtrum & ſcientia & ignorantia conſtat tanquam habitus & priuatio, ſic & circa *Concupiſcibile* deſiderium & contemptus: & circa id quod dicitur *Iraſcibile*, & lætitia pariter & ira verſatur. Implebit ergo Deus *Rationale* noſtrum *luce ſapientiæ*, ita ut penitùs nobis nihil deſit in vlla ſapientia. Implebit *concupiſcibile* noſtrum *fonte iuſtitiæ*, ut omninò deſideremus eam, & ea penitùs repleamur, ſicut ſcriptum eſt: *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. Nulla enim alia res implere poteſt deſiderium Animæ, nulla alia præter juſtitiam beatificare Animam poteſt. Cùm ergo repleuerit Deus *concupiſcibile* noſtrum iuſtitiâ, quidquid reſpuere debet Anima reſpuet, quidquid debet concupiſcere concupiſcet: & ex omnibus id magis appetet, quod magis fuerit appetendum. Meritò denique Concupiſcibili noſtro juſtitiam attribuimus, ex quo nimirùm aut juſti aut injuſti reputamur. Iam verò quod dicitur in nobis *Iraſcibile*, cùm repleverit illud Deus, perfecta erit in nobis tranquillitas, & in ſummam jucunditatem atque lætitiam replebitur *pace divina*. Hæc eſt planè requies Domini non interciſa [t] non circa aliquid certum reſtricta: quoniam in omnibus gaudet, in omnibus delectatur, in omnibus requiem quærit & inuenit. Nam & bona ei placent in ſeipſis, & delectatur nihilominùs bona ordinatione malorum. Diligit miſericordiam & judicium: necmodò in bonorum gloria ſibi complacet, ſed in ipſis quoque vtpote juſtis ſuppliciis impiorum. Quid ergo? Putasne poterit humana anima in hoc gaudium Domini ſui, & in hanc eius requiem intrare, ut & ipſa quoque in omnibus delectetur: nec aliqua jam priuata affectione contrahatur in rugam, ſed tranſeat in affectum quendam generalem atque divinum? Poterit ſine dubio, ſi fidelis inveniatur ſuper pauca quæ accepit militiæ ſuæ tempore, id eſt, ſuper artus, ſuper ſenſus, ſuper appetitus ſuos quos ſuſcepit regendos, ut in his probetur quàm fidelis ſit Dño ſuo. Porrò uide (u) ſi non etiam in his tribus perfecta (quantum ſanè ad Animam ſpectat) Beatitudo conſiſtat, quando *ſcientia* jam non inflat propter *juſtitiam*, iam non contriſtat propter *lætitiam*, ut ceſſet proverbium illud: *Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem*: quoniam *juſtitia* nec indiſcreta erit propter ſcientiam, nec oneroſa propter lætitiam: quando *lætitia* nec inepta erit propter ſcientiam, neç impura propter juſtitiam. Tunc demùm cognoſcet anima ſicut cognita eſt (x) tunc amabit ſicut amata eſt: & gaudebit Sponſus ſuper ſponſam, cognoſcens & cognitus, diligens & dilectus, Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT II.

De eſſentia & attributis Divinis, quæ clarè & intuitivè videbuntur à nobis in beatitudine futuræ vitæ æternæ.

Chariſſimi, nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam videbimus eum ſicuti eſt. *Joan.* 1. *Epiſt.* 3.

1. *Oſtenditur, præmium noſtræ beatitudinis fore viſionem eſſentiæ & attributorum Divinorum. Docemur, eſſentiam & principium propriè convenire ſoli Deo. Quæritur quid ſit Deus? Ex quo, per quem, & in quo ſunt omnia.* 2. *Confutatur hæretica opinio aſſerens in Divinitate quaternitatem. Oſtenditur, Deum eſſe Unum & Trinum: necnon perſonarum pluralitatem in Deo conſurgere ex proprietatibus, eſſentiam tamen eſſe unam & ſimplicem. Docemur, ſicut in Deo unam ſubſtantiam eſſe in tribus perſonis, ſic in Chriſto tres ſubſtantias, Verbum ſcilicet & animam & carnem, in vnam coaleſcere perſonam.* 3. *Oſtenditur, Deum eſſe finem, ſalutem, & voluntatem omnipotentem: necnon longitudinem, latitudinem, ſublimitatem, & profundum. Longitudo eſt Dei æternitas, latitudo charitas, ſublimitas potentia, profundum ſapientia.*

§. I.

Unuſquiſque autem propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem. Paul. 1. Corint. 3.

Præ-

q *Ser.* 31. *in num.* 3. r *Ser.* 4. *de omn. Sanct. n.* 5. s *Ibidem n.* 6. t *Ser.* 3. *de omn. Sanct. num.* 3.

u *Ser.* 4. *de omn. Sanct. num.* 6. x *Ser.* 82. *in Cant. num.* 8.

Digitized by Google

PRæmium eſt videre Deum (a) vivere cum Deo vivere de Deo, eſſe cum Deo, eſſe in Deo, qui erit omnia in omnibus: habere Deum, qui eſt ſummum bonum. Et ubi eſt ſummum bonum, ibi eſt ſumma felicitas, ſumma jucunditas, vera libertas, perfecta charitas, æterna ſecuritas, & ſecura æternitas: ibi eſt vera lætitia, plena ſcientia, omnis pulchritudo, & omnis beatitudo. Eſt ibi pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honeſtas. Sunt ibi gaudia, lætitiæ, dulcedo, vita perennis, gloria, laus, requies, amor, & concordia dulcis. Sic cum Deo homo beatus erit, in cujus conſcientia peccatum inventum non fuerit. Videbit Deum ad voluntatem, habebit ad voluptatem, fruetur ad jucunditatem. In æternitate vigebit, in veritate fulgebit, in bonitate gaudebit. Sicut habebit permanendi æternitatem, ſic cognoſcendi facilitatem, & requieſcendi felicitatem. Civis ſiquidem tunc erit homo illius ſanctæ Civitatis Jeruſalem, cujus Angeli cives ſunt, Deus Pater templum, Filius ejus ſplendor, Spiritus Sanctus charitas. Porrò (b) ſicut nunc viventia omnia Solis claritate perfunduntur, & ab invicem perfundi videntur: & ſicut nos invicem hìc vivere videmus, ſic in illa vita videbitur Deus à ſingulis in omnibus, & ab omnibus: in ſingulis, non quod corporalibus oculis videatur Divinitas, ſed præſentiā Divinitatis glorificatio corporū demonſtrabit manifeſta quadam ſui gratia. Non tamen videbit tunc Majeſtatem (c) qui contempſerit interim ſanctitatem: non orietur ei Sol gloriæ, cui Sol juſtitiæ ortus non fuerit: nec illuceſcet ei dies craſtina, cui non luxerit hodierna. Nimirùm idem ipſe, qui hodie quidē nobis factus eſt à Deo Patre juſtitia, apparebit cras vita noſtra, ut & nos cum eo appareamus in gloria. Hodie enim parvulus naſcitur nobis, ut non apponat homo magnificare ſeipſum, ſed convertatur magis, & efficiatur ſicut parvulus: cras exhibebitur magnus Dominus & laudabilis nimis, ut ipſi quoque magnificemur in laude, cùm videlicet erit unicuique laus à Deo. Nimirùm quos hodie juſtificaverit, cras magnificabit, & conſummationi ſanctitatis ſuccedet viſio Majeſtatis. Nec inanis erit viſio, quæ non niſi in ſimilitudine conſtat: *ſimiles enim ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt*. Hodie tanquam in ſpeculo nos in eo videmus, dum noſtra ſuſcipit: cras videbimus eum in nobis, quando jam ſua donabit, cùm oſtendet nobis ſeipſum, & aſſumet nos ad ſeipſum. Quis eſt iſte? (d) Non ſanè occurrit melius, quàm *QVI EST*. Hoc ipſe de ſe voluit reſponderi, hoc docuit, dicente Moyſe ad populum, ipſo tamen injungente: *QVI EST miſit me ad vos*. Meritò quidem. Nil competentius æternitati, quæ Deus eſt. Si bonum, ſi magnum, ſi beatum, ſi ſapientem, vel quidquid tale de Deo dixeris, in hoc verbo inſtauratur, quod eſt, *EST*. Nempe hoc eſt ei *Eſſe*, quod hæc omnia eſſe. Si & centum talia addas, non receſſiſti ab *Eſſe*. Si ea dixeris, nihil addidiſti: ſi non dixeris, nihil minuiſti. Si vidiſti hoc tam ſingulare, tam ſummum *Eſſe*, nonne in comparatione hujus quidquid hoc non eſt, judicas potiùs non eſſe quàm eſſe. Quid item eſt Deus? *Sine quo nihil eſt*. Tam nihil eſſe ſine ipſo, quàm nec ipſe ſine ſe poteſt. Ipſe ſibi, ipſe omnibus eſt. Ac per hoc quodammodò ipſe ſolus eſt, qui ſuum ipſius eſt, & omnium eſſe. Quid eſt Deus? *Principium*. Et hoc ipſe de ſe reſponſum dedit in Evangelio Joannis. Multa in rebus dicuntur principia, ſed reſpectu poſteriorum. Alioquin ſi ad aliquid præcedens reſpicias, ipſum potiùs principium dabis. Quamobrem ſi quæras verum ſimplexquè principium, invenias oportet quòd principium non habuerit. Ex quo univerſum cæpit, ipſum profectò minimè cæpit. Nam ſi cæpit, aliunde cæperit neceſſe eſt. A ſe enim cæpit nihil. Niſi fortè quis putaverit, quod non erat, dare ſibi potuiſſe, ut eſſe inciperet: aut fuiſſe aliquid, antequam eſſet. Quod utrumque quia ratio non conſentit, conſtat nihil ſibimet extitiſſe principium. Quod verò aliud principium habuit, primum non fuit. Verum ergo principium nequaquam cæpit, ſed totum ab ipſo cæpit. Quid eſt Deus? [e] *Cui ſæcula nec acceſſerunt, nec deceſſerunt, nec coæterna tamen*. Quid eſt Deus? *Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia*, ait Paulus Apoſtolus. *Ex quo omnia*: creabiliter, non ſeminabiliter. *Per quem omnia*: ne alium auctorem atque alium opificem arbitreris. *In quo omnia*: non quaſi in loco, ſed quaſi in virtute. *Ex quo omnia*: tanquam uno principio, Auctore omnium. *Per quem omnia*: ne alterum inducatur principium, artifex. *In quo omnia*: ne tertium inducatur, locus. *Ex quo omnia*, non de quo, quia non eſt materia Deus. Efficiens cauſa eſt, non materialis. Fruſtra Philoſophi materiam quærunt: non eguit materiâ Deus. Non enim officinam quæſivit, non artificem. Ipſe per ſe, in ſe omnia fecit. Unde? De nihilo. Nam ſi ex aliquo fecit, illud non fecit, ac per hoc nec omnia. Abſit ut de ſua incorrupta incorruptibiliquè ſubſtantia tam multa fecerit, & ſi bona, corruptibilia tamen. Quæris ſi in ipſo omnia, ipſe ubi? Nihil non minus invenio. Quis capiat locus? Quæris ubi non ſit? Neque hoc quidem dixerim. Quis ſine Deo locus? Incomprehenſibilis eſt Deus: ſed non parum apprehendiſti, ſi hoc tibi de eo compertum eſt, quod nuſquam ſit, qui non clauditur loco: & nuſquam non ſit, qui non excluditur loco. Suo autem ſublimi atque incomprehenſibili modo, ſicut omnia in ipſo, ſic ipſe in omnibus eſt. Denique (ſicut ait Evangeliſta) *in mundo erat*. Aliàs verò, ubi erat antequam mundus fieret, ibi eſt. Non eſt quod quæras ultra ubi erat: præter ipſum nihil erat. Ergo in ſeipſo erat.

§. II.

Quid eſt Deus? (f) *Quo nihil melius cogitari poteſt*. Si approbas: non oportet aſſentiaris eſſe aliquid, quod Deus ſit, & quod Deus non ſit. Hoc enim ſine dubio melius. Quomodò non melius Deo, ſi Deus non eſt, quod dat Deo ut ſit? At melius illam Divinitatem qua dicunt Deum eſſe, non aliud quàm Deum eſſe fatemur. Non eſt ergo in Deo niſi Deus. Quid? inquiunt: Negas Deum habere Divi-

a *Tract. de cognit. hum. condit. cap. 4. num. 12. tom. 5. pag. 287.* b *Lib. 2. de amore Dei cap. 15. n. 44.* c *Ser. 5. in Vig. Nat. Dom. num. 3.* d *Lib. 5. de Conſid. ad Eugen. Pap. cap. 6. n. 13.*

e *Ibidem num. 14.* f *Ibidem cap. 7. num. 15.*

Digitized by Google

vinitatem? Non: ſed quod habet, hoc eſt. Negas divinitatem Deum eſſe. Non: ſed non alia, quàm quæ ipſe eſt. At ſi tu aliam inveniſti, adjuet me Trinitas Deus, adversùs illam vel quaternitatem totâ me contumaciâ erigo. Quaternitas orbem diſterminat, non ſignat Deitatem. Deus Trinitas eſt, Deus trium ſingula perſonarum. Si quartam divinitatem adiicere placet, interim ego hanc quæ Deus non eſt, perſuaſi mihi minimè adorandam. Puto quòd & tu nempè *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*. Glorioſa verò divinitas, quæ ſibi honorem non audeat arrogare divinum. At meliùs quartum hoc omninò reſpuimus, quàm ſine honore recipimus. Multa dicuntur eſſe in Deo, & quidem ſanè catholicèquè, ſed multa unum. Alioquin ſi diverſa putemus, non quaternitatem habueris, ſed centenitatem. Verbi gratiâ, dicimus magnum, bonum, juſtum, & innumera talia: ſed niſi omnia unum in Deo & cum Deo conſideres, habebis multiplicem Deum. Mihi verò non deeſt [g] quod cogitem melius ejuſmodi Deo tuo. Quæris quid? Mera ſimplicitas. Vero judicio, natura ſimplex multiplici antefertur. Scio quod ad hæc reſpondere ſolent: Non multa (inquiunt) ſed unam tantùm divinitatem, quæ omnia illa ſunt, Deo ut ſic conferre aſſerimus. Aſſeritis ergo & ſi non multiplicem, duplicem Deum: & non ad merum ſimplex perveniſtis, neque ad id, quo melius cogitari non poteſt. Tam non eſt ſimplex quod vel uni fuerit obnoxium formæ, quàm nec virgo vel uni cognita viro. Securus loquor: ne is quidem qui vel duplex eſt, erit meus. Habeo enim meliorem. Eſto quòd hunc numeroſo & multiplici anteponam, ſed planè præ ſimplici ſperno. Meus Deus ipſe catholicè eſt. Tam non habet hoc & illud, quàm non hæc & illa. Eſt qui eſt, & non quæ eſt. Purus, ſimplex, integer, perfectus, conſtans ſibi; nihil de temporibus, nihil de locis, nihil de rebus trahens in ſe; nihil ex ſe deponens in eis, non habens quod ad numerum dividat, non quæ colligat ad unum. Unum quippè eſt, ſed non unitum. Non partibus conſtat, ut corpus: non affectibus diſtat, ut anima: non formis ſubſtat, ut omne quod factum eſt: ſed neque formæ, ut iſtis viſum eſt. Magna laus videlicet Deo, ut ſe ab informitate vindicet, formâ unâ eſſe contentum. Hoc eſt dicere, cætera pluribus, Deum non niſi uni debere quod eſt. Quid? Cujus beneficio ſunt quæ ſunt, ipſe ſe pro ſuo eſſe alterius beneficio inclinabit? Laus iſta (ut vulgò dicitur) blaſphemiam valet. An non pluris eſt nullo indigere, quàm uno? Habe reverentiam Deo, ut quod pluris eſt, illi tribuas. Si cor tuum uſque huc aſcendere potuit, Deum tuum infra quomodò collocabit? Ipſe ſibi forma, ipſe ſibi eſſentia eſt. In hoc interim gradu ſuſpicio illum: et ſi alter potior appareret, illum potiùs darem. Numquid verendum ne cogitatio tranſuolet illum? Quantumcunque in altum proficiat, ultra eſt. Infra (quod) homo cogitare poſſit altiſſimum quærere, ridiculum eſt: ſtatuere, impium eſt. Ultra, non citra quærendus eſt. Aſcende ſi potes adhuc ad cor altiùs (h) & exaltabitur Deus. Non eſt formatus Deus, forma eſt. Non eſt affectus Deus, affectio eſt. Non eſt compoſitus Deus, merum ſimplex eſt. Et ut liquidò noveris, quid ſimplex dicam, idem quod unum. Tam ſimplex Deus quàm unus eſt. Eſt autem unus, & quomodo aliud nihil. Si dici poſſit, uniſſimus eſt. Unus eſt Sol, quòd non ſit alter: una eſt Luna, quòd æquè altera non ſit. Atque id quidem Deus, ſed plus. Quid plus? Unus eſt etiam ſibi. Et hoc vis tibi declarari? Idem eſt ſemper, & uno modo. Non ſic unus Sol, non ſic una Luna. Clamat uterque non eſſe ſe unum ſibi: ille motibus, illa & defectibus ſuis. Deus autem nonmodò unus ſibi, ſed & in ſe unus eſt. Nihil in ſe niſi ſe habet. Non ex tempore alterationem habet, non in ſubſtantia alteritatem. Hinc de eo Boëtius: Hoc verè eſt unum, in quo nullus eſt numerus, nullum in eo aliud præter id quod eſt. Neque enim ſubjectum fieri poteſt: forma enim eſt. Compara uni huic omne quod unum dici poteſt, & unum non erit. Trinitas eſt tamen Deus. Quid ergo? Deſtruimus quod dictum eſt de unitate, quia inducimus Trinitatem? Non: ſed ſtatuimus unitatem. Dicimus Patrem, dicimus Filium, dicimus Spiritum Sanctum: non tamen tres Deos, ſed unum. Quid ſibi vult iſte (ut ſic laquar) abſque numero numerus? Si tria, quomodò non numerus? Si unum, ubi numerus? Sed habeo, inquis, quid numerem, & quid non numerem. Subſtantia una eſt, perſonæ tres ſunt. Quid mirum, quid vel obſcurum in hoc? Nihil, ſi perſonæ ſeorsùm à ſubſtantia cogitentur. Nunc verò cùm tres illæ perſonæ illa ſubſtantia ſint, & illa una ſubſtantia tres illæ perſonæ, quis numerum neget? Nam verè tres ſunt. Quis numeret tamen? Nam verè unum ſunt. Aut ſi tu facile explicatu id putas dicendo tres, dicito quid numeraſti? Naturas? Una eſt. Eſſentias? Una eſt. Deitates? Una eſt. Non hæc, ſed perſonas numero, inquis. Quæ non ſint illa una natura, illa una eſſentia, illa una ſubſtantia, illa una divinitas? Catholicus es, minimè hoc dabis. Perſonarum proprietates (i) non aliud quàm perſonas, ipſaſquè non aliud quàm unum Deum, unam divinam ſubſtantiam, unam divinam naturam, unam divinam & ſummam Majeſtatem fides catholica confitetur. Numera ergo, ſi potes, aut ſine ſubſtantia perſonas, quæ ipſa ſunt: aut ſine perſonis proprietates, quæ ipſæ ſunt. Aut ſi dividere quis conetur vel perſonas à ſubſtantia, vel proprietates à perſonis, neſcio quomodò Trinitatis ſe profiteri cultorem poſſit, qui in tantam rerum numeroſitatem exceſſerit. Dicamus itaque tres, ſed non ad præjudicium unitatis. Dicamus unum, ſed non ad confuſionem Trinitatis. Neque enim nomina vacua ſunt, nec abſque ſignificantia caſſæ voces. Quærit quis: Quomodò illud quod Catholicum eſſe dicimus, poſſit eſſe? Sufficiat ei tenere ſic eſſe. Atque hoc non rationi perſpicuum, nec tamen opinioni ambiguum, ſed fidei perſuaſum. Sacramentum hoc magnum eſt, & quidem venerandum, non ſcrutandum. Quomodò pluralitas in unitate ſit, & hac unitate, aut ipſa in pluralitate? Scrutari hoc, temeritas eſt: credere, pietas eſt: noſſe, vita eſt, & vita æterna. Nec abducimur ab hac unitatis profeſſione, aſſertione

g *Ibidem num.* 16. h *Ibidem num.* 17.

i *Ibidem cap.* 8. *num.* 18. & 19.

Trium, cùm in hac Trinitate non recipiamus multiplicitatem, ſicut nec ſolitudinem in unitate Quamobrem cùm dico *Vnum*, non me Trinitatis turbat numerus, qui eſſentiam non multiplicat, non variat, nec partitur. Rursùm cùm dico *Tria*, non me arguit intuitus Unitatis, quæ illa quæcunque tria ſeu illos tres, nec in confuſionem cogit naturæ, nec in ſingularitatem redigit. Idem me ſentire fateor (k) et de illa unitate, cui ſecundum ab iſta inter cætera una honorem dedi. Dico in Chriſto Verbum & Animam & Carnem, ſine confuſione eſſentiarum unam eſſe perſonam, & item abſque præjudicio perſonalis unitatis in ſua numeroſitate manere.

§. III.

Fortè ſubſtomacharis (l) ſi adhuc pergimus quærere quid eſt Deus? tum quia toties jam quæſitum eſt, tum quia diffidis inventum iri. Dico tibi: Solus eſt Deus, qui fruſtra nunquam quæri poteſt, nec cùm inveniri non poteſt. Doceat te de hoc experimentum tuum: aut ſi non, experto credito, non mihi, ſed ſancto Prophetæ Jeremiæ qui ait: *Bonus es Domine ſperantibus in te, animæ quærenti te*. Quid ergo eſt Deus? Quod ad univerſum ſpectat, *Finis*: quod ad electionem, *Salus*: quod ad ſe, ipſe novit. Quid eſt Deus? *Voluntas omnipotens*, benevolentiſſima virtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, ſumma beatitudo: creans mentes ad participandum, vivificans ad ſentiendum, afficiens ad appetendum, dilatans ad capiendum, juſtificans ad promerendum, accendens ad zelum, fæcundans ad fructum, dirigens ad æquitatem, formans ad benevolentiam, moderans ad ſapientiam, roborans ad virtutem, viſitans ad conſolationem, illuminans ad cognitionem, perpetuans ad immortalitatem, implens ad felicitatem, circumdans ad ſecuritatem. Quid eſt Deus? (m) Deus eſt *longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum*. Quid inquis? Tenemus te quaternitatis (quam abominatus es) profeſſorem? Minimè. Abominatus ſum, & abominor. Viſus ſum protuliſſe plura, ſed unum eſt. Unus Deus ſignatus eſt pro captu noſtro, non pro ſuo ſtatu. Diviſus eſt hic, non ille. Voces diverſæ, ſemitæ multæ: ſed Unum per eas ſignificatur, Unus quæritur. Non diviſiones ſubſtantiæ in quaternario iſto expreſſæ ſunt, non dimenſiones, quales in corporibus intuemur: non diſtinctio perſonalis, qualem in Trinitate adoramus: non numerus proprietatum, qualem perſonis ipſis ineſſe fatemur, etſi non aliud à perſonis. Alioquin hoc ſingulum horum in Deo, quod quatuor ſimul: hæc quatuor ipſa, quod ſingulum eſt. Nobis autem quia non poſſumus cum Deo ſimplicitate contendere, dum contendimus apprehendere Unum, occurrit veluti quadruplicatum. Facit hoc ſpeculum & ænigma, per quod ſolum interim videre datur. *Cum autem videbimus facie ad faciem, videbimus eum ſicuti eſt*. Nec enim jam tunc fragilis acies mentis noſtræ quantumlibet vehementer intendens, aliquatenùs reſiliet, diſſilietuè in ſuam pluralitatem. Colliget ſe magis, adunabit, conformabitquè Unitati illius, vel potiùs Unitati illi, ut una uni facies reſpondeat faciei. Nempe *ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt*. Beata viſio, ad quā meritò ſuſpirat Propheta, qui ait: *Exquiſivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram*. Et quia adhuc in quærendo res eſt, interim aſcendamus quadrigam iſtam, utpote infirmi & imbecilles, indigentes tali vehiculo. Aſcendamus ſi fortè vel ſic apprehendamus, in quo apprehenſi ſumus: id eſt, hujus ipſius vehiculi rationem. Nam hoc monitum habemus ab ipſo auriga, & primo currus hujus exhibitore, ut ſtudeamus *comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum*. Comprehendere dixit, non cognoſcere: ut non curioſitate contenti ſcientiæ, totâ curâ fructui inhiemus. Non in cognitione eſt fructus, ſed in comprehenſione. Alioquin *ſcienti bonum & non facienti* (ut ait Jacobus Apoſtolus) *peccatum eſt ei*. Et ipſe Paulus in alio loco: *Sic currite*, inquit, *ut comprehendatis*. Quid ſit comprehendere, inferiùs declarabo. Quid igitur eſt Deus? [n] *Longitudo* inquam. Quid ipſa? *Æternitas*. Hæc tam longa eſt, ut non habeat terminum, non magis loci quàm temporis. Eſt & *Latitudo*, Et ipſa quid? *Charitas*. Quibus & iſta terminis anguſtetur in Deo, qui nihil odit horum quæ fecerit. Denique *ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos*. Ergo & inimicos concludit ſinus ille. Nec hoc quoque contentus, ſed evadit in infinitum. Omnem nonmodò affectionem, ſed & cognitionem excedit, adiiciente Apoſtolo & dicente: *Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti*. Quid plus dicam? Æterna eſt. Niſi quòd hoc plus forſitan eſt, quia æternitas eſt. Vides tantam eſſe *Latitudinem*, quantam & *Longitudinem*? Utinam ſic videas non tantam eſſe, ſed ipſam id eſſe unam quod alteram, non minus unam quàm duas, nec plus duas quā unam. Deus æternitas eſt, Deus charitas eſt: *Longitudo* ſine protenſione, *Latitudo* ſine diſtenſione. In utroque pariter locales quidem excedit temporaleſquè anguſtias, ſed libertate naturæ, non enormitate ſubſtantiæ. Tali modo immenſus eſt qui omnia fecit in menſura: & quamvis immenſus, hic tamen modus eſt ipſius immenſitatis. Quid item Deus? [o] *Sublimitas & profundum*. In altero ſupra omnia, in altero infra omnia. Liquet in Deitate nuſquam claudicare æqualitatem, ſtare eam undique firmiter, conſtare immobiliter ſibi. *Sublime* potentiam, *profundum* ſapientiam ejus conſidera. Ex æquo & iſta reſpondent ſibi, dum & ſublimitas inattingibilis, & profunditas æquè inſcrutabilis cognoſcatur, Paulo Apoſtolo admirante & exclamante: *O altitudo divitiarū ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ illius!* Libet & nos exclamare cum Paulo horum utrumque intuentes in Deo, & cum Deo ſimpliciſſimam unitatem: O Sapientia potens, attingens ubique fortiter! O potentia ſapiens, diſponens omnia ſuauiter! Res una, effectus multiplex, operationeſquè diverſæ. Et illa una res eſt *longitudo* propter æternitatē, *latitudo* propter charitatem, *ſublimitas* propter majeſtatem, profunditas propter ſapientiām. Novimus hæc. [p] Num ideo & arbitramur nos comprehendiſſe? Non

ea

k *Ibidem cap.* 9. *n.* 20. l *Ibidem cap.* 11. *n.* 24. m *Ibidem cap.* 13. *num.* 27.

n *Ibidem num.* 28. o *Ibidem num.* 29. p *Ibidem cap.* 14. *n.* 30.

Digitized by Google

ea diſputatio comprehendit, ſed ſanctitas: ſi quomodo tamen comprehendi poteſt quod incomprehenſibile eſt. At niſi poſſet, non dixiſſet Apoſtolus: *Ut comprehendamus cum omnibus Sanctis*. Sancti igitur comprehendunt. Quæris quomodò? Si ſanctus es, comprehendiſti & noſti. Si non: eſto, & tuo experimento ſcies. Sanctum facit affectio ſancta, & ipſa gemina, Timor Domini ſanctus, & ſanctus Amor. His perfectè affecta anima, veluti quibuſdam duobus brachiis comprehendit, amplectitur, ſtringit, tenet, & ait: *Tenui eum, nec dimittam*. Et Timor quidem ſublimi & profundo, *Amor* lato & longo reſpondet. Quid tam timendum eſt quàm Poteſtas, cui non potes reſiſtere? Quid tam timendum eſt quàm Sapientia, cui abſcondi non potes? Poterat minùs timeri Deus, alterutro carens. Nunc autem perfectè oportet timeas illum, cui nec oculus deeſt omnia videns, nec manus potens omnia. Quid item tam amabile eſt quàm Amor ipſe, quo amas, & quo amaris? Amabiliorem tamen iuncta æternitas facit, quæ dum non excidit, foras mittit ſuſpicionem. Ama igitur perſeueranter & longanimiter, & habes longitudinem. Dilata amorem tuum vſque ad inimicos, & latitudinem tenes. Eſto etiam in omni ſolicitudine timoratus, & ſublime profundumquè apprehendiſti. Aut ſi mavis quatuor æquè tuis [q] divinis quatuor reſpondere: facis hoc, ſi ſtupes, ſi paves, ſi ferves, ſi ſuſtines. *Stupenda* planè eſt ſublimitas Majeſtas, *pavenda* abyſſus judiciorum: *fervorem* exigit charitas, æternitas *perſeverantiam* ſuſtinendi. Quis *ſtupet*, niſi qui contemplatur gloriam Dei? Quis *pavet*, niſi qui ſcrutatur profundum ſapientiæ? Quis *fervet*, niſi qui meditatur charitatem Dei? Quis *ſuſtinet* & perſeverat in amore, niſi qui æmulatur æternitatem charitatis? Nempè æternitatis quandam imaginem perſeverantia præſefert. Denique ſola eſt perſeverantia cui æternitas redditur, vel potiùs quæ æternitati hominem reddit, dicente Domino: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſaluus erit*. Quod nobis conferre dignetur ipſe [r] qui conſtitutus eſt Judex vivorum & mortuorum. Amen.

CAPUT III.

De viſione gloriæ Domini noſtri Jeſu Chriſti, qua fruentes Angeli diligunt eum: & de illa viſione Majeſtatis Domini, quam vidit Iſaias Propheta.

Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, in quem deſiderant Angeli proſpicere.
1. *Petr.* 1.

1. *Oſtenditur, viſionem gloriæ Chriſti eſſe cauſam Angelis diligendi eum. Agitur de natura & proprietatibus Angelici amoris erga Chriſtum Dominũ, iuxta ſingulos Spirituum cæleſtium Ordines.* 2. *Oſtenditur, Chriſtum Deum noſtrum eſſe plenam beatitudinem Angelorum & hominum. Deſcribitur felicitas vitæ æternæ, quæ præparata eſt diligentibus Deum. Docemur mundare oculum cordis, quo videndus eſt Deus.* 3. *Exponitur viſio majeſtatis Chriſti Domini quam vidit Eſaias, atteſtans ſe vidiſſe Dominum ſedentẽ ſuper ſolium excelſum & eleuatum: necnon terram plenam majeſtate Domini, ac templum repletum eis quæ ſub ipſo erant. Per ſolium excelſum & elevatum deſignatur Angelorum celſitudo ſtabilis, & hominum elevatio miſericors. Per terram ſignificatur corpus noſtrum gloriâ reſurrectionis veſtiendum. Per templũ verò intelligitur regnum cælorum, hominibus ſubiectis Deo & humilibus replendum poſt reſurrectionem generalem.*

§. I.

Supereſt (a) ut juxta promiſſum Patris ſemel adhuc clarificetur Filius ſuus, eaquè erit plenitudo gloriæ, cui non queat amplius addi, cui non poterit ſimilis inveniri ne in cæleſtibus quidem Agminibus. Cui enim aliquando Angelorum dictum eſt: *Sede à dextris meis*? Nonmodò autem de numero Angelorum, ſed nec de ſuperioribus quidem reliquis beatorum ordinibus Spirituum omninò quis repertus idoneus eſt ad capeſſendam ſuper excellentem hanc gloriam. Ad neminẽ prorsùs illorum facta eſt vox illa gloriæ ſingularis, nemini vocis in ſe efficientiã experiri datum eſt. Sive Throni, ſive Dominationes, ſive Principatus, ſive Poteſtates, profectò *deſiderant in eum proſpicere*: non ſe illi comparare præſumunt. Attamen (b) *Angelica creatura* irrepercuſſâ mentis acie intuetur divinorum judiciorum abyſſum multam, quorum ſummæ æquitatis ineffabili delectatione beata gloriatur inſuper affectui ea mancipari per ſuum miniſterium, ac palàm fieri: & propterea diligit meritò Dominum Chriſtum. *Nonne omnes* [ait Apoſtolus] *adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis*? Porrò *Archangelos* (ut eis aliquid differentius ab his qui ſimpliciter Angeli ſunt, tribuamus) mirabiliter credo delectat, quòd ipſis quoque æternæ Sapientiæ conſiliis familiariùs admittuntur, eademquè per ipſos locis quoque ſuis atque temporibus ſummo moderamine diſpenſantur: & hæc cauſa eſt, quòd diligunt Dominum Chriſtum & ipſi. Illæ quoque beatitudines quæ *Virtutes* ex eo forſan appellatæ ſunt, quòd virtutum ac prodigiorum occultas perpetuaſquè cauſas felici curioſitate rimari ac mirari divinitùs ordinatæ, ſigna quæ & quando volunt ex omnibus elementis terris potenter exhibeant: & ipſæ ergo exinde non immeritò inardeſcunt diligere Dominum virtutum, & Dei Virtutem Chriſtum. Plenũ quippè eſt ſuavitatis & gratiæ, incerta ex occulta ſapientiæ in ipſa Sapientia intueri: plenum nihilominus honoris & gloriæ, eſt cauſarum in Dei Verbo abſconditarum mundo ſpectandas mirandaſquè inmanu ipſorum dirigi efficientias. Sed & illi Spiritus qui *Poteſtates* nominantur, dum Crucifixi noſtri Diuinam Omnipotentiam ubique fortiter attingentem intueri ac magnificare delectantur, exturbare & debellare dæmonum hominumquè contrarias poteſtates pro his qui hæreditatem capiunt ſalutis, accipiunt poteſtatem. Et hi nonne juſtiſſimam habent cauſam ut diligant Dominum Jeſum? Sunt & ſuper iſtos *Principatus*, qui ipſum altiùs ſpeculantes & liquidò per-

q *Eodem num.* 31. r *Ser.* 24. *diuer. num.* 4.

a *Ser.* 76. *in Cant. num.* 5. b *Ser.* 19. *in Cant. num.* 2. & 3.

Digitized by Google

videntes univerſitatis eſſe principium, & primogenitum omnis creaturæ: tanta proinde principatûs dignitate donantur, ut vbique terrarum habeant poteſtatem quaſi de ſummo quodam rerum cardine regna & principatus & quaslibet pro arbitrio mutare & ordinare dignitates, pro quorumque meritis facere primos noviſſimos, & noviſſimos primos; deponere de ſede potentes, exaltare humiles. Et hæc iſtis quoque eſt ratio diligendi. Sed diligunt & *Dominationes*. [c] Cur? Neſcio quid ſubtilius ſublimiuſquè indagare de Chriſti interminabili atque irrefragabili dominatu, laudabili quadam præſumptione feruntur; quòd ſcilicet ubique univerſitatis non ſolùm potens ſed & præſens, ſupra infraquè obſequi rectiſſimæ voluntati ſuæ curſus temporum, motus corporum, nutus mentium, ordine vtique pulcherrimo cogat: idquè cura tam vigili, ut ne puncto quidem aut iota vni (ut dicitur) horum omnium debitum ſubtrahere famulatum vllatenùs liceat: opera tamen tam facili, ut turbationem ſeu anxietatem vllum omninò Gubernator non ſentiat. Intuentes ergo Dominum Sabaoth tanta cum tranquillitate omnia judicantem, intenſiſſimæ ſuaviſſimæquè contemplationis ſtupore nimio ſed ſenſato apti, in illud Divinæ claritatis tam ingens pelagus recipiunt ſeſe in ſecretiori quodã miræ tranquillitatis receſſu: ubi tanta pace ac ſecuritate fruuntur, ut quieſcentibus ipſis pro reverentia prærogatiuæ tanquam verè *Dominationibus* miniſtrare & militare videatur cætera multitudo beatorum Spirituum. *In Thronis* ſedet Deus. [d] Et puto quòd his Spiritibus ſupra omnes qui memorati ſunt, & juſtitior cauſa & copioſior ſit materia diligendi. Etenim ſi intres hominis Regis cuiuſcunque palatium, nonne cùm plenum ſit ſellis, ſcamnis, cathedriſquè, regia ſedes in eminenti poſita cernitur? Et non eſt neceſſe querere ubi Rex ſedere ſolitus ſit: nimirùm mox occurrit manifeſta ſedes ejus, cæteris altior ornatiorquè ſedilibus. Sic quoque omnis decoris ornatu cunctis aliis præeminere Spiritibus iſtos intellige, in quibus ſpeciali quodam ſtupendæ dignationis munere Diuina elegit reſidere Majeſtas. Quòd ſi ſeſſio ſignificat magiſterium: puto illum qui unus eſt nobis Magiſter in cælo & in terra, Dei Sapientiam Chriſtum, cùm aliàs quidem ubique attingat propter munditiam ſuam, ſpecialiùs tamen iſtos atque principaliùs tanquam propriam ſedem ſuâ illuſtrare præſentiâ, & inde tanquam de ſolemni Auditorio docere Angelum, docere hominem ſcientiam. Inde Angelis divinorum notitia judiciorum, inde conſiliorum Archangelis: ibi Virtutes audiunt quando & ubi & qualia proferant ſigna. Ibi denique univerſi ſive ſint Poteſtates, ſive Principatus, ſive Dominationes, diſcunt profectò quid ex officio debeant, quid pro dignitate præſumant, & (quod præcipuè cautum eſt omnibus) accepta poteſtate ad propriam voluntatem ſeu gloriam non abuti. Illa tamen cæli agmina quæ *Cherubim* nuncuparetur (e) ſi eis ſui vocabuli ſervetur interprætatio arbitror nil habere quod ab ipſis aut per ipſos accipiant, cùm de ipſo fonte ad plenum haurire liceat; ipſo ea agmina per ſe Domino Jeſu dignanter introducente in omnẽ plenitudinem veritatis, & theſauros ſapientiæ ſcientiæq; (qui in eo omnes abſconditi ſunt) largiſſimè revelãte. Sed nec ea agmina quæ appellata ſunt *Seraphim* arbitror nil habere quod ab ipſis aut per ipſos accipiant, quippè quæ adeò ipſa Charitas Deus in ſe traxit & abſorbuit, atque in eundem rapuit ſanctæ affectionis ardorem, ut unus cum Deo eſſe ſpiritus videantur: inſtar profectò ignis, qui aërem quem inflammat dum ſuum ei calorem totum imprimit induitquè colorem, non ignitum, ſed ignem feciſſe cernitur. Amant itaque præcipuè contemplari in Deo illi quidem Spiritus (qui vocantur Cherubim) *ſcientiam* cujus non eſt numerus. Seraphim verò amant contemplari in Deo *charitatem* quæ nunquam æquitatẽ excidit. Unde & nomina iſta ſortiti ſunt ex eo quippe in quo præeminere videntur. Nam Cherubim quidem plenitudo ſcientiæ: Seraphim verò incendentia vel incenſa dicuntur. Diligitur ergo *ab Angelis* Deus (f) ob judiciorum ſuorum ſummam: æquitatem ab *Archangelis* ob conſiliorum ſummam moderationem. Porrò diligitur Deus à *Virtutibus* ob benigniſſimam exhibitionem miraculorum, per quæ incredulos dignantiſſimè trahit ad Fidem. A *Poteſtatibus* verò diligitur ob illã juſtiſſimæ potentiæ vim, qua ſolet à piis malignantiũ propulſare & arcere crudelitatem. Verùm à *Principatibus* diligitur Deus ob æternam & originalem illam virtutem, qua dat eſſe & eſſendi principium omni creaturæ ſuperiori & inferiori, ſpirituali et corporali, attingens à fine uſque ad finem fortiter. A *Dominationibus* quoque diligitur Deus ob placidiſſimam voluntatem, qua licet ubiq; dominetur in fortitudine brachii ſui, virtute tamen potentiori pro ſua ingenita lenitate & imperturbabili tranquillitate diſponit omnia ſuaviter. Diligitur & à *Thronis* Deus, ob benevolentiam magiſtræ Sapientiæ ſine invidia ſeſe communicantis, & unctionem quæ gratis docet de omnibus. Cæterùm à *Cherubim* propterea diligitur, quia Deus ſcientiarum Dominus eſt, & ſciens quid cuique opus ſit ad ſalutem, diſcretè providèque dona ſua dignè poſcentibus prout novit expedire diſtribuit. A *Seraphim* quoque diligitur, quia Deus Charitas eſt, & nihil odit eorum quæ fecit, & vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Hi ergo omnes Spirituum Ordines prout capiunt diligunt.

§. II.

Præterea ſublimis quædam viſio (g) prophetico nobis ſermone deſcribitur: *Vidi* (inquit Eſaias) *Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum*. Magnum ſpectaculum, Fratres: & beati oculi qui viderunt. Quis non toto deſiderio concupiſcat tantæ Majeſtatis gloriam contemplari? Hoc quippe Sanctorum omnium unicum ſemper deſiderium fuit. Ipſe eſt enim *in quem deſiderant Angeli proſpicere*. Omnes lætantur in lætitia & exultatione: [h] omnes delectantur de Deo, cujus aſpectus pulcher eſt, cujus facies decora, eloquium dulce. Delectabilis eſt ad videndum, ſuavis ad habendum, dulcis ad perfruendum. Ipſe per ſe placet, & per ſe ſufficit ad meritum, ſufficit ad præmium: nec extra illum

c *Ibidem num.* 4. d *Ibidem num.* 5. e *Ibidem num.* 6.

f *Ibidem n°* 7. g *Ser.* 1. *de verb. Eſa. n.* 1. h *Tract. de cognit. hum. condit. cap.* 4. *num.* 12.

illum quidquam quæritur, quia totum in illo invenitur quidquid deſideratur. Semper libet eum aſpicere, ſemper habere, ſemper in illo delectari, & illo perfrui. In illo clarificatur intellectus ad cognoſcendam veritatem, & purificatur affectus ad diligendam veritatem. Et hoc eſt totum bonum hominis, noſſe ſcilicet & amare Creatorem ſuum. Quæ ergo nos angit veſania vitiorum ſitire abſinthium [i] hujus mundi ſequi naufragium, vitæ labentis pati infortunium, impiæ tyrannidis ferre dominium: & non magis convolare ad Sanctorum felicitatem, ad Angelorum ſocietatem, ad ſolennitatem ſupernæ lætitiæ, ad jucunditatem contemplativæ vitæ, ut poſſimus intrare in potentias Domini, & videre ſuperabundantes divitias illius bonitatis ejus? Ibi vacabimus, & videbimus quàm dulcis eſt Dominus, & quàm magna multitudo dulcedinis ejus. Videbimus gloriæ decorem, Sanctorum ſplendorem, & Regiæ poteſtatis honorem. Cognoſcemus Patris potentiam, Filii ſapientiam, Spiritus Sancti benigniſſimam clementiam: & ita habebimus notitiam illius ſummæ Trinitatis. Nunc corpora per corpus vidomus, imagines etiam corporum ſpiritu cernimus: tunc verò ipſam Trinitatem puro mentis intuitu videbimus. O beata viſio videre Deum in ſeipſo, videre in nobis, & nos in eo felici jucunditate, & jucunda felicitate! Quidquid deſiderabimus, totum habebimus, nihil amplius deſiderantes. Et quidquid videbimus, amabimus, ipſo amore beati: beati dulcedine amoris, & ſuavitate contemplationis. Hæc erit ſumma illius contemplationis, hæc erit ſumma illius felicitatis: quoniam intelligetur in ſuo puro eſſe ſincera Divinitas, comprehendetur in ea incomprehenſibilis Trinitas. Patebunt arcana Divinitatis, videbitur & amabitur Deus: & hæc viſio & delectatio totum cor hominis implens & ſatians, tota erit illius beatitudinis conſummatio. Una erit omnium lingua, jubilatio indefeſſa, unus affectus, amor æternus. Patebit veritas, implebitur charitas: & erit integra corporis & animæ ſocietas. Fulgebit ſicut ſol humanitas glorificata: quieta erit & concors carnis & ſpiritus ſocietas. Angelorum & hominum commune erit gaudium, unum eloquium, unum convivium. Non languebit amor, nec liqueſiet dilectio. Præſentibus omnibus bonis, nulla erit dilationis afflictio, quoniam beatifica Divinæ majeſtatis præſentia omnibus erit omnia: & erit communis omnium omnipotentia, ſapientia, pax, juſtitia, & intelligentia. Non erit in illa pace diverſitas linguarum, ſed pacifica & concors concordia morum & affectuum. In torrente illius voluptatis nihil ultra appetet cumulata ſatietas, tanta erit felicitas. Ibi ſiquidem erit cumulus felicitatis, ſupereminens gloria, & ſuperabundans lætitia. *Beati mundo corde* [k] *quoniam ipſi Deum videbunt*. Magna promiſſio, Fratres mei, & totis deſideriis affectanda. Hæc enim viſio confirmatio eſt, ſicut Joannes Apoſtolus ait: *Nunc filii Dei ſumus, ſed nondum apparuit quid erimus. Scimus quia cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt*. Hæc viſio vita æterna eſt, ſicut ipſa in Evangelio Veritas ait: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Odibilis macula quæ beatam nobis adimit viſionem, & execrabilis negligentia qua diſſimulamus interim illius oculi mundationem. Ut enim corporeus nobis viſus aut humore interiori, aut exterioris injectione pulveris impeditur: ſic & intuitus ſpiritualis interdum quidem propriæ carnis illecebrâ, interdum curioſitate ſeculari & ambitione turbatur. Quod quidem non minùs nos experientia propria quàm divina pagina docet, ubi legitur ſcriptum: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. In utroque tamen ſolum quod hebetat & confundit obtutum, peccatum eſt: nec aliud inter oculum & lucem, inter Deum & hominem ſeparare videtur. Quamdiu enim in hoc corpore ſumus, peregrinamur à Domino: non utique corporis eſt culpa, hujus, ſcilicet quòd gerimus corpus mortis: magis autem quòd corpus peccati ſit caro, in qua bonum non eſt, ſed potiùs lex peccati. Interdum tamen corporeus oculus non adhuc feſtuca manente, ſed jam ſublatâ aliquandiu caligare videtur, quod quidem & ipſum in interiori oculo ille qui in ſpiritu ambulat, ſæpiùs experitur. Neque enim ubi ferrum extraxeris, continuò vulnus redditum eſt ſanitati, ſed tunc primùm neceſſe eſt adhibere fomenta, & operam dare curationi. Nemo ergo ſentinam ejiciens, mundatum ſeſe protinùs arbitretur, quinimò noverit ſe multis purificationibus egere. Necmodò lavandum eſt aquâ, ſed & purgandum & examinandum igni, ut dicat: *Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxit nos in refrigerium*. *Beati* ergo *mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*: nunc quidem per ſpeculum & in ænigmate, in futuro autem facie ad faciem, ubi nimirùm faciei noſtræ fuerit conſummata mundities, ut ſibi eam exhibeat glorioſam non habentem maculam neque rugam. Proinde & vos (l) *ſanctificamini hodie, & eſtote parati: die enim craſtina videbitis majeſtatem Dei in vobis*. Hoc eſt quod ait Patriarcha Jacob: *Cras mihi reſpondebit juſtitia mea*. Hodie enim juſtitia colitur, cras reſpondebit: hodie exercetur, cras fructificabit. Alioquin quod non ſeminaverit homo, nec metet. Nec enim tunc videbit Majeſtatem, qui contempſerit ſanctitatem. Nec orietur ei Sol gloriæ, cui Sol juſtiæ ortus non fuerit. Nec illuceſcet ei dies craſtina, cui non luxerit dies hodierna. Nimirùm idem ipſe eſt, qui hodie quidem nobis factus eſt à Deo Patre juſtitia, apparebit cras vita noſtra, ut & nos cum eo appareamus in gloria. Et quos hodie juſtificaverit, cras magnificabit, & conſummationi ſanctitatis ſuccedet viſio majeſtatis. Nec inanis viſio, quæ nonniſi in viſione conſtat: *ſimiles* enim *ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt*. Sed mundus quemadmodùm nec nunc videt [m] ita nec tunc videbit Deum in ſua majeſtate fulgentem. Quis eſt iſte mundus maledictus, à quo videri non poterit Deus? Maledictus inquam, maledictus, & ultraquam dici poteſt, maledictus erit, qui Dominum Chriſtum æternaliter non videbit. Mundus eum non videbit, mundus, id eſt, mundi amator. Amatores enim mundi, mundi nomine vocantur. Nemo ſe ſeducat quicunque diligit mundum

i *Ibidem. num. 13.* k *Tract. de convers. ad Cleric. cap. 17. num. 30.*

l *Ser. 5. in Vig. Nat. Dom. num. 1. & 3.* m *Ser. 9. in ult. Cæna num. 56.*

Digitized by Google

dum (mihi credat) non diligit Deum: & ſi non diligit, unde videbit? Qui non diligit Deum, cæcus eſt: videre Deum non poteſt, qui non habet cor purum, cor mite, cor manſuetum, cor charitatis dulcedine plenum. Oculorum lumen amiſit, nec ipſum veri luminis Auctorem videbit. Si ergo Deum videre deſideras, cor tuum ab omni lepra peccati mundificare non negligas. Memento ore Veritatis fuiſſe prolatum: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Quid dulcius [n] quid glorioſus, quid beatius quàm illum videre facie ad faciem? Cujus pulchritudinem Sol & Luna mirantur: quem ſancti Angeli vident & videre deſiderant ſemper, & nunquam de ejus viſione ſatiantur, qui eſt decor cæli, dulcedo paradiſi, fides viventium, ſpes morientium, & ſalus omnium Jeſus Chriſtus Dominus Deus noſter.

§. III.

Sed quid putamus, Fratres, (o) quale eſt illud Solium, de quo Eſaias inquit: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum?* Neque enim Altiſſimus in manifeſtis & manufactis inhabitat. Nulla omninò materia corporalis apta tanto ſolio, tanto habitatori videtur. Vivis eſt conſtruenda lapidibus fabrica ſpiritualis, quam vera & æterna Vita ſua inhabitare dignetur. Quod ſi minùs tanto ædificio ſufficit Angelica creatura, prævaricatorum utique minorata præcipitio: ſuſcitet certè de terra inopem, & Solium gloriæ compleat. Et fortaſſis propterea Eſaias ipſe qui vidit, nonmodò excelſum Solium, ſed & elevatum quoque deſcribit, ut proinde & Angelorum ſtabilis celſitudo, & hominum miſericors elevatio deſignetur. Itaque (p) Solia duo Deus habet: Angelicam ſubſtantiam, quæ eſt excelſum ſolium; & humanam naturam, quæ eſt ſolium elevatum. Denique (q) contemplator noſter de eo quem ſuper ſolium viderat, ait: *Plena erat majeſtate eius omnis terra.* Adveniat regnum tuum, ut majeſtate tua ſicut cælum repletur, repleatur & terra. Vt quid enim princeps hujus mundi (*diabolus*) tanto ubique furore debacchatur, niſi quia terra data eſt in manus impii? Sed & hæc eſt hora ejus, & poteſtas tenebrarum. Erit cerè quando qui in cælo locum non habuerit, & ab ipſa quoque terræ ſuperficie exturbabitur, miſer cavernis utique ſubterraneis recludendus. Hinc quoque Propheta David Sanctorum proſperitate præmiſſa, de maligno & Angelis ſeu membris ejus adiecit & ait: *Non ſic impii non ſic, ſed tanquam pulvis quem proiicit ventus à facie terræ.* Nulla jam tunc tentandi facultas erit, inquietandi nulla libertas, poſſibilitas nulla nocendi. Replebitur *majeſtate ejus omnis terra*, quando jam voluntatis ejus tranſgreſſio nulla erit. Magis autem quando creatura ipſa liberabitur à ſervitute corruptionis hujus, propter quam ingemiſcit & parturit uſque adhuc. Erit enim cælum nouum, & terra nova: ut quaquà verteris oculos, in ipſa tibi rerum facie Divina videatur quodammodò reſplendere majeſtas. Sed & eſt tibi altera quædam terra propinquior (r) & ſuper hac amplior juſtiorquè ſollicitudo. Nemo quippè carnem ſuam odio habuit. Conſolare ergo eam, ut & ipſa requieſcat in ſpe: audiens nimirùm quia replebitur majeſtate Domini omnis terra. Quomodò enim nunc carnem noſtram, dilectiſſimi, majeſtas Divina repleat, cùm & magnus ille Paulus primitias tantùm ſpiritûs habens ingemiſcat miſerabiliter ſatis & dicat: *Scio quia non eſt in me, hoc eſt in carne mea bonum?* Et certè jam non dominabatur peccatnm in ejus mortali corpore. Nota tamen adhuc & corpus mortale perhiberi, & peccati quoque ſolum dominium negari. Erat enim etiam tunc lex peccati in membris ejus, quam quidem majeſtatis plenitudo cùm venerit excludet. Non ſolùm autem, ſed & noviſſima inimica deſtruetur mors. Replebitur ergo majeſtate Domini terra noſtra, quando prorsùs de medio fiet & peccati omnis ſenſus, & debitum mortis. Replebitur inquam omnis terra noſtra Domini majeſtate, quando reſurrectionis gloriâ veſtietur, induet immortalitatis ſtolam, configurabitur denique claritati corporis Chriſti. *Saluatorem* ſiquidem *expectamus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.* Quid adhuc murmuras caro miſera? quid adhuc recalcitras, & adversùs ſpiritum concupiſcis? Si te humiliat, ſi caſtigat, ſi redigit in ſervitutem, id profectò in tuo genere non minùs tua intereſt quàm ipſius. Quid eis invides, qui de operibus vermium & murium pellibus ingloriam planè gloriam mendicare non erubeſcunt, cultu indigno viris, interdicto & mulieribus, ſemetipſos dehoneſtantes potiùs quàm ornantes? Reforment ipſi, aut magis certè deforment corpora ſua: te (ſi fueris corpus humilitatis) reformabit idem artifex qui formavit. Illam (ſi non deſipis) præſtolare manum, ut quod fecit, ipſa reficiat. Jam verò (s) quid in ipſa prophetica viſione ſequatur attende. *Et ea* (inquit Eſaias) *quæ ſub ipſo erant, replebant templum.* Propterea ſanè dixi: Humiliare ſub potenti manu Dei, ut exaltet te in tempore viſitationis. Uide ut ſub ipſo inveniaris, alioquin non eſſe poteris cum ipſo. Quid enim putas, indifferenter admittet homines in illud tantæ Beatitudinis templum, qui ne ipſos quidem Angelos indifferenter reliquit in eo? Aut non diſcernet inter glebas, qui diſcrevit inter ſtellas? Examinabit certè argentum, qui ipſum quoque aurum probavit & reprobavit. Qualem ergo putas neceſſe eſt hominem inveniri, qui repudiati locum Angeli ſortiatur? Planè immunem ab omni iniquitate, ſed ab ea maximè quæ in ipſo Angelo quoque non ad levem offenſam, non ad momentaneam iram inventa eſt, ſed ad odium ſempiternum. Semel turbavit ſuperbia regnum illud cælorum, concuſſit muros, etiam proſtravit ex parte, & parte non modica. Quid ergo? Facilène deinceps admittenda videtur? Numquid non odit Civitas illa cæleſtis & vehementer hujuſmodi peſtem abominatur? Certi eſtote Fratres, eum qui ſuperbis non pepercit Angelis, nec hominibus parciturum. Non eſt contrarius ſibiipſi, non eſt perſonarum acceptator, ſimilia ſunt judicia ejus. Sola ei placet humilitas ſive in Angelo, ſive in homine: & qui ſedet in throno, ſolos eligit ſubditos, è quibus repleat templum. Scriptum quippe eſt: *Quis ſicut Domi-*

n *Ibidem num.* 59. o *Ser.* 1. *de verb. Eſai. num.* 3. p *Libr. Sent. n.* 43. *tom.* 6. *pag.* 1006. q *Ser.* 2. *de verb. Eſai. n.* 1. r *Ibidem n.* 2.

s *Ibidem num.* 3.

Digitized by Google

Dominus Deus noſter, qui in altis habitat, & humilia reſpicit in cælo & in terra? Vide autem ne fortè Michaëlis verbum ſit, ſuperbo illi dicenti: *Similis ero Altiſſimo*, in faciem reſiſtentis. Michaël quippè interpretatum dicitur: *Quis ut Deus?* Benè ergo Propheta (t) cùm dixiſſet vidiſſe ſe *Dominum ſuper ſolium excelſum & elevatum*, (ne fortè aut excelſum intelligeres de eo dictum qui ait: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium*: aut elevatum referres ad eos homines qui in ſuperbiam eriguntur:) addit: *Et ea quæ ſub ipſo erant replebant templum*: ut manifeſtè intelligas non eam altitudinem commendari quæ extollitur adversùs Deum, ſed eos in templo ſive in Solio fore qui ſub eo ſunt, alios quidem excelſos ſtabilitate ſolida, alios ex imo levatos miſeratione Divina. Ab initio creaverat Angelos Deus (u) in quibus beati illius Templi plenitudo conſtaret: ſed non in omnibus beneplacitum eſt ei, quia *& in ipſis* (ut ſcriptum eſt) *Angelis ſuis reperit pravitatem*. Fuit quippè in eis qui diceret: *Ponam ſedem meam ad Aquilonem*: & populum qui ſibi crederet habuit. Miſer ipſe, qui ſine Deo eſſe maluit potiùs quàm ſub Deo, miſeri & illi qui videntes furem cucurrerunt cum eo. Exierunt infelices, & vacuus relictus eſt locus, quem accipiet alter. Propter hoc enim Deus creavit homines ab initio (x) qui ſupplerent locum illum, & ruinas Jeruſalem reſtaurarent. Sciebat enim nullam Angelis deſertoribus patere redeundi viam. Nempè novit *ſuperbiam Moab, quòd ſuperbus eſt valdè*: & ſuperbia ejus pænitentiæ remedium non admittit, ac per hoc nec veniæ. At verò hominis vice nullam poſtea condidit creaturam Deus, innuens ex hoc ipſo redimendum adhuc hominem: quippè quem ſupplantavit aliena malitia, ideoquè prodeſſe ei poteſt charitas aliena. Ita, Domine, obſecro, complaceat tibi ut ervas me, quoniam ego infirmus ſum. Quoniam de terra mea furtim ſublatus ſum, & hîc innocens in lacum miſſus ſum. Non penitùs quidem innocens: ſed quantùm ad eum qui me ſeduxit, innocens aliquatenùs. Mendacium mihi perſuaſum eſt, Domine: veniat veritas ut poſſit falſitas deprehendi, & cognoſcam Veritatem, & Veritas liberabit me: ſi tamen deprehenſæ falſitati penitùs renunciavero, & cognitæ adhæſero Veritati. Nonne Deo (y) ſubjecta eris anima mea? Alioquin nec tibi locus erit in Templo, quia *quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. Fruſtra pulſabunt fatuæ virgines, in vanum clamabunt ubi impletæ fuerint nuptiæ diſcumbentium, & janua clauſa erit. Infelix anima, cui à nuptiis illis contigerit excludi. Infelix de quo clamabitur: *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei*. Ut quid enim lucem hanc temporalem miſer ille videt, qui gloriam Dei non merebitur intueri? Utinam nihil unquam vidiſſet oculus meus, ſi illâ (quod avertat Deus) fruſtrandus eſt viſione. Eant ſuperbi, inſoleſcant magis, extollantur, inflentur, appetant ſemper in cumulo apparere: ut cùm venerit æquitatis linea, à plenitudine ejiciantur. Tu verò non ſic, ſed Deo ſubjecta eſto anima mea, ſubjecta ſanè ex animo, ſubjecta ex fervore devotionis, quia *Seraphim ſtabant ſuper illud*. Cum quibus ſtemus & nos hodie, Fratres, nec dimoveamur à Templo iſto, in quo omnes dicant gloriam, qui gloriam contemplantur Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT IV.

In quo continuatur expoſitio viſionis propheticæ.

Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum. Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ uni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant. *Eſa. 6.*

1. *Oſtenditur, per duos Seraphim ſtantes ſuper ſolium Dei, deſignari creaturam Angelicam & humanam. Demonſtratur, homines Seraphim fabricatos eſſe in contumeliam Luciperi, ut ibi ſtent, ubi corruit ille. Statio Seraphim denotat immutabilitatem, volatus verò ſignificat alacritatem. Duæ alæ quibus volant, deſignant agnitionem & devotionem.* 2. *Oſtenditur, per velationem capitis & pedum Dei, deſignari myſterium latens quid ante mundum fuerit, quidvè futurum ſit poſt conſummationem mundi. Docemur quidnam in Deo cogitandum ſit, & quomodò tribuantur Deo membra, ſcilicet os, pedes, & manus. Quæritur quomodò Deus adſit animæ devotæ, & qua via intret ad eam?* 3. *Oſtenditur, Seraphim ideo velare alis caput & pedes Dei, ut nec alta Dei, nec profunda ejus contemplari valeat Luciper: cui tamen relinquitur medium aliquid videndum ad invidendum. Per binas alas, quibus Seraphim volare dicuntur, deſignatur vivacitas naturæ & efficacia gratiæ, ſive intellectus & affectus, quibus feruntur in Deum: veſtigantes alta potentiæ ejus, & profunda ſapientiæ ejus. Caput Dei deſignat Majeſtatem ſuam, pedes denotant ejus judicia inſcrutabilia. Alæ quibus velatur Caput Dei, indicant in Seraphim admirationem & venerationem. Alæ quibus velantur pedes Dei, deſignant prudentiam & fidelitatem in Seraphim.*

§. I.

ISaias poſtquam Dominum ſeſe vidiſſe teſtatus eſt ſuper Solium reſidentem (a) addit *Seraphim ſtare ſupra illud*. Seraphim quidem, dilectiſſimi, ſicut frequenter audiſtis, nomen eſt ſupernorum Spirituum, Ordinis unius de novem ſummi atque ſupremi. Verùm hoc loco (ut arbitror) non in ea ponitur ſignificatione, præſertim cùm innumera illa ſint Agmina, hîc duo tantùm Seraphim deſcribantur. Et ego quidem, Fratres, ſi licet in hac parte unicuique abundare in ſuo ſenſu (b) in duobus Seraphim duplicem arbitror intelligi creaturam rationabilem, Angelicam ſcilicet & humanam. Nec mireris hominem Seraphim factum eſſe, memento quia Creator & Dominus Seraphim factus eſt Homo. Ad contumeliam tuam ô ſuperbe, qui creatus inter Angelos, inter Angelos ſtare non meruiſti; ecce Rex noſter novos in terra Angelos fabricaturus advenit. Nec fruſtra in terris viſus eſt Homo cæleſtis (c) cùm de

t Ibidem num. 4. u Ibidem num. 5. x Ser. 1. de Advent. Domini, num. 5. y Ser. 2. de verb. Eſai. num. 5.

a Ser. 2. de verb. Eſai. num. 1. b Ibidem num. 2. c Ser. 27. in Cant. num. 7.

de terrenis cæleſtes quàm plurimos fecerit ſibi ſimiles, ut ſit quod legitur: *Qualis cœleſtis, tales & cæleſtes*, Atque ut tabeſcas ampliùs (d) & livore proprio torquearis; non qualeſcunque nec inferiores alicujus Ordinis Angelos, ſed Seraphim fabricaturus advenit. Audi enim quid ipſe Dominus loquatur: *Igneus*, inquit, *veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur?* vult ergo Seraphim fabricari, ut ibi ſtent, ubi tu corruiſti; *Seraphim* (inquit Eſaias) *ſtabant ſuper illud*. Ut quid ergo tu qui manè oriebaris Lucifer, in veritate non ſtetiſti, niſi quia Seraphim non fuiſti? Seraphim quippe ardens vel incendens interpretatur. Tu verò habuiſti miſer lucem, ſed ardorem non habuiſti. Bonum erat tibi ſi ignifer magis eſſes quàm Lucifer, nec tam immoderato appetitu lucendi, ut eras frigidus ipſe, frigidam quoque eligeres regionem. Dixiſti enim: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſedebo in lateribus Aquilonis*. Quid feſtinas manè oriri Lucifer? quid gloriaris ſuper ſidera, quibus aliquando clariùs rutilare videris? Brevis omninò gloriatio tua erit. Sequitur Sol juſtitiæ, quem te eſſe vana ſimulatione jactabas, cujus fervore pariter & ſplendore in nihilū redactus omninò diſpareas. Fruſtra quoque paras venturum in fine ſæculorum Dominum tanquam veri Solis ortum in damnato illo quem aſſumpturus es homine prævenire, & extolli ſuper omne quod dicitur aut colitur Deus: quia & tunc adventûs ejus illuſtratione penitùs deſtrueris. Ipſe eſt Antichriſtus (e) qui ſe non ſolùm diem, ſed & meridiem mentietur, & extolletur ſupra id quod dicitur aut quod colitur Deus: quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui, utpote verus & æternus meridies, ſponſus & advocatus Eccleſiæ. Luna habet abſque fervore ſplendorem (f) ſed & ipſum mutuatur à Sole, ideoquè tam frequenter imò & ſemper mutatur, nec unquam in eodem ſtatu permanet. Sic profectò ſtultus ut luna mutatur, ſapiens permanet ut ſol. Ille inquam ſtultus, qui in decore ſuo perdidit ſapientiam, id eſt, qui refriguit in ſplendore. Cecidit ergo Lucifer ut fulgur de cælo (g) *Seraphim verò ſtabant ſuper illud*. Stant planè Seraphim: quia charitas nunquam excidit. Stant attoniti & ſuſpenſi in contemplatione Domini ſedentis in throno: ſtant in æterna incommutabilitate, & æternitate incommutabili. Tu ſedere tentaſti ô impie, propterea tui moti ſunt pedes, & effuſi greſſus tui. Filius eſt qui ſedet in throno, Dominus Sabaoth, cum tranquillitate judicans omnia. Sola ſedet Trinitas, quæ ſola habet immutabilitatem: ſola eſt, apud quam non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Seraphim verò ſtant immobiles quidem, ſed ſuo modo, non in ejus comparatione. Stant extendentes ſe & intendentes in eum, in quem proſpicere concupiſcunt. Qui ſedere præſumpſit, ſeipſo voluit eſſe contentus, unde ſolam hodie quoque malitiam eſurit: quia ſolam habet hanc à ſemetipſo. Cùm loquitur mendacium, de proprio loquitur; quia mendax eſt, & pater ejus. Quod audis de verbo mendacii, intellige & de opere malitiæ. Et licet malè ſibi in malo complaceat, ſufficere tamen ſibi nunquam poterit nec in ipſo. Sola proinde ſedet Trinitas ſumma, quæ ſola in ſe eſt: & ideo ſola verè eſt, ſola ſe fruitur, ſola nullius eget, ſola ſufficit ſibiipſi. Deinde Propheta Iſaias cùm dixiſſet *Seraphim ſtare*, (h) adjunxit & ait: *Sex alæ uni, & ſex alæ alteri*. Quid ſibi volunt alæ iſtæ, Fratres? Ergone etiam cùm hyems tranſierit, & ſedebit Rex ſuper ſolium, volandum adhuc erit & ipſis Seraphim, ut poſſint diverſis occurrere neceſſitatibus diverſorum, ab imminentibus liberare periculis, opem ferre laborantibus, in tribulatione poſitos conſolari? Abſit ut in illo æternæ Beatitudinis regno neceſſitas, aut periculum, aut labor, aut tribulatio ſit, cui oporteat ſubveniri. Ad quid ergo tunc alæ? Placet mihi ſtatio illa, omninò ſic volo manere, nec aliquid prorſùs admitto quo mihi ſtabilitas illa depereat. Verumtamen ſcio beate Iſaias, quòd Propheta es tu, & ſpiritum eius habens qui abundantiâ pietatis excedit hominum nonmodò merita, ſed & vota. Salua mihi ſit illa tam amata ſtabilitas: jam ſi quid *alæ iſtæ* ad Beatitudinem addiderint, non recuſo. Credo autem ſicut in ſtatione immutabilitatem, ſic & in volatu alacritatem promitti, ne videlicet inſenſibilis quædam & quaſi lapidea ſtabilitas æſtimetur. Sed dicas: Et ſi alas habere neceſſe eſt, quare tam multas? Quid ſibi vult multiplicitas iſta pennarum? Audi quod ſequitur. *Duabus alis velabant caput, & duabus velabant pedes, & duabus volabant*. In quibus verbis videre mihi videor, quòd de ſtatione dictum eſt, volatu manifeſtiùs explicari. Quò enim Seraphim volant, niſi in eum cujus ardent amore? Vide flammam quaſi volantem & ſtantem ſimul, nec miraberis jam Seraphim ſtantes volare, ſtare volentes. Sed quia diximus quò volant, (i) ipſas quoque quibus volant alas exigere religioſa curioſitas veſtra videtur. Certius poſſet & credibilibus teſtimonium perhibere ille cui datum eſt & videre. Ego tamen opinor non incongruè pennas iſtas & *Agnitionem* & *Devotionem* intelligi poſſe, quibus in eum qui ſupra ipſos eſt, Seraphim rapiuntur. Levat quippè *cognitionis* ala, ſed ſola non ſufficit. Ruit citiùs qui unâ tantùm alâ volare contendit: & quò magis attollitur, pejùs colliditur. Experti ſunt hoc Philoſophi gentium: qui *cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum*. Denique traditi in reprobum ſenſum, uſque in ipſas etiam paſſiones ignominiæ corruerunt. Adeo verò probatur illa ſententia: Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi. Sic & zelus abſque ſcientia, quò vehementiùs irruit, eò graviùs corruit, impingens nimirùm atque reſiliens. Ubi verò intelligentiam *charitas*, agnitionem *devotio* comitatur, volet ſecurè quiſquis ejuſmodi eſt, volet ſine fine, quia volat in æternitatem.

§. II.

Jam ſuper ea quæ præmittitur (k) capitis & pedum velatione extat à Patribus probata ſententia, Dei caput pedeſquè velari, eò quòd lateat quid ante mundum fuerit, quidvè futurum ſit poſt conſummationem. Et hoc quidē pro eo, quòd diſtinctè in latinis Codi-

d *Ser. 3. de verb. Eſai. num. 2.* e *Ser. 32. in Cant. num. 16.* f *Ser. 3. de verb. Eſai. num. 4.* g *Ibidem num. 5.*

h *Ser. 4. de verb. Eſai. nu. 2.* i *Ibidem nu. 2.* k *Ibidem. nu. 3.*

Digitized by Google

Codicibus ſcriptum eſt : *Caput ejus, & pedes ejus.* Teſtatur autem Interpres noſter in Hebræo verbum eſſe commune, quòd interpretari poſſit ejus & ſuam, ut Seraphim (juxta Hebræi ſermonis ambiguitatem) vel faciem pedeſquè Dei, vel ſuam faciem ac pedes operire dicantur. Unde & mirum videri poteſt, cur è duobus eum magis in interpretatione elegerit ſenſum, quem viſionis ipſius conſequentia minùs videtur admittere, ut videlicet & velarent pariter caput pedeſquè ſedentis, niſi quòd Originis expoſitionem ſecutus eſt in hac parte. Quod ſi de ipſis quoque Seraphim licet accipere (l) ſic pinge ea ut operto capite & pedibus, ſolum appareat corpus medium, ſed & ipſum quoque non penitùs, propter eas nimirùm alas quibus volare perhibentur. Conſidero ſiquidem quaſi quoddam caput & corpus & pedes meos in verbis Apoſtoli, quibus ait: *Quos enim præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui: & quos qradeſtinavit, hos & vocavit: quos autem vocavit, hos & juſtificavit: & quos juſtificavit, hos & magnificavit.* Ita initium meum ſolius gratiæ eſt, & non habeo quid mihi in prædeſtinatione attribuam ſine vocatione. Non ſic ſanè ab opere juſtificationis alienus ſum, operatur & illud gratia, ſed planè mecum. Videſne quemadmodùm Seraphim in medio appareat aliquatenus? Porrò conſummatio quidem & ipſa ſolius gratiæ eſt: nec eſt mihi in hac parte, vel cũ ea ſive in ea gloriari, quaſi coadjutor videar aut cooperator. Velat itaque Seraphim caput ſuum duabus pennis, ſi & veraciter cognoverit, & humiliter fateatur quia miſericordia eum ſola prævenerit. Velat & pedes alis æquè duabus, ſi miſericordiæ quoque quæ ſubſecutura eſt, nec ignarus extiterit nec ingratus. Quam ſanè capitis & pedum velationem & nunc quoque negligere non oportet, licet tunc maximè perficienda ſit quando Judex ſedebit ſuper ſolium, & aſtantes ſibi Seraphim & agnitione veritatis ſubtiliùs illuſtrabit, & inflãmabit vehementiùs charitatis ardore. In quorũ numero indignos nos ſervos Nominis ſui, ipſa de qua locuti ſumus conſtituere dignetur miſericordia, quæ ab æterno eſt & uſque in æternum ſuper Electos, in medio quidem aliquatenùs oſtendens liberum arbitrium, meriti gratiã: principium & finẽ omninò ſoli vendicans ſibi, ut ſit nobis Alpha & Omega Dominus Deus noſter. Credendus autem eſt & cogitandus Deus quædam vita perpetua [m] vivens in ſe, & omnia vivificans, omnia intelligens, omnemquè creans intelligentiam, ſapiens & ipſa Sapientia, Veritas fixa, juſtitia indeclinabilis, ſumma virtus, perfecta bonitas, divinitas, æternitas, magnitudo, immenſitas, ſumma eſſentia, à qua omne eſſe, ſumma & æterna ſubſtantia, non ſubjecta in prædicamentis vocum aut cogitabilium: ſed omnium rerum cauſa efficiens, & ſupereſſentiale principium. Item cogitandus eſt Deus ſimplex, purus, integer & perfectus, nihil habens quod in numerum tranſeat, nihil trahens à tempore vel à loco: ſic in omni loco eſt, ut non includatur nec excludatur à loco. Cogitandus eſt Deus ſine forma viſibili, ſine ſpecie corporali, ſine compoſitione partium, ſine diſtinctione membrorum. *Ex quo omnia* cauſaliter, non materialiter: *in quo omnia*, non ut in loco, ſed in virtute. Sine qualitate bonus, ſine quantitate magnus, ſine ſitu præſidens, ſine habitu continens, omnia diſponens. Diſponit enim ut Sapientia, operatur ut Virtus, amat ut Charitas, revelat ut lux, miſeretur ut pietas, ſcit ut veritas, judicat ut æquitas, præſidet ut majeſtas. Porrò ſpiritus eſt Deus [n] & nullis ſimplex illa ſubſtantia membris diſtincta eſt corporeis. Sed enim & *os* habet Deus, quo docet hominem ſcientiam: & *manum* hebet, qua dat eſcam omni carni: & *pedes* habet quorum terra ſcabellum eſt, ad quos nimirùm peccatores terræ converſi atque humiliati ſatisfaciunt. Hæc, inquam, habet Deus omnia per effectum, non per naturam. Invenit profectò apud Deum & verecunda confeſſio, quò ſe humiliando dejiciat: & prompta devotio, ubi ſe innovando reficiat: & jucunda contemplatio, ubi excedendo quieſcat. Omnia omnibus eſt qui omnia adminiſtrat, nec quidquam eſt omnium propriè. Nam quod in ſe eſt, lucem habitat inacceſſibilem, & pax ejus exuperat omnem ſenſnm, & ſapientiæ ejus non eſt numerus, & magnitudinis ejus non eſt finis: nec poteſt eum videre homo ut vivat. Non quòd longè ab unoquoque ſit qui eſſe omniũ eſt, ſine quo omnia nihil: ſed (ut tu plus mireris) & nil eo præſentius, nil incomprehenſibilius. Quid nempè cuique rei præſentius, quàm eſſe ſuum? Quid cuique tamen incomprehenſibilius, quàm eſſe omnium? Sanè eſſe omnium dixerim Deum, non quia illa ſunt quod eſt ille, ſed quia ex ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia. Eſſe eſt ergo omnium quæ facta ſunt, ipſe Factor eorum, ſed cauſale, non materiale. Tali proinde modo dignatur illa Majeſtas ſuis eſſe creaturis, omnibus quidem quòd ſunt, animantibus autem quòd & viuunt: porrò ratione utentibus lux, rectè vero utentibus virtus, vincentibus gloria. Fateor & mihi adveniſſe Verbum Deum [o] & pluries. Cùmquè ſæpiùs intraverit ad me, non ſenſi aliquoties cùm intraverit. Adeſſe ſenſi, adfuiſſe recordor, interdùm & præſentire potui introitum ejus, ſentire nunquam, ſed ne exitum quidem. Nam unde in animam meam venerit, quòvè abierit denuò eam dimittens: ſed & qua vel introierit vel exierit, etiam nunc ignorare me fateor ſecundùm illud: *Neſcis unde veniat, aut quò vadat.* Nec mirum tamen, quia ipſe eſt, cui dictum eſt: *Et veſtigia tua non cognoſcentur.* Sanè per *oculos* non intravit, quia non eſt coloratum: ſed neque per *aures*, quia non ſonuit: & neque *per nares*, quia non aëri miſcetur ſed menti, nec infecit aërẽ, ſed fecit. Neque verò *per fauces* intravit, quia non eſt manſum vel hauſtum. Nec *tactu* comperi illud, quia palpabile non eſt. Qua igitur introivit? An fortè nec introivit quidem, quia non *de foris* venit. Neque enim eſt unum aliquid ex iis quæ foris ſunt. Porrò nec *de intra* me venit, quoniam bonum eſt, & ſcio quoniam in me non eſt bonum. Aſcendi etiam *ſuperius* meum, & ecce ſupra hoc eſt Verbum eminens. Ad *inferius* quoque meum curioſus explorator deſcendi, & nihilominùs infra inventum eſt. Si *foras* aſpexi, extra omne exterius meum comperi illud eſſe: ſi *intus*, & ipſum interiùs erat. Et cogno-

Mmm vi-

l *Ibidem num.* 4. m *In Libr.* 3. *de amor. Dei cap.* 10. *num.* 40.

n *Ser.* 4. *in Cant. num.* 3. & 4. o *Ser.* 74. *in Cant. num.* 5.

Digitized by Google

vi verum quidem eſſe quod legeram: *Quia in ipſo vivimus, movemur, & ſumus*. Sed ille beatus eſt, in quo eſt ipſum, qui illi vivit, qui eo movetur.

§. III.

Eſaias de duobus Seraphim dicit: *Sex alæ uni, & ſex alæ alteri*. (p) Ad quid multiplicitas iſta pennarum? *Duabus*, inquit, *velabant caput ejus, & duabus pedes, & duabus volabant*, Graude myſterium, & profundum utique ſacramentum. Attentas in vobis hæc verba deſiderant aures, ſed multò magis diſertam in nobis linguam exigunt, maximèquè animum ſpiritualem. Dico vobis tamen utcunque quod ſentio: nec ſanè affirmans dico, ſed conjectans quodammodò & opinans. Quid enim æſtimare vetat, dejecto Lucifero ad pervigiles excubias Seraphim cõſtitutos eſſe: ſicut ejecto homine (teſte Scriptura) Cherubim ad cuſtodiam poſuit Deus? Nec incongruè forſitan Cherubim flammeus traditur gladius, ut à ligno vitæ inciſio pariter & incenſio (quibus nihil eſt carni terribilius) manum prohibeant corporalem. Porrò Seraphim tantùm alas accipiunt, quarum velamine arceant oculum ſpiritualem. Denique *duabus*, inquit, *velabant caput ejus, & duabus pedes*: ut nec alta Dei, nec profunda ejus iniquus ille Luciper valeat contemplari. Erit cùm revelabitur gloria Domini, ſed non erit hoc niſi factum fuerit ante quod ſcriptum eſt: *Tollatur impius ne videat gloriam Dei*. Interim ſanè velatur caput, velantur pedes, ut medium quidem aliquid eidem impio videndum, ſed ad invidendum utique relinquatur. Et velantur alis, quæ nimirùm ſic illum arceant, ut Seraphim ſuſtineant & ſuſtollant. Quærendum tamen priùs quibus alis volare dicantur Seraphim (q) quia *duabus*, inquit, *volabant*. Nec incongruè forſitan duas iſtas alas *naturæ* & *gratiæ* dicimus: præſertim cùm priùs quoque in his ipſis Seraphim etiam Solii celſitudo & elevatio à nobis fuerit aſſignata. Vivaci ſiquidem per naturam *intellectu*, & ferventi nihilominùs *affectu* per gratiam in eum qui ſupra ipſos eſt extenti jugiter & intenti, ſtare quidem (ut diximus) per miniſterium, ſed & volare per ſtudium perhibentur. Licet enim velent caput Domini, velent etiam pedes, ſed ſibi iſta non velant, magis autem ſedulè volant & volitant inter iſta: & alta potentiæ ejus, & profunda ſapientiæ veſtigantes. Nec ſanè ſcrutatores ſunt Majeſtatis, ut proinde opprimantur à gloria: quòd non minùs diligant, quàm intelligant, utpote quos ille regit & agit Spiritus qui ſcrutatur etiam alta Dei. Superbus ille Lucifer lucem præferens non ignem habens alteri tantùm innixus alæ, caſum facere potuit, non volatum. Exultavit enim lucidus eſſe, non fervidus, non incenſus, quod Saraphim ſonat. Non ergo ſtetit, quia contempſit: ſed nec volare potuit, quia præſumpſit. Suſtulit eum naturæ vivacitas, ſed in ſuam planè perniciem, quippè quem deſtitutus gratiæ mox dejecit. Nec diſſimilis ſanè eorum caſus, qui cùm cognoviſſent Deum, non glorificaverunt aut gratias egerunt: quo tandem merito traditi ſunt in reprobum ſenſum, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Denique & ipſi eorum principi (*diabolo*) interpoſitum eſt velamen, quòd nulla jam naturæ vivacitate pertranſeat, ut ipſius qui ſuper Solium ſedet, caput aut pedes valeat intueri. Siquidem Seraphim ſtantes & aſtantes duabus alis caput velant, & duabus pedes. Non eſt corporalis divina ſubſtantia (r) nec in formam hominum membris diſtincta corporeis. Spiritus eſt Deus: & quæ de eo dicuntur, ſpiritualiter veſtiganda ſunt. Alioquin quis nobis revelabit hoc caput & pedes iſtos quos geminis alis Seraphim velant, niſi Spiritus ipſe qui novit omnia quæ in eo ſunt, & ſcrutatur etiam alta Dei? Ego enim opinor ipſa eſſe, quæ in hoc loco *capitis* nomine deſignantur. Itaque ſecundùm hunc ſenſum *Caput* ejus eſt *Majeſtas* ejus, poteſtas ejus eſt ſempiterna virtus atque Divinitas. *Caput* ejus juxta illud propheticum, *Juſtitia tua ſicut montes Dei*. Nempè quod ſequitur: *Juſtitia tua abyſſus multa*, non incongruè fortè videbitur *pedum* poſſe appellatione deſignari. Sunt enim velut quidam pedes ejus, inveſtigabiles viæ ejus, inſcrutabilia judicia ejus, profundum ſapientiæ, & irreprehenſibilis quædam, ſed incomprehenſibilis diſpoſitio ejus. Sanè apud Angelos juſtitia recta, pura, & firma eſt, ſublimis quidem, ſed adhuc longè inferior quàm Divina. Non enim innata eſt eis, ſed à Deo collata: ut natura ipſa, quod ex ſe eſt, nonmodò juſtitiæ, ſed etiam injuſtitiæ capax inveniatur. Numquid non iſta eſt pravitas quædam quam in Angelis ſuis vera illa Juſtitia legitur inveniſſe? *Non enim juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*, ait Job qui Dei juſtitiam minimè ignorabat. Nec ait omnis homo, ſed *omnis vivens*: fortè, ut ne ipſos Angelicos eum noveris Spiritus excepiſſe. Viuunt enim & ipſi tantò veriùs, quantò propiùs aſtant ei apud quem eſt fons vitæ. Nihilominùs etiam juſti ſunt, ſed ex eo, non coram eo: munere ejus, non in ejus comparatione. Ipſa enim ſibi juſtitia eſt, cujus voluntas non tam æqua quàm ipſa æquitas. Et utraque non aliud quàm ipſa ſubſtantia eſt. Illa ergo juſtitia veriſſimè ſicut mons eſt, quæ recta eſt, quæ pura eſt, quæ firma eſt, & ut ita dixerim, etiam ſubſtantia eſt. Quanta enim in hoc capite Domini latet altitudo? Quanta gloria eſt, quantaquè ſublimitas in hoc umbroſo & condenſo monte repoſita? Quibus tamen putamus alis hoc caput Seraphim velant (s) ut nulla ſuæ ſubtilitate naturæ, nulla rationis perſpicacitate nequam oculus diaboli in illius queat irrumpere veri luminis claritatem? Duabus (ni fallor) alis, ſuæ videlicet ipſorum gloriæ, & felicitatis. Ineffabiliter ſiquidem delectantur in *admiratione* contemplationis illius, nec minùs gloriantur in ipſius *veneratione*. Iniquus ille Lucifer admirationem quidem, ſed non venerationem habens, quia ſubdi noluit per venerationem, figi non valuit per admirationem. Denique admirationem ipſam in æmulationem convertit, nec venerari dignatus, ſed conatus eſt imitari. Quàm meliùs Seraphim ſua ipſa admiratione felices, veneratione etiam venerabiles fiunt, veram in ipſo habentes gloriam, cui ſervire regnare eſt, & apud quem omnis qui ſe humiliat exaltatur? Et nunc audi quemadmodùm his duabus alis ipſum quod diximus *caput* Domlni, ne iniquus ille Luciper inſpiciat, velare Seraphim videantur.

Quo-

p *Ser. 5. de verb. Eſa. num. 7.* q *Ibidem num. 8.*

r *Ibidem num. 9.* s *Ibidem num. 10.*

Quoties enim ſursùm dirigit aciem, in Angelicam ſtatim felicitatem & gloriam malignus ille offendit, & offundit oculum peſſimus humor livor proprius, ut penetrare ultra non poſſit. Sic nimirùm quaſi gemino quodam velamine ne ſublimiora proſpiciat invidus præpeditur, ad illorum (quos ſuperiores habere dolet) modò quidem felicitatem, modò gloriam, modò utramque ſimul, reverberata acie contabeſcens. Quis enim tam gravis pruritus oculi, quàm invidia eſt? Nec verò aliis livor invidus quàm alienâ gloriâ & felicitate torquetur. Sed & *pedes* Domini (t) quibus nimirùm impenetrabilem judiciorum ejus abyſſum, & diſpoſitionis ejus diximus vias inveſtigabiles deſignari, duabus æquè alis velant Seraphim. Ego autem dico, *prudentiâ & fidelitate*. Cùm enim & fideles miniſtri ſint pariter & prudentes, ſic divina negocia gerunt, & ſaluti provident electorum, ut malignus ille deprehendere omninò non poſſit. Ex hoc *pedum* velamento factum reor, ut neſciens Dominum gloriæ fecerit crucifigi: ex hoc velamento quotidie fieri reor, ut ſalutis noſtræ negociis ignorans ſerviat & invitus, ſerò poſtmodùm plangens quòd dum obeſſe voluit, inventus eſt profuiſſe. Sic nimirùm per adminiſtratorios Spiritus illuditur ejus aſtutia, quòd & fideles ſint qui detegere nolint, & prudentes qui norint tegere divina erga nos providentiæ & diſpoſitionis arcana. Cæterùm [u] ſicut è ſupremis duabus alis nequiſſimus ille Lucifer admirationem habuit, ſed non venerationem, ut diximus: ſic è mediis quoque ſpiritualem ei intellectum natura,ſed non etiam gratia affectum dedit. Sed nihilominùs ex infimis iſtis facilè ſatis animadvertere eſt, quàm inventus ſit fidelitatis expers, non autem ſimiliter caruiſſe prudentiâ. Niſi tu fortè alium aliquem putas eſſe, qui dictus eſt callidior cunctis animantibus ſerpens. Fortè etiam non incongruè dicimus, quoniam eo ipſo tam irrevocabilis caſus ejus, irreparabiliſquè colliſio fuerit, quòd ex his quas diximus alis, ſicut in parte dextera nulla aſfuerit, ſic in læva nulla defuerit. Non ita ſanè duo illi Seraphim quos prophetica nobis viſio commendavit ſtantes, & adſtantes Domino majeſtatis. Cujus etiam duabus (ut dictum eſt) alis *caput* velant; ipſa equidem ſua *admiratione* in qua delectantur feliciter, ac *veneratione* in qua ſublimiter gloriantur. Duabus etiam pedes alis velant, *fidelitate* videlicet atque *prudentiâ*. Porrò duabus alis volant, *natura* ut diximus perſpiciâ, & efficaciâ gratiæ. Sanè *mediam* quaſi quandam *longitudinem* nudâ viſibilemquè relinquunt, longanimitatem dico & benignitatem Dei ad pænitentiam homines invitantis. Omnibus enim cernere eſt quemadmodùm ſolem ſuum ſuper bonos & malos oriri faciat, & pluat ſuper juſtos & injuſtos. Hac nimirùm charitate verus ille Salamon quaſi quædam media ſua conſtravit propter filias Jeruſalem: ut quibus altiora ſe quærere, & profunda veſtigare non licet, in his ſaltem mediis valeant exerceri, & ad ſublimium ſubtiliumquè exinde rerum contemplationem promoveri aliquando mereantur. Cæterùm nequiſſimus ille ex hac viſione & in præſenti torquetur acriùs, & graviùs cruciabitur in futuro. Primùm quidem quòd ipſam nobis *longanimitatem* benignitatis divinæ invideat, deinde quòd nequaquam ſibiipſi hac ſaltē occaſione provideat, ut ad pænitentiam adducatur. Ipſe eſt Antichriſtus (x) qui ſe non ſolùm diem, ſed & meridiem mentietur, & extolletur ſupra id quod dicitur aut quod colitur Deus: quē Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui, utpote verus & æternus meridies, Sponſus & advocatus Eccleſiæ, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

t *Ibidem num.* 11. u *Ibidem. num.* 12.

x *Ser.* 33. *in Cant. nu.* 16.

CAPUT V.

De Beatitudine animæ noſtræ pariter & corporis.

Saluatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum Corpori claritatis ſuæ. *Paul. ad Philip.* 3.

1. *Docemur, in opere redemptionis noſtræ duo conſideranda eſſe, modum & fructum. Modus eſt exinanitio Dei: fructus verò eſt repletio animæ noſtræ juxta triplicem naturam, ſcilicet rationem, voluntatem, & memoriam. Ratio recipiet lucem inextinguibilem: voluntas pacem conſequetur imperturbabilem: memoria fonti indeficienti æternaliter inhærebit. Fons eſt Pater, lux Filius, pax Spiritus Sanctus. Item triplex vis animæ, ſcilicet rationale, concupiſcibile, iraſcibile, implebitur luce ſapientiæ, fonte juſtitiæ, pace divina.* 2. *Docemur, corpus ex quatuor elementis compactum habiturū quatuor dotes, immortalitatem, impaſſibilitatem, agilitatem, pulchritudinem. Immortalitas conſiſtit in non moriendo ultra. Impaſſibilitas conſiſtit in non patiendo ullas miſerias. Agilitas conſiſtit in velocitate. Pulchritudo conſiſtit in claritate.* 3. *Docemur, ut ſit nobis prima ſollicitudo reparandarum animarum noſtrarum, ſi volumus inveniri Chriſti membra in cælo. Oſtenditur, curam animæ redundare in corpus, ſalutemquè corporis pendere ex ſalute animæ: nec non plenam fore quietem animæ & corporis in beatitudine æterna, in qua corpus fulgebit ſicut claritas ſolis. Excitamur ad deſiderandam felicitatem patriæ cæleſtis. Oſtenditur quis noſtrûm ſit capax æternæ felicitatis.*

§. I.

IN opere noſtræ redemptionis (a) duo potiſſimùm quæ nunc occurrunt, veſtris ſtudiis intimare curabo. Et hoc quàm paucis ad compendium potero memor illius ſententiæ: Da occaſionem ſapienti, & ſapientior erit. Duo ergo illa ſunt modus & fructus. Et *modus* quidē Dei *exinanitio* eſt: ipſe ſemetipſum exinanivit uſque ad carnem, ad mortem, ad Crucem. *Fructus* verò noſtri de illo *repletio* eſt. Hoc meditari ſanctæ ſpei ſeminarium eſt, illud ſummi amoris incentivum. Utrumque profectibus noſtris neceſſarium eſt, ne aut ſpes mercenaria ſit, ſi amore non comitetur: aut amor tepeſcat, ſi infructuoſus putetur. Porrò fructum talem expectamus noſtri amoris (b) qualem ipſe quem amamus promiſit: *Menſu-*

a *Ser.* 11. *in Cant. num.* 3. b *Ibidem num.* 4.

ſuram (inquiens) *plenam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum*. Menſura iſta (ut audio) erit ſine menſura. Sed velim ſcire cujuſnam rei futura ſit illa menſura, vel potiùs illa immenſitas quæ repromittitur? *Oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te*. Dic nobis tu qui præparas, quid præparas? Credimus, confidimus, revera ſic promittis, *replebimur in bonis domus tuæ*. Sed quibus, quæſo, bonis vel qualibus? Fortè frumento, vino, oleo, auro, atque argento, lapidibuſuè pretioſis? Sed hæc novimus & vidimus, & videmus & faſtidimus. Id quærimus, *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec cor hominis aſcendit*. Hoc placet, hoc ſapit, hoc delectat inquirere, quodcunque eſt illud. *Erunt* (inquit) *omnes docibiles Dei: & ipſe erit omnia in omnibus*. Vt audio, plenitudo quam expectamus à Deo, non erit niſi de Deo. Quis verò comprehendat [c] quàm magna multitudo dulcedinis in brevi iſto ſermone comprehenſa ſit: *Erit Deus omnia in omnibus*? Vt de corpore taceam, in *anima* tria intueor, *Rationem*, *voluntatem*, *Memoriam*: & hæc tria ipſam animam eſſe. Quantum cuique horum in præſenti ſeculo deſit de integritate ſua & perfectione, ſentit omnis qui ambulat in ſpiritu. Quare hoc, niſi quia Deus nondum eſt omnia in omnibus? Hinc eſt quòd & *Ratio* ſæpiſſimè in judiciis fallitur, & *voluntas* quadruplici perturbatione jactatur. Laborat quippè [d] voluntas humana quadruplici morbo vitiorum, ſcilicet timoris, concupiſcentiæ, propriæ iniquitatis, ignorantiæ. *Timore* enim victa, in vitium cogitur: *concupiſcentiâ* illecta, in vitium trahitur: propria *iniquitate* voluntariè vitium ſequitur: *ignorantiâ* ſeducta, in vitium labitur. Sed & *memoria* [e] multiplici oblivione confunditur. Triplici huic vanitati nobilis creatura ſubiecta eſt non volens, in ſpe tamen eſt. Nam qui replet in bonis deſiderium animæ, ipſe *Rationi* futurus eſt plenitudo lucis, ipſe *Voluntati* multitudo pacis, ipſe *Memoriæ* continuatio æternitatis. O *veritas*, charitas, æternitas! O beata & beatificans Trinitas, ad te miſera mea trinitas miſerabiliter ſupirat, quoniam à te infeliciter exulat. Diſcendens à te quantis ſe intricavit *erroribus*, *doloribus*, *timoribus*. Heu me qualem pro te commutauimus trinitatem? *Cor meum conturbatum eſt*, & inde *dolor*: *derelinquit me virtus mea*, & inde *pavor*: *& lumen oculorum meorum non eſt mecum*, & inde *error*. En quàm diſſimilem Trinitatem ô animæ meæ trinitas exulans offendidiſti! Verumtamen [f] *quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi*: cùm *error* videlicet à Ratione, à Voluntate *dolor*, atque à Memoria *timor* omnis receſſerit; & ſucceſſerit illa quam ſperamus mira *ſerenitas*, plena *ſuavitas*, æterna *ſecuritas*. *Primum* illud faciet Veritas Deus, *ſecundum* Charitas Deus, *tertium* ſumma Poteſtas Deus, ut ſit Deus omnia in omnibus; *Ratione* recipiente lucem inextinguibilem, *Voluntate* pacem imperturbabilem conſequente, *Memoria* fonti indeficienti æternaliter inhærente. Uideritis vos rectène primum illud Filio, Spiritui Sancto ſequens, Patri ultimum aſſignetis: ſic tamen ut nihil horum vel Patri vel Filio vel Spiritui Sancto ſubtrahatis, ne cui fortè perſonarum aut plenitudinem minuat diſtinctio, aut proprietatem tollat perfectio. *Beati mundo corde* [g] *quoniam ipſi Deum videbunt*. Beati planè, & omninò beati qui videbunt in quem deſiderant Angeli proſpicere, quem videre vita æterna eſt. Denique ait Dominus: [h] *Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut paruulus iſte* (ſe autem dicit, qui eſt fons vitæ, in quo habitat & unde manat plenitudo omnium gratiarum) *non intrabitis in regnum cælorum*. Para proinde riuulos, aggeres terrenæ & elatæ cogitationis diſperge, conformare Filio hominis, non primo homini Adam: quia fons gratiæ in *cor* hominis carnalis ſcilicet & terreni non aſcendit. *Oculum* quoque purga, ut videre poſſis meriſſimam lucem: & *aurem* tuam inclina ad obediendum, ut quandoque pervenias ad quietem perpetuam, & pacem ſuper pacem. *Lux* enim eſt propter ſerenitatem, *pax* propter tranquillitatem, *fons* propter affluentiam & æternitatem. Fontem aſſigna *Patri*, ex quo naſcitur Filius, & procedit Spiritus Sanctus: Lucem aſſigna *Filio*, qui eſt utique candor vitæ æternæ, & lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum: Pacem aſſigna *Spiritui Sancto*, qui nimirùm ſuper humilem & quietum requieſcit. Nec hoc dico tanquam propria iſta ſint ſingulorum, nam & Pater lux eſt, ut ſit Filius lumen de lumine: & Filius pax eſt, pax noſtra qui fecit utraque unum: & Spiritus Sanctus fons eſt aquæ ſalientis in vitam æternā. Jam verò quemadmodùm in nobis habendus ſit Deus [i] poſſumus vel ex parte cogitare. Conſtat enim animarum triplicem eſſe naturam: unde & Sapientes mundi hujus animam humanam, *Rationalem*, *Iraſcibilem*, *Concupiſcibilem* eſſe tradiderunt. Quam utique triplicem vim animæ ipſa quoque natura & quotidiana experientia nos docet. Porrò quemdmodùm circa *rationale* noſtrum & ſcientia & ignorantia conſtat, tanquam habitus & privatio: ſic & *circa concupiſcibile* deſiderium & cōtemptus conſtat: & circa id quod dicitur *iraſcibile*, & lætitia pariter & ira verſatur. Implebit ergo Deus *rationale* noſtrum *luce ſapientiæ*, ita ut penitùs nobis nihil deſit in ulla ſapientia. Implebit *concupiſcibile* noſtrum *fonte juſtitiæ*, ut omninò deſideremus eam, & eâ penitùs repleamur, ſicut ſcriptum eſt: *Beati qui eſuriunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. Nulla enim alia res implere poteſt deſiderium animæ, nulla alia præter juſtitiam beatificare animam poteſt. Cùm autem repleverit Deus concupiſcibile noſtrum juſtitiâ, quidquid reſpuere debet anima reſpuet, quidquid debet concupiſcere concupiſcet: & ex omnibus id magis appetet quod magis fuerit appetendum. Infirmiori palato cordis [k] & animæ languenti adhuc quidē dura & inſipida res videtur eſſe juſtitia: ſed qui guſtaverunt, ecce ipſi ſciunt quàm beati ſunt qui eſuriunt illam, *quoniam ipſi ſaturabuntur*. O vere felix & glorioſa ſatietas! O ſanctum convivium! O deſiderabiles epulæ! ubi nimirùm anxietas nulla, nullum poterit eſſe faſtidium, quoniam ſatietas ſumma, & ſummum inerit deſiderium. Meritò quoque *concupiſcibili* noſtro juſtitiam attribuimus [l] ex quo nimirùm aut juſti

aut

c *Ibidem num. 5.* d *Ser. 6. de Diver. tom. 6. pag. 862.* e *Ser. 11. in Cant. num. 5.* f *Ibidem num. 6.*

g *Ser. 1. de omn. San. num. 3.* h *Ser. 4. in Vig. nat. Dom. nu. 9.* i *Ser. 4. de omn. Sanct. num. 6.* k *Ser. 1. d. omn. San. num. 11.* l *Ser. 4. de omn. San. num. 6.*

Digitized by Google

aut injuſti repntamur. Jam verò quod dicitur in nobis *iraſcibile*, cùm repleverit illud Deus, perfecta erit in nobis tranquillitas, & in ſummam jucunditatem atque lætitiam replebitur *pace divina*. Et vide ſi non etiam in his tribus perfecta (quantum ſanè ad animam ſpectat) beatitudo conſiſtat: quando *ſcientia* jam non inflat propter juſtitiam, jam non contriſtat propter lætitiam: quoniam *juſtitia* nec indiſcreta erit propter ſcientiam, nec oneroſa propter lætitiam: quando *lætitia* nec inepta erit propter ſcientiam, nec impura propter juſtitiam.

§. II

Sed in his omnibus[m] nihil adhuc exterior homo noſter accepit, ſcilicet *corpus noſtrum*. Ipſi ergo, ut *inhabitet gloria etiam in terra noſtra*, & juxta Prophetam David *repleatur majeſtate Domini omnis terra*: quatuor ſunt quærenda, quem nimirùm conſtat ex elementis quatuor eſſe compactum. Sunt autem quatuor partes corporis[n] in quibus ſingulis maximè vigent ſingula elementa. Nam in oculis eſt *ignis*: in *lingua*, quæ vocem format, eſt *aër*: in *manibus*, quarum propriè tactus eſt, eſt *terra*: in membris *genitalibus* eſt *aqua*. Has quatuor partes corrumpit quadripartita peſtis: oculos ſcilicet *curioſitas*, linguam *loquacitas*, manus *crudelitas*, genitalia *voluptas*. Nec mireris tamen [o] quòd pluribus indigere videtur exterior homo noſter qui miſerior eſt, cùm & in Pſalmo legeris dicente Propheta: *Sitivit anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea?* Habeat ergo terra noſtra *immortalitatem*, ne jam timeat denuò ſe in pulverem redigendam. Reſurgens enim corpus noſtrum jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Jam ſecurus expecto promiſſam mihi gloriam incorruptionis in carne mea [p] quandoquidem conſervata per eum eſt incorruptio etiam in Matre ſua. Facile erit ei per quem Mater ipſa incorruptionē non perdidit pariendo, ut & corruptibile hoc incorruptionē induat reſurgendo. Sed quid proderit [q] ſi fortò contingat in æternum vivere in miſeriis & ærumnis paſſibilitatis hujus, qua nimirùm inceſſanter corruptibile hoc corpus affligitur: & ſi non ſemel, utique ſemper moritur? Habeat certè etiam aliquando omnimodam *impaſſibilitatem*: ab humoribus enim inordinatis cauſas ajunt procedere paſſionum. Arbitror hoc Prophetam David ſenſiſſe [r] cùm diceret: *Introibo in potentias Domini: Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius*. Sciebat profectò cùm introiret in ſpirituales potentias Domini, exutum ſe iri univerſis infirmitatibus carnis, ut jam nil de carne haberet cogitare, ſed totus in ſpiritu memoraretur juſtitiæ Dei ſolius. Tunc pro certo ſingula Chriſti membra dicere poterunt de ſe, quod Paulus ajebat de Capite: *Etſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum, ſed nunc jam non novimus*. Nemo ibi ſe cognoſcet ſecundùm carnem, *quia caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt*. Non quòd carnis ſubſtantia illic futura non ſit, ſed quòd carnalis omnis neceſſitudo ſit defutura, carniſquè amor amore ſpiritûs abſorbendus: & infirmæ quæ nunc ſunt humanæ affectiones, in divinas quaſdam potentias habeant commutari. Tunc ſagena charitatis, quæ nunc tracta per hoc mare magnum & ſpatioſum ex omni genere piſcium congregare non deſinit, cùm perducta ad littus fuerit malos piſces foras mittens, bonos ſolummodò retinebit. Si quidem in hac vita ex omni genere piſcium intra ſinum ſuæ latitudinis charitatis rete concludit, ubi ſe pro tempore omnibus conformans, omniumquè in ſe ſive adverſa ſive proſpera traiiciens, ac ſua quodammodò faciens, non ſolùm gaudere cum gaudentibus, ſed etiam flere cum flentibus conſuevit. Sed cùm pervenerit ad littus, velut malos piſces omne quod triſte patitur foras mittens, ſola quę placere & jucunda eſſe poterunt, retinebit. Numquid enim tunc verbi gratiâ Paulus aut infirmabitur cum infirmis, aut vretur pro ſcandalizatis, ubi ſcandala & infirmitas procul erunt? Aut certè lugebit eos qui ante non egerunt pænitentiam, ubi certum eſt ſic neminem ſanè fore qui pæniteat, quomodò qui peccet non erit? Abſit autem ut vel eos qui ignibus æternis cum diabolo & Angelis ejus deputandi ſunt, plangat & defleat in illa civitate quam *fluminis impetus lætificat, cuius diligit Dominus portas ſuper omnia tabernacula Iacob*: quòd videlicet in tabernaculis etſi quandoque gaudetur de victoria, laboratur tamen in pugna, & plerumque periclitatur de vita. In illa autem patria cæleſti nulla prorsùs admittetur adverſitas ſiue triſtitia, quemadmodùm de illa canitur: *Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te*. Et rursùm: *Lætitja ſempiterna erit eis*. Denique quomodò miſericordiæ recordabitur, ubi memorabitur juſtitiæ Dei ſolius? Proinde vbi jam non erit miſeriæ locus aut miſericordiæ tempus, nullus profectò eſſe poterit miſerationis affectus. Abſit ut in cælo credatur locus eſſe triſtitiæ (s) ſicut nec culpæ. Nemo ibi delinquere, nemo lugere poteſt: ſicut nec in terra quidem pæna vlla fuiſſet, niſi iniquitas præceſſiſſet. In cælo vtique ſola juſtitia, ſola nihilominùs lætitia eſt; in inferno ſolum peccatum eſt, & pæna peccati: porrò in medio vtraque inveniuntur, atque ideo neutra conſummata. In multis offendimur, quia in multis offendimus omnes. Quoniam enim nullus in cælo paſſionis locus eſſe poterat vel doloris, propterea ſanè Unigenitus Dei Patris paſſione ſua hominem redempturus, ſicut carnem in qua pateretur (qui pati non poterat in Divinitate) ſuſcepit: ſic etiam in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, vt humiliaret ſemetipſum in loco afflictionis. Denique deſiderat corpus noſtrum etiam *levitatem & agilitatem* (t) ſecundùm eam nimirum quam habet ex aëre portionem. Tanta utique futura credenda eſt corporum leuitas & agilitas beatorum, ut poſſint, ſi velint, abſque omni mora ſeu difficultate ipſam quoque cogitationum noſtrarum ſequi ad omnia velocitatem. Conſtat quoque [u] clauſo exiiſſe tumulo rediuiuum Chriſti Corpus, quod clauſo Virginis vtero natum proceſſit in vitam: & ad Diſcipulos clauſis introiuit ianuis in conclaui: Nec fuit difficile etiam Angelo per clauſum oſtium penetrare in

m *Ibidem num. 7.* n *Ser. 74. diuer.* o *Ser. 4. de omn. San num. 7.* p *Ser. 4. in Vig. Nat. Dom. n. 4.* q *Ser. 4. de omn. San. n. 7.* r *Epiſt. 11. n. 9. & tract. de dilig. Deo cap. 15. n. 39. & 40.*

s *Ser. 34. diuer. n. 2.* t *Ser. 4. de omn. San. num. 7.* u *Ser. 1. de Reſurrect. Dom. num. 5.*

in abdita Virginis (x) qui vtique ex ſubtilitate ſubſtantię ſuæ hoc habet in natura, ut nec ſeris ferreis ejus arceatur ingreſſus quocunque ſuus eum impetus ferat. Angelicis enim Spiritibus parietes non obſiſtunt, ſed cuncta illis viſibilia cedunt, cuncta æquè corpora quantumlibet ſolida vel ſpiſſa penetrabilia ſunt eis ac peruia. Quid vltra deeſt (y) ad perfectam corporis beatitudinem? Sola vtique *pulchritudo*. Hanc perfectiſſimam habituri, non immeritò poſſimus attribuere ei parti quam habemus ab igne. *Salvatorem enim expectamus* (ut ait Apoſtolus) *qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*, exibens quod pollicitus eſt cùm dicit: *Tunc iuſti fulgebunt ſicut Sol in regno Patris eorum*. Sic ergo replebit animas noſtras Deus, cùm perfecta in eis *ſcientia* fuerit, perfecta *juſtitia*, perfecta *lætitia*. Sic replebitur majeſtate omnis terra, cùm fuerit *corpus incorruptibile*, *impaſſibile*, *agile*, configuratum denique Corpori *claritatis* ſuæ, Et vide ne fortè iſti ſint ſeptem panes, quibus quatuor hominum millia Salvator legitur ſatiaſſe, è quibus eiuſdem numeri ſportas plenas Apoſtoli reſeruandas ſuſtulerunt. Nunc enim reficimur panibus iſtis, cùm iucunda meditatione beatam ſpem ruminamus, donec veniat; cùm jam non de ſpe, ſed de re ipſa & exhibitione gaudentes, quaſi plenas ſportas recipere pro panibus ſingulis mereamur.

§. III.

Cæterùm ſi Chriſti membra volumus inveniri (z) ſequendum nobis eſt ſine dubio Caput noſtrum: ut videlicet prima nobis reparandarum ſit ſollicitudo animarum, pro quibus ipſe jam venit, & quarum priùs mederi ſtuduit corruptioni. Corporis verò curam illi tempori magis reſervemus, & differamus in illum diem, quo reformandi corporis gratiâ eſt venturus, ſicut meminit Paulus Apoſtolus dicens: *Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*. Tempus hoc animabus, non corporibus eſt aſſignatum; [a] dies ſalutis vtique, non voluptatis. *Omnia tempus habent*, animabus nunc operam dare neceſſe eſt. Nam *in carne qui ſeminat, ſolam metet corruptionem*. At *nemo* (inquiunt) *carnem ſuam odio habuit*? Verum eſt: ſed zelum habens abſque ſcientia, dum prodeſſe feſtinat, invenitur obeſſe. Cùm judicium carnis ex anima pendeat, carni nihil poteſt vtilius, quàm ſalus animæ provideri, ut videlicet in tempore ſit reſpectus illius; & ſocia paſſionis, felicitatis quoque conſortium mereatur. Unde Apoſtolus inquit: *Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*. Requieſce in hac ſpe miſera caro: qui propter animam venit, pro te quoque venturus eſt: qui reformavit illam, tui quoque non obliuiſcetur in finem. Regeneretur interim anima & tanquam præſcita & prædeſtinata à Domino, conformis fiat imagini Filii ejus in manſuetudine cordis & humilitate. Ipſius enim merito te quoque noveris aliquandò regenerandam & conformandam Corpori ejus in gloria & claritate. Hinc ipſe ſic ait: [b] *In regeneratione, cùm ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos*. Seminatur enim corpus animale, reſurget corpus ſpirituale: ſeminatur in ignominia, ſurget in gloria. Ubi jam tunc mors victoria tua? Siquidem & tu inimica noviſſima deſtrueris. Corpus enim reſurectionis jam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Sed & dolor & gemitus omnis abſcedet, quoniam *abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis Sanctorum*, *& jam non erit ampliùs neque luctus, neque clamor*: *ſed nec vllus dolor, quoniam priora tranſierunt*. Felices lachrymæ, quas benigna manus Conditoris abſterget: & beati oculi, qui in talibus liquefieri fletibus elegerunt potiùs quàm eleuari in ſuperbia, quàm omne ſublime videre, quàm auaritiæ & petulantiæ famulari. Sedebit igitur *corpus immortilitatis & impaſſibilitatis* gemina quadam felicitate dotatum, liberum ab omni neceſſitate, ab omni corruptione ſecurum, alienum & immune ab omni concupiſcentia, plenum gloriâ, configuratum denique claritati Corporis Chriſti. Sedebit & *anima* ſicut nihil metuens, ſic nec cupiens vltra: nimirùm plena beatitudine & ſecura plenitudine fruens, nullos jam cogitationum fluctus, nullos tentationum conflictus, nullos affectionum ſentiens motus: ſed æternæ illi incommutabitati prorsùs immerſa, & ſic adhærens Deo, ut vnus jam ſpiritus ſit facta cum eo. Replebitur quoque omnis terra noſtra Domini majeſtate (c) quando reſurrectionis gloriâ veſtietur, induet immortalitatis ſtolam, configurabitur denique claritati Corporis Chriſti. *Salvatorem ſiquidem expectamus, qui reforambit corpus humiliatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*. Tunc fulgebunt juſti [d] ita ut videri poſſint docti pariter & indocti: *fulgebunt* enim *ſicut Sol in regno Patris eorum*. *Erit autem claritas Solis ſeptemdliciter* (ait Dominus per os Iſaiæ) id eſt, *ſicut lux ſeptem dierum*. Adveniens enim Salvator reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum Corpori claritatis ſuæ: ſi tamen priùs fuerit cor reformatu m, & configuratum humilitati cordis ipſius. Propter quod dicebat: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. O quàm glorioſum eſt regnum illud [e] in quo Reges congregati ſunt & convenerunt in vnum, ad laudandum ſcilicet & glorificandum eum, qui ſuper omnes eſt Rex regum & Dominus dominantium. De cujus ſplendidiſſima contemplatione *fulgebunt juſti ſicut Sol in regno Patris eorum*. Proinde interim illuc ſpiritus dirigendus eſt [f] quò eſt iturus. Illuc feſtinare debemus, vbi ſemper viuamus, & vbi mori ampliùs non timeamus. Si ſic amamus iſtam labilem & caducam vitam, ubi cum tanto labore vivimus, ubi comedendo, bibendo, dormiendo vix carnis neceſſitatibus ſatisfacimus: multò magis amare debemus vitam æternam, ubi nullum laborem ſuſtinebimus, vbi ſumma ſemper jucunditas, ſumma felicitas, felix libertas, & felix beatitudo eſt: ubi ſimiles erunt homines Angelis Dei, *& fulgebunt juſti ſicut Sol in regno* Pa-

x Ser. 3. ſup. miſſus num. 1. y Ser. 4. de mm. San. n. 7. z Ser. 6. de Adu. Dom. num. 1. a Tract. de vit. & mor. Cler. cap. 12. n. 38.

b Ibidem cap. 14. n. 41. c Ser. 2. de Verb. Eſai n. 1. d Ser. 4. de Adu. Dom. n. 3. & 4. e Ser. 4. ſuper miſſus n. 2. f Tract. de cognit. condit. hum. cap. 14. n. 37.

Digitized by Google

Patris eorum. Qualis putas tunc erit ſplendor animarum, quando Solis ſplendorem habebit lux corporum? Nulla erit ibi triſtitia,nulla anguſtia, nullus dolor, nullus timor, nullus ibi labor, nulla mors: ſed perpetua ſanitas ſemper ibi perſeverat. Non ſuggerit ibi malitia [g] nec carnis miſeria: nulla eſt ibi ægritudo, nulla omninò neceſſitas. Non eſt ibi fames,non ſitis, non frigus, non æſtus, non laſſitudo jejunii: nec ulla eſt ibi tentatio inimici, nec peccandi voluntas, nec delinquendi facultas, ſed totum lætitia, totum exultatio poſſidet. Homines quoque Angelis ſociati ſine ulla carnis infirmitate in perpetuum manebunt. Ibi erit jucunditas infinita,beatitudo ſempiterna,in qua qui ſemel ſuſcipitur,ſemper tenetur. Ibi eſt requies à laboribus, pax ab hoſtibus, amænitas de novitate, ſecuritas de æternitate,ſuavitas atque dulcedo de Dei viſione. Et quis non illic habitare vehementer deſideret & propter *requiem*, & propter *pacem*, & propter *amænitatem*, & propter *æternitatem*, & propter Dei *viſionem*? Nullus eſt ibi peregrinus, ſed quicunque illuc venire merebuntur, ſecuri in propria patria manebunt, ſemper læti, & ſemper ſatiati de viſione Dei. Sed ad hæc quis idoneus? [h] Profectò verus pænitens, bonus obediens,amabilis ſocius, fidelis ſervus. I. *Verus pænitens* ſemper in labore & dolore, dolet de præteritis, laborat pro futuris cavendis. Vera ſiquidem pænitentia eſt, ſine temporis intermiſſione de peccatis dolere. Sic plangit commiſſa, ut non committat plangenda. Irriſor namque eſt & non verus pænitens, qui adhuc agit quod pæniteat. Si ergo vis verus pænitens eſſe, ceſſa à peccato, & noli ampliùs peccare: quoniam inanis eſt pænitentia, quam ſequens coinquinat culpa. II. Omnis *bonus obediens* dat ſuum velle & ſuum nolle, ut poſſit dicere. *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum*: Paratum quodcunque præceperis facere,paratum ad nutum nutu citiùs obedire, paratum tibi vacare, proximis miniſtrare, meipſum cuſtodire,& in cæleſtium contemplatione requieſcere. III. *Amabilis ſocius* omnibus eſt officioſus, & nulli oneroſus. Omnibus eſt *officioſus*, quia devotus ad Deum,benignus ad proximum, ſobrius ad mundum; Domini ſeruus, proximi ſocius, mundi dominus. Superiora habet ad gaudium, æqualia ad conſortium, inferiora ad ſeruitium. Nulli eſt *oneroſus*, ſed inferiora redigit ad vtilitatem mediorum, & ad honorem ſuperiorum: ſuperiora ſequens, inferiora trahens: ab illis poſſeſſus, iſta poſſidens. IV. *Fidelis ſervus* eſt in contemplatione Dei, & cuſtodia ſui. Cuſtodiæ ergo tuæ adhibe priùs omnem diligentiam. Deinde intelligens te nunquam poſſe ſufficere ad te cuſtodiendum tuâ induſtriâ, divinam implora clementiam. Itemquè ad contemplandam in te Creatoris tui voluntatem bonam & beneplacentem atque perfectam, Angelicam exora tutelam, patrociniumquè omnium cum Chriſto regnantium ſuper te roga: curre per ſingulos, ſupplica ſingulis, & ſimul omnibus clama & dic: *Miſeremini mei, miſeremini mei ſaltem vos amici mei*: recipite fugitivum veſtrum ſed fratruelem, ſed conſanguineum in Sanguine Redemptoris. En pauper ſtat ad oſtium, clamat & pulſat, aperite pulſanti, & conducite eum vſque ad Regem: ut proſtratus coram eo indicem ei omnes miſerias & omnes neceſſitates quas patior. Porrò (i) quantò plùs aliquis hic Deo obediens fuerit, tantò ampliorem ab eo mercedem recipiet in cælo: quantòquè ampliùs Deum amabit, tantò propiùs videbit quem cernere cupit. Da ergo operam internæ lectioni [k] ut legas, inſpicias, & cognoſcas teipſum: legas, ut diligas Deum, ut pugnes & vincas mundum & omnem inimicum: quatenùs labor convertatur in requiẽ, luctus in gaudiũ: & poſt tenebras huiusvitæ videas ortũ ſurgentis auroræ, videas etiam meridianum Solem juſtitiæ, in quo Sponſum cum ſponſa proſpicies,vnum eundemquè Dominum gloriæ, qui viuit & regnat per infinita ſæcula. Amen.

CAPUT. VI.

De felicitate Animarum Sanctarum jam quidem perfruentium quiete, ſed adhuc præſtolantium reſurrectionem corporum ſuorum.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Am odò jam dicit Spiritus,ut requieſcant à laboribus ſuis. *Apoc.* 14.

1. *Oſtenditur, felicitatem Animarum Sanctarum conſiſtere in beata requie qua perfruuntur, nondum tamen habentes plenam lætitiã ob expectationem reſurrectionis corporum. Sancti triplici gaudio exultant,ſcilicet de recordatione tranſacta virtutis, de exhibitione præſentis quietis, & de certa expectatione futuræ reſurrectionis.* 2. *Oſtenditur, triplicem eſſe ſtatum Sanctorum, in carne,ſine carne, & in felicitate conſummata:ſcilicet in tabernaculis, in atriis, & in domo Dei, in qua erit felicitas Sanctorũ conſummata poſt reſurrectionem generalem. Sancti habent deſiderium naturale ad ſua corpora,ſine quibus non conſummabuntur.* 3. *Oſtenditur,Animas Sanctorum quieſcentium ſub Altari clamare ad Deum pro conſummatione. Per Altare illud intelligitur Sacroſancta Humanitas Chriſti, ſub qua feliciter quieſcunt beatæ animæ. Oſtenditur quanta ſit claritas & gloria humanitatis Chriſti, de cuius contemplatione reſplendent Sancti in cælo regnantes.*

§. I.

Operæ precium puto de communi Sanctorum felicitate [a] in qua beatâ jam requie perfrvuntur, & futurâ quam præſtolantur conſummatione, adivuante Spiritu Sancto ſermonem facere charitati veſtræ: ita ſanè, ut non opinionis propriæ coniecturas, ſed diuinorum librorum ſequar auctoritatem, ne prophetare videar de corde meo,ſed innitar quoad potero teſtimoniis Scripturarum. Legimus [b] in Propheta David: *Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus beneficit tibi,quia eripuit animam meam de morte, ocu-*

g *Ibidem num.* 38. h *Ibidem cap.* 4. *num.* 14.

i *Ibidem cap.* 14. *num.* 39. k *Ibidem cap.* 15. *n.* 41. a *Ser.* 2. *de omn. San. n.* 1. b *Ibidem num.* 2.

Digitized by Google

oculos meos à lacrymis, *pedes meos à lapſu*. Et in alio Pſalmo ait: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium*. Multa quoque ſimilia in divinarum reperiiſſe mihi videor ſerie Scripturarum verba hominum, qui liberatos ſe eſſe non ſine multa admiratione lætantur: verba vtiq; perfectæ ſecuritatis & felicitatis immenſę, vocem gratiarū actionis & lætitiæ, quā pro meo ſapere his qui luteas adhuc domos inhabitant, & in ſudore vultus ſui comedunt panem ſvum, omninò non arbitror convenire. Quis enim eorum gloriabitur caſtum ſe habere cor? Quis audeat gloriari contritum eſſe laqueum, liberatos pedes à lapſu, reclamante nimirùm Apoſtolo, & dicente: *Qui ſtat, videat ne cadat*? Unde & de ſemetipſo: *Infelix*, inquit, *ego homo*, *quis me liberabit de corpore mortis huius*? Et alio in loco: *Fratres*, inquit, *ego me non arbitror comprehendiſſe. Vnum autem, quæ retrò ſunt oblitus, & in ea quæ ante me ſunt extentus, ſequor ad palmam*, &c. Itemq; *Ego*, ait, *ſic curro non quaſi in incertum*, *ſic pugno non quaſi aërem verberans*, *ſed caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo: ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar*. Hæc tamen planè tuba militiæ eſt, hæc verba ducis ſtrenui fortiter dimicantis. Nam ſuperiora quidē verba potiùs ſunt triumphantis, aut certè necdum quidem triumphantis, ſed cum victoria jam redeuntis de prælio, & futuram magni triumphi diem lætâ ac ſecurâ conſcientiâ præſtolantis. Quid enim loquitur reuerſus de prælio miles (c) ſervus fidelis? *Conuertere jam*, inquit, *anima mea in requiem tuam*. Dum enim in corpore mortis Domino militares, nulla requies erat, tum pro labore certaminis, tum pro periculo exitus adhuc incerti. Hinc excitabat tumultus tentationum, inde ſuccumbendi metus grauiùs ſollicitabat. Habebat tamen, Fratres, & tunc gloriam miles Chriſti, licèt & requiem non haberet. Ait ſiquidem ſtrenvus ille & fortis miles: *Gloria noſtra hæc eſt*, *teſtimonium conſcientiæ noſtræ*. Quod conſcientiæ teſtimonium non ſic intelligendum puto, tanquam ipſa ſibi conſcientia atteſtetur. Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. Eſt ergo teſtimonium conſcientiæ in quo gloriatur Apoſtolus, non quod perhibeat conſcientia, ſed quod loquitur Spiritus veritatis in ipſa, teſtimonium perhibens ſpiritui noſtro quòd filii Dei ſumus. Eſt enim teſtimonium conſcientiæ non perhibentis, ſed percipientis. Cùm enim veritas applaudit, cùm juſtitia atteſtatur, *Dei* ſine dubio commendantis vox eſt, & Spiritus Sancti teſtimonium perhibentis: ac ſi decertanti viriliter militi Rex ſvus, pro cujus amore & honore decertat, propè aſſiſtens lætus applaudat, laudet fortia facta, proximam clamitet victoriam, parata jam præmia & coronam polliceatur æternam. In quo teſtimonio gloriatur ſiquidem probatus & ſtreneus miles, minimè tamen quieſcit, ſed tantò acriùs viriliùſquè decertat. Itaque dum adhuc militant (d) gaudent vtique electi Dei, ſed tantùm de primitiis ſpiritûs, qui & infirmitatem eorum adjuvat virtute ſua, & puſillanimitatem ſua conſolatur atteſtatione. Unde & Apoſtolus: *Non eſt*, inquit, *regnum Dei eſca & potus*, *ſed juſtitia*, *& pax*, *& gaudium in Spiritu Sancto*. Iam verò conſummato militiæ tempore gaudium habent Sancti etiam in ſpiritu ſuo, donec adueniat dies illa, qua introire mereantur in gaudium Domini ſui, gaudium habituri & in ipſo corpore ſuo. Sic habemus in Pſalmo: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*, *dediſti lætitiam in corde meo*. Unde? Planè ex his quæ ſequuntur: *A fructu frumenti*, *vini & olei ſui*. Audiuit enim eiuſmodi anima vocem dicentis: *Date ei de fructu manuum ſuarum*, *& laudent eam in portis opera ejus*. Vnde & Ioannes ſcribere jubetur in Apocalipſi: *Beati mortui qui in Domino moriuntur*. Quare beati? *Amodò enim jam dicit Spiritus*, *ut requieſcant à laboribus ſuis*. Unde & in Pſalmo eis quæ ſupra poſuimus verbis adiunctum eſt: *In pace in idipſum dormiam & requieſcam*. Et de *operibus* habemus in Apocalipſi: *Opera enim illorum ſequuntur illos*. Ad quid verò ſequntur, niſi ut laudent eos in portis? Ad quid ſequuntur, niſi ut multiplicentur à fructu eorum, & accipientes de fructu manuū ſuarum, ſaginentur vituli quos ex prophetico teſtimonio cum reædificabuntur muri Ieruſalem, ſuper Altare Domini novimus imponendos? Interim quippè ſub Altari eos eſſe & non ſupra, ipſe nos doceat Joannes, cuius teſtimonium credibile factum eſt nimis, qui (ut ſcribit in Apocalipſi) ſub Altari ipſo eorum voces audivit. Adhuc ergo ſignatum eſt ſuper eos lumen vultus Dominici, & licet non plenam, habent tamen lætitiam multam in corde ſuo, donec veniat dies illa qua implebit eos lætitiâ cum vultu ſuo. Interim inquam convertuntur Animæ illæ in requiem ſuam, donec veniat dies qua introire mereantur in requiem Domini. Adhuc laudant eas in portis opera ſua, donec veniat cùm erit vnicuique laus à Deo. Videtis, Fratres, quanta eſt vnitas Scripturarum, quàm vno ſenſu & eiſdem penè verbis de Beatitudine loquantur Animarum. Jam verò nemo ex vobis paruam aliquam requiem [e] aut lætitiam ſuſpicetur eorum, qui ab omni penitùs moleſtia liberi recogitant annos ſuos in dulcitudine animæ ſuæ: lætantur pro diebus quibus humiliati ſunt, annis quibus viderunt mala: cum jucunda admiratione & mira jucunditate conſiderant pericula quæ euaſerunt, labores quos pertulerunt, certamina quæ vicerunt. Et pro his omnibus certa & indubitata fide expectant beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei & Salvatoris ſui, qui reſuſcitabit corpora eorum configurata proprii Corporis claritati. Quanta eſt felicitas eorum (f) quàm immenſa lætitia, qui nimirùm triplici gaudio, de *recordatione* tranſactæ virtutis, de *exhibitione* præſentis quietis, de certa *expectatione* conſummationis exultant? Nam de *futura illa conſummatione* habemus vocem eorum in fine ejus Pſalmi de quo ſuperiùs loquebamur. Dicunt enim ſingulæ Animæ illæ, quibus jam datū eſt ad hanc requiem pervenire: *In pace in idipſum dormiam & requiſcam: quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me*. Singulariter inquam in ſpe, non jam inter ſpem & metum, vbi priùs non ſine ſolicitudine & anxietate plurima fluctuabant. Sic & de *præſenti* Sanctorum *requie* habemus in alio Pſalmo ſcri-

c *Ibidem num. 3.* d *Ibidem Num. 4.*

e *Ibidem, num. 5.* f *Ibidem num. 6.*

ſcriptum: *Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi*. Benè, inquam, fecit, quamvis necdum optimè. Denique audi quàm benè: *Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu*: id eſt, à peccato omni, & à peccati pæna: à timore quoque & à periculo recidendi penitùs liberauit. Hoc eſt ſuauiſſimum animæ ſtratum, quod nullis jam lauet aut riget lachrymis, quando abſterget Deus omnem lachrymã ab oculis ejus. Hoc *cubile* animæ eſt, in quo jam non compungitur, nec convertitur in ærumna ſua dum configitur ſpina. Exiit enim de terra illa, quæ ſpinas ei & tribulos germinabat. Hoc planè *ſtratum* animæ eſt, quod minimè jam verſatur in infirmitate ejus: quoniam vniuerſa quæ infirmitatis erant, pariter tranſierunt. Hæc eſt inquam animæ ſuauiſſima & ſaluberrima *requies*, conſcientia munda, quieta ſecura. Sit ergo beatæ animæ *culcitra* conſcientiæ ſuæ puritas, ſit *capitale* tranquillitas, ſit *opertorium* ejus ſecuritas: ut in hoc interim ſtrato dormiat delectabiliter, feliciter requieſcat. Jam verò de recordatione *tranſactæ virtutis* (g) habes in Pſalmo manifeſta verba Sanctorum, quæ ſuperiùs quoque commemoraui. Conſiderant enim, & multa cum admiratione recogitant à quibus laqueis quantiſquè periculis divino meruerint auxilio liberari, & exultantes in Domino dicunt: *Niſi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Iſraël, niſi quia Dominus erat in nobis: cùm exurgerent homines in nos, fortè viuos deglutiſſent nos. Torrentem pertranſiuit anima noſtra, forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem*. Et addunt: *Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum*. Sed & verba quæ jam tempore ſuæ reſolutionis inſtante loquebatur Apoſtolus, de eo in quo nunc fæliciter requieſcit ſtatu præſumpta, videntur & nunc ei multò meliùs convenire: nunc enim jam ſecurè loquitur: *Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui: in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem juſtus judex*. Hæc ſunt dico vobis Fratres mei, hæc modò ſunt vniuerſa Sanctorum negocia, hic cibus, hic ſomnus eorum: & propterea voluit Spiritus Sanctus ſcribi verba ea quæ protulimus, cæteraquè ſimilia, ut ex his aliquatenùs innoteſceret nobis ſtatus Sanctorum. Longè aliter tamen afficiuntur in hujuſmodi meditationibus, & multò ampliùs delectantur, quàm noſtra aut cogitatio capere, aut explicare queat oratio. Quod autem reſtat adhuc de eadem materia, ſermoni alteri reſeruemus.

§. II.

Advertiſtis, ni fallor, [h] ex his quæ præcedenti ſermone ſunt dicta, tres eſſe Sanctarum ſtatus animarum. *Primum* videlicet in corpore corruptibili, *ſecundum* ſine corpore, *tertium* in beatitudine conſummata. *Primum* denique in tabernaculis, *ſecundum* in atriis, *tertium* in domo Dei. *Quàm dilecta* (inquit Propheta) *tabernacula tua Domine virtutum*: multò magis tamen atria concupiſcibilia, ſecundùm quod addit: *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini*. Sed quoniam in ipſis quoque atriis nonnullus (ut audiſtis) defectus eſt, *Beati* omninò *qui habitant in domo tua Domine*. O admirabilis domus (i) & dilectis tabernaculis & atriis concupiſcibilibus præferenda! Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum! concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Verumtamen multò magis *beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Siquidem glorioſa dicta ſunt de te domus Dei. *In tabernaculis* enim gemitus eſt pænitentiæ, *in atris* guſtus lætitiæ, *in te* ſatietas gloriæ. Hæc quidem eſt infima domus *orationis*, media *expectationis*, tu gratiarum *actionis & laudis*. Felix profectò qui hìc declinaverit à malo quod eſt culpa, & fecerit bonum: ut illic à malo quod eſt pæna liberetur, & in te recipiat bonum. Hìc nimirùm primitiæ ſpiritûs, illic diuitiæ, in te plenitudo, vbi bona illa menſura conferta & coagitata & ſupereffluens detur in ſinus veſtros. *Lætatus ſum* planè *in his quæ dicta ſunt mihi*, Fratres, (k) *quoniam in domum Domini ibimus*. Quod ſi quæritis unde id tam fiducialiter præſumam? Inde ſine dubio, quòd jam multi ex nobis in *atriis* ſtent expectantes donec recipiant corpora ſua, donec impleatur numerus fratrum. In illam enim beatiſſimam domum nec ſine nobis intrabunt, nec ſine corporibus ſuis: id eſt, nec Sancti ſine plebe, nec ſpiritus ſine carne. Neque enim præſtari decet integram Beatitudinem, donec ſit homo integer cui detur, nec perfectione donari Eccleſiam imperfectam. Propterea cùm reſurrectionem expectarent corporum, acceperunt divinum reſponſum dicens: *Suſtinete adhùc modicum tempus, donec compleatur numerus fratrum veſtrorum*. Acceperunt jam ſinguli ſingulas ſtolas, ſed non veſtientur duplicibus donec veſtiamur & nos, quemadmodùm de Patriarchis & de Prophetis ait Apoſtolus: *Deo melius aliquid providente pro nobis, ut non ſine nobis conſummarentur*. Stola enim *prima* ipſa eſt quam diximus felicitas & requies animarum: *ſecunda* verò ſtola eſt immortalitas & gloria corporum. Unde & dicunt: *Vindica Domine ſanguinem ſanctorum tuorum qui effuſus eſt*: non tanquam vindictæ cupidi, nec de propriæ vltionis zelo hæc dicunt, ſed ex deſiderio reſurrectionis & glorificationis corporum ſuorum, quam nimirùm uſque in diem judicii differendam eſſe non dubitant. Sed unde hoc tibi ô miſera caro, ô fæda & fædida caro unde tibi hoc? Animæ ſanctæ, quas propria Deus inſigniuit imagine, te deſiderant: quas redemit proprio Sanguine, te expectant: & ipſarum ſine te compleri lætitia, perfici gloria, conſummari Beatitudo non poteſt. Adeo ſiquidem viget in eis deſiderium hoc naturale, ut nedum tota earum affectio liberè pergat in Deum, ſed contrahatur quodammodò, & rugam faciat dum inclinantur deſiderio tui. Unde & Beatus Joannes (qui multa nobis de eo ſtatu, in quo fæliciter beatæ animæ requieſcunt, per ſpiritum reſerauit:) *Sine macula* (inquit) *ſunt ante thronum Dei. Sine macula*, inquam, ſed necdum ſine ruga: donec veniat dies, cùm ſibi glorioſam Chriſtus exhibebit

g *Ibidem num. 7. & 8.* h *Ser. 3. de omn. Sanct. num. 1.*

i *Ser. 4. in dedicat. Eccleſ. num. 4.* k *Ser. 3. de omn. San. num. 1. & 2.*

Digitized by Google

Eccleſiam non habentem maculam neque rugam. In his namque qui adhuc *militant*, nec ſine macula quidem Eccleſia eſt: quoniam nemo mundus à ſorde, nec infans cujus eſt unius diei vita ſuper terram: quam vtique vitam beatus Job militiam eſſe teſtatur. In his verò qui *ſub Altari* Domini requieſcunt, jam quidem ſine macula eſt Eccleſia, ſicut habes in Pſalmo: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur*, inquit, *ſine macula*. Hic ergo requieſcet in monte Domini qui ingreditur ſine macula: qui verò fuerit ſine ruga, exaltabitur *ſupra montem*. Chriſtus Dominus mons eſt [l] mons vtique coagulatus, & mons pinguis: mons eſt ſublimitate, coagulatus multorum congerie, pinguis charitate. Magnus mons eſt, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi ſunt: in quo tota humanitas veritas, tota Divinitatis inhabitat plenitudo: in quo omnia inſtaurantur quæ in cælis ſunt & quæ ſuper terram, ut ſit Deus omnia in omnibus. Sed ſi vis ſcire (m) quando erunt ſine ruga Animæ ſanctæ, quando extendentur cæli ſicut pellis quæ dilatatur penitùs, ut nec minima quidem ruga inveniatur in ea: tunc ſine dubio quando jam ſequentur Agnum quocunque ierit. Uerè enim extendi & dilatari neceſſe eſt Animas, quibus vbique ſequendus eſt Agnus. Nos autem ſi feſtinamus in illam ingredi requiem (n) per multas tribulationes nobis tranſeundum eſt. Et priùs quidem donec ſumus in tribulatione, magnum nobis videtur aſpirare ad requiem, tanquam nihil ſimus amplius deſideraturi. Verùm non erit nobis requies, ne in requie ipſa, à deſiderio gloriæ, à deſiderio reſurrectionis. *Amodò* (inquit Joannes Apoſtolus) *jam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis*. A labore ergo requieſcunt, qui in Domino moriuntur, ſed non requieſcunt interim à clamore. Martyres vtique (o) cùm judicii diem poſtularent, non tanquam vindictæ cupidi, ſed perfectionem deſiderantes Beatitudinis quam tunc habituri ſunt, acceperunt divinum reſponſum: *Suſtinete adhuc modicum tempus, donec compleatur numerus fratrum veſtrorũ*. Acceperunt quidem jam ſingulas Stolas, ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur & nos. Vadia tenemus & obſides ipſa eorum corpora, ſine quibus conſummari non poſſunt, nec ea recipient ſine nobis. Unde de Patriarchis & Prophetis ait Apoſtolus: *Deo melius aliquid providente pro nobis, ut non ſine nobis conſummarentur*. Denique (p) ſub throno Dei clamant animæ occiſorum: quia etſi nihil habeant quod moleſtet, nondum tamen totum habent quod delectet, donec requiem reſurrectio, donec ſabbatum Paſcha ſequatur.

§. III.

Hæc eſt autem beata ſpes (q) quam expectant animæ ſanctæ: & licet in gratiarum actione verſentur pro ea felicitate in qua requieſcunt, adhuc tamen orant & clamant ad Deum pro ea conſummatione quam præſtolantur. Unde quemadmodùm ſine macula quidem vetuſtatis, ſed non ſine ruga contradictionis eas diximus eſſe: ſic ad gratiarum actionem jam perveniſſe videntur, ſed necdum ad vocem laudis, quoniam perfectum perfectos laudare docet, ut laudetur cum hæreditate ſua: quando autem jam & ipſi laudabunt eum, tunc erit vnicuique laus à Deo. Unde & Propheta David ſignanter futuri temporis verbo vſus videtur: *Beati*, inquiens, *qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Nam & Beatus Joannes in Apocalipſi non vocem laudis, ſed potiùs vocem precis audivit. Sic enim habes: *Sub altari Dei audivi voces occiſorum*. Quas voces? *Vindica Domine ſanguinem ſanctorum tuorum qui effuſus eſt*. Vox precis, non laudis eſt iſta. Sed quouſque à longè circumdamus Altare iſtud, & veremur accedere? Deſiderat (ni fallor) Charitas Veſtra audire ſacramentum Altaris hujus, & ſacrum ſecretumquè noſſe myſterium. Sed quis ego ſum, qui Sanctorum cubiculum facilè audeam temerarius perſcrutator irrumpere? Quaſi verò non legerim ſcrutatorem Majeſtatis opprimendum à gloria? Verumtamen Altare ipſum ego pro meo ſapere [r] nihil aliud arbitror eſſe quàm Corpus ipſum Domini Salvatoris. Credo autem quod & ego ſuper hoc ſenſum ejus habeam, præſertim cùm audiam eum in Euangelio promittentem: *Ubicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ*. Interim ergo ſub Chriſti Humanitate fæliciter Sancti quieſcunt (in quam nimirùm deſiderant etiam ipſi Angeli proſpicere) donec veniat tempus quando jam non ſub Altari collocentur, ſed exaltentur ſuper Altare. Sed quid dixi? Numquid Humanitatis Chriſti gloriam, non dicam hominum, ſed vel Angelorum aſſequi poterit quis, nedum ſuperare? Quonam igitur modo ſuper Altare dixerim exaltandos eos, qui nunc ſub Altari quieſcunt? Uiſione vtique & contemplatione, non prælatione. Oſtendet enim nobis Filius, (ut pollicitus eſt) ſemetipſum, non in forma ſervi, ſed in forma Dei. Ex Evangelio collige claritatem [s] quam nunc habet Deus Homo ſecundùm hominem clarificatus, qui appropinquante tempore quo tranſiturus erat de hoc mundo ad Patrem, aſſumpſit Petrum & Joannem & Jacobum, & aſcendit ſuper montem Thabor, *& transfiguratus eſt ante eos, & ſplendida facta eſt facies ejus ſicut ſol, & veſtimenta ejus ſicut nix*. Et apparentibus Moyſe & Elia, cùm intuerentur claritatem vultûs ejus, ferre fulgorem non poterant, ſed timentes valdè & conſternati animis, quaſi exanimes lapſi ſunt ſuper terram. Si autem tanti iubaris, tam radioſi ſplendoris, humanis obtutibus tam importabilis claritas apparere dignatus eſt, Corpore adhuc mortalitati obnoxio, & membris nondum corruptionis exutis: quantam claritatem credere ineſſe debemus Filio Dei in forma Hominis aſſumpti, jam glorificati, jam ſuper cælos cælorum exaltati, jam conſtituto in die virtutis ſuæ, in ſplendoribus ſanctorum, vbi Pater iucunditatem & exultationem theſaurizans ait: *Ante Luciferum genui te*. Ibi reuera lucet, in die virtutis ſuæ, in die æternitatis ſuæ. Hanc nimirùm

l *Ser. 33. diver. n. 8.* m *Ser. 2. de omn. San. n. 2.* n *Ser. 3. in Dom. Palm. n. 5.* o *Ser. 2. in Vig. Nat. Dom. n. 5.* p *Ser. 3. in Dom. Palm. n. 5.* q *Ser. 3. de omn. San. n. 4.*

r *Ser. 4. de omn. San. n. 3.* s *Tract. de 3. precip. myſt. cap. 7. n. 21.*

Digitized by Google

diem nulla nox interpolat (t) nulla interrumpit obſcuritas, nulla caligo ſequeſtrat. Ibi circumdatur abyſſo luminis, ibi immenſum pelagus claritatis. Ibi ipſe Chriſtus tanquam ſol refulget in clypeos aureos, & replendent montes ab eo. Ibi illuſtrantur ab eo Sancti. Vnde Propheta ait: *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis*. Et ruſſum ſcriptum eſt: *In circuitu tuo Domine lumen eſt, quod nunquam deficiet: ibi requieſcunt Sanctorum animæ* Et iterum: *Sanctum eſt verum lumen & admirabile miniſtrans lucem his, qui permanſerunt in agone certaminis, recipiunt à Chriſto ſplendorem ſempiternum, in quo aſſiduè felices lætantur*. Martyres cupiunt diſſolui [u] & eſſe cum Chriſto, certi, vbicunque eſt corpus, illò ſine mora congregatum iri & aquilas. Mox inquam ibi exultant iuſti in conſpectu Dei, & delectantur in lætitia. Ibi ibi benigniſſime Jeſu, ibi ſtatim ut de hoc ſæculo nequam ſanctus quiſque eripitur, adimpletur lætitiâ cum vultu tuo. Magna vis prorsùs amoris (x) illas animas Sanctorum Martyrum introrsùm rapuerat, quæ ſua corpora foris exponere, & tormenta contemnere valuerunt. At profectò doloris acerrimi ſenſus non potuit non turbare ſerenum, etſi non perturbare. Quid autem jam ſolutas corporibus? Immerſas ex toto credimus immenſo illi pelago æterni luminis, & luminoſæ æternitatis. Sed ſi (quod non negatur) velint ſua corpora recepiſſe, aut certè recipere deſiderent & ſperent, liquet proculdubio necdum à ſeipſis penitùs immutatas, quibus conſtat necdum penitùs deeſſe de proprio, quo vel modicè intentio reflectatur. Donec ergo abſorpta ſit mors in victoria, & noctis vndique terminos lux perennis invadat & occupet vſquequaque, quatenùs & in corporibus gloria cæleſtis effulgeat: non poſſunt ex toto Animæ ſeipſas exponere, & tranſire in Deum, nimirùm ligatæ corporibus etiam tunc, etſi non vitâ vel ſenſu, certè affectu naturali, ita ut abſque his nec velint nec valeant conſummari. Sanctorum ænimæ terrenis exutæ corporibus [y] quæ jam ad ſedes æthereas euolaverunt, licet bibant, non tamen adimplentur, non tamen inebriantur. Quamvis enim multa Beatitudine perfruantur, expectant tamen reſurrectionem mortuorum corporum, ut cùm in terra ſua duplicia poſſederint, ſempiternâ perfundantur lætitiâ. Modò enim illis ſingulis ſingulæ ſtolæ albæ datæ ſunt, & iniunctum eſt ut ſuſtineant tempus adhuc modicum, donec impii conterantur duplici contritione, & juſti gemina beatitudine coronentur. Cùm ergo nondum habeant quod habere deſiderant, inebriari non poſſunt, ſed eſt eis illa viſio potus: ut ſicut abſque laborare bibitur, ita ſine labore quieſcatur, donec ſatientur cùm apparverit gloria ſua. Cùm autem reſurgemus in virum perfectum in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, & glorioſa illa civitas margaritis ornabitur, & ſicut lætantium omnium habitatio erit in ea: tunc adimplebit nos lætitiâ cum vultu ſuo, *quia videbimus eum ſicuti eſt*. Tunc inebriabimur ab vbertate domus ſuæ, & torrente voluptatis ſuæ potabit nos, dicetquè nobis: *Bibite & inebriamini chariſſimi*; quia & anima illuminationem, & corpus glorificationem jure perpetuo poſſidebunt. Quod ipſe nobis largiri dignetur (z) qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT VII.

De cæleſti convivio, in quo epulantur Animæ Sanctorum in regno Dei.

Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi. *Cant. 5.*

1. *Oſtenditur, contemplationem pro diverſo temporum ſtatu vocari cibum, potum, & ebrietatem. Comedunt qui in carne degunt: bibunt qui ſunt carne exuti: ebrietas reſervatur animæ ſimul & corpori poſt reſurrectionem. Oſtenditur, corpus tripliciter cooperari animæ in bonum: primò ad fructum pænitentiæ, ſecundò ad requiem, tertiò ad conſummationem. Agitur de triplici ſtatu hominis, quorum primus eſt ante mortem, ſecundus poſt mortem, tertius poſt reſurrectionem.* 2. *Oſtenditur, Chriſtum celebrare triplex convivium electis ſuis: in primo cibat laborantes ante mortem: in ſecundo potat quieſcentes poſt mortem: in tertio inebriabit regnantes poſt reſurrectionem. Docemur, electos Dei in hac vita poſitos eſſe inter duas menſas mundanorum, & Cæleſtium: qui ab utraque probibentur profeſſionis voto, & corporis vinculo.* 3. *Oſtenditur, botrum vitis noſtræ, id eſt Chriſti, deſignare fructum redemptionis noſtræ qui comeditur in præſenti vita, & bibetur in futura. Per comeſtionem delectatio mentis, per potum gaudia vitæ æternæ ſignificantur. In præſenti vita omnia parcè dantur, in futura autem vita copioſè ſine menſura accipiuntur. Septem ſunt quæ convivium cæleſte perficiunt.*

§. I.

REgnum Dei conceditur, (a) promittitur, oſtenditur, percipitur. Conceditur in prædeſtinatione, promittitur in vocatione, oſtenditur in juſtificatione, in glorificatione percipitur. Vnde eſt illud: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum Dei*. O quàm glorioſum eſt regnum illud (b) in quo Reges congregati ſunt, convenerunt in vnum, ad laudandū ſcilicet & glorificandum eum, qui ſuper omnes eſt Rex regum & Dominus dominantium. De cujus ſplendidiſſima contemplatione *fulgebunt juſti ſicut Sol in regno Patris eorum*. Notandum eſt autem (c) quòd contemplatio tribus modis pro diverſo ſtatu temporum diſtinguitur. *Primò* quidem vocatur cibus, *ſecundò* potus, *tertiò* ebrietas. Vnde & in ſequentibus verbis electi quoque voce Sponſi inuitantur dicentis: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi*. Priùs *comedunt*, dum in carne adhuc corruptibili degunt. Poſtmodùm verò corpore exuti, & in cælum tranſlati jam

t *Ibidem num.* 22. u *Epiſt.* 95. *num.* 8. x *Tract. de diligen. Deo cap.* 10. *num.* 29. & *cap.* 11. *n.* 30. y *Ser.* 41. *diuer. num.* 12.

z *Ser.* 7 *in vlt. Cœna num.* 52. a *Ser.* 28. *diuer. num.* 1. b *Ser.* 4. *ſup. miſſus num.* 2. c *Ser.* 87. *diuer. num.* 4.

bibere dicuntur eadem quæ priùs comederant: quia jam per ſpeciem contemplantur ſine labore, quæ priùs per fidem crediderant, dum in corpore poſiti peregrinarentur à domino, & in ſudore vultus ſui veſcerentur pane ſuo: ſicut & nos faciliùs ſumimus ea quæ bibimus, quàm illa quæ mandimus: quia in illis nonnullus labor, in his levis eſt tranſitus. In hoc ergo ſtatu poſiti Sancti bibere quidem poſſunt, ſed *inebriati* non poſſunt: quoniam à perfectiſſima contemplatione Divinitatis quodammodò retardantur, dum adhuc reſurrectionem ſui corporis in fine ſæculi præſtolantur. Qua facta ita corpus menti, & Deo mens inhærebit, ut jam deinceps nihil ſit, quo ab interna ebrietate contemplationis revocari poſſit. Nec mirum ſi corpus jam gloriæ conferre videtur ſpiritui [d] quod & infirmum & mortale conſtat ipſi non mediocriter valuiſſe. O quàm verum locutus eſt Paulus Apoſtolus, qui dixit, *diligentibus Deum omnia cooperari in bonum*. Ualet Deum diligenti animæ corpus ſuum infirmum, valet & mortuum, valet & reſuſcitatum. *Primò* quidem ad fructum pænitentiæ, *ſecundò* ad requiem, *tertiò* ad conſummationem. Meritò ſine illo perfici non vult, quod in omni ſtatu in bonum ſibi ſubſervire perſentit. Bonus planè fiduſquè comes caro ſpiritui bono [e] quæ ipſum aut ſi onerat, juvat: aut ſi non juvat, exonerat: aut certè juvat, & minimè onerat. *Primus* ſtatus eſt quidem laborioſus, ſed fructuoſus. *Secundus* ſtatus eſt ocioſus, ſed minimè faſtidioſus. *Tertius* ſtatus eſt glorioſus. Audi & Sponſum in canticis ad profectum hunc trimodum inuitantem: *Comedite amici*, inquit, *& bibite, & inebriamini chariſſimi*. Laborantes in corpore vocat ad *cibum*: jam poſito corpore quieſcentes ad *potum* invitat: reſumentes corpora etiam ut *inebrientur* impellit; quos & vocat chariſſimos, nimirùm charitate pleniſſimos. Nam & in cæteris quos non chariſſimos ſed amicos appellat, differentia eſt, ut hi quidem qui in carne adhuc gravati gemunt, *chari* habeantur pro charitate quam habent: qui verò ſoluti jam carnis compede ſunt, eò ſint *chariores*, quò & promptiores atque expeditiores facti ad amandum. Porrò præ utriſque meritò nominantur & ſunt *chariſſimi*, qui receptâ jam ſecundâ ſtolâ (in corporibus utique cum gloria reſumptis) tantò in Dei feruntur amorem liberiores & alacriores, quantò & de proprio nil jam reſiduum eſt, quod eos aliquatenùs ſollicitet vel retardet. Quod quidem neuter ſibi reliquorum ſtatuum vendicat: cùm & in priori ſtatu corpus cum labore portetur, & in ſecundo quoque non ſine proprietate aliqua deſiderii expectetur. Primò ergo fidelis anima comedit *panem* ſuum [f] ſed heu, *in ſudore vultus ſui*. In carne quippè manens adhuc ambulat per fidem, quam ſanè operari per dilectionem neceſſe eſt: quia ſi non operatur, mortua eſt. Dehinc carne exuta jam pane doloris non cibatur, ſed *vinum amoris* tanquam poſt cibum pleniùs haurire permittitur: non purum tamen vinum, ſed quomodo ſub Sponſi nomine in canticis dictum legitur: *Bibi vinum meum cum lacte meo*. Vino enim divini amoris etiam tunc Anima ſuavitatem naturalis immiſcet affectionis, qua nimirùm reſumere corpus ſuũ, ipſumquè glorificatum deſiderat. Æſtuat quidẽ jam tunc ſanctæ charitatis potata vino, ſed planè nondum uſque ad ebrietatem: quoniam temperat interim ardorem illum huius lactis permixtio. Ebrietas denique ſolet euertere mentes, atque omninò reddere immemores ſui. At non ex toto ſui oblita eſt, quę adhuc de proprio corpore cogitat ſuſcitando. Cæterùm hoc adepto quod ſolum vtique deerat, quid jam impedit à ſeipſa quodammodò abire, & ire totam in Deum, eòquè ſibi penitùs diſſimillimam fieri, quò Deo ſimillimam effici donatur? Tum demùm ad craterem admiſſa Sapientiæ, illum de quo legitur: *Et calix meus inebrians quàm præclarus eſt!* quid mirum jam ſi *inebriatur* ab vbertate domûs Dei, cùm, nulla mordente cura, de proprio ſecura bibit purum & nouum illud vinum cum Chriſto in regno Patris ejus? Hæc autem ſobria ebrietas vino charitatis efficitur (g) ſicut Sponſus in cantico amoris inſinuat dicens: *Comedite amici, bibete, & inebriamini chariſſimi*. In vita primùm *panem lachrymarum* in ſudore vultus ſui comedit anima militans Deo: poſt exitum hujus vitæ non paſcitur pane doloris, quia jam non erit dolor neque luctus, quoniam priora tranſierunt: ſed *amatorio poculo* reficietur & inebriabitur, juxta illud: *Et calix meus inebrians quàm præclarus eſt!* De hoc etiam calice credo Eſaiam dixiſſe: *Ad te quoque filia Edom venit calix, & inebriaberis*. *Inebriabitur* ergo *ab vbertate domus Dei*, bibens vinum verum & nouum in regno Patris Chriſti. Paratum eſt profectò illis nuptiis flumen vini [h] vini inquam illius quod lætificat cor. Siquidem fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Habet quoque contemplatio (i) ex adipe frumenti ſolidum cibum ſapientiæ pariter cum vino quod lætificat cor hominis, ad quæ Veritas perfectos inuitat dicens: *Comedite amici mei, & bibite, & inebriamini chariſſimi*. Heu mihi (k) Domine Deus virtutum quouſque iraſceris ſuper orationem ſerui tui, cibabis me pane lachrymarum, & potum dabis mihi in lachrymis? Quis me inuitabit ad illud dulce charitatis conuiuium, ubi juſti epulantur in conſpectu Dei, & delectantur in lætitia ut jam non loquens in amaritudine animæ meæ, dicam Deo, *Noli me condemnare*: ſed epulando in azimis ſinceritatis & veritatis, lætus cantem in viis Domini, quoniam magna eſt gloria Domini?

§. II.

Denique (l) convivium triplex celebrat Sapientia (*Chriſtus Dominus*) & ex una complet charitate: ipſa cibans laborantes, ipſa potans quieſcentes, ipſa regnantes inebrians. Quomodo autem in convivio corporali ante cibus quàm potus apponitur, quoniam & tali ordine natura requirit. Ita & hîc primò quidem ante mortem in carne mortali labores manuum noſtrarum *manducamus*, cum labore quod glutiendum eſt maſticantes: poſt mortem verò in vita ſpirituali jam *bibimus*, ſuaviſſima quadam facilitate quod percipitur colantes: tandem

d *Tract. de diligen. Deo cap. 11. num. 30.* e *Ibidem num. 31.* f *Ibidem num. 32.*

g *Lib. 3. de amore Dei cap. 21. num. 103.* h *ſer. 2. in Dom. 1. eſt Epiph. num. 4.* i *Tract. de grad. humil. cap. 2. num. 4.* k *Ibidem num. 5.* l *Tract. de diligen. Deo cap. 11 n. 33.*

redivivis corporibus in vita immortali *inebriabimur*, mira plenitudine exuberantes. Hæc pro eo quod Sponſus in canticis dicit: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi*. *Comedite* ante mortem, *bibite* poſt mortem, *inebriamini* poſt reſurrectionem. Meritò jam *chariſſimi*, qui charitate inebriantur: & meritò inebriati, qui ad nuptias Agni introduci merentur, edentes & bibentes ſuper menſam illius in regno ſuo, quando ſibi jam exhibet glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam neque rugam, aut aliquid hujuſmodi. Tunc prorsùs inebriat chariſſimos ſuos, tunc torrente voluptatis ſuæ potat, quoniam quidem in complexu illo arctiſſimo & caſtiſſimo Sponſi & Sponſæ, *fluminis impetus lætificat civitatem Dei*. Quod non aliud eſſe arbitror quàm Dei Filium: qui *tranſiens miniſtrat*, quemadmodùm ipſe promiſit, ut ex hoc jam *Juſti epulentur & exultent in conſpectu Dei, & delectentur in lætitia*. Hinc illa ſatietas ſine faſtidio. Hinc inſatiabilis illa ſine inquietudine curioſitas. Hinc æternum illud atque inexplicabile deſiderium neſciens egeſtatem. Hinc denique ſobria illa ebrietas, vero, non mero ingurgitans: non madens vino, ſed ardens Deo. O verè felix (m) & glorioſa ſatietas! ô ſanctum convivium! ô deſiderabiles epulæ! ubi nimirùm anxietas nulla, nullum poterit eſſe faſtidium, quoniam ſatietas ſumma, & ſummum inerit deſiderium. Quæ etſi dentur ad plenitudinem (n) nunquam tamen ad ſatietatem. *Qui edunt me* (ait) *adhuc eſurient*. O Deus bone (quem amare, edere eſt) quomodò amantes te ſic reficis, ut magis eſuriant, niſi quia tu ſimul cibus es & eſuries. Et qui te non guſtaverit, te prorsùs eſurire neſcit. Ad hoc ergo cibas, ut eſurire facias. *Eſurientes* (ait illa plena gratiâ) *implevit bonis*. Quibus bonis? Nolo à me quæras, quæ ſunt bona charitatis. Profectò æſtimo illa eſſe de quibus dicitur per Eſaiam. *Oculus non vidit, Deus abſque te, quæ præparaſti timentibus te*. Et Apoſtolus ait: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt eum*. Audis diligentibus præparata, & dilectionis bona fore non ambigas. In hac enim dilectione repoſitæ ſunt æternitatis deliciæ, & omnis cæleſtis ſuavitas. In hac ſunt *pax & patientia, longanimitas & gaudium in Spiritu ſancto*, & quidquid jucundum mente concipi poteſt, & ultra. Hoc, inquam, præparaſti diligentibus te: ſed abſcondiſti timentibus te, donec charitas foras velamen mittat timoris, & videre poſſint *quàm magna ſit multitudo dulcedinis tuæ*: quæ etſi replet, ſatiat nunquam. Verumtamen obiicies forſitan illud: [o] *Satiabor cùm apparuerit gloria tua*: & illud quod Jeruſalem quæ ſurſum eſt, *adipe frumenti ſatiatur*. Sed ſatietatem ibi deſiderati abundantiam notare noveris, non deſiderii finem. Finis autem deſiderii (ut ait quidam) ſatietas eſt. Qui verò ſemper eſuriunt, liquet quòd ſatiati non ſunt. Eſt verè beata eſuries, quę ſolum eſurit quod habet, & ſolū habet quod eſurit. Maria Virgo ait: (p) *Eſurientes implevit bonis, & divites dimiſit inanes*. Prius humiliavit, poſtea pavit: prophetiæ ſpiritus eſt: futura jam quaſi præterita narrat: nondū enim bonis impleti ſunt eſurientes. Si enim bonis impleti ſunt: quomodò eſurientes, quomodò bonis impleti? Niſi fortè dicamus ſecundùm illud: *In quem concupiſcunt Angeli proſpicere*: qui tamen ſemper vident faciem Patris, & eſurientes ſunt, & impleti bonis habent deſiderium in ſatietate, & ſatietatem in deſiderio. Sed ſatietas illa eſt ſine faſtidio, & eſuries ſine cruciatu: imò ipſa beata eſuries ſemper ſatiat eos. Sed non ſicut in patria, ſic in via ſitiunt & eſuriunt juſtitiam. In patria ſaturabuntur, cùm manifeſtabitur gloria: & tamen etiam hîc in via eſurientes implentur bonis, hoc eſt, Spiritus ſancti donis. Ad hoc etiam paſcit nos Deus in via iſta, & eſurientes implet bonis, conſolationibus ſuis: ut tandem efficiamur Iſraël, id eſt, contemplativi. Contemplatio dicitur *cibus* in hac vita (q) ubi in ſudore veſcimur pane noſtro. *Potus* in futura vita, ubi liberè & ſine dolore ſumitur. *Ebrietas* in ultimo, cùm anima recepto corpore congaudebit. Unde dicitur: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi*. Propheta quoque David inquit: (r) *Juſti epulentur in conſpectu Dei*. Et de ſeipſo: *Satiabor*, ait, *cùm apparuerit gloria tua*. Sed & Dominus ad Apoſtolos ait: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, & ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum, ut edatis & bibatis ſuper menſam meam*. Sed ubi? *In regno meo*, inquit. Beatus planè qui manducabit panem in regno Dei. Hoc eſt celeberrimum & regale convivium (s) in quo juſti epulantur, & exultant in conſpectu Dei, & delectantur in lætitia. Nos verò mendici ſumus (t) præbendâ Dei viventes. Mendici, inquam, jacentes ante januam Regis prædivitis, ulceribus pleni, & cupientes ſaturari, imò & ſuſtentari de micis, quæ cadunt de menſa dominorum noſtrorum. Cæleſtes illos convivas dico (u) qui replentur ab ubertate domus Dei. Nempe delitiis affluunt (x) & menſuram accipiunt bonam & confertam & ſupereffluentem. Confidimus ergo quoniam erit qui det nobis. Chaos enim magnum & diſtantia multa inter liberalitatem & benignitatem Dei, & avari divitis crudelitatem. Unum adhuc dico (y) ut occaſionem vobis dediſſe videar, & cætera quoque ſimiliter advertatis. Nonne velut inter duas menſas poſiti epulantes hinc inde ſpectamus jejuni? Sic ſumus omninò, ſic ſumus. Unde ergo ſic poſitis riſus, unde jocus, unde levitas, unde ſuperbia, unde extollentia oculorum? An fortè non agnoſcimus menſas, non conſideramus epulas, delicias non videmus? Hinc mihi ſunt quos video delicioſè viventes in omnibus bonis ſenſibilis hujus mundi: inde contemplor alios quibus diſpoſuit Chriſtus regnum, ut edant & bibant ſuper menſam ejus in regno Patris ſui. Utrobique video ſimiles mei homines, fratres meos, & heu me, ad neutram licet extendere manum. Ab utraque menſa prohibeor, ab hac quidem profeſſionis voto, ab illa corporis vinculo: ut nec ad inferiorem audeam, nec ad ſuperiorem menſam accedere poſſim. Quid inter hæc reſtat niſi comedere panem doloris, ut ſint mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, ſi quis fortè cæleſtium convivarum miſericordiâ motus,

tus,

m Ser. .. de omn. Sanct. n. 11. n Libr. 2. de Amore Dei cap. 2. n. 12. o Ibidem nu. 11. p Ser. ſuper. Magnificat. nu. 9. tom. 6. pag. 858.

q Lib. ſentent. num. 52. tom. 6. pag. 1029. r Ser. 2. de virg. Deip. num. 3. s Ser. 2. in Cœna. Dom. num. 7. t Ser. 1. de omn. San. num. 2. u Ser. 3. in dedicat. Eccl. num. 2. x Ser. 1. de omn. San. num. 2. y Ser. 39. divers. num. 2.

tus, in os latrantis ſub menſa catuli vel exigua aliqua delitiarum illarum fragmenta dimittat? Verumtamen (z) numquid ibi vinum deficiet? Abſit. *Inebriabimur ibi ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis ejus potabimur*. Paratum eſt profectò illis nuptiis flumen vini, vini inquam illius quod lætificat cor. Siquidem fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Interim dulce pigmentum apponitur invitatis de Cyprio vino (a) & precioſis & peregrinis (quia nobis adhuc inexpertis) ſpeciebus conditum. *Botrus Cypri* (inquit ſponſa) *dilectus meus mihi*. Botrus Cypri, Chriſtus eſt ſecundùm Deitatem. Botrus Cypri, eſt Chriſtus in Reſurrectione. Botrus Cypri, eſt abundantia gaudiorum inebrians.

§. III.

Hîc advertendum puto (b) quòd Vitis noſtræ fructus & comeditur & bibitur. Maſticatur enim vua, bibitur verò vinum: quòd in vino continetur & in utroque uſu jucunditas eſt, ſed in vino & jucunditas & utilitas prolixior eſt, quod ad botri hujus (de quo locuti ſumus) fruitionem mihi pertinere videtur. In præſenti enim vita hunc botrum maſticamus, cùm ſuavitatem, jucunditatem, & utilitatem noſtræ redemptionis dentibus intellectûs noſtri diſcutimus; cùm Reſurrectionis potentiam, Aſcenſionis gloriam, & adventus Spiritus Sancti utilitatem in cordis noſtris conſideratione verſamus tanquam vuas in ore, fitquè de his nonnunquam aliqua lætitia cordi noſtro. Erit autem Chriſtus poſtquam ceſſaverit tempus, id eſt mutabilitas temporum, quando hæc jam non comedemus, ſed bibemus, inæſtimabilem de his perpetuam lætitiam conſecuti. In comedendo enim aliquis labor eſt: quod verò bibitur, ſine labore recipitur. Unde per comeſtionem delectatio quæcunque vel qualiſcunque vel quantacunque ſignificatur, quæ ſine corpore non percipitur: ſed ſemper aggravat animam. Per potum verò ſine labore acceptum ſignificantur gaudia illius loci & temporis, ubi & quando jam non erit luctus, neque clamor, ſed nec ullus dolor, quoniam hæc omnia tranſierunt. Et ipſe ab æterno ſtabilis, qui pro nobis ne velut umbra tranſiremus, tranſiens factus fuit, miniſtrabit nobis. Ibi etiam tunc jam non cum labore & timore & impedimento corporis mortis hujus comedemus, ſed cum magna jucunditate bibemus vinum redemptionis noſtræ: & ſecundùm naturam nobile vinum, quantò plus biberimus licet ſaturemur, tantò plus ſitiemus admirantes & laudantes ſine termino & ſine intermiſſione bonitatem admirabilem Redemptoris noſtri, quam in fructum redemptionis noſtræ circa nos volvit exhibere. Et vide (c) ſi non iſta differentia cibi & potûs nobis in verbis Sponſi in cantico amoris commendatur cum ait: *Comedete amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi*. Præmonet enim *comedere*, quod utique ad præſentem vitam pertinet, in qua (ſicut diximus) contemplatio labori actionis admixta eſt. In futura verò vita, quæ omni actione caret, gaudio tanquam *poculo* perfruemur. Bibemus enim & inebriabimur ab vbertate domûs Dei, & torrente voluptatis ejus potabimur: jam nos tunc eſſe Regis & Sponſi noſtri *chariſſimos* liquidò cognoſcentes, cùm aqua omnis laboris & actionis terrenæ in vinum divinæ contemplationis commutabitur, implebunturquè omnes hydriæ uſque ad ſummum. Omnes enim implebuntur in bonis domus Domini, cùm illæ deſiderabiles nuptiæ Sponſi, id eſt Chriſti, & Sponſæ, id eſt univerſalis Eccleſiæ celebrabuntur. Bibeturquè in ſumma lætitia cordis omnium clamantium Domino & dicentium: *Tu bonum vinum ſervaſti uſque adhuc*? Nos autem dicimus hanc lætitiam per cibum ſignificari, cùm ſcriptum ſit: *Ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo*, licet expoſitio præcedentis auctoritatis etiam in hac poſſit locum obtinere. Si verò afferat aliquis indignum fore, ut tanta Vitis tantum laborata & laborans unum tantùm botrum produxerit, poteſt ſi vult ea quæ nos grana appellamus, botros appellare, & ſingulis aliquam granorum multitudinem adjungere. Verumtamen non irrationabiliter in præſenti botros Vitis inveniemus [d] ſi omnes Eccleſias, omnia Monaſteria, omnes Congregationes quæ in univerſa Eccleſia ſunt, volumus intueri. Hos enim botros quis produxit, niſi Vitis noſtra? Nam & Chriſtus & Eccleſia Vitis una ſunt, ſicut unum corpus ſingulæ Congregationes ſunt ſinguli botri: grana verò ſingularitatem exprimunt perſonarum, & non inconvenienter, ut mihi videtur. Nam per exteriorem folliculum grani ſive vuæ corpus exprimitur, per nucleos oſſa, per liquorem anima figuratur vel ſanguis qui eſt ſedes animæ. In morte hominis anima à corpore tanquam vinum de acino exprimitur: & ſi dignum fuerit, in regale defertur cellarium Paradiſi cæleſtis, ut gaudium fiat Regi cæleſti, & convivis ſuis Beatis qui ad nuptias Agni vocati ſunt & perveniunt. Bibit enim & ipſe Sponſus vinum proprium de vite ſua, & de vinea ſua, Eccleſia ſcilicet, cujus & ipſe Caput eſt. Bibit & ipſe ſangvinem vuarum meraciſſimum, ſcilicet animas Sanctorum expreſſas, & ſeparatas ab acinis in torculari crucis, in labore & ſiti, in frigore & nuditate, in vigiliis multis, & aliis exercitiis ſpiritualibus. Bibet has, id eſt ſibi delectabiliter incorporabit, faciens ut unus ſpiritus ſecum effectæ cum ipſo & in ipſo à cunctis de cætero laboribus requieſcant. Hinc commovetur intra me ſpiritus meus [e] ſpirans nimirùm ad illam patriam, in qua nec numerus eſt, nec menſura, nec pondus. Quãdiu enim in pondere & menſura & numero univerſa corporis & animæ bona recipio? Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hîc fame pereo? Nam de corporali cibo ad Adam dictum eſt, & pervenit uſque ad me: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo*. Sed & cùm laboravero, panis datur mihi in pondere, potus in menſura, pulmenta in numero. Et de corporali quidem ſic. Quid verò de ſpirituali? Utique antequam comedam, ſuſpiro: atque utinam cùm ſuſpiravero & flevero, vel fragmentum exiguum merear de cæleſti convivio, & tanquam catellus edam de micis, quæ cadunt de menſa dominorum meorum. O Jeruſalem civitas Regis magni, qui te ex adipe frumenti ſatiat, & quam fluminis impetus lætificat, in te nec pondus utiq; nec menſura, ſed ſatietas eſt & affluentia

z *Ser. 2. in Dom. 1. poſt. oct. Epiph. num. 4.* a *Ser. 2. in Cena Dom. num. 7.* b *Tract. de vita myſt. cap. 46, num. 192.* c *Ibidem num. 193.*

d *Ibidem. 194.* e *Ser. 1. in Septuag. num. 3.*

tia ſumma. Sed nec habes numerum: quippè cujus participatio ejus in idipſum. Ego verò qui totus ſum in viciſſitudine & numero, quandò veniam ad unam illam quam requiro? Quandò ſatiabor apparente gloria tua Domine? Quandò inebriabor ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ quandò potabis me? Nunc enim tam exigua ſunt ſtillicidia ſtillantia ſuper terram, ut nec glutire quidem poſſim ſalivam meam. O felix convivium (f) ubi Dominus menſæ eſt convivium & conviva: cui etiam non deſunt ſplendida miniſteria Angelorum. Sunt denique ibi ſeptem (g) quæ illud dulce convivium perficiunt, & beatum faciunt: nimirùm loci amænitas, miniſtrorum dignitas, pulchritudo diſcumbentium, multiplicitas ferculorum, convivarum ſecuritas, jubili aſſiduitas; convivii æternitas. Proinde meritò ſponſa illò ſuſpirat, (h) meritò inhiat loco paſcuæ ſimul & pacis, ſed quietis, ſed ſecuritatis, ſed exultationis, ſed admirationis, ſed ſtuporis. Nam & me miſerum heu longè agentem, & à longè ſalutantem, en ipſa ejus recordatio ad lachrymas provocat, planè juxta affectionem & vocem dicentium cum Propheta David: *Super flumina Babylonis illic ſedimus & flevimus, dum recordaremur tui Sion.* Libet exclamare & me cum ſponſa pariter & cum Propheta: *Lauda Deum tuum Sion, quoniam confortavit ſeras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te: qui poſuit fines tuos pacem, & adipe frumenti ſatiat te.* Quis non illic vehementer cupiat paſci & propter *pacem*, & propter *adipem*, & propter *ſatietatem*? Nihil ibi formidatur, nihil faſtiditur, nihil deficit. Tuta habitatio eſt *Paradiſus*, dulce pabulum *Verbum*, opulentia multa nimis *Æternitas*. Sed hoc ſermoni alteri reſervetur: (i) ut ſemper quæ in menſa Sponſi nobis apponuntur, cum aviditate ſumentes, eructemus in ipſius laudem & gloriam Jeſu Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT VIII.

De gaudio Sanctorum epulantium & jubilantium in regno Dei: ac de triplici illo præmio Sanctarum Virginum, quod obtinebunt in regno cœleſti.

Non eſt regnum Dei eſca & potus: ſed juſtitia & pax, & gaudium in Spiritu Sancto.
S. Paul. Epiſt. ad Rom. 14.

1. *Oſtenditur, qualiſnam ſit cibus & potus in regno Dei. Reprehenduntur ſæculares homines dediti delitiis & luxui: docenturquè ut faciant juſtitiam, ſi velint apprehendere gaudium perpetuū in altero ſæculo. Duo ſunt genera compunctionis: primum conſiſtit in pænitentia pro peccatis, alterum in deſiderio gaudiorum cæleſtium.* 2. *Oſtenditur, magnam fore lætitiam Sanctorum in cælo, ubi cantabunt Deo pſalmos ſuos.* 3. *oſtenditur, ſolas Virgines cantaturas eſſe nouum Canticum in regno Dei. Docemur ſectandam eſſe virginitatem & conſervandam propter tria præmia vitæ æternæ. Primum eſt illud, quia Virgines ſequentur Agnum quocunque ierit: ſecundum eſt, quia cantabunt canticum nouum.* 4. *Tertium præmium Virginum eſt illud, quia ſolis Virginibus dabitur Nomen ſempiternum. Per hoc Nomen deſignatur ſpecialis gloria Virginum, qua præeminent cæteris Sanctis. Oſtenditur, quanto amore diligendus ſit Chriſtus à virginibus. Et quæritur quid ſit illa Aureola, quæ dabitur eis in præmium virginitatis ſuæ.*

§. I.

SOlet Apoſtolus Paulus in verbis eſſe brevis [a] in ſententiis copioſus. Non ignorabat hoc B. Hieronymus tam eloquentiæ quàm ſapientiæ dotibus approbatus, qui ſingula Pauli verba tonitrua judicabat. Tam ſignanter enim univerſa depromit, & ſic intonat ſpiritu & virtute, ut in ſerie ordinem, in ſenſu plenitudinem, in utroque connexionem mirabiliter oſtendat. *Non eſt* (inquit) *regnum Dei eſca & potus: ſed juſtitia & pax, & gaudium in Spiritu Sancto.* Quid ad hæc dicitis vos guloſi & luxurioſi, quorum Deus venter eſt, quorum omnis uſus aut in ventre, aut ſub ventre eſt: qui (ut ait Jacobus Apoſtolus) *in luxuriis enutriſtis corda & corpora veſtra*? Audite audite, *quia eſca ventri, & venter eſcis, Deus autem & hunc & has deſtruet*. Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris: qui comeditis vitulum de armento, & bibitis vinum defæcatum, & primis ungimini unguentis. Filii hominum uſquequò gravi corde, quia corpore pingui, ut quid diligitis vanitatem, & veritatem negligitis? Pinguedo carnis, deliciæ corporis, ſaturitas ventris, aut ante mortem vos deſerent, aut vos in morte illas relinquetis. *Quoniam* (inquit Sanctus David) *cùm interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria ejus: ſicut oves in inferno poſiti ſunt: mors depaſcet eos*. Quàm benè *ſicut oves*? quia detracto vellere mundialium divitiarum, durè preſsèquè detonſi, ſempiternis nudi deputabuntur incendiis. *Mors depaſcet eos*: quia ſemper morientur ad vitam, & ſemper vivent ad mortem. Ergo hîc caro vermibus, illic anima ignibus deputatur: donec ruſus infælici collegio colligati, tormentis pænalibus ſocientur, qui ſocii fuerunt in vitiis. O delicate (b) qui delitiis & divitiis circumfuſus atque confuſus, confuſionem expectas & mortem: *non eſt regnum Dei eſca & potus*, non purpura & byſſus, quia dives ille utroque circumfluus, in puncto ad inferna deſcendit. Quid ergo? *Sed juſtitia & pax & gaudium in Spiritu Sancto.* Attendis & intendis quia gaudium in fine eſt? Sic fatui filii Adam & præcipiti ſaltu juſtitiam tranſilientes & pacem, rem finalem in principium convertere & pervertere vultis? Nemo enim eſt qui gaudere non velit. Nonſtabit & non erit iſtud, quia ſicut *non eſt pax impiis, ſic nec gaudere impiis, dicit Dominus.* Non ſic impii, non ſic. Priùs eſt juſtitiam facere, inquirere pacem, & perſequi eam: & ſic demùm apprehendere gaudium, imò à gaudio comprehendi. Sic Angelicus ille conventus priùs juſtitiam fecit, cùm ſtetit in veritate, & veritatis

f Soliloq. S. Bernar. num. 5. tom. 6. pag. 1017. g Libr. 3. de amore Dei. cap. 24. num. 115. h Ser. 33. in Cant. num. 2. i Ser. 39. in Cant. num. 11.

a Ser. 19. diver. num. 1. b Ibidem num. 2.

Digitized by Google

tatis deſervit deſertorem. Poſt hæc illa pace firmati ſunt, quæ exuperat omnem ſenſum: quia cùm diverſis honoris primatibus ambiantur, nullus qui murmuret, qui invideat nullus. *Lauda tu Jeruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: quoniam confortavit ſeras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui poſuit fines tuos pacem.* Lauda & laudes replica, quia munitiſſimis vectibus & inconvulſibilibus ſeris clauſæ ſunt portæ tuæ. Nullus inimicus intrat, nullus exit amicus: benedicti filii tui in te, omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus cum Chriſto. Jam non eſt timor in finibus tuis, quia poſuit Deus fines tuos pacem: nullæ ibi tentationes, nulla ſeſe cogitationum turma confundit, quia verſipilis ille & tortor longè eſt à muris tuis & à filiis tuis. Et ille qui idem eſt, omnia in identitate conſolidat atque conjungit. *Cujus participatio* (inquit Propheta) *in idipſum*. Hoc jam tertio hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, & nudis (ut ita dicàm) oculis Divinitatis intuentur eſſentiam, nulla corporeorum phantaſmatum imaginatione decepti. Ecce gaudium in fine, ſed ſine fine. Miſeri nos [c] qui ab illa fælici regione repulſi, in hanc deſcendimus imò cecidimus vanitatem. *Filii Sion* (ait Propheta Jeremias) *inclyti & amicti auro primo, quomodò reputati ſunt in vaſa teſtea? Filii Sion*, illius videlicet ſpeculativæ civitatis quam ædificavit Dominus, ut videatur in gloria ſua: *filii* ſupernæ Jeruſalem, quæ libera eſt mater noſtra: *inclyti* per dignitatem conditionis, amicti auro primo per divinitatis imaginem. Quomodò ergo ex his nos quidem reputati ſumus in vaſa teſtea, in hæc lutea & fragilia corpora degeneravimus? Exhibent enim Angeli juſtitiam Deo, pacem inter ſe, gaudium ſibi. Sic & tu homo noli priùs rapere quod tuum eſt, & *juſtitiam* quam Deo debes, & pacem quam proximo debes, contemnere. Juſtitia virtus eſt, qua redditur unicuique quod ſuum eſt. Tu non ſolùm juſtitiam, ſed multas & multiplices juſtitias debes Creatori. *Juſtus enim Dominus, & juſtitias dilexit.* Sed cùm juſtitiam feceris [d] fac & *pacem*. Sic procedentibus erit gaudium in Spiritu Sancto. Loquar quod expertus novit, inexpertus ignorat: animalis enim homo non percipit quæ ſunt Spiritus Dei. Numquid non plerumque orantibus nobis omnia viſcerum ſuccutiuntur occulta ad memoriam gaudii illius, quod eſt in Jeruſalem quæ ſursùm eſt, quæ eſt mater noſtra: & lachrymarum undâ vultus meditationum ſe perfundit? O ſi duraret! *Si oblitus fuero tui Jeruſalem, oblivioni detur dextera mea: adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui, ſi non propoſuero Jeruſalem in principio lætitiæ meæ.* Verè in principio lætitiæ, quia finis illic repoſitus eſt. Exigit planctum à nobis (e) pænitentia præteritæ converſationis: exigit fletum deſiderium futuræ Beatitudinis. *Factæ ſunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte* (ait Propheta) *cùm dicitur mihi quotidie: Ubi eſt Deus tuus?* Parùm ei placet hujus vitæ novitas, quæ necdum vetera plangit, necdum plangit admiſſa peccata, necdum plangit tempus amiſſum. Si non plangis, planè non ſentis animæ vulnera, conſcientiæ læſionem. Sed nec futura ſatis gaudia concupiſcis, ſi non quotidiè ſatis poſtulas ea cum lachrymis: minùs tibi nota ſunt, ſi non renvit conſolari anima tua, donec veniant. In perſona diligentis & ſuſpirantis ac deſiderantis animæ (f) dicit Jeremias: *Diviſiones aquarum deduxit oculus meus.* Duo ſunt genera compunctionis principaliter: quia Deum ſitiens anima priùs timore compungitur, poſtea amore. Priùs enim ſe in lachrymis afficit: quia dum multitudinem malorum ſuorum cogitat, pro his perpeti æterna ſupplicia pertimeſcit. Cùm verò longo tempore fuerit in mærore doloris conſumpta, quædam jam de præſumptione veniæ ſecuritas naſcitur, & in amore cæleſtium gaudiorum animus inflammatur: & quæ priùs flebat ne duceretur ad ſupplicium, poſtea amariſſimè flet, quia incolatum ſuum in hac vita videt prolongatum. Nonne hæc eſt mutatio dexteræ Excelſi? Et certè non eſt mirum ſi flet & dolet ſe eſſe in hoc exilio, cùm contemplatur qui & quales ſint Angelorum chori pulcherrimi, quæ illa ſocietas beatorum Spirituum, quæ jucunditas æternæ viſionis Dei. Veniant ab Oriente & Occidente (g) & recumbant cum Abraham & Jſaac & Jacob in regno cælorum. Veniant veniant tribus tribus Domini, teſtimonium Jſraël ad confitendum nomini Domini. Veniant & recumbant, epulentur & delectentur in lætitia, & unus ubique reſonet in voce exultationis & confeſſionis ſonus epulantis. Quando conſcindes ſaccum meum Domine Jeſu (h) & circumdabis me lætitiâ, ut cantet tibi gloria mea, & non compungar? Principium gaudii illius quod hîc quandoque ſentimus, ſtilla eſt, guttula eſt, de flumine illo eſt deſcendens, cujus impetus lætificat civitatem Dei. Quandoquè veniet tempus, ut perennibus gaudiis nos in ipſo Divinitatis fonte profundiùs immergamus, ubi unda undam ſine intercapedine & interpolatione continuet? Quandò veniam & apparebo ante faciem Dei? Quandò tranſibo in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei? Quando ſicut audivimus, ſic videbimus in Civitate Domini virtutum.

§. II.

Et verè ſicut audivimus (i) ſic videbimus, & plura horum. Audivimus quidem glorioſa dicta de civitate Dei, & de ejus inhabitatoribus: ſed valdè glorioſiora & laudabiliora videbimus civitatis ad quam ibimus. Muri ejus & plateæ ex auro puriſſimo, & turres ejus gemmis ædificatæ, & omnes lapides ejus deſiderabiles, propugnacula ejus ex lapide jaſpide: fundata eſt in ſapphiris, & portæ ejus nitent margaritis, & omnis circuitus muri ejus ex ſmaragdo & lapide precioſo. Omnes inhabitatores lætiſſimi & jucundi: quia lætitia ſempiterna ſuper capita eorum, gaudium & exultationem obtinebunt. Non erit ibi mors, neque luctus, neque clamor, neque languor, ſed nec ſenium, nec fraus, nec terror hoſtium: ſed una vox lætantium, & unus ardor cordium: ô quàm ſecurus! Quia ſedent omnes in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & requie opulenta. O

opu-

c *Ibidem. num.* 3. d *Ibidem nu.* 5. e *Ser.* 2. *in Quadrag. nu.* 4.

f *Lib.* 3. *de amore Dei. cap.* 34. *nu.* 110. g *Ser.* 15. *in Cant. nu.* 3. h *Ser.* 19. *diver. num.* 6. i *Soliloqu. S. Bernai. num.* 4. *tom.* 9. *pag.* 1016.

Digitized by Google

opulenta opulentia multa nimis æternitas! Quidquid delectat, ad nutum adeſt: quidquid contriſtat, procul abeſt. Ibi ſonant jugiter organa Sanctorum. Ibi dulcis ſymphonia reſonat muſicorum. Ibi Angeli & Archangeli hymnum Deo decantant ante thronum Dei. O Beata regio ſupernarum Virtutum [k] ubi Beata Trinitas à beatis facie ad faciem videtur: ubi illa ſublimia Agmina ſublimi pennarum applauſu clamare non ceſſant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*. Ibi ipſe Deus populo ſuo eſt ſertum exultationis [l] & corona lætitiæ. Ipſe eorum merces: ipſe paſtor & paſcua. Ibi paſcuntur nec faſtidiunt: eructatur eis omnis jucunditas. Ipſe omnis ſuavitas, omnis libertas, & ut breviter dicam, eſt eis omnia in omnibus. O quàm dulcia coram eo reſonant Cantica canticorum. Auditur hinc & inde: *Magnus Dominus, & laudabilis nimis*. Et ut dicam breviùs, non eſt ibi locus ubi non cantetur canticum lætitiæ, & per omnes vicos ejus ab univerſis dicitur: *Laus, honor & gloria, & benedictio, & omnis gratiarum actio Deo noſtro in ſæcula ſæculorum, Amen*. O quàm glorioſum eſt regnum illud [m] in quo Reges congregati ſunt, convenerunt in unum, ad laudandum ſcilicet & glorificandum eum, qui ſuper omnes eſt Rex regum, & Dominus dominantium! O admirabilis domus [n] & dilectis tabernaculis & atriis concupiſcibilibus præferenda! *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini*. Verùm multò magis *beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Audiamus quoque (o) Eſajam dicentem: *Montes & colles cantabunt coram Deo laudes*. Quinam iſti, niſi cæli inhabitatores Spiritus? In his (ſecundùm Prophetam David) verè *montibus ſanctis* tanquam in prima omnium creata ſapientia, fundamenta civitatis Domini ab initio firmiter ſtabilita conſiſtunt: quæ utique una eſt in cælo & in terra, licet ex parte peregrinans, & ex parte regnans. Et ex his nihilominùs (juxta Eſaiam) tanquam quibuſdam vitalibus cymbalis benè ſonantibus jugis reſonat gratiarum actio & vox laudis, ſuavi & inceſſabili voce implentibus, quod ex eodem Propheta paulò ante memoravimus: quia *montes & colles cantabunt coram Deo laudes*. Quis dabit mihi infantes & lactentes (p) quorum ex ore laudem ſuam perficiat Deus? Cælum non habet infantes, habet Eccleſia quibus & dicit: *Lac vobis potum dedi, non eſcam*. Et hi ad laudem quaſi complendam à Propheta invitantur, dicente: *Laudate pueri Dominum*. Tu putas Deum noſtrum totam habiturum ſuæ gloriæ laudem, donec veniant qui in conſpectu Angelorum pſallant ſibi? *Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti: annis, quibus vidimus mala*. Hoc genus lætitiæ cæli neſcierunt niſi per Eccleſiæ filios: hoc nemo unquam lætatur, qui nunquam non lætatur. Opportunè poſt triſtitiam gaudium ſubit, poſt laborem quies, poſt naufragium portus. Placet cunctis ſecuritas, ſed ei magis qui timuit. Jucunda omnibus lux, ſed evadentibus de poteſtate tenebrarum jucundior. Tranſiſſe de morte ad vitam, vitæ gratiam duplicat. Pars mea hæc in cæleſti convivio, & ſeorſum ab ipſis Spiritibus beatis. Audeo dicere expertem meæ beatitudinis ipſam beatam vitam, niſi ſi dignetur fateri, quòd per charitatem eâ in me fruetur & per me. Aliquid ſanè videtur etiam perfectioni illi acceſſiſſe ex me, neque hoc parum. Denique gaudent Angeli ad pænitentiam peccatoris. Quod ſi deliciæ Angelorum lachrymæ meæ, quid deliciæ? Omne opus ipſorum eſt laudare Deum, ſed deeſt laudi, ſi deſint qui dicant: *Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium*. Audiamus denique vocem hominis dicentis: (q) *Domine ſaluum me fac*. Quare? fortè ne ardeat in inferno, fortè ne fraudetur præmio? Non, inquit, ſed *Pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini*. Non, inquit, quæro ſalutem ut pænas vitem, aut in cælo regnem: ſed ut te in æternum cum illis laudem, de quibus ſcriptum eſt: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Seruus dicit: *Vadam ad portas inferi*. Mercenarius dicit: *Non videbo Dominum Deum in terra viventium*. Filius dicit: *Pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini*. Cui ſimile eſt illud: *Aperite mihi portas juſtitiæ, ingreſſus in eas confitebor Domino*. Et qui timet ire ad portas inferi, & qui Deum cupit videre propter quietem ſui, uterque profectò quærit quæ ſua ſunt. Porrò qui Pſalmos cantare deſiderat in domo Domini, non ſua vel pericula fugit, vel lucra appetit, ſed illum proculdubio diligit, quem laudare geſtit cunctis diebus vitæ ſuæ. Quod ſi dies plurimos diviſiones dicimus gratiarum (r) quomodò non in multiplici gloria dierum intelligitur multitudo? Poſtremò evidentiùs audi ſine ulla viciſſitudine dies multos. *Erit lux lunæ ſicut lux ſolis*, (ait Propheta Iſaias) *& lux ſolis ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum*. Iſtis (ni fallor) cunctis diebus vitæ ſuæ Pſalmos ſuos cantate in domo Domini Rex fidelis optabat. Erit enim devotos eſſe Deo ad ſingula tantæ & tam multiplicis gloriæ munera, & in omnibus ſemper gratias agere, quaſi cunctis diebus vitæ ſuæ Pſalmos dicere nomini Dei ſui. Jeſu bone (s) quantam meis naribus & auribus ſanctus Propheta David infudit ſuavitatem in ructu & cantu ſuo de oleo lætitiæ, quo unxit te Deus Deus tuus præ conſortibus tuis ex myrrha & gutta & caſſia à veſtimentis tuis à domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ regum in honore tuo? Utinam me digneris occurſu tanti Vatis & amici tui in die ſolemnitatis & lætitiæ, quando egredietur de thalamo tuo epithalamium ſuum canes in pſalterio jucundo cum cithara, affluens deliciis, reſperſus & reſpergens univerſa iſtiuſmodi pulvere pigmentario. In illa die, vel potiùs in illa hora, nam hora eſt ſi quando eſt, & fortaſſis ne hora quidem, ſed horæ dimidium, juxta illud Scripturæ: *Factum eſt ſilentium in cælo quaſi media hora*: ergo in illa hora replebitur gaudio os meum, & lingua mea exultatione, dum ſingulos non dico Pſalmos, ſed verſus ſingulos ſentiam ructus, & quidem odoriferos ſuper omnia aromata. O ſi mei peccatoris (t) meminerit Jeſus Chriſtus in beneplacito

k *Ser. 42. diuer. num.* 7. l *Soliloq. S. Bernardi num.* 4. m *Ser.* 4. *ſuper miſſus. num.* 2. n *Ser.* 4. *in dedicat. Eccl. num.* 4. o *Ser.* 53. *in Cant. num.* 4. 5. & 6. p *Ser.* 68. *in Cant. num.* 5.

q *Ser.* 3. *diuer. num.* 9. r *Ser.* 17. *ſuper Pſal.* 90. *num.* 5. s *Ser.* 67. *in Cant. num.* 7. t *Ser.* 4. *ſuper miſſus. num.* 2.

Digitized by Google

populi ſui, cùm venerit in regnum ſuum! O ſi me in illa die, quando traditurus eſt regnum Deo Patri, viſitare dignabitur in ſalutari ſuo, ad videndum ſcilicet in bonitate electorum ſuorum, ad lætandum in lætitia gentis ſuæ, ut laudetur etiam à me cum hæreditate ſua. Præſtet hoc nobis tuo interventu ô Maria (u) Filius tuus Jeſus Chriſtus Deus & Dominus noſter. Quis enim tam idoneus, ut loquatur ad cor Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut tu felix Maria, quæ in ſecretiſſimis amplexibus amantiſſimi Filii tui ſuaviter recubas in meridie ſempiterno, ejuſquè familiariſſimo colloquio cum plena cordis lætitia perfrueris. Te igitur Domina exorante, renovetur ut aquilæ juuentus noſtra, ut novi nova voce novum canticum novis civibus aggregati illic ubi nova ſunt omnia, jubilum ſempiternum celebrantes in cymbalis jubilationis concinamus.

§. III.

Ego Joannes audivi vocem de cælo tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni: & vocem quam audivi ſicut citharædorum citharizantium in citharis. Et cantabant quaſi canticum nouum ante ſedentem, & ante quatuor animalia, & ſeniores: & nemo poterat dicere canticum niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra. Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocunque ierit. Apoc. 14.

Nouum quidem canticum illud [x] quod ſolis dabitur in regno Dei cantare virginibus, ipſam virginum Reginam cum cæteris, imò primam inter cæteras eſſe cantaturam nemo eſt qui ambigat. Puto autem illam præter illud quod ſolis licet, cum omnibus tamen virginibus ei (ut dixi) commune erit, dulciori quodam atque elegantiori carmine lætificaturam eſſe civitatem Dei. Cujus utique dulciſonos depromere vel exprimere modulos, ne ipſarum quidem virginum ulla digna invenietur: quia ſoli meritò decantandum ſervabitur, quæ ſola de partu, & partu divino gloriatur. Gloriatur dixerim de partu, non in ſe, ſed in ipſo quem peperit. In laudibus virginum ſingulariter canitur [y] quòd *ſequuntur Agnum quocunque ierit*. Quibus ergo laudibus bus judicas dignam Virginem Mariam, quæ etiam præit. Offerantur Regi virgines [z] ſed poſt eam: nam primatum ſola vendicat ſibi. Tria ſunt præmia futuræ vitæ, propter quæ acquirenda [a] votiva virginitas eſt conſervanda. *Primum pæmium* futuræ vitæ Chriſti virginibus ſingulariter acceſſurum eſt [b] quia *ſequentur Agnum quocunque ierit*. Beatus Joannes Evangeliſta in Apocalipſi ſua vidit duodecies duodena millia Sanctorum citharædorum illibatæ virginitatis in corpore, viriditatis inviolatæ in corde, quòd ſequantur Agnum Sponſum virginum quocunque ierit. Ecce virginum præmium ſingulare, quia *ſequuntur Agnum quocunque ierit*. Quò ire putamus hunc Agnum, quò nemo ſequi eum vel audeat vel valeat niſi virgines? Quò inquam putamus eum ire? in quos ſaltus? in quæ prata? Illuc æſtimo, ubi ſunt vera gaudia, non gaudia hujus mundi vana, inſana, mendacia, nec gaudia qualia in ipſo regno Dei cæteris Sanctis præſtantur: ſed à cæteris ſorte diſtincta gaudia virginum Chriſti, de Chriſto, cum Chriſto, poſt Chriſtum, per Chriſtum, gaudia propria virginum Chriſti. Non ſunt eadem non virginum, id eſt eorum qui non ſunt virgines, quamvis tamen ſint Chriſti. Nam ſunt aliis gaudia alia, ſed nullis talia. Sequimini ô virgines Agnum quocunque ierit, quia Agni caro utique Virgo eſt. Hoc enim in ſe retinuit cùm eſſet in corpore, quod non abſtulit Matri. Virgo enim ex Virgine conceptus eſt: & natus Virgo de Virgine, & poſt nativitatem cum Virgine Matre permanſit Virgo, auctor & cuſtos, & amator virginitatis ac remunerator largiſſimus Dominus Jeſus Chriſtus. Meritò igitur (c) eum ſequimini ô virgines etiam in hac vita virginitate cordis & carnis quocunque ierit. Quid eſt enim ſequi, niſi imitari? Quia *Chriſtus paſſus eſt pro nobis relinquens vobis exemplum* (ſicut ait Petrus Apoſtolus) *ut ſequamini veſtigia ejus*. Hunc in eo quiſque ſequitur, in quo imitatur, in quo multùm ad imitandum proponitur omnibus, virginitas autem carnis non omnibus. Non enim habent quid faciant, ut virgines ſint. Sequantur itaque Agnum cæteri fideles, qui virginitatem corporis amiſerunt, non quocunque ierit, ſed quocunque ipſi poterunt. Poſſunt autem in omnibus virtutibus, niſi cùm in decore virginitatis inceditur. Quomodò enim poſt eum ibunt itinere virginali, qui hîc amiſerunt, quod nullo modo recipiunt? Vos ergo ô Virgines ejus, ite poſt eum, quæ propter hoc quocunque ierit ſequimini eum, tenendo perſeveranter quod voviſtis, ardenter facite quod poteſtis, ne virginitatis bonum vobis pereat, cui ſemel perditæ, facere nihil poteſtis ut redeat. O quanta cum admiratione, quanto cum gaudio videbit vos cætera multitudo Sanctorum, quæ Agnum ad hæc ſequi non poteſt. Videbit, nec invidebit: & collætando vobis, quod in ſe non habet, habebitur in vobis. Agnus quippe ille, quem vos quocunque ierit ſequimini, nec eos deſeret, qui eum non valent ſequi, quæ vos poteſtis. Omnipotentem Agnum loquimur, qui vos præibit, & ab eis non abibit, cùm erit Deus omnia in omnibus: & qui minus habebunt à vobis, non horrebunt. Vbi enim nulla invidentia eſt, concors eſt differentia. Præſumite itaque, confidite, roboramini, & permanete in eo quod voviſtis, & reddite Domino Deo veſtro vota perpetuæ continentiæ, non tantùm propter ærumnas præſentis ſæculi vitandas, ſed multò magis propter futuri ſæculi delicias ſingulares, quas vobis ſpiritualiter Agnus noſter Chriſtus tranſiens miniſtrabit. *Secundum præmium* futuræ vitæ erit illud (d) *quia virgines cantabunt canticum nouum* ante thronum Dei & Agni, quod præter virgines nemo poteſt dicere. O felices virgines, & cæteris feliciores virgines, quæ affertis ad illas Agni nuptias æternales canticum nouum, quod cantabitis in citharis veſtris, non utique tale, quale cantat vniverſa terra, ut dicitur:

u *Ser. 3. de Virg. Deip. num. 7.* x *Ser. 2. ſuper miſſus num. 1.* y *Ser. 1. ſuper. miſſus. num. 7.* z *Ser. 1. de Virg. Deip nu. 10.* a *Tract. de vite myſt. cap. 32. nu. 117.* b *Ibidem cap. 31. n. 122.* c *Ibidem num. 123.* d *Ibidem num. 125.*

Digitized by Google

tur: *Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terra*: ſed tale canticum cantabitis, quale nemo poteſt dicere niſi vos. Audiet tamen, & delectabitur omnis multitudo fidelium veſtro proprio & tam excellenti dono, Vos autem quæ & dicetis & audietis, quia illud dicetur à vobis, feliciùs exultabitis, & jucundiùs regnabitis. Quis iſtam felicitatem poterit explicare? imò quis humana mente concipiet tantæ exultationis jubilum? Jam ſi omnes virgines canticum iſtud cantabunt, numquid illa Virgo virginum primiceria non cantabit? Cantabit utique, & tantò jucundiùs, quantò caſtior cæteris eſt. Præbebitquè toti choro virginũ in cantando exemplum, quas ad virginitatis amorem ſuo incitavit exemplo. Cantabunt ergo virgines in illa jucunditate feſtiva canticum ſuum in cor Agni Virginis Sponſi ſui, à quo ut tale canticum cantare poſſent, acceperunt. Quid autem? Numquid & ipſe Agnus non ſolùm aliarum virginum cætum, ſed etiam ipſam Virginem Matrem ſuam ſuperexcellens, à quo habent non ſolùm ut ſint virgines, ſed etiam ſint? numquid, inquam, Sponſus virginum Virgo, Virgo optimus non etiam cantabit? imò verò & ipſe cantabit, & jucundiſſima illa vox Verbi Patris æterni, cum omnibus, præ omnibus, in omnibus audietur. O fæliciſſimum canticum! O feſtivitatem jucundiſſimam comparatione & fine carituram! Quis ad illud non anhelet? Quis laborare contemnat, ut illuc perveniat, ubi tantarum virginum canticum nouum audiat: ubi mirabiliter præ cæteris virginibus redundantem vocem Matris Agni percipiat: vbi & ipſum Agnum piiſſimum & dulciſſimum melos totum melleum audiat concinentem? Si enim *eloquia Domini*, (teſte Pſalmiſta) & in ipſo corpore mentis exiſtentis unicuipiam tam dulcia ſunt, *ut mel & fauum* ſuperent: quantâ putas ea verba dulcedine ſuperabundare debere, ubi omnis mortalitas, omnis timor, omnis dolor procul tranſierunt: ubi amaritudinis nullus relinquitur locus, ſed omnes torrente voluptatis divinæ potabuntur, inebriati ab ubertate domus ejus? Maxima quidem erit omnibus felicitas, canticum virginum Agni dulciſſimum audientibus: abundantior tamen erit virginibus Chriſti cum ipſo Agno cantantibus.

§. IV.

Ego Joannes vidi, & ecce Agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen, & nomen Patris ejus ſcriptum in frontibus ſuis, Apoc. 14.

Tertium præmium futuræ vitæ erit illud, quia nomen ſempiternum dabitur virginibus Chriſti. Oſtenditur enim nobis [e] quodnam ſit hoc præmium teſtimonio Jſaiæ dicentis: *Eunuchis*, id eſt virginibus meis *dabo in domo mea & in muris meis locum nominatum multò meliorem, quàm filiorum atque filiarum: nomen ſempiternum dabo eis, quod nunquam deficiet*. O ſublime meritum virginum! O gloriam excellentem! O præmium ſpirituale! Legant & intelligant, memoriæquè commendent verbum hoc, verbum bonum & ſuave virgines omnes, parvi pariter & puellæ gaudeant: & perſeveranter currant, qui jam continentiam voverunt, donec comprehendant. Audiant qui nondum voverunt, & delectentur in altitudine præmiorum, ut voveant etiam ipſi votum caſtitatis caſtiſſimo Jeſu: ut ſemitam virginitatis altiſſimam & arctiſſimam apprehendant, per quam incedentes bravium accipiant hujus Nominis ſempiterni, & locum multò meliorem quàm qui filios & filias ex ſe genuerunt, incolere mereantur. Quid per hoc deſignetur *Nomen*, quod Dominus promittit ſe ſuis daturum virginibus? Vtique gloria propria excellenſquè ſignificatur, quæ erit virginibus non communis cum multis, quamvis in eodem regno conſtitutis. Nam ideo fortaſſis *Nomen* dictum eſt, quòd eos quibus datur, diſtinguit à cæteris, ſicut homines propriis nominibus diſtinguuntur. Licet enim omnes ad vitam æternam prædeſtinati in uno regno ſint manſuri, & uno Deo fruituri: tamen *ſicut* (ait Apoſtolus) *ſtella differt à ſtella in claritate, ſic & reſurrectio mortuorum.* Hæc ſunt merita diverſorum Sanctorum. Nam ſicut commune eſt omnibus ſideribus eſſe in cælo, & tamen alia eſt gloria Solis, alia lunæ, alia ſtellarum: ſic in ipſa vita æterna diſtinctè fulgebunt lumina meritorum. Proinde Eccleſia (f) prævidens illam in cæleſtibus diſcretam unitatem futuram, devotiſſimè læta decantat: *Platea tua Jeruſalem ſternentur auro mundo, & ſuper omnes vicos alleluia cantabitur*. Audiens enim *plateas* & *vicos*, coronas & glorias diverſas intellige. In *auro*, quo uno metallo illa civitas ornata deſcribitur, & uno *alleluia* quod cantandum perhibetur, diſſimilium ſpecierum ſimilem pulchritudinem, & multarum mentium unam devotionem attende. Denique *in domo Patris æterni* (g) *manſiones multæ ſunt*: ubi non vivet alter altero prolixiùs, quia omnes habebunt vitam æternam. In multis autem habitationibus honoratur alius alio clariùs. Quantâ putas ibi gloriâ fulgebunt virgines Chriſti, cordis ſimul & mentis puritate Chriſtum ſequentes? Quis Sanctorum chorus meliùs lunæ comparatur quàm Virgines? Solæ ſequentur Solem juſtitiæ Chriſtum & Agnum Patris quocunque ierit. Vnde & ſolæ illi ſimiles ſunt atque ſimillimæ. Honorabuntur ergo præ cæteris in eodem regno exiſtentibus ſplendore quidem excellentiori, ſicut lunam videmus præ cæteris ſideribus præeminere: poſſidebuntquè in domo Domini locum multò meliorem, quàm cæterorum filiorum & filiarum qui virginitatis merito non ſunt inſignes. Pergite itaque (h) ſancti Dei pueri & puellæ, mares & fæminæ, cælibes & innuptæ: pergite perſeveranter uſque in finem. Laudate Dominum dulciùs, quem cogitatis uberiùs: ſperate feliciùs, cui ſeruitis inſtantiùs: amate ardentiùs, cui placetis attentiùs. Non ſint in vobis incentiva ulla vitiorum, ſed totum hominem veſtrum veſtro Sponſo conſecrate ſimul & conſervate ſpecioſo formâ præ filiis hominum. Si nuptias contempſiſtis filiorum hominum (i) ex quibus filios hominis gigneretis, tantò magis corde amate Filium hominis ſpecioſum formâ præ filiis hominum. Inſpicite pulchritudi-

e *Ibidem num.* 128.

f *Tract. de vit. & mor. Relig. cap.* 4. *num.* 11. g *Tract. de vita myſt. cap.* 31. *num.* 128. h *Ibidem num.* 129. i *Ibidem nu.* 132.

Digitized by Google

tudinem amatoris veſtri, & hoc ipſum quod in eo derident ſuperbi, inſpicite quàm pulchrum ſit interioribus luminibus. Inſpicite vulnera pendentis, cicatrices reſurgentis, Sangvinem morientis, præcium & commercium redimentis. Hæc quanti valeant, cogitate: hæc in ſtatera charitatis appendite: & quidquid amoris in nuptias veſtras impendendum habetis, illi rependite qui non pulchram carnem, ſed interiorem veſtram pulchritudinem quærit, qui vobis dedit poteſtatem filios Dei fieri. Uidete autem quanta ſecuritate amatis eum, cui diſplicere falſis ſuſpicionibus non timetis. Vir & uxor invicem ſe amant, quia in ſe manifeſtè vident ſigna charitatis: ſæpè tamen de ſe aliquid mali invicem ſuſpicantur, quia ſua occulta invicem non contuentur. Non ita eſt de amatore veſtro dulciſſimo Jeſu ac deſiderabili, in quo nihil invenietis, quod reprehendere poſſitis: nec vobis timendum eſt, quòd falsò aliquid mali de vobis ſuſpicetur, qui renes intuetur & corda. Si ergo magnum amorem conjugibus deberetis, quantùm amare debetis eum, propter quem coniuges habere noluiſtis? Totus vobis figatur in corde, qui pro vobis totus fixus eſt in Cruce: ſemper habentes in mente, quantam vobis exhibuit charitatem, qui vos ſibiipſi inviolatos tam in corpore quàm in anima conſecravit: quantam vobis & quàm ſpecialem gloriam præparavit, quos ſic ſublimavit in terris. Specialem, inquam, gloriam, ſpecialem *coronam* donabit vobis in cęlis, quam noſtri Majores *Aureolam* appellant. Quam idcirco ab auro æſtimo nominatam, ut ipſum coronæ nomen, quæ vobis dabitur in præmium virginitatis, inſinuet excellentiam gloriæ virginalis. Quid inquam dabitur ſacris virginibus Chriſti? Cæteris Sanctis ut præemineant, ſicut aurum cætera metalla præcellit. Dicit enim Eſaias: *In die illa erit Dominus corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo populi ſui.* Attende quòd corona fit de auro & de lapidibus precioſis, ſertum de floribus, puta roſis, violis, & hujuſmodi ſimilibus. Attende quàm magnum eſt ipſum Deum habere pro corona, & virgines non tantùm habebunt Deum pro corona, id quod eſt commune omnibus glorificatis: ſed habebunt pro capillo florido exultationis prærogativam ſpiritualis excellentiæ, quæ in virginibus in patria cæleſti apparebit. Quid autem eſt ille *locus* multò melior, quàm filiorũ Dei? Quid illud *Nomen ſempiternum*? Quid *Aureola*? Magnum eſt valdè, & inexplicabile inexpertis: & propterea cum magna aviditate currendum, cum magna fortitudine perſeverandum eſt eis, qui ſoli fruendo poterunt hoc experiri. Omitto denique *coronam* quam vobis, ô virgines, Dominus præparavit in æternum. Sileo *repromiſſiones* quæ vos in poſterum manent, quòd felices ſponſæ admittendæ eſtis revelata facie ſpeculari gloriam Sponſi veſtri: quòd vos ſibi exhibiturus eſt glorioſas, non habentes maculam neque rugam, aut aliquid hujuſmodi: quòd æternis excepturus amplexibus, ponet lævam ſub capite veſtro, & dextera illius amplexabitur vos. Præterea *locum* nominatum, quem virginitatis prærogativâ ſingularem à filiis & filiabus in regno eſtis proculdubio ſortituræ. Sileo & *canticum* illud *novum*, quod Virgo cum virginibus ſingulari nihilominùs dulciquè modulamine cantaturæ lætabuntur in ipſo, & lætificabunt civitatem Dei cantantes, & curſitantes, & ſequentes Agnum quocunque ierit. Illud ſiquidem nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quod vobis præparatum eſt, & cui vos præparari oportet. Ipſe autem det vobis ea quæ dicuntur [1] non ſolùm tenere memoriter, ſed & ardenter diligere, & efficaciter adimplere, Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT IX

De Beatitudine cæleſti, quæ conſiſtit in vnione hominis cum Deo ſuo.

Rogo Pater, ut quos dediſti mihi, ſint vnum in nobis, ſicut tu & ego vnum ſumus.
Joan. 17.

1. *Oſtenditur, tria eſſe opera Dei magna, creationem noſtram, redemptionem, & glorificationem. In primo opere conglutinata ſunt ſibi limus terræ & ſpiritus vitæ, ſcilicet caro & anima. In ſecundo opere facta eſt conjunctio ex tribus, dum Verbum & Anima & Caro in unã convenerunt perſonam. In tertio opere fiet vnio hominis cum Deo. Oſtenditur, ſalutem noſtram conſiſtere tam in juſtificane præſenti, quàm in glorificatione futura.* 2. *Oſtenditur quid ſit manere in Chriſto, cum Chriſto, juxta Chriſtum, longè à Chriſto. Primum eſt in via, ſecundum in patria, tertium in hoc ſæculo, quartum in inferno.* 3. *Agitur de Vnitate Dei Patris cum Filio, & de vnione hominis cum Deo. Per illam ſubſtantialis Vnitas deſignatur, per iſtam ſpiritualis vnio. Et oſtenditur quænam ſit differentia inter utramque. In cælo homo eò ſimilior fiet Deo, quò intentio voluntatis purior & ab omni affectione defæcatior erit.*

§. I.

Magna opera Domini. Pſal. 110.

MAgna quidẽ ſunt omnia opera Dei, fratres, [a] ſiquidem magnus & ipſe: ſed ad nos maximè ſpectant, quæ in eis maxima eſſe videntur. Hinc eſt quod pſallit Propheta David, dicens: *Magnificavit Dominus facere nobiſcum.* Denique quàm magnificè nobiſcum agat, ſpecialiter tria quædam ejus opera clamant: primæ ſcilicet noſtræ *Creationis*, præſentis *Redemptionis*, futuræ *Glorificationis*. Quàm magnificata ſunt in ſingulis opera tua Domine! Tuum eſt virtutem operum tuorum annunciare populo tuo, nos ipſa ſaltem opera non ſilemus. Triplicem, Fratres, commixtionem in his tribus conſiderare eſt cæleſtis planè operis, & divinæ virtutis. Nam in *primo* opere conditionis noſtræ de limo terræ plaſmavit hominem Deus, & inſpiravit in faciem ejus ſpiritum vitæ. Qualis artifex, qualis unitor

k Epiſt. 113. num. 3.

1 Ser. 77. in Cant. num. 8. a Ser. 2. in Nat. Dom. num. 1. & 2.

Digitized by Google

tor rerum, ad cujus nutum ſic conglutinantur ſibi *limus* terræ, & *ſpiritus* vitæ? Limus quidem jam ante creatus erat, quando in principio creavit Deus cælum & terram. At ſpiritus ſanè non communem, ſed propriam habet conditionem: nec in maſſa creatur, ſed ſingulari quadam excellentia inſpiratur. Agnoſce ô homo dignitatem tuam, agnoſce gloriam conditionis humanæ. Compacta & confæderata ſunt in te caro & anima: illa plaſmata, hæc inſpirata. Sed cujus intereſt hæc commixtio? Cui hac vnione præſtatur? Charitatem mihi conjunctio iſta commendat, charitatem in ipſa conditionis propriæ pagina lego. Charitatem in ipſo ſtatim principio non ſolùm prædicat, ſed ingerit mihi manus benigniſſima Creatoris. Sanè cùm prima ex duobus facta ſit (b) *ſecunda* jam conjunctio fit ex tribus, ut diſcas ex hoc ipſo ad ſacramentum accedere Trinitatis. *Verbum* enim, quod erat in principio apud Deum & Deus erat; *Anima*, quæ de nihilo creata eſt & ante non erat; *Caro* de maſſa corruptionis ſine corruptione aliqua divino ſegregata artificio (qualis nulla jam caro erat) vinculo indiſſolubili in perſonæ coëunt Vnitatem. Habes in his tribus genus potentiæ: quod non erat, *creatum*: quod perierat, *reparatum*: quod ſuper omnia erat, paulòminùs ab Angelis *minoratum*. Jam quid futurum ſit in vnione *tertia* [c] quis loquetur? Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Conſummatio erit illa, cùm tradiderit Chriſtus regnum Deo & Patri: & erunt duo non jam in carne vna, ſed in ſpiritu vno. Etenim ſi adhærens carni Verbum, factum eſt caro; multò magis qui adhæſerit Deo, vnus ſpiritus erit cum eo. Et in hac quidem vnione media, humilitas exhibetur,& humilitas magna nimis: in ea verò vnione quam expectamus, ad quam ſuſpiramus, perfecta nobis repoſita glorificatio eſt. Siquidem de ſpe præmiorum [d] teſtimonium Domini eſt *Aſcenſio*, quia aſcendit propter glorificationem noſtram. Hoc in Pſalmo habes, dicente Propheta: *Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, habitabit in atriis tuis*. Et ipſe Dominus ait: (e) *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum*. Ac ſi dicat: In hac die eripiam eum, quando nihil jam vltra quod vel corpori vel animæ faciat, mundus habebit. Sanè glorificatio diem vltimum manet, diem reſurrectionis, quando ſurget in gloria quod in ignominia interim ſeminatur, Audi denique (f) quanam gloria ipſe glorificabit. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum*. Ac ſi manifeſtiùs dicat: Scio quid deſideret, ſcio quid ſitiat, quid ſapiat ei. Non ei aurum vel argentum ſapit, non voluptas, non curioſitas, non dignitas aliqua ſæcularis. Omnia detrimentum facit, omnia aſpernatur & arbitratur ut ſtercora. Exinanivit penitùs ſemetipſum, nec ſe ex his patitur occupari, quibus nouit ſe non poſſe repleri. Non ignorat ad cujus imaginem conditus ſit, cujus magnitudinis capax ſit: nec ſuſtinet de modico creſcere, ut de maximo minuatur. Itaque *longitudine dierum replebo eum*, quem niſi lux vera reficere, niſi æterna implere non poteſt. Siquidem nec longiturnitas illa terminum, nec claritas illa occaſum, nec ſatietas illa faſtidium habet. Erit enim ſecuritas de æternitate, gloriatio de veritate, exultatio de ſatietate. Proinde concupiſcamus illam longitudinem dierum (g) ſuſpiremus ad delectationes illas: ut ſicut breue eſt omninò tempus, etiam pauci videantur nobis dies præ amoris magnitudine. *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*. Iucunda promiſſio, & votis omnibus amplectenda. Non enim aſtabimus quaſi inanes & vacui ſpectatores, nec gloria quaſi extrinſecùs reuelabitur nobis, ſed in nobis. Videbimus enim Deum facie ad faciem, ſed non extra nos, quia in nobis erit, vtique omnia in omnibus. Nimirùm plena erit gloriâ illâ etiam omnis terra, quantò magis anima ipſa replebitur? *Replebimur* (inquit Propheta) *in bonis domus tuæ*. Et quid dico quòd non aderit nobis gloria, ſed inerit? Nunc quoque in nobis eſt, ſed tunc reuelabitur. Duo ſunt (h) in quibus conſiſtit noſtra ſalus, Iuſtificatio & Glorificatio: altera initium, altera perfectio eſt. In illa labor, in hac autem fructus laboris eſt. Et nunc quidem juſtificatio fit per fidem, nam glorificario erit per ſpeciem. Quanta autem ſit in futura vita glorificatio Sanctorum, humanus interim non poteſt attingere intellectus. De illa enim ſcriptum eſt: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, &c.* Hac ergo interim omiſſa, quoniam vires noſtras excedit: de juſtificatione quæ nunc agitur, aliquid ad ædificationem veſtram, quod neceſſarium viſum eſt, loquamur. Ipſa eſt enim via, per quam fit tranſitus ad glorificationem, dicente Apoſtolo: *Quos prædeſtinauit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, hos & glorificavit*. Neque enim poterit obtineri glorificatio, niſi juſtificatio præceſſerit: cùm iſta meritum, illa præmium ſit. Hoc in Evangelio docuit Dominus, qui cùm diſcipulis evangelizaret regnum Dei, primùm eis propoſuit juſtitiam, dicens: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquàm Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum*. Notandum eſt autem, (i) quòd ſicut in illo Beatitudinis regno præſentem ſe electis ſuis exhibebit Dominus ad glorificationem, ita etiam ſe eiſdem ipſis exhibet in via peregrinationis ad juſtificationem: ut à quo ſcilicet glorificandi ſunt per ſpeciem, ab ipſo priùs juſtificentur per fidem. Et hoc eſt quod dicit Dominus: [k] *Iterùm veniam & accipiam vos ad meipſum, ut vbi ſum ego & vos ſitis*. Quod eſt dicere: Apparebo in judicio, & introducam vos in illas manſiones, ut ibi mecum maneatis in æternum. O ſumma, ô fælix beatitudo, habitare cum Chriſto! Quis ad hanc fælicitatem, ad hanc tam glorioſam beatitudinem pervenire valebit? Quis erit tam felix? quis ſic ſummè beatus erit, ut poſſit regnare cum Chriſto, videre gloriam ejus, & pulchritudinem ejus? *Beati* planè (l) & omninò beati, qui videbunt in quem deſiderant Angeli proſpicere, quem videre vita æterna eſt. Ideoquè maximè opus eſt puritate intentionis (m) qua ſoli mens veſtra Deo & placere appetat, & valeat inhærere. Neque enim aliud eſt inhærere Deo, quàm videre Deum:

b *Ibid. num. 4.* c *Ibid. num. 6.* d *Ser. 1. in Annun. B. M. nu. 4.* e *Ser. 16. ſup. Pſal 90. num. 2.* f *Ser. 17. ſup. Pſal. 90. num. 6.*

g *Ser. 1. diuer. n. 4.* h *Ser. 105. diuer. n. 1.* i *Ibid. nu. 2.* K *Ser. 6. in vlt. cant. n. 42.* l *Ser. 1. de omn. San. nu. 13.* m *Ser. 7. in cant. n. 7.*

Deum: quod ſolis mundicordibus ſingulari felicitate donatur.

§. II.

Dominus *Jeſus* dixit Diſcipulis ſuis, (n) & per eos cunctis fidelibus ſuis: *Manete in me, & ego manebo in vobis*. O quàm magna ſublimitas! ô magnæ ſublimitatis auctoritas, hominem habitare cum Angelis, terram & puluerem elevari in cælos, hominem tolli de ſtercore iumentorum, & aggregari cœtibus Angelorum: imò creaturam manere in Creatore, facturam in Factore, redemptum in Redemptore, ſervum in Domino, peccatorem in Juſto, factum ex limo, in eo qui omnia fecit ex nihilo: tranſitorium manere in Æterno, miſerum in ſummè Beato: imò in eo qui omnia beata, & cuncta ſanctificat ſancta, qui eſt Veritas & Vita & Gloria ſempiterna, gaudium mundi, jucunditas cæli, dulcedo paradiſi, & beata æternitas, & æterna felicitas, Chriſtus ſcilicet Dominus Jeſus. Ipſe charitas eſt (o) & qui manet in charitate, in Deo manet, & ipſe in eo. Notandum verò eſt, quòd aliud eſt manere *in* Deo, & aliud eſt manere *cum* Deo, aliud eſt manere *juxta* Deum, aliud eſt manere *longè* à Deo. *Primum* partim eſt in via, & partim in patria: *ſecundum* totum eſt in patria: *tertium* totum eſt in hoc ſæculo: *quartum* totum eſt in inferno. Videamus ergo quid ſit manere *in* Deo, ut in eo manere delectet, ut non longè poſt futurum mereamur cum illo manere. *Primò* manere *in* Deo eſt ex amore illi ſoli adhęrere, ipſum ex toto corde diligere, necnon illius præcepta in omnibus & per omnia obſervare, ejus amori nihil præponere, & pro illius amore cuncta nec nata etiam reputare. Ille non dubitet manere *in Chriſto*, cui præter ipſum cuncta vileſcunt, & ei ipſe ſolus dulceſcit. O quanta felicitate dotatur, quanta beatitudine fœcundatur, cui præter Chriſtum omnia vileſcunt, & ipſe Chriſtus ſolus melleſcit! Ipſe Chriſtus ſolus ſic in cordibus noſtris faveſcat, & cuncta tranſitoria nobis ſalleſcant, ut nil præter illum nobis jam libeat, nec libeſcere jam valeat. Ut ergo, Fratres mei, (p) in Chriſto & cum Chriſto mereamur manere: ipſe Chriſtus lux vera, bonitas & vita, gaudium mundi, pietas immenſa, ſit totum deſiderium noſtrum, & omnis ſpes noſtra: ut certi ſimus, quia adhuc cum Chriſto manebimus, & vbi nunc eſt & nos cum illo erimus. Sed qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ambulare ſicut ille ambulauit. Præſertim verò humilitatem magnã teneamus in omnibus, ut in humilitatis Auctore manere poſſimus, & quàm citiùs cum ipſo eſſe, & cum ipſo regnare valeamus. Omnis enim qui in illo manet ex dilectione, non dubitet & non hæſitet, quia cum illo manebit ex dilectionis retributione. *Secundò* (q) jam vidimus ſupra quid ſit manere cum Chriſto, nunc autem quid ſit manere cum illo neceſſe eſt videamus. Manere cum illo eſt eſſe vbi ille eſt, cum illo in gloria felici gaudere, in throno perennitatis regnare, illum facie ad faciem contemplari, ſicut faciunt Angeli ſancti, & poſt reſurrectionem corporum eum viſuri ſunt omnes electi, juxta illud Apoſtoli: *Cùm enim apparuerit Chrſtus vita noſtra, tunc & vos apparebitis cum illo in gloria*. Deus licet vbique æqualiter totus ſit per ſuam ſimplicem ſubſtantiam (r) aliter tamen in rationalibus eſt creaturis, quàm in cæteris: & ipſarum aliter in bonis, quàm in malis eſt per efficaciam. Ita ſanè eſt in irrationalibus creaturis, ut tamen non capiatur ab ipſis. A rationalibus autem omnibus quidem capi poteſt per *cognitionem*, ſed à bonis tantùm capitur etiam per *amorem*. In ſolis ergo bonis ita eſt, ut etiam ſit cum ipſis propter concordiam voluntatis. Nam dum ſuas voluntates ita juſtitiæ ſubdunt, ut Deum non dedeceat velle quod ipſi volunt: per hoc quòd ab ejus voluntate non diſſentiunt, Deum ſibi ſpecialiter jungunt. E*mmanuel* [s] interpretatur nobiſcum Deus. *Aue gratia plena* (ait Angelus ad Mariam, *Dominus tecum*. In plenitudine *gratiæ* nobiſcum eſt, in plenitudine *gloriæ* erimus nos cum eo. Deſcendit ut propè ſit his qui tribulato ſunt corde, ut nobiſcum ſit in tribulatione noſtra. Erit autem quando rapiemur in nubimus obuiam Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus: ſi tamen curemus interim eum habere nobiſcum, ut ſit comes viæ, qui patriæ redditor eſt futurus. Siquidem & Latro (t) meruit à Domino ſuo audire: *Hodie mecum eris in paradiſo*. O vox dulcis, ô vox delectabilis, *Hodie mecum eris in paradiſo*! O Domine Jeſu, quid dulcius, quid delectabilius, quid jucundius quàm eſſe tecum in paradiſo? Nihil prorsùs, penitùs nihil. Quid ergo dicam, quid faciam, qui adhuc in hujus peregrinationis ærumna conſtitutus, tam longè exulo à deliciis paradiſi Dei mei? O bone *Jeſu*, eſto mihi Jeſus. Recole Salvator quid & propter quid paſſus es, & miſerere mei. Ipſa te cogat pietas, ut mala noſtra ſuperes parcendo, & vóti compotes nos tuo vultu ſaties. Tu eſto meum gaudiũ, qui es futurus præmium: ſit mea in te gloria in ſęculum ſęculi. *Tertiò* videamus [u] quid ſit manere *juxta* Deum. Manere *juxta* eum & non in illo nec cum illo, eſt non eſſe in via fidei & ſpei & charitis, ſed in via erroris: non eſſe in via præcepti, ſed in via peccati. Iſte inquam ſi non eſt in Chriſto vel cum Chriſto, tum juxta eum eſt: quia & citò poteſt errorem deſerrere, & in Chriſto per fidẽ & ſpem & charitatem continuò feruere. Liberum arbitrium habet: illud ad diligendum Deum dirigere poteſt. Pulſat Dominus oſtium ejus, illi aperiat, & intrabit Dominus ad eum: in eo manebit, & ipſe in eo. *Quartò* manere *longè* à Deo, eſt per ſententiam damnationis ab eo receſſiſſe: quamuis & alio modo vtrumque poſſit intelligi. Nos ergo in illo maneamus, ut fructum boni operis ſemper facere mereamur, Aliter enim niſi in illo manſerimus, fructum facere nequimus. Ipſa veritas dicit, & mutari non poteſt: *Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis*. Et: *Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent & ardet*. Valde enim timendum eſt illud quod ſequitur: *Si quis in me non manſerit*, &c. Si quis non manſerit in Domino Jeſu Chriſto, expelletur de conſortio Sanctorum, & are-

n *Ser. 11. in vit. Cœna nu. 83.* o *Ibid. num. 88.* p *Ibid. num. 89.* q *ibid. num. 90.*

r *Ser. 3. ſup. miſſus num. 4.* ſ *Ser. 17. ſup. Pſal. 90. num. 4.* t *Ser. 4. in vit. Cœna num. 30.* u *Ser. 11. in vit. cœna nu. 92.*

Digitized by Google

areſcet præ timore & expectatione damnationis perpetuæ: & miniſtri tartarei apprehendent illum, & in ignem mittent perpetuum, ſine fine arſurum.

§. III.

POrrò audiamus Chriſtum Dominum dicentem: (x) *Ego in Patre, & Pater in me eſt*. Non potuit expreſſiùs ſubſtantiæ Vnitas commendari. Vbi enim vterque in altero, nihil quaſi exterius licet nihil interius cogitari, ſimpliciſſimam magis credi neceſſe eſt in ambobus ſubſtantię Vnitatem. Verumtamen aliquatenùs huic ſimile eſt quod dicitur: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*: niſi quòd hîc quidem ſpiritualis quædam vnio deſignatur, ſecundùm quod Apoſtolus ait: *Qui adhæret Deo*, non quidem vnum, id eſt, non vna ſubſtantia, ſed *vnus ſpiritus eſt*: Illic verò naturalis potiùs & ſubſtantialis Vnitas deſignatur. Vnde & habes in Evangelio: *Ego & Pater vnum ſumus*. Si ipſe Filius in Patre ita eſſet (y) ut non tamen in ipſo Pater, aut ita Pater in ipſo eſſet, ut non eſſet ipſe in Patre: audeo dicere quòd ipſorum citra perfectum Vnitas remaneret ſi, ſi tamen jam Vnitas eſſet. Nunc verò cùm & ipſe in Patre, & Pater in ipſo ſit, non eſt quo claudicet Vnitas, ſed verè perfecteque *Vnum* ſunt ipſe & Pater. Sic quoque anima cui adhærere Deo bonum eſt, non antè ſe exiſtimet ipſi perfectè vnitam, niſi cùm & illum in ſe & ſe in illo manentem perſenſerit. Non quia vel tunc vnum dicatur cum Deo, ſicut *vnum* ſunt Pater & Filius: quamuis qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt. Legi hoc, ſed illud non legi. Non dico de me qui nihil ſum, ſed planè nemo niſi demens ſiue de terra ſiue de cælo vſurpabit ſibi illam Unigeniti vocem: *Ego & Pater vnum ſumus*. Et tamen ego licet puluis & cinis, fretus quidem Scripturæ auctoritate minimè iſtud dicere verear, quia vnus cum Deo ſpiritus ſum: ſi vnquam tamen certis fuero perſuaſus experimentis Deo me adhærere inſtar vnius illorum qui in charitate manent, ac per hoc in Deo manent, & Deus in eis. Nam de tali adhæſione puto dictum: *Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt*. Quid ergo? Dicit Filius: *Ego in Patre, & Pater in me eſt, & vnum ſumus*. Dicit homo: Ego in Deo, & Deus in me eſt, & vnus ſpiritus ſumus. Denique [z] innuitur tibi vnitatum diverſitas per *vnus* & *vnum*, quoniam nec Patri & Filio *vnus*, nec homini & Deo *vnum* poterit convenire. Tu ſi ſapis occaſione accepta eris ſapientior, prudenter advertens, illic quidem per *vnum* Vnitatem ſubſtantiæ vel naturæ: hîc verò per *vnus* æquè vnitatem, ſed ideo longè alteram, quia inter ſubſtantias & naturas: homini nempe & Deo ſua cuique & natura & ſubſtantia eſt, cùm Patris Filiique conſtet penitùs eſſe vnam. Vides illam nec vnitatē eſſe, ſiquidem huic ſingulari ſummæquè Vnitati comparetur? Nam quomodò vnitas vbi numerus naturarum, ſubſtantiarum diverſitas? Et tamen vnus ſpiritus dicitur, & eſt cum Deo adhærens Deo: nec præjudicat rerum pluralitas vnitati huic, quam facit non confuſio naturarum, ſed voluntatum conſenſio. Porrò per charitatem homo in Deo [a] & Deus in homine eſt, dicente Joanne: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Conſenſio quædam hæc, ut ſint duo in vno ſpiritu, imò vnus ſpiritus ſint. Homo & Deus (b) quia vnius non ſunt ſubſtantiæ vel naturæ, *vnum* quidem dici non poſſunt, *vnus* tamen ſpiritus certa & abſoluta veritate dicuntur, ſi ſibi glutino amoris inhæreant. Quam quidem vnitatem non tam eſſentiarum cohærentia facit, quàm conniventia voluntatum. Ideo vox Sponſi eſt ad ſponſam: (c) *Veni in hortum meum ſoror mea ſponſa*. *Soror* ſiquidem eſt, quia ex vno Patre: *ſponſa*, quia in vno ſpiritu. Nam ſi carnale matrimonium conſtituit duos in carne vna, cur non magis ſpiritualis copula duos conjunget in vno ſpiritu? Denique qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt. Quoniam autem Scriptura loquitur (d) Deum omnia feciſſe propter ſemetipſum, erit profectò ut factura ſeſe quandoque conformet & concordet Auctori. Oportet proinde in eundem nos affectum quandoque tranſire, ut quomodo Deus omnia eſſe voluit propter ſemetipſum, ſic nos quoque nec nos ipſos nec aliud aliquid fuiſſe vel eſſe velimus, niſi æquè propter ipſum, ob ſolam videlicet ipſius voluntatem, non noſtram voluptatem. Delectabit ſanè non tam noſtram vel ſopita neceſſitas, vel ſortita felicitas, quàm quòd ejus in nobis & de nobis voluntas adimpleta videbitur: quod & quotidie poſtulamus in oratione cùm dicimus: *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra*. O amor ſanctus & caſtus! ô dulcis & ſuauis affectio! O pura & defæcata intentio voluntatis, eò certè defæcatior & purior, quò in ea de proprio nil jam admixtum relinquitur: eò ſuavior & dulcior, quò totum divinum eſt quod ſentitur. Sic affici, deificari eſt. Quomodo ſtilla aquæ modica multo infuſa vino, deficere à ſe tota videtur, dum & ſaporem vini induit, & colorem: & quomodo ferrum ignitum & candens ignis ſimillimum fit, priſtinâ propriâquè formâ exutum: & quomodo ſolis luce perfuſus aër in eandem transformatur luminis claritatem, adeo ut non tam illuminatus quàm ipſum lumen eſſe videatur. Sic omnem tunc in Sanctis humanam affectionem quodam ineffabili modo neceſſe erit à ſemetipſa liqueſcere, atque in Dei penitùs traſfundi voluntatem. Alioquin quomodo omnia in omnibus erit Deus, ſi in homine de homine quidquam ſupererit? Manebit quidem ſubſtantia, ſed in alia forma, alia gloria, aliaquè potentia. Quando hoc erit? Quis hoc videbit? Quis poſſidebit? *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei. Domine Deus meus, tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram*. Quid dulcius (e) quid glorioſius quid beatius quàm illum videre facie ad faciem? Cujus pulchritudinem Sol & Luna mirantur: quem Sancti Angeli vident, & videre deſiderant ſemper, & nunquam de ejus viſione ſatiantur, qui eſt decor cæli, dulcedo paradiſi, fides viuentium, ſpes morientium, & ſalus omnium Jeſus Chriſtus Dominus noſter. Ipſe vinculis charitatis devinctus (f) ad ſuſcipienda vincula paſſionis de cælo tractus eſt in terras: nos è contrario qui de terra trahi deſideramus ad cælum, priùs paſſionis vinculum noſtro Capiti colligemus, ut per hoc ad charitatis vincula per-

x *Ser. 5. de verb. Eſa. num. 2.* y *Ser. 71. in Cant. num. 6.* z *Ibidem num. 7.* a *Ibidem num. 8.*

b *Ibidem num. 9.* c *Ser. 8. in cant. num. 9.* d *Tract. de diligen. Deo cap. 10. num. 28.* e *Ser. 9. in vlt. cœna num. 9.* f *Tract. de vite myſt. cap. 4. num. 18.*

Digitized by Google

pertinentes vnum efficiamur cum ipſo, ſecundùm quod orauit Patrem dicens: *Rogo Pater, ut quos dediſti mihi*, confirmati in charitate *ſint vnum in nobis, ſicut tu & ego vnum ſumus*. Quid hac vnitate glorioſius? Quid vltra vel optare vel habere poteris ô homo Chriſtiane? Vnum cum Sponſo Jeſu tu eris. O felix, felicior, imò feliciſſima vnitas! Optemus totis deſideriis, hujus charitatis vinculis Sponſo & Domino noſtro colligari: ita ut ejus ſequentes veſtigia illic pervenire poſſimus, ubi ipſe eſt qui dixit: *Volo Pater ut ubi ego ſum, illic ſit & miniſter meus*. Ibi omnes Sanctos (g) perfecta charitas indiſſolubili fœdere colligabit: ut ſicut Pater & Filius vnum ſunt, ſic & nos vnum ſimus in ipſis. Hinc mentem & oculos pariter cum manibus [h] ad te Regina mundi, attolimus, & coram tuæ Celſitudinis gloria genuflectimus, cervicem inclinamus, ac plenis ſuſpiriis ad te preces in cælum tranſmittimus. Ad te Domina noſtra ſtillant oculi noſtri, te devotionis clamore valido obſecramus; ut te Domina exorante (i) tollatur craſſa nebula ab oculis noſtris, ut reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in immenſum illud pelagus divini luminis abſorbeamur à Domini ſpiritu: ac Deo noſtro in vinculis charitatis aſtricti vnum cum ipſo efficiamur. Præſtet hoc nobis tuo interventu, ô Maria, Filius tuus Jeſus Chriſtus Deus & Dominus noſter, cui laus & gloria, & gratiarum actio in ſempiterna ſæcula. Amen.

CAPUT. X.

De conſolatione Chriſtifidelium, quam ſumunt ex memoria Paſſionis Dominicæ, & ex perpetuo Sanctorum conſortio.

Læua ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. *Cant.* 2.

1. *Excitamur ad gaudendum de exhibitione redemptionis noſtræ, & de promiſſione regni cæleſtis. Exponuntur verba Sponſæ dicentis: Læua ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Per læuam diſignatur dilectio illa, quam nobis exhibuit Chriſtus in paſſione ſua: per dexteram intelligitur futura viſio Dei.* 2. *Docemur, duas eſſe res quæ interim conſolantur Eccleſiam, memoria Paſſionis Dominicæ, & ſpes futuræ communionis Sanctorũ. Oſtenditur qualiter Deus Chriſtus intendit Eccleſiæ, & hæc illi: & qualiter Deus ad complementum gloriæ ſuæ nobis quodammodò opus habet. Tota curia cæleſtis ac etiam Sancta Trinitas deſiderant & expectant adventum noſtrum, ad reſtaurandas ruinas ſupernæ Civitatis Jeruſalem.* 3. *Exponuntur prædicta verba ſponſæ. Per læuam deſignatur humilitas Chriſti, in qua exhibuit nobis charitatem quam oculus vidit: per dexteram intelligitur Divinitas, in qua exhibiturus eſt nobis illam maximam charitatem, quam præparauit diligentibus ſe. Item per læuam indicatur Paſſio Chriſti, per dexteram Reſurrectio ejus. Myſteria Paſſionis Chriſti ſunt quaſi fructus temporis præteriti: Reſurrectio verò ſunt flores temporis futuri.* 4. *Oſtenditur, Eccleſiam ſumere exinde magnam conſolationem, quòd Deus dignatus ſit credentes in Chriſtum adoptare in filios ſuos, & facere hæredes ipſius. Tria ſpei noſtræ ſunt motiua obtinendi regnum cæleſte, charitas adoptionis, veritas promiſſionis, & poteſtas redditionis. Exponuntur tria verba Orationis Dominicæ: Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum.*

§. I.

Gaudete in Dño ſemper, iterum dico gaudete. Philip. 4.

VAs electionis Paulus (a) eructat verbum bonum, dicens: *Gaudete in Domino ſemper, iterùm dico, gaudete*. Gaudete, inquit, de exhibitione, iterùm gaudete de promiſſione: quoniam & res plena gaudio, & ſpes plena gaudio eſt. Eſt quidem gaudium de regno Dei [b] ſed non præmium eſt. Eſt quidem gaudium de regno Dei, ſed non gaudium carnale, non gaudium ſæculare, non gaudium cuius extrema luctus occupat, ſed in quod magis triſtitia vertitur: non denique gaudium eſt eorum qui lætantur cùm malefecerint, & exultatio quæ in rebus peſſimis eſt, ſed gaudium in Spiritu Sancto. Vnde autem hoc gaudium interim, niſi de juſtitia & pace procedit? Ipſa ergo procedant tanquam cellulæ mellis, ut facilè adhuc liquorem ſuavitatis ſolidior poſſit materia continere. Erit quando magis jam ipſo ſimplici melle fruemur, gaudium noſtrum plenum & purum erit, ut nonmodò in Spiritu, ſed de ipſo quoque Spiritu gaudeamus. Erit quando omnimodis erit gaudium ſpirituale, ut nullis jam corporeis occaſionibus excitetur, non operiribus miſericordiæ, non lachrymis pænitentiæ, non exercitationibus juſtitiæ, non probatione patientiæ, ſed ipſâ magis præſentiâ Spiritûs, in quem deſiderant etiam Angeli proſpicere. Interim ſanè velut ſalis loco ſapientia mihi cætera condit, tanquam non ſit & ipſa cibus. Interim priuſquàm comedam ſuſpiro, & nec tunc quidem permittor ut glutiam ſaliuam meam. Eſt enim ſapiens, cui quæque res ſapiunt prout ſunt. Cui verò ipſa jam in ſe prout eſt ſapientia ſapit, is nonmodò ſapiens, ſed etiam beatus eſt. Nempè hoc eſt videre Deum ſicuti eſt, atque hic eſt quidem fluminis impetus lætificans civitatem Dei: hic eſt torrens voluptatis, hæc eſt denique vbertas. Proinde fidelis anima & ſuſpirat præſentiam inhianter (c) & in memoria requieſcit ſuauiter: & donec idonea ſit reuelata facie ſpeculari gloriam Dei, Crucis ignominiâ gloriatur. Sic profectò, ſic ſponſa & columba Chriſti pauſat interim, & dormit *inter medios cleros*, ſortita jam impræſentiarum de memoria abundantiæ tuæ Domine Jeſu pennas deargentatas, innocentiæ videlicet pudicitiæque candorem: & ſperans inſuper adimpleri lætitiâ cum vultu tuo, vbi etiam fiant poſteriora dorſi ejus in pallore auri, quando in ſplendoribus Sanctorum introducta cum gaudio, ſapientiæ pleniùs fuerit illuſtrata fulgoribus. Meritò proinde jam nunc gloriatur, & dicit: *Læua ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. In *læua* reputans recordationem illius charitatis qua nulla ma-

h *Ser. 3. de Virg. Deip. num. 1.* i *Ibidem. num. 7.*

a *Ser. 4. in vig. nat. Dom. num. 1.* b *Ser. 18. diuer. num. 2.* c *Tract. de diligen. Deo cap. 4. num. 12.*

major eſt; quòd Animam ſuam poſuit pro amicis ſuis. In *dextera* verò reputans beatam illam viſionem quam promiſit amicis ſuis, & gaudium de præſentia Majeſtatis. Meritò illa Dei & deifica *viſio*, illa divinæ præſentiæ inæſtimabilis delectatio in *dextera* deputatur, de qua & delectabiliter canitur: *Delectationes in dextera tua uſque in finem*. Meritò in *læva* admirabilis illa memorata & ſemper memoranda *dilectio* collocatur, quòd donec tranſeat iniquitas, ſuper eam ſponſa recumbat & requieſcat. Meritò ergo læva Sponſi ſub capite ſponſæ collocatur (d) ſuper quam videlicet caput ſuum reclinata ſuſtentet, hoc eſt, mentis ſuæ intentionem, ne incurvetur & inclinetur in carnalia & ſæcularia deſideria: quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Quid namque aliud faciat conſiderata tanta & tam indebita miſeratio, tam gratuita & ſic probata dilectio, tam inopinata dignatio, tam invicta manſuetudo, tam ſtupenda dulcedo? Quid, inquam, hæc omnia faciant diligenter conſiderata, niſi ut conſiderantis animam ab omni penitùs pravo vindicatam amore, ad ſe mirabiliter rapiant, vehementer afficiant: faciantquè præ ſe contemnere, quidquid niſi in contemptu horum appeti non poteſt? Nimirùm proinde in odore unguentorum horum ſponſa currit alacriter, amat ardenter, & parum ſibi amare ſic amata videtur, etiam cùm ſe totam in amore perſtrinxerit. Nec immeritò. Quid magnum enim tanto & tanti repenſatur amori, ſi pulvis exiguus totum ſe ad redamandum collegerit, quem illa nimirùm Majeſtas in amore præveniens, tota in opus ſalutis ejus intenta conſpicitur? Denique *ſic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*. Haud dubium quin de Patre dicat. Item *Tradidit in mortem animam ſuam*. Nec dubium quòd Filium loquatur. Ait & de Spiritu Sancto: *Spiritus Paracletus quem mittit Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis*. Gaudete ergo (e) quia jam percepiſtis dona *ſiniſtræ*: iterùm gaudete, quia expectatis præmia *dexteræ*. *Læva* (inquit Sponſa) *ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. *Læva* quidem levat, *dextera* ſuſcipit. *Læva* medetur & juſtificat, *dextera* amplectitur & beatificat. In *læva* ejus merita, in *dextera* verò præmia continentur. *In dextera* inquam deliciæ, in *ſiniſtra* ſunt medicinæ. Sequitur: (f) *Delectationes in dextera tua uſque in finem*. *Siniſtra* Dei, vita præſens eſt. Et quia pro ſiniſtro ducitur, quidquid non multum curamus, ideo per ſiniſtram præſens vita accipitur, in qua Dominus electos ſuos ſic ab impiis permittit flagellari, ut etiam patiatur occidi. An non tibi videntur oblivioni dati qui dicunt: *Propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis: quare faciem tuam avertis, oblivиſceris inopiæ noſtræ?* Per *dexteram* verò illa beata vita deſignatur, quæ neſcit niſi gaudia, de qua nihil aliud dicere poſſumus, niſi quia *glorioſa dicta ſunt de te civitas Dei*. Ibi ſunt delectationes illæ, quas nec oculus vidit, nec auris audivit: nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus ſe. Uſquequò autem? *Uſque in finem*. Quis iſte finis eſt? Finis ad juſtitiam, eſt Chriſtus omni credenti. Finis ille eſt, de quo Sapiens dicit: *Attingit à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter*. Deum enim cernere, finis eſt conſummatus. Ipſe eſt finis, ad quem cùm venerimus nihil amplius ſitiemus, Jeſus Chriſtus Sponſus Eccleſiæ. Ipſa eſt *læva* (g) Chriſtus Jeſus, & hic crucifixus: nam *dextera* quidem Chriſtus Jeſus, & hic glorioſus. Jam quidem tenemus *ſiniſtram*, (h) ſed adhuc clamare neceſſe eſt: *Operi manuum tuarum porriges dexteram*: nam *delectationes in dextera tua uſque in finem*. Domine oſtende nobis dexteram, & ſufficit nobis. *Gloria* (inquit Propheta) *& divitiæ in domo ejus*, utique qui timet Dominum. Sed in domo tua Domine quid? Profectò gratiarum actio, & vox laudis. Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Ad hanc domum (i) ſi pervenire deſideras ô homo, ſic concupiſcat & deficiat anima tua in atria Domini, ſicut Propheta clamat: *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*. Ibi enim electi non guttatim (k) non interpolatim percipient divinæ contemplationis dulcedinem: ſed torrente voluptatis indeſinenter repleti, habebunt gaudium quod nemo tollet ab eis, & pacem incommutabilem, pacem in idipſum.

§. II.

Conſolamini, conſolamini populе meus, dicit Deus veſter. Eſa. 40.

Eccleſiam (l) tempore & loco peregrinationis ſuæ duæ res conſolantur. De præterito quidem *memoria Paſſionis* Chriſti: de futuro autem, quòd ſe in *ſortem Sanctorum* cogitat & confidit recipiendam. Ambo hæc veluti antè & retrò oculata inſatiabili deſiderio contuetur; & uterque illi intuitus admodùm gratus, uterque eſt illi refugium, à tribulatione malorum & dolore integra conſolatio: cùm nonſolùm quid ſibi expectandum, ſed & unde id ſit præſumendũ noverit. Expectatio læta nec dubia, quæ Chriſti morte firmata eſt. Cur paveat ad præmii magnitudinem, quæ precii dignitatem conſiderat? Quàm libens mente inviſit foramina illa, per quæ ſibi Sacroſancti Sangvinis preciũ fluxit. Quàm libens cavernas perambulat & diverſoria & manſiones quæ ſunt in domo Patris multæ atque diverſæ, in quibus habet collocare filios ſuos pro quorumque diverſitate meritorum. Etnunc quidem Eccleſia (quod ſolum interim poteſt) ſolâ in his memoriâ requieſcit, cæleſte habitaculum quod deſurſùm eſt, jam animo induens. Erit autem cùm implebit ruinas, cùm cavernas & corpore inhabitabit & mente, cùm vacua domicilia quæ antiqui reliquerunt habitatores, ipſa ſuæ univerſitatis illuſtrabit præſentiâ, nec ulla ultra apparebit caverna penitùs in cæleſti maceria, felici de-

d *Ibidem num. 13.* e *Ser. 4. in Vig. Nat. Dom. num. 1.* f *Ser. 41. diver. num. 13.*

g *Ser. 4. in Vig. Nat. Dom. num. 7.* h *Ibidem num. 8.* i *Ser. 1. in dedicat. Eccl. num. 7.* k *Tract. de modo oran. cap. 13. nu. 16. tom. 5. pag. 483.* l *Ser. 62. in Cant. num. 1.*

Digitized by Google

decætero perfectione ſui atque integritate gaudente. Inde, eſt quòd Dominum Sabaoth dilectum ſuum dicit, (m) & eum qui cum tranquillitate judicat omnia, ſibi intendere gloriatur. Dicit enim: (n) *Dilectus meus mihi*: ſubaudiamus *intendit*: ut ſit ſenſus: *Dilectus meus intendit mihi, & ego illi*. Quanquam tamen nec ſolus ego id ſenſerim nec primus, cùm Propheta David ante me dixerit: *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi*. Habes apertè intentionem Domini ad Prophetam: habes & Prophetæ ad Dominum in eo quod ait: *Expectans expectavi*. Nam qui expectat, intendit: & expectare, intendere eſt. Quidni glorietur Eccleſia? (o) Audivit Dominum dicentem ſibi: *Numquid mater poteſt oblivisci infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui? & ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui*. Denique oculi Domini ſuper juſtos. Et quid Eccleſia niſi congregatio juſtorum? Quid ipſa, niſi generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Sponſi Chriſti? Non enim ille intendit huic, & non iſta illi. Propterea utrumque ponit dicens: *Ille mihi, & ego illi. Ille mihi*, quia benignus, & miſericors eſt: *ego illi*, quia non ſum ingrata. Ille mihi gratiam ex gratia: ego illi gratiam pro gratia. Ille meæ liberationi, ego illius honori. Ille ſaluti meæ, ego illius voluntati. Ille mihi & non alteri, quoniam una ſum columba ejus: ego illi, & non alteri. Nec enim audio vocem alienorum, nec acquieſco dicentibus mihi: *Ecce hic eſt Chriſtus*: aut, *Ecce illic eſt*. Hæc Eccleſia. Quid ſingulis quiſque noſtrûm? Putamuſne in nobis quempiam eſſe, cui aptari queat quod dicitur: Quid dixi in nobis? Ego autem & de quovis intra Eccleſiam conſtituto, ſi quis hoc quærat, non omninò reprehendendum cenſuerim. Nec enim una unius ratio eſt atque multorum. Denique non propter animam unam, ſed propter multas in unam Eccleſiam colligendas, in unicam aſtringendas Sponſam Deus tam multa & fecit & pertulit, cùm operatus eſt ſalutem in medio terræ. Chariſſima illa eſt una uni, non adhærens alteri ſponſo, non cedens alteri ſponſæ. Quid iſta non audeat apud tam ambitioſum amatorem? Quid non ab illo ſperet qui ſe quævit è cælo, vocavit à finibus terræ? Nec modò quæſivit, ſed acquiſivit. Adde & de modo acquiſitionis in Sangvine acquiſitoris. Aliàs verò (ut aſſolet) propterea magis præſumit, quoniam proſpiciens in futurum non ignorat quoniam Dominus ſe opus habet. Quæris ad quid? Ad videndum in bonitate electorum ſuorum, ad lætandum in lætitia gentis ſuæ, ut laudetur cum hæreditate ſua. Nec parum hoc opus exiſtimes, nullum dico tibi remanebit opus perfectum, ſi hoc nutârit. Nonne de ſtatu & conſummatione Eccleſiæ finis omnium pendet? Tolle hanc, & fruſtra inferior iſta creatura revelationem filiorum Dei expectat. Tolle hanc, & neque Patriarchæ, neque Prophetæ aliqui conſummabuntur, cùm Paulus aſſerat Deum ita providiſſe pro nobis, *ne ſine nobis conſummarentur*. Tolle hanc, & ipſa Sanctorum Angelorum pro imperfectione ſui numeri gloria claudicabit, nec Dei civitas de ſui integritate gaudebit. Vnde ergo implebitur propoſitum Dei, & myſterium voluntatis ejus, magnumquè illud pietatis ſacramentum? Nec ſanè reparabitur hæreditas (p) donec reparentur hæredes. Vnde & juxta Apoſtoli teſtimonium, *ingemiſcit quoque & parturit uſque adhuc*. Nec ſoli utique huic mundo, ſed & Angelis & hominibus ſpectaculum facti ſumus. *Me*, inquit, *expectant juſti, donec retribuas mihi*. Et *Martyres* cùm judicii diem poſtularent (non tanquam vindictæ cupidi, ſed perfectionem deſiderantes beatitudinis, quam tunc habituri ſunt) acceperunt divinũ reſponſum: *Suſtinete adhuc modicũ tempus, donec compleatur numerus fratrum veſtrorum*. Acceperunt quidẽ jam ſinguli ſingulas ſtolas, ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur & nos. Vadia tenemus & obſides ipſa eorum Corpora, ſine quibus conſummari non poſſunt, nec ea recipient ſine nobis. O ſi cognoſceremus & nos quomodò expectant, & quantùm deſiderant adventum noſtrum, quàm ſollicitè quærunt, quàm libenter audiunt bona de nobis! Expectant, inquam, nos, (q) uſque dum retribuatur nobis: ut videlicet in noviſſimo die magno feſtivitatis omnia ſimul in virum perfectum cum ſuo excelſo Capite membra concurrant, & laudetur cum hæreditate ſua Jeſus Chriſtus Dominus noſter. Quid tamen de his loquor (r) qui didicerunt ex his quæ paſſi ſunt, compaſſionem, quando & ipſi nos *Angeli* ſancti deſiderant? Nonne de vermiculis iſtis, & de pulvere iſto reſtaurandi ſunt muri cæleſtis Jeruſalem? Putatis quantùm deſiderant Cives cæleſtes inſtaurari Civitatis ſuæ ruinas? Quomodò ſolliciti ſunt ut veniant lapides vivi, qui coædificentur eis? Quomodò diſcurrunt medii inter nos & Deum, fideliſſimè portantes ad eum gemitus noſtros, & ipſius nobis gratiam devotiſſimè reportantes? Planè non dedignabuntur ut ſimus eorum ſocii, quorum facti ſunt miniſtri. Nonne enim omnes adminiſtratorii ſunt ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis? Feſtinemus obſecro, dilectiſſimi, feſtinemus, tota nos multitudo cæleſtis Curiæ expectat. Exultare Angelos fecimus, quando converſi ſumus ad pænitentiam; proficiamus, & feſtinemus complere de nobis eorum lætitiam. Currite Fratres, currite: (s) non ſoli Angeli, ſed & ipſe Angelorum vos *Creator* expectat. Nuptiæ paratæ ſunt, ſed nondum plena eſt domus: adhuc expectantur, de quibus nuptiæ impleantur. Expectat vos *Deus Pater* & deſiderat, non ſolùm propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit vos: (unde & Unigenitus, qui in ſinu Patris eſt, ipſe enarravit: *Pater*, inquiens, *amat vos*.) ſed propter ſemetipſum, ſicut loquitur per Prophetam Ezechielem: *Propter memetipſum ego faciam, non propter vos*. Quis enim implendum dubitet quod promiſit Filio ſuo, dicens: *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam*. Non implebitur hæc promiſſio, donec noviſſima inimica deſtruatur mors. Nam de *Filio* quis neſciat, quantùm deſideret fructum Nativitatis, & totius vitæ quam geſſit in carne, denique fructum crucis & mortis ſuæ, precium Sangui-

nis

m *Ser. 68. in Cant. num. 3.* n *Ser. 67. in Cant. num. 9.* o *Ser. 68. in Cant. num. 3. & 4.*

p *Ser. 2. in Vig. Nat. Dom. nu. 5.* q *Ser. 5. de omn. Sanct. n. 11.* r *Ser. 2. in Vig. Nat. Dom. num. 6.* s *Ibidem num. 7. & 8.*

Digitized by Google

nis precioſi? Nonne traditurus eſt regnum Deo & & Patri, quod acquiſivit? Nonne ei reſtauraturus eſt creaturas ſuas, pro quibus Pater illum miſit in terras? Expectat nos & *Spiritus Sanctus*. Eſt enim charitas & benignitas, in qua prædeſtinati ſumus ab æterno: nec dubiũ quin prædeſtinationem ſuam velit impleri. Ergo quia paratæ ſunt nuptiæ, & omnis nos Curiæ cæleſtis frequentia deſiderat & expectat, curramus non quaſi in incertũ, curramus deſideriis, & profectu virtutum. Proficere, proficiſci eſt. Dicamus ſinguli: *Aſpice in me, & miſerere mei, ſecundùm judicium diligentium nomen tuum*. Non ſicut ego merui, ſed ſicut illi decreverint, miſerere. Dicamus item: *Sicut fuerit voluntas in cælo, ſic fiat*. Itemquè: *Fiat voluntas tua*. Scimus quoniam ſcriptum eſt: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Aut quis accuſabit adversùs electos Dei? An non licet* (inquit Dominus) *mihi facere quod volo?* Hæc ſit interim conſolatio noſtra, chariſſimi, donec egrediamur, & Dominus ſit nobiſcum. Qui magnâ ſuâ miſericordiâ ad beatam illam egreſſionem, & ad clarum illud cras nos perducat: ut cum gaudio ſalutari ſuſcipiamus coronam Regis noſtri, ipſo præſtante qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

§. III.

Gaudete in Domino ſemper: iterùm dico, gaudete. Philip. 4.

Sanctus Paulus vas electionis (t) quod de plenitudine Chriſti acceperat, eructat verbum bonum: *Gaudete in Domino ſemper: iterùm dico, gaudete*. Gaudete, inquit, de exhibitione, iterùm gaudete de promiſſione: quoniam & res plena, & ſpes plena gaudio eſt. Gaudete, quia jam percepiſtis dona ſiniſtræ: gaudete, quia expectatis præmia dexteræ. *Læva*, inquit Sponſa, *ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Læva quidem medetur & juſtificat, dextera amplectitur & beatificat. In læva ejus ſunt merita, in dextera verò continentur præmia. In dextera denique deliciæ, in ſiniſtra ſunt medicinæ. Proinde (u) crucis & Paſſionis Chriſti inſignia ſint mihi præſentia, ut *læva* ejus dilectionis (qua nemo unquam majorem habuit) ſit ſub capite meo, ne videlicet mens mea ad carnalia incurvetur deſideria: donec *dextera* Divinitatis ejus amplexetur me, ut abſorbeatur hoc quod mortale eſt à vita, & mortale hoc immortalitatem, & corruptibile hoc induat incorruptionem. *Lævam* in hoc loco Humanitatem Chriſti accipio, in qua nobis exhibuit charitatem (ut diximus) qua nemo majorem habet, ponens Animam ſuam etiam pro inimicis ſuis. *Dextera verò* eſt Divinitas, qua deſidero amplexari. Tunc enim *ſatiabor* (inquit Propheta) *cùm apparuerit gloria tua*. Et: *Adimplebis me lætitiâ cum vultu tuo: quia delectationes in dextera tua uſque in finem*. Cæterùm quantùm dextera ſiniſtræ præcellit (x) quantùm videlicet æterna caducis, incorruptibilia corruptibilibus, immortalia mortalibus: tantùm neceſſe eſt præcellere charitatem (quam nobis exhibiturus eſt in gloria ſuæ *Divinitaits*) charitati illi quam nobis exhibuit in miſeria ſuæ *Humanitatis*. Hanc enim & oculus vidit, & auris audivit, & in cor hominis aſcendit, non quam præparavit diligentibus ſe. Sed dices: Quænam eſt illa charitas? Audi. Licet majorem hac dilectione nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis: ipſe tamen ſuam poſuit pro inimicis. Cùm enim adhuc inimici eſſemus, reconciliavit nos Deo in Sanguine ſuo. Si hoc fecit Homo, quid faciet Deus? Si hoc fecit pauper, quid faciet dives? Si hoc fecit pro inimicis, quid faciet pro amicis? Si hoc fecit in via, quid faciet in patria? Si hoc fecit in exilio, quid faciet in Palatio? Si hoc fecit in terra, ubi ſui eum non receperunt: quid faciet in Cælo, ubi ei omnes obediunt? Sicut autem Mediator noſter duas naturas, (y) Humanitatem videlicet & Divinitatem conjunxit in una perſona: ita ſingula ejus opera ad hanc, ſive illam neceſſe eſt pertinere naturam. Ad hanc ſiquidem miſeria, ſed ad illam pertinet potentia. Quidquid ergo miſeriæ paſſus eſt, ex homine contraxit. Quidquid potenter operatus eſt, à Patre habuit. Humanitate igitur & Divinitate altrinſecùs poſitis, duo habes media, Paſſionem & Reſurrectionem. Illa eſt miſericordiæ & miſeriæ: iſta eſt potentiæ. Vis annunciari inter pennas columbæ, id eſt, inter perfectos Eccleſiæ, quorum videlicet exemplo infirmi roborantur, depreſſi ſublevantur: dormias neceſſe eſt inter medios cleros, ideſt, inter Paſſionem & Reſurrectionem, hinc ſtipatus fructibus, hinc fulcitus floribus. Fructus ad Paſſionem, flores ad Reſurrectionem pertinent. Judæus ſanè, ſive paganus [z] nequaquam talibus aculeis incitatur amoris, quales Eccleſia experitur, quæ ait: *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo*. Monimenta Paſſionis [a] fructus agnoſce quaſi anni præteriti, omnium utique retrò temporum ſub peccati mortiſquè imperio decurſorum, tandem in plenitudine temporis apparentes. Porrò autem Reſurrectionis inſignia, novos adverte flores ſequentis temporis, in novam ſub gratia revireſcentis æſtatem, quorum fructum generalis futura Reſurrectio in fine parturiet ſine fine manſurum. Hæc mala, hi flores [b] quibus Sponſa Eccleſia ſe interim ſtipari poſtulat & fulciri, credo ſentiens facilè vim in ſe amoris poſſe tepeſcere & langueſcere quodammodò, ſi non talibus jugiter foveatur incentivis: donec introducta quandoque in cubiculum ſui Sponſi, diu cupitis excipiatur amplexibus, & dicat: *Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexata eſt me*. Sentiet quippè tunc & probabit univerſa dilectionis teſtimonia, quæ in priori adventu tanquam de *ſiniſtra* dilecti ſui Jeſu acceperat, præ multitudine dulcedinis amplexantis *dexteræ* contemnanda, & omninò jam quaſi ſubtùs habenda. Sentiet quod audierat: *Caro non prodeſt quidquam, ſpiritus eſt qui vivificat*. Probabit

Ppp 2 quod

t *Ser. 4. in Vigil. Nat. Dom. num. 1.* u *Ser. de verb. ſap. nu. 5. tom. 6. pag. 770.*

x *Ibidem num. 6.* y *Ibidem num. 7.* z *Tract. de diligen. Deo cap. 3. num. 7.* a *Ibidem num. 8.* b *Ibidem num. 10.*

Digitized by Google

quod legerat: *Spiritus meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & favum.* Quod verò ſequitur, *Memoria mea in generatione ſæculorum*: hoc dicit, quia quamdiu ſtare præſens cernitur ſæculum, in quo generatio advenit, & generatio præterit, non deerit Electis conſolatio de memoria, quibus nondum de præſentia plena refectio indulgetur. Unde ſcriptum eſt in Pſalmo: *Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructabunt*: haud dubium quin hi, quos paulò ſuperiùs dixerat: *Generatio & generatio laudabit opera tua*. Memoria ergo in generatione ſæculorum, præſentia in regno cælorum. Ex iſta glorificatur jam aſſumpta electio, de illa interim peregrinans generatio conſolatur. Vtinam autem [c] circa hos duos Adventus jugi meditatione verſemini, ruminantes in cordibus veſtris quantum in priori adventu præſtiterit Dominus noſter Jeſus Chriſtus, quantum promiſerit in ſecundo. Vtinam certè dormiatis inter medios cleros. Hæc ſunt enim duo brachia Sponſi Jeſu, inter quæ ſponſa dormiens aiebat: *Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Nam *in ſiniſtra quidem ejus* (ſicut alibi legimus) *divitiæ & gloria*: *in dextera longiturnitas vitæ*. Denique (d) jucundè completur, dum in Pſalmo ſpondetur repletio tam jucunda. *Longitudine* (inquit Dominus) *dierum replebo eum, & oſtendam illi ſalutare meum*. Ideo ſæpiùs vos admoneo, Fratres, quòd juxta Pauli ſententiam, *promiſſionem habeat pietas vitæ ejus quæ nunc eſt, pariter & futuræ*. Unde & idem Apoſtolus ait: *Habetis nunc quidem fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam*. Ipſa eſt, quæ hoc loco promittitur, plenitudo, ipſa longitudo dierum. Quid enim tam longum, quàm quod æternum eſt? Quid tam longum, quàm quod nullo fine præciditur? Bonus finis vita æterna: bonus finis, qui finem non habet. Et ſanè cujus finis bonus eſt, ipſum quoque bonum eſt. Amplectamur itaque ſanctificationem, quoniam bona eſt, quoniam finis ejus vita ſine fine. Sanctimoniam ſectemur & pacem, ſine qua nemo videbit Deum. *Longitudine* (inquit) *dierum reblebo eum, & oſtendam illi ſalutare meum*. *Dextera* Dei eſt iſta promiſſio, munus eſt dexteræ quam ſibi olim ſanctus Job porrigi optabat: *Operi*, inquit, *manuum tuarum porriges dexteram*. Delectationes in *dextera* hac uſque in finem. Hanc nimirùm & ille ſibi porrigi optavit & obtinuit dexteram, de quo Pſalmiſta ait: *Vitam petiit à te, & tribuiſti ei longitudinem dierum in ſæculum, & in ſæculum ſæculi*. Manifeſtiùs autem ſapiens dixit: *In ſiniſtra illius divitiæ & gloria, in dextera ejus longiturnitas vitæ.* Audiamus deniq; Sponſam (e) in Cantico canticorũ fiducialiter loquentẽ: *Læva ejus* (haud dubium quin Sponſi) *ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. Tranſcendit enim beata anima Chriſti Incarnationem & humanitatem, quæ nimirùm *læva* ejus jure vocatur: ut Divinitatem ejus & majeſtatem ejus, quam non incongruè *dexteram* nominat, ſublimiùs contempletur. De cujus ſplendidiſſima contemplatione (f) fulgebunt juſti ſicut ſol in regno Patris eorum. O ſi & mei peccatoris meminerit Jeſus in beneplacito populi ſui, cùm venerit in regnum ſuum! O ſi me in illa die, quando traditurus eſt regnum Deo & Patri, viſitare dignabitur in ſalutari ſuo, ad videndum ſcilicet in bonitate Electorum ſuorum, ad lætandum in lætitia gentis ſuæ, ut laudetur etiam à me cum hæreditate ſua.

§. IV.

Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum. Matt. 6.

Fidelis oratio [g] cujus ipſa primordia & Divinæ adoptionis, & terrenæ peregrinationis admoneant, ut hoc ſcienties, quòd quamdiu non ſumus in cælo peregrinamur à Domino, gemamus intra noſmetipſos adoptionem filiorum expectantes, præſentiam utique Dei Patris. Poſtquam Vnigenitus Dei [h] non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, hominis quoque dignatus eſt fieri filius, & habitu inventus ut homo: non immeritò jam de cæleſti generatione exiguitas humana præſumit. Neque enim indignum eſt Deo, eorum fieri Patrem, quorum ſe Chriſtus fecerit fratrem. Hinc eſt quòd Beatus Joannes (qui ſæpiùs nobis ac ſtudioſiùs hanc commendat adoptionem filiorum Dei) in ipſo quoque Evangelii ſui principio inquit: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. Quanta dignatio Dei [i] Deum Patrem hominum eſſe? quanta hominum gloria, Dei filios eſſe & hæredes? Nam ſi filii, & hæredes. *Beati pacifici* [k] *quoniam filii Dei vocabuntur*. Meritò beatificatur nomine filii, quòd opus filii impleverit, ut poſt ſuam non ingratus reconciliationem, etiam alios reconciliet Patri ſuo. Siquidem qui benè miniſtraverit, bonum ſibi gradum acquirit; nec in domo Patris gradus melior credendus eſt eſſe quàm filii. Si enim filii, & hæredes: hæredes quidẽ Dei, cohæredes autem Chriſti, ut quemadmodùm dicit Joannes Euangeliſta: *Vbi ipſe eſt, ibi ſit & miniſter ſuus.* Tria conſidero in quibus tota ſpes mea conſiſtit [l] *charitatem* adoptionis, *veritatem* promiſſionis, *poteſtatem* redditionis. Murmuret jam quantùm voluerit inſipiens cogitatio mea dicens: Quis enim es tu, aut quanta eſt illa gloria, quibuſvè meritis ſperas? Et ego fiducialiter reſpondebo: Scio cui credidi, & certus ſum, quia in charitate nimia adoptavit me, quia verax in promiſſione, quia potens in exhibitione: licet enim ei facere quod vult. Hic eſt funiculus triplex qui difficilè rumpitur, quem nobis à patria noſtra in hunc carcerem uſque demiſſum firmiter (obſecro) teneamus: ut ipſe nos ſublevet, ipſe nos trahat & pertrahat uſque ad conſpectum gloriæ magni Dei.

Quòd autem petimus ut *ſanctificetur nomen ejus* [m] omninò jam ſupra nos in ejus notitiam concupiſcimus. Ubi nimirùm nobis in nobis & felix ſecuritas & ſecura fælicitas fuerit, in eum qui ſupra nos eſt, totâ jam ſpiritûs vehementiâ rapiemur. Sed non novit nomen ejus [n] qui illud aſſumit in vanum, qui

c *Ser. 4. de Adven. Dom. num. 1.* d *Ser. 17. ſuper. Pſal. 90. n. 1.* e *Ser. 4. de omn. San. num. 3.* f *Ser. 4. ſuper Miſſus num. 1.*

g *Ser. 1. de Virg. Deip. num. 1.* h *Ser. 1. in Oct. Paſch. num. 1.* i *Ser. 26. in Cant. num. 15.* k *Tract. convers. ad Cleric cap. 18. num. 21.* l *Ser. 3. in Dom. 6. poſt. Pen. num. 7.* m *Ser. 6. in Quadrag. num. 5.* n *Ser. 15. ſuper. Pſal. 90. num. 6.*

Digitized by Google

qui dicit ei: Domine, Domine, & non facit quæ dicit ipſe. Non novit nomen ejus, qui eum non honorat ut Patrem, nec ut Dominum timet. Non novit nomen ejus, qui ad vanitates & inſanias falſas convertitur. *Beatus vir cujus eſt nomen Domini ſpes ejus, & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas.* Hoc nomen cognoverat qui dicebat: *Non enim eſt aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat ſalvos fieri.* Nos quoque ſi novimus Nomen ſanctum quod invocatum eſt ſuper nos, deſiderandum utique eſt nobis, ut ſemper ſanctificetur: atque ita orandum juxta doctrinam utique Saluatoris: *Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.* Nomen ejus [o] eſt gloria ejus. Et illa quando non ſancta? Fieri tamen dicitur ſancta gloria ejus, cùm in ſanctitate glorificatur à nobis: ſicut & voluntatem ejus, quæ æterna eſt, in nobis, ut noſtra fiat, fieri poſtulamus. Hoc ergo primum fieri petimus quod maximum eſt, ut nobis gloriæ illius innoteſcat ſanctitas illibata. Exinde quod ad nos ſpectat, optamus & regni poteſtatem propter ſecuritatem, & voluntatis ejus in nobis perfectionem propter jucunditatem.

Secundũ eſt quod quotidie petimus in oratione [p] cùm dicimus Deo: *Adveniat regnum tuum.* Regnum hoc necdum ex toto pervenit ad nos. Quotidiè tamen paulatim adventat, ſenſimquè in dies magis ac magis dilatat terminos ſuos, in his duntaxat, quorum per Dei adjutorium interior homo renovatur de die in diem. Inquantùm ergo regnum gratiæ dilatatur, intantùm peccati poteſtas minuitur. Inquantùm verò minus eſt adhuc propter corpus mortis quod aggravat animam, & ob neceſſitatem terrenæ inhabitationis utique deprimentis ſenſum multa cogitantem: neceſſe habent etiam qui perfectiores in hac mortalitate videntur, confiteri & dicere: *In multis offendimus omnes: & ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nosipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Quapropter orant & ipſi ſine intermiſſione dicentes: *Adveniat regnum tuum.* Quod non erit vel in ipſis conſummatum, quouſque peccatum nonſolùm non regnet in eorum mortali corpore, ſed nec ſit omninò, nec eſſe poſſit in immortali jam corpore. Veni interim Domine Jeſu, [q] auſer ſcandala de regno tuo, quod eſt anima mea, ut regnes tu (qui debes) in ea. Venit enim avaritia, & vendicat in me ſibi ſedem: jactantia cupit dominari mihi: ſuperbia vult mihi eſſe rex: luxuria dicit, Ego regnabo: ambitio, detractio, invidia & iracundia certant in meipſo de meipſo, cujus ego potiſſimùm eſſe videar? Ego autem quantùm valeo reſiſto. renitor quantùm juvor; Dominum meum Jeſum reclamo, ipſi me defendo, quia ipſius me eſſe juris agnoſco. Ipſum mihi Deum, ipſum mihi Dominum teneo, & dico: Non habeo regem niſi Dominum Jeſum. Veni ergo Domine, diſperge illos in virtute tua, & regnabis in me, quia tu es ipſe Rex meus, & Deus meus, qui mandas ſalutes Jacob. Porrò attendamus in regulam Dei: [r] *Regnum Dei*, inquit, *intra vos eſt*: hoc eſt, non exteriùs in veſtimentis aut alimentis corporis, ſed in virtutibus interioris hominis. Unde Apoſtolus: *Regnum Dei non eſt eſca & potus, ſed juſtitia & pax, & gaudium in Spiritu Sancto.* Et rursùs: *Regnum Dei non eſt in ſermone, ſed in virtute.* Nolite ergo ulteriùs evagari in exterioribus (s) diffuſi in vanitates & inſanias ſæculi: ſed reverſi ad vos intrate ad cor veſtrum, ubi ſine dubio regnum Dei eſt. *Regnum* enim *ejus intra vos eſt.* Quid eſt hoc regnum? Sana & libera voluntas hominis, ita ſe conformans voluntati Dei, ut nihil velit, quod ſciat ei diſplicere: nihil nolit, quod ſciat ei non placere. Quis ex nobis eſt [t] qui juxta interpretationem nominis Jacob, ſupplantet diabolum de corde ſuo, luctetur cum vitiis & concupiſcentiis ſuis, ut non regnet peccatum in ſuo mortali corpore: ſed regnet in eo Jeſus, & nunc quidẽ per gratiam, in æternum verò per gloriã? Beati in quibus Jeſus regnabit, quia & ipſi cum eo regnabunt, & regni ejus non erit finis. Princeps eſt Chriſtus [u] & magnus Princeps, cujus ne ipſi quidem dæmones poſſunt effugere principatum. At illorum regnum in ſeipſis diviſum deſolabitur. Chriſti autem regnum integrum atque perfectum manebit: & regni ejus non erit finis.

Denique [x] ubi non ſanctificatur Nomen Jeſu Chriſti? Ubi jam regnum ejus non venit, quando *in nomine Jeſu omne genu flectitur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Scio te quis es, Sanctus Dei*, ait etiam ipſe malignus dæmon. At longè aliter & diſſimili prorsùs affectione Nomen iſtud ſanctificatur in cælis, ubi tam inenarrabili jucunditate clamatur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.* Sic & regnat non in terra ſolùm, verumetiam in gehenna, imperium habens vitæ & mortis. Sed omninò diſſimiliter regnat in his qui inviti ſerviunt, & qui voluntariè famulantur. Primus homo erat poſitus in actione & meditatione, [y] ſine paſſione habens actionem, habens etiam ſine labore meditationem. Dico autem quando poſitus fuit in paradiſum, ut operaretur & cuſtodiret illum. Verùm hinc quoque ſi non caderet, erat aliquando promovendus ut ſola jam frueretur contemplatione. Felix quidem cujus animam corpus non aggravabat, quia non corrumpebatur: ſed longè felicior ſi ad hoc perveniſſet, ut minoratus actu, pleniùs perfectiùſquè perciperet ſapientiam, gratis diligens corpus, tanquam in nullo indigens corpore. Eſſet enim hic pulcherrimus ordo, & erit adhuc quando erit. Neque enim aliquatenùs deſperandum eſt, ut videlicet ſicut anima Deo, ſic animæ caro dicere videretur: *Quoniam bonorum meorum non eges: adimplebis me lætitiâ cum vultu tuo.* Nam quod de corporum reformatione, & conformatione claritati corporis Chriſti expectamus, ex abundantiori quodammodò & menſuræ ſupereffluentia erit, ut feliciter quidem in ipſius glorificatione, ſed non principaliter gaudeamus. Nunc autem in regione corporum habitantes, [z] corporibus ſumus obnoxii: & ex quo diſſipaverunt legem Domini primi Parentes noſtri, nonmodò faciendi tempus eſt, ſed etiam patiendi, & omnium noſtrûm ampliùs labor & dolor. Propterea Jeremias Propheta de ſeipſo ait: *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.* Gemamus

o *Ser. 6. in Quadrag. num. 5.* p *Tract. de grat. & lib. arb. cap. 4. num. 12.* q *Ser. 4. ſuper miſſus num. 2.* r *Tract. de vit. & mor. Relig. cap. 6. num. 15.*

s *Epiſt. 385. num. 5.* t *Ser. 4. ſuper. miſſus num. 2.* u *Ser. 33. diuer. nu. 7.* x *Ser. 2. diuer. nu. 3.* y *Ibidem nu. 6.* z *Ibidem num 7.*

Digitized by Google

mus quoque & nos ſub hoc onere, Fratres, & præſentes deploremus ærumnas: frequenter quiſque noſtrûm in vocem piæ querimoniæ erumpat & clamet: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Studeamus etiam furari aliquando noſmetipſos, & à peſſimis occupationibus iſtis ſurripere vel ad horam, jaculari animos, vibrare corda in id quod ſuum eſt, & quod quantò naturalius, tantò ſuavius eſt. Hoc enim eſt quod dicitur: *Vacate & videte quoniam ego ſum Deus*. Neque enim eſt oculorum viſio iſta, ſed cordium, cùm Dominus dicat: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Proprium eſt hoc cordis bonum, nec ſervili ad hoc indiget inſtrumento: proprius enim animæ cibus eſt, de quo Propheta: *Arvit*, inquit, *cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum*. Sanè quod dicimus, dictu facilius nihil eſt, in comparatione dicimus operum, quòd longè ſit volubilior lingua quàm dextera, & leviùs hæc ad verbum, quàm ad actum illa moveatur. Alioquin & dictu & actu cogitatus facilior eſt, quòd in eo quidem ſuo ipſius ore loquatur anima, ſuis videat oculis, ſuis manibus operetur. Quamvis & hîc interdum laborare eam neceſſe eſt etiam in gemitu ſuo, & intra proprium quoque cubile compungi. Siquidem uſque adeò vita noſtra appropinquavit (qui ſolius utique paſſionis eſt locus) ut actionem paſſio, imò & ipſam quoque cogitationem actio & paſſio pariter occupârint. Nonne enim nobis quodammodò paſſivæ ſunt actiones, & in cogitationibus etiam labor & dolor? Heu vitula Ephraim docta diligere trituram, aſſueta jugo, ignara quietis! Quandò veniam & apparebo ante faciem Dei? Quandò ceſſabunt hæc omnia; & jam non erit ampliùs neque luctus neque clamor, ſed nec ullus dolor, neque labor ullus? Quandò inebriabit animam ubertas domûs Dei, & torrens ille indeficiens voluptatis Divinæ? Quandò totam ſibi eam ſereniſſimi contemplatio luminis vendicabit? Fratres, concupiſcamus in atria Domini, crebrò ſuſpiremus illuc. Patria noſtra ipſa eſt, odoremus ſaltem & à longe ſalutemus eam. Levate corda veſtra cum manibus quibuſdam cogitationum (a) ut glorificatum Dominum videatis. Formate in cordibus veſtris nonmodò Patriarcharum & Prophetarum tabernacula, ſed omnes domus illius cæleſtis multiplices manſiones ſecundùm eum, qui circuibat immolans in tabernaculo Domini hoſtiam vociferationis, cantans, & Pſalmum illum dicens Domino: *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* Circuite & vos chariſſimi, cum pietatis & devotionis hoſtia, viſitantes animo ſedes ſupernas, & multas quæ in domo Patris ſunt manſiones: humiliter proſternenentes corda veſtra ante thronum Dei & Agni: cum reverentia ſupplicantes ſingulis ordinibus Angelorum: Patriarcharum numerum, cuneos Prophetarum, & Senatum Apoſtolicum ſalutantes: coronas Martyrum ſuſpicientes, purpureis rutilantes floribus: redolentes liliis choros Virginum admirantes, atque ad mellifluum novi cantici ſonum (quantùm prævalet infirmitas cordis) erigentes auditum. Obſecro vos Fratres mei, (c) delectetur in hujuſmodi meditationibus anima veſtra: quin etiam caro veſtra interim requieſcat in ſpe, Salvatorem expectans Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui reformabit illam configuratam corpori claritatis ſuæ. Sic enim ait Propheta: *Sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea*. Deſiderabat quidem anima prophetalis adventum priorem, quo ſe noverat redimendam: ſed multò ampliùs caro deſiderabat adventum poſteriorem, & glorificationem ſuam. Tunc enim implebuntur deſideria noſtra, & plena erit majeſtate Domini omnis terra. Ad quam gloriam, ad quam beatitudinem, ad quam denique pacem quæ exuperat omnem ſenſum, ipſe ſuâ nos miſericordiâ perducat, nec confundat nos ab expectatione noſtra Salvator quem expectamus, Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſæcula. Amen.

DEO GRATIARUM ACTIO,

ET BEATO BERNARDO,

Servo ejus dulci & fideli.

S. Bonavent. Concluſ. tract. medit. de vita Chriſti.

a *Ibidem. num. 8.* b *Ser. 4. de Aſcens. Dom. num. 9.* c *Ser. 6. de Adven. Dom. num. 6.*

Digitized by Google

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Decima Tertia,

De Amore Dei.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, &c.
Luc. 10. Matt. 22. Deut. 6.

PROEMIUM.

CONSIDERA ô homo, (a) quantùm excedit iſta Philoſophia philoſophiam Sapientium mundi hujus, quæ nimirùm ſtultitia eſt apud Deum. Hæc eſt Sapientia, (b) de qua dicit Apoſtolus: *Sapientiam loquimur inter perfectos*. Charitas via eſt, & vita virtutum: (c) ipſa eſt via, & illic iter quo oſtenditur ſalutare Dei. Unde Apoſtolus in prima Epiſtola ad Corinthios: *Adhuc viam*, inquit, *eminentiorem vobis demonſtro*. Et item: *Scire etiam ſupereminentem ſcientiam charitatem Dei*. Ars eſt artium ars amoris, (d) cujus magiſterium ipſa ſibi retinuit natura, & Deus auctor naturæ: ipſe enim amor à Creatore inditus, ſe docet, ſed docibiles ſui, docibiles Dei. Eſt quippe amor vis animæ naturali quodam pondere ferens eam in locum vel finem ſuum. Quod ergo naturale eſt, (e) juſtum profectò eſt primùm omnium Auctori deſervire naturæ, unde & dictum eſt primum & maximum mandatum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis*. Hoc Dei præceptum (f) exactiſſimam obſervantiæ neceſſitatem habet implicitam. Poteſt enim aliquis ſe excuſare, quòd vigilare aut laborare idoneus non ſit: ſed excuſare ſe nullus poteſt, quòd amare non poſſit. De virginitate datur conſiliùm, non præceptum: *Qui poteſt* (inquit Dominus) *capere capiat*. Et Apoſtolus: *De virginibus*, inquit, *præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*. Charitas autem à Deo præcipitur fortiter & obnixè, ſine interminatione pænali cordibus humanis inducitur. Mandavit equidem hoc mandatum Dominus cuſtodiri nimis. Et ut ipſum cordibus noſtris altiùs quàm clauum infigeret, velut crebros ictus ſæpiùs inculcavit: primò ut diligeremus *ex toto corde*: poſtea ſubjungit, quòd *ex tota anima*: deinde adiecit, quòd *ex tota virtute noſtra*. Sanè duritia cordis noſtri hanc exigebat inculcationis inſtantiam, ut hoc præceptum ad noſtrorum cordium interiora tranſiret, ſicut duro ſtipiti clauus crebra infixione infigitur, donec etiam interiùs adigatur. O homo (g) quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Hæc eſt enim dilectionis virtus (h) in qua nec minimum opus reſpuitur, ſine qua nec maximum acceptatur. Non prædicatio: *etſi linguis fiat Angelorum*. Non fides: *etiamſi montes transferat*. Non eleemoſyna: *etiamſi omnes facultates in cibos pauperũ diſtribuat*. Non corporis afflictio: *etiamſi tradatur corpus ita ut ardeat*. Non miſſarum ſolemnia: quia *ante fratris reconciliationẽ munus offerri prohibetur*. Ipſe enim amor hominum Deus eſt, cui omnis creatura meritò confitetur & dicit: *Bonorum meorum non eges*: ſed hoc ſolum requirit ab omni homine, quod nulli conſtat eſſe difficile. Solus enim amor eſt, qui nomen difficultatis ignorat. Nec verendum (i) ne diſparitas perſonarum claudicare in aliquo faciat convenientiam voluntatum, quia amor reverentiam neſcit. Ab amando quippe amor, non ab honorando denominatur. Honoret ſanè qui horret, qui ſtupet, qui metuit, qui miratur; vacant hæc omnia penes amantem. Amor ſibi abundat, amor ubi venerit, cæteros in ſe omnes traducit & captivat affectus. Addo quòd Deus nonmodò amans, (k) ſed amor eſt. Numquid honor? Contendat quis eſſe, ego non legi. Legi autem quia Deus charitas eſt, & non quia honor eſt, vel dignitas legi: non quia honorem

non

S. Bernard. Abb. juxta ejus libror. edit. authore Horſtio in VI. Tom. impr. Pariſiis ann. 1667. a *Ser. 7. diver. num. 1.* b *Lib. 2. de amore Dei. cap. 13. num. 39.* c *Lib. 3. de amore Dei. cap. 9. num. 36.* d *Lib. 2. de amore Dei. cap. 1. num. 1.* e *Tract. de diligen. Deo. cap. 8. nu. 23.* f *Lib. 3. de amore Dei. cap. 35. nu. 89.*

g *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 17.* h *Lib. 3. de amore Dei. cap. 3. num. 16.* i *Ser. 83. in Cant. num. 3.* k *Ibidem num. 4.*

Digitized by Google

non vult Deus, qui ait: *Si ego Pater, ubi eſt honor meus?* Verùm id Pater. Sed ſi Sponſum ſe exibeat, puto quia mutabit vocem, & dicet: *Si ego Sponſus, ubi eſt amor meus?* Nam & ante ita locutus eſt: *Si ego Dominus, ubi eſt timor meus?* Exigit ergo Deus timeri ut *Dominus*, honorari ut *Pater*, ut *Sponſus* amari. Quid in his præſtat? quid eminet? Nempe amor. Abſque hoc, & timor pænam habet, & honor non habet gratiam. Servilis eſt timor, quamdiu ab amore non manumittitur. Et qui de amore non venit honor, non honor, ſed adulatio eſt. Et quidem ſoli Deo honor & gloria, ſed horum neutrum acceptabit Deus. ſi melle amoris condita non fuerint. Is per ſe ſufficit, is per ſe placet, & propter ſe. Ipſe meritum, ipſe præmium ſibi eſt amor, præter ſe non requirit cauſam, non fructum. Fructus ejus eſt uſus ejus. Amo, quia amo: amo, ut amem. Magna res eſt amor, ſi tamen ad ſuum recurrat principium, ſi ſuæ origini redditus, ſi refuſus ſuo fonti ſemper ex eo ſumat unde jugiter fluat. Solus eſt amor ex omnibus animæ motibus & ſenſibus atque affectibus; in quo poteſt creatura etſi non ex æquo reſpondere Auctori, vel de ſimili mutuam rependere vicem. Verbi gratiâ: Si mihi iraſcatur Deus, num illi ego ſimiliter reiraſcar? Non utique, ſed pavebo, ſed contremiſcam, ſed veniam deprecabor. Ita ſi me arguat, non redarguetur à me, ſed ex me potiùs juſtificabitur. Nec ſi me iudicabit, judicabo ego eum, ſed adorabo: & ſalvans me non quærit à me ipſe ſalvari, nec viciſſim eget ab aliquo liberari, quia liberat omnes. Sid ominatur, me oportet ſervire: ſi imperat, me oportet parere, & non viciſſim à Domino vel ſervitium exigere, vel obſequium. Nunc jam videamus de amore quàm aliter ſit. Nam cùm amat Deus, non aliud vult, quàm amari: quippè non ad aliud amat niſi ut ametur, ſciens ipſo amore beatos qui ſe amaverint. Solus igitur amor eſt (l) quem à nobis Deus exigit cùm aut beneficiis obruit, aut flagellis corripit, vel cõſiliis inſtruit, vel mandatis aſtringit. Plenitudo legis charitas eſt, & legem continet & Prophetas: quia quidquid divina lege indicitur, vel interdicitur, ad ſolum amorem reducit. Denique nondum tempus fidei advenerat (m) nondum innotuerat in carne Deus, objerat in cruce, prodierat de ſepulchro, redierat ad Patrem: nondum, inquam, commendaverat in nobis ſuam multam dilectionem, cùm jam mandatum eſt homini *diligere Dominum Deum ſuum toto corde, tota anima, tota virtute ſua*: id eſt, ex omni quod *eſt*, quod *ſcit*, quod *poteſt*. Nec tamen eſt injuſtus Deus, ſuum ſibi vendicans opus & dona. Vt quid enim non amaret opus artificem, cùm haberet unde id poſſet? Et cur non quantum omninò poſſet, cùm nihil omninò niſi ejus munere poſſet? Ad hæc, quòd de nihilo, quòd gratis, quòd in hac dignitate conditum eſt; & debitum dilectionis maniſeſtius facit, & exactum juſtiorem oſtendit. Proinde cogor aliquid vobis de charitate ſcribere (n) atque ſupra meipſum præſumere, & ſuper modum parvitatis meæ: imò (ut mihi ſentire videor) de vacuo & quod habeo dare. Difficilè, dico vobis, acquieſcit animus meus aliquid de charitate dicere, ſentiens quod ad eam tractandam non cornec, non lingua ſufficiat. Quomodo enim de amore loquitur homo, qui non amat, qui vim non ſentit amoris? De aliis nempè copioſa in libris occurrit materia; hæc autem tota intùs eſt, vel nuſquam eſt: quia non ab exterioribus ad interiora ſuavitatis ſecreta tranſponit, ſed ab interioribus ad exteriora tranſmittit. Solus proinde de ea loquitur dignè, qui ſecundùm quod cor dictat, interiùs & exteriùs verba componit. Cæterùm (o) quia doctis & indoctis pariter in iſtiuſmodi excuſandi mos eſt, neç facilè ſcitur, quænam verè ex imperitia, quævè ex verecundia excuſatio prodeat: accipite de meâ paupertate quod habeo, ne tacendo philoſophus puter. Ego enim fragmenta mea (p) quæ mihi collegeram, ſine invidia communicabo, ne fortè incurram maledictionem abſcondentis frumenta in populis. Supereſt (q) ut jam diſtribuam quæ paravi. Vos autem conſiderate potiùs dantem Dominum, quàm miniſtrum diſtribuentem.

CAPUT. I.

De duplici cauſa diligendi Deum: & de quatuor gradibus amoris.

Diliges Dominum Deum tuum. *Deut.* 6. *matt.* 22. *mar.* 12. *Luc.* 10.

1. *Oſtenditur quonam ſuo merito Deus ſit diligendus. Docemur, Deum ideo meruiſſe diligi à nobis, quia ipſe prior dilexit nos. Dilectio Dei etiam Angelos comprehendit, dans eis ne laberentur tunc, quando alii lapſu ſuperbiæ corruerunt.* 2. *Oſtenditur quonam noſtro commodo diligendus ſit Deus. Docemur, diligendum eſſe Deum abſque præmii intuitu. Oſtenditur, appetitum hominis eſſe inſatiabilem, adepto etiam quocunque bono, quod minus eſt ſummo. Deus eſt efficiens & finalis cauſa diligendi Deum.* 3. *Oſtenditur, quatuor eſſe gradus amoris. Primus gradus eſt ille, quo diligit homo ſe propter ſe. Secundus eſt, cùm homo propter ſe diligit Deum, tunc quando exercetur tribulationibus. Tertius eſt, cùm Deus propter ſe diligitur ab homine experiente divinam ſuavitatem. Quartus amoris gradus eſt, cùm nec ſeipſum diligit homo niſi propter Deum. Perfectio charitatis non competit homini in hac vita, ſed in patria cæleſti.*

§. I.

VUltis à me audire (a) quare & quomodò diligendus ſit Deus? Et ego dico: *Cauſa* diligendi Deum, Deus eſt. *Modus*, ſine modo diligere. Eſtne hoc ſatis? Fortaſſis utique, ſed Sapienti. Cæterùm ſi & inſipientibus debitor ſum, ubi ſat eſt dictum Sapienti, etiam illis gerendus mos eſt. Itaque propter tardiores idem profuſiùs quàm profundiùs repetere non gravabor. Ob duplicem ergo cauſam Deum dixerim propter ſeipſum diligendum: ſive quia

l *Libr.* 3. *de amore Dei cap.* 13. *num.* 15. m *Tract. de dilig. Deo cap.* 5. *nu.* 15. n *Proemio Libri.* 3. *de amore Dei. tom.* 5. *pag.* 524.

o *Præfat. Tract. de diligen Deo.* p *Ser.* 3. *in Dom.* 6. *poſt. Pent. n.* 1. q *Ser.* 1. *de omn. Sanct. num.* 3. a *Tract. de diligen. Deo. cap.* 1.

quia nihil *juſtiùs*, ſive quia nil diligi *fructuoſiùs* poteſt. Duplicem ſiquidem parit ſenſum, cùm quæritur de Deo, cur diligendus ſit. Dubitari namque poteſt quid potiſſimùm dubitetur: utrumnam, quo ſuo *merito* Deus, aut certè quo noſtro ſit *commodo* diligendus? Sanè utrumque idem reſponderim: non planè aliam mihi dignam occurrere cauſam diligendi ipſum, præter ipſum. Et priùs de *merito* videamus. Multùm quippe meruit Deus de nobis, qui & immeritis dedit ſeipſum nobis. Quid enim melius ſeipſo poterat dare vel ipſe? Ergo ſi Dei meritum quæritur, cùm ipſum diligendi cauſa quæritur, illud eſt præcipuum: quia ipſe prior dilexit nos. Dignus planè qui redametur, præſertim ſi advertatur *quis, quos, quantùmquè* amaverit. *Quis* enim? Num is cui omnis ſpiritus confitetur: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*? Eſt vera hujus charitas majeſtatis, quippe non quærentis quæ ſua ſunt. *Quibus* autem tanta charitas exhibetur? *Cùm adhuc* (inquit Apoſtolus) *inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo*. Dilexit ergo Deus, & *gratis*, & *inimicos*. Sed *quantùm*? Quantùm dicit Joannes: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*. Et Paulus: *Qui proprio*, ait, *Filio non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum*. Ipſe namque Filius pro ſe: *Majorem*, inquit, *charitatem nemo habet, quàm ut animam ſuã ponat quis pro amicis ſuis*. Sic meruit amari Juſtus ab impiis, Summus ab infimis, ab infirmis Omnipotens. Sed dicet aliquis: Ita quidem ab hominibus, ſed ab Angelis non ita? Verum eſt, quia neceſſe non fuit. Cæterùm qui hominibus ſubvenit in tali neceſſitate, ſervavit Angelos à tali neceſſitate. Et qui homines diligendo tales fecit ne tales remanerent, ipſe æquè diligendo dedit & Angelis ne tales fierent. Quomodo enim in principio erat Verbum (b) ſed Verbum erat apud Deum, factum eſt etiã quatenùs eſſe inciperet & apud homines: ſic nihilominùs in principio ſapientia erat, erat juſtitia, erat ſanctificatio, erat redemptio, ſed Angelis; ut eſſet & hominibus, fecit eum hæc omnia Pater, & fecit quod Pater. Denique *qui factus eſt* (inquit Apoſtolus) *nobis ſapientia à Deo*, non ait ſimpliciter, qui factus eſt ſapientia, ſed *qui factus eſt nobis ſapientia*: quoniam quod erat Angelis, factus eſt & nobis. At *Angelis*, inquis (c) quomodò *redemptio* fuerit, non video? Nec enim auctoritas Scripturarum uſpiam aſſentire videtur eos aliquando aut peccato extitiſſe captivos, aut morti obnoxios ut neceſſariam haberent redemptionem, exceptis duntaxat illis qui ſuperbiæ lapſu irremediabili corruentes redimi deinceps non merentur? Si itaque Angeli nunquam redempti ſunt, alii utique non egentes, alii non promerentes; illi quidem quia nec lapſi ſunt, hi autem quia irrevocabiles ſunt: quo pacto tu dicis Dominum Jeſum Chriſtum eis fuiſſe redemptionem? Audi breviter. Qui erexit hominem lapſum, dedit ſtanti Angelo ne laberetur; ſic illum de captivitate eruens, ſicut hunc à captivitate defendens. Et hac ratione fuit æquè utrique redemptio, ſoluens illum, & ſervans iſtum. Liquet ergo Sanctis Angelis Dominum Chriſtum fuiſſe redemptionem, ſicut juſtitiam, ſicut ſapientiam, ſicut ſanctificationem: & nihilominùs tamen hæc ipſa quatuor eſſe factum propter homines, qui inviſibilia Dei non niſi per ea quæ facta ſunt intellecta conſpicere poſſunt. Sic ergo omne quod erat Angelis, factus eſt nobis. Quid? Sapientia, juſtitia, ſanctificatio, redemptio. *Sapientia* in prædicatione: *juſtitia* in abſolutione peccatorũ: *ſanctificatio* in converſatione, quam habuit cum peccatoribus: *redemptio* in paſſione, quam ſuſtinuit pro peccatoribus. Quibus hæc palàm ſunt (d) palàm arbitror eſſe, & cur Deus diligendus ſit à nobis: hoc eſt, unde diligi meruerit. O homo (e) quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Quare diligentem te non diligas? Diligamus eum, quoniam ipſe prior dilexit nos. Vis audire *modum* dilectionis ejus, vis noſſe effectum? *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret. Proprio Filio ſuo non pepercit Deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illum*. Audi & ipſum Filium: *Majorem*, inquit, *hac, dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Dilige ergo ô homo dilectorem tuum: dilige eum *non tantùm verbo & lingua, ſed opere & veritate*. Dilige eum *ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex omni mente tua*. Dic: *Diligam te Domine fortitudo mea, firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus*. Verè liberator, quia liberaſti animam meam à perditione. O homo (f) hîc demùm vide quo modo, imò quàm ſine modo à nobis Deus amari meruerit: qui (ut paucis quod dictum eſt repetam) prior ipſe dilexit nos, tantus & tantùm, & gratis, tantillos & tales. Et quod in principio dixiſſe me memini, *modum* eſſe diligendi Deum, ſine modo diligere. Denique cùm dilectio quæ tendit in Deum, tendat in immenſum, tendat in infinitum: (nam & infinitus Deus eſt & immenſus) quiſnam, quæſo, debeat finis eſſe noſtri vel modus amoris? Quid quòd amor ipſe noſter non jam gratuitus impenditur, ſed rependitur debitus? Amat ergo immenſitas, amat æternitas, amat ſupereminens ſcientiæ charitas: amat Deus, cujus *magnitudinis non eſt finis*, cujus *ſapientiæ non eſt numerus*, cujus *pax exuperat omnem intellectum*, & vicem rependimus cum menſura? *Diligam te Domine fortitudo mea, firmamentum meum, refugium meum, liberator meus*: & meum denique quidquid optabile atque amabile dici poteſt. Deus meus, adjutor meus, diligam te pro dono tuo, & modo meo minus quidem juſto, ſed planè non minus poſſe meo. Qui etſi quantùm debeo, non poſſum tamen ultrà quàm poſſum. Potero verò plùs cùm plus donare dignaberis, nunquam tamen, prout dignus haberis. *Imperfectum meum viderunt oculi tui*, ſed tamen *in libro tuo omnes ſcribentur*, qui quod poſſunt faciunt, etſi quod debent non poſſunt. Satis, (quantùm reor), apparet, & quonam modo Deus diligendus ſit, & quo merito ſuo. Quo, inquam, merito ſuo? Nam quanto, cui ſanè appareat? quis dicat? quis ſapiat?

Qqq Nunc

b *Ser. 22. in Cant. num. 5.* c *Ibidem. num. 6.*

d *Tract. de diligen.* Deo. *cap. 2. num. 2.* e *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 17.* f *Tract. de diligen. Deo. cap. 6. num. 26.*

Digitized by Google

§. II

Nunc quo noſtro *commodo* diligendus Deus ſit[g] videamus. Sed quantum eſt & in hoc videre noſtrûm ad id quod eſt? Nec tamen quod videtur tacendum eſt, etſi non omninò videtur ut eſt. Superiùs, cùm propoſitum eſſet *quare* & *quomodo* diligendus ſit Deus, duplicem dixi parere intellectum id quod quæritur, *quare*: ut aut quo *ſuo merito*, aut quo *noſtro commodo* diligendus ſit, vtrumlibet quæri poſſe perinde videatur. Dicto proinde de *merito Dei*, non prout dignum ei, ſed prout datum mihi: ſupereſt ut nunc de *præmio* quod jtem dabitur, dicam. Non enim ſine præmio diligitur Deus, etſi abſque præmii intuitu diligendus ſit. Vacua namque vera charitas eſſe non poteſt, nec tamen mercenaria eſt. Quippe non quærit quæ ſua ſunt. Affectus eſt, non contractus: nec acquiritur pacto, nec acquirit. Spontè afficit, & ſpontaneum facit. Verus amor ſeipſo contentus eſt. Habet præmium, ſed id quod amatur. Nam quidquid propter aliud amare videaris, id planè amas, quò amoris finis pertendit, non per quod tendit. Paulus non evangelizat ut comedat, ſed comedit ut evangelizet: eò quòd amet non cibum, ſed Evangelium, Verus amor præmium non requirit, ſed meretur. Præmium ſanè necdum amanti proponitur, amanti debetur, perſeveranti redditur. Sed & præpoſterus ordo eſt [h] ante meritum exigere præmium, & ante laborem ſumere cibum, cùm dicat Apoſtolus: *Qui non laborat, non manducet.* Denique in rebus inferioribus ſuadendis, (i) invitos promiſſis vel præmiis invitamus, & non ſpontaneos. Quis enim munerandum hominem putet, ut faciat quod & ſpontè cupit? Nemo, verbi cauſâ, conducit aut eſurientem ut comedat, aut ſitientem vt bibat, aut certè matrem ut paruulum lactet filium vteri ſui. An verò quis putet prece vel precio quempiam commovendum ſuam ipſius vel ſepire vineam, vel arborem circumfodere, vel ſtructuram propriæ domus erigere? Quantò magis Deum amans anima, aliud præter Deum ſui amoris præmium non requirit? Aut ſi aliud requirit, illud procertò, non Deum diligit. Ineſt omni vtenti ratione (k) naturaliter pro ſua ſemper æſtimatione atque intentione appetere potiora, & nulla re eſſe contentum, cui quod deeſt judicet præferendum. Nam & qui, verbi gratiâ, vxorem habet ſpecioſam, petulanti oculo vel animo reſpicit pulchriorem: & qui veſte precioſa indutus eſt, precioſorem affectat: & poſſidens multas divitias, invidet ditiori. Videas jam multos prædiis & poſſeſſionibus ampliatos, adhuc tamen in dies agrum agro copulare, atque infinita cupiditate dilatare terminos ſuos. Videas & qui regalibus domibus ampliſſimiſquè habitant palatiis, nihilominùs quotidiè conjungere domum ad domum, & inquieta curioſitate ædificare, diruere, mutare quadrata rotundis. Quid homines ſublimatos honoribus, an non inſatiabili ambitione magis ac magis totis viribus conari ad alteriora videmus? Et horum omnium idcirco non eſt finis: quia nil in eis ſummum ſingulariter reperitur vel optimum. Et quid mirum ſi inferioribus & deterioribus contentus non ſit, qui citra ſummum vel optimum quieſcere non poteſt? Sed hoc ſtultum & extremæ dementiæ eſt, ea ſemper appetere quæ nunquam non dico ſatient, ſed nec temperent appetitum: dum quidquid talium habueris, nihilominùs non habita concupiſcas, & ad quæque, quæ defuerint, ſemper inquietus anheles. Ita enim fit, ut per varia & fallacia mundi oblectamenta vagabundus animus jnani labore diſcurrens fatigetur, non ſatietur: dum quidquid famelicus ingluticrit, parum reputet & id quod ſupereſt devorandum, ſemperquè non minùs anxiè cupiat quæ deſunt, quàm quæ adſunt, latè poſſideat. Quis enim obtineat vniuerſa? Quanquam & modicum id quod quiſque cum labore obtinuerit, cum timore poſſederit, certus quidem non ſit quando cum dolore amittat, certus autem quòd quandoque amittat. Sic directo tramite voluntas peruerſa contendit ad optatum, feſtinat ad id vnde poſſit impleri. Imò verò his anfractibus ludit ſecum vanitas, mentitur iniquitas ſibi. Si ita vis adimplere quod vis, hoc eſt, ſi illud apprehendere vis, quo apprehenſo nil jam amplius velis: quid tentare opus eſt & cætera? Curris per deuia, & longè ante morieris, quàm hoc circuitu peruenias ad optatum. Hoc ergo in circuitu impii ambulant [l] naturaliter appetentes vnde finiant appetitum, & inſipienter reſpuentes vnde appropinquent fini. Fini dico, non conſumptionis, ſed conſummationis. Quamobrem beato fine conſummari, ſed conſumi vacuo labore accelerant, qui rerum magis ſpecie quàm Auctore delectati, priùs vniuerſa percurrere, & de ſingulis cupiunt experiri, quàm ad ipſum curent vniuerſitatis Dominum pervenire. Et quidem pervenirent, ſi quandoque voti compotes effici poſſent, ut omnia ſcilicet præter omnium principium vnus aliquis obtineret. Ea namque ſuæ cupiditatis lege, quâ in rebus cæteris non habita præ habitis eſurire, & pro non habitis habita faſtidire ſolebat: mox omnibus quæ in cælo & quæ in terra ſunt obtentis & contemptis, tandem ad ipſum proculdubio curreret, qui ſolus deeſſet omnium Deus. Porrò ibi quieſceret: quia ſicut citrà nulla reuocat quies, ſic nulla vltrà jam inquietudo ſolicitat. Diceret procertò: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt.* Diceret: *Quid enim mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram?* Et item: *Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Sic ergo (ut dictum eſt) ad id quod optimum eſt, quivis cupidus perveniret: ſiquidem antè, quod citrà cupit, aſſequi poſſet. Dixi ſupra, [m] Cauſa diligendi Deum, Deus eſt. Verum dixi: nam & efficiens eſt & finalis. Ipſe dat occaſionem, ipſe creat affectionem, deſiderium ipſe conſummat. Ipſe fecit, vel potiùs factus eſt, ut amaretur: ipſe ſperatur amandus feliciùs, ne in vacuum ſit amatus. Ejus amor noſtrum amorem & præparat & remunerat. Præcedit benignior, rependitur juſtior, expectatur ſuauior. Dives eſt omnibus qui invocant eum, nec tamen habet quidquam ſeipſo melius. Se dedit in meritum, ſe ſervat in præmium, ſe apponit in refectionem animarum ſanctarum, ſe in redem-

g *Ibidem cap. 7. num. 17.* h *Ser. 46. in Cant. num. 5.* i *Tract. de dilig. Deo cap. 17. num. 17.* k *Ibidem num. 18.*

l *Ibidem num. 19.* m *Ibidem num. 22.*

Digitized by Google

demptionem diſtrahit captivarum. *Bonus es Domine animæ quærenti te*. Quid ergo invenienti? Sed enim in hoc eſt mirum, quòd nemo te quærere valet, niſi qui priùs inuenerit. Uis igitur inveniri, ut quæraris: quæri, ut inueniaris. Potes quidem quæri & inveniri, non tamen præveniri. Nam etſi dicimus, *Manè oratio mea præveniet te*: non dubium tamen eſt, quòd tepida ſit omnis oratio quam non prævenerit inſpiratio. Dicendum eſt jam unde inchoet amor noſter, quoniam vbi conſummetur, dictum eſt.

§. III.

Amor (n) eſt affectio naturalis vna de quatuor. Notæ ſunt, non opus eſt nominare. Quod ergo naturale eſt, juſtum quidem foret primùm omnium Auctori deſervire naturæ, unde & dictum eſt primum & maximum mandatum: *Diliges Dominum Deum tuum*. Sed quoniam natura fragilior atque infirmior eſt, ipſi primùm imperante neceſſitate compellitur inſervire. Et eſt amor carnalis, quo ante omnia homo diligit ſeipſum propter ſeipſum. Nondum quippè ſapit niſi ſeipſum, ſicut ſcriptum eſt: *Priùs quod animale, deinde quod ſpirituale.* Nec præcepto indicitur amor iſte, ſed naturæ inſeritur. *Quis* nempè *carnem ſuam odio habuit?* Porrò facit ſe diligi Deus [o] qui & cætera bona facit. Facit autem ſic. Qui naturam condidit, ipſe & protegit. Nam & ita condita fuit, ut habeat jugiter neceſſarium protectorem, quem habuit & conditorem: ut quæ niſi per ipſum non valuit eſſe, nec ſine ipſo valeat omninò ſubſiſtere. Quod ne ſanè de ſe creatura ignoret, ac proinde ſibi (quod abſit) ſuperbè arroget beneficia Creatoris, vult hominem idem Conditor alto quidem ſalubriquè conſilio tribulationibus exerceri, ut cùm defecerit homo, & ſubvenerit Deus, dum homo liberatur à Deo, Deus ab homine ut dignum eſt honoretur. Hoc enim dicit: *Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me*. Fit itaque hoc tali modo ut homo animalis & carnalis, qui præter ſe neminem diligere nouerat, etiam Deum vel propter ſe amare incipiat, quòd in ipſo nimirùm (ut ſæpè expertus eſt) omnia poſſit, quæ poſſe tamen proſit: & ſine ipſo poſſit nihil. Amat ergo jam Deum [p] ſed propter ſe interim adhuc, non propter ipſum. Eſt tamen quædam prudentia ſcire quid ex Dei adiutorio poſſis, & ipſi ſervare te infenſum, qui te tibi ſervat illæſum. At ſi frequens ingruerit tribulatio, ob quam & frequens ad Deum converſio fiat, & à Deo frequens liberatio conſequatur: nonne etſi fuerit ferreum pectus, uel cor lapideum toties liberati, emolliri neceſſe eſt ad gratiam liberantis, quatenùs Deum homo diligat non propter ſe tantùm, ſed & propter ipſum? Ex occaſione quippè frequentium neceſſitatum crebris neceſſe eſt interpellationibus Deum ab homine frequentari, frequentando guſtari, guſtando probari quàm ſuavis eſt Dominus. Jta fit ut ad diligendum purè Deum, plùs jam ipſius guſtata illiciat ſuavitas, quàm vrgeat noſtra neceſſitas; jta ut exemplo Samaritanorum dicentium mulieri quæ adeſſe Dominum Jeſum nunciauerat: *Jam non propter tuam loquelam credimus, ipſi enim audivimus & ſcimus quia ipſe eſt verè Salvator mundi*: jta inquam & nos illorum exemplo carnem noſtram alloquentes dicamus meritò: Jam non propter tuam neceſſitatem Deum diligimus, ipſi enim guſtavimus & ſcimus quoniam ſuauis eſt Dominus. Eſt enim carnis quædam loquela neceſſitas, & beneficia quæ experiendo probat, geſtiendo renunciat. Denique ſic affecto jam, de diligendo proximo implere mandatum non erit difficilè. Amat quippe *veraciter* Deum, ac per hoc quæ Dei ſunt. Amat *caſtè*, & caſto non grauatur obedire mandato: *caſtificans magis cor ſuum* (ut ſcriptum eſt) *in obedientia charitatis*. Amat *juſtè*, & mandatum juſtum libenter amplectitur. Amor iſte meritò *gratus* eſt, quia gratuitus. *Caſtus* eſt, quia non impenditur verbo neque linguâ, ſed opere & veritate. *Juſtus* eſt, quoniam qualis ſuſcipitur, talis & redditur. Qui enim ſic amat, haud ſecùs profectò quàm amatus eſt, amat; quærens & ipſe viciſſim non quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti, quemadmodùm ille noſtra vel potiùs nos & non ſua quæſiuit. Sic amat qui dicit: *Confitemini Domino quoniam bonus*. Qui Domino confitetur non quoniam ſibi bonus eſt, ſed quoniam bonus eſt; hic verè diligit Deum propter Deum, & non propter ſeipſum. Non ſic amat ille de quo dicitur: *Confitebitur tibi cùm benefeceris ei*. Iſte eſt *tertius* amoris gradus, quo jam propter ſeipſum Deus diligitur. Felix [q] qui meruit ad quartum gradum vſque pertingere, quatenùs nec ſeipſum diligat homo niſi propter Deum. *Juſtitia tua Deus ſicut montes Dei*. Amor iſte mons eſt, & mons Dei excelsus. Revera *mons coagulatus, mons pinguis*. *Quis aſcendet in montem Domini? Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo & requieſcam? Factus eſt in pace locus iſte, & habitatio hæc in Sion. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt.* Caro & ſanguis, vas luteum, terrena inhabitatio quãdò capit hoc? Quandò huiuſcemodi experitur affectum, ut divino inebriatus amore animus, oblitus ſui, factuſquè ſibi ipſi tanquam vas perditum, totus pergat in Deum, *& adhærens Deo vnus cum eo ſpiritus fiat*, & dicat: *Defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum?* Beatum dixerim & ſanctum, cui tale aliquid in hac mortali vita raròinterdùm, aut vel ſemel, & hoc ipſum raptim, atque vnius vix momenti ſpatio experiri donatum eſt. Te enim quodammodò perdere tanquam qui non ſis, & omninò non ſentire teipſum, & à teipſo exinaniri, & penè annullari, cæleſtis eſt conuerſationis, non humanæ affectionis. Et ſi quidem è mortalibus quiſpiam ad illud raptim interdùm (ut dictum eſt) & ad momentum admittitur: ego puto [r] non ante ſanè perfectè impletum iri, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua*: quouſque ipſum *cor* cogitare jam non cogatur de tempore, & *anima* eidem in hoc ſtatu viuificando & ſenſificando intendere deſinat, & *virtus* ejuſdem relevata moleſtiis, in Dei potentia roboretur. Impoſſibile namque eſt tota hæc ex toto ad Deum colligere, & divino infigere vultui, quamdiu

n *Ibidem cap. 8. num. 23.* o *Ibidem num. 25.* p *Ibidem cap. 9. num. 26.*

q *Ibidem num. 27.* r *Ibidem num. 29.*

diu ea huic fragili & ærumnoſo corpori intenta & diſtenta neceſſe eſt ſubſeruire. Cæterùm in corpore ſpirituali & immortali, in corpore integro & placido placitoquè & per omnia ſubiecto ſpiritui, ſperet ſe anima *quartum* apprehendere amoris gradum, vel potiùs in ipſo comprehendi, quippè quod Dei potentiæ eſt dare cui vult, non humanæ induſtriæ aſſequi, Tunc, inquam, ſummum obtinebit facilè gradum, cùm in gaudium Domini ſui promptiſſi mè & auidiſſimè feſtinantem, nulla jam retardabit carnis illecebra, nulla moleſtia conturbabit. Tunc prorſùs inebriabit chariſſimos ſuos Sponſus, (s) tunc torrente voluptatis ſuæ potabit, quoniam quidem in complexu illo arctiſſimo Sponſi & ſponſæ, fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Quod non aliud eſſe arbitror quàm Dei Filium, qui *tranſiens miniſtrabit*, quemadmodùm ipſe promiſit: ut ex hoc jam juſti epulentur & exultent in conſpectu Dei, & delectentur in lætitia. Hinc illa ſatietas erit ſine faſtidio. Hinc inſatiabilis illa erit ſine inquietudine curioſitas. Hinc æternum illud atque inexplicabile erit deſiderium juſtorum neſciens egeſtatem. Hinc denique ſobria illa erit ebrietas, vero, non mero ingurgitans: non madens vino, ſed ardens Deo. Ex hoc jam *quartus* ille amoris gradus perpetuò poſſidebitur, cùm ſummè & ſolus diligetur Deus, quia nec nosipſos jam niſi propter ipſum diligemus: ut ſit ipſe præmium amantium ſe, præmium æternum amantium in æternum. Præmium eſt videre Deum (t) vivere cum Deo, vivere de Deo, eſſe cum Deo, eſſe in Deo, qui erit omnia in omnibus. Denique veniente quod perfectum eſt, (u) euacuabitur quod ex parte eſt: eritquè ad alterutrum caſta & conſummata dilectio, agnitio plena, viſio manifeſta, coniunctio firma, ſocietas individua, ſimilitudo perfecta. Tunc cognoſcet anima ſicut cognita eſt, tunc amabit ſicut amata eſt: & gaudebit Sponſus ſuper ſponſam, cognoſcens & cognitus, diligens & dilectus, Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT. II.

De prærogatiua charitatis, & eius dimenſione.

Charitas non quærit quæ ſua ſunt. 1. *Corin.* 13.

1. *Oſtenditur quanta ſit prærogatiua charitatis, & qua ſit differentia inter ſeruum, mercenarium, & filium. Lex Dei immaculata deſignat charitatem. Charitas in Sancta Trinitate comparatur oſculo. Charitas Deus non eſt qualitas, ſed ſubſtantia. Agitur de lege propriæ voluntatis ſeruorum, & mercenariorum.* 2. *Oſtenditur, filios Dei nequaquam eſſe ſine lege charitatis. Agitur de quatuor amoris gradibus: quorum quartus nullatenùs apprehenditur in hac vita, ſed in futura reſervatur. Oſtenditur qua nam ratione amor ſit languor animæ, qui non ſatiatur niſi viſione Dei. Amor Dei in via, eſt minor illo qui erit in patria.* 3. *Exponitur amoris longitudo, latitudo ſublimitas, profunditas. Oſtenditur qualiter divino amori ſe coaptat reciprocus amor hominis in præſenti vita: & qualiter in altera vita ſupplebitur communione Sanctorum inſufficientia noſtra. In cælo domus Dei conſtruitur ex viuis lapidibus, Angelis ſcilicet & hominibus. Lapides iſti duplici ſibi cohærent glutino, cognitionis videlicet & dilectionis.*

§. I.

Illa vera & ſincera eſt charitas, (a) & omninò de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta fatenda eſt procedere, qua proximi bonum æquè vt noſtrũ diligimus. Nam qui magis aut certè ſolum diligit ſuum, conuincitur non caſtè diligere bonum, quod vtique propter ſe diligit, non propter ipſum. Et hic talis non poteſt obedire Prophetæ David, qui ait: *Confitemini Domino quoniam bonus*. Confitetur quidem quia fortaſſis bonus eſt ſibi, non autem quoniam bonus eſt in ſe. Quapropter noverit in ſe dirigi illud ab eodem Propheta opprobrium: *Confitebitur tibi cùm benefeceris ei*. Eſt qui confitetur Domino quoniam *potens* eſt: & eſt qui confitetur quoniam *ſibi bonus* eſt: & eſt item qui confitetur quoniam *ſimpliciter bonus* eſt. *Primus* ſeruus eſt, & timet ſibi. *Secundus* mercenarius eſt, & cupit ſibi. *Tertius* filius eſt, & defert Patri. Itaque & qui timet, & qui cupit, vtrique pro ſe agunt. Sola quæ in filio eſt *charitas, non quærit quæ ſua ſunt*. Quamobrem puto de illa dictum eſſe in Pſalmo: *Lex Domini immaculata, conuertens animas*: quòd ſola videlicet ſit, quæ ab amore ſui & mundi auertere poſſit animam, & in Deum dirigere. Nec timor quippè nec amor privatus convertunt animam. Mutant interdùm vultum vel actum, affectum nunquam. Facit quidem nonnunquam & *ſeruus* opus Dei: ſed quia non ſpontè, in ſua adhuc duritia permanere cognoſcitur. Facit & *mercenarius*, ſed quia non gratis, propria trahi cupiditate convincitur. Sit itaque ſeruo ſua lex, timor ipſe quo conſtringitur. Sit ſua mercenario cupiditas, qua & ipſe arctatur, quando tentatur abſtractus & illectus. Sed harum nulla aut ſine macula eſt, aut animas convertere poteſt. Charitas verò convertit animas, quas facit & voluntarias. Porrò in eo eam dixerim immaculatam (b) quòd nil ſibi de ſuo retinere conſueuit. Cui nempe de proprio nihil eſt, totum profectò quod habet, Dei eſt. Quod autem Dei eſt, immundum eſſe non poteſt. Lex ergo Dei immaculata charitas eſt, quæ non quod ſibi vtile eſt quærit, ſed quod multis. Lex autem Domini dicitur, ſiue quòd ipſe ex ea viuat, ſiue quòd eam nullus niſi ejus dono poſſideat. Nec abſurdum videatur, quòd dixi etiam Deum vivere ex lege, cùm non aliâ quàm charitate dixerim. Quid verò in ſumma & beata illa Trinitate ſummam & ineffabilem illam conſeruat Vnitatem, niſi charitas? Lex eſt ergo, & lex Domini charitas, quæ Trinitatem in vnitate quodammodò cohibet, & colligat in vinculo pacis. Denique audite attentiùs (c) quod ſapit ſuauiùs, & guſtatur rariùs, & intelligitur difficiliùs. Mihi videtur (ut paulò altiùs inchoem) ineffabile quoddam atque inexpertum omni creaturæ *oſculum* deſignaſſe, qui ait: *Nemo novit*

s Ibidem cap. 11. num. 33. t Tract. de congit. human. condit. cap. 4. num. 12. u Ser. 82. in Cant. num. 8.

a Tract. de diligen. Deo cap. 12. num 34. & Epiſt. 11. num. 3. & ſeqq. b Ibid. num. 25. c Ser. 8. in Cant. num. 1. & 2.

Digitized by Google

novit Filium niſi Pater: *& nemo novit Patrem niſi Filius, aut cui voluerit Filius reuelare*. Pater enim diligit Filium, & ſingulari dilectione amplectitur, ſummus æqualem, æternus coæternum, vnus Vnicum. Sed enim non minori ipſe Pater à Filio affectione aſtingitur, quippè pro cujus amore & moritur, ipſo atteſtante cùm ait: *Vt ſciant omnes quia diligo Patrem, ſurgite eamus*: haud dubium quin ad paſſionem. Illa itaque mutua Gignentis Genitique cognitio pariter & dilectio, quid niſi *oſculum* eſt ſuaviſſimum, ſed ſecretiſſimum? Ego procertò ad tantum & tam ſanctum divini amoris arcanum ne ipſam quidem Angelicam admitti arbitror creaturam. Etenim, Paulo hoc ipſum ſapiente, pax illa exuperat omnem etiam Angelicum ſenſum. Vnde ſi rectè Pater *oſculans*, Filius *oſculatus* accipitur: non erit abs re *oſculum* Spiritum Sanctum intelligi, vtpote qui Patris Filiique imperturbabilis pax ſit, gluten firmum, individuus amor, indiviſibilis vnitas. Porrò (d) cùm ait Joannes: *Deus charitas eſt*: Spiritus Sanctus ſpecialiter charitatis nomine deſignatur. Ipſe eſt amor Patris & Filii, & ſuauitas & vnitas, & oſculum & amplexus, & quidquid amborum commune eſſe poteſt. Nemo tamen me æſtimet (e) charitatem hic accipere qualitatem, vel aliquod accidens: (alioquin in Deo dicerem, quod abſit, eſſe aliquid quod Deus non eſt:) ſed ſubſtantiam illam divinam: quod utique nec nouum nec inſolitum eſt, dicente Joanne: *Deus charitas eſt*. Dicitur ergo rectè & charitas, & Deus, & Dei donum. Itaque charitas dat charitatem, ſubſtantiua accidentalem. Vbi dantem ſignificat, nomen ſubſtantiæ eſt: ubi donum, qualitatis nomen eſt. Hæc eſt lex æterna, creatrix & gubernatrix vniuerſitatis. Siquidem in pondere & menſura & numero per eam facta ſunt vniuerſa, & nihil ſine lege relinquitur: cùm ipſa quoque lex omnium ſine lege non ſit, non tamen alia quàm ſeipſa: qua & ſeipſam etſi non creauit, regit tamen. Cæterùm (f) *ſeruus* & *mercenarius* habent legem, non à Domino, ſed quam ipſi ſibi fecerunt: ille Deum non amando, iſte plùs aliud amando. Habent inquam legem non Domini, ſed ſuam: illi tamen quæ Domini eſt ſubiectam. Et quidem ſuam ſibi quique legem facere potuerunt, non tamen eam incommutabili æternæ legis ordini ſubducere potuerunt. Tunc autem dixerim quemque ſibi feciſſe ſuam legem, quando communi & æternæ legi propriam prætulit voluntatem: peruersè utique volens ſuum imitari Creatorem, ut ſicut ipſe ſibi lex, ſuique juris eſt, jta is quoque ſeipſum regeret, & legem ſibi ſuam faceret voluntatem: graue vtique & importabile iugum ſuper omnes filios Adam, heu inclinans & incuruans ceruices noſtras, adeò ut vita noſtra inferno appropinquaverit. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Quo vtique premor, & penè opprimor, jta ut niſi quia Dominus adiuuit me, paulominùs habitâſſet in inferno anima mea. Sub hoc onere gravatus gemebat Iob cùm dicebat: *Quare me poſuiſti contrarium tibi, & factus ſum mihimetipſi grauis?* Ubi dixit, *factus ſum mihimetipſi grauis*: oſtendit quòd lex ipſe ſibi eſſet, nec alius hoc quàm ſibi ipſe feciſſet. Quod autem loquens Deo, præmiſit, *poſuiſti me contrarium tibi*: Dei ſe tamen non effugiſſe legem indicauit. Hoc quippè ad æternam juſtamquè Dei legem pertinuit, ut qui à Deo noluit ſuauiter regi, pænaliter à ſeipſo regeretur: quiquè ſpontè jugum ſuaue & onus leue charitatis abiecit, propriæ voluntatis onus importabile ſuſtineret inuitus. Miro itaque & juſto modo æterna lex fugitiuum ſuum & poſuit contrarium, & retinuit ſubiectum: dum videlicet nec juſtitiæ pro meritis legem evaſit, nec tamen cum Deo in ſua luce, in ſua requie, in ſua gloria remanſit, ſubiectus poteſtati, & ſubmotus fælicitati. Domine Deus meus cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam? ut abiecta graui ſarcina propriæ voluntatis, ſub leui onere charitatis reſpirem: nec jam *ſeruili* timore coërcear, nec *mercenaria* cupiditate illiciar, ſed agar Spiritu tuo, ſpiritu libertatis quo aguntur filii tui, qui teſtimonium reddat ſpiritui meo, quòd & ego ſim vnus ex filiis, dum eadem mihi lex fuerit quæ & tibi; & ſicut tu es, jta & ipſe ſim in hoc mundo? Hi ſiquidem, qui hoc faciunt quod ait Apoſtolus: *Nemini quidquam debeatis, niſi ut inuicem diligatis*: proculdubio ſicut Deus eſt, & ipſi ſunt in hoc mundo: nec ſerui aut mercenarii ſunt, ſed *filii*.

§. II.

Itaque nec filii ſunt ſine lege: [g] niſi fortè aliquis aliter ſentiat propter hoc quod ſcriptum eſt: *Iuſtis non eſt lex poſita*. Sed ſciendum eſt, quòd alia eſt lex promulgata à ſpiritu ſeruitutis in timore, alia à ſpiritu libertatis data in ſuauitate. Nec ſub illa coguntur eſſe filii, nec ſine iſta eſſe patiuntur. Vis audire quia juſtis non eſt lex poſita? *Non accepiſtis* (ait Apoſtolus) *ſpiritum ſeruitutis iterùm in timore*. Uis audire quòd tamen ſine lege charitatis non ſint? *Sed accepiſtis* (inquit) *ſpiritum adoptionis filiorum*. Denique audi juſtum vtrumque de ſe fatentem, & quòd non ſit ſub lege, nec tamen ſit ſine lege. *Factus ſum* (inquit idem Apoſtolus) *his qui ſub lege erant, quaſi ſub lege eſſem: cùm ipſe non eſſem ſub lege. His qui ſine lege erant, tanquam ſine lege eſſem: cùm ſine lege Dei non eſſem, ſed in lege eſſem Chriſti*. Unde aptè non dicitur, juſti non habent legem, aut juſti ſunt ſine lege: ſed *iuſtis non eſt lex poſita*, hoc eſt, non tanquam inuitis poſita, ſed voluntarijs eò liberaliter data, quò ſuauiter inſpirata. Unde & pulchrè Dominus: *Tollite*, ait, *jugum meum ſuper vos*. Ac ſi diceret: Non impono inuitis, ſed vos tollite ſi vultis. Alioquin non requiem, ſed laborem invenietis animabus veſtris. Bona jtaque eſt lex charitas, & ſuauis, [h] quæ non ſolùm leuiter ſuauiterquè portatur, ſed ſeruorum & mercenariorum leges portabiles ac leues reddit. Quas vtique leges non deſtruit, ſed facit ut impleantur, dicente Domino: *Non veni ſoluere legem, ſed adimplere*. Illam temperat, iſtam ordinat, vtramque leuigat. Nunquam erit charitas ſine timore, ſed caſto: nunquam ſine cupiditate, ſed ordinata. Implet ergo charitas legem *ſerui*, cùm infundit deuotionem: implet & *mercennarii*, cùm

d *Lib. 3. de amore Dei cap. 13. num. 41.* e *Tract. de diligen. Deo cap. 12. num. 35.* f *Ibidem num. 36.*

g *Ibidem cap. 14. num. 37.* h *Ibidem num. 38.*

Digitized by Google

cùm ordinat cupiditatem. Porrò timori permixta devotio ipſum non annullat, ſed caſtificat. Pæna tantùm tollitur, ſine qua eſſe non potuit dum fuit ſeruilis: & timor manet in ſæculum ſæculi caſtus & filialis. Nam quod legitur, *Perfecta charitas foras mittit timorem*: pæna intelligenda eſt, quæ ſervili nunquam deeſt timori, vt diximus: illo ſcilicet genere locutionis, quo ſæpè cauſa ponitur pro effectu. Denique cupiditas tunc rectè à ſuperveniente charitate ordinatur, cùm mala quidem penitùs reſpuuntur, bonis verò meliora præferuntur, nec bona niſi propter meliora appetuntur. Quod cùm plenè per Dei gratiam aſſecutum fuerit, diligetur corpus & vniuerſa corporis bona tantùm propter animam, anima propter Deum, Deus autem propter ſeipſum. Verumtamen quia carnales ſumus [i] & de carnis concupiſcentia naſcimur, neceſſe eſt ut cupiditas noſtra vel amor noſter à carne incipiat: quæ ſi recto ordine dirigitur, quibuſdam ſuis gradibus duce gratia proficiens, ſpiritu tandem conſummabitur: quia *non priùs quod ſpirituale, ſed quod animale, deinde quod ſpirituale*. Et priùs neceſſe eſt portemus imaginem terreſtris, deinde cæleſtis. In *primo* ergo gradu diligit ſeipſum homo propter ſe. Caro quippè eſt, & nihil ſapere valet præter ſe. Cùmquè ſe videt per ſe non poſſe ſubſiſtere, Deum quaſi ſibi neceſſarium incipit per fidem inquirere & diligere. Diligit itaque in *ſecundo* gradu Deum, ſed propter ſe, non propter ipſum. At verò cùm ipſum cæperit occaſione propriæ neceſſitatis colere & frequentare, cogitando, legendo, orando, obediendo: quadam huiuſcemodi familiaritate paulatim ſenſimquè Deus innoteſcit, conſequenter & dulceſcit: & ſic guſtato quàm ſuavis eſt Dominus, tranſit ad *tertium* gradum, ut diligat Deum non jam propter ſe, ſed propter ipſum. Sanè in hoc gradu diu ſtatur: & neſcio ſi à quoquam hominum *quartus* gradus in hac vita perfectè apprehenditur, ut ſe ſcilicet diligat homo tantùm propter Deum. Aſſerant hoc ſi qui experti ſunt: mihi, fateor, impoſſibile videtur. Erit autem proculdubio, cùm introductus fuerit ſeruus bonus & fidelis in gaudium Domini ſui, & inebriabitur ab vbertate domus Dei. Quaſi enim miro quodam modo oblitus ſui, & à ſe penitùs velut deficiens, totus perget in Deum: & deinceps adhærens ei, vnus cum eo ſpiritus erit. Arbitror hoc ſenſiſſe Prophetam cùm diceret: *Introibo in potentias Domini: Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius*. Sciebat profectò cùm introiret in ſpirituales potentias Domini, exutum ſe iri vniuerſis carnis infirmitatibus, ut jam nil de carne haberet cogitare, ſed totus in ſpiritu memoraretur juſtitiæ Dei ſolius. In hac equidem vita [k] *panem lacbrymarum* in ſudore vultus ſui comedit anima militans Deo: poſt exitum verò huius vitæ non paſcitur *pane doloris*, quia jam non erit dolor neque luctus, quoniam priora tranſierunt: ſed amatorio poculo reficietur & inebriabitur, juxta illud: *Et calix meus inebrians quàm preclarus eſt!* Inebriabitur vtique ab vbertate domus Dei, bibens vinum merum & nouum in regno Patris Chriſti. Interim autem anima bibit vinum ſuum *cum lacbrymis in menſura*, donec Rex introducat eam in cellam vinariam, ut ipſam ſibi cellam efficiat, & ordinet in ea charitatem. Illa ſiquidem nunc diligens, ſed non dilectionis fructum percipiens, & in ſolis affectibus ſe exercens, modò dicit: *Vulnerata charitate ego ſum*. Et ad Angelos & ad Sanctos loquitur dicens: *Adiuro vos filiæ Jeruſalem, ſi inveneritis dilectum meum, dicite ei quia amore langueo*. Mirum tamen eſt [l] quomodò amor ſiue charitas languor ſit ſponſæ vel animæ, cùm charitas operiat multitudinem peccatorum. Et cùm Maria Magdalena, *quia multùm dilexit*, ab infeſtatione ſeptem dæmoniorum, id eſt, ſeptem criminalium languore ſanata ſit. Porrò amor languor eſt, dum anima amans deſiderati dilatione torquetur, dum Sponſi ſuſpirat amplexus: ſed *qui ſanat omnes infirmitates tuas* ô anima mea, tuum languorem ſui frutione curabit, quando ſe tibi ad habendum, ad videndum, ad fruendum, facie reuelata præſtabit, & nunquam decæterò ſeparaberis ab oſculo & amplexu illius. *Gaudebit* equidem *Sponſus ſuper ſponſam, & gaudebit ſuper te Deus tuus*. Tunc languoris anguſtiam fructus amoris excludet. Languor enim excidet, ſed non amor: quia *charitas nunquam excidit*. Amor igitur nunc languor eſt, dum cruciatur deſiderio videndi. Erit autem ſatietas, quando jucundabitur vſu deſiderii. Vtendi enim deſiderium tantùm diſtat ab vſu deſiderii, quantùm appetitus à plenitudine voti, & quantùm fames à ſatietate. Sanè Deus ſicut nunc imperfectè *& ex parte cognoſcitur*: [m] ſic etiam imperfectè diligitur. Cognitio enim quam de Deo in præſenti vita habemus, ſi comparetur ad notitiam patriæ, quando revelata facie videbimus Deum, quando videbitur in gloria ſua, quando oſtendet faciem ſuam: ſicut ingreſſus lucis matutinæ per tenuiſſimam rimam, ſi ad meridianum ſplendorem conferatur, quando Sol lucet in virtute ſua: ſic eſt dilectio Dei, quæ in hac peregrinatione habetur, quaſi ſcintilla ignis exigua eſt ad magnum illius amoris ignem, quo juſti cum Seraphim in illa ſuperna Jeruſalem igne charitatis ardebunt. Nunc enim *eſt ignis in Sion*: tunc verò *caminus erit in Jeruſalem*. O amor ſanctus & caſtus! (n) ô dulcis & ſuavis affectio! O pura & defæcata intentio voluntatis, eò certè defæcatior & purior, quo in ea de proprio nil jam admixtum relinquitur: eò ſuauior & dulcior, quò totum divinum eſt quod ſentitur. Sic affici, deificari eſt. Quomodo ſtilla aquæ modica multo infuſa vino, deficere à ſe tota videtur, dum & ſaporem vini induit & colorem: & quomodo ferrum ignitum & candens ignis ſimillimum fit, priſtinâ propriâquè formâ exutum: & quomodo Solis luce perfuſus aër in eandem traſformatur luminis claritatem, adeò ut non tam illuminatus quàm ipſum lumen eſſe videatur. Sic omnem tunc in Sanctis humanam affectionem quodam ineffabili modo neceſſe erit à ſemetipſa liquiſcere, atque in Dei penitùs transfundi voluntatem.

§. III.

Cùm autem in amore Dei erga nos (o) ſint teſte Apoſtolo, *longitudo*, *latitudo*, *ſublimitas*, *& profun-*

i *Ibidem. cap.* 25. *nu.* 39. k *Lib.* 3. *de amore Dei cap.* 31. *nu.* 103.

l *Ibid. cap.* 32. *nu.* 104. m *Ibid. cap.* 33. *nu.* 106. n *Tract. de dilig. Deo cap.* 10. *num.* 28. o *Lib.* 3. *de amore Dei cap.* 33. *num.* 106.

Digitized by Google

fundum; charitati divinæ humana dilectio pro ſuæ inſufficientiæ modulo non ſe coaptat. Deus equidem non ſuperficialiter diligit nos, non ſimulatoriè, non mediocriter: ſed plenè, ſed ſincerè, ſed medullitùs, ut & nos *comprehendere poſſimus cum omnibus Sanctis*, quæ ſint tantæ charitatis altitudo, longitudo, latitudo, & profundum. *Altitudo* eſt excellentia gloriæ, quam *præparavit Deus diligentibus ſe*, cujus æſtimatio *in cor hominis non aſcendit*. *Profunditas* ejus, eſt inclinatio majeſtatis à Patris coæqualitate, exinanitio Filii uſque ad formam ſervi, & uſque ad mortem & ignominiam crucis. *Longitudo* ejus eſt ſine initio, & ſine fine. Dilectio enim ejus nec incipit, nec deſinit, *qui ante mundi conſtitutionem elegit nos in dilecto Filio ſuo*. Et ſicut ſcriptum eſt: *Miſericordia ejus ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes eum*. *Latitudo* ejus eſt ampla & extenſa, & diffuſa in omnem benevolentiæ modum. Ipſe enim *vult omnes homines ſaluos fieri* per ipſum. Proprio enim Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: ipſumquè nobis donans, (teſte Apoſtolo) *nobis donavit omnia in eo*. Sic etiam pari viciſſitudine [p] charitas hominis ſe Divinæ charitati conformi diviſione coaptat. *Alta* eſt, dum æterna & cæleſtia contemplatur. *Profunda* eſt, dum ab homine propter Deum vilitas & abjectio affectatur. *Longa* eſt, dum finaliter perſeverat. *Fides* enim *& ſpes atque ſcientia*, &c. *evacabuntur*: *charitas autem nunquam excidit*. *Lata* eſt, quia læta eſt, quando in delectatione juſtitiæ cor hominis dilatatur. *Lata* eſt, cùm extenderit ſe non ſolùm ad Deum & proximum, ſed etiam amore pio amplectitur inimicum. *Lata* eſt, cujus mandatum latum eſt, dicente Propheta: *Omnis conſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis*. O lata & dilatans charitas, *quàm magna eſt domus* tua, *& ingens locus poſſeſſionis* tuæ! cujus latitudinem & longitudinem & altitudinem & profundum comprehendunt Sancti, ut & nos in eadem ſagena charitatis poſſimus pariter comprehendi. Dilatat itaque charitas in ſanctis tentorium ſuum, ut ſi Deum & proximum dilexerimus, recipiamur in communi exultatione Sanctorum. Quocirca non anguſtemur in viſceribus noſtris (q) non coarctemur intra limites quantulæcunque lætitiæ noſtræ: credamus in Spiritum Sanctum, Sanctam Catholicam Eccleſiam, Sanctorum communionem, ut *imperfectum noſtrum videant oculi tui* Jeſu, & in beneplacito tuo Sanctorum communione noſtra inſufficientia ſuppleatur. Si enim in Sanctis dilexerimus Deum, & ipſi pro ſuorum exigentia meritorum nobis communicabunt beatitudinem apud Deum. Ubi enim in medio diligentium ſe *erit Deus omnia in omnibus*, neceſſe eſt, ut affectus communes gaudiorum communio comitetur. Non ſolùm itaque proximi, ſed tota Chriſti beatitudo, communione amoris & exultationis, atque alieni participatione gaudii, noſtra erit. Quod ergo minus beatitudinis in me habiturus ſum, de beatitudine aliena ſupplebo. Bonum enim, quod in Deo vel in proximo diligam, diligendo faciam meum, ut perfectio gaudii alieni meum ſuppleat defectum. Vis (r) ut familiari exemplo rei hujus faciam fidem? Audi. Videt mater filium ſuum (quem ſuper omnia diligit) Regali unctione ac diademate Imperiali ſceptroquè & infulis auguſtalibus inſignitum: quanta eſt matris dilectio, tanta eſt exultatio ejus. Et ſicut filii honorem & gaudium, atque populares applauſus, omniumquè congratulationem ſibi mater appropriat: ſic in terra viventium unuſquiſque beneficio charitatis omnium beatitudini coexultat. O communio charitatis, ô dulcedo amoris, ô ſecuritas, ô requies, ô ſabbatum delicatum, ô æternæ felicitatis introitus, quàm precioſiorem omnibus theſauris, deſiderabiliorem omnibus divitiis, elegantiorem omnibus regnis operatur *charitas de puro corde & bona conſcientia, & fide non ficta*! Quis mihi dabit hoc amatorio poculo inebriari, hoc lethargo ſopiri, ut totus à corde meo mortuus, totus à me translatus in amorem Dei & proximi, inter has duas ſortes, *in pace in idipſum dormiam & requieſcam*? Quis me ſanctæ illi communioni adſcribet, ubi jucunditas Angelorum transfunditur in omnes, & ab omnibus refundetur in Deum? *Eritquè Deus omnia in omnibus*, ut ſit ipſe univerſis diligentibus eum, amor, vita, pax, gaudium, quies, claritas, ſecuritas, & jubilatio, ſatietas omnium deſideriorum æterna & conſummata gloriæ beatitudo. *Jam* ergo benedictionem expectemus in fine (s) quando aperiet manum ſuam, & implebit omne animal benedictione. Nam in benedictione ſunt præmia. In benedictione tota complebitur gratia ſanctificationis, quando jam in domum tranſibimus non manufactam æternam in cælis. Ipſa eſt quæ conſtruitur vivis ex lapidibus, Angelis ſcilicet & hominibus. Simul enim ædificatio & dedicatio ipſa complebitur. Diſiuncta nimirùm ligna & lapides domum non faciunt, nec in eis habitare quis poteſt. Sicut verò ſola conjunctio domum facit: ſic cæleſtium Spirituum perfecta unitas, ſine ulla ſibi diviſione connexa integram & congruam Deo reddit habitationem, quam ineffabiliter beatificat inhabitans gloria majeſtatis. Quis enim ſic ſciret univerſa Regum conſilia, aut quis eorum omnia dicta vel facta ſic noſſet, quomodo palatii ligna & lapides, ſi non deeſſet illis intelligentiæ ſenſus? Itaque cæleſtis illius Curiæ lapides vivi ac rationabiles divinis interſunt conſiliis, & Trinitatis myſteria norunt, audiuntquè verba ineffabilia quæ non licet homini loqui. *Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Quantò enim plùs vident, plùs intelligunt, plùs agnoſcunt: tantò plùs diligunt, tantò magis laudant, tantò ampliùs admirantur. Verùm (t) quia cohærere quidem ſibi domum illam & perfectè connexam eſſe jam diximus, ſupereſt ut juncturam & connexionem ipſam aliquatenùs exprimamus. Legimus in Eſaia: *Glutino bonum eſt*. Duplici ſibi igitur cohærent lapides illi glutino, *cognitionis* ſcilicet plenæ, & perfectæ *dilectionis*. Tantò ſiquidem majori ad ſe invicem dilectione copulantur, quantò ipſi charitati quæ Deus eſt, viciniores aſſiſtunt. Sed nec ulla ſeparare eos ab invicem ſuſpicio poteſt, ubi nihil omninò quod in altero ſit, alterum latere patitur penetrans omnia radius veritatis. Quoniam enim *qui adhæret*

p *Ibidem num.* 107. q *Ibidem num.* 108. r *Ibidem num.* 109.

s *Ser.* 1. *in dedicat. Eccl. num.* 6. t *Ibidem num.* 7.

Digitized by Google

ret Deo, *unus ſpiritus eſt cum eo*: nihil dubium eſt, quin perfectè adhærentes ei beati Spiritus cum eo pariter & in eo penetrent univerſa. Nos quoque pro viribus inhæreamus Deo, (u) quia bonum eſt illi adhærere. Adhæreat tibi Domine Jeſu anima mea:& ita tibi adhæreat,ut à te eam recedere nunquã permittas, ſed ad te quàm citiùs conſolandam perducas. Cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT III.

De origine Amoris, & de ejus progreſſu, fortitudine, & inſatiabilitate.

Fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio. *Cant.* 8.

1. *Oſtenditur, Amorem caſtum homini naturaliter inditum eſſe, ſed vitio carnis corruptum degeneràſſe. Agitur de ortu & profectu amoris per ſuccedentes ſibi ætates hominis uſque ad ſenectam uberem. Homo repræſentat in ſe quandam Trinitatis ſimilitudinem, per memoriam ſcilicet, rationem, & voluntatem.* 2. *Oſtenditur, Amorem ſanctum præ omnibus virtutibus eſſe fortem & inſuperabilem. Amor eſt virtus quaſi omnipotens. Agitur de differentia amoris & charitatis: nec non de elogiis & effectibus charitatis.* 3. *Oſtenditur, caſtum Amorem eſſe inſatiabilem, nec contentum quieſcere niſi quod amat poſſideat. Deus non poteſt perfectè amari ab eo, qui non contemnit mundum. Sublimis gradus amoris non eſt diutinus & ſtabilis in hac vita. Viſitatio divina licet delectat animam, moleſtat tamen viciſſitudo. Anima devota omne ſolatium hujus ſæculi eſt faſtidioſum, præterquàm divinum. Amor caſtus nulla impoſſibilitate frænatur.*

§. I.

ARs eſt artium ars amoris,(a) cujus magiſterium ipſa ſibi retinuit natura,& Deus auctor naturæ. Ipſe enim amor à Creatore inditus (niſi naturalis ejus ingenuitas adulterinis aliquibus affectibus præpedita fuerit) ſe docet, ſed docibiles ſui, docibiles Dei. Eſt quippe amor vis animæ naturali quodam pondere ferens eam in locum vel finem ſuum. Omnis enim creatura ſive ſpiritualis ſive corporea, & certum habet locum quò naturaliter fertur, & naturale quoddam pondus quod fertur: pondus enim (ut ait quidam verè Philoſophus) non ſemper fert ad ima, ignem ſurſùm, aquam deorſùm, & ſic & de cæteris. Nam & hominem agit pondus ſuum naturaliter ſpiritum ferens ſurſùm, corpus deorſùm, unumquodque in locum vel finem ſuum. Quis enim corporis locus? *Terra* (inquit Dominus Deus) *es*, & *in terram ibis*. De ſpiritu verò in libro ſapientiæ: *Et revertetur*, inquit, *ſpiritus ad eum qui creavit eum*. Vide hominem diſſolutum, quomodò totus pondere ſuo fertur in locum ſuum: cùm res benè & ordine ſuo procedit, ſpiritus redit ad Deum, qui creavit eum: corpus ad terram, nec in terram ſolùm, ſed in elementa ex quibus compactum & formatum erat. Cùm enim quiddam in eo *terra*, quiddam *aqua*, & quiddam *aër* ſibi vendicet; cùm naturalis compactionis naturalis ſit diſſolutio, pondere ſuo uuumquodque recurrit ad ſuum elementum, & tunc plena facta eſt diſſolutio, cùm horum omnium in locum ſuum facta fuerit reſtitutio. Quæ utrum corruptio, vel putredo, & non potiùs (ut dictum eſt) reſolutio vocanda ſit, judicet qui vult. Et cùm horum nihil à naturæ ſuæ tramite aberret, ſola miſera anima & degener ſpiritus cùm per ſe naturaliter contendat, peccati vitio corrupta neſcit vel difficilè diſcit ad ſuum redire principium. Naturali quidem pondere ſuo ſemper eò impellitur cùm beatitudinem deſiderat, beatitudinem ſomniat nonniſi beatus eſſe quærit. Beatus autem ille & non alius, cujus eſt Dominus Deus ejus: ſed beatitudinem quærens non in regione ſua, nec in via ſua, longè aberrat à naturali intentione ſua. Ideoquè amiſſa doctrina ſua naturali, opus jam habet doctore homine qui de beatitudine, quæ naturaliter quæritur, amanda doceat, admonendo ubi & quo & in qua regione & qua via quæratur. Amor ergo, ut dictum eſt, (b) ab Auctore naturæ naturaliter eſt animæ humanæ inditus: ſed poſtquam legem Dei amiſit, ab homine eſt docendus. Non eſt autem docendus ut ſit tanquam qui non ſit, ſed ut purgetur, & quomodo purgetur: & ut proficiat, & & quomodo proficiat, ut ſolidetur, & quomodo ſolidetur, docendus eſt. Vnde acturi de amore [c] prout dederit ipſe cujus amori operis ipſius ſudat intentio, primùm quaſi à primordiis ipſius narrationis ſeriem inchoantes, quaſi per ſuccedentes ſibi ætates profectuum ejus proceſſum ordiamur, uſque ad ſenectam uberem, quæ non eſt plena ſenilis doloris, ſed plena miſericordiæ uberis. Sicut enim ſecundùm ætatum incrementum vel decrementum puer mutatur in juvenem, juvenis in virum, vir in ſenem, ſecundùm qualitatum mutationes, etiam ætatum nomina mutantes: ſic ſecundùm virtutum profectum voluntas creſcit in amorem, amor in charitatem, charitas in ſapientiam. Nec debet latere de Amore, de quo agimus, quibus ortus ſit natalibus, quâ nobilitatis lineâ inſignitus habeatur, vel quo oriundus loco. Primus igitur ejus *nativitatis locus* Deus eſt. Ibi natus, ibi alitus, ibi provectus, ibi civis eſt non advena, ſed indigena: à Deo enim ſolo amor datur, & in ipſo manet, quia nulli niſi ipſi & propter ipſum debetur. Porrò ſi de *natalibus ejus* agitur, ſciendum eſt quòd cùm Trinitas Deus hominem crearet ad imaginem ſuam, quandam in eo formavit trinitatis ſimilitudinem, in qua & imago Trinitatis creatricis reluceret: & per quam nouus ille mundi incola, ſimili naturaliter ad ſimile recurrente principio ſuo, Creatori ſuo indiſſolubiliter inhæreret, ſi vellet: ne multiplici creaturarum varietate illecta, abſtracta, diſtracta, creata illa trinitas inferior à ſumma Trinitatis creatricis unitate recederet. Etenim cùm in faciem novi hominis ſpiraculum vitæ, *ſpiritualem* vim, id eſt, intellectualem, quod ſonat ſpiratio & ſpiraculum; & *vitalem*, id eſt, animalem, quod ſonat nomen vitæ, infudit, & infundendo creavit: in ejus quaſi quadam arce vim memo-

u *Ser. 3. in ult. Cœna. num. 24.* a *Lib. 2. de Amore Dei. cap. 1. n. 1.* b *Ibidem num. 2.* c *Ibidem cap. 2. num. 3.*

Digitized by Google

memorialem collocavit, ut Creatoris ſemper potentiam & bonitatem memoraret: ſtatimquè & ſine aliquo moræ interſtitio, Memoria de ſe genuit Rationem: & memoria & ratio de ſe protulerunt Voluntatem. Memoria quippe habet & continet quò tendendum ſit, Ratio quid tenendum ſit, Voluntas pertendit. Et hæc tria unum quidem ſunt, ſed tres illæ efficaciæ, ſicut in illa ſumma Trinitate una eſt ſubſtantia, tres perſonæ. In qua Trinitate ſicut Pater eſt genitor, Filius genitus, & ab utroque Spiritus Sanctus procedens: ſic ex memoria ratio gignitur, ex memoria & ratione voluntas procedit. Ut ergo Deo inhæreret creata in homine rationalis anima, memoriam ſibi vendicat Pater, rationem Filius, voluntatem ab utroque procedentem, ab utroque procedens Spiritus Sanctus. Ecce liquet quibus ſit orta natalibus Volũtas [d] cujus nativitatis ſit, cujus adoptionis, cujus dignitatis, cujus nobilitatis. Quæ cùm præveniente & cooperante gratia, Spiritui ipſi Sancto (qui Patris & Filii amor eſt & voluntas) bono ſui aſſenſu incipit inhærere, tunc vehementer incipit velle quod Deus vult, & quod volendum memoria ſuggerit & ratio: & vehementer volendo efficitur amor. Nihil enim aliud eſt Amor quàm vehemens in bono voluntas: per ſe enim voluntas ſimplex eſt affectus, ſic anima rationali indutus, ut ſit capax tam boni quàm mali, bono replendus cùm adjuuatur à gratia; malo, cùm ſibi dimiſſus deficit in ſemetipſo. Ne enim à Creatore aliquid animæ deeſſet humanæ, libera in utramvis partem data eſt ei voluntas: quæ cùm adjuvanti concordat gratiæ, virtutis accipit profectum & nomen, & amor efficitur: cùm ſibi dimiſſa ſeipſâ ſecundùm ſeipſam frui vult, ſui in ſeipſa patitur defectum; & quot habet vitia, tot vitiorum ſortitur nomina, cupiditatis, avaritiæ, luxuriæ, & alia hujuſmodi. Primo itaque profectu ſuo voluntas [e] quaſi in Pythagoricæ literæ bivio libera conſtituta, ſi ſecundùm dignitatem naturalium ſuorum erigitur in amorem, ſecundùm naturalem virtutum ſuarum ordinem de amore (ut dictum eſt) in charitatem, de charitate proficit in ſapientiam. Sin autem, nullo ordine ſui, juſta tamen ordinatione Dei, præcipiti acta ruinâ, tenebris confuſionis obruta ſepelitur in inferno vitiorum, niſi à gratia ei fuerit ſubventum. Si verò in imo inferni relicta ſurſùm cæperit greſſum attollere, & gratiam ſequens deducentem & enitentem, & adulta fuerit in amorem, jam in juuentutis conſtituta fortitudine à ſpiritu timoris (quo hactenùs ut puer timebat pænam) in ſpiritum pietatis incipit proficere, in eum à quo incipit jam novam guſtare gratiam, piè jam incipiens amare Deum & colere, de quo ſcriptum eſt: *Pietas eſt cultus Dei*. Quid ſit pietas quæris? [f] Vacare conſiderationi. Dicas forſitan in hoc diſſentire me ab illo, qui pietatem definivit cultum Dei? Non eſt ita. Si benè conſideras, illius ſenſum meis expreſſi verbis, etſi tamen ex parte. Quid tam pertinens ad cultum Dei, quàm quod ipſe hortatur in Pſalmo: *Vacate & videte quoniam ego ſum Deus?* Quod ſanè in partibus conſiderationis præcipuum eſt. Hæc eſt quæ in proſperis adverſa præſentit, in adverſis non ſentit: quorum alterum fortitudinis, alterum prudentiæ eſt. Hîc ergo juuenis non ætatis, ſed virtutis [g] naturalem fortitudinem exerat & virtutem, nec juuentutis (licet à ratione ea vereatur corrumpere) naturalia perdat incentiva.

§. II.

Fortis eſt ut mors dilectio. Cant. 8.

En ad manum eſt fortitudo amoris quam quærimus, [h] cui reſiſtere nemo eſt qui poſſit. Omnia ſibi ſubiicit, omnia ſuis profectibus ſervire cogit. Inimicos amando ſuperat, & ſibi amicos efficit vel invitos. Nam etſi habeat æmulos, inimicos omninò non habet. Nullum enim inimicum habere poteſt, qui nulli novit inimicari. Sicut enim amicitia nonniſi duorum amicorum eſt: ſic inimicitia nonniſi duorum inimicorum eſt. Qui enim odit diligentem ſe, non tam inimicus dicendus eſt quàm iniquus. Sola enim charitas eſt, quæ in adverſis non deficit: quia *patiens eſt*. Quæ injurias non rependit: quia *benigna eſt*. Quam felicitas aliena non cruciat: quia *non æmulatur*. Quam conſcientia mala non pungit: quia *non agit perperam*. Quæ in honore non extollitur: quia *non inflatur*. Quæ in abiectione non confunditur: quia *non eſt ambitioſa*. Quam cupiditas non coarctat: quia *non quærit quæ ſua ſunt*. Quã contumeliæ non provocant: quia *non irritatur*. Quam ſiniſtræ ſuſpiciones non fædant: quia *non cogitat malum*. Quam aliena mala non lętificant: quia *non gaudet iniquitate*. Quam errores non cæcant: quia *congaudet veritati*. Quam perſecutiones non frangunt: quia *omnia ſuffert*. Quam perfidia non indurat: quia *omnia credit*. Quam deſperatio non abſorbet: qnia *omnia ſperat*. Quam mortis ſeperatio non intercidit: quia *non excidit*. Quid mirum ſi morte non vincitur, [i] quæ *fortis eſt ut mors*: imò fortior morte eſt charitas, quæ ipſam quoque mortem mori coëgit in morte Redemptoris noſtri? Denique vis amoris ratione non compeſcitur: quia teſte Apoſtolo, *ſupereminet ſcientiæ*. Majeſtate non terretur: quia *foràs mittit timorem*. Miſeriis non reprimitur: quia *in infirmitate perficitur*. Prorsùs virtus omnipotens charitas eſt, quæ ipſas miſerias facit potentes, dum convertit ea in adjutorium, quæ parata ſunt ad nocendum. Quâ ſuffulti ſancti milites Chriſti, impavidi & certi de victoria in mediis periculis incedunt tutiſſimi, nec dæmonem, nec hominem metuentes. Hinc Paulus periculis plurimis enumeratis [k] quibus inclytè triumphaverat, triumphi cauſam adjungit, dicens: *Et in his omnibus ſuperamus propter illum, qui dilexit nos*. Securus inter frendentiũ undiq; hoſtium fulgurantes haſtas, & circumvolantia ſpicula cum charitate dormit, quę ſola potens eſt *ignita nequiſſimi tela extinguere*. Quippè *peccatorũ multitudinem operit*, & tentationum muſcis prævalebit. Prævalet & ſubiicit illum Iebuſæum populum, cæteroſquè Chananitidæ prolis *ſervire facit in tributo*. Et in materia exercendæ virtutis, majoris profectò potentiæ eſt, erectum hoſtem deiicere, quàm conantem reprimere. Charitatis proprium eſt, tentationes non perimere ne inſurgant: ſed cùm ſurrexerint ſternere ut non procedant. Itaque non

Rrr tam

d *Ibidem num.* 4. e *Ibidem num.* 5. f *Lib.* 1. *de conſiderat. ad Eugen. Papam. cap.* 7. *num.* 8.

g *Libr.* 2. *de Amore Dei. cap.* 2. *num.* 5. h *Libr.* 3. *de Amore Dei. cap.* 1. *num.* 1. i *Ibidem num.* 2. k *Ibidem num.* 3.

Digitized by Google

tam virtus potens, quàm virtutum potentia dicenda eſt, eò quòd ab illa omnes aliæ accipiant, ut verè virtutes ſint. Hæc eſt vita fidei, ſpei robur, & omnium intima vis & medulla virtutum. Hæc eſt quæ vitam ordinat, affectus inflammat, informat actus, exceſſus corrigit, mores componit, valens ad omnia, & omnibus prævalens: quæ ipſam quoque Dei Omnipotentiam quodammodò reddit impotentem. Nonne hæc eſt [l] quæ in Moyſe divinæ juſtitiæ & potentiæ obſtans, prævaluit in fortitudine? *Dimitte me* (inquit Dominus) *ut iraſcatur furor meus contra populum iſtum*. Audi, *dimitte*, & Dominum teneri non dubites: nec aliunde, quàm amoris fortitudine. Quæris cujus? Illius utique ſervi fidelis, qui in populum majorem major fieri, & glorioſior eſſe renuit: nec carnali ut aſſolet devictus affectu, ſed ne in Dei gloriam rueretur venenatis ſpiculis blaphemorũ. *Ne quæſo* (ait Moyſes) *dicant Ægyptii: Callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus*, nec potuit in terram introducere quam promiſit. Quidni ceſſerit juſtitia, ceſſerit potentia, ubi charitas de corde puro non tam rogabat, quàm urgebat? Charitas igitur ſua fortitudine extentam Dei manum, ne feriat, continet, Satanam ſub pedibus conterit, *& ſuper inimicorum capita carbones congerit*, potens non ſolummodò *adversùs carnem & ſanguinem, ſed adversùs principatus & poteſtates tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ,in cæleſtibus*. In adverſis fortis, ſed fortior in proſperis. Solus enim eſt amor Chriſti, qui ridentis & irridentis fortunæ impuræ blanditias ſpernit & conſpuit, ſapore dulciori delectatus: cujus reſpectu omnis dulcedo amara eſt, omnis jucunditas mæror eſt,omne pulchrum eſt fœdum, omne ſuave eſt moleſtum. Sciendum autem eſt [m] quòd inter amorem & charitatem talis eſt differentia, qualis inter genus & ſpeciem. Eſt quidam amor bonus, & eſt quidam amor malus, & eſt amor mediocris. Amor *bonus* ipſa charitas eſt, qua diligimus Dominum Deum ſupra nos, & ſupra omne quod eſt; & proximum noſtrum tanquam noſmetipſos. Amor *malus* eſt charitatis inimicus, utpotè cænoſus,lubricus & fornicarius. Iſti duo amores contrariorum & oppoſitorum inter ſe habitudinem ſortiuntur: unus meritum, alius ſuo poſſeſſori acquirit ſupplicium: alius pænam, alius gloriam: alius mortem, alius vitam: alius paradiſum, alius infernum: alius Deum, alius diabolum. Amor *mediocris* eſt, qui nec charitati connectitur, nec amore cænoſo fœdatur: ſicut eſt amor filiorum,parentum & cognatorum, & aliarum rerum quæ juſtè & ſine periculo poſſidentur. Nos ergo, Fratres, [n] qui à Chriſto Chriſtiani vocamur & ſumus, ſpretis omnibus terrenis, tranſitoriis atque caducis cum totis amatoribus cæcis, illi ſoli adhærere cupientes, in fraterna charitate fundemur, ut illius mereamur vocari & eſſe diſcipuli, qui Apoſtolis ſuis & nobis per ipſos mandavit, dicens: *In hoc cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinvicem*. In hoc enim diſcernuntur filii lucis à filiis tenebrarum, diſcipuli Chriſti à diſcipulis diaboli, ſi gremium charitatis invicem & ad omnes extendunt. Extra ſinum amoris, nullum valet relinquere charitas: omnia complectitur, & continet univerſa: atque ſe erogat cunctis communem. Charitas eſt affectio mentis, brachiis amoris Chriſtum aſtringens. Charitas eſt amor immenſus, cælum terramquè complectens. Charitas eſt invincibilis amor, qui nunquam minis vel ſuppliciis cedere novit. Charitas eſt indiſſolubile vinculum amoris & pacis. Charitas eſt contemptus mundi, & amor Dei. Charitas regina virtutum ad nullius vitii pavet occurſum, dotata Sanguinis Chriſti cenſu, in fronte vexillum bajulans Crucis, cunctos adverſarios in fugam convertit; nec eſt qui poſſit reſiſtere viribus ejus. Huic nil mali accidere poteſt, ſed ſemper & ubique manet ſecura. Hæc eſt charitas arma & ſcutum, quod rogat Propheta David in certamen poſitus Dominum accipere,cùm dicit: *Apprehende arma & ſcutum, & exurge in adjutorium mihi*. Iſto ſcuto ſe gaudebat protectum fuiſſe idem Propheta cùm dicebat: *Domine ut ſcuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos*. Quicunque tali clypeo protectus fuerit, hoſtium cuneos penetrabit ſecurus. Iſta charitas eſt lapis adamantinus qui frangi non poteſt: & cuncta frangentia frangit. Iſta Charitas eſt fortis armatus, qui inimicum ſua virtute proſternit: & hoſtem ſuum nequiſſimum cum omni exercitu ſuo, gladio utraque parte acuto perimit & occidit. Hæc eſt amica Regis æterni, quæ non timet intrare ad eum confidenter, intrare lectulum Salamonis: & quieſcere dedignatur,niſi ſuper pectore Chriſti.Ideo ait ſponſa: [o] Non quieſco, niſi *oſculetur me oſculo oris ſui*. Gratias de oſculo pedum, gratias & de oſculo manûs: ſed ſi cura eſt illi ulla de me, *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Non ſum ingrata, ſed amo. Accepi, fateor, meritis potiora, ſed prorsùs inferiora votis. Deſiderio feror, non ratione. Ne quæſo cauſemini præſumptionem ubi affectio urget. Pudor ſanè reclamat, ſed ſuperat amor. Nec ignoro quòd honor Regis judicium diligit: ſed præceps amor nec judicium præſtolatur, nec conſilio temperatur, nec pudore frænatur, nec rationi ſubiicitur. Rogo, ſupplico, flagito: *Oſculetur me oſculo oris ſui*.

§. III.

Qui edunt me,adhuc eſurient: & qui bibunt me,adhuc ſitient. Eccleſiaſt. 24.

Nunc jam [p] ad amoris inſatiabilitatem accedamus. Sanè amoris fortitudinem illa efficit dulcedo, quam ſentit, cujus tantillo guſtu facilè Deum videns anima, cuncta contemnit, qui niſi in hujus mundi contemptu non poteſt amari: ſciens dilectum invenire priùs non poſſe, quàm prætereuntis mundi figuram quodam deſpectu pertranſierit. Hinc ſe in ſe totam perſtringens,non tantùm aſcenſionis gradibus vel paſſibus utitur,ſed inopinatis raptibus vel exceſſibus fertur, volans non vadens in illa ſublima ſecreta cæleſtium. Vnde & Paulus non in tertium cælum ſe aſcendiſſe, ſed raptum fuiſſe perhibet: vbi ſic afficitur eo quaſi igni de Altari, dum animus divino inebriatus amore obliviſcitur omnium, & totus pergit in Deum, guſtans illud quod nemo novit niſi qui acci-

l *Ibidem num.* 4. & 5. m *Ser.* 5. *in ult. Cæna Dom. num.* 32. n *Ibidem num.* 35.

o *Ser.* 9. *in Cant. num.* 2. p *Lib.* 3. *de Amore Dei. cap.* 2. *nu.* 6.

Digitized by Google

accipit. At quoties illam felicitatem percipiat, iſtam neſciat miſeriam neceſſe eſt: quæ utique ſimul eſſe non poſſunt. Ad hunc autem amoris gradum [q] etſi mortalibus interdum pervenire detur, diu tamen in eo ſtare anima prohibetur, donec corruptibilibus exuta exuuiis liberè evaſerit in libertatem gloriæ filiorum Dei. Nititur autem & trahitur illius deſiderio faciei, quam juxta Prophetam Pater ut adamantem poſuit, ut ferrea quæque corda attrahere poſſit. Tractus iſte etſi ſuavem quandam habeat violentiam, magis tamen mortalitatis impotentiam notat, quæ mole gravata miſera anima ſæpè à ſuo volatu decidere cogitur, & deficere à conatu. Habent quidem amatorii ſpiritus corporis corruptione diſtenti, crebram de Dei viſitatione lætitiam, ſed nullam copiam: dum nec plena eſſe ſinitur, nec moroſa. Unde & quodam jucundo joco interim ludere videtur cum filiis hominum, à quibus dum teneri putatur, è manibus labitur; inſectatus ſe patitur comprehendi, & diſparens rursùs non videtur, donec denuò lachrymis & precibus vocatus revertatur: & ita licet delectet viſitatio, moleſtat tamen viciſſitudo. Sed quanto putas ſtupore perfunditur anima ſubtractâ illâ dulcedine, & ad hos ſenſuum laqueos captiva retracta? Nonne quaſi de prima patria Spirituum pulſa in vallem corporum, in aliud quoddam ignotum ſæculum ſibi cecidiſſe videtur, longè diſſimile priori; in quo charitas friget, ſenſualitas regnat, caligat oculus mentis, & ſenſus viget corporis? Mæret tunc, ex alto ſuſpiria trahens, inde miſera, unde beata efficitur. Nam quantò gratiora fuerat experta, tantò moleſtiùs fert ea ſibi eſſe ſubtracta. Subtractio enim rei amatæ, augmentatio deſiderii eſt. Et quod ardentiùs optas, tantò cares ægriùs. Et hic eſt languor amoris, qui non eſt aliud niſi tædium impatientis deſiderii, quo neceſſe eſt affici mentem vehementer amantis, abſente, quem amat. Fruſtra, ni fallor, [r] ſic languentis animæ conatur quis exteriori ſolatio lenire dolorem, & mærorem temperare: cùm de intùs curari oporteat dulce vulnus amoris. Nullo proinde humano ſolatio mitigatur ſecreti doloris ſacra amaritudo, cùm, ſublato interiori dulcoris guſtu, nil prodit exteriùs conſolari: imò ſecundùm Beati Job ſententiam, *Omnes conſolatores reputat oneroſos*. Senſit hoc qui dixit: *Renuit conſolari anima mea: memor fui Dei, & delectatus ſum*. Felix triſtitia, quæ non de creatura, ſed de Creatore concipitur; quæ nulla præſentis vitæ luget incommoda. Dignum planè eſt, ut Deum totius conſolationis habeat conſolatorem, quæ rerum fluentium qualibet affluentia renuit conſolari. Non eſt gratia citra Deum, unde poſſit ſolatium capere, quæ præter illum nil didicit amare. Habeant alii vana ſolatia ſua, quibus dicitur: *Uæ vobis divitibus, qui habetis conſolationem veſtram*. Sibi ſolus conſolator eſt, qui & inhabitator charitatis Deus: qui etſi juſtis nunquam deſit ad meritum, plerumque tamen ad ſolatium abeſt. Illud utilius, iſtud jucundius eſt. Habetur quidem ſed latet, dum ſenſum cordis minimè tangit illa ſuavitas habita, ſed abdita. *Moram autem faciente*, quem deſiderat, non jam cum fatuis virginibus dormitat vel dormit, ſed crebris ſuccenſa ſuſpiriis & gemitibus excitata, non valet ultra diſſimulare triſtitiam, nec ignem abſcondere, qui triſte pectus adurit. Non jam deliberat, non conſulit rationem, non verecundatur, modum ignorat & ordinem; id omninò & ſolummodò ſatagente animo, quomodò redeat præſentata dulcedo, cujus quantamlibet feſtinationem reputat tarditatem. Amor Dei non capit de impoſſibilitate ſolatium. Omne enim deſiderium tunc ſolet ratione mitigari, cùm deſideratum impoſſibile ſit haberi. Amoris tamen violentia nullâ impoſſibilitate frænatur. Nam etſi animam terrena inhabitatione preſſam & immerſam luto, illa felicitate ex integro frui omninò impoſſibile omni homini conſtet; nullum tamen ſic amanti hæc impoſſibilitas præbet ſolatium, quominùs ardeat & æſtuet habere quod optat. Quo tamen deſiderio etſi ratio excedatur, non offenditur Deus, qui ſimile quiddam videtur innuiſſe præcepto ſequenti: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex omni mente tua*. Quod tamen in hac vita mortali, vel potiùs morte vitali, à nemine poſſe impleri tam rationibus quàm authoritatibus conſtat. Ab omni tamen homine debere optari nemo eſt qui ambigat. Unde in juſti deſcriptione dicitur: *In mandatis ejus volet nimis*. Uelle nimis, eſt plus velle quàm poſſe. Quo ſenſu & ego dictum puto: *Adoleſcentulæ dilexerunt te nimis*. Quid enim *nimis*, niſi ſupra poſſe & vires? Infinitus quippè & immenſus eſt Deus, in quem ſic tendit amor eorum, ut nullus poſſit eſſe finis vel menſura amoris. Amat ergo ſic amans anima, etſi nimis poſſe ſuo, minus tamen velle ſuo: nec capit de hac impoſſibilitate ſolatium, ſed potiùs deſiderii incrementum. *Concupivit* (ait Propheta) *anima mea deſiderare juſtificationes tuas*. Nec potuit ſatiari deſiderio qui non viſa deſiderare concupivit. Fames enim animæ deſiderium eſt. Sic verè Domini amans anima amore non ſatiatur. Quia Deus amor eſt, quem qui amat, amorem amat. Amare autem amorem circulum facit, ut nullus finis ſit amoris. O quàm vehementiſſimo dilectionis affectu [s] beata illa mulier diligebat Chriſtum Regem! *Domine* (inquit) *ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi ubi poſuiſti eum, & ego eum tollam*. Quem *eum* Maria? Cùm de nullo feceris mentionem: ad quem relationem facis? Putaſne quòd in omnibus cordibus verſetur ita memoria dilecti tui, ſicut & in conſiſtorio cordis tui? *Et ego*, inquit, *eum tollam*. Mira res! Hominem perfectæ ætatis, virum cujus corpori vix centum libræ ſufficiunt unguentorum, tenerrima mulier portabis & tolles? Ardens & affecta locutio, quæ de puritatis amore refuſa, promittit quod implere non poteſt: nihil enim amanti difficile eſſe videtur. Videtis igitur (t) quemadmodùm inſuperabilis eſt charitas, omnia ſuperans: ita & inſatiabilis eſt, omnia vorans, & ex copia parit inopiam, dum ex prægustatis quidem delitiis ampliùs tamen in deſideriis exardeſcit. Quæ etſi dentur ad plenitudinem, nunquam tamen ad ſatietatem. *Qui edunt me* (ait Dominus) *adhuc eſurient*. Utique (u) propter ſaporis dulcedinem hoc dicebat, qui ſemel guſtatus magis excitat appetitum. O Deus bone (x) quem amare edere eſt, quomodò amantes te ſic reficia

q *Ibidem num. 7.* r *Ibidem num. 8. & 9.*

s *Ser. de S. Mar. Magdal. num. 11.* t *Libr. 3. de Amore Dei. cap. 2. n. 10.* u *Ser. 3. ſuper Miſſus n. 6.* x *Lib. 3. de Amore Dei. cap. 2. n. 10.*

Digitized by Google

ficis, ut magis eſuriant, niſi quia tu ſimul cibus es & eſuries? Et qui te non guſtaverit, te prorsùs eſurire neſcit. Aut ſi guſtavit (y) & dulce non ſapuit, ſanum non habet palatum. Ipſa quippè Dei eſt Sapientia, quæ ait: *Qui comedit me, adhuc eſuriet: & qui bibit me, adhuc ſitiet*. Sed quomodò poteſt eſurire vel ſitire Chriſtum, plenus quotidiè ſiliquis porcorum? Non poteſt bibere ſimul calicem Chriſti, & calicem dæmoniorum. Calix dæmoniorum ſuperbia eſt: calix dæmoniorum detractio & invidia eſt: calix dæmoniorum crapula & ebrietas eſt. Quæ cùm impleverint vel mentem vel ventrem ſuum, Chriſtus in eo non inueniet locum. Diſcipulis autem Chriſti amatoribus charitatis (z) dabitur ipſa multitudo dulcedinis, divitiæ æternæ beatitudinis, gaudia æternæ felicitatis. Quæ gaudia ipſe nobis largiri dignetur, qui in Trinitate perfecta regnat & vivit Deus benedictus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT. IV.

De duplici proprietate amoris, & de ejus triplici effectu.

Manete in dilectione mea. *Joan.* 15.

1. *Oſtenditur liberalitas Dei, qua excitat nos ut eum* inceſſanter *diligamus. Omnia tum proſpera tum adverſa, & omnes creaturæ ſunt nobis calcaria ad diligendum Deum. Duritia hominis non liqueſcens beneficiis, molleſcit flagellis ad amorem Dei. Quæritur cur juſti exerceantur adverſis? Docemur ex creaturis eliciendum eſſe amorem Dei. Amor comparatur oculo caſto.* 2. *Oſtenditur, glutinum amoris tripliciter linire virum virtutis, ut & ſibi, & proximo, & Deo* inſeparabiliter *cohæreat ex corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Docemur, charitatem ſemel habitam amitti poſſe. Triplex eſt effectus amoris, quo cor humanum emollitur, dilatatur, & purgatur. Agitur de duplici lingua Dei & animæ, & de mutua confabulatione utriuſque.* 3. *Oſtenditur qualinam amore diligat nos Deus. Docemur, per amorem nos effici unum ſpiritum cum Deo. Solus amor comprehendit Deum incomprehenſibilem. Deus ſolus propter ſeipſum amandus eſt à nobis.*

§. I.

HAbes in præmiſſis [a] quòd charitas & *inſuperabiliter* pugnat, & *inſatiabiliter* guſtat. Nunc ad inveſtiganda reliqua [b] ſtylus percurrat, quantùm ad tam digna aditum aperire dignabitur in dulcedine ſua pauperi Deus. Solet tamen in his faciliùs patere ingreſſus piè pulſantibus, quàm ſubtiliter perſcrutantibus. Pulſat qui affectat, qui orat, & pulſantibus aperitur. Non enim ambigendum eſt quin libenter pulſanti aperiat, qui nondum pulſantem hortatur ut pulſet. Sic Deus priùs vult à ſe requiri etiam quod promittit. Et ideo quod dare diſponit, priùs promittit ut rogandi auſum præbeat, & ut quod daturus erat gratis, devota promereatur oratio. In hoc nobis à nobis merita extorquens, dum nos prævenit tribuendo quod retribuamus, agit ne gratis tribuat. Planè dignus ut reametur qui nos ſic prævenit in amando. *In hoc* (inquit Joannes) *eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos*. Præcedit igitur amor ſuus noſtro quidem benignior, ſed noſter expenditur juſtior. Ipſe enim adhuc ingratos gratis diligit, nos verò ſuo dono, non debito, conſtat diligere. Dat unde, & facit quare amatur, ut de ſuo & pro ſuo pariter diligatur. Et quidem donum illud proſequi omitto, eò quòd ineffabile eſt. Nam etſi ſentiri à paucitate ſpiritualium poſſit, exprimi tamen à nemine poteſt. Solum enim illud *novit*, qui dat, & qui *accipit*, excluſis cæteris. Ipſis etiam accipientibus & habentibus ſuſpecta eſt & incerta illa clauſa collatio, idquè ſalubriter, ut præſumant. Sed nunc quæſo reduc oculos ad hæc inferiora, quæ videntes plerique non vident: & adverte ſi non cuncta quæ vel nobis in *proſperis* ſerviunt, vel contra nos ſæviunt in *adverſis*, quædam ſint charitatis calcaria urgentia quodammodò ad curſum amoris? Ad hoc enim omnia curſus ſui finem dirigunt, ut humanis utilitatibus & oblectationibus occurrant, vel defectibus certè ſuccurrant. Hoc cælum & terra, hoc mare & aëra, hoc circuitus temporis redivivis partubus antiqua innovans, dilapſa reformans, conſumpta reſtaurans implere non ceſſat: ut ſicut hæc continua communiaquè beneficia reſpuere nemo eſt qui poſſit, ita tantum beneficium diligere non ſit, qui non debeat. Aſſentis forſan de *proſperis*: [c] & *adverſa* quomodò amorem doceant vel exigant, tibi innoteſcere cupis. Cùm plerumque ingratitudo ſuperbè ſibi arrogat dona Conditoris: vult idem hominis Conditor alto ſalubriquè conſilio hominem tribulationibus exerceri, ut cùm defecerit homo, & ſubuenerit Deus, ametur ab homine, ut dignum eſt. Hoc eſt quod dicit: *Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me*. Ex occaſione quippè frequentium neceſſitatum, crebris neceſſe eſt interpellationibus Deum ab homine frequentari, frequentando guſtari, guſtando probari quàm dulcis eſt Deus: ſicquè cor ferreum (quod beneficiis emolliri nequibat) flagellis eruditum ad gratiam liberantis liqueſcat, diſcatquè Deum diligere, etſi non propter ſuam bonitatem, certè propter ſuam utilitatem propriam. Et hîc gradus amoris amare inchoantibus primus eſt. Jam verò amantibus infimus gradus eſt, cùm nec propter ipſum, ſed propter nos, Deum diligimus. Liquet igitur quemadmodùm tantùm carnaliter & carnalia amantem ad Dei amorem adverſa inſtruunt, & quodammodò cogunt. Sed & ipſis amore ſuccenſis, [d] non inferiori conſilio interdum proſpera ſubtrahuntur, & ingeruntur adverſa: ut ſi fortè (quod vitare difficile eſt) blandiens proſperitas aliquam ſibi ſubripuerit amoris particulam, ſuccedens tollat adverſitas, quæ ſola juxta Joannis doctrinam veraciter docet, *non diligere mundum, nec ea, quæ in mundo ſunt*. Sic Iſraëlitæ coguntur ab Ægyptiis Ægyptum egredi. Quia teſte Beato Gregorio, dum mundus animum calamitatibus pulſat, nil aliud niſi

ut

y *Epiſt.* 2. *num.* 10. z *Ser.* 5. *in vult. cana num.* 36. a *Lib.* 3. *de Amore Dei. cap.* 4. *num.* 20. b *Ibidem cap.* 3. *num.* 12. & 13.

c *Ibidem. num.* 14. d *Ibidem num.* 15.

Digitized by Google

ut non diligatur, clamat. Denique qua parte ſubripere poſſit Dei oblivio, [e] qui præter illos incircumſcripti luminis radios, præter illos rivos incorruptæ dulcedinis quibus ineffabiliter animam influit, in rebus etiam viſibilibus amanti ſe exhibere non ceſſat? Integer quippe amator Dei quocunque ſe vertit, familiarem ſecum habet admonitionem amoris. Rebus his pro ſpeculis utitur, & in omne quod cernit, ſui amoris reſultat memoria: aſpicit cuncta, & eum qui condidit, & quo condiderit fine. In his non tam admirabilem quàm amabilẽ ſibi ſentit, atq; ex arrha dilectionis quam præcontulit, ſapienter æſtimat quanta reſervavit in dotem. Caſtus profectò columbinuſquè oculus amor eſt, qui in rebus uſui humano conceſſis nulla libidine figitur, ſed in tranſitoriis contemplatur æternum. Iſte eſt oculus qui non clauditur: quia carnalitatis palpebrâ caret. Nullo turbatur iniecto: quia nihil admittit forinſecum. Nulla cæcatur caligine: quia trabes in eo non ſunt ullæ. Nullo gravatur ſopore, teſte qui ait: *Ego dormio, & cor meum vigilat*. Oculus rectus, oculus verè dexter, quem nulla deorsùm vertit ſiniſtra intentio, nulla deorsùm inflectit terrena affectio. Oculus verè ſimplex & prudens, quem nulla concutit incerta ſuſpicio, nulla detinet curioſa ſollicitudo: illum inceſſanter intuens, *in quem Angeli deſiderant proſpicere*. Amor enim vehemens (ut ait Auguſtinus) non poteſt non videre quem amat. Quia amor oculus eſt, & amare videre eſt. Hoc oculo ſe vulneratum fatetur Sponſus qui ait: *Vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum*. Duos nempe oculos habet anima, *unum*, quo intelligit; *alterum*, quo inquirit. *Deus* (inquit Pſalmiſta) *de cælo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens, aut requirens Deum*. Et horum duorum dexter oculus eſt amor, qui requirendo vulnerat. Neque enim ille *ſaliens in montibus & tranſiliens colles*, id eſt, omnem ſenſum ſuperans, humanum videlicet & Angelicum, abſque vulnere capitur duntaxat amoris. Videtur itaque ab amantibus Deus utroque oculo, [f] ſed altero vulneratur, quando ubi intellectus caligat, amor penetrat: ubi ille repellitur, iſte admittitur. Quippè perſcrutari prohibemur, & plus ſapere quàm oportet: ſed amare etiam plus quàm poſſumus, præcipimur. Non poteſt etiam obtenebrari amoris oculus, quominùs videre poſſit quem amat, etſi non, *ſicuti eſt*, quod teſte Joanne ſervatur in præmium: ſed certè ſicut viator, quod in præſenti vita ad ſolatium indulgetur. Videtur autem à quolibet amante prout amat, ab alio quidem ſic, ab alio verò ſic, pro varietate affectuum quibus feruntur in ipſum. Alii ad Divinitatis arcana ferventiùs inhiant: alii Humanitatis myſteria ſecuriùs admirantur, contemplantes altiſſimum conſilium Dei ſuper ſalutem generis humani. Totum tamen tutum eſt, quidquid amoris oculus intuetur, qui ſolus nunc videt ad meritum, viſurus quandoque ad plenum, cùm ſublato corruptionis nubilo, *faciem illam* (ut ſcriptum eſt) *videbit in jubilo*.

§. II.

Habes in præmiſſis [g] quòd charitas *inceſſabiliter* videtur: nunc in manibus addere eſt, quòd *inſeparabiliter* hæret. Adeò namque tenerum eſt amoris glutinum, ut non tam jungere quàm vnire dicatur. Prorsùs bonum glutinum eſt tripliciter liniens virum virtutis, ut *ſibi, proximo, Deoquè* conveniat & cohæreat in veritate. *Primò* quidem homo per amorem vnus *ſibi* efficitur: dum ſe intra ſe colligens, & reductis affectibus à cunctis locis quibus captivi tenentur, ſolum vnum incommutabiliter amat, nec ampliùs in diverſa mutatur. Partitus enim per amorem in plura, nunquam ſibi invenitur vnus & idem, ſed ſemper ſibi ipſe eſt diſſimilis: quia toties variari cogitur, quoties quod amat variatur. Qui enim labenti innititur, neceſſe eſt ut cum labente labatur. *Secundò* etiam *proximo* per charitatem vnitur homo: dum non ſolùm ſine querela vivendo cum omnibus vnum ſtudet effici, ſed etiam omnium ſucceſſibus coaptari, *gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus, infirmari cum infirmis, & cum ſcandalizatus uri*, juxta quod ſcriptum eſt: *Socius in tribulatione & regno*. Sic multitudinis credentium erat cor vnum & anima una, quando nec voluntatum varietas, nec rerum proprietas animas dividebat: ſed firmiter ſtringebat charitas, & ſuaviter cohibebat in vnitate ſpiritûs, in vinculô pacis. *Tertiò Deum homini & hominem Deo vnit virtus charitatis*, (h) non ſolùm illa ineffabili vnitate, quâ noſtra natura vnitur Verbo æterno in vnitate perſonæ, quam efficit vtique illa charitas, qua ante mundi conſtitutionem nos dilexit: ſed etiam de qua ait Apoſtolus: *Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt*. Profectò vnitas hæc amoris eſt, qua homo totis præcordiis & totis votis ſupernæ & æternæ voluntati conformis vnitur Deo, glutino quod non diſſipabitur. Eſt enim charitas vinculum perfectionis, quo mentes fidelium arctiſſimo complexu ſibi invicem adhærent, & ſuo capiti *Chriſto* per omnes juncturas connectuntur in vnum corpus, in mutuo participio bonorum omnium, ita ut fidenter quilibet dicere poſſit: *Particeps ſum ego omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua*. De hoc dictum puto: *Funiculus triplex difficilè rumpitur*. Triplex dicitur, eò quòd tripliciter liget, ut præfatus ſum. Vis ut tibi funiculum triplicẽ deſcribat Apoſtolus? *Finis*, inquit, *præcepti eſt charitas, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta*. Solum *cor purum* eſt, quod ſupereffluere neſcit. Nil faciliùs expoſito fœdatur, quod ſola continet charitas ne fruſtra pateat. Porrò juxta Apoſtolum ille *conſcientiam bonam* habet ad omnes, qui proximi bonum æquè ut propriũ diligit: ſi quominùs, convincitur non habere illam, quæ non quærit quæ ſua ſunt. *Fides non ficta* illa eſt, quæ per dilectionem operatur: alioquin nonmodò fictam, ſed etiam mortuam Jacobus Apoſtolus eam dicere non veretur. Et verè iſte *triplex funiculus difficilè rumpitur*, quo vinctus Paulus ardenter dicit: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio an anguſtia?* an

e *Ibidem num.* 17. f *Ibidem num.* 19.

g *Ibidem cap.* 4. *num.* 20. h *Ibidem. num.* 21.

Digitized by Google

an fames? an nuditas? Validum profectò vinculum eſt.cui nulla prævalet violentia, *inſeparabiliter* continens amantem cum amato . Nemo tamen me æſtimet cum illis ſentire (i) imò deſipere, qui charitatem ſemel habitam aſſerunt vltra perdi non poſſe. Quia ſi omnis qui habet charitatem,haberet perſeuerantiam ,fruſtra ſuos diſcipulos Dominus *Jeſus* monuiſſet: *Manete in dilectione mea*. Sed & hoc indubitanter ſenſerim, charitatem poſſe ſpontè deſeri, non violenter auferri: offertur omni, aufertur nulli, ut nullus niſi ſuo vitio eâ careat. Vt autem hac mutua virtute in vnum concurrere poſſint affectiones amantium, cor amantis animæ liquefieri neceſſe eſt, vt transfundi poſſit & transformari in illum quem amat, & mutari in virum alterum: quemadmodùm aquæ ſtilla multo infuſa vino, deficere à ſe tota videtur, dum alterius ſaporem induit & colorem. Hinc illi piè amantium crebri defectus, imò profectus,dum de ſe in ſe nihil ſentiunt,niſi quòd in Chriſto Jeſu ſunt. Noſti quid dicere velim? Nemo te melius. Solum liquidum eſt quod omni formæ congruit, quod optimè convenit cordi amatoris. *Factum eſt* (ait Propheta) *cor meum tanquam cera liqueſcens*. Res liqueſcendo mollitur,(k) dilatatur, purgatur. Et nunc hunc triplicem effectum conſidera in amore, qui verè ignis divinus eſt, corda reſolvens, purgans, & conflans in maſſam vnitatis: quemadmodùm varia metalla ſoluta igni concurrunt in vnum. Ad tactum cujus *mollitur* & cedit illa odioſa duritia, quæ eſt inſenſibilitas cordis, qua homo nec ſentit ſe, nec alium, nec pietate flectitur, nec precibus inclinatur, exemplis non inducitur, minis non terretur, beneficiis duratur, flagellis non eruditur: frontoſus ad turpia, pronus ad illicita, flecti vel ſubdi neſcius, niſi cùm reſiſtere non poteſt. Et in omnibus exemplum tibi ſit duritia cordis. Emollitum autem cor iuxta Pauli doctrinam, *dilatatur* à dextris & à ſiniſtris, vſquequaque diffunditur, ſubveniens pariter hoſtibus & amicis: atque grato quodam & ſpontaneo occurſu omnibus occurrit, congaudens profectibus vel defectibus condolens proximorum. Fluit igitur, ſed non effluit: quaſi ſic derivatur ad alios, ut à ſe aliquatenùs non recedat. Porrò cor liquefactum *purgari* neceſſe eſt (l) & ad purum excoqui, ſi quam habet ſcoriam, ipſo amore, qui *ignis conſumens eſt*: paleas *ignorantiæ & delicta juuentutis* purgans, & purgatiſſimam faciens animam, & divino dignam conjugio, non habentem maculam neque rugam. Audi flammam vorantem: *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multùm*. Denique *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, & nihil imputatur eis ad mortem. Omne autem quod ipſe non imputaverit, ſic eſt quaſi non fuerit. *Beatus vir, cui non imputabit Dominus peccatum*. Nam qui non habet, nemo eſt niſi ille ſolus *inter mortuos liber*. Sic calefactum & liquefactum cor facilè ad omnem dilecti Jeſu ſermonem compungitur & ebullit,experiens illud quod canitur:*Anima mea liquefacta eſt ut dilectus locutus eſt*. Et illud, quod in Evangelio legitur: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis in via?* O dulcis confabulatio Dei in anima & cum anima, quæ ſine linguæ & labiorum formatur ſtrepitu, & ſine aure percipitur, & ſub ſilentio. Solus qui loquitur, & cui loquitur audit illam,omnis alienus excluditur.In Epithalamio autē hoc (m) non verba penſanda ſunt, ſed affectus. Cur ita, niſi quod amor ſanctus, quem totius huius voluminis vnam conſtat eſſe materiam, non verbo ſit æſtimandus aut linguâ, ſed opere & veritate? Amor vbique loquitur: & ſi quis horum quæ leguntur cupit adipiſci notitiam, amet. Alioquin fruſtra ad audiendum legendumquè amoris carmen ille, qui non amat, accedit: quoniam omninò non poteſt capere ignitum eloquium pectus frigidum. Quomodo enim Græcè loquentem non intelligit qui Græcum non novit, nec Latinè loquentem,qui Latinus non eſt,& ita de cæteris: ſic lingua amoris ei qui non amat barbara erit, ſicut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Spiritus eſt Verbùm, (n) ſpirituſquè anima:habentquè linguas ſuas quibus ſe alterutrum alloquuntur, præſenteſquè indicent. Verbi quidem lingua favor dignationis eſt: animæ verò lingua eſt fervor devotionis. Elingvis eſt anima atque infans, quæ hanc non habet, & non poteſt ipſi vllatenùs ſermocinatio eſſe cum Verbo. Ergo huiuſcemodi linguam ſuam cùm Verbum movet, volens loqui ad animam, non poteſt non ſentire. *Viuus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad diviſionem animæ & ſpiritûs*. Et ruſùs cùm ſuam anima linguam movet, latere Verbum multòminùs poterit: non ſolùm quia vbique præſens eſt, ſed propter hoc magis, quòd niſi ipſo ſtimulante, devotionis lingua minimè ad loquendum moveatur. Verbo igitur dicere animæ: *Pulchra es*, & appellare *amicam*, infundere eſt,unde & amet & ſe præſumat amari.Ipſi verò animę Verbum viciſſim nominare *dilectum*, & fateri *pulchrum* (quod amat, & quo amatur) eſt illi ſine fictione adſcribere & fraude, quod eſt mirari dignationem & ſtupere ad gratiam.Ita ſanè locutio Verbi eſt infuſio doni: & reſponſio animæ cum gratiarum actione eſt admiratio.

§. III.

Hinc eſt (o) quòd nos Domine te diligimus affectu amoris à te nobis indito. Tu verò Conditor omnium,& affectuum bonorum, & animarum afficiendarum, numquid accidenti vel incidenti amoris affectu amas quos amas: vel aliquomodo in aliquo afficeris, qui & omnes facis, & omnia? Abſit. Abſurdum eſt, procul à fide,alienum ab omnium Creatore. Quomodò ergo nos amas, ſi nos amore non amas? Sed amor tuus bonitas tua eſt,ô ſumme bone & ſummum bonum Spiritus Sanctus procedens à Patrè & Filio, qui ab initio creaturæ ſuper aquas, id eſt, ſuper mentes filiorum hominum fluctuantes, omnibus ſe offerens,omnia ad ſe trahens inſpirando, aſpirando, & noxia arcendo, providendo vtilia, Deum nobis & nos vniens Deo.Sic enim Spiritus Sanctus tuus (qui amor dicitur Patris & Filii,& vnitas,

&

i *Ibidem num.* 22. k *Ibidem num.* 23. l *Ibidem num.* 25.

m *Ser.* 79. *in Cant. num.* 1. n *Lib.* 3. *de amor. Dei. cap.* 7. *n.*32
o *Lib.* 1. *de amor. Dei. cap.* 7. *num.*13.

Digitized by Google

& voluntas) per gratiam ſuam in nobis inhabitans, & Dei in nobis charitatem commendans, & per ipſam ipſum nobis concilians, Deo nos vnit per inſpiratam nobis voluntatem bonam: cuius bonæ voluntatis vehementia amor dicitur in nobis, quo amamus quod amare debemus, te ſcilicet. Nihil enim aliud eſt amor iſte, quàm vehemens & benè ordinata voluntas. O Domine jam per inſpiratam nobis gratiam (p) per Spiritum adoptionis tuæ, omnia quæ Patris ſunt, noſtra eſſe confidentes, ipſo te nomine invocemus per adoptionis gratiam, quo Filius tuus vnicus per naturam. Sed quia hoc abs te totum eſt, cujus amare, hoc eſt benefacere: à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum à te eſt ſumme Pater luminum: tu teipſum amas in nobis, nos in te, cùm te per te amamus: & intantùm tibi vnimur, inquantùm te amare meremur: & participes efficimur orationis illius Chriſti Filii tui: *Volo ut ſicut ego & tu vnum ſumus, ita & ipſi vnum in nobis ſint*. Genus enim tuum ſumus Domine: genus Dei, ſicut dicit Apoſtolus tuus transferens illam Ethnici ſententiam de malo vaſe in bonum, ut nonniſi ipſam & uas bonum ſapiat. *Genus* inquam, *ſumus Dei, & Dii filii Excelſi omnes*, cognatione quadam ſpirituali magnam apud te vendicantes affinitatem, cùm per Spiritum adoptionis Filius tuus vnum nobiſcum nomen ſortiri non dedignatur, & cum ipſo & per ipſum præceptis ſalutaribus moniti & divina inſtitutione formati audemus dicere: *Pater noſter qui es in cælis*. Amas itaque nos, inquantùm nos efficis tui amatores: & nos amamus te, inquantùm à te Spiritum tuum accipimus (qui eſt amor tuus) obtinens & poſſidens affectionum noſtrarum receſſus, & perfectè eos convertens in puritatem veritatis tuæ, & veritatem puritatis tuæ in plenum amoris tui conſenſum: ubi tanta ſit coniunctio, tanta adhæſio, tanta dulcedinis tuæ fruitio, ut vnitas ab ipſo Domino noſtro Filio tuo vocetur, dicente, *Vt ſint ipſi vnum in nobis*: tantæ dignitatis, tantæ gloriæ, ut ſubſequatur & dicat, *Sicut ego & tu vnum ſumus*. O gaudium, ô gloriam, ô divitias, ô ſuperbiam! Habet enim Sapientia & ſui generis ſuperbiam (q) quæ dicit. *Mecum ſunt divitiæ, & gloriæ, & opes ſuperbæ, & juſtitia*. Quid autem eſt abſurdius vniri Deo amore, & non beatitudine? Beati enim verè & vnicè, & ſingulariter & perfectè beati, qui verè & perfectè amant te. Nullus autem & nullo modo beatus, qui non amat te. *Beatum* quidem *dixerunt populum, cui hæc ſunt*: ſed mentiuntur hac in parte, quia ſolus *beatus cui eſt Dominus Deus ejus*. Quid enim eſt beatum eſſe, niſi non velle niſi bonum, & omnia habere quæcunque vult? Te igitur velle & vehementer velle, quod eſt amare & ſingulariter amare, qui amari non dignaris cum aliqua omninò re ſiue carnali, ſiue ſpirituali, ſiue terreſtri, ſiue cæleſti, quæ non ametur pro te: hoc demùm eſt non velle niſi bonum, hoc eſt habere quæcunque vult omnia, quia habet te quis, inquantùm amat te. Ergo & amore & beatitudine vniti Deo intelligimus, quod verè *Domini eſt ſalus, & ſuper populum tuum benedictio tua*. Ideoquè orationes noſtras, vota & ſacrificia, & omnia noſtra offerimus tibi Deus Pater aſſiduè per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum, credentes & intelligentes ex te, à te, & ad te, per ipſum nobis eſſe, quidquid nobis benè eſt, à quo ipſum eſſe habemus. Quæ omnia (r) per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti tui habitantis in nobis credimus, & intelligimus, quantùm intelligere fas eſt: qui (ut dictum eſt) conformans ſibi & vniens ſpiritum noſtrum, ſpirat in nobis quando vult, quomodo vult, quantùm vult: cujus ſumus factura, creati in operibus bonis, exiſtens ſanctificatio noſtra, juſtificatio noſtra, amor noſter. Ipſe enim eſt amor noſter, quo ad te pertingimus, quo te amplectimur, alioquin, ô incomprehenſibilis majeſtas, comprehenſibilis eſſe videris animæ te amanti. Licet enim nullus ſenſus cujuslibet animæ vel ſpiritûs te cõprehendat, tamen totum te quantus es comprehendit amor amantis: qui totum te amat quantus es, ſi tamen eſt totitas, vbi non eſt particularitas; ſi quantitas eſt ubi non eſt tantitas: ſi eſt comprehenſibilitas, ubi hæc omnia non ſunt. Sed cùm te amamus, afficitur quidem ſpiritus noſter Spiritui Sancto tuo, per quem habitantem in nobis charitatem diffuſam habemus in cordibus noſtris. Cùmquè amor tuus, amor Patris ad Filium, amor Filii ad Patrem, Spiritus Sanctus habitans in nobis ad te eſt quod eſt; id eſt, amor omnem captivitatem Sion, id eſt animæ noſtræ omnes affectiones in ſe convertens & ſanctificans: tunc amamus te, uel tu amas te in nobis, nos affectu, tu effectu, vnum nos in te efficiens per vnitatem tuam, id eſt ipſum Spiritum Sanctum tuum, quem dediſti nobis: ut ſicut non eſt aliud Patri noſſe Filium, niſi hoc eſſe quod eſt Filius; nihil aliud Filio noſſe Patrem, niſi hoc eſſe quod eſt Pater. Unde in Evangelio Filius ait: *Nemo novit Patrem niſi Filius, & nemo novit Filium niſi Pater*. Et ſicut Spiritui Sancto nihil eſt aliud noſſe vel comprehendere Patrem & Filium, quàm hoc eſſe quod eſt Pater & Filius. Ita nobis (qui ad imaginem tuam conditi ſumus, & ab illa per Adam inveterati per Chriſtum ad illam renovamur de die in diem) ut amantibus Deum nihil ſit aliud amare & timere Deum, quàm eſſe, & vnum ſpiritum cum Deo eſſe. O adorande, tremende, benedicende, da eum nobis. *Emitte Spiritum tuum & creabuntur, & renovabis faciem terræ*. Sanctificet nos ſanctitas & ſantificatio tua, vniat nos vnitas tua, ut Deo qui eſt charitas, velut cognata quadam affinitate per charitatis nomen ſociemur, & per virtutem nominis vniamur. O felicem & feliciſſimam animam (s) quæ Deo ſic à Deo meretur affici, ut per vnitatem Spiritûs in Deo ſolum amet Deum, non ſuum aliquod privatum, nec niſi in Deo amet ſeipſum, & Deus in ipſo amet, vel approbet quod amare vel approbare debet Deus, id eſt ſeipſum, imò quod ſolum debet amari, & à Creatore Deo & à creatura Dei. Amoris enim vel nomen vel affectus nulli competit vel debetur, niſi tibi ſoli, ô vere amor & amande Domine. Et hæc eſt in nobis voluntas Filii tui, hæc pro nobis oratio ejus ad te Deum Patrem ſuum: *Volo ut ſicut ego & tu unum ſumus, ita & in nobis ipſi unum ſint*. Hic eſt finis, hæc eſt conſummatio, hæc eſt perfectio, hæc eſt

p Ibidem num. 14. q Ibidem cap. 8. num. 15.

r Ibidem num. 16. s *Lib. 1. de amore Dei. cap. 4. num. 9.*

Digitized by Google

eſt pax, hoc eſt gaudium Domini, hoc eſt gaudium in Spiritu Sancto, hoc eſt ſilentium in cælo. Quamdiu quippe in hac ſumus vita, hoc feliciſſimæ pacis ſilentio in cælo, id eſt in anima juſti (quæ ſedes eſt Sapientiæ) aliquando fruitur affectus: ſed hora eſt dimidia vel quaſi dimidia, intentio verò de reliquiis cogitationis diem feſtum perpetuum agit tibi. In illa autem beata & æterna vita, de qua dicitur: *Intra in gaudium Domini tui*: ſola erit perfecta & æterna fruitio, & tantò felicior, quantò jam remotis omnibus quæ hoc tardare vel impedire videntur, amoris ejus indiſſolubilis æternitas, irrefragabilis perfectio, incorruptibilis erit beatitudo. Interim (t) veniat obſecro Domine Ieſu ille Spiritus tuus Deus & Dominus meus, veniat in cor meum, & ſic inebriet illud tuo amore, ut nullum alium præter te quæram amorem, nullam aliam præter te amem pulchritudinem, nullam præter te valeam guſtare dulcedinem, qui es fauus mellis Deus eſt Homo: mel de Deo Patre, fauus de Virgine Matre. Mel in ſinu Patris, fauus fractus in cruce. Mel impaſſibilis regnans cum Patre, fauus in ſepulchro. Mel cum Patre & Spiritu Sancto regnans in cælo & in omni loco, benedictus per cuncta ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT. V.

De laudibus Amoris, & quinque ſenſibus Animæ, qui eam mediante amore conjungunt Deo.

Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. *Ioan. Epiſt. 1. cap. 4.*

1 *Oſtenditur, omnes virtutes eſſe inanes ſine charitate. Charitas non poteſt eſſe ſine fide & ſpe. Quinque amores comparantur quinque ſenſibus corporalibus totidemquè ſpiritualibus. Amor parentum comparatur tactui, amor ſocialis guſtui, amor naturalis odoratui, amor inimicorum auditui, amor divinus viſui.* 2. *Oſtenditur, viſum elevatum per lumē gloriæ ad videndum Deum eſſe naturale lumen animæ, habereque quandam affinitatem cum amore Dei. Amor & ratio ſunt duo oculi animæ ad videndum Deum. Ratio & amor invicem ſe adiuvant. Amor Dei extinguit amorem ſæculi, & reddit hominem fortem ad quævis ardua, & indifferentem ad omnia. Cor hominis à terrenis expeditum, Deum amat ſuper omnia, & in Deo ſolo quieſcit, ac frequenter mentis exceſſum patitur.* 3. *Oſtenditur, Deum exigere à nobis quatuor affectus, ut diligamus eum ex toto corde, ex tota anima, ex omnibus viribus, & ex tota mente. Mens deſignat fruitionem ſapientiæ, quæ in ſapore quodam divino conſiſtit. Docemur, corpus Chriſti myſticum eſſe Eccleſiam, cuius membra per Analogiam quinque ſenſuum exponuntur.*

§. I.

Amor illuminatus (a) charitas eſt: amor à Deo, in Deo, ad Deum. Charitas autem Deus eſt. *Deus* (inquit Ioannes) *charitas eſt*. Brevis eſt laus, ſed concludens omnia. Quidquid de Deo poteſt dici, poteſt dici & de charitate; ſic tamen, ut conſiderata ſecundùm naturas doni & dantis, in dante nomen ſit ſubſtantiæ, in dato nomen qualitatis: ſed per Emphaſim donum etiam charitatis Deus dicatur, in eo quòd ſuper omnes virtutes virtus charitatis Deo cohæreat, & aſſimiletur. De charitate quid dicemus? audivimus famam ejus, non novimus eam, non vidimus eam. Apoſtolus eam nouit, qui excellentiorem viam eam appellans, in laudem eius totum ſe effudit, dicens: *Et adhuc excellentiorem viā vobis demonſtro. Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Charitas patiens eſt, benigna eſt: charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum: non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet. Charitas nunquam excidit; ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur. Nunc autem manent, fides, ſpes, charitas, tria hæc: major autem horum eſt charitas.* Aduc (b) in laudem charitatis loquamur. Amor in fide eſt & ſpe, charitas in ſeipſa eſt, & per ſeipſam. Poteſt etiam eſſe, ut fides & ſpes ſint ſine charirate: ut autem charitas fidem & ſpem in ſe contineat, non poteſt eſſe: fides enim quod amatur eſſe adſerit, ſpes promittit. Amat igitur, qui in fide & ſpe amat, ſicut amari poteſt quod creditur tantùm, & ſperatur: charitas creditum & ſperatum jam habet, jam tenet, jam complectitur. Amor igitur fidei & ſpei Deum videre deſiderat, quia amat: charitas quia videt, amat. Ipſa enim eſt oculus, quo videtur Deus: habet enim anima etiam ſenſus ſuos, habet viſum ſuum vel oculum, qui videt Deum. Sicut enim corpus habet ſuos quinque ſenſus, quibus animæ conjungitur vita mediante: ſic & anima ſuos quinque ſenſus habet, quibus Deo conjungitur mediante charitate. Unde dicit Apoſtolus: *Nolite conformari huic ſæculo, ſed renovamini in novitate ſenſus veſtri, ut probetis quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.* Hìc oſtenditur, quia per ſenſus corporis veteraſcimus, & huic ſæculo conformamur: per ſenſum verò mentis renovamur in agnitionem Dei, in novitatem vitæ, ſecundùm voluntatem & beneplacitum Dei. Quinque enim ſunt corporis ſenſus animales vel corporales, quibus anima corpus ſuum ſenſificat: ut ab inferiori incipiam, tactus, guſtus, odoratus, auditus, viſus. Similiter quinque ſunt ſenſus ſpirituales, quibus charitas vivificat animam: id eſt, amor carnalis parentum, amor ſocialis, amor naturalis, amor ſpiritualis, amor Dei. Per quinque ſenſus corporis mediante vita corpus animæ conjungitur

t *Ser. 9. in vit. Cœna nu. 66.* a *Libr. 2. de Amore Dei cap. 5. nu. 12.* b *Ibidem cap. 6. num. 15.*

Digitized by Google

gitur: per quinque ſenſus ſpirituales mediante charitate anima Deo conſociatur. Primò *tactui* comparatur *parentum Amor*: (c) quia affectus iſte promptus omnibus, & quodammodò groſſus & palpabilis, ſic ſe omnibus naturali quodam occurſu præbet & ingerit, ut effugere eum non poſſis, etiamſi velis. Tactûs enim ſenſus eſt totus corporalis, qui ex quorumlibet corporum conjunctione conficitur: ſi tamen unum eorum, aut utrumque vivat, ut tactus eſſe poſſit. Sicut enim quocunque te verteris, corpus tuum non poteſt eſſe ſine tactu: ſic nec anima tua ſine hoc affectu, propter quod in Scripturis amor iſte non multùm commendatur; imò ne ſit nimius coërcetur, dicente Domino: *Si quis non odit patrem ſuum, aut matrem ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Secundò *guſtui* comparatur *Amor ſocialis*, (d) amor fraternus, amor Sanctæ & Catholicæ Eccleſiæ, de quo ſcriptum eſt: *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum!* Quia ſicut per guſtum vita adminiſtratur corpori, ſic illi mandavit Dominus benedictionem & vitam uſque in ſæculum: guſtus enim licet corporaliter exerceatur, ſaporem tamen introrsùs generat, quo anima afficitur; propter quod corporalis quidem maximè hic ſenſus, ſed tamen ex parte aliqua etiam animalis eſſe comprobatur. Sic & amor ſocialis, quia ex corporali cohabitatione in unum, ex ſimilitudine profeſſionum, ex parilitate ſtudiorum, aliiſquè hujuſmodi cauſis confœderatur, mutuiſquè officiis enutritur, maximè animalis eſſe videtur; ſed tamen ex magna parte & ſpiritualis eſt: quia ſicut ſapor eſt in guſtu, ſic affectus fraternæ charitatis flagrat in affectu. De quo ſcriptum eſt: *Sicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbā Aaron: quod deſcendit in oram veſtimenti eius: ſicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion*. Tertio *odori* comparatur *Amor naturalis*, (e) qui naturaliter ex ipſius naturæ ſimilitudine, & conſortio abſque omni ſpe recompenſationis omnem hominem diligit: qui ex occultis naturæ receſſibus veniens, & animæ ſe ingerens, nihil humanum ab eo patitur eſſe alienum. Senſus autem iſte magis animalis eſſe videtur quàm corporalis, id eſt, odoratûs: quia ad creandum eum interiùs corpus nihil agit præter levem inſtrumenti ſui narium attractum. Et ſicut hauſtus per corpus animam tantùm afficit, non corpus: ſic & amor naturalis magis ſpiritualis eſſe videtur, quàm animalis; quia præter ſolum connaturalis humanitatis reſpectum, non conſanguinitas, non ſocietas, nec aliqua in eo omninò neceſſitudo hujuſmodi conſideratur. Quartò *auditui* comparatur *Amor ſpiritualis*, (f) amor inimicorum. Auditus enim nihil interiùs, id eſt, intra corpus operatur; ſed exteriùs quodammodò, id eſt, ad aures pulſans animam evocat, vt exeat & audiat. Sic & amorem inimicorum in corde nulla vis naturæ, nullius alicujus neceſſitudinis ſuſcitat affectus, ſed ſola obedientia, quæ per auditum ſignificatur. Ideoquè amor iſte ſpiritualis dicitur. Ideò etiam quia ad Filii Dei ſimilitudinem, & filiorum Dei proficit dignitatem, dicente Domino: *Benefacite his qui oderunt vos, ut ſitis filii Patris veſtri qui in cælis eſt*. Quintò *viſui* comparatur *Amor divinus*, (g) viſus enim principalis eſt ſenſus. Sicut enim inter omnes affectiones principatū obtinet amor divinus ita à viſu oculorum cæteri ſenſus videre dicuntur, cùm ſolus videat oculus. Dicimus enim: Tange & vide, guſta & vide, & ſic de reliquis. Sicquè ab amore divino cætera dicuntur amari, quæ benè amantur, cùm luce clariùs conſtet nil debere amari niſi propter Deum: nec amari rem quæ propter aliud quid amatur, ſed id potiùs quod amatur vnde eſt; *à quo omnis paternitas in cælis, & in terra nominatur*.

§. II.

Porrò (h) ſicut viſus eſt vis quædam animæ mera & potens & pura: ſic & amor divinus *potens* eſt, quia magna operatur; & eſt *purus*, quia nihil inquinatum in eum concurrit. Non enim dignatur Deus amari cum aliqua alia re, quæ propter ipſum non amatur. Viſus item in eminenti corporis arce & inſigni capitis loco poſitus, & ſecundùm ipſius corporis formam infra habet, & ordine & dignitate, & virtutis potentiâ omnia cæterorum ſenſuum inſtrumenta; ipſoſquè ſenſus quoſdam (ut ita dicam) habet amabiliores & propinquiores, quoſdam verò corporales & remotiores: infimus enim omnium & cęteris ignobilior eſt tactus: & licet cōmunis eſſe videatur totius corporis, tamen propriè manuum eſt. Sic mens, quæ caput eſt animæ & principale ipſius mentis, ſedes eſſe debet amoris Dei, ut ſub ſe habeat & regat & illuſtret cæteros amores, nec ſit in eis quod ſe abſcondat à calore ejus, & à lumine ejus; quoſdam quidem ſpiritualiores habens & propinquiores, quoſdam verò carnaliores & animaliores & remotiores: cùm dilexerimus Dominum Deū noſtrum ex toto corde noſtro, & ex tota anima noſtra, & ex omnibus viribus noſtris, & proximum noſtrum ſicut nos ipſos. Viſus [ut diximus] in digniori corporis loco ſedem habens, etiam ſuper ipſam animalitatis virtutem aliquid moliri videtur, & mentis vel memoriæ quantùm fas eſt geſtit imitari virtutem, uno horæ momento medium cæli pervolans, in vno momenti puncto plurima terrarum ſtadia tranſuolans. Sic & illuminatus amor Dei ſuam in anima chriſtiana ſedem obtinens, ad quandam divinæ potentiæ ſimilitudinem eam provehit: dum omnem creatura anguſtam & brevem imò nullam videri facit, ad comparationem Dei; dum confidit ſua eſſe omnia, quæ Patris ſunt; dum omnia ei cooperantur in bonum; dum ſive Paulus, ſive Cephas, ſive mors, ſive vita, ſive omnia quæ ſunt, ejus ſunt: & fidelis viri totus mundus divitiarum eſt. Viſus ergo ad videndū *Deum* naturale lumen animæ, (i) ab Auctore naturæ creatus, charitas eſt. Sunt autem duo oculi in hoc viſu ad lumen (quod Deus eſt) videndum naturali quadam intentione ſemper palpitantes, *Amor* & *Ratio*. Cùm alter conatur ſine altero, non adeo proficit: cùm invicem ſe adjuvant, multùm poſſunt, ſcilicet cùm vnus oculus efficiuntur, de quo dicit Sponſus in Canticis: *Vulneraſti cor meum, ô amica mea, in uno oculorum tuorum*. In hoc autem plurimùm laborant ſuo unuſquiſque modo, quòd alter eorum id eſt *Ratio* dum videre non poteſt

Sſſ niſi

c *Ibidem cap. 7. num. 16.* d *Ibidem num. 17.* e *Ibid. nu. 18.* f *Ibidem num. 19.*

g *Ibidem num. 20.* h *Lib. 2. de amore Dei cap. 7. num. 20.* i *Ibidem num. 21.*

Digitized by Google

niſi in eo quod non eſt: *Amor* autem non acquieſcit requieſcere niſi in eo quod eſt. Quid eſt enim quòd *Ratio* omni conatu ſuo poſſit apprehendere vel invenire, de quo dicere audeat, hoc eſt Deus meus: intantùm enim ſolummodò poteſt invenire quid eſt, inquantùm invenit quid non eſt. Habet etiam *Ratio* ſuos quoſdam tramites certos, & directas ſemitas quibus incedit. *Amor* autem ſuo defectu plùs proficit, ſuâ ignorantiâ plùs apprehendit. *Ratio* ergo per id quod non eſt, in id quod eſt, videtur proficere: *Amor* poſtponens quod non eſt, in eo quod eſt, gaudet deficere. Cùm tamen (ut dixi) invicem ſe adjuvant, & Ratio docet Amorem, & Amor illuminat Rationem; & Ratio cedit in affectum Amoris, & Amor acquieſcit cohiberi terminis Rationis: magnum quid poſſunt. Sed quid eſt quod poſſunt? Sicut proficere proficiens in hoc, & hoc diſcere non potuit niſi experiendo, ſic nec communicare poteſt inexperto: quia ſicut dicitur in libro Proverbiorum, *In gaudio ejus non miſcebitur extraneus*. Ratio majorem habet ſobrietatem, Amor beatitudinem: inde quippe proceſſit, & naturaliter in ſuum ſpirat principium. Ex hoc jam animam (k) ſuavitate hactenus & deliciis amoris tenerè enutritam, ſed & nonnunquam paternæ pietatis diſciplinis attritam: ex hoc jam, inquam, fortis ut mors dilectio peruadit animam dulci amoris gladio, ab amore & affectu ſæculi ſic occidens eam funditùs & interimens, ſicut mors interimit corpus: intantùm ut dici de ea poſſit quod de Enoch, ſcilicet, quòd non invenitur in ſæculi actibus, *quia tranſtulit eum Deus*; ſed corpus morte ſua mortificatur ab omnibus ſenſibus ſuis, anima autem morte ſua proficit magis, & vivificatur, & roboratur in ſuis ſenſibus, fortiter & conſtanter & prudenter incedẽs jam in ſemitis ſuis, & in omnibus greſſibus: & quocunque, hactenus ignorando, dubitando & palpando, vix audebat tendere pedem boni aſſenſus. *Fortitudo enim ſimplicis eſt via Domini.* A ſæculi verò actibus & affectibus ſic mortificatur, ſicut Paulus Apoſtolus, *Mihi*, inquit, *mundus crucifixus eſt, & ego mundo*. Cùm enim alter non curaret de altero: cùm ſuis ligati affectibus ad ſe invicem non poterant vel curabant accedere, ſibi invicem crucifixi erant Paulus & mundus. Sed tamen cùm Pauli converſatio tota eſſet in cælis, non recuſabat quandocunque neceſſaria erat hominibus in terris, propter quod cum gemitu dicebat: *Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, multò magis meliùs*. Et ô quàm meliùs eſt eſſe cum Chriſto! eſſe enim Chriſtum cum Paulo, ſicut & ipſe dixit: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. Sic, inquam, eſſe Chriſtum cum Paulo, magna eſt Pauli ſecuritas: eſſe verò Paulum cum Chriſto vel hìc per contemplationem, vel ibi per beatitudinis præſentiam, beata & glorioſa eſt Pauli fælicitas. Charitas ergo Dei ſurſùm eum attollebat, charitas verò proximi infra eum premebat, quaſi à collo dependens. Unde ſequitur & dicit: *Permanere autem in carne neceſſarium propter vos*. Affectus ergo charitatis Deo indiſſolubiliter inhærens, (l) & de vultu ejus omnia judicia ſua colligens, ut agat vel diſponat exteriùs, ſicut voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta dictat ei interiùs: dulce habet in vultum illum ſemper intendere, & ſicut in libro vitæ leges in eo ſibi legere vivendi, & intelligere, illuminare fidem, roborare ſpem, ſuſcitare charitatem. Jam enim & Spiritus Sanctus evidenter ſanctam edocet animam, quid, quomodo ſit faciendum: & Spiritus *fortitudinis* vires vel virtutes ſubminiſtrat faciendi: Spiritus *conſilii* diſponit. Et cùm animo illi vacat Deo inhærere, Deo efficitur ſimilis per devotionis pietatem, & per voluntatis unitatem. Cùm autem ſic amor Chriſti totum abſorbuerit affectum hominis, (m) ut negligens & immemor ſui, non niſi Ieſum Chriſtum, & ea quæ ſunt Ieſu Chriſti ſentiat, tunc demùm perfecta eſt in eo charitas. Huic quoque qui ſic affectus eſt, non eſt onerosa paupertas, iſte non ſentit iniurias, ridet opprobia, contemnit damna, mortem lucrum reputat: imò nec mori ſe putat, cùm magis de morte ad vitam tranſire ſe ſciat. Quem ſi amor Dei intrinſecùs ligatum tenet, nec ad modicum quidem exire exteriùs valet, ſed interiùs in ejus deſiderio flagrat tantò ampliùs, quantò familiariùs, & eò vehementiùs, quò frequentiùs. Qui ſic in amore Dei jugiter delectatur, frequenter mentis exceſſus patitur, ab omnibus præſentibus & terrenis raptus, coram Deo præſentatur: & dum pulchritudinem ejus conſiderat, magnitudine pulchritudinis ejus attonitus, totus in ejus admiratione ſuſpenditur. Miratur Regis gloriam, regni magnificentiam, ſupernæ Civitatis nobilitatem, & Civium fęlicitatem: contemplatur etiam gloriæ decorem, Dei bonitatem, internæ ſuavitatis dulcedinem, & æternæ quietis tranquillitatem. Meditatur Dei Patris potentiam, Filii ſapientiam, Spiritus Sancti benignitatem, & Angelicæ naturæ beatitudinem: delectatur de Deo in Deum, dum ejus pietatem miratur, & decorem contemplatur. O quàm jucundum ſentitur, ſi non eſſet tam modicùm raptus! Rapitur dum ſola cæleſtia contemplatur, & contemplando jucundatur. Sed cùm ibi ſtare diutiùs conatur, ſubitò labitur, & rediens ad ſe, nulli poteſt intimare quod vidit ſupra ſe: ſed agnitione ſuavitatis illectus, guſtatæ dulcedinis ſuavitatem, & illam cæleſtem infuſionem lætitiæ ſpiritualis intra ſemetipſum miratur. Revoluit etiam in corde ſuo tacita mente incorporeæ lucis claritatem, & intimæ ſatietatis ſaporem, & illud internæ quietis ſecretum, & ſummæ tranquillitatis arcanum. In hujus contemplatione contemplationiſquè dulcedine mens delectabiliter afficitur, & mirabiliter delectatur.

§. III.

Dominus excitans & provocans ſanctam animam (n) ad intrandum in gaudium ſuum, inquit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex tota mente tua.* In his verbis (o) quatuor in Deum à nobis & toti exiguntur affectus. In eo quod dicit, *Ex toto corde*, totam ſibi vendicat voluntatem: in *tota anima*, totum amorem. In *omnibus viribus*, virtutem deſignat charitatis: in *tota mente* fruitionem ſapientiæ. Primùm enim ad Deum *voluntas* ani-

k *Ibidem num.* 22. l *Ibidem num.* 23.

m *Tract. de inter. domo cap.* 7. *num.* 16. & 17. *tom.* 5. *pag.* 41.
n *Lib.* 2. *de amore Dei cap.* 9. *n.* 27. o *Ibidem cap.* 10. *num.* 28.

Digitized by Google

animam movet, *amor* promovet, *charitas* contemplatur, *ſapientia* fruitur. Sapientia verò dignè *in mente* conſtituitur. Quæ cùm ideo mens dicatur, quòd meminit, vel eminet in anima: benè illi adſcribitur virtuti, quæ ſuper omnes eminet virtutes animæ. Eſt enim mens vis quædam animæ noſtræ, qua inhæremus Deo & fruimur. Fruitio autem hæc in ſapore quodam divino eſt, vnde & à ſapore ſapientia denominatur. Sapor autem iſte in guſtu quodam eſt. Guſtum autem iſtum dignè nemo poteſt exprimere, niſi qui meretur guſtare. *Guſtate, & videte quoniam ſuavis eſt Dominus*. Hoc guſtu ſecundùm Petrum Apoſtolum guſtatur Dei verbum, guſtantur etiam divitiæ ſæculi venturi. *Jam* ergo de guſtu iſto, qui ſaporem habet illum in quo ſapientia ſapit, ſubtiliùs inquirendum eſt, primùmquè dicendum: quia licet per gradus ad arcem ſapientiæ venerit qui aſcendit; tamen niſi ubique in omni gradu uſque ad ultimum, Sapientia [ſicut ipſa dicit in libro ſui nominis] quærentes ſe quæſiſſet, & occurriſſet in viis, oſtendens ſe hilariter; nec voluntas monuiſſet, nec amor promoviſſet, nec charitati contemplatio, nec ſapientiæ proveniſſet fruitio. Itaque ſicut cæperamus [p] proſequamur de guſtu. Corpus Chriſti univerſa eſt Eccleſia tam veteris quàm novi Teſtamenti. In hujus corporis capite, id eſt, prima & antiquiori & ſuperiori parte, quæ eſt primitiva Eccleſia, quatuor ſunt ſenſus, viſus, auditus, odoratus, & tactus. *Oculi* ſunt Angeli propter contemplationis ſubtilitatem. *Aures* ſunt Patriarchæ propter obedientiæ virtutem. *Nares* vel odoratus ſunt Prophetæ propter abſentium notitiam. *Tactus* verò communis eſt ſenſus. Omnes hi ſenſus ante Mediatoris adventum in capite erant, ſed languebant inferiori corpore emortuo propter unius ſenſus abſentiam, id eſt, *guſtûs*, ſine cujus adminiculo nec vivere corpus poterat, nec ſenſus ſuæ vim vivacitatis obtinere. Quidquid enim ad totius corporis ſpectat alimentum, cunctis ſenſibus & univerſo corpori appone, ſuppone, circumpone: ſi ſolus guſtus deerit, quid proderit? Infunde auribus, intrude naribus, vel per quamvis aliam partem, obeſſe poterit, prodeſſe non poterit. Guſtum autem quædam ſequitur ſaporis dulcedo, quam in interiori ſuo ſentiens anima, modo quodam ſingulari & cæteris ſenſibus incommunicabili, quæ ſuſcipit, cuncta diſcernit & dijudicat, ſequè ac omnes ſenſus vegetat & confirmat. Guſtus verò in capitis & corporis confinio, id eſt, in gutture poſitus, velut utrumque connectens, eum deſignat qui per conditionem carnis paulominùs eſt minoratus ab Angelis & Moyſe & Elia, cæteriſquè Patriarchis & Prophetis. Per exhibitionem patientiæ & humilitatis minorem ſe quodammodò fecit & humiliorem, cùm illi potenti virtute Dei & ſuos proſternerent inimicos, ipſe verò ſuos doceret diſcipulos: *Si quis percuſſerit te in dexteram maxillam, præbe ei & alteram*. Hic enim poſt Prophetas veniens & Patriarchas (q) limes quidam legis & gratiæ, capitis & corporis, per myſteria Humanitatis ſuæ & Paſſionis & Reſurrectionis, quæcunque in lege & Prophetis & Pſalmis & hymnis ſalubria, quæcunque corpori vitalia vel utilia, quaſi quoddam ipſius os deguſtans, id eſt, intelligens & per ſe intelligenda corpori traijciens Homo Chriſtus, interiori quodam Divinitatis ſuæ ſapore (quæ ſapientia nobis factus eſt Sapientia Dei Chriſtus) ſapida ea habet, nobiſquè facit ſapida vel utilia. In ſe enim vivens, & per ſe totum corpus vegeſtans & conformans, gaudium ſibi, gaudium Angelis facit de conſummatione corporis: gaudium Patriarchis & Prophetis facit de viſione diei ſuæ, ſicut ipſe dicit: *Abraham pater veſter exultavit, vt videret diem meum, vidit & gaviſus eſt*, Gaudium univerſo corpori facit & vitam, ita ut quodam mentis tripudio univerſali illo tactu ſpirituali vivificati & confirmati clamemus: *Quod vidimus & audivimus, & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ*. Ideoquè in omnibus orationibus noſtris ſubiicimus, *Per Chriſtum Dominum noſtrum*: vel quia omnes orationes noſtras & Sacrificia ad Deum Patrem dirigimus per eum, ſicut per Meditatorem noſtrum: vel quia quidquid ſperamus à Patre luminum, omne datum optimum, & omne donum perfectum, non per aurem, non per nares, ſed per ipſum petimus infundi os noſtrum, & guſtum noſtrum, & Sapientiam noſtram: vt ſumenti poſſit eſſe proficuum. Hic eſt *guſtus*, [r] quem in Chriſto facit nobis Spiritus intellectûs, intellectus ſcilicet Scripturam & Sacramentorum Dei. Unde cùm poſt Reſurrectionem Dominus Jeſus diſcipulis apparuit: *Tunc* (inquit Evangeliſta Lucas) *aperuit illis ſenſum ut intelligerent ſcripturas*. Cùm enim Scripturarum interiorem ſenſum & virtutem myſteriorum & Sacramentorum Dei cæperimus non ſolùm intelligere, ſed etiam quadam (ut ita dicam) experientiæ manu palpare & tractare, quod non fit niſi quodam conſcientiæ ſenſu, & experientiæ diſciplinâ intelligentis: imò ut plus dicam, intùs in ſemetipſa legentis, & ſentientis bonitatem Dei & virtutem, quam potenti bonitate cum efficaci virtute in filiis gratiæ, opus ipſius gratiæ operatur. Tunc demùm Sapientia quod ſuum eſt exequitur: tunc quos dignos judicat unctione ſua docet de omnibus. Tunc appoſito bonitatis ſigillo Dei, omnia noſtra peccata velut pacata unctione illitâ & emollitâ, imprimit & conformat. Et ſi qua dura, ſi qua rigida invenerit, inculcat & infringit, donec lętitiâ ſalutaris Dei receptâ, & ſapientiæ Spiritu principali confirmata ſancta anima, læta ad Deum decantet: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, dediſti lætitiam in corde meo.* Unde & Dominus: *Hæc eſt*, inquit, *vita æterna, ut cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Beata ſcientia, in qua continetur vita æterna. Vita iſta ex illo guſtu procedit, quia guſtare, hoc eſt intelligere. Agamus gratias benigniſſimo & largiſſimo Salvatori, [s] qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem ſui venire. Hæc eſt enim vita æterna, ut cognoſcamus Patrem verum Deum, & quem miſit Ieſum Chriſtum, qui unus cum eo verus eſt Deus ſuper omnia benedictus in ſæcula. Amen.

p *Ibidem num.* 29. q *Ibidem num.* 30.

r *Ibidem num.* 31. ſ *Ser. in Natali Sanct. Innocent. nu.* 3.

CAPUT VI.

De ordinatione charitatis, modoquè diligendi proximum: & de duplici charitate, actuali, & affectuali.

Ordinavit in me charitatem. *Cant.* 2.

1. *Oſtenditur, ordinationem charitatis conſiſtere in modo diligendi conſanguineos & amicos, fideles & infideles, ac etiam inimicos noſtros. Excitamur ad amorem Dei, & dilectionem proximi.* 2. *Oſtenditur, varia eſſe charitatis elogia. Charitas comparatur oleo, portæ ſpecioſæ, & nubeculæ. Sine charitate nulla poteſt eſſe vera virtus. Docemur quanta ſit ſublimitas charitatis, necnon vis & efficacia ejus.* 3. *Oſtenditur, charitatem conſiſtere in actu & affectu. Affectualis charitatis præceptum in hac vita impleri nequit. De actuali charitate præceptum duntaxat datum eſt. Docemur triplicem eſſe affectionem, carnis, rationis, & ſapientiæ. Item docemur, neceſſitate charitatis urgente poſtponenda eſſe ſpiritualia temporalibus.* 4. *Oſtenditur, veram ſapientiam illam eſſe, per quam unaquæque res ſapit prout eſt: Deus homini, homo ſibi, homini proximus, etiam inimicus. Docemur quomodo & quare inimicus diligendus ſit. Proximus ſic diligendus eſt à nobis, ut amoris cauſa ſemper ſit Deus. Dilectio erga Deum tribus affectionibus excitatur. Triplex charitas exercenda eſt erga proximum. Afferuntur & alia motiva, propter quæ diligendus eſt proximus, etiamſi inimicus ſit.*

§. I.

Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem. Cant. 2.

CElla vinaria (a) Eccleſia eſt, in qua eſt vinum Euangelicæ prædicationis. In hanc ergo cellam amica Sponſi, ſcilicet ſancta anima introducitur, atque in ea charitas ordinatur: quia non ſunt æqualiter omnia diligenda, ſed differenter. Non debemus æqualiter omnia diligere, ſed alia minùs, & alia magis. Nam ſcire quid facere debeamus, & neſcire ordinem faciendi, perfecta ſcientia non eſt. Si non diligimus ea quæ diligere debemus, vel ſi diligamus ea quæ diligere non debemus, ordinatam charitatem non habemus. Et ſi plùs diligimus ea quæ minùs diligere debemus, vel ſi minùs diligimus ea quæ plùs diligere debemus, ordinatam charitatem non tenemus. Hæc eſt autem ordinata charitas, ut Deum ante omnia, & ſupra omnia diligamus. Deus diligendus eſt propter ſemetipſum, quia eſt ſummè bonus, & qui nos creavit ex nihilo. Charitas eſt dilectio, qua diligitur Deus propter ſe, & proximus propter Deum. In *primo* loco diligitur Deus ante omnia, & ſuper omnia. In *ſecundo* verò loco diligitur proximus in Deo, hoc eſt, in bono. Charitas habet duo mandata: *unum* pertinens ad dilectionem Dei, quod eſt maximũ mandatum. *Alterum* verò pertinens ad dilectionem proximi, quod eſt ſimile huic, ſicut ſcriptum eſt: *Diliges Dominum Deum tuum, & proximum ſicut teipſum.* Ac ſi diceret: Ad hoc debes proximum tuum diligere, ad id quod diligis teipſum, ſcilicet ut bonus ſit, & ut ad vitam æternam pervenire poſſit. Debemus etiam diligere propinquos noſtros ſi boni ſunt, & ſi Deo ſerviunt. Plùs debemus diligere extraneos, qui nobis ſunt conjuncti vinculo charitatis Chriſti, quàm propinquos qui Deum non diligunt, nec Deo ſerviunt. Quare? Quia ſanctior eſt copula cordium, quàm corporum. Ab hac denique charitate ordinata (b) omnis amor legitimus ordinem formamquè ſortitur. Nec ordinata poteſt eſſe aliqua mentis affectio, niſi ab ea cauſam, & modum & ordinem ſumat. De qua hac conſtantiſſia charitate Sapientia in libro ſuo nominis dicit: *Ab æterno ordinata ſum.* Hæc ordinata à Deo ordinat Angelos in miniſteriis ſuis. Hæc ſtudia & exercitia juſtorum diſponit in profeſſionibus ſuis. Hac mediante *ordinata lex eſt per Angelos in manu Mediatoris.* Sine hac charitate amicitia inter homines ordinata eſſe non poteſt. Nam cùm Apoſtolus dicat: *Omnia ſecundùm ordinem fiant in vobis*: et iterum: *Omnia veſtra in charitate fiant*: patet ea ordinem non habere, quæ in charitate non fiunt. Quemadmodùm ex multis diebus (c) annus efficitur: ita ex multis animabus cor unum & anima una charitatis igne conflatur. Et ſicut annus multos dies complectitur: ita in ſingulis generibus hominum, multi nobis animorum junguntur unitione. Inprimis verò dilectio vera (d) naturali ordine ad domeſticos noſtri ſanguinis derivetur. Quos diligere ſicut ex natura neceſſariò tenemur: ſic nimis inhumanum eſt, quòd à noſtræ dilectionis ſacrario repellantur. Nam teſte Apoſtolo: *Qui ſuorum & maximè domeſticorum curam non habet, fidei tranſgreſſor eſt, & eſt infideli deterior.* Hinc eſt, quòd hæc dilectiò quæ ex natura proficiſcitur, in mandatis quæ pertinent ad dilectionem proximi, primum locum ſortitur, Deo præcipiente: *Honora*, inquit, *patrem tuum, & matrem tuam.* Hinc ad eos, qui nobis ſpecialiter amicitiæ vel officii neceſſitudine copulantur, dilectio noſtra progrediens, quodam ſinu diffuſiore laxatur. Verumtamen iſta dilectio Phariſæorum juſtitiam non tranſcendit, quibus dictum eſt: *Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum.* Sanè & parentum & amicorum affectio quamvis ſervata, parum præmii conſequatur: quippe cùm ad illam lex naturalis inducat, ad iſtam mutua obſequia nos provocent: utraque tamen ſi neglecta fuerit, cumulum damnationis importat. Veritas in Euangelio dicit: *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt?* Ut ergo in majorem amplitudinem dilectio noſtra ſe porrigat, amplectatur & eos qui nobiſcum Deo militant, & ejuſdem vitæ profeſſione nobis in vinculo pacis & ſpiritûs ritè cohærent. Deus equidem hujus dilectionis eſt cauſa efficiens, dum à capite in barbam Aaron, & uſque in oram veſtimenti unctio ſpiritualis emanat: ut qui ab uncto uncti à Chriſto Chriſtiani vocantur, omnes in participium nominis Jeſu communi vinculo charitatis invicem complectantur. Adhuc duo genera hominum reſtant,

a *Lib. de modo bene viven. cap. caſ. 5. num. 12. & 13.*

b *Lib. 3. de amore Dei. cap. 9. num. 35. & 36.* c *Ibidem caſ. 17. num. 59.* d *Ibidem. num. 60.*

Digitized by Google

ſtant, (e) quos in noſtræ dilectionis ſagenam concludamus. Eorum enim qui foris ſunt, Gentilium videlicet & Judæorum, Schiſmaticorum & Hæreticorum, neceſſe eſt ut ignorantiam doleamus: compatiamur & infirmitati, duritiam defleamus pio compaſſionis affectu, ſuccurrentes eis orationum ſuffragio, ut & ipſi in odore unguentorum noſtrorum currant in Chriſto Jeſu Domino noſtro. Adhuc dilatat tentorium ſuum charitas, (f) & pallium, quod veteris legis tempore erat breve, ſic ampliat, ſic extendit, ut duos operire ſufficiat, dum inimicum ſuum animæ ſuæ nova Spiritus Sancti unione conglutinat. Hac dilectione filius Dei efficitur homo. Hac divinæ bonitatis imago pleniſſimè reparatur. *Diligite* (inquit Dominus) *inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt.* Hæc dilectio, dum inimicum ſimplici oculo intuetur, ſecuriſſimè dicere poteſt: *Dimitte nobis ſicut & nos dimittimus.* Ita dimittitur, qui dimittit: ſic filius Dei, ſic hæres Dei, & Chriſti cohæres efficitur. Charitas via eſt & vita virtutum: (g) ipſa eſt via eminentior, & illic iter quo oſtenditur ſalutare Dei. Unde Paulus Apoſtolus in prima Epiſtola ad Corinthios: *Adhuc viam,* inquit, *eminentiorem vobis demonſtro.* Et item: *Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Dei.* Præterea idem Apoſtolus, (h) enumeratis gradibus quibuſdam virtutum, de charitate protinùs addidit dicens: *Charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.* Hæc eſt illa precioſa *margarita*, quam dum invenit ſponſa dilecti, *dedit omnia ſua & comparavit eam.* Hæc eſt illa *ſcala* quæ in ſomnis Jacob apparuit, quam uſque ad cælum tendi videbat, & per quam quidam deſcendebant. Per hanc enim & Angeli deſcendebant, & nos aſcendimus ad Angelos: quia ſine hac ſcala nullus ſcandere poteſt ad cæleſtia regna. Et in ipſo nixu ſcalæ ipſe Dominus Angelorum inventus eſt qui dicit: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.* Si inter nos dominabitur hæc regina virtutum, [i] profectò cognoſcent omnes puſilli & magni, quòd verè erimus diſcipuli Domini. Qui non habet charitatem, jam non eſt ejus qui dedit mandatum charitatis. Charitas eſt dilectio Dei & proximi. Et qui non diligit proximum, ſupereſt ut non diligat Deum. Et qui non diligit, odit. Qui autem odit fratrem ſuum, odit charitatis Auctorem. Nos ergo, Fratres, quos amor Chriſti congregavit in unum, *ex toto corde & ex tota mente diligamus Dominum Chriſtum, & proximum noſtrum tanquam noſipſos*: & pro illius amore non ſolùm amicos, ſed etiam inimicos diligamus, non tantùm diligentes, ſed etiam odientes. Hæc eſt ſchola Chriſti. Hæc eſt doctrina Spiritus Sancti. Si quis de hac ſchola exierit, & in hac doctrinâ non perſeveraverit, mihi credite, fratres, in æternum peribit. Proximos noſtros tunc diligimus *ſicut nos*, (k) ſi non propter aliquas utilitates noſtras, vel ſperanda beneficia vel accepta, vel propter affinitates vel conſanguinitates, ſed propter hoc tantùm quòd ſint noſtræ naturæ participes, diligamus. Proinde ſecundùm hoc nos omnes proximos diligamus, quantùm ad mores bonos, & ad vitam æternam conſequendam eorum ſaluti ſicut & noſtræ pro poſſe conſulendo, & eorum neceſſitatibus prout facultas ſuppetit, ſubveniendo. *Deum ex toto corde diligimus,* ſi illi ſoli ſecundùm noſtrũ poſſe placere contendimus: ſiquidẽ ipſe ſolus eſt deſiderium noſtrum, ſpes noſtra, intentio noſtra, totus amor noſter, tota charitas noſtra. Alioquin Deum non perfectè diligimus, nec charitatem tenemus. Et qui charitatem non habet, jam non eſt ejus, nec illum habebit in præmium ſui laboris, qui in hac ærumnoſa ſolitudine rectam ſemitam non tenuerit charitatis.

§. II.

Charitas eſt *oleum* quod omni liquori ſupernatat, (l) quod ſanat & illuminat, & quod omnem aſperitatem propria ſuavitate lætificat. Hoc oleo vncti Apoſtoli & Martyres ſuaviſſimam reputabant mortis amaritudinem & immenſam ſævitiam tormentorum. Chriſtus enim vnctus à Deo præ participibus ſuis hoc oleo vnxit ſuos, & exactoris jugum à facie olei computreſcere fecit. *Spiritus*, inquit, *Domini ſuper me, eò quòd vnxerit me.* Charitas non ſolùm mortis & ſuppliciorum amaritudinem ſuavificat, ſed & ipſam mortem potentiſſimam morte mortificat. Nonne Chriſti charitas peremptoria erat mortis, cùm ipſe dux vitæ mortiſquè deſtructor comminaretur & diceret: *Ero mors tua, ô mors?* Imò fortior. Cùm enim mors vitam eripiat temporalem, nos ad vitam charitas introducit æternam. Illa nos à vita tranſitoria deiicit: hæc ad vitam & gloriam ſine fine manſuram reſtituit. Charitas eſt *porta ſpecioſa*, quæ in everſione Jeruſalem, portis aliis omninò deſtructis, integra & intacta permanſit. *Charitas enim nunquam excidit.* Hæc eſt *nubecula*, quæ ad preces Eliæ magnam excrevit in pluviam. Cùm enim aliquis Deum diligere *ex toto corde* incipit, ſtatim non ſolùm ad proximos, ſed etiam ad inimicos benevolentiæ ſtillicidia, & gratiæ fluenta diffundit. Nec mirum. Charitas enim eſt oleum viduæ, quod continuum ex diſtributione ſuſcepit incrementum. Charitas [m] eſt *radix omnium virtutum.* Sine charitate enim quodcunque facimus, nihil nobis prodeſt. Noſtrum ſtudium eſt vacuum, ſi non habemus charitatem: quia *Deus charitas eſt.* Ibi regnat cupiditas, carnalis, ubi nõ eſt Dei charitas. Tunc homo eſt perfectus, quando eſt charitate plenus. Sine amore charitatis quamvis quiſque rectè credat, ad beatitudinem pervenire non poteſt. Tanta eſt etiam virtus charitatis, quæ ſi deſit, fruſtra habentur cæteræ virtutes: ſi adſit, rectè habentur omnia. Sola quidem eſt caſtitas, (n) quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore ſtatum quendam immortalitatis gloriæ repræſentat. Sola inter nuptiarum ſolemnia, morem beatæ illius vendicat regionis, in qua neque nubunt neque nubuntur: præbens quodammodò terris cæleſtis jam illius converſationis experientiam. Verùm (o) quantalibet venuſtate ſui caſtitas eminere appareat, ſine charitate tamen nec pretium

e *Ibidem. num.* 61. f *Ibidem num.* 62. g *Libr.* 3. *de amore. Dei. cap.* 9. *num.* 36. h *Ser.* 5. *in ult. Cœna. num.* 32. i *Ibidem. num.* 36. K *Ser.* 15. *in ult. Cœna num.* 112.

l *Lib.* 3. *de Amore Dei. cap.* 9. *num.* 37. m *Tract. de modo bene viven. cap.* 5. *num.* 14. n *Tract. de mor. & off. Epiſc. cap.* 3. *n.* 8. o *Ibidem num.* 9.

Digitized by Google

tium habet nec meritum. Nec mirum. Quod enim abſque illa bonum ſuſcipitur? *Fides*? Sed nec ſi montes transferat. *Scientia*? Sed ne illa quidem quæ linguâ loquitur Angelorum. *Martyrium*? *Nec ſi tradidero* (inquit Apoſtolus) *corpus meum ita ut ardeam*. Nec abſque illa quodlibet bonum ſuſcipitur, nec cum illa quamlibet exiguum reſpuitur. Caſtitas ſine charitate, lampas eſt ſine oleo. Subtrahe oleum, lampas non lucet. Tolle charitatem, caſtitas non placet. Linguæ Angelorum & hominum, [p] ſuſtentatio pauperum, atque martyrium, ſine charitate nihil ſunt. Prophetia prædicit, ſcientia comprehendit, fides credit: ſed nec prophetia, nec ſcientia, nec fides etiamſi montes transferat, quidquam ſine charitate valebunt. Sine charitate nihil prodeſſe poteſt, cum charitate verò nihil obeſſe. Charitatis beneficia impendenti peccata non obſunt: quia charitas operit multitudinem peccatorum. Charitas eſt lex vitæ, diſciplina morum, pax conviventium, gloria concordium, criminum abolitio, legis plenitudo, Sacræ Scripturæ compendium, præceptorum Dei conſummatio, virtutum Virtus, & bonorum impletio meritorum. Omnia mandata vitæ, omnia juſtitiæ opera referuntur ad charitatem. Ex hac ſuum ſortiuntur effectum, operum commendatio, devotæ orationes: & ab ipſa tanquam fructus ab arbore, tanquam ramus à vite *pendet tota lex, & Prophetæ*. Sicut enim fructus ſuum à palmite recipit alimentum donec ad maturitatem perveniat: ſic boni operis fructus, ſic ſancta devotio, ſic omne quod piè agitur, à charitate ſuum recipit initium & progreſſum. Denique illud admiratione dignum eſt, [q] quia ſine charitate nihil eſt virtus, & ipſa unicuique virtutum exhibet ut ſit virtus. Fides autem, quæ hæc operatur ad vitam, in Dei viſione jam non erit fides, ſed veritas. Ibi enim abſorbebitur fides, cùm id videbitur quod ſuper omnia diligetur. Non opus erit credere, quod nobis licebit plena cognitione percipere. Non erit etiam decæterò ſpei locus: nam Deo fruentes, non habebimus quod ſperemus. Hîc temperantia pugnat contra libidines, prudentia contra errores, fortitudo contra adverſitates, juſtitia contra iniquitates. Porrò in charitate perfecta eſt caſtitas: ideo non eſt ibi libido, cui temperantia repugnet. In charitate perfecta eſt ſcientia: ideoquè ibi nullus eſt error, quem prudentia eliminet. In charitate vera beatitudo eſt: ideoquè ibi nulla eſt adverſitas, quam fortitudo expugnet. In charitate omnia ſunt tranquilla & æquata: ideoquè nulla eſt ibi inæqualitas, quam juſtificari oporteat. Denique nec fides virtus eſt ſine dilectione: nec ſpes virtus eſt, niſi quod ſperatur, ametur. Quid eſt temperantia, niſi amor, quem nulla voluptas illicit? Quid cæteræ virtutes, niſi amor, qui quod ſuum eſt, unicuique diſtribuit? Sicut charitas eſt verè mentis humanæ requies [r] perfectumquè ſabbatum: ſic & ſex virtutes prædictæ, *Fides, ſpes, temperantia, prudentia, fortitudo, juſtitia*, ſunt quaſi quidam dies operationis; *charitas* verò quædam luminoſa & luminoſiſſima dies eſt quietis, tranquillitatis & pacis. Quamobrem æmulamini chariſmata meliora, [s] ut bonos vos probetis æmulatores. Chariſma peroptimum *charitas* eſt. Planè incomparabile, quod novæ ſponſæ cæleſtis Sponſus toties inculcare curabat, nunc quidem dicens: *In hoc cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinuicem*. Nunc verò: *Mandatum nouum do vobis, ut diligatis invicem*. Et: *Hoc eſt præceptum meum ut diligatis invicem*. Itemquè orans unum eos fore, ſicut ipſe & Pater unum ſunt. Et vide ſi non ipſe Paulus, qui te ad chariſmata meliora invitat, inter cætera charitatem in ſummo ponit: ſive cùm fide & ſpe dicit eam eſſe majorem, & ſupereminentem ſcientiæ: ſive cùm enumeratis pluribus aut mirabilibus ſupernæ gratiæ donis, tandem ad ſuperexcellentiorem viam nos mittit: haud aliam profectò illam quàm charitatem diffiniens. Denique quidnam huic comparendum putemus, quæ ipſi præfertur martyrio & fidei transferenti montes? Non ero lucerna ardens [t] niſi toto corde, tota mente, & ex omnibus viribus meis diligam Dominum Deum meum. Sola enim eſt charitas quæ accendit ad ſalutẽ: ſola eſt quam infundit & inflammat Spiritus, quem extinguere prohibemur. *Fortis eſt ut mors*, [u] non patientia aut ſpes, ſed *dilectio*: non timor aut ratio, ſed Spiritus fortitudinis eſt. Dicit patientia, Sic oportet fieri: quia timore urgetur. Dicit voluntas bona, Sic expedit, & ſic agendum eſt: quia ſpei attrahitur ratione. Charitas verò quæ inflammatur à Spiritu, dicit, Neque ſic oportet, neque ſic expedit: ſed ſic volo inquit, ſic cupio, ſic deſidero vehementer. Uidetis quanta ſit ſublimitas charitatis, videtis quanta ſecuritas, quantaquè ſuavitas charitatis? Felix anima, quæ ad hunc charitatis pervenerit ſtatum.

§. III.

Ordinavit in me charitatem, ait ſponſa. Cant. 2.

Eſt charitas in *actu*, [x] eſt & in *affectu*. Et de illa quidem quæ *operis* eſt, puto datam eſſe legem hominibus, mandatumquè formatum. Nam in *affectu* quis ita habeat ut mandatur? Ergo *illa* mandatur ad meritum, *iſta* in præmium datur. Cujus initium quidem profectumquè vitam quoque præſentem experiri divinâ poſſe gratiâ non negamus: ſed planè conſummationem defendimus futuræ fælicitati. Ego enim puto, [y] non ante ſanè perfectè impletum iri, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua*: quouſque ipſum *cor* cogitare jam non cogatur de tempore, & *anima* eidem in hoc ſtatu vivificando & ſenſificando intendere deſinat, & *virtus* ejuſdem relevata moleſtiis, in Dei potentia roboretur. Impoſſibile namque eſt tota hæc ex toto ad Deum colligere, & divino infigere vultui, quamdiu ea huic fragili & ærumnoſo corpori intenta & diſtenta neceſſe eſt ſubſervire. Quomodò ergo illa lex jubenda fuit, [z] quæ implenda nullo modo erat? Aut ſi placet tibi magis de *affectuali* charitate datum fuiſſe mandatum, non inde contendo, dummodò acquieſcas & tu mihi, quòd minimè in vita iſta ab aliquo hominum poſſit

vel

p *Lib. 3. de amore Dei. cap. 9. nu. 28.* q *Ibidem cap. 8. num. 47.*
r *Ibidem num. 48.* s *Ser. 29. in Cant. num. 3.*

t *Ser. in Nat. S. Ioan. Bapt. num. 10* u *Ser. 1. de S. Andr. n. 10.*
x *Ser. 50. in Cant. num. 1.* y *Tract. de dilig. Deo. cap. 10. n. 29.*
z *Ser. 50. in Cant. num. 1.*

Digitized by Google

vel poterit adimpleri. Quis enim ſibi arrogare id audeat,quod ſe Paulus ipſe fatetur non comprehendiſſe? Nec latuit Præceptorem, præcepti pondus hominum excedere vires: ſed judicavit utile ex hoc ipſo ſuæ illos inſufficientiæ admoneri, & ut ſcirent ſanè ad quem juſtitiæ finem niti pro viribus oporteret. Ergo mandando impoſſibilia, non prævaricatores homines fecit ſed humiles, ut omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo: quia ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro coram illo. Accipientes quippè mandatum,& ſentientes defectum,clamabimus in cælum,& miſerebitur noſtri Deus: & ſciemus in illa die,quia non ex operibus juſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit. Atque hoc dixerim, [a]ſi quidem conſenſerimus *affectualem* legem fuiſſe mandatam? Sed *actuali* id potiùs conveniri inde vel maximè apparere videtur,quòd cùm dixiſſet Dominus, *Diligite inimicos veſtros*, mox de operibus infert: *Benefacite his qui oderunt vos*. Item Scriptura dicit: *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi*: & hîc de actu habes, non de affectu. Sed audi item Dominum etiam de ſui dilectione mandantem: *Si diligitis me*,inquit,*ſermones meos ſervate*. Atque hîc quoque ad opera mittimur per injunctam obſervantiam mandatorum. Supervacuè autem de opere monuiſſet, ſi in affectione jam fuiſſet dilectio. Sic te ergo neceſſe eſt & illud accipere, quod juberis diligere proximum tuum ſicut teipſum, etſi non ita apertè expreſſum ſit. An non denique ſatis tibi eſſe judices adimplendum iſtud de proximi dilectione mandatum, ſi id perfectè obſerves,in quo omni homini rectè de lege naturæ præſcribitur:*Quod tibi non vis,alteri ne feceris*?Et item illud: *Quæcunque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis*. Neque hoc dico, (b)ut ſine affectione ſimus,& corde arido ſolas moveamus manus ad opera. Legi inter alia quæ ſcribit Apoſtolus magna & gravia hominum mala, hoc quoque adnumeratum, ſcilicet, *ſine affectione*. Sed eſt affectio quam *caro* gignit, & eſt quam *ratio* regit, & eſt quam condit *ſapientia.Prima* eſt illa,quam Apoſtolus legi Dei dicit non eſſe ſubiectam, nec eſſe poſſe. *Secunda* eſt,quam perhibet è regione conſentientem legi Dei, quoniam bona eſt: nec dubium diſtare inter ſe contentioſam & conſentaneam. Longè verò *tertia* affectio ab utraque diſtat, quæ & guſtat & ſapit quoniam ſuavis eſt Dominus: primam eliminans, ſecundam remunerans. Nam prima quidem dulcis, ſed turpis: ſecunda ſicca, ſed fortis: tertia pinguis & ſuavis eſt. Igitur per ſecundam affectionem opera fiunt, & in ipſa charitas ſedet, non illa affectualis quæ ſale ſapientiæ condita pingueſcens, magnam menti importat multitudinem dulcedinis Domini; ſed quædam potiùs actualis,quæ etſi nondum dulci illo amore ſuaviter reficit mentem, amore tamen amoris ipſius vehementer accendit. *Non diligamus* (ait Joannes Apoſtolus) *verbo neque lingua, ſed opere & veritate*. Uides quomodò cautè medius incedit inter vitioſum atque affectuoſum amorem, ab utroque pariter hanc diſtinguens actualem & ſalutiferam charitatem? Nec linguæ mentientis in hac dilectione recipit fictum, nec rursùm afficientis exigit ſapientiæ guſtum. *Opere*,inquit,*diligamus & veritate*: quòd videlicet moveamur ab benè operandum magis quodam vividæ veritatis impulſu, quàm ſapidæ illius charitatis affectu. *Ordinavit in me*(c)*charitatem*. Quam putas harum? Utramque, ſed ordine oppoſito. Nam *actualis* inferiora præfert, *affectualis* ſuperiora. Etenim in benè affecta mente non dubium [verbi causâ] quin dilectioni hominis dilectio Dei præponatur, & in hominibus ipſis perfectiores infirmioribus, cælum terræ, æternitas tempori, anima carni. Attamen in benè ordinata actione ſæpè aut etiam ſemper ordo oppoſitus invenitur. Nam & circa proximi curam & plùs urgemur, & pluries occupamur: & infirmioribus fratribus diligentiori ſedulitate aſſiſtimus: & paci terræ magis quàm cæli gloriæ jure humanitatis & ipſa neceſſitate intendimus: & temporalium inquietudine curarum vix aliquid ſentire de æternis permittimur: & languoribus noſtri corporis, poſtpoſitâ animæ curâ, penè continuò inſervimus: & ipſis denique infirmioribus membris noſtris abundantiorem honorem juxta ſententiam Apoſtoli circumdamus.Per hoc quodammodò facientes verbum Domini, de quo habes: *Erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi*. Orantem denique hominem cum Deo loqui quis dubitet? Quoties tamen inde charitate jubente abducimur & avellimur propter eos, qui noſtrâ indigent operâ vel loquelâ? Quoties piè cedit negotiorum tumultibus pia quies? Quoties bonâ conſcientiâ ponitur codex ut operi manuum inſudetur? Ordo præpoſterus, ſed neceſſitas non habet legem. Agit ergo ſuum *actualis charitas* ordinem juxta patrisfamilias juſſionem, incipiens à noviſſimis. Pia certè & juſta, quæ non ſit acceptrix perſonarum, nec precia conſideret rerum, ſed hominum neceſſitates. At non ita *affectualis*, nam à primis ipſa ducit originem. Eſt enim ſapientia (d)perquam utique quæque res ſapiunt prout ſunt: ut (verbi gratiâ) quæ pluris natura habet, pluris quoque ipſa affectio ſentiat, minora minùs, minima minimè. Et illum quidem ordinem charitatis veritas facit, hunc autem veritatis ordinem charitas vendicat ſibi. Nam & vera in hoc eſt charitas, ut qui indigent ampliùs, accipiant priùs: & rursùs in eo chara apparet veritas,ſi ordinem tenemus *affectu*,quem illa tenet *ratione*. Tu ergo *ſi diligas Dominum Deum tuum toto corde, totâ animâ, tota virtute tua*, & amorem amoris illum quo contenta eſt charitas *actualis*, affectu ferventiori tranſiliens, ipſo cominùs divino amore (ad quem is eſt gradus) accepto, plenitudine ſpiritûs totus igneſcas: ſapit tibi profectò Deus, etſi non dignè omninò prout eſt, (quod utique impoſſibile eſt omni creaturæ) certè prout tuum ſapere eſt. Deinde ſapies etiam ipſe tu tibi prout es, cùm te ſenſeris nil habere prorsùs unde te amas, niſi inquantùm Dei es: quippè qui totum unde amas, in illum effuderis. Sapies, inquam, tibi prout es, cùm ipſo experimento amoris tui & affectionis quam ad teipſum habebis, nihil dignum te eſſe invenies, quod vel à teipſo ametur, niſi propter ipſum, ſine quo ipſe es nihil.

§. IV.

a *Ibidem num.* 2. b *Ibidem num.* 3.

c *Ibidem num.* 4. d *Ibidem num.* 5.

Digitized by Google

§. IV.

Jam verò *proximus*, (e) quem verè te oportet diligere tanquam teipſum, ut tibi & ipſe ſapiat prout eſt: haud aliud profectò ſapiet tibi, quàm tu tibi, qui hoc eſt quod tu. Eſt enim homo. Qui itaque te non diligis niſi quia diligis Deum, conſequenter omnes qui ſimiliter diligunt eum, diligis tanquam teipſum. Porrò inimicum hominem, quoniam nihil eſt pro eo quòd non diligit Deum, non potes quidem diligere tanquam teipſum, qui Deum diligis: diliges tamen ut diligat. Non eſt autem idipſum, diligere ut diligat, & diligere quia diligit. Proinde ut tibi & ipſe ſapiat prout eſt, ſapiet tibi non quidem quod eſt, qui utique nihil eſt: ſed quòd futurus forſitan eſt, quod eſt propè nihili: quippè quod adhuc pendet ſub dubio. Etenim de quo conſtat quòd ad amorem Dei non ſit deinceps redituтus: ſapiat tibi neceſſe eſt non propè jam nihil, ſed nihil ex toto, utpote quod in æternum nihili eſt. Illo igitur excepto qui nonmodò jam non diligendus, inſuper & odio habendus eſt, ſecundùm illud: *Nonne qui oderunt te Domine oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam?* Decæterò nulli vel inimiciſſimo homini negari quatulumcunque affectum charitas ſanè in hacparte ambitioſa permittit. Quis Sapiens & intelliget hæc? Da mihi hominem [f] qui ante omnia quidem *ex toto ſe diligat Deum*: ſe verò *& proximum* inquantùm diligunt ipſum, inimicum autem tanquam aliquando forſitan dilecturum: porrò *parentes* carnis ſuæ germaniùs propter naturam: ſpirituales verò *eruditores* ſuos profuſiùs propter gratiam, atque in hunc modum ad cætera quæque Dei ordinato intendat amore, deſpiciens terram, ſuſcipiens cælum, vtens hoc mundo tanquam non vtens; & inter vtenda & fruenda intimo quodam mentis ſapore diſcernens, ut tranſitoria tranſitoriè, & ad id duntaxat quod opus & prout opus eſt curet, æterna deſiderio amplectatur æterno. Talem, inquam, da mihi hominem, & ego audacter illum Sapientem pronuncio, cui nimirùm quæque res revera ſapiunt prout ſunt, & cui in veritate atque ſecuritate competit gloriari & dicere: *Ordinauit in me charitatem*. Sed fortaſſè (g) dicit aliquis: De hac dilectione vacillo: & quomodò diligendus ſit proximus, minùs perfectè intelligo? Mori quidem non poſſum pro fratre, ſicut Chriſtus Dominus voluit mori pro noſtra ſalute? Ad quem ego dico: Si non potes æquè ambulare cum Chriſto, ſaltem à longè imitare veſtigia ejus. Si non vales diligere proximum tuum pluſquàm teipſum, quod Chriſtus fecit moriendo pro ſalute generis humani: ſaltem dilige eum tanquam teipſum, hoc faciendo illi quod ab eo tibi vis fieri. Sed dices fortè: Nec hoc poſſum, cùm id non imperandi, ſed conſulendi modo dictum ſit: *Mandatum nouum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos?* Si hoc obſervare non potes, vide ne facias alteri, quod tibi non vis fieri. Sic enim diligendus eſt proximus, ut in illo ſemper diligatur Deus. Si ſic diligis proximum, compleſti mandatum: ſic enim debet diligi proximus, ut amoris cauſa ſit ſemper Deus, non autem proximus. Porrò (h) ſicut ejuſdem charitatis duo ſunt præcepta, ita ſunt & deſideria gemina, quibus impleantur ipſa præcepta. Aliud enim eſt deſiderium quo Deus propter ſeipſum, aliud quo proximus diligitur in Deo, vel propter Deum. In illo nullus modus præſcribitur, ſed *ex toto corde, tota anima, tota virtute* diligitur Deus: in hoc autem præſcribitur tibi quidam modus cùm dicitur: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*. Et notandum eſt, quòd ad illud excitatur mens humana ſpecialiter tribus affectionibus ac provehitur: vnde & Deum diligere toto *corde*, tota *anima*, tota *virtute* jubetur. *Prima* quidem affectio eſt dulcis, *ſecunda* prudens, *tertia* fortis. Erga charitatem quoque proximi exercemur tripliciter, vel ut ædificetur ipſa charitas ubi non eſt, vel certè ne pereat, vel minuatur ubi eſt. Quiſquis autem hanc puro affectu erga proximum operatur, illam proculdubio charitatem quæ Deus eſt, vlteriùs promeretur. Denique (i) ſicut munditiam intra nos, erga proximum innocentiam convenit obſervari: ſic & in nobis opera virtutis, & erga proximum exercenda ſunt opera pietatis. Non ergo ſimus nobis inutiles, ne in vano receperimus animas noſtras: non ſimus inutiles proximo noſtro, ne in vano ei juràſſe probemur. Nouit figmentum noſtrum Spiritus qui loquebatur per Prophetam, nec de vtilitate proximi ſimpliciter voluit commonere dicens: *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus & mundo corde, qui non acepit in vano animam ſuam, nec jurauit in dolo proximo ſuo*. De juramento nos convenit, ut agnoſcamus debitum, ut promiſſam fidem irritam facere vereamur. Omnes enim proximis jurati ſumus, cum quibus vtique in Eccleſiæ venimus vnitatem. Et hæc eſt profeſſio Fidei Chriſtianæ, [k] ut qui viuit, jam non ſibi viuat, ſed ei qui pro omnibus mortuus eſt. Nec mihi dicat quis: Ei viuam, ſed tibi non: quando quidem ille non ſolùm pro omnibus vixit, ſed & pro omnibus mortuus eſt. Quomodò enim ei viuit qui negligit ſic ab eo dilectos? Quomodò ei vivit qui legem ejus non implet, qui mandatum ejus non ſervat? Quæris legem? quæris mandatum? *Hoc eſt* (inquit Dominus) *mandatum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*. Et Apoſtolus ait: *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti*. Noli ergo putare gratuitum bonum quod exhibes proximo, ut liceat etiam diſſimulare ſi velis. Debitor es ſacramenti cautione, & propria profeſſione teneris. Dilige etiam inimicos tuos propter Deum, (l) ſicut ſcriptum eſt: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos*. Dilige autem eos, (m) ſiue propter Sacramenta Eccleſiæ, quæ indifferenter quidem cum bonis ſuſcipiunt; ſiue propter fidei æquè communem confeſſionem; ſiue ob fidelium corporalem ſaltem ſocietatem; ſeu etiam propter ſpem futuræ ſalutis, à qua omninò non ſunt (quamdiu hîc viuunt) vel tales deſperandi, quantumlibet viuunt deſperati. Dictum eſt [n] quòd

e Ibidem num. 6. f *Ibidem num. 7.* g *Ser. 5. in vlt. Cana num. 34.*

h *Ser. 96. diuer. nu. 5. & 6.* i *Ser. 33. diuer. nu. 5.* k *Ibid. nu. 6* l *Lib. de modo viuen. cap. 13. num. 4.* m *Ser. 25. in cant. num. 2.* n *Ser. 44. in cant. num. 4.*

quòd ex conſideratione ſuiipſius cuique veniat manſuetum eſſe ad omnes, dum homo conſilio Sapientiſſimi Pauli, ut piè condeſcendere ſciat præoccupatis in peccato, conſiderat ſeipſum, ne & ipſe tentetur. An non hinc denique amor proximi radicem trahit, de quo in lege mandatur: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum?* Ex intimis ſanè humanis affectibus primordia ducit ſui ortus fraterna dilectio, & de inſita homini ad ſeipſum naturali quadam dulcedine tanquam de humore terreno ſumit proculdubio vegetationem & vim, per quam ſpirante quidem gratia deſuper fructus parturit pietatis: ut quod ſibi anima naturaliter appetit naturæ conſorti, id eſt alteri homini jure quodam humanitatis, vbi poterit & oportuerit non exiſtimet denegandum, ſed ſpontè ac libens impertiatur. Ineſt vtique naturę humanæ ſi peccato nō obſoleſcat, iſtiusmodi gratæ & egregię quaſi ſuavitatis liquor, ut molliorem magis ad compatiendum peccantibus, quàm ad indignandum aſperiorem ſeſe ſentiat & exhibeat. O Sapientia, [o] quæ attingis à fine vſque adfinem fortiter in inſtituendis & condendis rebus, & diſponis omnia ſuaviter in beandis & ordinandis affectibus: dirige actus noſtros prout noſtra temporalis neceſſitas poſcit, & diſpone affectus noſtros prout tua veritas æterna requirit, ut poſſit vnuſquiſque noſtrûm ſecurè in te gloriari & dicere: quia *ordinavit in me charitatem.* Tu es enim Dei Virtus & Dei Sapientia Chriſtus ſponſus Eccleſiæ Dominus noſter ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT VII.

De diligendo Deo ob creationem noſtram, & conſervationem.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. *Deut. 6. Matt. 22. Luc. 10.*

1. *Oſtenditur, beneficium creationis humanæ adeò magnum eſſe donum, ut magna res ſit homo. Dignitas hominis creati ad imaginem & ſimilitudinem Dei, inutilis eſt ſine ſcientia: ſcientia verò ſine virtute eſt noxia. Lege naturæ tenetur quiſque homo diligere Deum ſuper omnia. Infidelis non diligens Deum, inexcuſabilis eſt. Præceptum dilectionis fortiùs obligat fideles novæ legis, quàm antiquæ.* 2. *Oſtenditur, beneficium conſervationis generis humani conſiſtere in vſu creaturarum. Docemur, diligendum eſſe Deum ob innumera beneficia nobis collata, inter quæ ſunt tria præcipua: Panis, Sol, & Aër. Tria in opere mundi ſunt conſideranda: quid ſit, quomodò ſit, & ad quid ſit conſtitutus. Ex creaturis eliciendus eſt amor Dei.* 3. *Excitamur ad diligendum Deum, per quem ſumus, vivimus, & ſapimus. Docemur quomodo Deus ſit diligendus ſecundùm tres animæ vires, intellectum, voluntatem, & memoriam. Ex quibus animæ viribus jubemur Deum diligere, ut diligamus eum toto corde, totâ animâ, tota mente. Dona & beneficia Dei nobis collata, meritò exigunt à nobis amorem Dei.*

o *Ser. 50. in Can. num. 7.*

§. 1.

Creavit Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam. Gen. 1.

Vide ô homo (a) quid tibi Deus erogavit, imò quod prærogavit & ſupererogavit. *Creavit* te *ad imaginem & ſimilitudinem ſuam.* Ad *imaginem,* conferens tibi dona naturalia; ad *ſimilitudinem,* largiens gratuita dona: ut mente excelleres, & omnia irrationalia ratione vinceres. Fecit te ut dictum eſt, ad imaginem ſuam & ſimilitudinem Deus. Ad *imaginem,* ut haberes memoriam, intellectum, diſcretionem, & cætera naturalia dona: ad *ſimilitudinem,* ut haberes innocentiam, juſtitiam, & alia gratuita dona. Fecit te Deus ad *imaginem* & cognitionem veritatis: ad *ſimilitudinem* in amore virtutis. Vel certè factus es ad *imaginem* Dei, collatis tibi omnibus iſtis: ad *ſimilitudinem* ſecundùm eſſentiam Deitatis factus es immortalis & indiviſibilis. Denique agnoſce ô homo dignitatem tuam, [b] agnoſce gloriam conditionis humanæ. Eſt enim, tibi cum mundo corpus: ſic enim decet eum qui conſtitutus eſt ſuper vniverſam hujus creaturæ corporeæ molem, aliqua ei ſimilari ex parte. Sed eſt tibi etiam ſublimius aliquid, nec omninò comparandus es cæteris creaturis. Compacta & confœderata ſunt in te caro & anima: illa plaſmata, hæc inſpirata. Charitatem tibi coniunctio iſta commendat: charitatem in hac ipſa conditionis propriæ pagina lege. Charitatem in ipſo ſtatim principio non ſolùm prædicat, ſed ingerit tibi manus benigniſſima Creatoris. Parumne tibi videtur iſtud, (c) quia te facit? Cogita qualem te fecit. Nempè etiam ſecundùm *corpus* egregiam creaturam, ſed ſecundùm *animam* magis, vtpotè imagine Creatoris inſignem, rationis participem, capacem beatitudinis ſempiternæ. Porrò ſecundùm ambo ſimul præ cæteris creaturis maximè admirandum, cohærentem ſibi incomprehenſibili artificio, inveſtigabili ſapientia Conditoris. Præterea (d) quærat homo eminentiora bona ſua in ea parte ſui, qua præeminet ſibi, hoc eſt, in anima: quæ ſunt dignitas, ſcientia, virtus. *Dignitatem* in homine liberum arbitrium dico: in quo ei nimirùm datum eſt cæteris non ſolùm præeminere, ſed & prępſidere animantibus. *Scientiam* verò dico, qua eandem in ſe dignitatem agnoſcit, non à ſe tamen. Porrò *virtutem* dico, qua ſubinde ipſum à quo eſt, & inquirat non ſegniter, & teneat fortiter cùm invenerit. Itaque (e) geminum vnum quodque trium horum apparet. *Dignitatem* ſiquidem demonſtrat humanam non ſolùm naturæ prærogativa, ſed & potentia dominûs: quòd terror hominis ſuper cuncta animantia terræ imminere decernitur. *Scientia* quoque duplex erit, ſi hanc ipſam dignitatem, vel aliud quodque bonum in nobis, & nobis eſſe, & à nobis non eſſe noverimus. Porrò *Virtus* & ipſa æquè bifaria cognoſcetur, ſi Auctorem conſequenter inquirimus, in ventoquè inſeparabiliter inhæremus per amorem. Dignitas ergo ſine ſcientia non prodeſt: illa verò

a *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 1. nu. 3. & 4.* b *Ser. 2. in Nat. Dom. nu. 1. & 2.* c *Ser. 14. ſup. Pſal. 90. num. 1.* d *Tract. de diligen. Deo cap. 2. num. 2.* e *Ibidem num. 3.*

Digitized by Google

etiam obeſt, ſi virtus defuerit: quod utrumque ratio declarat ſubiecta. Habere enim quod habere te neſcias, quam gloriam habet? Porrò noſſe quod habeas, ſed quia à te non habeas ignorare, habet gloriam, ſed non apud Deum. Apud ſe autem glorianti dicitur ab Apoſtolo: *Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* Nō ait ſimpliciter, quid gloriaris, ſed addit, *Quaſi non acceperis*: ut adſerat reprehenſibilem non qui in habitis, ſed qui tanquā in non acceptis gloriatur. Liquet igitur (f) & abſque ſcientia dignitatē eſſe omninò inutilem, & ſcientiam abſque virtute damnabilē. Verùm homo virtutis, cui nec damnoſa ſcientia, nec infructuoſa dignitas manet, clamat Deo & ingenuè confitetur: *Non nobis*, inquiens, *Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*. Hoc eſt: Nil nobis ô Domine de ſcientia, nihil nobis de dignitate tribuimus, ſed tuo totum, à quo totum eſt, Nomini deputamus. Hîc autem demonſtrare ſatagimus [g] eos quoque qui Chriſtum neſciunt, ſatis per legem naturalem ex perceptis bonis corporis animæquè moveri, quatenùs Deum propter Deum & ipſi diligere debeant. Nam ut breviter ea, quæ jam ſuper hoc dicta ſunt, iterentur: Quis vel *infidelis* ignoret ſuo corpori non ab alio in hac mortali vita miniſtrari neceſſaria, (unde videlicet ſubſiſtat, unde videat, unde ſpiret) quàm ab illo *qui dat eſcam omni carni*? Quis item vel *impius* putet alium eius quæ in anima ſplendet humanæ *dignitatis* Auctorem, præter illum ipſum qui in Geneſi loquitur: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*? Quis alium *ſcientiæ* largitorem exiſtimet, niſi æquè ipſum qui docet hominem ſcientiam? Quis rurſùm munus ſibi aliunde *virtutis* aut putet datum aut ſperet dandum, quàm de manu itidem Domini virtutum? Meretur ergo amari propter ſeipſum Deus etiam ab infideli: qui etſi neſciat Chriſtum, ſcit tamen ſeipſum. Proinde inexcuſabilis eſt omnis etiam infidelis, ſi non diligit Dominum Deum ſuum *toto corde, tota anima, tota virtute ſua*. Clamat nempè intùs ei innata & non ignota rationi juſtitia, quia ex toto ſe illum diligere debeat, cui ſe totum debere non ignorat. Recognoſce anima mea (h) quòd quandoque non eras, & à Deo facta es: nihil ei dediſti, ut te faceret. Nihil enim dare poteras, quæ non eras. Cùm autem melius eſſet eſſe quàm non eſſe, gratis tibi eſſe contulit, omnibus illis præferens, quæ de non eſſe ad eſſe poterat perducere, nec perduxit. Adiecit tibi ſpeciem, & cum eſſentia de nihilo prodierat de gratia Creatoris. Ipſe ſua te imagine & ſimilitudine inſignivit, & adhibuit cum pulchritudine vitam. Unde tibi tanta & tā gratuita & tam inaudita dignatio, ut fieres ad imaginem & ſimilitudinem ejus, niſi ut ſimile tuum diligeres, & ei qui te gratuita dilectione prævenit, dilectione mutua conformares? Quid retribuam Domino pro omnibus his? (i) Infidem ratio vrget & juſtitia naturalis totum ſe tradere illi à quo ſe totum habet, & ex toto debere diligere. Mihi profectò fides tantò plùs indicit amandum, quantò & eum meipſo pluris æſtimandum intelligo: quippè qui illum non ſolùm mei, ſed & ſui quoque ipſius teneo largitorem. Denique nondum tempus fidei advenerat, nondum innotuerat in carne Deus, obierat in cruce: nondum, inquam, cōmendaverat nobis ſuam multam dilectioυem illam, de qua jam multa locuti ſumus, cùm jam mandatum eſt homini *diligere Dominum Deum ſuum toto corde, tota anima, tota virtute ſua*: id eſt, ex omni quod *eſt*, quod *ſcit*, quod *poteſt*. Nec tamen eſt iniuſtus Deus, ſuum ſibi vindicans opus & dona. Ut quid enim non amaret opus artificē, cùm haberet unde id poſſet? Et cur non quantùm omninò poſſet, cùm nihil omninò niſi ejus munere poſſet? Ad hæc, quòd de nihilo, quòd gratis, quòd in hac dignitate conditum eſt; & debitum dilectionis maniſeſtius facit, & exactum juſtiorem oſtendit. Ei ergo, ò homo, (k) cor & medullarum tuarum interiora exhibe ad diligendum, qui te diligere dignatus eſt: nihil tamen in te reperiens diligendum. Ama ſignaculum tuum, & imaginem tuam: qui ut expreſſiùs in te forma tui Creatoris appareat, ei qui charitas eſt, te fide & charitate conforma, & in materiam gratiarū beneficia ejus jugi meditatione cogita. Tam magnum quippe eſt hoc donum creationis, [l] quàm magna res homo. Sed quàm gratuitum putas? Planum eſt, quia nihil ante promeruit, qui penitùs nihil fuit. An poſtea ſperabatur gratiam retributurus Auctori? *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Non igitur neceſſariam retributurus gratiam ei qui ſic per omnia ſibi ſufficit, ſed devotas relaturus gratias ei qui ſic meruit, ſperabatur. Quidni gratias agat? Si quis oculorum lumen, ſi quis uſum aurium, ſi quis narium, ſi quis manuum, ſi quis tibi pedem præpeditum aliquomodò reparaſſe videretur, ſi quis ſopitam quavis occaſione excitâſſet in te rationem: quis non alius tibi vehementiſſimè ſuccenſeret, ſi quando fortè beneficii hujus immemorem, aut Benefactori deprehendiſſet ingratum? Enimvero Dominus Deus tuus ipſa etiam tibi inſtrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia. Nec modò fecit, ſed & compegit etiā & formavit, ac ſuo quoque illuſtravit officio. Quomodò non is omni jure ſibi gtatias exigit ampliores?

§. II.

Dominus ſollicitus eſt mei. Pſal. 39.

Neque hoc quidem, licet maximo, fuit contentus munere, (m) qui dedit ut eſſes, qui ante non fueras; adiecit etiam unde ſubſiſteres, qui jam eras. Nec minùs liberaliter hoc, quàm illud mirabiliter eſt operatus. *Faciamus* (inquit) *hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*. Quid verò poſtea? *Et præſit piſcibus maris, & beſtiis terræ, &c.* Nam & cæleſtia ſeſe elementa in vſus creaſſe tuos ante docuerat. Nempè facta memorantur, ut eſſent *in ſigna, & tempora, & dies & annos*. Cui putas? Nulli utique niſi tibi. Cæteræ ſiquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea. Diligenter attende, ô homo, [n] quòd tibi univerſitas mundi de mandato obſequitur, omnis natura tuis famulatur obſequiis. Cælum, aër, terra, mare, & omnia quæ in eis ſunt, tuis pariter neceſſitatibus & oblectamentis inſerviunt. Annua revolutio flores fructuſquè arborum, & herbarū rediviva innovatione

f *Ibid. nu. 5.* g *Ibid. nu. 6.* h *Lib. 3. de amore Dei cap. 21. num. 71.* i *Tract. de diligen. Deo cap. 5. num. 15.*

k *Lib. 3. de amore Dei cap. 21. num. 72.* l *Ser. 14. ſuper Pſal. 90. num. 1.* m *Ibid. num. 2* n *Lib. 3. de amore Dei cap. 21. num. 71.*

Digitized by Google

ne reformat, atque habentibus & repullulantibus naturis germinum antiquitatis, continua Dei munera tibi circuitus temporum ſubminiſtrat. Deus quoque extendit cælum (o) ſicut pellem. Pulcherrima pellis, quæ in modum magni cujuſdam tentorii univerſam operiens faciem terræ, Solis & Lunæ atque ſtellarum varietate tam ſpectabili humanas oblectat aſpectus. Omnis itaque creatura (p) propter te facta eſt: *Cælum*, ut eſſet tibi patria, & delecteris in aſpectu pulchritudinis ejus: *Terra*, ut delectabiles & pulcherrimos ferret tibi fructus: *Solem & Lunam* & cætera ſydera tibi fecit lucentia: *dominium* dedit tibi ſuper volucres cæli & beſtias agri, & ſuper piſces maris, ut omnibus his ad libitum tuum dominareris. Quibus hæc palàm ſunt, [q] palàm arbitror eſſe, & cur Deus diligendus ſit: hoc eſt, unde diligi meruerit. Quod ſi infideles hæc latent, Deo tamen in promptu eſt ingratos confundere ſuper innumeris beneficiis ſuis, humano nimirùm & uſui præſtitis, & ſenſui manifeſtis. Nempè quis alius adminiſtrat cibum omni veſcenti, cernenti lucem, ſpiranti flatum? Sed ſtultum eſt velle modò enumerare ea, quę innumera eſſe non longè ante præfatus ſum: ſatis eſt ad exemplum præcipua protuliſſe, *Panem, Solem, & Aërem*. Præcipua dico, non quia excellentiora, ſed quia neceſſariora ſunt, quippè corporis. O quàm copioſus in ſecundo hoc beneficio, (r) quàm liberaliſſimus fuit Deus! Quanta enim largitus eſt ad ſuſtentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad conſolationem, quanta ex hoc jam ad correptionem, quanta etiam ad delectationem. Verùm hæc duo beneficia gratis, & dupliciter gratis fecit. Quid dico dupliciter gratis? Sine merito tuo, ſine labore ſuo. Nempè *dixit, & facta ſunt*. An idcirco minùs devotus, minùs obnoxius, minùs gratus es, quòd hæc quidem ſicut pro nihilo, ita & de nihilo fecit? Perverſi cordis eſt occaſiones ingratitudinis veſtigare. Nemo id facit niſi qui etiam gratis eſſet ingratus. Puto enim neutrũ tibi propterea minùs utile, quàm quod præſtanti minimè difficile fuit. Alioquin ſi fortè quod ei laborioſum, tibi magis commodum ducis, ex teipſo tibi judicium hoc: nec te alibi illud putem quàm apud te didiciſſe. Sic præſtares libentiùs ipſe fratri tuo abſque incommodo tuo. Verùm etſi gratis præſtare velles, nolles tamen ut hanc tibi ille prætenderet ingratitudinis cauſam. Denique tria in magno hujus mundi opere cogitare debes, (s) videlicet quid ſit, quomodo ſit, & ad quid ſit conſtitutus. Et in *eſſe* quidem rerum inæſtimabilis *potentia* commendatur: quòd tam multa, tam magna, tam multipliciter, tam magnificè ſunt creata. Sanè in *modo* ipſa *ſapientia* ſingularis elucet: quòd hæc quidem ſurſùm, hæc verò deorſùm, hæc in medio ordinatiſſimè ſint locata. Si verò *ad quid* factus ſit mediteris, occurrit tam utilis *benignitas*, tam benigna utilitas, quæ etiam ingratiſſimos quoſque multitudine & magnitudine beneficiorum poſſit obruere. Potentiſſimè ſiquidem ex nihilo omnia, ſapientiſſimè pulchra, benigniſſimè utilia ſunt creata. Verumtamen & fuiſſe novimus ab initio, & adhuc multos eſſe videmus in filiis hominum, qui in bonis inferioribus ſenſibilis mundi hujus tota ſenſualitate depreſſi, totos ſe dederunt his quæ facta ſunt, quonã modo autem vel ad quid facta ſint negligentes. Quid iſtos niſi carnales dicamus? Pauciſſimos eſſe jam arbitror: legimus tamen nonnullos quandoque fuiſſe, quibus ſummum ſtudium fuit atque unica ſollicitudo, modum & ordinem inveſtigare factorum, adeo ut plerique nonmodò utilitatem rerum perquirere diſſimulaverint, ſed & ipſas magnanimiter ſpreverint, cibo parviſſimo viliſſimoque contenti. Ipſi quidem ſeſe philoſophos vocant, ſed à nobis curioſi & vani rectiùs appellantur. Et ideo forſan de his, (t) qui cognoſcentes Deum non tanquam Deum glorificaverunt, non legitur quòd Spiritu Sancto revelante cognoſcerent; quia cùm cognoſcerent, non amaverunt. Sic quippe habes: *Deus enim illis revelavit*. Nec enim adjunctũ eſt per Spiritum ſuũ, ne ſibi ſponſæ (*Eccleſiam dico*) oſculum mentes impiæ uſurparent, quæcõtentæ eâ quæ inflat, eam quæ ædificat neſcierunt. Denique ipſe Apoſtolus dicat per quid cognoverunt. *Per ea*, inquit, *quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur*. Unde & conſtat quia nec perfectè cognoverunt Deum, quem minimè dilexerunt. Utriſquè igitur ſucceſſerunt Viri prudentiores utriſque, (u) qui nimirùm & quæ facta ſunt, & quomodo facta ſunt tranſilientes, intenderunt aciem mentis, ut ad quid facta ſunt viderent. Nec latuit eos quoniam *omnia propter ſeipſum fecit Deus, omnia propter ſuos electos*. Aliter tamen propter ſe, aliter propter ſuos. In eo quippe quod dicitur, *omnia propter ſe*, præveniens commendatur origo: in eo autem quod dicitur, *omnia propter ſuos*, magis exprimitur fructus ſequens. Omnia fecit *propter ſemetipſum*, gratuita videlicet bonitate; omnia *propter electos ſuos* pro eorum ſcilicet utilitate; ut illa quidem efficiens cauſa ſit, hæc finis. Hi ſunt ſpirituales Viri, ſic utentes hoc mundo tanquam non utentes, ſed in ſimplicitate cordis ſui quærentes Deum, ne illud quidem magnopere veſtigantes, quonam modo mundialis hæc machina volveretur. Proinde totum quod es, (x) illi debes, à quo totum habes. Illi præcipuè Domino qui & te fecit, & benefecit tibi: qui tibi miniſtrat ſyderum curſus, aëris temperiem, fęcunditatem terræ, fructuum ubertatem. Huic revera totis medullis, totis viribus ſerviendum eſt: ne fortè indignationis oculo te reſpiciat, & deſpiciat, & conterat in æternum & in ſæculum ſæculi. Hæc duo beneficia [y] non recedant à corde tuo, non ab ore, non à memoria, non ab affectione. Hæc cogita ſemper, in his jugiter delectare. His velut quibuſdam ſtimulis urgens ſollicita animam tuam, his facibus eam inflammare curato ad redamandum eum, qui tam multipliciter ſuum tibi erga te commendat amorem. Ipſi enim nos & amorem debemus, (z) & ſubiectionem cum omni reverentia & humilitate. *Amorem*, quia fecit nos, & benefecit nobis: *ſubiectionem*, quia ſuper nos eſt, & hoc præcipit nobis, terribilis in conſiliis ſuper filios hominum. Denique qua parte ſubripere poſſit illius oblivio, (a) qui præter illos incircumſcripti luminis radios, præter illos rivos incorruptæ dulcedinis quibus ineffabiliter animam influit, in

o *Ser. 27. in Cant. nu. 2.* p *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 1. n. 4.* q *Tract. de dilig. Deo cap. 2. nu. 2.* r *Ser. 14. ſuper Pſal. 90. num. 2.* s *Ser. 3. in die Pent. num. 3.*

t *Ser. 8. in Cant. nu. 4.* u *Ser. 3. in die Pent. nu. 4.* x *Ser. 22. diver. num. 9.* y *Ser. 14. ſuper Pſal. 90. num. 3.* z *Ser. 16. diver. num. 4.* a *Lib. 3. de amore Dei cap. 3. num. 17.*

Digitized by Google

rebus etiam viſibilibus amanti ſe exhibere non ceſſat? Integer quippe amator Dei quocunque ſe vertit, familiarem ſecum habet admonitionem amoris. Rebus his pro ſpeculis utitur, & in omne quod cernit, ſui amoris reſultat memoria: aſpicit cuncta, & eum qui condidit, & quo condiderit fine. In his non tam admirabilem, quàm amabilem ſibi ſentit: atque ex arrha dilectionis, quam præcontulit, ſapienter æſtimat quanta reſervavit in dotem. Caſtus profectò columbinuſquè oculus amor eſt, qui in rebus uſui humano conceſſis nulla libidine figitur, ſed in tranſitoriiis contemplatur æternum.

§. III.

Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Joan. 15.

De dilectione Dei quò plùs bibo, (b) plùs ſitio: & in ea ſaturari non poſſum, nec ego nec aliquis perfectè diligens Chriſtum Deū. Ipſa quò plùs editur, plùs famem exauget: & quantò plùs ipſa bibitur, plùs ſitim incendit. Ipſam quam inhabitat mentem ſic inebriat, ut nil jam quærat vel diligat, nec diligere poſſit nec valeat præter eum, qui ſic mundum dilexit, ut Filium ſuum Vnigenitum daret: ut omnis qui credit & diligit illum, non moriatur, ſed vivat cum eo. Ad hanc nos dilectionem Auctor ipſe inæſtimabilis charitatis invitat, & in ea nos manere precatur & rogat. Ait enim: *Manete in dilectione mea.* Valdè omninò mihi amandus es, (c) per quem *ſum, vivo, & ſapio.* Si ingratus ſum, & indignus. Dignus planè eſt morte, qui tibi Domine Ieſu recuſat vivere, & mortuus eſt: & qui tibi non ſapit, deſipit: & qui curat eſſe niſi propter te, pro nihilo eſt, & nihil eſt. Denique quid eſt homo, niſi quia tu innotuiſti ei? Propter temetipſum Deus feciſtis omnia: & qui eſſe vult ſibi & non tibi, nihil eſſe incipit inter omnia. *Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc eſt* (inquit Scriptura) *omnis homo.* Ergo ſi hoc eſt omnis homo, abſque hoc nihil omnis homo. Inclina tibi Deus modicum id quod me dignatus es *eſſe*, atque de mea miſera *vita* ſuſcipe obſecro reſiduum annorum meorum: pro his verò annis quos viuendo perdidi (quia perditè vixi) cor contritum & humiliatum Deus non deſpicias. Dies mei ſicut umbra declinaverunt, & prætererunt ſine fructu, impoſſibile eſt ut revocem; placeat ut recogitem tibi eos in amaritudine animæ meæ. Jam de *ſapientia*, ante te omne deſiderium meum, & propoſitum cordis mei: ſi qua eſſet in me, ſervarem ad te. Sed Deus tu ſcis inſipientiam meam: niſi quod hoc ipſum fortaſſe ſapere eſt, quòd & ego agnoſco eam, & quidem ex munere tuo. Auge illud mihi minimè quidem ingrato pro munuſculo, ſed ſollicito pro eo quod deeſt. Pro his ergo ita ſum amans te quantùm poſſum. Oculi mei ſemper ad Dominum, (d) per quem *ſum, vivo, & ſapio.* O anima mea, (e) ſi vis amari à Deo, reforma in te imaginem ſuam, & amabit te: repara in te ſimilitudinem ſuam, & deſiderabit te. Conſilio namque Sanctæ Trinitatis, ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creavit te Creator tuus, (quod nulli alteri ex creaturis donavit) ut tantò eum ardentiùs diligeres, quantò mirabiliùs ab eo te conditam intelligeres. Conſidera nobilitatem tuam, quoniam ſicut Deus ubique eſt totus, omnia vivificans, omnia movens & gubernans: ita tu in corpore tuo ubique tota es, illud vivificans, movens & gubernans. Et ſicut Deus eſt, vivit, & ſapit: ita tu ſecundùm modum tuum, es, vivis, & ſapis. Et ſicut in Deo tres ſunt perſonæ, Pater & Filius & Spiritus Sanctus: ſic & tu habes tres vires, ſcilicet Intellectum, Memoriam & Voluntatem. Et ſicut ex Patre generatur Filius, ex utroque procedit Spiritus Sanctus: ita ex intellectu generatur Voluntas, & ex his ambobus procedit Memoria. Et ſicut Deus eſt Pater, Deus eſt Filius, Deus eſt Spiritus Sanctus: non tamen tres Dii, ſed unus Deus, & tres perſonæ. Ita anima eſt intellectus, anima eſt voluntas, anima eſt memoria: non tamen tres animæ, ſed una anima, & tres vires. Ex quibus animæ viribus quaſi excellentioribus jubemur Deum diligere, ut *diligamus eum toto corde, totâ animâ, tota mente*: id eſt, toto intellectu, tota voluntate, & totâ memoriâ: hoc eſt, toto affectu, ſine defectu, cum diſcretionis intuitu. Nec ſolus ſufficit de Deo intellectus ad beatitudinem, niſi ſit in amore ejus voluntas. Imò hæc duo non ſufficiunt, niſi memoria addatur, quâ ſemper in mente intelligentis & volentis maneat Deus: ut ſicut nullum poteſt eſſe momentum, quo homo non utatur vel fruatur Dei bonitate vel miſericordiâ: ita nullum ſit momentum, quo eum præſentem non habeat in memoria. Porrò intellige dignitatem tuam nobilis creatura, (f) quoniam non ſolùm inſignita es *Dei imagine*, verumetiam decorata es *ſimilitudine*. Sicut enim Creator tuus, qui te ad ſimilitudinem ſuam creavit, eſt charitas, bonus & juſtus, ſuavis & mitis, patiens & miſericors: ita tu creata es, ut charitatem haberes, & eſſes munda & ſancta, pulchra & decora, mitis & humilis. Quas virtutes quantò plùs in te habebis, tantò propinquior Deo eris, & majorem tui Creatoris geres ſimilitudinem. Quid majus his tibi facere potuit, quàm ut ad ſimilitudinem ſuam te conderet Factor tuus, & eiſdem virtutum veſtimentis te ornaret, quibus ipſe ornatus eſt? Attende igitur diligenter primæ conditionis tuæ excellentiam, & venerandam Sanctæ Trinitatis imaginem in teipſa agnoſce; honoremquè ſimilitudinis divinæ, ad quam creata es, habere ſtude nobilitate morum, exercitio virtutum, dignitate præmiorum: ut quando apparebit qualis ſit, tunc ſimilis ei apparere poſſis. Similis enim ſimilem quærit: & qualem te paraveris Deo, talis neceſſe eſt appareat tibi Deus. Si autem naturalem pulchritudinem tuam in te reparaveris, *concupiſcet Rex decorem tuum, quoniam ipſe eſt Deus tuus.* Multiplicavit in te dona ſua; (g) adiecit enim pulchritudini tuæ vivere, ſentire, diſcernere: & in omnibus quæ munificentia ejus tibi contulit, accipit indigentia tua gratiam ejus, non exigentia tui meriti anteceſſit. Deſponſavit te fide, foris ornavit te ſenſibus quaſi quibuſdam præfulgentibus gemmis. Te verò interiùs quaſi naturali pulchritudine ſapientiâ inſignivit. Novit quis ornatus tibi competentior eſſet, ideoquè dedit

b *Ser. 12. in vit. Cant. nu. 102.* c *Ser. 20. in Cant. nu. 1.* d *Tract. de inter. domo cap. 37. nu. 83.* e *Ibidem cap. 38. num. 84.*

f *Ibidem cap. 39. num. 85.* g *Lib. 3. de amore Dei cap. 21. nu. 72.*

Digitized by Google

dedit, quod te decuit; & intantùm, ut etiam propter hoc ipſe te diligeret, qui hoc dedit. Sanè inſana es ſi eum mediocriter amas, qui te tanto amore prævenit, qui tanta & tam precioſa largiens, majora etiam diligenti ſe pollicetur, quæ *nec oculus vidit, nec auris audivit*; quorum æſtimatio *in cor hominis non aſcendit*. Ex ejus munere penſare teneris quantùm ſit diligendus, qui tantum diligit, ut nontantùm temerarium, ſed etiam nefarium debeas reputare non ſolùm diligentem non diligere: ſed tanti, tam potentis, tam præcellentis amorem totis viſceribus, totis interioribus præcordiis non amplecti. Omnium pulcherrimus eſt Sponſus *ſpecioſus* factus *præ filiis hominum*. Ama Sponſum, ama *Regem in decore ſuo, Regem virtutum, plenum gratiæ & veritatis, coronatum gloriâ & honore, Dominum majeſtatis*. Concupivit Rex decorem tuum, (h) & munera quibus te ornare dignatus eſt, in tuum ejus amorem inclinaverunt affectum. Sic amat te in muneribus ſuis. Proinde (i) ſtudeas illi placere modis omnibus, quibus potes, qui te talem facere dignatus eſt, ut placeres, ut teipſam agnoſceras, & tui gratiam Creatoris in tuæ pulchritudinis inſpectione probares. Porrò Chriſtus aſcendit in cælum, (*k*) ut nos proveheret ad palatia cæli: & ſedet ad dexteram Patris collocans, coronans, lætificans illic quos proprio Sanguine redemit, quos glutino ſibi charitatis aſſeruit ſecum in eadem dextera Patris. Ipſum igitur Chriſtum, ſine modo, ultra modum, abſque meta, vltra metam, aſſiduè, continuè, *toto corde, tota mente, totis viribus, totis virtutibus diligamus*, veneremur & amemus: ut ad ipſum pervenire, & cum eo regnare valeamus, qui cum Patre & Sancto Spiritu vivit Deus benedictus omni tempore ſæculi. Amen.

CAPUT. VIII.

De diligendo Deo ob Incarnationem ſuam & Paſſionem.

Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum vnigenitum daret. *Joan.* 3.

1. *Oſtenditur, dilectionem Dei in Incarnatione ejus & Paſſione præcipuè eluxiſſe erga nos. Deus ſecundùm ſua attributa, eaquè terribilia & inimitabilia olim ſæpiùs apparebat, nunc autem maximè in Incarnatione ſua apparuit per charitatem. Deus & amat, & eſt amor ipſe: amori ejus majeſtas cedit. Quanta ſit vis amoris divini erga hominē, & quanti Deus fecerit hominem, ipſe oſtendit in aſſumptione carnis noſtræ.* 2. *Oſtenditur multiplices eſſe cauſas, propter quas Deus voluit incarnari: inter quas præcipua aſſignatur, ut ſcilicet amaretur à nobis. Meditatio Incarnationis Dominicæ eſt maximum incentiuum amoris. Docemur quid ſit diligere Deum toto corde. Amor mundi & amor Dei ſunt ſibi invicem contrarii.* 3. *Oſtenditur, Deum plus eſſe amandum ob redemptionem noſtram, quàm ob creationem. Triplex eſt modus dilectionis, qua Chriſtus dilexit nos: dilexit dulciter, ſapienter, fortiter. Precium redemptionis noſtræ eſt Sanguis Chriſti, quem ex charitate ſepties effudit: in Circumciſione, in horto ſudans Sanguinem, in vellicatione genarum, in coronatione, in flagellatione, in foſſione manuum pedumquè, & in lateris apertura.* 4. *Traditur nobis doctrina, ut diligamus Chriſtum dulciter, prudenter, fortiter: id eſt, toto corde, totâ animâ, tota mente. Hæc trifaria dilectio declaratur exemplo diſcipulorum Chriſti. Aſſignatur diſparitas affectionis eorum, qui intuitu patientiæ Chriſti compunguntur, & qui zelo juſtitiæ ducuntur. Explicatur triplex amor, carnalis, rationalis, & ſpiritualis.*

§. I.

VIde ô homo (a) quid Deus tibi erogavit, imò quod prærogavit & ſupererogavit. Creavit, cùm non eſſes: recreavit, cùm perditus eſſes. Creavit, ut eſſes particeps beatitudinis ſuæ: recreavit, ne poſt lapſum permaneres exſors patriæ, & exſors fælicitatis æternæ. Qui te illibatum & integrum creaverat, [b] tibi multiplicis gratiæ dona ſponſalia contulerat: tu verò amatoribus alienis adhærens, dediſti Sponſo tuo libellum repudii, tuam integritatem expoſuiſti corruptoribus, & illicitos amplexus affectans, divaricabas pedes tuos ſpiritibus immundis. Ipſe verò tam excellens, tam admirabilis, tam potens, tam inſignis, poſt lapſum tam damnabilem, oculo te reſpexit miſericordiæ. Ipſe ut te de luto fæditatis erigeret, de ſuæ gloria majeſtatis deſcendit; ut tuæ corruptionis ignominiam aboleret, pro te dura & ignominioſa ſuſtinuit; & ut te liberaret à morte, damnatiſſimæ ſe morti obtulit. Nec expreſſiùs, nec fideliùs, nec benigniùs exhibere potuit, quanto te diligeret charitatis affectu. Recole deniq; [c] recole quòd Deus Dei Vnigenitus pro ſalute tua inclinavit cælos & deſcendit: & ut te de luto fæcis erueret, quodam artificio ineffabili, manendo quod erat, uſq; ad livores & vulnera paſſionis ſe à ſua majeſtate depoſuit. Verbum Dei in ſublimi conſtitutum [d] ut ad nos deſcederet, propria benignitas invitavit, miſericordia traxit. Et verè in nullo ſic commendat Deus charitatem ſuam, [e] quomodo in myſterio Incarnationis ſuæ & Paſſionis. In nullo ſic revelatur ejus pietas, in nullo ſic apparet ejus benignitas, quomodo in Humanitate, Apoſtolo teſte qui ait: *Apparuit benignitas & humanitas Saluatoris noſtri Dei*. Apparuerat ante potentia in rerum creatione, [f] apparebat ſapientia in earum gubernatione: ſed benignitas miſericordiæ nunc maximè apparuit in Humanitate. Innotuerat Judæis poteſtas in ſignis atque portentis, unde & in lege ſæpiùs invenies: *Ego Dominus, Ego Deus*. Philoſophis quoque abundantibus in ſenſu ſuo majeſtas Dei innotuit, quoniam juxta Apoſtoli verba, *quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis*. Verumtamen & Judæi poteſtate ipſa premebantur, & Philoſophi ſcrutatores Majeſtatis opprimebantur à gloria. Poteſtas ſubiectionem, Majeſtas exigit admirationem, neutra imitationem. Appareat Domine bonitas cui poſſit homo (qui ad ima-

h *Ibidem num.* 74 i *Ibidem cap.* 20. *num.* 75. k *Ser.* 22. *in alt. Cant. num.* 181.

a *Tract. de* 3. *præcip. myſt. cap.* 1. *num.* 3. b *Lib.* 3. *de amor Dei cap.* 23. *num.* 80. c *Ibidem cap.* 24. *num.* 85. d *Ser.* 2. *in die Pent. nu.* 2. e *Ser.* 29. *div. nu.* 3. f *Ser.* 1. *in Nat. Dom. nu.* 2.

Digitized by Google

imaginem tuam creatus eſt, conformari: nam Majeſtatem, poteſtatem, ſapientiâ, nec imitari poſſumus, nec expedit æmulari. Dilatetm iſericordia terminos ſuos, extendat funes, expandat ſinus, attingat à fine uſque ad finem fortiter, diſponens omnia ſuaviter. Reſtrictus eſt Domine judicio ſinus tuus, ſolue cingulum, & veni miſerationibus affluens & ſuperfluens charitate. Ecce pax non promiſſa, (g) ſed miſſa: non dilata, ſed data: non prophetata, ſed præſentata. Ecce quaſi ſaccum plenum miſericordiâ ſuâ Deus Pater miſit in terram: ſaccum, inquam, in paſſione concidendum, ut effundatur quod in eo latet precium noſtrum. Saccum utique etſi paruum, ſed plenum. *Paruulus* ſiquidem *datus eſt nobis*: ſed in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis. Poſtquam enim venit plenitudo temporis, venit & plenitudo Divinitatis. Uenit in Carne, ut vel ſic carnalibus exhiberetur: & apparente Humanitate benignitas agnoſceretur. Ubi enim Dei innoteſcit Humanitas, jam benignitas latere non poteſt. In quo enim magis commendare poterat benignitatem ſuã, quàm ſuſcipiendo carnem meam? Meam, inquam, non carnem Adam: id eſt, non qualem ille habuit ante culpam. Rex ille dives & prædives exinanitus eſt: (h) Excelſus humiliatus eſt: Immenſus abbreviatus eſt: & ab Angelis minoratus eſt: verus denique Deus & *Dei* Filius incarnatus eſt. Sed quo fructu? Nempè ut omnes ejus *paupertate* locupletemur: ejus *humilitate* ſublevemur: ejus *minoratione* magnificemur: ejus *Incarnatione* adhærentes Deo incipiamus unus eſſe ſpiritus cum eo. Denique amicus ſit de Magiſtro: (i) nec enim amicos diſcipulos diceret ſi non eſſent. Vides amori cedere etiam Majeſtatem? Ita eſt, Fratres, neminem ſuſpicit amor, ſed nec deſpicit quidem. Omnes ex æquo intuetur, qui perfectè ſe amant, & in ſeipſo celſos humileſquè contemperat; necmodò pares, ſed unum eos facit. Tu Deum forſitan adhuc ab hac amoris regula excipi putas, ſed qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt. Quid miraris hoc? Ipſe factus eſt tanquam unus ex nobis. Minus dixi, non tanquam unus, ſed unus. Parum eſt parem eſſe hominibus, Homo eſt. O ſuavitatem, (k) ô gratiam, ô amoris vim! Itane Summus omnium unus factus eſt omnium? Quis hoc fecit? Amor dignitatis neſcius, dignatione dives, affectu potens, ſuaſu efficax. Quid violentius? Triumphat de Deo amor. Quid tamen tam non violentum? Amor eſt. Quæ eſt iſta vis, quæſo, tam violenta ad victoriam, tam victa ad violentiam? Denique *ſemetipſum exinanivit*, ut ſcias amoris fuiſſe quòd plenitudo effuſa eſt, quòd altitudo adæquata eſt, quòd ſingularitas aſſociata eſt. Venit Verbum ad carnem. [l] Deus ad hominem. *Verbum caro factum eſt*, & Deus factus eſt Homo. Inclinavit ſe Verbum ad carnem, Deus ad hominem. O mira & inexhauſta bonitas? [m] ô inaudita & inæſtimabilis pietas! Quis unquam, Fratres mei chariſſimi, poterit explicare ſermone, aut ſtylo exarare & graphio: quanta pietate Auctor pietatis redundet, quanta largitate bonitatis ipſe Auctor exuberet? Mihi credite, Fratres: Si omnes homines niterentur & Angeli, fontis tantæ pietatis non poſſent haurire vobis etiam unam minimam guttam, habito reſpectu ad ipſam abundantiam divinæ pietatis. Hæc eſt, inquam, maximæ immenſitas pietatis, ingens eminentia bonitatis, quòd Creator omnium Deus *ſeipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*: manens Deus in homine, ut homo maneret in Deo. Hoc quippe eſt [n] propter quod exinanivit ſe formam ſervi accipiens, qui in forma Dei Patris æqualis erat: ſed exinanivit Majeſtate & Potentiâ, non bonitate & miſericordiâ. Quid tantoperè declaret ejus miſericordiam, [o] quàm quòd ipſam ſuſcepit miſeriam? Quid ita pietate plenum, quàm quod Dei Verbum propter nos factum eſt fænum? Domine quid eſt homo quia reputas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? Hîc attendat homo quanta ſit cura ejus Deo: hinc ſciat quid de eo cogitet, aut quid ſentiat. Non interroges ô homo ea quæ pateris, ſed quæ paſſus eſt ille. Quanti te fecit ex his qui pro te factus eſt, agnoſce, ut appareat tibi benignitas ejus ex Humanitate. Quantò enim minorem ſe fecit in humanitate, tantò majorem ſe exibuit in bonitate: & quantò pro me vilior factus eſt, tantò mihi charior eſt. *Apparuit* (inquit Apoſtolus) *benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Magna planè & manifeſta benignitas, Dei humanitas: & magnum benignitatis indicium declaravit, qui humanitati addere nomen Dei curavit.

§. II.

Denique videamus breviter quæ ſequuntur. (p) Nam etſi materia quidem copioſa invenitur & uberrima valdè, ſed anguſtia temporis tantam ſermonis longitudinem non admittit. Conſiderantibus ergo *quis venerit*, magna omninò & ineffabilis Majeſtas innotuit. Suſpicientibus *vnde venerit*, grandis planè patuit via, ſecundùm Eſaiæ teſtimonium, qui prophetico præventus ſpiritu: *Ecce*, inquit, *nomen Domini venit de longinquo*. Porrò *quò venerit* intuentibus, apparuit inæſtimabilis dignatio & penitùs inexcogitabilis, quòd in carceris hujus horrorem tanta deſcendere dignata eſt Celſitudo. Jam quis dubitet magnum aliquid *in cauſa* fuiſſe, ut Majeſtas tanta de tam longuinquo, in locum tam indignum deſcendere dignaretur? Planè magnum aliquid, quia miſericordia magna, quia miſeratio multa, quia charitas copioſa. *Ad quid* enim veniſſe credendus eſt? Hoc namque eſt, quod oporteat jam perſcrutari. Nec ſanè laborandum eſt in hac parte, cùm manifeſtè adventus ejus cauſam jam & verba ipſius & opera clament. Venit quippe ut *agnoſceretur*, (q) qui non agnoſcebatur. Venit ut *crederetur*, qui non credebatur. Venit ut *timeretur*, qui non timebatur. Uenit ut *amaretur*, qui non amabatur. Sic qui præſens erat eſſentialiter, venit miſericorditer ut agnoſceretur *humanitas* ejus: crederetur *Divinitas* ejus: timeretur *poteſtas* ejus: amaretur *benignitas* ejus. Proinde videns Deus homines omninò carnales effectos, (r) tantam eis dulcedinem exhibuit in Carne, ut duriſſimi-

g *Ser. 1. in Epiph. Dom. nu. 2.* h *Ser. 3. in Annunt. B. M. nu. 5.* i *Ser. 50. in Cant. num. 1. & 2.* k *Ser. 63 in Cant. nu. 10.* l *Ser. 7. in ult. Cana num. 45.* m *Ser. 11. in ult. Cœn. nu. 84.*

n *Ser. 1. in Nat. Dom. num. 2.* o *Ser. 1. in Epiph. Dom. num. 2.* p *Ser. 1. de Adven. Dom. num. 6. 7. & 8.* q *Ser. in Adven. Dom. num. 1. tom. 6. pag. 600.* r *Ser. 29. diver. num. 2.*

Digitized by Google

mi cordis ſit quiſquis eum toto affectu non diligat. Volens ſiquidem nobilem creaturam hominem recuperare: Si, inquit, invitum coëgero, aſinum habeo, non hominem, quoniam quidem non libens veniet nec ſpontaneus ut poſſit dicere: *Voluntariè ſacrificabo tibi*. Numquid aſinis dabo regnum meum? Numquid de bobus cura eſt Deo? Ut ergo habeam voluntarium, terrebo eum, ſi fortè convertatur & vivat. Et comminatus eſt acerbiora quæ excogitari poſſunt, tenebras æternas, vermes immortales, ignem inextinguibilem. Cùm autem nec ſic homo revocaretur, ait: Non ſolùm timidus, ſed etiam cupidus eſt. Promittam ei quod potiſſimùm deſiderabile videatur. Deſiderant homines aurum & argentum, & ſimilia: & ſuper hæc omnia vitam deſiderant. Manifeſtum eſt hoc, & valdè manifeſtum. Si, inquit, tantoperè deſiderant miſerã hanc laborioſam vitam & momentaneam, quantùm diligent vitã quietam, æternam, beatam? Promiſit itaque vitam æternam, promiſit quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Videns autem Deus (s) quòd nihil proficeret: Vnum, inquit, reſtat adhuc. Ineſt homini nõ ſolùm timor & cupiditas, ſed & *amor*, nec quidquã eſt eo vehementius ad trahendum. Venit igitur in Carne, & tam amabilem ſe exhibuit, ut illam nobis impenderet charitatem, qua majorem nemo habet, ut animam ſuam daret pro nobis. Et verè in nullo ſic commendat Deus charitatem ſuam, quomodò in myſterio Incarnationis ejus & Paſſionis: in nullo ſic revelatur ejus pietas, in nullo ſic apparet benignitas, quomodo in humanitate, Apoſtolo teſte qui ait: *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Porrò [t] ego hanc arbitror præcipuam inviſibili Deo fuiſſe cauſam, quòd voluit in carne videri, & cum hominibus Homo converſari: ut carnalium videlicet (qui niſi carnaliter amare non poterant) cunctas primò ad ſuæ Carnis ſalutarem amorem affectiones retraheret, atque ita gradatim ad amorem perduceret ſpiritualem. Nonne in hoc gradu adhuc ſtabant qui ajebant: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te?* Solo profectò corporalis præſentiæ amore reliquerant omnia, adeo ut ſalutaris futuræ Paſſionis & mortis ne audire quidem verbum æquanimiter ſuſtinerent, ſed nec gloriam aſcendentis poſtmodùm niſi cum gravi mœrore ſuſpicere. Hoc enim eſt quod eis Dominus dicebat: *Quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum*. Itaque in ſola interim gratia præſentis ſuæ Carnis eos ab amore omnis carnis ſuſpenderat. Monſtrabat autem poſtea eis altiorem amoris gradum, cùm diceret: *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quidquam*. Puto hunc gradum aſcenderat jam qui dicebat: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non novimus*. Fortaſſis & Jeremias Propheta [u] in hoc ipſo gradu amoris ſtabat cùm diceret: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*. Nam quod ſubjungit, *Sub umbra ejus vivemus inter gentes*: mihi videtur ex perſona incipientium addidiſſe, ut quieſcant ſaltem in umbra, qui Solis ferre ardorem minùs validos ſe ſentiunt: & Carnis dulcedine nutriantur, dum necdum valent ea percipere quæ ſunt Spiritûs Dei. Vmbram ſiquidem Chriſti, Carnem reor eſſe ipſius, de qua obumbratum eſt & Mariæ, ut ejus objectu fervor ſplendorquè Spiritûs illi temperaretur. In Carnis ergo devotione interim conſoletur, qui viuificantem Spiritum necdum habet, eo dumtaxat modo quo habent illi qui aiunt: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*. Et item: *Et ſi cognovimus Chriſtũ ſecundùm carnem, ſed nunc jam non novimus*. Nam aliàs quidem nequaquam ſine Spiritu Sancto vel in Carne diligitur Chriſtus, etſi non in illa plenitudine. Cujus tamen menſura devotionis hæc eſt, ut totum cor illa ſuavitas occupet, totum ſibi ab amore vniverſæ carnis ac carnalis illecebræ vendicet. Hoc quippe *toto corde diligere* eſt. Alioquin ſi carnis meæ quamlibet conſanguinitatem, vel voluptatem fortè præfero Carni Domini mei: (per quod me videlicet minùs ea implere contigat, quæ in Carne manens verbo & exemplo me docuit:) nonne liquidò conſtat, quòd toto nequaquam diligo corde, cùm id diviſum habens partem impendere videar Carni ejus, partem intorquere ad propriam? Ergo ut breviter dicam, *toto corde diligere*, eſt omne quod blanditur de carne propria vel aliena, Sacroſanctæ Carnis ejus amori poſtponere. In quo & mundi æquè gloriam comprehendo, quia gloria mundi gloria eſt carnis: & qui in ea delectantur, carnales eſſe non dubium eſt. Dicitur quoque mundus amator mundi, [x] ſicut eſt illud: *Adhuc modicum & mundus me jam non videt*. De hoc ſolo mundo, imò de ſolis immundis, ſcilicet amatoribus mundi dicitur: *Mundus non videt Deum*. *Nam qui diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo*. Valdè ſibi aduerſantur adinvicem amor mundi, & amor Dei. Si amor mundi habitat, non eſt quo intret amor Dei. Amor Dei hominem revocat à mundo, amor verò mundi hominem à Deo. Vnus deiicit, alius extollit: Vnus ſuum poſſeſſorem diicit ad infernum, alius ſublevat & tranſmittit in cælum. Amor mundi totum mundum quærit, & nunquam ſatiatur: imò quò plus habet, eò plus cupit ſemper habere. Amor Dei vnum cupit ſemper habere ſolum, illo contentus eſt, nihil aliud jam poſſidere peroptat. Amor Dei nihil aliud quærit niſi ſolum Deum. Valdè nobilis eſt amor iſte, quia omne pulchrum dedignatur amare, præter inviolatæ pulchritudinis florem illum qui dicit: *Ego flos campi, & lilium convallium*. Omnia quæ ſunt, quæ Chriſti non ſunt, non ſolùm quærit, ſed etiam tanquam ſtercora putrida abdicat & ſubſannat: cuncta ſpernit, cuncta deſpicit, omnia ſibi vileſcunt, quia ei ſolus Chriſtus dulceſcit.

§. III.

Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſit anathema. 1. Corinth. 16.

Diligendus es mihi Domine Jeſu, (y) *toto corde, tota anima, tota virtute*. Valdè omninò (z) mihi aman-

s *Ibidem num.* 3. t *Ser.* 20. *in Cant. num.* 7. u *Ibidem nu.* 8.

x *Ser.* 9. *in ult. Cæna num.* 57. y *Ser. de Paſſ. Dom. num.* 19. z *Ser.* 20. *in Cant. num.* 1.

Digitized by Google

amandus es per quem ſum, vivo, & ſapio. Sed eſt quod me plùs movet, (a) plùs vrget, plùs accendit. Super omnia inquam reddit amabilem te mihi *Jeſu* bone, calix quem bibiſti, opus noſtræ redemptionis. Hoc omninò amorem noſtrum facilè vendicat totum ſibi. Hoc opus inquam eſt, quod noſtram devotionem & blandiùs illicit, & juſtiùs exigit, & arctiùs ſtringit, & afficit vehementiùs. Multùm quippè laboravit in eo Salvator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis Auctor aſſumpſit. Illa denique dixit & facta ſunt, mandavit & creata ſunt. At verò hîc & in dictis ſuis ſuſtinuit cotradictores, & in factis obſervatores, & in tormentis illuſores, & in morte exprobratores. Ecce qnomodò dilexit. Addo quòd hanc ipſam dilectionem non reddit, ſed addidit. Nam quis prior dedit, & retribuetur ei? Sed ut Sanctus Joannes Evangeliſta ait: *Non quia nos dilexerimus Deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos*. Dilexit autem *dulciter*, (b) *ſapienter*, *fortiter*. Dulce nempe dixerim, quòd carnem induit: *cautum*, quòd culpam cavit: *forte*, quòd mortem ſuſtinuit. Nam quos ſanè in Carne viſitavit, carnaliter tamen nequaquam amauit, ſed in prudentia ſpiritûs. *Spiritus* quippè *ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*, æmulans nos Dei æmulatione, non hominis, & certè ſapiori quàm primus Adam Euam ſuam. Itaque quos in Carne quæſiuit, dilexit in ſpiritu, redemet in virtute. Plenum prorsùs omni ſuavitatis dulcedine, videre Hominem hominis Conditorem. At dum naturam *prudenter* ſelegit à culpa, etiam *potenter* mortem propulit à natura. In carnis aſſumptione condeſcendit *mihi*: in culpæ vitatione conſuluit *ſibi*: in mortis ſuſceptione ſatisfecit *Patri*: amicus dulcis, conſiliarius prudens, adiutor fortis. Carnis quidem aſſumpſit veritatem, ſed peccati ſimilitudinem: dulcem prorsùs in illa exhibens conſolationem infirmo, & in hac prudenter abſcondens laqueum deceptionis diabolo. Porrò ut Patri nos reconciliaret, mortem fortiter & ſubiit & ſubegit, fundens precium noſtræ redemptionis Sanguinem ſuum. *Primam* Sanguinis effuſionem (c) legimus in *circumciſione*. Quando enim nomẽ ejus vocatum eſt Jeſus, jam tunc myſticè ſignificando, quòd effuſione Sanguinis ſui futurus nobis eſſet verus Jeſus, id eſt, Salvator. O quanta charitas! ô quanta commendatio chariattis! Vix natus eſt cæli gloria, cęli divitiæ, cæli deliciæ dulcis Jeſus: & ecce recenti ortui crucis ignominia, crucis dolor, crucis paupertas copulatur; ſed redemit miſeriam crucis, imperii nomen verum. Benè ergo in prima effuſione Sanguinis Agni puriſſimi aptatum eſt ei hoc nomen Jeſus, eò quòd jam tunc pro ſalute noſtra Sanguinem fundere inciperet, qui in completione ſalutis noſtræ totus erat effundendus. *Secunda* Sanguinis effuſio [d] invenitur in *ſudore ſanguineo* orantis & agonizantis benigni Jeſu. Sciſſo enim corde interiùs, ſciſſa eſt & exteriùs pellis noſtri Salamonis: effuſus eſt ſudor ſanguineus ſuper terram: rubricata eſt roſa paſſionis & charitatis Chriſti rubicundi Jeſu. *Tertia* Sanguinis effuſio (e) fuit in *vellicatione genarum*, cuius teſtimonium habemus in Eſaja Propheta ex perſona ipſius Crucifixi, dicente: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus*. Quod quidam exponunt de laceratione maxillarum, facta cum vnguibus impiorum Judæorum: quidam autem de extractione barbæ Domini. Poteſt vtrumque fuiſſe verum. Credo non ſine aliqua Sanguinis effuſione id peractum eſſe. *Quartam* Sanguinis puriſſimi effuſionem in *coronatione* invenire poſſumus, (f) quando corona ſpinea non tam leviter impoſita fuit, ſed valdè impreſſa capiti dulciſſimo Capitis mei dulcis *Jeſu*. Satis enim conſentit veritati, ut qui oderant Veritatem, non ſolùm opprobrium illius ſed etiam ſupplicium requirant. Nec hîc puto quidem rivos Sanguinis defuiſſe, qui à capite irriſoriè & invidè coronati defluerent in collum ſimul & in faciem dulcis Jeſu: quia ſi noluiſſent coronato pænam ſimul cum irriſionibus irrogare, faciliùs de aliis ramis vel virgultis arboris alicujus potuerant plexiſſe coronam. Sed ut morum ſuorum aculeos demonſtrarent, nunc gloriâ & honore coronatum, tunc ſpinarum aculeis coronaverunt Agnum mitiſſimum dulcem Jeſum. *Quinta* Sanguinis effuſio [g] invenitur in crudeli *flagellatione* manſuetiſſimi Agni Jeſu. O cum quanta quantitate putas illum Sanctiſſimum Sanguinem ex conſciſſo Corpore & flagellato diſtillâſſe in terram? O quantâ putas ſæuitiâ impiorum frementium, quanto fremitu ſævientium flagellum putas fuiſſe dulcem Jeſum, qui venerat ut nos à flagellis liberaret æternis? *Sexta* effuſio Sanguinis (h) copioſiſſimè invenitur in *foſſione clavorum*. Quis enim de foſſis, imò & de perfoſſis manibus pedibusquè innocentis Jeſu copiam Sacrati Sanguinis dubitet effluxiſſe? In torrentibus hujus Sanguinis roſa noſtra (*Jeſus*) purpurata eſt: quia verè hîc ardentiſſima charitas, hîc rubicundiſſima paſſio invenitur. In hac magnitudine paſſionis magnitudo conſideretur charitatis: ardorẽ roſę charitatis, ruborem conſidera paſſionis Intuere (i) & reſpice roſam paſſionis ſanguineæ, quomodo rubet in judicium ardentiſſimæ charitatis. Contendunt paſſio & charitas: illa ut plùs ardeat, iſta ut plùs rubeat. Sed mirabiliter per ardorem charitatis fit paſſio rubea, quia ſi non diligeret, non pateretur: & in paſſionis rubore maxima etiam & incomparabilis oſtenditur charitas. Uerè Domine Jeſu nimis exceſſiſti: [k] quia cùm ſis ſplendor paternæ gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, pati dignatus es tormentum abiectiſſimæ paſſionis. *Septima* effuſio Sanguinis (l) invenitur in *lateris apertura*. Nec illa effuſio caret roſâ, quamuis ipſa ſubrubea ſit propter mixturam aquæ, quia ſicut narrat Evangeliſta: *Cùm vnus militum lanceâ latus ejus perforâſſet, exivit Sanguis & aqua*. Ipſe eſt enim qui venit per aquam, & non per aquam ſolùm, ſed per aquam & Sanguinem optimus Jeſus Chriſtus. Foderunt (m) & perfoderunt non ſolùm manus, ſed & pedes: latus quoque & Sanctiſſimi Cordis intima furoris lanceâ perforaverunt, quod jam dudum amoris lanceâ fuerat vulneratum. *Vulneraſti* (inquit Sponſus in Canticis canticorum) *cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum*. Mortuum

a *Ibidem num.* 2. b *Ibidem num.* 2. c *Tract. de vite myſt. cap.* 36. d *Ibidem cap.* 37. e *Ibidem cap.* 38.

f *Ibidem cap.* 39. g *Ibidem cap.* 40. h *Ibidem cap.* 41. *nu.* 147. i *Ibidem.* 41. *nu.* 148. k *Ser. in fer.* 2. *Paſchæ. nu.* 8. *tom.* 9. *pag.* 720. l *Tract. de vite myſt. cap.* 41. *num.* 149. m *Ibidem cap.* 3. *num.* 7.

Digitized by Google

tuum nempè cor Domini Jeſu, quia ulneratum poſſedit vulnus amoris, poſſedit mors amoris Domini cor Sponſi Jeſu. Ergo niſi amâſſet dulciter, [n] non me in carcere requiſiſſet illa Majeſtas. Sed junxit affectioni & ſapientiam, qua tyrannum diabolum deciperet: junxit & patientiam, qua placaret offenſum Deum Patrem. Hi ſunt modi quos vobis præmiſi in Chriſto, ut commendabiliores haberetis.

§. IV.

Diſce, ô Chriſtiane, à Chriſto, [o] quemadmodùm diligas Chriſtum. Diſce amare dulciter, amare prudenter, amare fortiter. *Dulciter*, ne illecti: *prudenter*, ne decepti: *fortiter*, ne oppreſſi ab amore Domini avertamur. Ne mundi gloriâ ſeu carnis voluptatibus abducaris, dulceſcat tibi præ his *Sapientia* Chriſtus. Ne ſeducaris ſpiritu mendacii & erroris, luceſcat tibi *Veritas* Chriſtus. Ne adverſitatibus fatigeris, confortet te *Virtus* Dei Chriſtus. Zelum tuum inflammet *charitas*, informet *ſcientia*, firmet *conſtantia*. Sit fervidus, ſit circumſpectus, ſit invictus zelus tuus: nec teporem habeat, nec careat diſcretione, nec timidus ſit. Et vide ne fortè tria iſta tibi & in lege tradita fuerint, dicente Domino: *Diliges Dominum Deum totum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua*. Mihi videtur (ſi alius competentior ſenſus in hac trina diſtinctione non occurrit) amor quidem *cordis* ad zelum quendam pertinere affectionis, *animæ* verò amor ad induſtriam ſeu judicium rationis, *virtutis* autem dilectio ad animi poſſe referri conſtantiam vel vigorem. Dilige ergo Dominum Deum tuum *toto* & pleno cordis *affectu*: dilige *totâ rationis vigilantiâ* & circumſpectione: dilige & *tota virtute*, ut nec mori pro ejus amore pertimeſcas, ſicut ſcriptum eſt in verbis conſequentibus: *Quoniam fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio*. Sit ſuavis & dulcis *affectui* tuo Dominus Jeſus, (p) contra malè vtique dulces vitæ carnalis illecebras; & vincat dulcedo dulcedinem, quemadmodùm clauum clauus expellit. Sed ſit nihilominùs *intellectui tuo* præuia lux, & dux rationi, non ſolùm ob cavendas hæreticæ fraudis decipulas, & fidei puritatem ab eorum verſutiis cuſtodiendam; verumetiam ut cautus quoque ſit nimiam & indiſcretam vehementiam in tua converſatione vitare. Sit etiam *fortis* & conſtans *amor* tuus, nec cedens terroribus, nec ſuccumbens laboribus. Ergo amemus affectuosè, circumſpectè, & validè: ſcientes amorem *cordis* quem affectuoſum dicimus, abſque eo qui dicitur *anima*, dulcem quidem eſſe, ſed ſeducibilem: iſtum verò abſque illo qui *virtutis* eſt, rationabilem eſſe, ſed fragilem. Et vide in manifeſtis exemplis hoc ita eſſe ut dicimus. Cùm ægrè ferrent Diſcipuli quòd de aſcenſuri Magiſtri diſceſſu ab eodem ipſo audierant, audierunt: *Si diligeretis me, gauderetis vtique quia vado ad Patrem*. Quid ergo? Non diligebant de cujus diſceſſione dolebant? Sed diligebant quodammodò & non diligebant. Diligebant dulciter, ſed minùs prudenter. Diligebant carnaliter, ſed non rationabiliter. Denique diligebant *toto corde*, non autem *totâ animâ*. Dilectio eorum contra ſalutem eorum. Vnde & aiebat Dominus: *Expedit vobis ut ego vadam*: culpans conſilium, non affectum. Loquenti item de morte ſua futura, (q) obuiare ſibi conantem Petrum, qui eum tenerè diligebat, cùm ita ut meminiſtis increpando repreſſit, quid in eo aliud quàm imprudentiam reprehendit? Poſtremò quid eſt, *non ſapis quæ Dei ſunt*: niſi, non ſapienter diligis, humanum ſequens affectum, contra divinum conſilium? Et vocauit *Satanam*, eò quòd Petrus ſaluti etſi neſciens adverſaretur, qui Salvatorem mori prohiberet. Unde & correctus, repetentem poſtmodùm triſte verbum minimè jam mori vetulit, ſed ſe commoriturum eſſe promiſit. Non autem implevit, quia necdum ad tertium pervenerat gradum, in quo *virtute tota* diligitur. Erat totâ animâ doctus diligere, ſed adhuc infirmus. Benè inſtructus fuit, ſed parùm adjutus; non ignarus myſterii fuit, ſed martyrii pavidus. Non planè illa fortis ut mors dilectio tunc fuit, quæ morti ſuccubuit. Fuit autem poſtea, cùm ex promiſſione Jeſu Chriſti indutus *virtute* ex alto, tanta tandem cœpit *virtute* diligere, ut in concilio prohibitus prædicare Nomen Sanctum, conſtanter prohibentibus reſponderet: *Obedire oportet magis Deo quàm hominibus*. Tunc demùm *tota virtute* dilexit Petrus, cùm nec vitæ ſuæ pepercit pro dilectione. *Majorem* ſiquidem *charitatem nemo habet, quàm ſi animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Quam etſi minimè tunc poſuit, jam tamen expoſuit. Ergo nō abduci blanditiis, nec ſeduci fallaciis, nec injuriis frāgi: toto corde, totâ animâ, tota virtute diligere eſt. Licet verò donum (r) & magnum donum Spiritus Sancti ſit erga carnem Chriſti devotio, id eſt, *cordis affectus*: carnalem tamen dixerim hunc amorem, illius vtique amoris reſpectu, quo non tam Verbum caro jam ſapit, quàm Verbum Sapientia, Verbum Veritas, Verbum ſanctitas, pietas, virtus, & ſi quid aliud quod ſit huiuſmodi dici poteſt. Et hæc nempe omnia Chriſtus, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo & juſtitia & ſanctificatio & redemptio. An tibi æquè & vno modo affecti videntur, is quidem qui Chriſto paſſo piè compatitur, compungitur; & movetur facilè ad memoriam horum quæ pertulit; atque iſtius devotionis ſuavitate paſcitur, & confortatur ad quæque ſalubria, honeſta, pia? itemquè *ille* qui juſtitiæ zelo ſemper eſt accenſus, qui veritatem vbique zelat, qui ſapientiæ fervet ſtudiis; cui amica eſt ſanctitas vitæ, & morum diſciplina; cujus mores erubeſcunt jactantiam, abhorrent detractionem, invidiam neſciunt, ſuperbiam deteſtantur, omnem humanam gloriam nonſolùm fugiunt, ſed & faſtidiunt & contemnunt, omnem in ſe carnis & cordis impuritatem vehementiſſimè abominantur & perſequuntur, omne denique tanquam naturaliter & malum reſpuunt, & quod bonum eſt amplectuntur? Nonne ſi compares vtriuſque affectiones, conſtat quodammodò illum ſuperiorem reſpectu quidem hujus amare quaſi carnaliter? Bonus tamen eſt amor iſte *carnalis*, per quem vita carnalis excluditur, contemnitur & vincitur mundus. Proficitur autem in

o *Ibidem num.* 4. p *Ibidem num.* 5.

q *Ibidem num.* 6. r *Ibidem num.* 9.

Digitized by Google

in eo, cùm ſit & *rationalis* amor: perficitur verò, cùm efficitur etiam *ſpiritualis* amor. Porrò *rationalis* amor tunc eſt cùm in omnibus quæ oportet de Chriſto ſentiri, fidei ratio ita firma tenetur, ut ab Eccleſiaſtici ſenſus puritate nulla veriſimilitudine, nulla hæretica ſeu diabolica circumventione aliquatenùs devietur. Itemquè cùm in propria converſatione illa cautella ſervatur, ut diſcretionis meta nulla ſuperſtitione vel levitate, vel ſpiritus quaſi ferventioris vehementiâ excedatur. Et hoc eſſe *tota anima* mea Deum diligere, jam ſupra diximus. Quod ſi etiam adjuuantis Spiritus vigor tantus accedat,[s] ut nulla vi laborum vel tormentorum, ſed nec mortis metu juſtitia vnquam deſeratur, in hoc etiam *tota virtute* diligitur Deus, & eſt amor *ſpiritualis*. Quod nimirùm nomen huic ſpecialiter amori congruere puto, ob prærogatiuam vtique plenitudinis ſpiritus qua præcellit. In his autem quæ ſequuntur, dignetur nobis aperire theſauros miſericordiæ ſuæ ipſe cuſtos eorum Jeſus Chriſtus Dominus noſter. Qui viuit & regnat cũ Patre in vnitate Spiritus Sancti Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amẽ.

CAPUT IX.

De diligendo Deo ob ſuam præſentiam, quam nobis quotidiè exhibet in Sacramento Euchariſtiæ, in pignus amoris ſui.

Sciens Ieſus quia venit hora ejus ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. *Ioan.* 13.

1 Oſtenditur, Jeſum Corpus ſuum & Sanguinem dediſſe nobis in pignus amoris ſui, & in arrham futuræ gloriæ. Docemur quanta ſit diſparitas Angeli beati, & hominis viatoris. Ille ex adipe frumenti ſaginatur: iſte paſcitur cortice Sacramenti. Fides comparatur umbræ: umbra Chriſti eſt caro ejus. 2 Oſtenditur quanta ſit diſtinctio Corporis Dominici ab aliis cibis. Sumentes alios cibos incorporamus eos corpori noſtro: ſumentes verò Corpus Dominicum, Domino incorporamur, imò toti in ipſum Deum tranſimus. Docemur quanta ſit excellentia & fructus Sacramenti Euchariſtiæ. Deſcribuntur nuptiæ ſpirituales, in quibus Chriſtus eſt Sponſus, Anima verò hominis ſponſa eſt. 3 Oſtenditur, Corpus Dominicum manducare nihil aliud eſſe, quàm imitari eam converſationem quam geſſit in Carne: & manere in eo per charitatem, ſicut & ipſe manet in anima ſibi devota. Docemur quanta ſit in illa anima latitudo charitatis, quæ divinam præſentiam digna invenitur ſuſcipere, & ſufficiens capere. Docemur quibuſnam indiciis præſentia Dei in anima deprehendi valeat. Duo operatur in nobis Sacramentum Euchariſtiæ. Primò quidem ſenſum minuit in minimis peccatis: ſecundò in gravioribus tollit conſenſum. 4 Agitur de utilitate præſentiæ divinæ, quã Chriſtus juxta promiſſionem ſuam dignatur exhibere piis animabus. Oſtenditur Chriſtus variare vultum ſuum pro variis animæ piæ deſideriis, apparens illi in forma ſponſi, medici, viatoris, & patrisfamilias.

§. I.

Accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditquè diſcipulis ſuis, dicens: Accipite & manducate. Hoc eſt enim corpus meum, quod pro vobis tradetur. Matt. 26. & Luc. 22.

Scaturire videntur hæc verba teneritudinem amoris, [a] & quaſi muſtum quod dirumpit novas lagunculas, de medullis procedere diligentis. O verba (b] nimis affectuoſa! O verba pungitiva & penetrativa uſque ad animam! Anima mea liquefacta eſt in ſermone iſto, [c] ſed & ſpiritus meus in præcordiis meis æſtuat, jucunditatem hanc & exultationem ſolito vobis deſiderio eructare feſtinans. Suaviter rumino iſta verba, (d) & replentur viſcera mea, & interiora mea ſaginantur, & omnia oſſa mea germinant laudem. Hoc ſemel contulit Vniverſitati: hoc quotidie ſinguli in nobis actitari ſentimus. Super omnia Caro Domini verè eſt cibus, & cibus vitæ, panis vivus qui de cælo deſcendit. De Sacramento Corporis & Sanguinis Chriſti, nemo eſt qui neſciat hanc tantam & tam ſingularem alimoniam ea primùm die exhibitam, ea die commendatam deinceps frequentari. Chriſtus enim pridie quàm pateretur, [e] diſcipulis ſuis hujus Sacramenti formam præſcripſit, efficaciam exibuit, id eſt fieri præcepit. Formæ præſcriptio in pane & vino conſiſtit. Notate ordinem. Cùm adhuc cænaretur, à cæna ſurrexit, diſcipulorum pedes Dominus univerſorum lavit: dehinc ad menſam regreſſus ordinat Sacrificium Corporis & Sanguinis ſui, ſeorsùm panem, ſeorsùm tradens & vinum. De pane ita dicens: *Accipite & comedite: hoc eſt corpus meũ.* De vino autem ſic: *Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim Sanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionum peccatorum.* Notate. Chriſtus in cæna illa erat munerans & munus, cibans & cibus, conviva & convivium, offerens & oblatio. Hoc autem fecit, (f) ut amaretur. Ejus amor noſtrum & præparat & remunerat. Præcedit benignior, rependitur juſtior, expectatur ſuavior. Dives eſt omnibus qui invocant eum, nec tamen habet quidquam ſeipſo melius. Se dedit in meritum, ſe ſervat in præmium, ſe apponit in refectionem animarum ſanctarum, ſe in redemptionem diſtrahit captivarum. O ſuavitatem, [g] ô amoris vim! Itane Summus omnium unus factus eſt omnium? Quis hoc fecit? Amor dignitatis neſcius, dignatione dives, affectu potens, ſuaſu efficax. Quid violentius? Triumphat de Deo amor. Gratulare Sponſa Eccleſia, [h] gaude incomparabiliter: præſidentem habes & rectorem Sponſum in præſentis exilii militia. Pignus amoris habes, arrham tenes, quibus feliciter Sponſo Jeſu tuo uniaris in patria. Glorioſa & amabilis Sponſa, in terra Sponſum habes in Sacramento, in cælis habitura es ſine velamento. Et hîc & ibi veritas: ſed hîc palliata, ibi manifeſta. Hîc utique Sponſum habet Eccleſia ſuo ordine, nondum puritatis Majeſtate, vel æternitatis ſecuritate. Hîc revera quaſi dulce præludium, & jucunda deſponſatio fit: ibi

s Ibidem num. 10.

a *Ser. in fer.* 2. *Paſch. num.* 18. *tom.* 6. *pag.* 725. b *Ser. de excell. Sacram. numer.* 6. *tom.* 6. *pag.* 734. c *Ser.* 6. *in vig. Nat. Dom. num.* 1. d *Ser.* 16. *in Cant. num.* 2. & *Ser.* 3. *in Dom. Palm. num.* 4. e *Ser. de excellen. Sacram. num.* 4. f. *Tract. de diligen. Deo. cap.* 7. *num.* 22. g *Ser.* 64. *in Cant. num.* 10. h *Ser. de excell. Sacram. num.* 7.

Digitized by Google

ibi nuptiale convivium, & beata fiet conjunctio; cùm de fide ad ſpeciem, de calore panum ad æternalis convivii calorem tranſibimus. Habeo & ego Verbum Sponſum, (i) ſed in Carne; & mihi apponitur Veritas, ſed in Sacramento. Angelus ex adipe frumenti ſaginatur, & nudo ſaturatur grano: me oportet interim quodam Sacramenti cortice eſſe contentum, Carnis furfure, literæ paleâ, velamine fidei. Et hæc talia ſunt quæ guſtata afferunt mortem, ſi non de primitiis ſpiritûs quantulumcunque accipiant condimentum. Prorsùs mors mihi in olla, niſi ex Prophetæ farinula dulcorentur. Denique abſque ſpiritu & Sacramentum ad judicium ſumitur, & Caro non prodeſt quidquam, & litera occidit, & fides mortua eſt. Sed ſpiritus eſt qui vivificat, ut viuam in eis. At quantâlibet ſanè abundantiâ ſpiritûs pingueſcant iſta, non pari omninò jucunditate ſumitur cortex Sacramenti & adeps frumenti, fides & ſpes memoria & præſentia, æternitas & tempus, vultus & ſpeculum, imago Dei & forma ſervi. Nempè in omnibus his fides locuples mihi, intellectus pauper. Numquid verò par ſapor intellectui fideiquè, cùm ſit in meritum iſta, ille in præmium? Ideo Sponſa ait: (k) *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi*. Vmbra ejus, Caro ejus: vmbra ejus, fides. Mariæ abumbravit proprii Filii Caro, mihi Domini fides: quanquam & mihi quoque quomodò non obumbrat Caro, qui in myſterio manduco eam? Et Sancta nihilominus Virgo fidei & ipſa experta eſt umbram, cui dictum eſt: *Et beata quæ credidiſti*. Et Propheta Jeremias, *Spiritus* (inquit) *ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, in umbra ejus vivemus inter gentes*. In umbra cum gentibus, in luce cum Angelis. In umbra ſumus quamdiu per fidem ambulamus, & non per ſpeciem. Et ideo juſtus in umbra eſt, qui ex fide vivit, At qui vivit ex intellectu, beatus eſt: quia non in umbra jam eſt, ſed in lumine. Iuſtus erat David, & ex fide vivebat cùm dicebat Deo: *Da mihi intellectum ut diſcam mandata tua, & vivam*: ſciens ſucceſſurum fidei intellectum, intellectui revelandum lumen vitæ, & lumini vitam. Priùs eſt venire ad umbram, & ita ad id cujus umbra eſt pertranſire: quoniam *niſi credideritis* (ait Iſaias) *non intelligetis*. Unde ego puto (l) id ſignificatum apud Prophetam Jeremiam ubi ait: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, in umbra ejus vivemus inter gentes*: quod ſcilicet videamus nunc per ſpeculum & in ænigmate, & necdum facie ad faciem. At iſtud ſanè donec *vivimus inter gentes*. Nam *inter Angelos* aliter: quando jam indifferenti omninò fœlicitate cum ipſis videbimus eum & nos ſicuti eſt, hoc eſt, in forma Dei, & non in umbra. Quomodo namque apud veteres quidem umbram figuramquè dicimus extitiſſe, nobis autem per gratiam Chriſti in Carne præſentis ipſam per ſe illuceſcere veritatem: ita nos quoque reſpectu futuri ſæculi in quadam interim veritatis umbra vivere nemo negabit; niſi qui non acquieſcit Apoſtolo dicenti: *Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus*. Et illud: *Non arbitror me comprehendiſſe*. Quomodo enim non eſt diſtinctio ejus qui per fidem ambulat, & illius qui per ſpeciem? Ergo juſtus ex fide vivit, beatus exultat in ſpecie. Et ideo ſanctus homo vivit interim in umbra Chriſti, Sanctus Angelus in ſplendore vultûs gloriæ gloriatur. Eſt tamē bona fidei umbra, quæ lucem temperat oculo caliganti, & oculum præparat luci. Scriptum eſt enim: *Fide mundans corda eorum*. Fides itaque lucem non extinguit, ſed cuſtodit. Quidquid ſanè eſt illud quod videt Angelus, hoc mihi umbra fidei ſervat, fideli ſinu repoſitum, in tempore revelandum. An non expedit tenere vel involutum quod nudum non capis? Denique & Mater Domini vivebat in umbra fidei, cui dictum eſt: *Et beata quæ credidiſti*. Habuit & de Chriſti Corpore umbram, quæ audivit: *Et virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Nec enim vilis vmbra, quæ de virtute Altiſſimi formatur. Eſt verè virtus in Carne Chriſti, quæ Virgini obumbravit: ut quod impoſſibile erat mortali fœminæ, obiectu tamen involucri vivifici Corporis ferret præſentiam Majeſtatis, & lucem ſuſtineret inacceſſibilem. Virtus planè in qua omnis contraria fortitudo debellata eſt: & virtus & umbra fugans dæmones, tutans homines; aut certè virtus vegetans, umbra refrigerans. Vivimus proinde in umbra Chriſti, (m) qui per fidem ambulamus, & Carne ipſius paſcimur ut vivamus. Caro enim Chriſti verè eſt cibus. Et vide ne propterea etiam deſcribatur hoc loco apparens tanquam in Schemate paſtorali, ubi illum Sponſa quaſi unum quempiam de paſtoribus videtur alloqui dicens: *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Bonus *paſtor qui animam ſuam dat pro ovibus ſuis*. Animam pro illis, Carnem illis. Illam in precium, iſtam in cibum. Res mira. Ipſe paſtor, ipſe paſcua eſt, ipſe redemptio. Denique (n) audiamus ipſum: *Non veni*, inquit, *miniſtrari, ſed miniſtrare, & animam meam dare pro multis*. Bonus planè miniſter, qui Carnem ſuam in cibum, Sanguinem in potum, Animam miniſtravit in precium.

§. II.

Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Joan. 6.

Hæc eſt ſalubris diſtinctio Corporis Dominici ab aliis cibis: (o) quia cùm alios cibos ſumimus, eos corpori noſtro incorporamus: cùm verò Domini Corpus in eſcam ſuſcipimus, ſi dignè agimus, Domino incorporamur, imò toti in Deum tranſimus: quia *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo*. Poteſne æſtimare, [p] qualenam vel quantū eſt hoc Sanctum ſanctorum, & Sacramentum ſacramentorum, amor amorum, dulcedo omnium dulcedinum? Hæc ſunt verè feſta Paſchalia, hæc ſunt gaudia & fercula vitalia juſtorum, hæc ſunt ſpirituales deliciæ juſtorum & ſanctorum. Hîc bibuntur in loco uberi torrentes lactis, flumina mellis, liquores balſami cæleſtis. Hîc efficitur una caro ſponſa cum Sponſo, unus ſpiritus ſancta anima cum Chriſto. Experientia horum & ſimilium, ſpiritus & vita eſt. Omnes nos (b) ad has ſpirituales nuptias vocati ſumus: in

Vuu 2

i *Ser. 33. in Cant. num. 3.* k *Ser. 48. in Cant. num. 6.* l *Ser. 31. in Cant. num. 9. & 10.*

m *Ibidem num. 11.* n *Ser. 54. in Cant. num. 1.* o *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 12. num. 35.* p *Ser. de excell. Sacram. num. 10.* q *Ser. 2. in Dom. 1. poſt Oct. Epiph. num. 2.*

Digitized by Google

in quibus utique nuptiis Sponſus eſt Chriſtus Dominus, unde canimus in Pſalmo: *Et ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*. Sponſa verò nosipſi ſumus, ſi non vobis videtur incredibile, & omnes ſimul una ſponſa, & Animæ ſingulorum quaſi ſingulæ ſponſæ. Sed quando hoc ſentire poterit fragilitas noſtra de Deo ſuo, quòd eo affectu ſe diligat, quo diligitur ſponſa à ſponſo? Non me capio præ lætitia, (r) quòd illa Majeſtas tam familiari dulciquè conſortio noſtrę ſe inclinare infirmitati minimè dedignatur, & ſuperna Deitas animæ exulanti inire connubia, eiquè Sponſi ardentiſſimo amore captæ exhibere affectum non deſpicit. Sic ſic in cælo eſſe non ambigo, ut lego in terra: ſentietquè pro certo anima quod continet pagina, niſi quòd non ſufficit iſta omninò exprimere quantum capere illa tunc poterit, ſed nec quantum jam poteſt. Quid putas illic accipiet, quæ hîc tanta familiaritate donatur, ut Dei brachiis amplecti ſe ſentiat? Quid demùm poſt amplexum (s) niſi oſculum reſtat? Si ſic adhærerem Deo, quomodò non jam clamare liberet: *Oſculetur me oſculo oris ſui*? Quis hoc dicit? (t) Sponſa. Quænam ipſa? Anima ſitiens Deum. Sed pono diverſas affectiones, ut ea quæ propriè Sponſę congruit affectio diſtinctiùs eluceſcat. *Si ſeruus* eſt, timet à facie Domini. *Si mercenarius eſt*, ſperat de manu Domini. Si *diſcipulus eſt*, aurem parat magiſtro: ſi *filius eſt*, honorat patrē. *Quæ* verò oſculum poſtulat, amat. Excellit in naturæ donis affectio hæc amoris: præſertim cùm ad ſuum recurrit principium, quod eſt Deus. Nec ſunt inventa æquè dulcia nomina, quibus Verbi Animæquè dulces adinuicem exprimerentur affectus, quemadmodùm Sponſus & Sponſa: quippe quibus omnia communia ſunt, nil proprium, nil à ſe diviſum habentibus. Una utriuſque hæreditas, una domus, una menſa, unus thorus, una etiam caro. Si ergo amare ſpecialiter ſponſis principaliterquè convenit, (u) non immeritò *Sponſæ* nomine cenſetur Anima quæ amat. Amat autem quæ oſculum petit. Non petit libertatem, non mercedem, non hæreditatem, non denique vel doctrinam, ſed oſculum. More planè caſtiſſimæ ſponſæ ac ſacrum ſpirantis amorem, nec omninò volentis flammam diſſimulare quam patitur. Vide enim quale præripiat ſermonis exordium. Magnum quid à Magno petitura, nullo tamen (ut aſſolet) utitur blanditiarum fuco, nullis circumvolutionibus ad id quod deſiderat ambit. Non facit proœmium, non captat benevolentiam: ſed ex abundantia cordis repentè prorumpens, nudè frontoſèquè ſatis, *Oſculetur me*, ait, *oſculo oris ſui*. An non tibi quaſi dicere manifeſtè videtur: Quid mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram? Amat profectò *caſtè*: quia ipſum quem amat, quærit: non aliud quidquam ipſius. Amat *ſanctè*: quia non in concupiſcentia carnis, ſed in puritate ſpiritûs. Amat *ardenter*: quia ita proprio inebriatur amore, ut Majeſtatem non cogitet. Quid enim? Reſpicit terram, & facit eam tremere: & iſta ſe ab eo poſtulat oſculari? Ebria ne eſt? Ebria prorſùs. Et fortè tunc cùm ad iſta prorupit, exierat de cella vinaria, quò ſe nimirùm introductam poſtmodùm gloriatur. Nam & David de quibuſdam dicebat Deo: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos Domine*. O quanta amoris vis! quanta in ſpiritu libertatis fiducia! Quid manifeſtius, quàm quòd perfecta charitas foras mittit timorem? Verecundè tamen non ad ipſum Sponſum ſermonem dirigit, ſed ad alios tanquam de abſente, *Oſculetur me*, inquiens, *oſculo oris ſui*. O amor præceps, (x) vehemens, flagrans, impetuoſe, qui præter te aliud cogitare non ſinis, faſtidis cætera, contemnis omnia præter te, te contentus. Confundis ordines, diſſimulas uſum, modum ignoras, totum quod opportunitatis, quod rationis, quod pudoris, quod conſilii judiciiquè videtur, triumphas in temetipſo, & redigis in captivitatem. En omne quod cogitat Sponſa & quod loquitur, te ſonat, te redolet, & aliud nihil: ita tibi ipſius & cor vendicaſti & linguam. Sic nempè flagrans ac vehemens amor præſertim divinus, (y) cùm ſe intra ſe cohibere non valet, non attendit quo ordine, qua lege, quavè ſerie ſeu paucitate verborum ebulliat, dummodò ex hoc nullum ſui ſentiat detrimentum. Interdùm nec verba requirit, interdùm nec voces omninò ullas, ſolis ad hoc contentus ſuſpiriis. Inde eſt quòd Sponſa ſancto amore flagrans, idquè incredibili modo, ſanè pro captanda quantulacunque evaporatione ardoris immenſi quem patitur, non conſiderat quid & qualiter eloquatur: ſed quidquid in buccam venerit, amore urgente non enunciat, ſed eructat. Magna res eſt amor, (z) ſed ſunt in eo gradus. Sponſa in ſummo ſtat. Amant enim & filii, ſed de hæreditate cogitant: quam dum verentur quoquomodò amittere, ipſum à quo expectatur hæreditas, plùs reverentur, minùs amant. Suſpectus eſt mihi amor iſte, cui aliud quid adipiſcendi ſpes ſuffragari videtur. Infirmus eſt amor iſte, qui fortè ſpe ſubtracta extinguitur, aut minuitur. Impurus eſt amor, qui & aliud cupit. Purus amor mercenarius non eſt. Purus amor de ſpe vires non ſumit, nec tamen diffidentiæ damna ſentit. Sponſæ hic eſt amor, quia hoc Sponſa eſt quæcùnque eſt. Sponſæ res & ſpes unus eſt amor. Hoc amore Sponſa abundat, hoc contentus eſt Sponſus. Nec is aliud quærit, nec illa aliud habet. Hinc ille Sponſus, & Spōſa illa eſt. Is ſponſis proprius eſt amor, quem alter nemo contingat, nec filius quidem. Denique ad filios clamat: *Ubi eſt honor meus?* & non, Ubi eſt amor meus dicit, ſervans ſponſæ prærogativam. Sed & jubetur homo honorare patrem ſuum & matrem ſuam, & de amore tacetur: non quia non amandi ſint parentes à filiis, ſed quia multi filiorum honorare parentes magis quàm amare affecti ſunt. Eſto quòd honor Regis judicium diligat, ſed Sponſi amor, imò Sponſus amor ſolam amoris vicem requirit & fidem. Liceat proinde redamare dilectam. Quidni amet ſponſa, & ſponſa amoris? Quidni ametur amor? Meritò cunctis renuncians affectionibus aliis, [a] ſoli & tota incumbit amori, quæ ipſi reſpondere amori habet in redhibendo amore. Nam & cùm ſe totam effuderit in amorem: quantùm eſt hoc ad illius fontis perenne profluvium? Non planè pari ubertate fluunt amans & Amor, anima & Verbum Deus, ſponſa & Spon-

r *Ser. 52. in Cant. num. 2.* s *Ser. in fer. 4. hebd. Sancta num. 14.* t *Ser. 7. in Cant. num. 2.* u *Ibidem num. 3. & 4.*

x *Ser. 79. in Cant. num. 1.* y *Ser. 67. in Cant. num. 3.* z *Ser. 83. in Cant. num. 5.* a *Ibidem num. 6*

Digitized by Google

Sponſus, Creator & creatura, non magis quàm ſitiens & fons. Quid ergo? Peribitne propter hoc, & ex toto evacuabitur nupturæ votum, deſiderium ſuſpirantis, amantis ardor, præſumentis fiducia, quia non valet ex æquo currere cum Gigante, dulcedine cum Melle contendere, lenitate cum Agno, candore cum Lilio, claritate cum Sole, charitate cum eo qui Charitas eſt? Non. Nam etſi minùs diligit creatura, quoniam minor eſt: tamen ſi ex tota ſe diligit, nihil deeſt ubi totum eſt. Felix anima, quæ meruit præveniri in tantæ benedictione dulcedinis. Felix anima, cui tantæ ſuavitatis complexum experiri donatum eſt. Quod non eſt aliud quàm amor ſanctus & caſtus, amor dulcis, & ſuavis, amor tantæ ſerenitatis, quantæ ſinceritatis, amor mutuus, intimus, validuſquè, qui non in carne una, ſed uno planè in ſpiritu duos jungat, duos faciat, imò non duos, ſed unum, Paulo ita dicente: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*.

§. III.

Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Joan. 6.

Quid eſt manducare Chriſti Carnem [b] & bibere Sanguinem, niſi communicare paſſionibus ejus, & eam converſationem imitari, quam geſſit in Carne? Ideo quotidie nobis [c] de memoria Paſſionis in Eccleſia replicatur: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam*. Hoc eſt: Qui recolit mortem meam, & exemplo meo mortificat membra ſua quæ ſunt ſupra terram, *habet vitam æternam*. Hoc eſt: Si compatimini, & conregnabitis. Porrò & hoc deſignat illibatum illud Altaris Sacramentum, [d] vbi Dominicum Corpus accipimus: ut ſicut videtur illa panis forma in nos intrare, ſic noverimus per eam quam in terris habuit converſationem, ipſum intrare in nos ad habitandum per fidem in cordibus noſtris. Cùm enim *juſtitia* ingreditur, ille ingreditur qui factus eſt nobis à Deo Patre juſtitia. Sed & qui manet in *charitate*, in Deo manet, & Deus in eo. Felix artifex charitas, (e) quæ Conditori ſuo talem domum potens eſt fabricare. O quanta illi Animæ latitudo, (f) quanta & meritorium prærogatiua, quæ Divinam in ſe præſentiam & digna invenitur ſuſcipere, & ſufficiens capere! Quid illa cui & ſpatia ſuppetunt, & deambulatoria ad opus quidem Majeſtatis? Non eſt profectò intricata forenſibus cauſis curiſuè ſecularibus, nec certè ventri & luxuriæ dedita: ſed nec eſt curioſa ſpectandi, ſeu cupida omninò dominandi, vel etiàm tumida dominatu. Oportet namque primò quidem his omnibus vacuam eſſe Animam, ut cælum fiat atque habitatio Dei. Alioquin quomodò poterit vacare & videre quoniam ipſe eſt Deus? Deinde neceſſe eſt eam creſcere & dilatari, ut ſit capax Dei. Porrò latitudo ejus, dilectio ejus, ſicut dicit Apoſtolus: *Dilatamini in charitate*. Nam etſi Anima minimè, cùm ſit ſpiritus, quantitatem corpoream recipit, tamen confert illi gratia quod negatum eſt à natura. Creſcit quidem & extenditur, ſed ſpiritualiter. Creſcit non in ſubſtantia, ſed in virtute. Creſcit & in gloria. Creſcit etiam in templum ſanctum in Domino. Creſcit denique & proficit in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Ergo quantitas cujuſque Animæ æſtimetur de menſura charitatis quam habet, ut verbi gratiâ, quæ multum habet charitatis, magna ſit: quæ parum, parua: quæ verò nihil, nihil, dicente Paulo: *Si charitatem non habuero, nihil ſum*. O dulciſſime Jeſu, [g] quàm excelſus tu es, qui *excelſior cælo es*. Et tamen intantùm te humiliare dignatus es, quòd animas humiles in habitaculum tibi elegiſti. Ergo *domum tuam decet ſanctitudo*. Hujus tam glorioſi & tam dilecti hoſpitis poſſumus ſic conſiderare vtilitatem. Ipſe mentis quam inhabitat torpentia excitat: quia præco eſt. Inquieta frænat: quia Magiſter eſt. Frigida accendit: quia Ignis eſt. Accenſa moderatur: quia vnguentum eſt. Emollit rigida: quia ratio eſt. Fluxa reſtringit: quia medicina eſt. Sed fortè quærat aliqus, [h] & dicat: Si deletum eſt in baptiſmo quod contraximus à parentibus, cur adhuc manet cupiditatis fomes, & velut incentiuum quoddam peccati? cur, licet inviti, illicitos quoſdam motus concupiſcentiarum, & tanquam beſtiales ſentimus? Dixi vobis ſæpiùs nec mente excidere debet, quoniam in caſu primi hominis Adam cecidimus omnes. Cecidimus autem ſuper aceruum lapidum, & in lutum: unde non ſolùm inquinati, ſed etiam vulnerati & graviter quaſſati ſumus. Lavari quidem citò poſſumus, ad ſanandum verò opus eſt curatione multa. Lavamur igitur in baptiſmo, quia deletur chirographum damnationis noſtræ: & gratia hæc nobis confertur, ne jam nobis concupiſcentia noceat, ſi tamen à conſenſu abſtineamus: atque ita tanquam ſanies inveterati vlceris removetur, dum tollitur damnatio, & reſponſum mortis, quod priùs inde manabat. Sed quis poterit tam efferos motus frangere? quis pruritum vlceris hujus ferre queat? Confidite, quia & in hoc gratia ſubuenit: & ut ſecuri ſitis, Sacramenti Dominici Corporis & Sanguinis precioſi inveſtituram habetis. Duo enim illud Sacramentum operatur in nobis: ut videlicet & ſenſum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omninò conſenſum. Si quis veſtrûm non tam ſæpèmodò, non tam acerbos ſentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum huiuſmodi; gratias agat Corpori & Sanguini Domini Jeſu Chriſti, quoniã virtus Sacramenti operatur in eo: & gaudeat quòd peſſimum vlcus accedat ad ſanitatem. Porrò [i] de fructu hujus Sacramẽti ſatiatus homo mediante Sapientia Dei non ſolùm reconciliatur, ſed etiam ſapiens efficitur. Sapit enim ei quod manducat, manducat & bibit Corpus & Sanguinem Redemptoris ſui, manna cæleſte, panem Angelorum, panem Sapientiæ: & manducans transformatur in naturam cibi, quem manducauit. Corpus enim Chriſti manducare nihil eſt aliud quàm Corpus Chriſti effici, & templum Spiritus Sancti. Itaque per charitatem homo in Deo, (k) & Deus in homine eſt, dicente Joanne: *Qui manet in charitate, in*

b. *Ser. 3. ſuper Pſal. 90. nu. 3.* c *Tract. de dilig. Deo cap. 4. n. 11.* d *Ser. 3. ſuper Pſal. 90. nu. 3.* e *Ser. 9. in vlt. Cæna. n. 52.* f *Ser. 27. in Cant. num. 10.*

g *Lib. 3. de Amore Dei cap. 34. num. 111.* h *Ser. 1. in Cæna Domini nu. 3.* i *Lib. 2. de Amore Dei cap. 13. nu. 38.* k *Ser. 71. in Cant. num. 8.*

Digitized by Google

in Deo manet, & Deus in eo. Conſenſio quædam hæc eſt, ut ſint duo in vno ſpiritu, imò vnus ſpiritus ſint. Et hæc vnio (l) ipſis eſt communio voluntatum, & conſenſus in charitate. Felix vnio ſi experiaris, nulla ſi comparaueris. Vox experti: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt*. Bonum planè, ſi omni ex parte adhæſeris. Quis eſt qui perfectè adhæret Deo, niſi qui in Deo manens tanquam dilectus à Deo, Deum nihilominùs in ſe traxit viciſſim diligendo? Ergo cùm vndique inhærent ſibi homo & Deus, inhærent autem vndiq; intima mutuaquè dilectione inviſcerati alterutrum ſibi: per hoc Deum in homine, & hominem in Deo eſſe haud dubiè dixerim. Talis quoque conformitas maritat animâm Verbo Deo, (m) cùm cui videlicet ſimilis eſt per naturam, ſimilem nihilominùs ipſi ſe exhibet per voluntatem, diligens ſicut dilecta eſt. Ergo ſi perfectè diligit, nupſit. Quid hac conformitate jucundius? Quid optabilius charitate? qua fit ut humano magiſterio non contenta, pertemet, ô anima, fiducialiter accedens ad Verbum, Verbo conſtanter inhæreas, Verbum familialiter percuncteris conſulteſquè de omni re, quantùm intellectu capax, tantùm audax deſiderio. Verè ſpiritualis ſanctiquè connubii contractus eſt iſte. Parum dixi contractus, complexus eſt. Complexus planè, ubi idem velle & nolle idem, vnum facit ſpiritum de duobus. Nec verendum, ne diſparitas perſonarum claudicare in aliquo faciat convenientiam voluntatum, quia amor reverentiam neſcit. Ab amando quippè amor non ab honorando denominatur. Meritò iniquus arguitur ille, (n) qui Dei ſimilitudinem vſurpavit ſibi, cùm diligendo iniquitatem neque poſſit ſe diligere, neque Deum. Sic enim babes: *Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam*. Facta autem *de* medio iniquitate, quæ eam quæ ex parte eſt diſſimilitudinem facit, erit vnio ſpiritûs, erit mutua viſio, mutuaquè dilectio. Siquidem veniente quod perfectum eſt, euacuabitur quod ex parte eſt, eritquè ad alterutrum caſta & conſummata dilectio, agnitio plena, viſio manifeſta, coniunctio firma, ſocietas individua, ſimilitudo perfecta. Ad hoc quoque (o) referri poſſe videbitur quod Deus promiſit, dicens: *Et oſtendam illi ſalutare meum*. Non jam in fide erudium, non jam excercebo in ſpe, ſed ſpecie adimplebo. *Oſtendam illi ſalutare meum*: oſtendam illi Jeſum meum, ut in æternom jam videat in quem credidit, quem dilexit, quem ſemper optauit. *Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis*. Oſtende nobis ſalutare tuum, & ſufficit nobis, Qui enim videt Jeſum, videt & te: quia ipſe in te, & tu in ipſo es. Hæc eſt autem vita æterna, vt cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. Itaque tunc dimittes ſeruum tuum Domine ſecundum verbum tuum in pace, cùm viderint oculi mei ſalutare tuum, Jeſum tuum, Dominum meum. Ipſe enim dans ſeipſum mihi in viaticum, (p) denuò in reſurrectione juſtorum ſe dabit in præmium,

§. IV.

Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſæculi, dicit Dominus. Matt. 28.

Notandum eſt, (q) quòd ſicut in illo beatitudinis regno præſentem ſe electis ſuis exhibet Dominus ad glorificationem: ita etiam ſe nobis exhibet in via peregrinationis ad iuſtificationem: vt à quo ſcilicet glorificandi ſumus per ſpeciem, ab ipſo priùs juſtificemur per fidem. Iuſtus eum [r] in lætitia & exultatione reperit: qui verò nondum juſtus eſt, non niſi in jeiunio & fletu & planctu eum reperiet. Nimirùm quod ait Dominus, *Cum ipſo ſum in tribulatione*, ad eum pertinet qui per fidem ambulat, non autem qui ad faciem jam pervenit. Equidem vtriſque eſt Caput vnum Chriſtus, ſed non vno modo membris omnibus exhibetur. Quibuſdam enim Caput glorioſum apparet, ut ab ipſo glorificetur, & in ipſo glorientur facta ei ſimilia, quem vident ſicuti eſt. Quibuſdam verò oſtenditur Caput hirſutum ſpinis, inclinatum in cruce, ut humilientur pariter & compungantur. Denique (ſ) loquitur Chriſtus in Pſalmo: *Infixus ſum in limo profundi*. Limum quidem nos eſſe manifeſtum eſt, quoniam de limo plaſmati ſumus. Sed tunc quidem limus paradiſi fuimus, nunc verò limus profundi. *Infixus ſum*, inquit, non pertranſii, nō receſſi. *Vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi*. Ipſe eſt enim Emmanue, quod interpretatur, Nobiſcum Deus. Nobiſcum vtique, ſed per *ſiniſtram* manum. Noli fugere Adam, (t) quia nobiſcū Deus. Ne timeas ô homo, nec audito Dei nomine terrearis, quia nobiſcum Deus: nobiſcum carnis ſimilitudine, nobiſcum vnitate. Itaque jam quidem tenemus ſiniſtram manum, (u) ſed adhuc clamare neceſſe eſt: *Operi manuum tuarum porriges dexteram*; nam *delectationis in dextera tua vſque in finem*. Domine oſtende nobis dexteram, & ſufficit nobis. Quandò adimplebis me Domine [x] lætitiâ cum vultu tuo? Gaudemus in te, quoniam viſitaſti nos oriens ex alto: iterùm gaudemus expectantes beatam ſpem in adventu ſecundo. Sed quando veniet plenitudo lætitiæ non de memoria, ſed de præſentia: de exhibitione, non de expectatione? *Modeſtia veſtra* (ait Apoſtolus) *nota ſit omnibus hominibus: Dominus propè eſt*. Id quod ſequitur, *Dominus propè* eſt, de *dextera* debet intelligi. Nam de *ſiniſtra* ipſe loquitur: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſæculi*. Propè eſt Dominus, Fratres mei, nihil ſolliciti ſitis: in proximo eſt & citiùs apparebit. Nolite deficere, nolite laſſari: quærite eum dum inveniri poteſt, ivocate eum dum propè eſt. Propè eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde: propè eſt expectantibus eum in veritate. O quàm fidelis promiſſor, [y] quàm verax exhibitor, quàm munificus largitor! Dixiſti Domine Jeſu: *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationē ſæculi*. Hæc verè dixiſti. *Propè eſt verbum* (ait Scriptura) *in ore tuo, & in corde tuo*. Verbum quod in principio erat apud Deum, in fine ſæculorum dignatur eſſe Hominem. Hoc Verbum eſt in ore, eſt in corde.

Quid

l *Ibidem nu. 11. in Ser. 83. in Cant. nu. 2.* n *Ser. 82. in Cant. n. 8.* o *Ser. 17. ſuper Pſal. 90. num. 7.* p *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 12. num. 36.*

q *Ser. 105. diuer. nu. 2.* r *Ser. 5. de omn. Sanct. nu. 8.* ſ *Ser. 4. in vig. Nat. Dom. nu. 7.* t *Ser. 1. de Aduen. Dom. nu. 5.* u *Ser. 4. in vig. Nat. Dom. nu. 8.* x *Ibidem nu. 10.* y *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 12. num. 36.*

Digitized by Google

Quid propius? quid magis intrinſecum? Eſt *in ore* tuo: ergo *laus ejus ſemper in ore tuo ſit*. Eſt *in corde* tuo: ergo *confitere ei in directione cordis*, & *noli obliviſci omnes retributiones ejus*. Quas retributiones ejus inquis? *Propitiatur omnibus iniquitatibus tuis. Sanat omnes infirmitates tuas. Redimit de interitu vitam tuam. Coronat te in miſericordia & miſerationibus. Replet in bonis deſiderium tuum*: dans ſeipſum tibi in viaticum, qui ſe denuò dabit in præmium. Non enim adhuc illum dixerim apparere ſicuti eſt, (z) quamuis non omninò aliud hoc modo exhibeat, quàm quod eſt. Neque tamen vel ſic continuè præſtò erit quamuis devotiſſimis mentibus, ſed nec uniformiter omnibus. Oportet namque pro variis animæ deſideriis divinæ guſtum præſentiæ variari, & infuſum ſaporem ſupernæ dulcedinis diverſa appetentis animæ aliter atque aliter oblectare palatum. Denique advertiſti in hoc amatorio carmine quoties mutaverint vultum, & in quanta multitudine dulcedinis ſuæ coram dilecta ſponſa dignatus ſit transformari, & quomodo nunc quidem inſtar verecundi *Sponſi* ſanctæ animæ ſecretos petat amplexus, & oſculis delectetur: nunc verò in oleo & unguentis *Medicum* exhibere appareat, nimirùm propter teneras & infirmas animas iſtiuſmodi adhuc indigentes fomentis & medicamentis, vnde & delicato adoleſcentularum nomine deſignantur. Nunc rurſùm quaſi *Viator* quiſpiam itinerantibus Sponſæ ſimul atque adoleſcentulis ſeſe aſſocians, jucundiſſimis confabulationibus ſuis à labore viæ omnem relevat comitatum, ita ut eo diſcedente loquantur: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis de Jeſu dum loqueretur in via?* Facundus comes, (a) qui in ſermonum & morum ſuavitate ſuorum, tanquam in quadam ſuaveolentia ſpirantium unguentorum poſt ſe currere faciat univerſos. Unde & dicunt: *In odore unguentorum tuorum curremus*. Item aliquando occurrens quaſi prædives aliquis *Paterfamilias* qui in domo ſua abundet panibus, imò tanquam *Rex* magnificus & potens, qui Sponſæ pauperis videatur puſillanimitatem erigere, provocare cupiditatem, demonſtrans illi omnia deſiderabilia gloriæ ſuæ, divitias torcularium ac promptuariorum, hortorum & agrorum copias; demùm etiam introducens eam in ipſa ſecreta cubiculi. Nimirùm confidit in ea cor viri ſui, & non eſt ex omnibus quod ab illa exiſtimet abſcondendum, quam redemit inopem, probavit fidelem, amplexatur amabilem. Atque ita non ceſſat ſive hoc illo modo interno jugiter apparere conſpectui quærentium ſe, ut ſermo impleatur quem dixit; *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. Et in his omnibus ſuavis & mitis & multæ miſericordiæ apparet. *Nam in oſculis* quidem affectuoſum & blandum, *in oleo* autē & in unguentis clementem & affluentem viſceribus pietatis & compaſſionis ſe exhibet. Porrò in *via* hilarem & affabilem, (b) plenum gratiæ & ſolatii ſe demonſtrat: *in oſtenſione* verò *divitiarum* ac poſſeſſionum munificum ſe ac largum pro regia liberalitate remuneratorem demonſtrat. Ita per omnem hujus carminis textum reperies Verbum Deum iſtiuſmodi ſimilitudinibus adumbrari. Unde ego puto id ſignificatum apud Jeremiam Prophetam ubi ait: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, in umbra ejus vivemus inter gentes*: quòd ſcilicet videamus nunc per ſpeculum & in ænigmate, & necdum facie ad faciem. Ideo ſuſpirans Sponſa [c] dicit cum Moyſe: *Oſtende mihi teipſum*. Nec immeritò. Ipſe enim Jeſus, qui dulcis eſt in voce, dulcis in facie, dulcis in nomine, dulcis in opere: dulcior apparebit in Deitatis viſione. Verè dulcis *in voce*, de cujus ore lac & mel procedit; *diffuſa eſt* enim *gratia in labiis ſuis*. Verè dulcis *in facie*: *ſpecioſus enim eſt* nonſolùm *præ filiis hominum*, ſed etiam præ millibus Angelorum. Verè dulcis *in nomine*: dulce enim eſt nomen & ſuave Jeſus, conſecratum ab æterno, nunciatum ab Angelo, prophetatum Salamonis oraculo, qui ait: *Oleum effuſum nomen tuum*. Dulcis *in opere*: in celebratis utique miraculis, in peccatoribus converſis, in ſacramento precioſæ mortis, quod humanæ blanditur infirmitati. In hoc enim charitas ampliùs præfulſit, pietas magis emicuit, gratia plùs radiavit. Cæterùm longè dulcior erit *in Deitatis viſione*, (d) quando manifeſtabit ſeipſum reſidens ſuper ſolium præ omnibus excelſum. Tunc ſatiabitur deſiderium noſtrum, quod Propheta David deſiderans ajebat: *Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea: faciem tuam Domine requiram. Quid enim mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram?* Et alibi dicit: *Adimplebis me lætitiâ cum vultu tuo*. Unde precioſior dicitur faciei viſio, quàm ſpeculi frequens imaginatio. Non enim pari omninò jucunditate ſumitur cortex Sacramenti, & medulla frumenti: fides & ſpecies, memoria & præſentia, æternitas & tempus: ſpeculum & vultus, imago Dei & forma ſervi. Hîc autem ambulamus per fidem, nondum per ſpeciem. Interim deliciari & gaudere debemus in Sacramento Altaris, in cujus confectone fidelis miniſter invenit ſeipſum in medio Patris & Filii & Spiritus Sancti, adſtantibus etiam ex omni latere ſupernis ordinibus Angelorum. O Salvator meus, (e) veniat obſecro tempus, quando revelatis oculis meis inſpiciam quem nunc in Sacramento Altaris adoro: apprehendam & amplectar quem deſidero, & in abyſſo amoris tui abſorbear. Nihil mihi quæſo ſine te dulceſcat, nil precioſum arrideat mihi. Sed da mihi bone Jeſu in te vivere, & pro tuo amore mori, qui pro me dignatus es amaræ mortis ſubire tormentum. Amen.

CAPUT X.

De diligendo Deo in ſuis promiſſis, judiciis, & mandatis.

Diliges Dominum Deum tuum ex tota anima tua, ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua. *Deut. 6. Luc. 10.*

1 *Docemur Deum in ſuis promiſſis diligendum eſſe ex tota anima noſtra. Præmia amoris, quæ amatoribus Dei promittuntur poſt hanc vitam, ſunt requies à labore, ſecuritas à timore, gaudiū à mærore, reſurrectio à morte, & vita æterna à tranſitu huius vitæ. Promittitur regnum cælorum, refectio ſempiterna, & viſio*

z Ser. 31. in Cant. num. 7. a Ibidem num. 8. b Ibidem nu. 9.

c Ser. de excellen. Sacram. num. 7. d Ibidem num. 8. e Lib. 3. de amore Dei. cap. 34. num. 113.

viſio Diuinitatis. 2 *Docemur, Deum in ſuis judiciis diligendum eſſe* ex omnibus viribus noſtris. *Duplex eſt judicium Dei. Unum eſt amabile, quo Deus electos flagellat in hoc ſæculo, ut ipſa flagella in gloriam convertantur afflictis: alterum judicium eſt terribile, quo Deus parcit nunc reprobis, non miſeraturus in futu ro ſæculo. Reprobi inter flagella murmurant: electi verò Deum laudant. Tribulatio operatur patientiam in afflictis, & parit fiduciam gloriæ æternæ. Item duplex eſt judicium Dei. Unum, quo in hac vita judicantur electi per varias tribulationes: alterum, quo reprobi judicabuntur per ignem & examen diſtricti judicii.* 3 *Docemur, Deum in ſuis mandatis diligendum eſſe* ex tota mente noſtra. *Probatio charitatis procedit ex mandatis Dei, ſi in eis meditemur, ſi ſecundùm ea operemur, ſi in eorum executione verſemur. Obedientia vera eſt obſervantia mandatorum divinorum. Vera obedientia non poteſt eſſe ſine dilectione Dei. Mandata Dei non tam in memoria ſunt habenda, quàm in moribus & operibus. Excitamur ad amorem Dei.*

§. I.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua. Luc. 10.

O Homo (a) quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Dilige ergo eum non tantùm verbo & lingua, ſed opere & veritate. Dilige eum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua. Quàm affectuoſè (b) quàm ſincerè, quàm ſuaviter, quàm dulciter Deum diligere tenearis, Dominus per Moyſen docet, dicens: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex tota mente tua.* Debemus diligere Deum ex toto corde, (c) id eſt, *ex toto intellectu*: & ex tota anima, id eſt, *ex tota voluntate*: &ex tota mente, id eſt, *ex tota memoria*: ut omnem intellectum & omnes cogitationes noſtras & omnem vitam noſtram ad eum dirigamus, à quo omnia bona habemus: ut nulla pars vitæ noſtræ ocioſa relinquatur, ſed quidquid in animam venerit, illuc dirigatur ubi impetus dilectionis currit. Igitur Fratres chariſſimi, digniſſimum eſt & valdè nobis neceſſarium, ut Deum in omnibus & ſuper omnia diligamus, qui eſt ſummum bonum: ſummum verò bonum diligere ſumma eſt beatitudo. Quantò quiſque Deum ampliùs dilexerit, tantò magis beatus erit. Qui Deum diligit, bonus eſt. Si bonus eſt, ergo beatus eſt. Vnde Sponſus in Canticis canticorum ait: *Fortis eſt ut mors dilectio.* Verè Dei dilectio fortis eſſe ut mors dicitur: quia ſicut mors violenter ſeparat animam à corpore, ita dilectio Dei violenter ſeparat hominem à mundo & carnali amore. Verè Dei dilectio fortis eſt ut mors: quia dum per dilectionem Dei à vitiis mortificamur, quod mors agit in ſenſibus corporis, hoc agit dilectio Dei in ſæculi cupiditatibus. Amicitia vera non eſt, (d) niſi firmum in Deo habeat fundamentum. Eapropter cùm amicitia donum ſit Dei, juſtum eſt ut qui ex dono Dei diligit, nihil præter Deum diligat: *& ut illuc flumina refluant unde fluunt*: nec rivus à ſuo fonte degeneret, qui de plenitudine gratiæ affluentis emanat. Illam ſiquidem unicè & ſingulariter veram atque perfectam amicitiã profitemur, per quam nos Deus amicos ſuos vocare dignatus eſt, ſi ejus præcepta fecerimus. *Vos*, inquit, *amici mei eſtis, ſi feceritis quæ præcipio vobis.* Hæc Dei amicitia eſt charitas, qua *dilexit nos ante mundi conſtitutionem, & elegit nos in dilectio Filio ſuo.* Ipſa eſt fons omnium bonorum omniumquè donorum, quæ nobis à munificentia ſupercæleſti proveniunt. Vt ergo Deus (e) cor noſtrum totum in gratiã ſuæ dilectionis alliciat, & ut ab amore mundi prorſùs nos avellat, (cum amicus mundi ſit inimicus ipſius) cor noſtrum ad amorem ſuum paterna lenitate inuitat. Quod enim præcipimur Deum diligere ex *toto corde noſtro*, ex *tota anima*, *ex tota mente*: perinde eſt ac ſi nos inſtruat Deus diligere *dulciter*, *prudenter*, & *fortiter*. Et quid dulcius eſt, (f) quàm jugis recordatio diſpenſationis ejus, per quam apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei? Super omnia, Chriſte Jeſu, Paſſio tua te nobis amabilem facit, ipſa *propitiata eſt omnibus iniquitatibus noſtris.* Effuſione enim Sanguinis ſine culpa, omnium culparum chirographa ſunt deleta. Quia tamen (g) cordis amor totus eſt in affectu, & ne ſit nimiùm præceps, expedit ut ſapientiâ & diſcretione regatur. Præcipimur enim Deum totâ animâ, id eſt ſapienter diligere. Porrò amor cordis (h) ſimile quoddam habet carnalis amoris: nam affectiones propriè cordis eſſe dicuntur. Anima verò aliquantò jam ſuperius ſonat, unde & meritò dicitur ſedes ſapientiæ, ut meritò videatur illi attribuendum prudenter diligere Deum. Cùm autem *ex toto corde* diligendus eſt Deus *in beneficiis ſuis*, (i) ſicut ſuperiùs perſtrinximus: *ex tota anima* ſimili modo Deum in ſuis *promiſſis* amare tenemur. Ille quidem qui veritas eſt, qui ſalvare nos vult & ſcit & poteſt, promittit nobis requiem à labore, ſecuritatem à timore, gaudium à mærore, reſurrectionem à morte, vitam æternam à tranſitu hujus vitæ. Promittit regnum cælorum, refectionem in menſa Dei Patris. Promittit quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit diligentibus ſe. Fructum denique talem expectamus noſtri amoris, (k) qualem ipſe quem amamus promiſit: *Menſuram*, inquiens, *plenam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Menſura iſta (ut audio) erit ſine menſura. Sed velim ſcire cujuſnam rei futura ſit illa menſura, vel potiùs illa immenſitas quæ repromittitur? *Oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti diligentibus te.* Dic nobis tu qui præparas, quid præparas? Credimus, confidimus, revera ſic promittis, *replebimur in bonis domus tuæ.* Sed quibus, quæſo, bonis vel qualibus? Fortè frumento, vino, oleo, auro atque argento, lapidibuſuè pre-

a *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 17.* b *Lib. 3. de amore Dei cap. 25. num. 86.* c *Lib. de modo bene viuen. cap. 5. num. 12.*

d *Lib. 3. de amore Dei cap. 9. nu. 35.* e *Ibidem cap. 25. n. 87.* f *Ibid. cap. 26. n. 88.* g *Ibidem cap. 27. nu. 91.* h *Ser. 29. diuer. num. 1.* i *Lib. 3. de amore Dei cap. 28. num. 94.* k *Ser. 11. in Cant. numer. 4.*

Digitized by Google

precioſis? Sed hæc novimus & vidimus, & videmus & faſtidimus. Id quærimus quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Hoc placet, hoc ſapit, hoc delectat inquirere, quodcunque eſt illud. *Erunt* (inquit Scriptura) *omnes docibiles Dei*. Et: *Ipſe erit omnia in omnibus*. Ut audio, plenitudo quam expectamus à Deo, non erit niſi de Deo. Porrò [l] promittit & ſeipſum: *Juravit ad Abraham patrem noſtrum daturum ſe nobis*. Dives eſt omnibus [m] qui invocant eum: nec tamen habet quidquàm ſeipſo melius. Se dedit in meritum, ſe ſervat in præmium, ſe apponit in refectionem animarum ſanctarum, ſe in redemptionem diſtrahit captivarum. Sed ô Domine Jeſu, [n] quid facies dilectoribus tuis? dic rogo quid facies? Sic dic ut audiam: nam & ego ſum, licet peccator, qui diligo te. Quod erit præmium tuæ dilectionis, quiſuè fructus tui amoris? dic & lætifica animam meam de præmio. Qui te diligit *ex toto corde* ſuo, illud attendit, illud expectat: pro eo quod tantùm differtur, gemit & quandoque plorat. Quod eſt illud præmium, dic ut alii audiant & intelligant: intelligant & quærant: quærant & inveniant: inveniant & accipiant: accipiant & teneant: teneant & ament: ament quantùm poſſunt. Quid dabis dilectoribus tuis? quid manifeſtabis illis? *Manifeſtabo eis meipſum*, inquit. Ubi ſunt qui gemunt, ubi ſunt qui lugent pro dilectione regni æterni, pro abſentia Chriſti? Gaudeant & exultent: quia Jeſus manifeſtabit ſe illis. O ſummum gaudium! ô immenſa lætitia! Quid dulcius, quid glorioſius, quid beatius, quàm illum videre facie ad faciem? Cujus pulchritudinem Sol & Luna mirantur: quem Sancti Angeli vident, & videre deſiderant ſemper, & nunquam de ejus viſione ſatiantur. Nihil charius, nihil melius eſt, quàm ipſe Dominus Jeſus diligentibus ſe. Non promittit aurum, non argentum, non gemmas, non lapides precioſos, non cælum, non terram; ſed ſeipſum Creatorem omnium & Deum cunctorum: hoc eſt præmium amoris, meritum noſtræ dilectionis, qui Dominum Jeſum ſuper omnia diligimus. In omnibus ergo promiſſionibus ſuis, [o] quæ omne deſideriũ ſuperant, tota animæ poſſibilitate curramus. Licet enim ſine modo debeat eſſe ad hoc hominis deſiderium; tamen ex defectu hominis recipit in ſe modum. Quodſi deſiderium ex defectu circa promiſſiones Dei modum excedat: non habet tamen hic exceſſus exceſſum, & eſt impatientia commendabilis, cùm ſpes quæ differtur, affligit animam. Amor ex deſiderio juge recipit incrementum. David dilationem hanc impatientiſſimè ferens: *Quemadmodùm*, inquit, *deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus*. Apoſtolus etiam patientiæ impatiens: *Coarctor*, inquit, *è duobus, deſiderium habens diſſolvi & eſſe cum Chriſto, multò magis melius*. Et notandum eſt quòd amor, qui procedit ex deſiderio promiſſionis, proprius eſt animæ. Nam in Sanctorum deſideriis hæc affectio animæ frequenter exprimitur, ut illud eſt: *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini*. Et item: *Sitivit anima mea ad te Deus*. Et Iſaias Propheta ait: *Nomen tuum Domine, & memoriale tuum in deſiderio animæ. Anima mea deſideravit te in nocte, ſed & ſpiritus meus in præcordiis meis*.

§. II.

Diliges Dominum Deum tuum ex omnibus viribus tuis. Luc. 10.

Sicut enim ex beneficiis Dei [p] procedit affectio, qua Deum *toto corde* diligimus; & ſicut ex promiſſionibus verò Dei deſiderium ſurgit, quo mediante Deum *totâ animâ* affectamus: ſic ex *Judiciis* Dei cauſam & judicium habet amor, quo Deum *tota virtute totiſquè viribus*, id eſt, *fortiter & conſtanter* amamus. Eſt autem judicium Dei *deſiderabile*, juxta illud: *Aſpice in me & miſerere mei, ſecundùm judicium diligentium nomen tuum*. Et eſt judicium *terribile*, de quo dicitur: *Non intres in judicium cum ſervo tuo Domine*. Ex hoc horrendo judicio nemo Deum diligit, aut ſeipſum. Deus itaque juſtiſſimo judicio ſuo quibuſdam hîc miſeretur, non miſerturus in futuro: quoſdam autem flagellat tanquam iratus, ut ira ipſius & flagella afflictis in gloriam convertantur. *Dimittit illos* (ait Scriptura) *ſecundùm deſideria cordis ipſorum, ut eant in adinventionibus ſuis, ut iniquitatem iniquitati apponant: ut qui in ſordibus ſunt, plùs ſordeſcant*. De hac miſericordia etiam Propheta David loquitur dicens: *Quis ſapiens, & cuſtodiet hæc, & intelliget miſericordias Domini?* Et item: *Quis novit poteſtatem iræ tuæ? aut quis poterit præ timore tuo iram tuam dinumerare? O quàm magnificata ſunt opera tua Deus! nimis profunda facta ſunt cogitationes tuæ: vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc*. Propterea *proſperitas ſtultorum perdet eos*. Quodſi à Deo corrigantur, [q] neque mundantur, neque emendantur: ſed eſt emundatio eis ſuæ deſtructionis occaſio, juxta illud: *Deſtruxiſti eos ab emundatione*. Iſti inter flagella Dei murmurant & blaſphemant, & pœnis præſentibus pœnas gehennales accumulant. Sancti verò Domini inter flagella, & flagella ipſius diligunt propter Deum, & gratias agunt Deo de judiciis ejus, ſe accuſantes & cum Propheta dicentes: *Omnia quæ feciſti nobis Domine, in vero judicio feciſti: quia peccavimus tibi*: ſed *da gloriam nomini tuo*. Talibus convenit illud propheticum: *Exultaverunt filii Judæ propter judicia tua Domine*. Sunt qui nonſolùm judicia Dei ſuſtinent patienter, ſed etiam ipſi ſeipſos judicant, & manum adjuvant flagellantis, accuſant ſe, teſtificantur contra ſe, ſeipſos judicant, & propriæ ſunt executores ſententiæ. Judicium Dei [r] operatur patientiam in afflictis. *Tribulatio enim patientiam operatur, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit*. Quando enim eſſet confuſio, ubi eſt quod omnem ſpem & omnem fiduciam tranſcendit, æternæ ſcilicet gloriæ certitudo? Sub hac expectatione Propheta David dicebat: *Domine in judiciis tuis ſuperſperavi*. Et item: *Judicia Domini vera, deſiderabilia ſuper aurum & lapidem precioſum, & dulciora ſuper mel & favum*. Cur ergo timebo in die mala? Conſultiùs eſt hîc puniri, hîc uri, hîc nos accu-

l *Lib. 7. de amore Dei. cap. 28. num. 94.* m *Tract. de dilig. Deo. cap. 7. num. 22.* n *Ser. 9. in ult. Cœna num. 58. & 59.* o *Lib. 7. de amore Dei cap. 28. num. 94. & 95.*

p *Ibidem cap. 29. num. 96.* q *Ibidem nu. 97.* r *Ibidem nu. 98.*

Digitized by Google

accuſando & judicando torqueri, quàm incidere in manus Dei viventis, & in die tremenda damnationis æternæ ſupplicium à terribili & inexorabili Judice expectare. Et quia duplex eſt judicium Divinum: (s) unum, quo in hac vita judicantur homines: alterum, quo in futura vita judicabuntur. Propterea quidam hîc judicantur per infirmitates & paupertates, & per varias tribulationes hujus ſæculi, ne in futuro judicentur. Porrò quibuſdam ad purgationem proficit temporalis pœna: quorundam verò hîc inchoatur damnatio, & illic paratur perfecta perditio. Quidam judicantur in hoc ſæculo per tribulationem: quidam verò judicabuntur per ignem & examen diſtricti Judicis: nec juſtitia juſti ſecura erit. Inde eſt quod de Domino loquitur Job: *Innocentem & impium ipſe conſumit*. Conſumitur quippe à Deo *innocens*, quando ipſa innocentia liquidiùs requiſita, & divinæ innocentiæ comparata, nihil efficitur. Conſumitur etiam à Deo *impius*, quando ſubtilitate divini examinis impietas illius requiritur, & de recto damnatur. Veniat quoque David (t) & dicat quænam ex fonte veritatis procedant judicia. Hoc certè videtur ſenſiſſe cùm diceret. *De vultu tuo judicium meum prodeat.* Neque enim vir ſanctus judicium ſuum diceret, quod de vultu Dei, id eſt de veritate non prodiret. Noverat enim electos Dei Veritatis judiciis tanquam virgâ ferreâ regi, & quia ſub eorum regimine ſe eſſe ſentiebat, exultans pſallebat: *Judicia Dei vera, juſtificata in ſemetipſa, deſiderabilia ſuper aurum & lapidem precioſum multum, & dulciora ſuper mel & favum*. A quibus ne fortè per incuriam devient, audiant vocem Dei Patris per eundem Prophetam comminantis: *Si in judiciis*, inquit, *meis non ambulaverint, & mandata mea non cuſtodierint: viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum*. Hæc myſteria divini judicii reſerabat cæleſtis regni Clavicularius (*Petrus*) cùm diceret: *Tempus eſt ut incipiat judicium de domo Dei. Si autem primum à nobis, quis finis eorum qui non credunt Dei Evangelio?* Et hoc de Electis dictum eſt. Cæterùm eſt aliud de reprobis judicium, quod nihilominus ab ipſa Ueritate procedit. Unde & per Paulum dicitur: *Scimus enim quoniam judicium eſt ſecundùm veritatem in eos qui talia agunt*. Et utrumque quidem judicium complectitur ipſa Veritas, dicens: *In judicium ego veni in hunc mundum, ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.* Utrumque autem judicium diſcernit cùm item dicit: *Et ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam*. Chriſtus in judicio (u) pro diverſitate meritorum mitis ac ſuavis apparebit Electis: reprobis verò apparebit terribilis. In die judicii qualem unuſquiſque habuit conſcientiam, talem Judicem habebit: ut Chriſto in ſua tranquillitate manente, illis ſolis terribilis appareat, quos mala conſcientia accuſat. In hac vita tempus eſt acceptabile, & dies ſalutis. Vnde dicitur: *Quærite Dominum dum inveniri poteſt, invocate eum dum prope eſt*. In hac vita non videtur Judex, & eſt prope. In futura vita videbitur, & erit longè. Proinde Fratres chariſſimi, neceſſe eſt, ut quæramus Dominum toto corde & tota mente in hac præſenti vita, ſi eum invenire volumus in futura. Si eum in hac vita cum omni devotione quæſierimus, & à malis operibus receſſerimus, in die judicii miſericordiam à Domino conſequemur, quia benignus & miſericors eſt. De illo namque ſcriptum eſt: *Suavis Dominus univerſis, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus*. Igitur deprecemur ipſum terribilem ac juſtiſſimum Judicem cum lachrymis & omni devotione, ut in die judicii non reddat nobis ſecundùm iniquitates noſtras, ſed ſecundùm miſericordias ſuas. Oremus, chariſſimi, (x) ut citò anticipent nos miſericordiæ iſtæ, quia pauperes facti ſumus nimis: quod tamen non de omnibus dico. Scio enim quamplurimos veſtrûm ambulantes in dilectione qua Chriſtus dilexit nos, & in ſimplicitate cordis quærentes illum. Sed ſunt aliqui (quod triſtis dico) qui nullū adhuc in ſe dedêre indicium hujus tā ſalutaris anticipationis, ac per hoc nec ſuæ ſalutis, homines ſeipſos amantes non Dominum, & quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Domini. Ait ſponſa: (y) *Quæſivi quem diligit anima mea*. Nempè huc te provocat anticipantis benignitas illius qui te & prior quæſivit, & prior dilexit. Minimè prorsùs niſi priùs quæſita quæreres, ſicut nec diligeres niſi dilecta priùs. Non in una tantùm benedictione, ſed in duabus præventa es, *dilectione & quæſitione*. Dilectio eſt cauſa quæſitionis, quæſitio fructus dilectionis eſt & certitudo. Dilecta es, ne ad ſupplicium potiùs quæſitam ſuſpiceris: quæſita es, ne fruſtra dilectam conquereris. Utraque tam amica comperta ſuavitas & auſum dedit, & verecundiam depulit, & reditum perſuaſit, & movit affectum. Hinc zelus, hinc ardor iſte quærendi quem diligit anima tua: quia profectò nec non quæſita quærere poteras, nec non quæſita nunc potes. Sed noli oblivіſci (z) unde huc veneris. Et ut in me potiùs transfigurem quæ dicuntur, id enim tutius: Tune es, ô anima mea, quæ relicto viro tuo priore: cū quo tibi benè fuerat, primam fidem irritam feciſti, iens poſt amatores tuos? Et nunc quoad libuit fornicata cum illis, fortè & contempta ab illis, audes impudens & frontoſa velle reverti ad illum quem ſuperba contempſiſti? Quid? Digna latebris quæris lucem, & curris ad Sponſum, dignor plagis quàm oſculis? Mirum ſi non pro Sponſo judicem offendas. Felix qui ad hæc animam ſuam reſpondentem audierit: Non timeo, quia amo: quod non amata omninò non facerem. Itaque etiam amor. Nil dilectæ timendū. Paveant illæ animæ quæ non amant. Quidni aſſiduè inimicitias ſuſpicentur? Ego verò amans, amari me dubitare non poſſū, non pluſquàm amare. Nec poſſum vereri vultum, cujus ſenſi affectum. In quo? In eo quòd talē nonmodò quæſivit, ſed & affecit, fecitque certam proinde de quæſitu. Quidni reſpondeam in quæſitu, cui in affectu reſpondeo? Numquid iraſcetur quæſitus, qui etiam contemptus diſſimulavit? Quinimò non repellet requirentem, qui & contemnentem requirit. Benignus eſt Spiritus Verbi, & benigna nunciat mihi, intimans & ſuadens de Verbi & zelo deſiderioquè, quod utique ſibi non poteſt eſſe abſconditum. Scrutatur alta Dei, con-

s *Lib. de modo bene vivendi, cap. 71. nu. 166.* t *Ser. 96. de divers. n. 2.* u *Lib. de modo bene vivendi, cap. 71. num. 166. & 167.*

x *Ser. 84. in Cant. nu. 4.* y *Ibidem nu. 5.* z *Ibidem nu. 6. & 7.*

Digitized by Google

conſcius earum quas cogitat cogitationes pacis & non afflictionis. Quidni animer ad quærendum experta clementiam, & perſuaſa de pace? Fratres, Hoc ſuaderi, à Verbo quæri eſt: perſuaderi, inveniri eſt. Sed non omnes capiunt hoc verbum.

§. III.

Diliges Dominum Deum tuum ex tota mente tua. Luc. 10.

O homo (a) quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Vis audire modum dilectionis? Deus (b) *tota mente* diligendus eſt *in ſuis mandatis*. Vult enim Deus, ut tota mens hominis ita inclinet ſe ad obediendum, ut omnes ſenſus & affectiones ſuas impendat obſervantiæ mandatorum cæleſtium. Obedire ſiquidem Deo, eſt voluntati ejus per omnia conſentire, & ſic obediendo vivere; quia *vita eſt in voluntate ejus*. Cùm autem voluntas Dei exprimatur in mandatis ipſius, nec Deum quis poſſit diligere, niſi ejus diligat voluntatem: conſtat Deum neminem poſſe diligere, niſi diligat mandata ejus. Eſt denique probatio dilectionis ex mandatis Dei, ſi in eis *meditemur*, ſi ſecundùm ea *operemur*, ſi in eorum *exercitio verſemur*. Quod inſinuans Propheta David: *Meditabor*, inquit, *in mandatis tuis quæ dilexi*: ecce ſollicita meditatio. *Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi*: ecce diligens operatio. *Et exercebar in juſtificationibus tuis*: ecce juſtificans exercitatio. Primò de *meditatione* (c) ſcriptum eſt: *Quæ præcepit Deus tibi, hæc cogita ſemper*. Cogitentur ſiquidem mandata Dei, quàm ſancta, quàm honeſta ſint, quàm dulcia, & quàm ſalubria, quàm jucunda quàm fidelia, & *confirmata in ſæculum ſæculi*. *Secundò* autem in *elevatione manuum* ſancta *operatio* deſignatur, cui juſtus libenter inſiſtit. Certus eſt enim quòd meritis ejus æterna retributio exuberantiſſimè reſpondebit. *Tertiò* jugis *exercitatio* luctam ſibi habet annexam, laboremquè continuum. Juſtus enim pugnat ut coronetur, recepturus ab eo requiem, *qui fingit laborem in præcepto*. Eſt itaque probatio charitatis utrum vera ſit, ſi homo mandata Dei dilexerit, ſi ei meditatione & operatione & operum exercitatione ſervierit, cui ſervire regnare eſt. Mandatorum ſiquidem obedientia nullius eſt meriti, niſi ex charitate procedat. Si enim annexæ ſunt obedientia & charitas: ergo qui non diligit, nec mandata cuſtodit. Audi eum qui Veritas eſt: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit*. Et adjungit manifeſtè inſinuans, quòd ſi quis diligit, obedit: ſi non obedit, non diligit. Vera ſanè obedientia eſt vera obſervantia mandatorum Dei. Propterea ſemper obedientia inſeparabiliter charitati adhæret, propter quod ſcriptum eſt: *Qui offendit in uno, factus eſt omnium reus*. Quod in uno mandatorum breviter exponi poteſt, ut de ſimilibus cenſura ſimilis habeatur. Huic mandato, *Non occides*, ille qui non diligit & non occidit, mandatum quidem ad literam facit, ſed non facit ad meritum mandati: quia non diligit. Legem enim facere, non eſt verba legis exteriùs ſequi, ſed mente & intentione obedienter implere. Quia ergo non eſt ſincera obedientia, quæ ex vera dilectione non fit; non dicitur obedire, qui non diligit, licet non occidat: eò quòd legem opere tantùm, & non intentione pura cuſtodiat. Qui autem ex charitate obedit, (d) legem mandatorum Dei adimplet, quam ſine charitate omninò aliquis implere non poteſt: & ideo ipſa eſt *finis legis* mandatorum impletio, & terminus perfectæ conſummationis. Felix (e) qui dicere Deo poteſt: *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua*. Felix (f) qui univerſis humanis ſtudiis ac mundanis deſideriis prætulit Deum timere, ejuſquè obſervare mandata. Meritò quidem: Veræ etenim ſapientiæ primum illud initium, ſecundum conſummatio eſt: ſi tamen conſtat vobis non aliunde veram & conſummatam eſſe ſapientiam, quàm declinare à malo, & facere bonum: itemquè recedere à malo neminem poſſe perfectè abſquè timore Dei, nec bonum opus omninò eſſe præter obſervantiam mandatorum. Habeamus, dilectiſſimi, hanc fælicitatem, (g) habeamus noſtri Creatoris dilectionem. In hoc cognoſcitur amator Chriſti, ſi ſervat præcepta Chriſti. Unde ait: *Qui habet mandata & ſervat ea, ille eſt qui diligit me*. Ac ſi dicat: qui habet in memoria & ſervat in vita: qui habet faciendo & ſervat perſeverando: vel qui habet in ſermonibus & ſervat in moribus: vel habet audiendo & ſervat faciendo, *Ille eſt qui diligit me*. Multi ſunt enim qui Domini mandata habent, & ea minimè tenent. Multi habent in libro, ſed ea non tenent in animo: multi in voce, ſed non in opere: multi in memoria, ſed non in vita: multi in verbo, ſed non in exemplo. Illi profectò non ſunt de dilectoribus Chriſti. Iſti, inquam, plagis vapulabunt multis. Iſtis erit fletus & ſtridor dentium, ignis, ſulphur & ſpiritus procellarum, pars pænæ eorum cum diabolo & angelis ejus. Sed diligentibus Chriſtum magnum erit gaudium, magnum erit tripudium, magna exultatio, magna gloriatio. Dilectio, (h) per quam ſolam diſcernitur gens ſancta à non ſancta, & quòd cauſa ſit dilectio, probatur in cuſtodia ſermonum, ſicut dicit Dominus: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit*. In hoc enim probatur dilectio Dei, ſcilicet in obſervatione & cuſtodia mandatorum Chriſti: quia *probatio dilectionis, exhibitio eſt operis*. Ad hanc nos dilectionem Auctor ipſe inæſtimabilis charitatis invitat, (i) in ea nos manere precatur & rogat. Ait enim: *Manete in dilectione mea*. Ac ſi apertè dicat: Quia ego ea dilectione, qua me Pater diligit, vos diligo: eadem dilectione me vos diligere rogo. Et quoniam dilectio veſtra me uſque ad mortem perduxit, ſed neque mors crudeliſſima ipſa à veſtra charitate me ſejunxit: me diligite, & in mea dilectione manete. Sed qualiter in ejus dilectione manere debeamus, ſequitur & dicit: *Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in mea dilectione: ſicut Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in ejus dilectione*. Ac ſi diceret: (k) Ego præcepta Patris mei

a *Tract. de 7. præcip. myſt. cap. 6. num. 17.* b *Lib. 3. de amore Dei cap. 30. num. 99.* c *Ibidem num. 100.*

d *Ibidem num. 101.* e *Ser. 22. in Cant. num. 17.* f *Ser. 1. in Cant. num. 1.* g *Ser. 9. in ultima Cæna num. 57. & 58.* h *Ibid. num. 60.* i *Ser. 13. in ultima Cæna num. 102.* K *Ibidem num. 103.*

pro veſtra ſalute ſervavi, & ideo maneo in ejus dilectione. Et vos præcepta mea pro meo amore ſervate: & ſic manebitis in mea dilectione. O homo [l] quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Memento ſanè (m) quod idem ait: *Si diligitis me, mandata mea ſervate*. Serva igitur mandata Creatoris tui, ſerva mandata Benefactoris tui, Redemptoris tui, Remuneratoris tui. Solus eſt amor, (n) quem à nobis Deus exigit, cùm beneficiis obruit. Plenitudo legis charitas eſt, & legem continet & Prophetas: quia quidquid divina lege indicitur vel interdicitur, ad ſolum amorem reducit. Solve igitur tributum amoris, & Domino noveris ſatisfactum. Hæc eſt (o) ſchola Chriſti. Hæc eſt doctrina Spiritus Sancti. Si quis de hac ſchola exierit, & in hac doctrina non perſeveraverit: mihi credite Fratres, in æternum peribit. Fruſtra ſe Deum diligere dicit, [p] qui mandatis ejus ſuis operibus contradicit. Imò illum habet odio, qui ejus non obſecundat mandato. Ille qui charitatem non habet, qui ejus non ſervat ſermonem, jam non eſt ejus. Quod ergo erit præmium iſtius? Ignis & ſulphuris amnis, mors & infernus præmium ejus: utinam ille homo natus non eſſet, cui talis debetur hæreditas. Diſcipulis autem Chriſti, [q] amatoribus charitatis, dabitur ipſa multitudo dulcedinis, divitiæ æternæ beatitudinis, gaudia æternæ felicitatis: quæ gaudia ipſe nobis largiri dignetur, qui in Trinitate perfecta regnat & vivit Deus benedictus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

DEO GRATIARUM ACTIO,

ET BEATO BERNARDO,

Servo ejus dulci & fideli.

S. Bonavent. Concluſ. tract. medit. de vita Chriſti.

PHI-

l *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 17.* m *Ser. 14. ſuper. Pſal. 90. num. 3.* n *Lib. 2. de amore Dei cap. 2. num. 15.* o *Ser. 5. in alt. Cœna. num. 36.*

p *Ser. 9. in alt. Cœna num. 60.* q *Ser. 5. in altim. Cœna num. 36.*

Digitized by Google

PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ

Pars Decima Quarta,

De diligendo Jesu Chriſto crucifixo.

Nihil arbitratus ſum me ſcire inter vos niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum. 1. Corinth. 2.

PROEMIUM.

Jeſus pridie quàm pateretur, accepit panem, gratias egit, benedixit, fregit, deditquè diſcipulis ſuis, dicens: Accipite, & manducate. Hoc eſt enim corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Matt. 26. Luc. 22. Paul. 1. Cor. 11.

VERITAS Chriſtus [a] veram & ſimplicem nobis deſcribit formam divinæ & veræ Philoſophiæ, dicens ad Diſcipulos: *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in mea dilectione. Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea.* Porrò Chriſtus pridie quàm pateretur, [b] diſcipulis ſuis formam Sacramenti præſcripſit, & mandavit illud celebrandum, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* O verba nimis affectuoſa! O verba pungitiva & penetrativa uſque ad animam! *Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem.* Propheta etiam dicit: *Memoriam abundantiæ ſuavitatis eructabunt.* O ſummè pia & verè ſuavis memoria, annunciare mortem Domini donec veniat. Chriſtus quodammodò immolatur adhuc quotidie, [c] donec mortem ejus annunciamus. Novit autem quicunque rectè ſapit, [d] quantùm Chriſtianæ pietati expediat, quantùm Dei ſeruum deceat Sacroſanctæ Paſſionis ipſius fideliùs recolere beneficia, ad fruendum ſuaviter in conſcientia, ad recondendum pleniùs per imitationem in memoria: quod eſt ſpiritualiter manducare Corpus Domini, & Sanguinem ejus bibere, ob amorem & reverentiam ejus, qui credentibus in ſe præcipit dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* In quo etiam quàm impium ſit hominẽ tantæ pietatis Dei eſſe immemorem, palàm eſt omnibus: cùm amici morientis vel peregrè proficiſcentis commendatam ſibi ſub aliquo ſigno memoriam nefas ſit obliviſci. Siquidem hujus reverendæ Commemorationis Myſterium ſuo modo, ſuo tempore, ſuo loco celebrare licet paucis hominibus, quibus & hoc traditum eſt Myſterium. Rem verò Myſterii omni tempore & in omni loco dominationis Dei, modo quo traditum eſt, id eſt, debitæ pietatis affectu & ſanctæ imitanis effectu agere, tractare, & ſumere in ſalutem cunctis fidelibus in promptu eſt. Nam & Sacramentum ſicut accipit ad vitam dignus, ſic ad judicium & mortem propriam indignus accipit. Sacramentum enim ſine re Sacramenti, mors eſt ſumenti. Res verò Sacramenti etiam præter Sacramentum, vita æterna eſt accipienti. Quoties in Commemorationem ejus qui pro te paſſus eſt, piè ac fideliter Chriſtum imitando fueris affectus & devotus, toties Corpus ejus manducas, & Sanguinem ejus bibis. Et quamdiu in eo manes per *Amorem*, ipſe verò in te per *juſtitiæ & ſanctitatis operationem*: tamdiu in ejus Corpore & in membris ejus computaberis. Habeamus ergo eorum quæ contemptibilia Chriſto ſunt illata, continuam & indeſinentem memoriam: non utique ocioſam, non tepidam, non torpentem; ſed compaſſionis ardore ſuper omnia plurimùm delectantem, & imitationis privilegio omnia impetrantem. Vnde Propheta inquit: *Delectare in Domino*, ut ſpretâ mundi vitiorum

S. Bernard. Abb. juxta ejus librorum edit. auctore Horſtio. in VI. Tom impr. Pariſiis ann. 1667. a *Lib. 1. de amore Dei. cap. 9. num. 18.* b *Ser. de excellen. Sacram. num. 4. & 6.* c *Ser. 6. in vig. Nat. Dom. num. 6.* d *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 9.*

rum omnium jucunditate, ſuavior ejus recordatio ſit: *& dabit tibi petitiones cordis tui*, non carnis. Planè norunt fideles [e] quàm omninò neceſſarium habeant Jeſum, & hunc crucifixum: dum admirantes & amplexantes ſupereminentem ſcientiæ charitatem in ipſo, id vel tantillum quod ſunt, in tantæ *dilectionis* & dignationis vicem non rependere confunduntur. Facilè proinde pluſ diligunt, qui ſe ampliùs dilectos intelligunt. *Cui autem minus donatum eſt, minùs diligit*. Judæus ſanè ſive Paganus nequaquam talibus aculeis incitatur, quales Eccleſia experitur, quæ ait: *Vulnerata charitate ego ſum*. Cernit Regem Salamonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Cernit vnicum Filium Patris crucem ſibi bajulantem. Cernit cæſum & conſputum Dominum majeſtatis. Cernit Auctorem vitæ & gloriæ confixum clavis, percuſſum lanceâ, opprobriis ſaturatum, tandem illam dilectam Animam ſuam ponere pro amicis ſuis. Cernit hæc, & ſuam magis ipſius animam gladius *Amoris* tranſverberat, & dicit: *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo*. Hæc ſunt quippe mala punica, quæ in hortum introducta Dilecti ſponſa carpit ex ligno vitæ, à cæleſti Sponſo proprium mutuata ſaporem, colorem à Sanguine Chriſti. Hæc mala punica, [f] quibus ſponſa ſe ſtipari poſtulat, credo ſentiens facilè vim in ſe *Amoris* poſſe tepeſcere & langueſcere quodammodò, ſi non talibus jugiter foveatur incentivis. Vox languentis eſt: (g) *Stipate me malis, fulcite me floribus, quia amore langueo*. Initia ſiquidem virtutum *flores* ſunt atque fructus honoris & honeſtatis. *Mala* verò maturiora patientiæ ſunt exercitia & exempla. Stipatur itaq; Anima Chriſtiana dum temporis præteriti fructus percipit, convertens in utilitatem propriã Chriſti flagella, opprobria & dolores, & cætera quæ paſſus eſt uſque ad ignominiam Crucis. Intuens ergo hæc (h) credo ſatis agnoſcit quare diligendus ſit, hoc eſt, unde diligi mereatur. Super omnia (i) reddit amabilem te mihi, Ieſu bone, Calix quem bibiſti, opus noſtræ redemptionis. Hoc omninò *Amorem* noſtrum facilè vendicat totum ſibi. Hoc, inquam, eſt quod noſtram devotionem & blandiùs allicit, & juſtiùs exigit, & arctiùs ſtringit, & afficit vehementiùs. Hoc denique & ſapit dulciùs, [k] & tractatur ſecuriùs, & auditur utiliùs. Proinde ego noſtra fragmenta, (l) quæ mihi collegeram, ſine invidia communicabo, ne fortè incurram maledictionem abſcondentis frumenta in populis. Vtinam mihi (m) neceſſe non eſſet in his occupari. Vtinam aut alteri cura incumberet iſta, aut certè (quod mallem) nemo in vobis eſſet, qui eâ indigeret, eſſentquè omnes docibiles Dei: & ego poſſem vacare & videre quoniam Sponſus eſt Deus. Nunc verò quem minimè interim non dico intueri, ſed ne inquirere quidem licet (quod ſine lachrymis non loquor) Regem in decore ſuo ſedentẽ ſuper Cherubim, ſuper ſolium excelſum & elevatum, in ea forma qua æqualis Patri in ſplendoribus Sanctorum ante Luciferum genitus eſt, in qua & ſemper deſiderant Angeli eum proſpicere, Deum apud Deum: ipſum ſaltem Hominem homo hominibus loquor ſecundùm eam formam, in qua ut ſe manifeſtum nimia ſua dignatione & dilectione præberet, minoratus ab Angelis in Sole poſuit tabernaculum ſuum, tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Atque in ſimilitudinem hominum factus [n] & habitu inventus ut homo, exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens. Filius Dei erat: & factus eſt tanquam ſeruus. Non ſolùm formam ſervi accepit, ut ſubeſſet: ſed etiam ſervi, ut vapularet: & ſervi peccati, ut pœnam ſolueret, cùm culpam non haberet. Supereſt jam [o] ut diſtribuam quæ paravi: vos autem conſiderate potiùs dantem Dominum, quàm miniſtrum diſtribuentem. Ego enim, quantùm in me eſt, nihil aliud ſum quàm conſeruus veſter, qui vobiſcum pariter & mihi & vobis (ſicut ipſe Dominus novit) mendico panem de cælo, & alimoniam vitæ. Ideoquè ſit vobis Ieſus ſemper in corde, [p] & nunquam imago Crucifixi ab animo veſtro recedat. Hic vobis ſit cibus & potus, dulcedo & conſolatio veſtra, lectio & meditatio veſtra. Suavẽ enim magis quàm ſublimem, (q) & unctum nonaltum loquar: qualem denique Spiritus Domini unxit, & miſit evangelizare pauperibus, mederi contritis corde, prædicare captivis indulgentiam, & clauſis apertionem, prædicare annum placabilem Domino. Jeſus mihi ſit via etiam in hoc opuſculo, [r] & in omnibus actionibus meis, ut illo duce quæ geſſero incipiam & finiam, ut annunciem nomen Domini in Sion, & laudem ejus in Jeruſalem: ut dum convenerint populi in unum & reges ut ſerviant Domino, merear illum videre in bonitate electorum ſuorum, & lætari in lætitia gentis ſuæ, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT I.

De excellentia & effectu Scientiæ paſſionis Dominicæ.

Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. *Cant.* 1.

1. *Oſtenditur, faſciculum myrrhæ deſignare Jeſum, ejuſquè Paſſionem. Hunc ſponſa inter ubera ſua commoraturum dicit, eò quòd levem præ amore ipſius ducat laborem & dolorem. Excitamur exemplo ſponſæ, ut inter ubera noſtra portemus Jeſum crucifixum, dulcem ſarcinam, quæ bajulum ſuum non gravat, ſed eleuat. Onus Chriſti etſi premere videatur, tamen portandum eſſe docemur exemplo Pauli Apoſtoli.* 2. *Docemur, ut plenitudinem ſcientiæ conſtituamus nobis in ſcientia ſeu meditatione paſſionis Dominicæ. Ad quam diſcendam opus eſt potius intima compunctione, quàm profunda inveſtigatione. Scientia paſſionis Dominicæ operatur in nobis tria: pænitudinem ſeu dolorem de peccatis, correctionem vitæ, & ſollicitudinem ſalutis noſtræ. In pænitudine accenditur homo, in correctione ardet, in ſollicitudine lucet, ut interiùs & exteriùs renovetur.* 3. *Oſtenditur Philoſophiam Chriſtianam nihil aliud eſſe, quàm ſcire Ieſum crucifixum, qui eſt magiſter ſcientiarum, & Dominus virtutum, & omnis boni fons. Scientia ſeu meditatio paſſionis Dominicæ*

e *Tract. de dilig. Deo cap.* 3. *num.* 7. f *Ibidem num.* 10. g *Lib.* 3. *de amore Dei cap.* 32. *num.* 105. h *Tract. de diligen. Deo. cap.* 5. *num.* 14. i *Ser.* 20. *in Cant. num.* 2. k *Tract. de dilig. Deo in præfat.* l *Ser.* 3. *in Dom.* 9. *poſt Pent. nu.* 1. m *Ser.* 22. *in Cant. n.* 3.

n *Ser. in fer.* 4. *hebd. ſan. num.* 10. o *Ser.* 1. *de omn. ſanct. nu.* 3. p *Form. honeſt. vitæ nu.* 2. *tom.* 6. *pag.* 1224. q *Ser.* 22. *in Cant. num.* 3. r *Prolog. Sermonum in ult. Cœna.*

Digitized by Google

nicæ ſunt deliciæ animæ noſtræ, ad quas guſtandas invitamur omnes. Docemur præpoſterum eſſe deſiderium ſcientiæ ſæcularis, ſi priùs germen juſtitiæ non præceſſerit ad animam. 4. Oſtenditur duplicem eſſe ſcientiam, quarum una eſt inflans, altera contriſtans. Traditur regula diſcendi ea priùs, quæ ſunt neceſſaria ſaluti: nec non triplex modus diſcendi, quo ordine, quo ſtudio, & quo fine quæque noſſe oporteat. Exhortamur ad meditandum paſſionem Dominicam.

§. I.

AUdite cæli, (a) & auribus percipe terra, quantùm magnificauit nobiſcum Deus miſericordiam ſuam; & quis abyſſum tam ineffabilis gratiæ conſideravit? Quis de fonte tantæ dilectionis guſtavit & non amavit? Dicit ſponſa: [b] *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*. Hoc eſt: Sufficit mihi, nolo jam ſcire niſi Jesum, & hunc crucifixum. *Faſciculus myrrhæ* [c] *dilectus meus mihi*. Myrrha amara res dura & aſpera tribulationum ſignificat. Ea ſibi, dilecti cauſâ, imminere proſpiciens ſponſa gratulabunda id loquitur, confidens ſe omnia viriliter ſubituram. *Ibant* (inquit Scriptura) *gaudentes diſcipuli à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*. Propterea denique non faſcem ſed faſciculum dilectum dicit, eò quòd leve præ amore ipſius ducat, quidquid laboris immineat & doloris. Benè *faſciculus*, quia paruulus natus eſt nobis. Benè *faſciculus*, quia non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. *Id enim* (inquit Apoſtolus) *quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Non dixit remunerabitur, (d) ſed *æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Latet gloria, abſcondita nobis eſt in tribulatione: in momento hoc latet æternitas, in hoc levi pondus ſublime & ſupra modum. Erit ergo quandoque nobis ingens cumulus gloriæ, (e) qui modò eſt faſciculus myrrhæ. An non faſciculus, cujus jugum ſuave eſt & onus leve? Non quia leve in ſe, (nec enim levis paſſionis aſperitas eſt & mortis amaritudo) ſed levis tamen amanti. Et ideo non ait tantùm, Faſciculus myrrhæ dilectus meus: ſed *mihi*, inquit, quæ diligo, faſciculus eſt. Unde & *dilectum* nominat, monſtrans dilectionis vim omnium amaritudinum ſuperare moleſtiam, & quia *fortis eſt ut mors dilectio*. Fortis quippe eſt ut mors, (f) non patientia aut ſpes, ſed dilectio. Non timor aut ratio, ſed ſpiritus fortitudinis eſt. Dicit patientia: Sic oportet fieri; quia timore urgetur. Dic voluntas bona: Sic expedit, & ſic agendum eſt; quia ſpei attrahitur ratione. Charitas verò quæ inflammatur à ſpiritu: Neque ſic oportet dicit, neque ſic expedit: ſed ſic volo, inquit, ſic cupio, ſic deſidero vehementer. Videtis quanta ſit ſublimitas, videtis quanta ſecuritas, quanta ſuavitas charitatis? Et ut ſciatis non in ſe ſponſam, (g) ſed in Domino gloriari, neque de propria virtute, ſed de Domini adjutorio præſumere fortitudinem, dicit illum inter vbera ſua commoraturum, cui ſecura decantet: *Et ſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es*. Utinam hujus abundantia pietatis (h) ſic fragret quotidie etiam in naribus noſtris, ut in veritate dicere poſſimus cum ſponſa in Canticis: Faſciculum myrrhæ dilectum ſemper ſupra meum pectus portabo. O dulcis ſarcina! Hæc ſarcina, Fratres mei, [i] crux ipſa eſt beata ſcilicet paſſio Chriſti, quæ bajulum ſuum non gravat, ſed levat: non deprimit, ſed extollit: non quaſſat, ſed erigit, & portat portantem, ubi Chriſtus eſt in gloria Patris. Denique hæc ſarcina facit jugum Chriſti ſuave, (k) & onus leve. Libet admirari quàm leve ſit onus Veritatis. Num verè leve eſt, quod portantem non gravat, ſed levat? Quid eo levius onere, quod non ſolùm non onerat, ſed & portat omnem cui portandum imponitur? Hoc onus potuit uterum Virginis gravidare, gravare non potuit. Hoc onus ipſa quibus ſe præbuit ſuſtentandum Senis Simeonis brachia ſuſtentabat. Hoc etiam onus Paulum in gravi licet & corruptibili corpore poſitum rapiebat uſque ad tertium cælum. Imitatores ſimus Pauli Apoſtoli, [l] ſicut ipſe Chriſti qui de ſe dicit: *Ego ſemper porto ſtigmata Jeſu Chriſti in corpore meo*. Benè portabat characterem paſſionis Jeſu Chriſti in corpore ſuo, cui mundus mortuus erat, & ipſe mundo. Fuſcus effectus eſt, quia decoloravit eum Sol paſſionis & charitatis Chriſti. Glorificate itaque dilectiſſimi, [m] & portate interim Chriſtum in corpore veſtro, onus delectabile, ſuave pondus, ſarcinam ſalutarem: etiamſi premere aliquando fortè videtur, etiamſi interdum latera tundit & flagellat recalcitrantem, etiamſi quandoque in camo & fræno maxillas conſtringit & coërcet, omninò feliciter. Eſto ut jumentum, ô homo. *Homo* (inquit David) *cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Quid enim tantoperè vel plangit Propheta, vel arguit in homine ſimilitudinem jumentorum, præſertim qui in alio quodam loco de ſe loqui & dicere Deo non ſine quadam congratulatione videtur: *Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum*? Puto, imò non puto, ſed ſcio ſimilitudinem aliquam jumentorum homini commendari, ſed planè non eam quæ non intelligendo, & quæ non inſipientiæ, ſed patientiæ imitatione conſtat. Neque enim ſuccenſentis ſimiliter, ſed ne plangentis quidem videretur vox ſi dixiſſet: Homo cùm ſub onere Dei eſſet, non recalcitravit, ut jumentum factus eſt apud eum. Quis enim non illi jumento plurimùm invideret, (cujus in humili tergo ad commendationem ineffabilis ſuæ manſuetudinis dignatus eſt ſedere Salvator) ſi cum illius tam precioſi oneris geſtatione intelligentiam quoque tam ſingularis habuiſſet honoris? Ut jumentum igitur eſto, minimè tamen jumentum, patienter quidem ſuſtinens onus, ſed honorem intelligens; ſapienter & delectabiliter cogitans tam ipſius oneris qualitatem, quàm propriam utilitatem. Magnus Ignatius Martyr, [n] Diſcipuli quem diligebat Jeſus, auditor

Ma-

a *Libr. 3. de amore Dei. cap. 19. num. 66.* b *Ser. 45. in Cant. num. 3.* c *Ser. 43. in Cant. num. 1.* d *Ser. 17. ſuper Pſal. 90. num. 3* e *Ser. 43. in Cant. num. 2.* f *Ser. 2. de S. Andr. num. 10.* g *Ser. 43. in Cant. num. 1.*

h *Ser. 1. in ultima Cœna num. 8.* i *Ibidem num. 85.* k *Epiſt. 72. num. 2.* l *Tract. de vita myſt. cap. 5. num. 25.* m *Ser. 9. ſuper Pſal. 90. num. 3.* n *Ibidem num. 4.*

Digitized by Google

Mariam in pluribus epiſtolis ſuis, quas ad eam ſcripſerat, *Chriſtiferam* conſalutat. Egregius planè titulus dignitatis eſt iſte & commendatio honoris immenſi. Nempè cui ſervire regnare eſt, geſtare hunc non onerari eſt, ſed ornari. Cæterùm unde ei (de quo nunc loquebamur) Salvatoris aſello verendum ullatenùs videbatur, ne ſub illa tali ſarcina deficere poſſet in via? An verò timendus ei erat aut luporum incurſus, aut raptorum occurſus, vel præcipitium ſeu periculum aliquod ſub tanto Præſide metuendum? Felix qui ſic tulerit Chriſtum, ut à Sancto Sanctorum in Sanctam Civitatem mereatur induci. Non eſt omninò quod timeat, ne vel in via aliquod offendiculum, vel repulſam in janua patiatur. Illi nempe jumento viam parabant fideles populi: huic verò jumento parant viam Angeli ſancti: *quoniam Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis; ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum*. Porrò non eſt prætereundum illud [o] quod dicit ſponſa: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*. Ibi enim eſt cor. Et ubi eſt cor, ibi dilectio: & ubi dilectio eſt, ibi eſt dilecti *Jeſu* Chriſti crucifixi manſio.

§. II.

Et ego, Fratres, [p] ab ineunte mea converſione, pro acervo meritorum quæ mihi deeſſe ſciebam, hunc mihi faſciculum colligare & inter ubera mea collocare curavi, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini mei Jeſu Chriſti. Primùm videlicet faſciculum infantilium neceſſitatũ colligare curavi: Deinde laborũ quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, vigiliarum in orando, tentationum in jejunando, lachrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo. Poſtremò periculorum in falſis fratribus, convitiorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumquè ſimilium, quæ in ſalutem noſtri generis humani Sylva Evangelica copioſiſſimè noſcitur protuliſſe. Ubi ſanè inter tot odoriferæ myrrhæ hujus ramuſculos minimè prætermittendam putavi etiam illam myrrham, quâ in Cruce potatus eſt: ſed neque illam myrrham, quâ unctus eſt in Sepultura. Quarum in *prima* applicuit ſibi meorum amaritudinem peccatorum: in *ſecunda* verò futuram incorruptionẽ mei corporis dedicavit. Memoriam abundantiæ ſuavitatis horum eructabo quoad vixero. In æternum non obliviſcar miſerationes iſtas, quia in ipſis vivificatus ſum. Has olim Sanctus David [q] cum lachrymis requirebat: *Veniant mihi*, inquiens, *miſerationes tuæ, & vivam*. Has & alius quidam Sanctorum cum gemitu memorabat, dicens: Miſericordiæ Domini multæ: quàm multi Reges & Prophetæ voluerunt videre, & non viderunt: audire, & non audierunt. Ipſi laboraverunt, & ego in labores eorum introivi. Ego meſſui myrrham hanc quam illi plantaverunt. Mihi hic ſalutaris faſciculus ſervatus eſt. Nemo tollet eum à me, inter ubera mea commorabitur. Hæc meditari dixi ſapientiam: in his *plenitudinem ſcientiæ* mihi conſtitui. Plenitudo enim hujus ſcientiæ, [r] plenitudo eſt gloriæ, conſummatio gratiæ, perpetuitas vitæ. Ad hujus verò ſcientiæ plenitudinẽ opus eſt potiùs intima cõpunctione, quàm profunda inveſtigatione: ſuſpiriis, quàm argumentis: crebris lamentationibus, quàm copioſis argumentationibus: lachrymis, quàm ſententiis: oratione mentali, quàm lectione verbali: gratiâ lachrymarum, quàm ſcientiâ literarũ. Incomprehenſibilis erat Deus & inacceſſibilis, [s] inviſibilis & inexcogitabilis omninò. Nunc verò comprehendi voluit, videri voluit, cogitari voluit. Quonam modo? inquis. Nimirùm jacens in præſepio, in virginali gremio cubans, in monte prædicans, in oratione pernoctans: & in cruce pendens, in morte pallens, liber inter mortuos: & in inferno imperans: ſeu etiã tertia die reſurgens, & Apoſtolis loca clavorum victoriæ ſigna demonſtrans, noviſſimè coram eis cæli ſecreta conſcendens. Quid horum non verè, non piè, non ſanctè cogitatur? Quidquid horum cogito, Deum cogito, & per omnia eſt Deus meus. Hæc ego meditari dixi ſapientiam, & prudentiam judicavi eructare memoriam ſuavitatis. Etenim ſcientia iſta (t) *in primo* gradu operatur *pœnitudinem & dolorem*, ut riſum in luctum, cantum in planctum, gaudium in mærorem convertat, & incipiant tibi diſplicere ea, quæ vehementer ante placuerant: ut illa ſpecialiter horreas, quæ ſpecialiter appetebas. Sic enim ſcriptum eſt: *Qui addit ſcientiam, addit & dolorem*: ut veracis & ſanctæ ſcientiæ ſit dolor ſubſequens argumentum. O homo ſi membrũ Chriſti es, (u) compatere Capiti tuo. Si frater Chriſti, es cõmorere fratri tuo. Plange, dole cùm gemitu & lachrymis ſuper mortem pretioſam Unigeniti Dei Patris. Alioquin, ſi non doles, ſi non plangis, ſi non compatereris: deliras, degeneras, belluam ſapis, lethargum pateris, hominem diffiteris. *In ſecundo* gradu [x] ſcientia iſta operatur *correctionem*: ut jam non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato, ſed coërceas gulam, jugules luxuriam, ſuperbiam deprimas, & facias ſervire corpus ſanctitati, quod iniquitati ante ſervierat. Pudeat ſectari vanam gloriam membra, (y) quibus Caput ſuum tam inglorium exhibetur, non habens ſpeciem aut decorem, vel aliquid ejuſmodi. Pudeat ſub ſpinato Capite membrum fieri delicatum, quòd omnis ei interim purpura non tam honoris ſit, quàm irriſionis. Pœnitudo etiam [z] ſine correctione non proderit, ſicut Sapiens ait: *Unus ædificans, & unus deſtruens, quid prodeſt eis niſi labor? Unus orans, & unus maledicens, cujus vocem exaudiet Deus? Qui enim baptizatur à mortuo, & iterùm tangit eum, nihil proficit lavatio ejus*: ſed juxta Salvatoris ſententiam verendum eſt, *ne ei aliquid deterius contingat*. Sed quia hæc diutiùs haberi non poſſunt, niſi circa ſe multa circumſpectione mens indefeſſa vigilet & attendat: ideò ſcientia iſta in *tertio* gradu operatur *ſollicitudinem*, ut jam ſollicitus incipiat homo ambulare cum *Deo* ſuo, & ex omni parte ſcrutetur, ne vel leviſſima re tremendæ illius Majeſtatis offendatur aſpectus. In *pœnitudine* accenditur, in *correctione* ardet, in *ſollicitudine* lucet, ut interiùs & exteriùs renovetur. Hic jam homo reſpirare incipit à tribula-

o *Ser.* .. *in Cœna Dom. num.* 9. p *Ser.* 43. *in Cant nu.* 3. q *Ibidem num.* 4.

r *Tract. de inter. dom.* c. *cap.* 41. *num.* 93. s *Ser.* 2. *de Virg. Deip num.* 11. t *Ser.* 3. *in Vig. Nat. Dom. num.* 4. u *Ser. de excell. Sacram. num.* 6. x *Ser.* 3. *in Vig. Nat. Dom. nu.* 4. y *Ser.* 5. *de omn. Sanct. nu.* 9. z *Ser.* 3. *in Vig. Nat. Dom. num.* 4.

Digitized by Google

bulatione malorum & dolore, (a) & timoris magnitudinem ſpirituali lætitia temperare, ne in ſuorum enormitate ſcelerum abundantiori triſtitia abſorbeatur. Hinc etſi timet à Judice, ſperat tamen à Salvatore: cùm jam in animo ejus timor et lætitia obequitent & obuient ſibi, plerunque timor lætitiam ſuperet, lætitia ſæpiùs timorem excludat, & intra ſui gaudii concludat arcanum. Felix conſcientia, in qua luctamen hujuſmodi indeſinenter conficitur, donec quod mortale eſt abſorbeatur à vita, donec avacuetur timor qui ex parte eſt, & ſuccedat lætitia, quod perſectum eſt: quia non timor ſempiternus, ſed lætitia ſempiterna erit ei. Jam verò ſic ardens & lucens, nondum in domo ſe eſſe confidat, ubi ſine omni timore ventorum accenſum lumen ſoleat deportari: ſed meminerit ſe eſſe ſub dio, & vtraque manu ſtudeat operire quod portat, nec credat aëri, etiamſi videat eſſe tranquillum. Repentè enim et hora qua non putaverit, mutabitur: & ſi vel ad modicum manus remiſerit, lumen extinguetur. Quod etſi etiã ardor portantis manus (ut quandoq; fieri ſolet) adusſerit, eligat potiùs pati, quàm retrahere manus ſuas, quia in momento, in ictu oculi poterit exſufflari. Si eſſemus in domo illa non manufacta æterna in cælis, ubi nullus inimicus intrat, nullus exit amicus, nihil eſſet timendum. Nunc verò tribus maligniſſimis & validiſſimis ventis expoſiti ſumus, *carni*, *diabolo*, & *mundo*: qui conſcientiam illuminatam moliuntur extinguere, inſufflantes in cordibus noſtris deſideria mala, motus illicitos; & ita te repentè turbantes, ut vix prænoſcere valeas, unde venias, aut quò vadas. Ex quibus etſi duo ſæpiùs intermittunt, à tertio tamen nemo vnquam exufflandi inducias extorſit. Ideoquè vtriſque manibus & *cordis* & *corporis* anima eſt regenda, ne fortè quæ jam illuminata fuerat, extinguatur. Nec cedendum vel recedendum eſt, etiamſi gravis tentationum fervor vtriuſque hominis ſtatum vehementer afflixerit, ſed dicendum cum ſancto Propheta: *Anima mea in manibus meis ſemper*. Eligamus potiùs ardere, quàm cedere. Et ſicut quod in manibus noſtris tenemus, non facilè obliviſcimur: ſic nunquam obliviſcamur negotium animarum noſtrarum, & illa cura principaliter vigeat in cordibus noſtris. Et quia Paſſio Chriſti [b] vltimum eſt refugium & ſingulare remedium. Proinde (c) ſi tentationum ſentis aculeos, exaltatum in ligno ſerpentem æneum intuere: & ſuge non tam vulnera, quàm vbera Crucifixi. Quid enim eſt tam efficax ad curanda conſcientiæ vulnera, [d] necnon ad purgandam mentis aciem, quàm Chriſti vulnerum ſedula meditatio?

§. III.

Hæc eſt mea (e) ſublimior interim philoſophia, ſcire JESUM, & hunc crucifixum. Cuius ſchola eſt in terris, (f) & cathedra in cælo. Ipſe eſt Magiſter & Dominus, (g) cujus ſchola eſt in terris, cathedra in cælis. Origo fontium (h) & fluminum omnium mare eſt: virtutum & ſcientiarum Dominus Jeſus Chriſtus eſt. Quis enim Dominus virtutum, niſi ipſe Rex gloriæ? Sed & juxta Annæ canticum, idem ipſe Deus ſcientiarum Dominus eſt. Continentia carnis, cordis induſtria, voluntatis rectitudo, ex illo fonte manant. Nonſolùm autem, ſed & ſi quis callet ingenio, ſi quis nitet eloquio, ſi quis moribus placet, inde eſt. Inde ſcientiæ, inde ſapientiæ ſermo. Theſauri ſiquidem ſapientiæ & ſcientiæ ibi omnes abſconditi ſunt. Quid verò caſta conſilia, juſta judicia, ſancta deſideria, nonne riuuli fontis illius ſunt? Filius Altiſſimi ſcientiæ clavem habet: (i) imò ipſe eſt clavis David, qui claudit & nemo aperit. In eo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. O ſi te vnquam (k) in ſchola pietatis ſub Magiſtro Jeſu merear habere ſodalem! O ſi mihi liceat purificatum priùs tui pectoris vaſculum ſupponere vnctioni quæ docet de omnibus! O quàm libens tibi partirer calidos panes, quos vtique adhuc fumigantes, & quaſi modò de furno (ut aiunt) recèns tractos, de cæleſti largitate crebrò Chriſtus crucifixus ſuis pauperibus frangit! Vtinam ſi quam mihi guttam quandoque de pluuia voluntaria, quam ſegregavit hæreditati ſuæ, ſtillare dignetur in dulcedine ſua pauperi Deus, mox eam tibi poſſem refundere, & rurſùs à te viciſſim recipere quod ſenſeris! Experto crede: aliquid amplius invenies in ſylvis, quàm in libris. Ligna & lapides docebunt te, quod à magiſtris audire non poſſis. An non putas poſſe te ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo. Nec deſunt foramina [l] per quæ effluant. Foderunt manus ejus & pedes, latuſquè lanceâ foraverunt: & per has rimas licet mihi ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo, id eſt, guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus. Quàm ſalubriùs & tu diſceres Jeſum, (m) & hunc crucifixum. Quam vtique ſcientiam haud facilè niſi qui mundo crucifixus erit, apprehendit. Falleris ô homo, falleris ſi te putas invenire hanc ſcientiã apud mundi magiſtros, quam ſoli Chriſti diſcipuli, id eſt, mundi contemptores Dei munere aſſequuntur. Non enim hanc ſcientiam lectio docet, ſed vnctio: non litera, ſed Spiritus: non eruditio, ſed exercitatio in mandatis Domini. *Seminate* (inquit Propheta Oſeas) *vobis ad juſtitiam, metite ſpem vitæ, illuminate vobis lumen ſcientiæ*. Vltimam poſuit ſcientiam, tanquam picturam, (n) quæ ſtatum habere nequeat ſuper inane: & ideo illa duo præmiſit & ſubiecit illi, tanquam ſi ſolidum aliquid picturæ ſubſterneret. Vides, quia non rectè proditur ad lumen *ſcientiæ*, [o] niſi juſtitiæ germen præcedat ad animam: ex quo formetur granum vitæ, & non palea gloriæ. Quid ergo? Nondum tibi ad juſtitiam ſeminaſti, nondum ſpei manipulos meſſuiſti, & veram te præſumis ſectari *ſcientiam*? Niſi fortè pro vera ſupponitur illa quæ inflat. O quàm plurimi hominum (p) ſalui facti ſunt placentes moribus atque virtutibus! Quantos enumerat Apoſtolus in Epiſtola ad Hebræos, factos dilectos non in ſcientia literarum, ſed *in conſcientia pura & fide non ficta*? Omnes placuerunt Deo in vita ſua, vitæ meritis, non ſcientiæ. Petrus & Andreas & filii Zebedæi, cæto-

a *Ibidem. num.* 5. b *Ser.* 22. *in Cant. num.* 9. c *Epiſt.* 352. *n.* 1. d *Ser.* 62. *in Cant. num.* 7. e *Ser.* 43. *in Cant. num.* 4. f *Ser. de S. Andr. num.* 2. *tom.* 6. *pag.* 780. g *Ser.* 40. *diver. n.* 1. h *Ser.* 12. *in Cant. num.* 1.

i *Ser.* 1. *de Adven. Dom. num.* 3. K *Epiſt.* 106. *num.* 2. l *Ser.* 62. *in Cant. num.* 4. m *Epiſt.* 108. *num.* 2. n *Ser.* 37. *in Cant. num.* 2. o *Epiſt.* 108. *num.* 2. p *Ser.* 36. *in Cant. num.* 1.

cæteriquè Condiſcipuli omnes non de ſchola Rhetorum aut Philoſophorum aſſumpti ſunt, & nihilominùs tamen Saluator per ipſos operatus eſt ſalutem in medio terræ. Non in ſapientia quæ in ipſis eſſet pluſquàm in cunctis viventibus,(quemadmodùm Sanctus aliquis de ſemetipſo confeſſus eſt) ſed in fide & lenitate ipſorum ſalvos fecit illos, etiam & Sanctos, etiam & Magiſtros. Denique notas mundo fecerunt vias vitæ, & non in ſublimitate ſermonis, aut in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed ſicut placuit Deo per ſtultitiam prædicationis eorum ſalvos facere credentes, quia mundus eum in ſua ſapientia non cognovit. Hi ſunt Magiſtri noſtri, (q) qui à Magiſtro omnium vias vitæ pleniùs didicerunt, & docent nos uſque in hodiernum diem. Quid autem docuerunt vel docent nos Apoſtoli Sancti? Non Platonem legere, non Ariſtotelis verſutias inverſare, non ſemper diſcere, & nunquam ad veritatis ſcientiam pervenire. Docuerunt nos vivere. Putaſne parva res eſt ſcire vivere? Magnum aliquid, imò maximum eſt. Non vivit qui ſuperbiâ inflatur, qui luxuriâ ſordidatur, qui cæteris inficitur peſtibus: quoniam non eſt hoc vivere, ſed vitam confundere, & appropinquare uſque ad portas mortis. Bonam autem vitam ego puto,& mala pati,& bona facere,& ſic perſeverare uſque ad mortem. Scientia ſæcularis inebriat quidem, (r) ſed curioſitate, non charitate: implens, non nutriens: inflans, non ædificans: ingurgitans, non confortans. Denique peſſimus eſt mons inflans ſcientia, [s] in quem tamen uſque hodie videas tantâ concupiſcentiâ plurimos repere filiorum Adam, ac ſi non noverit quantùm pater eorum in illius montis aſcenſu deſcenderit, imò quàm graviter ceciderit, quantùm tota dejecta ſit & conquaſſata poſteritas. Nondum ſanata ſunt vulnera quæ tibi in aſcenſu montis illius inflicta ſunt, licet adhuc in patre lateres: & nunc iterùm in propria perſona conaris aſcendere, ut ſit error noviſſimus pejor priore? Quænam miſeris tam dira libido? *Filii hominum* (ait Pſalmiſta) *uſquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* An ignoratis, *quoniam infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ſtultos mundi elegit Deus, ut confundat Sapientes?* Non nos Dei comminantis terror revocat, perdituri ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobaturi: non primi patris exemplum, non denique ſenſus ipſe noſter, & duræ experientia neceſſitatis, cui ſumus addicti per inſipientem ſcientiæ appetitum. Ecce vobis, Fratres, montem demonſtravimus, [t] non quem aſcendatis, ſed quem fugiatis. Ipſe eſt in quem aſcendebat qui voluit eſſe ſicut Deus, ſciens bonum & malum. Ipſe eſt in quem uſque hodie filii ejus accumulant & elevant, nihil invenientes tam vile, unde non velint montem elevare ſcientiæ. Videas alium literatum, alium mundialis curæ, iſtum placitationum diſplicentium Deo, illum ſervilis cujuslibet artis tam vehementer affectare ſcientiam, ut laborem non reputet, tantummodò ut poſſit aliquibus doctior reputari. Et tamen audiet: Nec ſi te ruperis apprehendes. In amaritudine morabitur oculus ejus, quoties videre contigerit, cui ſe poſteriorem judicet, aut putet ab aliis reputari. Quid cùm intumuerit multùm? *Perdam* (inquit Dominus) *ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium.* Experti ſunt hoc Philoſophi gentium, (u) qui cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Denique traditi ſunt in reprobum ſenſum, uſque ad ipſas etiam paſſiones ignominiæ corruerunt. Adeo vera probatur eſſe illa ſententia: *Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi.*

§. IV.

Videar forſitan nimius eſſe in ſuggillatione ſcientiæ, (x) & quaſi reprehendere doctos, ac prohibere ſtudia literarum? Abſit. Non ignoro quantùm Eccleſiæ profuerint & proſint Literati ſui, ſive ad refellendos qui ex adverſo ſunt, ſive ad ſimplices inſtruendos. Denique legi: *Quia tu repuliſti ſcientiam, repellam & ego te, ut non fungaris mihi ſacerdotio.* Legi: *Qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Sed tamen ſcio ubi legerim: *Scientia inflat.* Et rursùm: *Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem.* Vides quia differentia eſt ſcientiarum, quando alia *inflans*, alia *contriſtans* eſt? Tibi verò (velim ſcire) quænam harum videatur utilior ſeu magis neceſſaria ad ſalutem, illane quæ tumet, an quæ dolet? Sed non dubito quin dolentem ſcientiam tumenti præferas: quia ſanitatem, quam tumor ſimulat, dolor poſtulat. Qui autem poſtulat, propinquat ſaluti: quoniam *qui petit, accipit.* Denique qui ſanat contritos corde, execratur inflatos, dicente Sapientia: *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Et Apoſtolus ajebat: *Dico autem per gratiam quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos, non plus ſapere quàm oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem.* Non prohibet ſapere, ſed plus ſapere quàm oportet. Quid eſt autem *ſapere ad ſobrietatem?* Vigilantiſſimè obſervare, quid ſcire magis priùſuè oporteat. Tempus enim breve eſt. Eſt autem [quod in ſe eſt] omnis ſcientia bona, quæ tamen veritati ſubnixa ſit: ſed tu qui cum timore & tremore tuam ipſius operari ſalutem pro temporis brevitate feſtinas, ea ſcire priùs ampliuſuè curato, quæ ſenſeris viciniora ſaluti. Nonne medici corporum medicinæ portionem diffiniunt eligere in ſumendis cibis quid priùs, quid poſteriùs, & quemadmodùm, quidquè ſumi oporteat? Nam etſi bonos conſtat eſſe cibos quos Deus creavit, tu tamen ipſos tibi, ſi in ſumendo modum & ordinem non obſerves, reddis planè non bonos. Ergo quod dico de cibis, [y] hoc ſentite & de ſcientiis. Sed meliùs mitto vos ad Magiſtrum Paulum Apoſtolum. Non eſt enim noſtra iſta ſententia, ſed illius; imò & noſtra, quoniam veritatis. *Qui ſe* (inquit) *putat aliquid ſcire, nondum ſcit quomodò oporteat eum ſcire.* Vides quoniam

q *Ser.* 1. *de Sanct. Apoſt. Petro & Paulo. num.* 3. r *Ser.* 9. *in Cant. num.* 7. s *Ser.* 4. *de Aſcens. Dom. num.* 4. t *Ibidem num.* 5.

u *Ser.* 4. *de verb. Eſai. num.* 2. x *Ser.* 36. *in Cant. num.* 2. y *Ibidem num.* 3.

niam non approbat multa ſcientem, ſi ſciendi modum neſcierit? Vides, inquam, quomodò fructum & utilitatem ſcientiæ in modo ſciendi conſtituit? Quid ergo dicit *modum ſciendi*? Quid, niſi ut ſcias quo ordine, quo ſtudio, quo fine quæque noſſe oporteat. *Quo ordine?* Ut id priùs, quod maturius ad ſalutem eſt. *Quo ſtudio?* Ut id ardentiùs, quod vehementius ad amorem eſt. *Quo fine?* Ut non ad inanem gloriam, aut curioſitatem, aut aliquid ſimile, ſed tantùm ad ædificationem tuam uel proximi. *Sunt* namque qui ſcire volunt eo fine tantùm, ut ſciant: & turpis *curioſitas* eſt. Et *ſunt* qui ſcire volunt, ut ſciantur ipſi: & turpis *vanitas eſt*. Qui profectò non evadent ſubſannantem Satyricum, & ei qui ejuſmodi eſt decantantem: *Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter*. Et *ſunt* item qui ſcire volunt, ut ſcientiam ſuam vendant, verbi causâ pro pecunia, pro honoribus: & *turpis quæſtus eſt*. Sed *ſunt* quoque qui ſcire volunt, ut ædificent: & *charitas* eſt. Et *ſunt* item qui ſcire volunt, ut ædificentur: & *prudentia* eſt. Horum omnium ſoli ultimi duo non inveniuntur in abuſione ſcientiæ, quippè qui ad hoc volunt intelligere ut benefaciant. Reliqui omnes [z] audiant Jacobum Apoſtolum: *Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt ei*. Ac ſi per ſimilitudinem dicat: Sumenti cibum & non digerenti, pernicioſum eſt ei. Cibus ſiquidem indigeſtus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, & non nutrit. Ita & multa ſcientia ingeſta ſtomacho animæ, (quæ eſt *memoria*) ſi decocta igne charitatis non fuerit, & ſic per quoſdam artus animæ (mores ſcilicet atque actus) transfuſa atque digeſta, quatenus ipſa de bonis quæ noverit vita atteſtante & moribus bona efficiatur: nonne illa ſcientia reputabitur in peccatum, tanquam cibus converſus in pravos noxioſquè humores? An non malus humor peccatum? an non mali humores pravi mores? An non inflationes & torſiones in conſcientia ſuſtinebit qui hujuſmodi eſt, ſciens videlicet bonum, & non faciens? An non reſponſum mortis & damnationis toties in ſemetipſo habebit, quoties in mentem venerit ſermo quem dixit Deus: *Servus ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens digna, plagis vapulabit multis*? Et vide ne fortè in perſona talis animæ Propheta Jeremias plangeret dicens: *Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo*. Niſi quòd ipſa ingeminatio geminum videtur innuere ſenſum, ut præter hunc quem diximus, etiam alium requiramus ſenſum. Puto enim quòd in ſua perſona potuit hoc dixiſſe Propheta, quòd videlicet ſcientiã plenus, & æſtuans charitate, & omninò effundere cupiens, non inveniret qui curaret audire: & ſic quaſi oneri ſua ſibi ſcientia erat, quam communicare non poterat. Plangit itaque pius Eccleſiæ Doctor tam illos, qui ſcire contemnunt quomodò ſit vivendum; quàm illos, qui ſcire contemnunt quomodò ſit vivendum; quàm illos qui ſcientes quomodò ſit vivendum, malè nihilominùs viuunt. Dicitur vulgò: (a) Qui benè ſe paſcit, benè vivit. Sed mentita eſt iniquitas ſibi: quia non benè vivit, niſi qui bonum facit. Advertiſne jam quàm verum ſenſit Apoſtolus, quia *ſcientia inflat*. Proinde (b) ſponſa dicit: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*. Hoc eſt: Sufficit mihi, nolo jam ſcire niſi Jeſum, & hunc crucifixum. Tu quoque ſi ſapis, (c) imitaberis Sponſæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum faſciculum de principali tui pectoris nec ad horam patieris avelli, amara illa omnia quæ pro te pertulit, ſemper in memoria retinens, & aſſidua meditatione revolvens, quo poſſis dicere & tu: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*. Ibi enim (d) eſt cor. Et ubi eſt cor, ibi dilectio: & ubi dilectio, ibi dilecti Jeſu eſt manſio. Proinde ſit tibi Jeſus ſemper in corde, [e] & nunquã imago Crucifixi ab animo tuo recedat. Hic tibi ſit cibus & potus, dulcedo & conſolatio tua, mel tuum & deſiderium tuum, lectio tua & meditatio tua. Semper cogita illum, nunc poſitum in præſepio, & pannis involutum: modò in templo Deo Patri à parentibus præſentatum. Nunc fugientem in Ægyptum, ibi diu in extrema paupertate & indigentia commorantem, & inde maximo cum labore redeuntem: modò in templo audientem Doctores & interrogantem, qui docet hominem ſcientiam; & poſtea parentibus ſubditum, cui jure omnis creatura ſubditur. Nunc eſurientem in deſerto & ſitientem, qui eſt panis vitæ & fons ſapientiæ, qui paſcitur inter lilia, & implet omne animal benedictione: modò fatigatum ex itinere, ſedere ſupra fontẽ, cum mulier-cula loquentẽ, totius mundi ſtatum regentem. Poſtea factum in agonia prolixiùs orantẽ, & omnia omnibus ſufficienter ſubminiſtrantẽ: ab Angelo etiam ipſum, qui eſt dulcedo & conſolatio Angelorum & hominum, conſolationem nihilominùs recipientem. Deniq; cogita illum, qui eſt orbis ſuſtentamentum, ad columnã ligatum & flagellatum. Cogita ipſum qui eſt Angelorum ſplendor, ſputis illitum, palmis in facie percuſſum, coronâ ſpineâ coronatum, opprobriis ſaturatum. Ad ultimũ cogita illum cum iniquis reputatum, & pro te in Cruce pendentem & morientem, atque ſpiritum ſuum in manus Patris commendantem. Sic nimirùm erit *faſciculus myrrhæ dilectus tuus, ſic inter ubera tua commorabitur*. Sic de omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini Dei tui colliga quaſi faſciculum, ut amarum poculum lachrymarum tibi conficias. Alioquin (f) ſi non doles, ſi non plangis, ſi non compateris: deliras, degeneras, belluam ſapis, lethargum pateris, hominem diffiteris. Avertat hoc à ſeruulis ſuis, [g] pro quorum ſalute induere dignatus eſt formam ſervi, Unigenitus Dei Patris, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT II.

De triplici utilitate Scientiæ paſſionis Dominicæ.

Nihil arbitratus ſum me ſcire inter vos niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum. *Paul.* 1. *Cor.* 2.

1. *Docemur, ut nobis perfectionem juſtitiæ conſtituamus in Scientia paſſionis Dominicæ, id eſt in meditatione ejus. Ex qua nobis quatuor proveniunt, ſapien-*

z *Iiidem num. 4. & 5.* a *Ser. 1. de SS. Apoſt. Petr. & Pau. nu. 3.*

b *Ser. 45. in Cant. num. 3.* c *Ser. 43. in Cant. num. 2.* d *Ser. 2. in Cœna Dom. nu. 9.* e *Formula honeſt. vitæ nu. 2. & 3. tom. 6. pag. 1024.* f *Ser. de excellen. Sacramen. n. 6.* g *Ser. 3. in Nat. Dom. n. 6.*

Digitized by Google

ſapientia, juſtitia, meritum ſanctitatis, & ſalus animæ. Duplici morti noſtræ ſcilicet ſpirituali & corporali Chriſtus una ſua morte corporali ac voluntaria medelam attulit, dum & vitam nobis promeruit & juſtitiam. 2. Docemur, ut nobis divitias ſalutis conſtituamus in ſcientia ſeu meditatione paſſionis Dominicæ. Meditantes paſſionem Dominicam mira ſuavitate ac dulcedine reficiuntur. Fons omnium bonorum eſt meditatio paſſionis Dominicæ. Quatuor beneficia nobis conferuntur ſub ſcapulis Jeſu crucifixi: abſconſio, protectio, obumbratio, alimentum. 3. Docemur, ut nobis copias meritorum conſtituamus in ſcientia ſeu meditatione paſſionis Dominicæ. Vulnerum Chriſti meditatio eſt expugnatio vitiorum, pariter & acquiſitio virtutum. Merita noſtra ſunt miſerationes Chriſti, necnon conceptio ejus & vita, mors & reſurrectio, aſcenſio & miſſio Spiritus Sancti: quia omnia hæc donata ſunt nobis. Oſtenditur qualis cura meritorum nobis debeat eſſe. Noſtra merita jungenda ſunt meritis Chriſti. Merita ſunt jejunia noſtra, vigiliæ, opera miſericordiæ, & cætera virtutum exercitia. Monemur, ne merita noſtra habeant materiam præſumptionis & ingratitudinis.

§. I.

HÆc eſt ſapientia [a] quam loquitur Paulus Apoſtolus: *Nihil arbitratus ſum me ſcire inter vos niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum.* Hæc eſt etiam mea [b] ſublimior interim philoſophia, ſcire JESUM & hunc crucifixum. Siquidem [c] veritatis Doctor depulit umbram ignorantiæ meæ, luce *ſapientiæ* ſuæ. Per *juſtitiam* deinde quæ ex fide eſt, ſolvit funes peccatorum, gratis juſtificans peccatorem. Quo gemino beneficio impleuit ſermonem illum ſancti David: *Dominus ſolvit compeditos, Dominus illuminat cæcos.* Proinde recordabor dolorum ejus, [d] convitiorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, clavorum, horumquè ſimilium, quæ per eum & ſuper eum abundantiùs tranſierunt. Hæc meditari [e] dixi ſapientiam. In his *juſtitiæ perfectionem* mihi conſtitui. Quid enim [f] ſi multorum ſim mihi conſcius delictorũ? Nempe ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia. Etſi miſericordiæ Domini ab æterno & uſque in æternum, ego quoque miſericordias Domini in æternum cantabo. Numquid juſtitias meas? Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius. Ipſa eſt enim & mea. Nempe factus es mihi tu juſtitia à Deo. Numquid mihi verendum eſt, ne non una ambobus ſufficiat? Non eſt pallium breve, quod ſecundùm Prophetam Jſaiam non poſſit operire duos. Juſtitia tua juſtitia in æternum. Quid longius æternitate? Et te pariter & me operiet largiter larga & æterna juſtitia. Et in me quidem operit multitudinem peccatorum, in te autem Domine Jeſu quid niſi pietatis theſauros, divitias bonitatis? Hæ in foraminibus petræ ſunt repoſitæ mihi: foramina petræ vulnera Chriſti interpretans. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ in illis, opertæ quidem, ſed in his qui pereunt. Ut quid enim Sanctum detur canibus, vel margaritæ porcis? Nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum, etiam & apertis foraminibus introduxit in Sancta. Quanta in his multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, perfectioquè virtutum inveniatur? Paſſio tua Domine Jeſu ultimum eſt refugium, (g) ſingulare remedium. Deficiente ſapientia, juſtitia non ſufficiente, ſanctitatis ſuccũbentibus meritis, illa ſuccurrit. Quis enim de ſua vel ſapientia vel juſtitia vel ſanctitate præſumat ſufficientiam ad ſalutem? *Non quòd ſufficientes* (inquit Apoſtolus) *ſimus cogitare aliquid à nobis tanquam ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Itaque cùm defecerit virtus mea, non conturbor, non diffido, ſcio quid faciam. *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Quid eſt (h) Calicem accipiam? *Anima mea deſiderabit te in nocte, ſed & ſpiritus meus in præcordiis meis. Nomen tuum & memoriale tuum in deſiderio animæ meæ.* Quicunque enim invocaverit nomen Domini, ſaluus erit. Non ſolùm autem nomen, ſed & memoriale Paſſionis ejus ſemper ſit in deſiderio animæ meæ, ut Paſſionis ejùs particeps efficiar, ſi quoquomodò cognoſcere potero ſicut & agnitus ſum. Sic ergo Calicem ejus accipiã, quia monumenta paſſionis Dominicæ intra animæ meæ ſinum, intra memoriæ meæ cellas ſemper revolvam. Aſpiciam Regem Salamonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Aſpiciam eum ligatum, flagellatum, conſputum, ſaturatum opprobriis, claviſquè confixum. Hæc & alia patientis & morientis Domini mei Jeſu memorialia memoriæ meæ arctiùs commendabo, & ad os cogitationis revocans ruminabo diutiùs, ut impinguer devotiùs. Illumina oculos meos Domine Jeſu, (i) ut ſciam quid acceptum ſit coram te omni tempore: & *ſapiens* ſum. Delicta juuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris: & *juſtus* ſum. Deduc me Domine in via tua: & *ſanctus* ſum. Verumtamen niſi interpellet Sanguis tuus pro me, *ſaluus* non ſum. Si autem [k] in mentem venerit tam potens tamquè efficax medicamentum, nulla jam poſſum morbi malignitate terreri. Nam de remiſſione quidem peccatorum [l] validiſſimum teneo argumentum Dominicam paſſionem. Uox ſiquidem Sanguinis ejus invaluit multò plùs quàm vox ſanguinis Abel, clamans in cordibus electorum remiſſionem omnium peccatorum. *Traditus eſt* enim *propter peccata noſtra*: nec dubium quin potentior & efficacior ſit mors illius in bonum, quàm peccata noſtra in malum. Peccavi peccatum grande, [m] turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur, quoniam vulnerũ Domini Jeſu recordabor. Nempe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. Quid tam ad mortem eſt, quod non Chriſti morte ſaluetur. Cùm enim gemina morte ſecundùm utramque naturam homo damnatus fuiſſet, [n] altera quidem ſpirituali & voluntaria, altera corporali & neceſſaria: utrique morti Deus Homo una ſua corporali ac voluntaria morte benignè & potenter occurrit, illaquè una ſua noſtram utramque mortem damnavit. Meritò quidẽ. Nam ex duabus mortibus noſtris, cùm altera nobis in culpæ meritum, altera in pænæ debitũ reputaretur,

a *Ser. 2. in Dom. 1. poſt. oct. Epiph. num. 1.* b *Ser. 43. in Cant. num. 4.* c *Ser. 22. in Cant. nu. 7.* d *Ser. in fer. 4. hebd. S. nu. 11.* e *Ser. 43. in Cant. num. 4.* f *Ser. 61. in Cant. num. 5.*

g *Ser. 22. in Cant. num. 9.* h *Ser. de Verb. Sap. num. 4. & 5. tom. 6. pag. 769.* i *Ser. 22. in Cant. nu. 9.* k *Ser. 61. in Cant. num. 2.* l *Ser. 1. in Annunc. B. M. nu. 4.* m *Ser. 61. in Cant. nu. 3.* n *Tract. de exhort. ad milit. templi. cap. 11. num. 20.*

tur,ſuſcipiens pœnam & neſciens culpam,dum ſponte & tantùm in Corpore moritur, & vitam nobis & juſtitiam promeretur. Alioquin ſi corporaliter non pateretur, debitum non ſolviſſet: ſi non voluntariè moreretur, meritum mors illa non habuiſſet. Nunc autem ſi mortis meritum eſt peccatum, & peccati debitum mors,Chriſto remittente peccatum, & moriente pro peccatoribus,profectò jam nullum eſt meritum, & ſolutum eſt debitum. Sed unde rurſùm confidimus,(o) quòd mortem abſtulit? Hinc planè, quòd eam ipſe qui non meruit pertulit. Qua enim ratione iterùm exigeretur à nobis, quod pro nobis ille jam ſoluit?Qui peccati meritum tulit,ſuam nobis donando juſtitiam: ipſe mortis debitum ſoluit, & reddit vitam. Sic namque mortua morte revertitur vita,quemadmodùm ablato peccato redit juſtitia. Porrò mors in Chriſti morte fugatur, & Chriſti nobis juſtitia imputatur. Sed quæ, inquis, juſtitia eſt, (p) ut innocens moriatur pro impio? Non eſt juſtitia, ſed miſericordia. Si juſtitia eſſet, jam non gratis, ſed ex debito moreretur. Si ex debito: ipſe quidem moreretur, ſed is pro quo moreretur, non viveret. At verò ſi juſtitia non eſt, non tamen contra juſtitiam eſt. Alioquin & juſtus & miſericors ſimul eſſe non poſſet.Sed etſi juſtus(inquis) non injuſtè pro peccatore ſatisfacere valeat, quo tamen pacto etiam unus pro pluribus? Etenim ſatis eſſe videretur ad juſtitiam, ſi unus uni moriens vitam reſtituat? Hinc jam reſpondeat Apoſtolus: *Sicut enim*, inquit, *per unius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius hominis obedientiam juſti conſtituuntur multi.* Sed fortè unus (inquis) pluribus juſtitiam quidem reſtituere potuit, vitam non potuit? *Per unum* (ait Apoſtolus) *hominem mors, & per unum hominem vita. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.* Quid enim? Unus peccavit, & omnes tenentur rei: & unius innocentia ſoli reputabitur uni? Unius peccatum omnibus operatum eſt mortem, & unius juſtitia uni vitam reſtituet? Itane Dei juſtitia magis ad condemnandum quàm ad reſtaurandum valuit? Aut plùs potuit Adam in malo, quàm Chriſtus in bono? Adæ peccatum imputabitur mihi, & Chriſti juſtitia non pertinebit ad me? Illius me inobedientia perdidit, & hujus obedientia non proderit mihi?

§. II.

Hæc eſt mea [q] ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Totus ſiquidem mihi datus eſt, [r] & totus in meos uſus expenſus eſt. Se dedit in meritum, [s] ſe ſeruat in præmium, ſe apponit in refectionem animarum ſanctarum, ſe in redemptionem diſtrahit captiuarum. Bonus paſtor, (t) qui Animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Animam pro illis, Carnem illis. Illam in precium, iſtam in cibum. Bonus miniſter, [u] qui Carnem ſuam in cibum, Sanguinem in potum, Animam miniſtravit in precium. Ipſe laboravit ſuſtinens, [x] manus ejus in laboribus ſervierunt. Denique languores noſtros ipſe tulit, & infirmitates noſtras ipſe portavit, vir dolorum, pauper & dolens, tentatus per omnia abſque peccato. Et in vita paſſivam habuit actionem, & in morte paſſionem activam ſuſtinuit,dum ſalutem operaretur in medio terræ. Proinde memor ero quamdiu fuero,laborum illorum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo. Recordabor etiam dolorum ejus, convitiorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumquè ſimilium, quæ per eum & ſuper eum abundantiùs tranſierunt. Hæc meditari (y) dixi ſapientiam. In his mihi *divitias ſalutis* conſtitui. Ibi enim proculdubio (z) theſaurus ineffabilis deſiderabilis charitatis latet. Ibi nova devotio invenitur: inde lacrymarum gratia extrahitur, diſcitur manſuetudo, patientia in adverſis, compaſſio in afflictis. Ibi continentiæ nitor lucet,(a)& ſinceræ veritatis intus *oculos cordis* irradiat. *Auditui* quoque dat gaudium & lætitiam dulciſſima vox Conſolatoris interni. Ibi quibuſdam ſpei *naribus* influit jucundiſſimus odor agri pleni, cui Dominus benedixit. Ibi avidiſſimè *prælibantur* incomparabiles deliciæ charitatis: & ſucciſis ſpinis ac vepribus quibus antea pungebatur,unctione miſericordiæ perfuſus animus meditantis in conſcientia bona fœliciter requieſcit. Ibi remedium vulnerũ eſt, (b) ibi ſubſidia neceſſitatum, ibi reſarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ repoſitæ ſunt:ibi denique invenitur,quidquid accipere vel habere hominibus expedit,quidquid decet,quid quid oportet. Inveniet quoque locum tabernaculi admirabilis, (c) ubi panem Angelorum manducet homo: inveniet paradiſum voluptatis plantatum à Domino: inveniet hortum floridum & amœniſſimum. Splendidiſſima inibi lilia vernat: [d] & cùm flores apparent, etiam vox turturis auditur. Illic nardus ſponſæ fragrantiſſimum præſtat odorem, & cætera quoque aromata fluunt, Auſtro ſpirante, Aquilone fugato. Ibi media eſt arbor vitæ, malus illa de Cãtico cunctis precioſior lignis ſylvarum, cujus & umbra ſponſam refrigerat,& fructus dulcis gutturi ejus. Ait enim (e) *Sicut malus inter ligna ſylvarum, ſic dilectus meus inter filios.* Meritò *ſicut malus*, qui inſtar fructiferæ arboris & umbram refrigerii habet,& fert fructum optimum. An non verè fructiferum lignum cujus flores fructus honoris & honeſtatis? Denique lignum vitæ eſt apprehendentibus eum. Non comparabuntur huic omnia ligna ſylvarum: quia etſi ſint arbores pulchræ & magnæ, quæ opem ferre videantur orando, miniſtrando, exemplis juvando: ſolus tamen Dei Sapientia Chriſtus crucifixus lignum eſt vitæ, ſolus panis vivus qui de cælo deſcendit. & dat vitam mundo. Ideo Sponſa ait: (f) *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo.* Meritò ejus deſideraverat umbram, de quo & refrigerium eſſet & refectionem pariter acceptu-

o *Ibidem num.* 22. p *Ibidem num.* 23. q *Ser.* 43. *in Cant. numer.* 4. r *Ser.* 3. *in Circumciſ. num.* 4. s *Tract. de dilig. Deo cap.* 7. *nu.* 22. t *Ser.* 31. *in Cant. n.* 11. u *Ser.* 54. *in Cant. n.* 1.

x *Ser. in fer.* 4. *hebd. San. num.* 11. y *Ser.* 43. *in Cant. num.* 4. z *Tract. de vite myſt. cap.* 44. *num.* 169. a *Tract. de Converſ. ad Cleric. cap.* 13. b *Ser.* 86. *in Cant. num.* 3. c *Tract. de Converſ. ad Cleric. cap.* 12. *num.* 24. d *Ibidem. cap.* 13. *numer.* 25. e *Ser.* 48. *in Cant. num.* 5. f *Ibidem num.* 6.

Digitized by Google

ceptura. Nam cætera quidem ſylvarum ligna etſi umbram ſolatii habent, ſed non vitæ refectionem, non fructus perpetuos ſalutis. Unus eſt enim vitæ Auctor, unus mediator Dei & hominus Homo Chriſtus Jeſus crucifixus, qui dicit ſponſæ ſuæ: *Salus tua ego ſum.* Item: *Non Moyſes* (inquit) *dedit vobis panem hunc de cælo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verum.* Propterea ergo Chriſti potiſſimùm deſideraverat umbram, quòd ſolus ſit, qui non ſolùm ab æſtu refrigerat vitiorum, ſed & replet delectatione virtutum. Unde ſponſa ait: (g) *Et fructus ejus dulcis gutturi meo*: guſtum contemplationis ſignificans, quem obtinuerat per *amorem* ſuaviter ſublevata. At iſtud in umbra, per ſpeculum & in ænigmate. Erit cùm declinaverint umbræ creſcente lumine, imò penitùs diſparuerint, & ſubintrabit ſicut perſpicua ita & perpetua viſio: eritquè nonmodò ſuavitas gutturi, ſed & ſatietas ventri, ſine faſtidio tamen. Interim ſit tibi Jeſus in corde, (h) & nunquam imago Crucifixi ab animo tuo recedat. Ipſe namque (i) *ſcapulis ſuis obumbrabit tibi.* Credo in his ſcapulis geminam Dei promiſſionem intelligendam eſſe, vitæ ſcilicet hujus quæ nunc eſt, pariter & futuræ. Si enim ſolum promitteret regnum, & in itinere deeſſet viaticum, omninò cõquererentur homines & reſponderent: Magnum quidem eſt quod promittitur, ſed perveniendi illuc nulla facultas datur. Propterea qui poſt hoc ſæculum vitam promiſit æternam, ipſe dandum etiam in hoc ſæculo centuplum providentiſſima pietate promiſit. Sit ergo interim (k) meditatio noſtra Chriſtus, et hic crucifixus. Manna enim eſt (l) omnem ſaporem habens, et odoris delectationem; et requies eſt vera et ſincera, ſuavis et ſalubris, jucunda et ſancta. Hæc promiſſio (m) eſt vitæ præſentis. Sub his autem ſcapulis *quatuor* nobis beneficia conferuntur. Sub his enim ſcapulis Jeſu crucifixi *abſcondimur*, ſub his in occurſu accipitrum & miluorum protegimur, quæ ſunt aëreæ poteſtates: ſub his umbraculum ſalubre *refrigerat* nos, & repellit nimium Solis fervorem: ſub his quoque *alimur* & fovemur. Ait enim Propheta in alio Pſalmo: *Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo in in die malorum*: id eſt, dum adhuc dies mali ſunt, & in terra aliena ſumus, quæ data eſt in manus impii, in qua non eſt regnum pacis, nec Deus pacis regnat in ea. Nam ſi regnat, quid eſt quod orantes dicimus: *Adveniat regnum tuum?* Neceſſe igitur eſt abſcondere interim ſi quid habemus boni, quoniam theſaurum regni cælorum qui invenit homo abſcondit. An non timetis ne fortè hîc vili mercede recepta, in futuro mercedem non habeatis? Neceſſaria eſt ergo hæc *abſconſio* non ſolùm ante oculos aliorum, ſed etiam multò magis ante teipſum. Hoc enim habet Dominica illa ſententia: *Cùm feceritis omnia quæ præcipiuntur vobis, dicite, Servi inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus*: væ enim nobis ſi non feciſſemus. Et hæc eſt utique magna virtus, & ſumma ſecuritas, quando & piè vivis, & tamen plùs attendis quæ deſunt tibi, quàm quæ obtinuiſſe videris, oblitus quæ retrò ſunt, & extendens te in interiora. De *protectione* quoque (n) idem ait Propheta ſic: *Obumbraſti ſuper caput meum in die belli.* Sicut enim videns venientem accipitrem mater expandit alas ſuas, ut pulli ſubeant, & habeant tutum refugium; ſic nobis parato & quodammodò dilatato ſinu extenſa eſt ſumma illa & ineffabilis pietas Domini noſtri Jeſu Chriſti crucifixi. Unde idem Propheta dicit: *Quoniam refugium meum es tu.* Hoc refugium qui declinat, (o) nihil mirum ſi effugere non meretur. Jam verò ſub ipſis quoque ſcapulis [p] & *umbraculum* ſalubre & *protectionem* habemus. Sicut enim iſte corporeus Sol licet bonus ſit & valdè neceſſarius, tamen & fervor ejus ſi temperatus non fuerit, infirmo capiti, & ſplendor infirmis oculis nocet, nec eſt Solis culpa, ſed infirmitatis: ſic etiam Sol juſtitiæ eſt. Unde & dicitur in Scriptura: *Noli nimium juſtus eſſe.* Non quòd juſtitia bona non ſit, ſed quia dum adhuc infirmi ſumus, oportet ipſa bona gratiâ temperari, ne fortè elationis aut indiſcretionis vitium incurramus. Quid eſt quòd inceſſanter orantes & ſupplicantes non poſſumus ad eam quam deſideramus gratiæ abundantiam pervenire? Putatis quia avarus aut inops factus eſt Deus, impotens aut inexorabilis? Abſit hoc, prorsùs abſit: ſed ipſe cognovit figmentum noſtrum, & ſcapulis ſuis obumbrat nobis. Non tamen à petitione propterea ceſſandum eſt, quia etſi non dat ad ſatietatem, dat tamen ad ſuſtentationem: etſi cavet nobis à fervore nimio, tamen fovet nos tanquam mater calore ſuo. Hoc eſt enim quartum beneficium, quod diximus ſub ſcapulis ejus nobis præſtari, ut tanquam pulli in calore materni corporis foveamur: ne foris vagantes moriamur, refrigeſcente nimirùm charitate, quæ non diffunditur in nobis niſi per Spiritum qui datur nobis. Sub his igitur pennis ejus ſecurus ſperabis, ut videlicet de exhibitione præſentium munerum firma ſit expectatio futurorum.

§. III.

Hæc eſt mea (q) ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Ad cumulum enim ſuæ pietatis [r] tradidit in mortem Animam ſuam, & de propio latere protulit precium ſatisfactionis, quo placaret Deum Patrem. Per quod illum planè ad ſe verſiculum traxit: *Apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio.* Prorsùs copioſa: quia non gutta, ſed unda Sanguinis largiter per quinque partes corporis emanavit. Hæc meditari [s] dixi ſapientiam. In his mihi copias meritorum conſtitui. Peccavi peccatum grande, (t) turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur: quoniam vulnerum Domini Jeſu recordabor. Nempe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. Si ergo in mentem venerit tam potens tamquè efficax medicamentum, nulla jam poſſum morbi malignitate terreri. Et ideo liquet erraſſe illum (u) qui ait: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.* Niſi quòd non erat de membris Chriſti, nec pertinebat ad eum de Chriſti merito, ut ſuum præſumeret, ſuum diceret, quod illius eſſet tanquam rem capitis membrum.

Ego

g *Ibidem num.* 8. h *Formula honeſtæ vitæ num.* 2. i *Serm.* 4. *ſuper Pſal.* 90. *num.* 2. K *Ser.* 1. *de verb. Eſaiæ num.* 2. l *Ser.* 4. *ſuper Pſalm.* 90. *num.* 2. m *Ibidem num.* 3. n *Ibidem nu.* 4.

o *Ser.* 9. *ſuper Pſal.* 90. *num.* 7. p *Ser.* 4. *ſuper Pſal.* 90. *num.* 4. q *Ser.* 43. *in Cant. num.* 4. r *Ser.* 22. *in Cant. nu.* 7. s *Ser.* 43. *in Cant. num.* 4. t *Ser.* 61. *in Cant. num.* 3. u *Ibidem num.* 4.

Digitized by Google

Ego verò fidenter quod ex me mihi deeſt, uſurpo mihi ex viſceribus Domini mei Jeſu Chriſti crucifixi, quoniam miſericordiâ affluunt: nec deſunt foramina per quæ effluant. Ferrum pertranſiit Animam ejus, & appropinquavit cor illius, ut non jam non ſciat compati infirmitatibus meis. Patet arcanum cordis per foramina corporis, patet magnum illud pietatis ſacramentum, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos Oriens ex alto. Quidni viſcera per vulnera pateant? In quo enim clariùs quàm in vulneribus tuis eluxiſſet, quòd tu Domine Jeſu ſuavis & mitis ſis, & multæ miſericordiæ? Majorem enim miſerationem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro addictis morti & damnatis. Meum proinde meritum [x] eſt miſeratio Domini Jeſu Chriſti crucifixi. Non planè ſum meriti inops, quàmdiu ille miſerationum non fuerit. Quòd ſi miſericordiæ Domini multæ, multus nihilominùs ego in meritis ſum. Quid enim ſi multorum ſim mihi conſcius delictorum? Nempe ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia. Verè vidimus gloriam ejus, (y) gloriam quaſi Unigeniti à Patre: quia totum paternum eſt, quod de corde Patris Chriſtus attulit nobis, ut nihil in Filio Dei niſi dulce, niſi paternum humani generis trepidatio ſuſpicetur. A planta pedis uſque ad verticem non erat in nobis ſanitas: erravimus ab utero, in utero damnati antequam nati, quia de peccato & in peccato concepti. Chriſtus ergo ibi primùm medicinam appoſuit, (z) ubi primus vulneri patebat locus: & ſubſtantialiter utero Virginis illapſus, de Spiritu Sancto conceptus eſt, ut conceptionem noſtram mundaret, quam ſpiritus malus etſi non fecerat, tamen infecerat: ut non eſſet etiam in utero vita ipſius occioſa, dum novem menſibus purgat vulnus antiquum, ſcrutans (ut vulgò dicitur) uſque ad imum putredinem virulentam, ut ſanitas ſempiterna ſuccederet. Et nunc jam operabatur ſalutem noſtram in medio terræ, in utero videlicet Virginis Mariæ. Placebitne tibi Domine Jeſu, (a) ut dones mihi vitam tuam, ſicut dediſti conceptionem? quia non ſolùm conceptio mea immunda eſt, ſed & vita perverſa, mors periculoſa, & poſt mortem reſtat mors gravior, mors ſecunda. Non ſolùm (ait) conceptionem meam, ſed & vitam meam, & hoc per ſingulos ætatum gradus infantiæ, pueritiæ, adoleſcentiæ, juventutis, tibi donabo, adiiciens mortem reſurrectionem, aſcenſionem, & miſſionem Spiritus Sancti. Hoc autem ideo, ut *Conceptio* mea emundet tuam, *Vita* mea inſtruat tuam, mors mea deſtruat tuam, *Reſurrectio* mea præcedat tuam, *Aſcenſio* mea præparet tuam, porrò *Spiritus* adjuvet infirmitatem tuam. Sic enim planè videbis & viam per quam ambules, & cautelam qua ambules, & ad quam ambules manſionē. In *Vita* mea cognoſces vitam tuam, ut ſicut ego paupertatis & obedientiæ, humilitatis & patientiæ, charitatis & miſericordiæ indeclinabiles ſemitas tenui: ſic & tu eiſdem veſtigiis incedas, non declinans ad dexteram neque ad ſiniſtram. In *Morte* autem mea dabo tibi juſtitiam meam, dirumpens jugum captivitatis tuæ, & expugnans hoſtes qui ſunt in via vel juxta viam, ut non apponant ampliùs nocere tibi. Sed quis ſcit (b) ſi data eſt mihi? Mihi data eſt, quia alteri dari non potuit. Numquid Angelo? Sed ille non eguit. Numquid diabolo? Sed ille non reſurgit. Denique non in ſimilitudinem Angelorum, abſit autem ut in ſimilitudinem dæmonum, ſed in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, exinanivit ſemetipſum. Sed quo fructu Rex ille dives (c) & prædives exinanitus eſt? Nempe ut omnes ejus paupertate locupletemur. Porrò fructum talem expectamus noſtri amoris, [d] qualem ipſe quem amamus, promiſit: *Menſuram* (inquiens) *plenam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum*. Felix in ſua univerſitate Eccleſia, (e) cujus omnis gloriatio impar eſt cauſæ, non pro his tantùm quæ illi jam facta ſunt, ſed pro his quoque quæ de illa adhuc oportet fieri. Nam & de meritis quid ſollicita ſit, cui de propoſito Dei firmior ſuppetit ſecuriorquè gloriandi ratio? Non poteſt ſeipſum negare Deus, neque non facere quæ jam fecit, (ut ſcriptum eſt) qui fecit quæ futura ſunt. Faciet, faciet, nec deerit ſuo propoſito Deus. Sic non eſt quod jam quæras quibuſnam meritis ſperemus bona futura, præſertim cùm audias apud Prophetam Ezechielem: *Non propter vos, ſed propter me ego faciam, dicit Dominus*. Sufficit ad meritum ſcire, quòd non ſufficiant merita. Sed ſicut ad meritum ſatis eſt, de meritis non præſumere; ſic carere meritis, ſatis ad judicium eſt. Porrò conſtat infantium renatorum neminem carere meritis, ſed Chriſti habere merita. Quibus ſe tamen indignos reddunt, ſi ſua jungere non nequiverint, ſed neglexerint: quod quidem periculum jam adultæ ætati eſt. Cùm enim conſummatio fieri debeat de nobis, (f) ſive etiam in nobis, non autem à nobis; creatio verò facta ſit & ſine nobis: ſola quæ nobiſcum quodammodò fit propter conſenſum voluntarium noſtrum, in merita nobis reputabitur reformatio. Ipſa ſunt jejunia noſtra, vigiliæ, continentia, operaquè miſericordiæ, cæteraquè virtutum exercitia: per quæ utique conſtat interiorem hominem noſtrum renovare de die in diem. Merita proinde habere cures; (g) habita, data noveris: fructum ſperaveris Dei miſericordiam, & omne periculum evaſiſti paupertatis, ingratitudinis, præſumptionis. Pernicioſa paupertas eſt penuria meritorum: præſumptio autem ſpiritûs ſunt fallaces divitiæ. Et ideo divitias & paupertatem ne dederis mihi Domine, ait Sapiens. Felix Eccleſia, cui nec merita ſine præſumptione, nec præſumptio abſque meritis deeſt. Habet unde præſumat, ſed non merita. Habet merita, ſed ad promerendum, non ad præſumendum. Ipſum non præſumere, nonne promereri eſt? Ergo eò præſumit ſecuriùs, quò non præſumit: & non eſt quòd confundatur in verbo gloriæ, cui multa eſt materies gloriandi. Miſericordiæ Domini multæ, & veritas ejus manens in æternum. Vis adhuc precioſiores divitias (h) & ſuperexcellentem gloriam invenire? Habes charitatem in paſſione Chriſti. *Majorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam*

x Ibidem num. 5. y Ser. 2. in die Pent. num. 3. z Ibidem numer. 4. a Ibidem num. 5.

b Ser. in fer. 4. hebd. ſan. num. 10. c Ser. 3. in Annunc. B. M. num. 8. d Ser. 11. in Cant. num. 4. e Ser. 68. in Cant. num. 6. f Tract. de grat. & lib. arb. cap. 14. num. 49. g Ser. 68. in Cant. num. 6. h Ser. 4. in vig. Nat. Dom. num. 7.

Digitized by Google

ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Hæ divitiæ ſalutis & gloriæ eſt Sanguis precioſus quo redempti ſumus, & Crux Dominica, in qua cum Apoſtolo gloriamur: *Mihi*, inquit, *abſit gloriari, niſi in cruce Domini mei Jeſu Chriſti*, Et dicebat: *Nihil arbitratus ſum me ſcire inter vos, niſi Chriſtum Jeſum, & hunc crucifixum*. Ipſa eſt læva Chriſtus Jeſus, & hic crucifixus: nam dextera quidem Chriſtus Jeſus, & hic glorioſus. Gaudete, [i] quia jam percepiſtis dona ſiniſtræ: gaudete, quia expectatis præmia dexteræ. *Læva* (inquit ſponſa) *ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. Læva quidem levat, dextera ſuſcipit. Læva medetur & juſtificat: dextera amplectitur & beatificat. In læva ejus merita, in dextera verò præmia continentur. Hæc præmia nobis concedat ipſe Chriſtus, (k) qui ſine fine vivit & regnat Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT III.

De quadruplici utilitate Scientiæ paſſionis Dominicæ.

Illuminate vobis lumen ſcientiæ. *Oſeæ* 10.

1. *Scientia ſeu meditatio paſſionis Dominicæ propipinat nobis ſalutarem potum amaritudinis in lachrymis. Meditatio ruminat vulnera Chriſti: oratio fundit lachrymas. Excitamur ad plangendum ſuper mortem Redemptoris noſtri. Oſtenditur quibuſnam modis expugnetur duritia cordis, ut moveatur ad lachrymas. Proponitur nobis copioſa materia lugendi Chriſtum paſſum.* 2. *Meditatio paſſionis Dominicæ ſuavem nobis confert unctionem conſolationis: & reddit nos exultantes & præſumentes de venia. Conſolationis & lætitiæ internæ teſtes ſunt ſuſpiria & lachrymæ. Commendatur donum lachrymarum, ad quas movet Spiritus Sanctus. Conſolatio interna nihil aliud eſt, quàm procedens de ſpe veniæ gratia devotionis, & ſuaviſſima delectatio boni. quibus interim Dominus refrigerat animam afflictam. Commendatur nobis meditatio paſſionis Dominicæ, ob plurimas utilitates quæ ex illa proveniunt.* 3. *Meditatio paſſionis Dominicæ erigit nos in adverſis, & reprimit in proſperis. Duo ubera ſponſæ, inter quæ dicit commoraturũ dilectũ ſuum, deſignant & proſperitatem adverſitatẽ. Memoria paſſionis Dominicæ eſt optimum in proſperis & adverſis præſidium. Oſtenditur quàm difficilè ſit ſervare innocentiam in rebus proſperis: & quòd plures magis rectè ſapiunt in adverſis, quàm in proſperis. Traditur regula ſervandi æqualitatẽ animi in proſperitate & adverſitate.* 4 *Meditatio paſſionis Dominicæ tutũ nobis inter læta triſtiaquè vitæ præſentis præbet curſum. Oſtenditur quàm utilis ſit viciſſitudo proſperitatis & adverſitatis: & quid ſignificet conjunctio Proceſſionis & Paſſionis, quæ fiunt in Dominica Palmarum. Exhortamur ad meditationem paſſionis Dominicæ, qua dulcoratur omnis amaritudo & adverſitas.*

§. I.

HÆc eſt mea (a) ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Siquidem Dominus meus Ieſus [b] poſt cætera ineſtimabilis ſuæ erga me beneficia pietatis, etiam dextrum ſibi propter me paſſus eſt latus fodi: quòd videlicet non niſi in dextera mihi propinare vellet. Foderunt manus ejus & pedes, (c) latuſquè lanceâ foraverunt: & per has rimas licet mihi ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo. Sanè duro ad verba, [d] duriore ad verbera, duriſſimo ad crucis horrenda: quia in omnibus his ſicut agnus coram tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum. Hæc meditari [e] dixi ſapientiam. Ex his mihi fit interdum *potus* ſalutaris amaritudinis: ex his rursùm ſuavis mihi fit *unctio* conſolationis. *Botrus Cypri* (f,) *dilectus meus mihi in vineis Engaddi*. Si dilectus in myrrha, multò magis in botri ſuavitate. Ergo Dominus meus Ieſus myrrha mihi in morte, botrus in reſurrectione, ſeipſum mihi ſaluberrimum temperavit in potum, in lachrymis in menſura. Quoties in contemplatione Dominicæ paſſionis ſuſpendimur, (g) toties ex recordatione tantæ admirationis in oratione compungimur. Meditatio ruminat livores vulnerum, fixuras clavorum, lanceã & acetum, perſecutorum ſævitiam, mortem turpiſſimam, Corporis crucifixi ſepulturam. Oratio fundit ſuſpiria, piæ devotionis ſtillat aromata, tota reſoluitur in lamenta. Sit tibi quoque Ieſus in corde, (h) & nunquam imago Crucifixi ab animo tuo recedat. Sic de omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini Dei tui colliga quaſi faſciculum, ut amarum poculum lachrymarum tibi conficias. Si membrum Chriſti es (i) compatere Capiti tuo. Si frater Chriſti es, commorere fratri tuo. Plange, dole cum gemitu & lachrymis ſuper mortem precioſam Unigeniti Dei Patris. Alioquin ſi non doles, ſi non plangis, ſi non compateris: deliras, degeneras, belluam ſapis, lethargum pateris, hominem diffiteris. Cæterùm ut ampliùs movearis, imò ut magis incaleſcas in amorẽ tui Redemptoris, conſidera quæ ſequuntur. Flevit & contriſtatus eſt propter me gaudium meum, (K) imò gaudium Angelorum Dominus Ieſus: *qui* (ut ait Apoſtolus) *in diebus carnis ſuæ vota & ſupplicationes ad eum, qui poſſit illum ſaluum facere à morte, cum clamare valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia*. Audis cor non carneum, ſed lapideum, illum magnum Ieſum & optimum in diebus carnis ſuæ, quam pro me redimendo aſſumpſerat, lachrymis immaduiſſe, & adhuc aridum permanes? O cor durum audis commoveri pro me ad lachrymas illum, qui in æternum ſtat & non commovebitur: nec adhuc tu ad lachrymas commoveris? Addam & ignem charitatis & paſſionis Sanguinem, ſi fortè caleſias, ſi emolliaris, ut dulciſſimo Ieſu pro lachrymis ſuis & Sanguinis effuſione

i *Ibidem num.* 1. k *Ser.* 45. *in ultim. Cana num.* 115.

a *Ser.* 43. *in Cant. num.* 4. b *Ser.* 7. *ſuper Pſal.* 90. *num.* 15. c *Ser.* 61. *in Cant num.* 4. d *Ser.* 2. *in die Pent. num.* 7. e *Ser.* 43. *in Cant. num.* 4. f *Ser.* 44. *in Cant. num.* 1. g *Ser. in fer.* 2. *Paſchæ num* 2. *tom.* 6, *pag.* 717. h *Formul. bon. vit. num.* 2. & 3. i *Ser. de excellen. Sacram. num.* 6. k *Tract. de vita myſt. cap.* 33. *num.* 137.

Digitized by Google

ſione ſolas ſaltem lachrymas rependas. Adhuc addam & malleum gravem, & cuneos ferreos incutiam tibi, ut ſcindaris. Nam ſi tu cor ſicut terra ſine aqua exaruiſſes, utique vel leviter poſſis emolliri ſolis perfuſum lachrymis lachrymantis Ieſu. Si autem à facie frigoris iniquitatum induratum es in rigorem lapidis, addo inſtrumenta fortia, malleum Crucis, & cuneos clavorum ferreorum, ut illis tibi incuſſis ſcindaris, & fontem lachrymarum ſalubrem effundas. Quod ſi nec adhuc commoveris ô cor durum & impœnitens, (l) durius es ſilice, qui in deſerto à Moyſe bis percuſſus virgâ emiſit aquas largiſſimas: præſertim cùm malleus Crucis Domini validior ſit ad feriendum, quàm virga Moyſi: & tres clavi ferrei tibi incuſſi efficaciores eſſe debeant ad aquam lachrymarum eliciendam, quàm percuſſio virgæ Moyſi geminata. Si verò & adhuc permanes inconcuſſum, eò quòd in adamantis duritiam ſis converſum, qui ſolo hædi ſanguine poteſt molliri: affero tibi hædi pariter & Agni incontaminati, optimi Ieſu Sanguinem copioſum, calore incomparabilis charitatis ferventem, qui ſua fortitudine illum adamantinum parietem inimicitiarum poſitum inter Deum & hominem, omninò comminuit & diſſoluit. Hujus ergo hædi & Agni copioſo Sanguine (m) ô cor adamantinũ inungere & immerge te: jace in illo ut caleſias, & calefactũ molliaris, emollitũ verò fontem lachrymarum effundas. Denique ut validiùs compungamur, (n) ut ampliùs moveamur, & curramus per ſingula: revolvamus ſingula contexendo reſticulum, connexendo funiculum, connectendo faſciculum de omnibus & ſingulis, quæ facta referuntur de humili Dei Filio, & ſummo Patris Unigenito, de Redemptore piiſſimo, & amantiſſimo fratre noſtro. Occurrat itaque ſpiritualiter & ingerat ſeipſum cordibus noſtris Dominus Chriſtus, proditus & venditus à diſcipulo Iuda Iſcariote, à Judæis tanquam vile mancipium precio ſatis exiguo comparatus, captus, tractus & ligatus tanquam homo ſine adiutorio: ſciſſo etiam verberibus dorſo, vellicatis genis, facie ſputis illita, puncto vepribus Capite, ſaucio latere, terebratis palmis, pedibusquè confoſſis: qui tanquam jugulatori ſuo alludens, ſeipſum non reluctans expoſuit, & nudum Corpus quaſi incudem malleatorum ictibus patienter explicuit: dum pro nobis per hujus vitæ pelagus ad patriam de exilio transferendis, rapacibus piratis naulum propriæ mortis exoluit.

§. II.

Hæc meditari (o) dixi ſapientiam. Ex his mihi interdùm *potus ſalutaris amaritudinis*, ex his rurſum ſuavis *unctio conſolationis eſt*. An non ſæpenumerò ſic ſentimus, (p) & ſic experimur orantes, nos qui noſtris quotidie adhuc exceſſibus tentamur præſentibus, mordemur præteritis? A quanta me amaritudine frequenter liberaſti adveniens Jeſu bone? Quoties poſt anxios fletus, poſt inenarrabiles gemitus & ſingultus, ſauciam conſcientiam meam unxiſti unctione miſericordiæ tuæ, & oleo lætitiæ perfudiſti? Quoties me oratio, quem penè deſperantem ſuſcepit, reddidit exultantem & præſumentem de venia? Sed ô Domine Jeſu, [q] quomodò comperiemus quando hæc facis, & quod ſignum adventus tui? Numquid hujus conſolationis & lætitiæ teſtes & nuncii ſunt ſuſpiria & lachrymæ? Si ita eſt: nova eſt Antiphraſis iſta, & ſignificatio inuſitata. Quæ enim conventio conſolationis ad ſuſpiria, lætitiæ ad lachrymas? ſi tamen iſtæ dicendæ ſunt lachrymæ, & non potiùs roris interioris deſuper infuſi ſuperfluens abundantia, & ad interioris ablutionis indicium exterioris hominis purgamentum: ut ſicut in Baptiſmo puerorum per exteriorem ablutionem ſignificatur & figuratur interior animæ ablutio; ita hîc è contra exteriorem ablutionem interior præcedat purgatio. O felices lachrymæ, per quas maculæ interiores purgantur, per quas peccatorum incendia extinguuntur! Beati qui ſic lugetis: quia ridebitis. In his lachrymis agnoſce ô anima Sponſum tuum Jeſum, amplectere deſideratum. Nunc torrente te voluptatis inebria, ſuge ab ubere conſolationis ejus lac & mel. Hæc ſunt miranda munuſcula & ſolatia, quæ dedit tibi Sponſus tuus Jeſus crucifixus: gemitus ſcilicet & lachrymæ. Adducit tibi potum in his lachrymis in menſura. Hæ lachrymæ ſint tibi panes die ac nocte: panes utique confirmantes cor hominis, & dulciores ſuper mel & fauum. O Domine Jeſu, ſi adeo ſunt dulces iſtæ lachrymæ, quæ ex memoria ex deſiderio tui excitantur: quàm dulce erit gaudium quod ex manifeſta tui viſione capietur? Si adeo dulce eſt flere pro te, quàm dulce erit gaudere de te? Sed quid hujuſmodi ſecreta colloquia proferimus in publicum? Cur ineffabiles & inenarrabiles affectus verbis communibus conamur exprimere? Inexperti talia non intelligunt, niſi ea expreſſiùs legant in libro experientiæ, quos ipſa doceat unctio. Aliter autem litera exterior non prodeſt quidquam legenti. Modicùm ſapida eſt lectio exterioris literæ, niſi gloſſam & interiorem ſenſum ſumat ex corde. *Beati qui lugent*, (r) *quoniam ipſi conſolabuntur*. Quid aliud eſt hæc conſolatio, quàm procedens de ſpe veniæ gratia devotionis, & ſuaviſſima delectatio boni, & guſtus ſapientiæ licet exiguus, quibus interim benignus Dominus afflictam refrigerat animam? Sed guſtus ille nihil aliud eſt quàm irritamentum deſiderii, & incentiuum amoris, ſicut ſcriptum eſt: *Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient*. Itaque tu ſi peccata luxiſti, (s) bibiſti amaritudinem: ſi autem jam reſpiraſti in ſpem veniæ vita ſanctiori, mutata eſt tibi myrrhæ amaritudo in vinum quod lætificat cor hominis. Et fortaſſis hoc illud ſignificaverit quod Salvatori oblatum eſt in cruce vinum myrrhatum, & ideo noluit bibere, quoniam iſtud ſitiebat. Tu ergo poſt myrrhæ (ut dixi) amaritudines, vinum jucunditatis experiens, haud temerè & ipſe dicere poteris: *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi*. Præmiſſum erat (t) in proximiore verſiculo: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi*, ſci-

l *Ibidem num.* 138. m *Ibidem num.* 139. n *Ser.* 2. *in Cæna Dom. num.* 7. o *Ser.* 43. *in Cant. n.* 4. p *Ser.* 32. *in Cant. num.* 3.

q *Tract. de modo oran. c.* 5. *tom.* 5. *pag.* 477. r *Ser.* 1. *de omn. Sanct. num.* 10. s *Ser.* 44. *in Cant. num.* 1. t *Ser.* 2. *in Cæna Domini num.* 8.

ſcilicet Chriſtus ſecundùm Carnem: Botrus verò Cypri, Chriſtus eſt ſecundùm Deitatem. Faſciculus myrrhæ, Chriſtus in paſſione: Botrus Cypri, Chriſtus in reſurrectione. Faſciculus myrrhæ, multitudo afflictionum: Botrus Cypri, abundantia gaudiorum: illinc amaricans, iſthinc inebrians. Proinde (u) ſit interim meditatio noſtra Chriſtus, & hic crucifixus. Nil enim in hac vita dulcius ſentitur, (x) nihil avidius ſumitur, nil ita mentem ab amore mundi ſeparat, nil ſic animam contra tentationes roborat, nil hominem ita excitat & adjuvat ad omnem laborem, quàm contemplatio paſſionis Dominicæ. Inde holocauſta orationum (y) tanquam ex adipe vituli ſaginati impinguantur. Aſtat oranti Hominis Dei ſacra imago morientis in cruce, vel ſtringat neceſſe eſt animum in amorem virtutum, vel carnis exturbet vitia, fuget illecebras, deſideria ſedet. Qui ſimiliter afficiuntur, (z) ecce hi ſciunt quòd verè medicus ſit Dominus Jeſus crucifixus, *qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum*. Qui experti non ſunt, credant inde eidem ipſi dicenti: *Spiritus Domini unxit me, ad evangelizandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde*. Si adhuc dubitant, accedant certè & probent, & ſic in ſemetipſis diſcant quid ſit, *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*. Et quia verè nihil eſt, (a) quod ita ab omnium vitiorum impulſu & cogitatione cogitationem noſtram purificet, & in puritate conſervet, ſicut jugis memoria Crucis & Paſſionis Domini Jeſu. Proinde colligamus nobis (b) de omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini Jeſu talem memoriam, talem delectationem, ut ſtigmata Crucifixi noſtri in memoria jugiter retinentes, ita in ipſo qui ſolus eſt dulcis delectemur, ut omnes per ipſum præſentis vitæ amaritudines ſuperemus, mundemur ab omni delicto, & in bonis operibus jugiter per humilitatis cuſtodiam conſervemur.

§. III.

Hæc eſt mea [c] ſublimior interim philophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Fremit mundus, (d) premit corpus, diabolus inſidiatur, non cado: fundatus enim ſum ſupra firmam petram. Peccavi peccatum grande, turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur: quoniam vulnerum Dñi Jeſu recordabor. Hæc meditari (e) dixi ſapientiam. Hæc me erigunt *in adverſis*, & *in proſperis* reprimunt. Quod & ſponſa (f) in Cantico amoris oſtendit, dicens: *Faſciculus myrrha dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*. Quid eſt faſciculus myrrhæ? *Myrrha* amara amaritudinem paſſionis ſignificat: *Faſciculus* verò coadunationem multarum paſſionum oſtendit. Fit ergo Sponſus ſponſæ ſuæ faſciculus myrrhæ, quando ipſum multiplicibus affectum injuriis ad mentem reducit. Quæ ſunt autem ubera ſponſæ, inquis, inter quæ illum commoraturum affirmat? *Duo ubera* ſponſæ *proſperitas* & *adverſitas* ſunt. His tanquam uberibus nutritur, dum adverſitate fovetur, ne in proſperis elevetur. Ponit autem dilectum ſuum inter hæc ubera, dum illius & in adverſis & in proſperis recordatur. Quia verò Sponſa inter adverſa & proſpera verſans, (g) novit utrobique pericula non deeſſe: medium hujuſmodi uberum ſuorum vult hebere dilectum, cujus adverſùs utraq; continua protectione munitã nec læta extollant, nec triſtitia deiiciant. Tu quoque ſi ſapis, imitaberis Sponſæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum faſciculum de principali tui pectoris nec ad horam patieris avelli, amara illa omnia quæ pro te pertulit, ſemper in memoria retinens, & aſſidua meditatione revolvens, quo poſſis dicere & tu: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*. Licèt quidem multos frangat adverſitas, [h] tamen multò plures extollit proſperitas, ſicut ſcriptum eſt: *Cadent à latere tuo mille*, ſiniſtro licet, per quod deſignatur *adverſitas*: *& decem millia*, id eſt, multò plures: *à dextris tuis*, in quibus *proſperitas* deſignatur. Denique diligenter attende (i) quàm rarus ſemper extiterit, qui non vel modicè in *proſperitate* animum relaxaverit à ſui cuſtodia & diſciplina. Quandonam hoc incautis non fuit ad diſciplinam, quod ignis ad ceram, quod Solis radius ad nivem vel glaciem? Sapiens David, ſapiens Salamon fuit: ſed blandientibus nimis ſecundis rebus alter ex parte, alter ex toto deſipuit. Magnus qui incidens in adverſa, non excidit vel parùm à ſapientia. Nec minor, cui præſens fælicitas ſi arriſit, non irriſit. Quanquam faciliùs inveneris, qui ſapientiam retinuerunt contrariâ ſibi fortunâ, quàm qui proſperâ non perdiderunt. Proinde [k] ſequere Chriſtum aſcendentem Crucem, exaltatum à terra: ut non ſolùm ſuper te, ſed ſuper omnem quoque mundum mentis faſtigio colloceris, univerſa quæ in terris ſunt, deorſùm aſpiciens & deſpiciens, ſicut ſcriptum eſt: *Cernent terram de longè*. Nulla te mundi oblectamenta inclinent, nullæ adverſitates deiiciant. Abſit tibi gloriari niſi in cruce Domini Dei tui Jeſu Chriſti, per quem tibi mundus crucifixus eſt: ut quæ mundus appetit, crucem reputes: & tu crucifixus mundo, illis quæ mundus crucem reputat, toto inhæreas amore. Solus enim amor Chriſti, [l] qui ridentis & irridentis fortunæ impuræ blanditias ſpernit & conſpuit, ſapore dulciori delectatur: cujus reſpectu omnis dulcedo amara eſt, omnis jucunditas mæror eſt, omne pulchrum fædum eſt, omne ſuave moleſtum eſt. Cæterùm in die virtutis tuæ noli eſſe ſecurus, [m] ſed clama ad Deum cum Propheta, & dic: *Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me*. Porrò in tempore tentationis ſeu adverſitatis conſolare, & dic cum ſponſa. *Trahe me poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus*. Sic te non deſeret ſpes in tempore malo, nec in bono providentia deerit, eriſquè inter adverſa & proſpera mutabilium temporum tenens quandam æternitatis imaginem, utique hanc inviolabilem & inconcuſſam cõſtantis animi æqualitatem, benedicens Dominum in omni tempore: proindequè vendicans tibi etiam in hujus nutabundi ſæculi dubiis eventibus

u *Ser. 1. de verb. Eſai num. 2.* x *Tract. de cognit. hum. condit. cap. 7. num. 20.* y *Ser. 20. in Cant. n. 7.* z *Ser. 32. in Cant. num. 3.* a *Tract. de vite myſt. cap. 44. n. 171.* b *Ibidem n. 172.* c *Ser. 43 in Cant. n. 4* d *Ser. 61. in Cant n. 3.* e *Ser. 43. in Cant. n. 4.* f *Tract. de vite myſt. cap. 4. n. 17.*

g *Ser. 43. in Cant. n. 2.* h *Ser. 2. in Dom. Palm. n. 2.* i *lib. 2. de conſiderat. ad Eugen. PP. cap. 12.* K *Ser. 4. de Aſcen. Dom. n. 13.* l *lib. 3. de amore Dei cap. 1. n. 5.* m *Ser. 21. in Cant. num. 7.*

bus certiſquè defectibus perennis quodammodò incommutabilitatis ſtatum, dum te cœperis renovare & reformare in inſigne illud antiquum ſimilitudinis æterni Dei, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Quippe ſicut ipſe eſt, ita & tu eris in hoc mundo, nec in adverſis timidus, nec in proſperis diſſolutus. In hoc, inquam, nobilis creatura facta ad imaginem & ſimilitudinem ejus qui ſe fecit, antiqui honoris dignitatem receptare jam jamquè & recuperare ſe indicat, cùm ſibi indignum ducit huic labenti ſæculo conformari: magis ſatagens (juxta Pauli doctrinam) *in novitate ſui ſenſus* in eam ſimilitudinem in qua ſe conditam novit, ac per hoc etiam cogens (ut dignum eſt) ſæculum iſtud quod propter ſe factum fuit, verſa vice mirum in modum conformari ſibi: dum omnia ei cooperari in bonum incipiunt, tanquam in propria & naturali forma, abjecta degeneri ſpecie recognoſcentia Dominum ſuum, cui ad ſerviendum creata fuêre. Sit tibi ergo Jeſus ſemper in corde, [n] & nunquam Imago Crucifixi ab animo tuo recedat. Nulla enim nocebit adverſitas, (o) ſi nulla dominetur iniquitas. Qui perfectè huic iraſcitur, cæteris non movetur, magis & amplectitur ea. Non interroges ô homo ea quæ pateris, [p] ſed quæ paſſus eſt Chriſtus. Ipſe enim (q) ad Judæorum blaſphemias humilis, ad vulnera patiens fuit, cùm intùs linguis, clavis exteriùs pungeretur.

§. IV.

Hæc meditari (r) dixi ſapientiam. Hæc inter læta triſtitiaquè vitæ præſentis viâ regiâ incedenti tutum præbent utrobique ducatum, hinc inde mala imminentia propulſando. Si triſtia ſemper acciderent, (s) quis ſuſtineret? Si ſemper proſpera, quis non contemneret? Sed rerum tanta gubernatrix Sapientia, horum perneceſſaria viciſſitudine eo moderamine Electis ſuis curſum vitæ temporalis alternat, ut nec adverſa frangant, nec læta diſſolvant: cùm potius & iſta ex illis gratiora, & illa ex his tolerabiliora reddantur. Hinc eſt [t] quòd opportunè Proceſſioni Paſſio conjuncta eſt, ut diſcamus in nulla lætitia hujus ſæculi habere fiduciam: ſcientes quoniam extrema gaudii luctus occupat. Propterea non ſimus ſtulti, ut occidat nos proſperitas noſtra, ſed in die bonorum non immemores ſimus malorum: & è converſo. Iſtis enim mixtum eſt præſens ſæculum, non ſæcularibus tantùm, ſed etiam ſpiritualibus Viris. Nam ſecularibus viris aliquando quæ placent, quandoquè quæ diſplicent videmus accidere: & ipſis nihilominùs ſpiritualibus Viris non ſemper triſtia, non ſemper læta ſuccedunt, ſed *veſpere & mane dies unus*. Et illud: *Viſitas eum diluculò, & ſubitò probas illum*. Et ſicut amatores hujus mundi [u] multa patiuntur adverſa: ſic nec ipſis ſervis Dei omnia in hoc mundo optata ſuccedunt. In die ergo malorum memores ſunt bonorum, ne puſillanimes fiant & impatientes, ſicut is de quo legimus in Pſalmo: *Confitebitur tibi cùm benefeceris ei*. In die quoque bonorum non immemores ſunt malorum, ne extollantur, & dicant in abundantia ſua: Non movebimur in æternum. Sicut enim ſæcularium rerum proſperitas occidit ſtultum ſæcularem, ſic poteſt & abundantia ſpiritualis proſperitatis occidere indoctum ſpiritualem virum, atquè ideo non ſpiritualem. Spiritualis quippe dijudicat omnia. Unde audiamus hominem, [x] quem ſecundùm cor ſuum invenerat Deus. *Paratum*, inquit, *cor meum Deus, paratum cor meum*. Paratum ad adverſa, paratum ad proſpera: paratum ad humilia, paratum ad ſublimia, paratum ad univerſa, quæcunque præceperis. Vis paſtorem ovium facere? Vis conſtituere regem populorum? Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Quis ſicut David fidelis ingrediens, (y) & egrediens, & pergens ad imperium Regis? Denique *paratum*, inquit, *cor meum, paratum cor meum*: non ſemel tantùm, ſed & ſecundò, & vacare tibi, & proximis miniſtrare. Hæc planè eſt via regia, (z) quæ nec ad dexteram declinat, nec ad ſiniſtram. Sit ergo (a) meditatio noſtra Chriſtus et hic Crucifixus. Hæc eſt enim, (b) quæ in proſperis adverſa præſentit, in adverſis quaſi non ſentit: quorum alterum fortitudinis, alterum prudentiæ eſt. Exiit quandoquè Chriſtus, (c) & abſcondit ſe à Judæis: nec volebat jam ambulare palàm in Judæa, quia quærebant eum interficere. Sciens autem quòd venerit hora ejus, tanquam poteſtatem habens, ſpontaneus ipſe ſe obtulit paſſioni. Decebat nempè Pontificem noſtrum tentari per omnia pro ſimilitudine abſque peccato, ùt tanquam verus Homo & proſpera hominum & adverſa opportunè vitaret, opportunè ſuſciperet, & utrarumque rerum in ſeipſo nobis ſalutare præberet exemplum. Sicut enim *temperantia* eſt, præconia populi & ſæculi hujus proſpera declinare: ſic interdum *juſtitia* eſt, certâ quidem diſpenſatione admittere ea. Perſecutio quoque & temporalis omnis adverſitas pro loco & tempore prudenter aliquando fugienda erit: cùm autem neceſſe fuerit, viriliter toleranda eſt. Unde Propheta in Pſalmo ait: (d) *Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in Domino*. Non eſt fortitudinis ire ad inobedientiam, ſed ab obedientia non abduci. Si tribulatio intonat, ſi perſecutio reſultat, ſi peccatores tibi laqueum ponunt, ſi maligni tuum iter impediunt: tu obedientiæ viam non deſeras, ſed dic: *Paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua*. Item (e) dic cùm eodem Propheta: *Ego in flagella paratus ſum*. Sit damnum, ſit convitium, ſit læſio corporalis, *paratus ſum, & non ſum turbatus*: quoniam dolor meus in conſpectu meo ſemper. Manũ tuam (f) miſiſti ad fortia? agendum eſt inſtanter, & conſtanter obediendum: nec inter verborum ſeu verberum aſperitatem tam regalis eſt ſemita relinquenda, ſed tenaciori eſt retinenda fervore. Nihil proficiet inimicus in eo, (g) quem crux Chriſti delectat, ſi carnalem ſuggeſſerit delectationem: & filius iniquitatis non apponet nocere ei, ſi ad exaſperandum animum ejus quamlibet immittere tentaverit amaritudinem. Grata igno-

n *Formula honeſt. vit. num. 2.* o *Ser. 13. ſuper Pſal. 90. num. 5.* p *Ser. 1. in Epiph. num. 2.* q *Ser. 1. de Reſurrect. Dom. num. 3.* r *Ser. 43. in Cant. num. 4.* s *Epiſt. 136.* t *Ser. 2. in Dom. Palm. num. 1.* u *Ibidem num. 2.*

x *Ser. 2. in Quadrag. num. 5.* y *Ser. 3. in Aſſumpt. B. M. num. 3.* z *Ser. 79. diver.* a *Ser. 1. de verb. Eſai. num. 2.* b *Lib. 1. de Conſiderat. cap. 7. num. 8.* c *Ser. 3. in Dom. Palm. n. 1.* d *Ser. 41. diverſ. num. 8.* e *Ser. 13. ſuper Pſal. 90. num. 5.* f *Ser. 41. diver. num. 8.* g *Ser. 1. de S. Andr. num. 3.*

Digitized by Google

ignominia crucis ei, [h] qui Crucifixo ingratus non eſt. Chriſtus Dominus [i] pro peccatis noſtris crucifixus eſt, & crucem amaram ſuis amatoribus dulcoravit. Proinde quid tam amarum, [k] quod in recordatione Dominicæ paſſionis non poſſit dulceſcere? Quia verò [l] ſponſa dicit: *Faſciculus myrrha dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*: hoc eſt: Sufficit mihi, nolo jam ſcire niſi Jeſum, & hunc crucifixum. Hunc quoque & vos dilectiſſimi [m] tam dilectum faſciculum colligite vobis, hunc medullis inſerite cordis, hoc munite aditum pectoris, ut et vobis inter ubera commoretur. Habete illum ſemper non retrò in humeris, ſed ante præ oculis: ne portantes & non odorantes, & onus premat, & odor non erigat. Mementote, quia accepit eum Simeon in ulnis ſuis: Maria geſtavit in utero, fovit in gremio: Sponſa ſibi inter ubera collocavit. Et ne quid prætermittam, factum eſt verbum in manu Zachariæ Prophetæ, necnon & quorundam aliorum. Arbitror & Joſeph virum Mariæ ſuper genua frequenter illi arriſſe. Hi omnes ante ſe eum habuerunt, & nullus retrò. Exemplo ergo ſint vobis, ut & vos ſimiliter faciatis. Si enim ante oculos habueritis quem portatis, pro certo videntes anguſtias Domini Jeſu crucifixi, leviùs veſtras portabitis, ipſo auxiliante Eccleſiæ Sponſo, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Amen.

CAPUT IV.

De triplici fructu Scientiæ paſſionis Dominicæ.

Oramus & poſtulamus, ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes: in omni verbo fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei. *Paul. ad Coloſ.* 1.

1. *Scientia ſeu meditatio paſſionis Dominicæ conciliat nobis Judicem mundi. Oſtenditur quàm efficax ſit conſideratio vulnerum Chriſti quo ad ſpem Chriſtianorum. Fructus paſſionis Dominicæ eſt reconciliatio hominis cum Deo, remiſſio peccatorum & juſtificatio, redemptio & liberatio de vinculis diaboli. Ingens conſolatio provenit Chriſtianis ex conſideratione bonitatis Redemptoris noſtri. Reconciliatio cum Deo facilis eſt nunc, ſed poſtea difficilis erit. Ex magnitudine benignitatis Divinæ colligenda eſt ſeveritas juſtitiæ in die judicii.* 2. *Scientia paſſionis Dominicæ repræſentat nobis Deum Hominem non ſolùm placabilem, ſed & imitabilem, ut geſtis ejus conformetur vita Chriſtiana, ſequendo veſtigia ejus. Sequi veſtigia Chriſti, eſt imitari ejus humilitatem. Excitamur ad meditationem paſſionis Dominicæ, ob plurimas rationes quæ afferuntur. Proponitur nobis ad imitandum vita Chriſti, quæ eſt ſpeculum ſanctitatis, & exemplar omnium virtutum.* 3. *Scientia ſeu meditatio paſſionis Dominicæ delectabiliter afficit, & mirabiliter delectat mentem humanam. Oſtenditur quantùm expediat pietati Chriſtianæ recolere beneficia paſſionis Dominicæ. Deliciæ ſpirituales, quas experiuntur meditantes paſſionem Dominicam, magis afficiunt quàm corporales. Aliis non ſunt nota niſi expertis: quibus tamen valdè timendum eſt, ne gratiam contemplationis relinquentes, convertantur ad carnales delicias contrarias ſpiritualibus.*

§. I.

Hæc eſt mea [a] ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Foderunt (b) & perfoderunt non ſolùm manus ejus & pedes, latus quoque & Sanctiſſimi Cordis intima furoris lanceâ perforaverunt. Hæc meditari (c) dixi ſapientiam. Hæc mihi conciliant mundi Judicem, dum tremendum poteſtatibus mitem humilemquè figurant. Cogitabat cogitationes pacis, (d) & ego neſciebam. Quis enim cognovit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius ejus fuit? At clavis reſerans, clavus penetrans factus eſt mihi, ut videam Voluntatem Domini. Quidni videam per foramen? Clamat clavus, clamat vulnus, quòd verè Deus ſit in Chriſto mundum reconcilians ſibi. Nemo quidem hominum novit, (e) nec noſcere ad plenum poteſt quid boni ad gratiam, quid congruentiæ ad ſapientiam, quid decoris ad gloriam, quid commodi ad ſalutem: penes ſeipſam contineat hujus venerandi myſterii inſcrutabilis altitudo, quam Propheta Habacuc conſiderans expavit, non penetravit: & Præcurſor Domini indignum ſe judicavit qui penetraret. Cæterùm (f) ſi non licet perſcrutari Divinæ ſacramentum Voluntatis, licet tamen ſentire effectum operis, fructum utilitatis percipere. Et quod licet ſcire, non licet tacere: quia *gloria Regum eſt celare verbum, & gloria Dei inveſtigare ſermonem*. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus. Ubi reconciliatio eſt, ibi remiſſio peccatorum. Nam ſi dicente Scriptura: *Peccata noſtra ſeparant inter nos & Deum*: manente peccato non eſt reconciliatio. In quo ergo remiſſio peccatorum? *Hic eſt calix* (inquit Dominus) *novi teſtamenti in meo ſanguine, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum*. Itaque ubi reconciliatio, ibi remiſſio peccatorum. Et quid ipſa niſi juſtificatio? Sive igitur reconciliatio, ſive remiſſio peccatorum, ſive juſtificatio ſit, ſive etiam redemptio, vel liberatio de vinculis diaboli à quo captivi tenebamur ad ipſius voluntatem: intercedente morte Unigeniti obtinemus, juſtificati gratis in Sanguine ipſius: *in quo* (ſicut Apoſtolus dicit) *habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus*. Judæus proprias exercitet vires; (g) mihi probare licet quàm ſit Voluntas Domini bona & beneplacens & perfecta. Ex ea ſanè operis & temporis damna mihi reſarcio. Ille pacto conventionis, ego placito Voluntatis initio credo, & non ad inſipientiam mihi. Nam vita in Voluntate ejus. Illa mihi reconciliat Deum Patrem, illa hæreditatem reſtituit. Quantumcunque (h) gravis ſe ingerat memoriæ meæ recordatio ſcelerum meorum, quantumcunque me deterreat præteritæ vitæ meæ horribilis conſideratio, faciant alii quod cenſuerint expedire. Ego ſemper ſentiam in bonitate de dulcedine Domini mei Jeſu

h *Ser. 25. in Cant. num. 8.* i *Ser. de Paſſ. Dom. nu. 1.* k *Tract. de vite myſt. cap. 44. num. 171.* l *Ser. 45. in Cant. num. 3.* m *Ser. 43. in Cant. num. 5.*

a *Ser. 43. in Cant. num. 4.* b *Tract. de vite myſt. cap. 3. nu. 7.* c *Ser. 43. in Cant. num. 4.* d *Ser. 61. in Cant. num. 4.* e *Tract. de error. Abailardi. cap. 8. num. 19.* f *Ibidem. num. 20.* g *Ser. 14. in Cant. num. 4.* h *Epiſt. 385. num. 8.*

Digitized by Google

Jeſu Chriſti crucifixi: ſemper oculi mei ad miſericordiam ejus, ſciens nimirùm & quandoque in me experiens longè efficaciorem ejus dulcedinem ad conſolandum, multoquè promptiorem ejus benignitatem ad indulgendum, quàm meam iniquitatem ad delinquendum. Scio utique, quia non eſt iniquitas ſicut iniquitas mea. Sed è regione, non eſt dolor ſicut dolor ejus. Si ſupra modũ peccavi, non deſpero, quia ſupra modum doluit, in quo reſpiro. Peccavi peccatum grande, [i] turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur: quoniam vulnerum Domini Jeſu crucifixi recordabor. Hæc mihi [k] conciliant mundi Judicem, dum tremendum poteſtatibus mitem humilemquè figurant. Si exaſperatur Deus Pater immanitate ſceleris mei, [l] mitigatur proculdubio in dolore ſatisfactionis Filii ſui. Quia mitis & innocens Agnus in cruce pendens, utpotè qui coram tondente ſe obmutuit, non improperat circumſtantibus & inſanientibus in eum: ſed dulciter ſuggerit tranſeuntibus per viam, & reſpicientibus in eum. Sic enim ſcriptum eſt: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor, ſicut dolor meus*. Ipſe eſt, [m] qui pacificavit in Sanguine ſuo quæ in cælis ſunt, & quæ ſuper terram, Mediator Dei & hominum Homo Chriſtus Jeſus. Securus ergo ſuſcipio Mediatorem Dei Filium, [n] quem agnoſco & meum. Minimè planè jam mihi ſuſpectus erit. Frater enim & caro mea eſt. Puto enim ſpernere me jam non poterit os de oſſibus meis, & caro de carne mea. Benedictus ſit Deus Pater, [o] qui propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos, Filium ſuum dilectum, in quo ei benè complacuit, miſit: per quem reconciliati pacem habemus ad eum, ut idem ſit nobis reconciliationis hujus & Mediator & Obſes. Tempus reconciliationis extunc cæpit, [p] & ſtatum habuit, quouſque patratum eſt myſterium noſtræ redemptionis: quando immolatâ illa ſalutaris Hoſtia Chriſtus nos reconciliavit, de quo verè ſcriptum eſt: *Ecce Sacerdos magnus, qui in diebus ſuis placuit Deo, & inventus eſt juſtus: & in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio: non eſt inventus ſimilis illi*. De quo etiã Apoſtolus ait: *Legationẽ fungimur, pro Chriſto rogamus reconciliamini Deo*. Et verè ab effectu cæpit hoc nomen reconciliationis. O dulciſſima reconciliatio! [q] O ſatisfactio ſuaviſſima! O verè reconciliatio facilis, ſed pertulis! O ſatisfactio parva, ſed non parvipendenda! Etenim quàm facilis modò, tam difficilis erit poſtea. Et ſicut modò nemo eſt qui reconciliari non poſſit, ità poſtpaululùm nemo qui poſſit: quoniam ſicut benignitas apparuit ultra omnem ſpem, ultra omnem æſtimationem: ſimilem expectare poſſumus judicii diſtrictionem. Noli ergo, ô homo, contemnere Dei miſericordiam, ſi non ſentire vis juſtitiam, ſed iram, ſed indignationem, ſed æmulationem, ſed furorem. Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Ut enim ſcires quanta judicii diſtrictio ſuccedit, tanta illa manſuetudo prævenit. Ex magnitudine indulgentiæ, magnitudinem ultionis attende. Immenſus eſt enim Deus & infinitus in juſtitia, ſicut & in miſericordia. Multus ad ignoſcendum, multus ad ulciſcendum: Sed miſericordia quidem priora ſibi vendicat: ut ſi voluerimus, diſtrictio invenire non poſſit in quem ſæviat. Propter hoc enim benignitatem prærogavit, ut per eam reconciliati ſeveritatem videamus ſecuri. Apis habet mellis dulcedinem, (r) habet etiam aculei punctionem. Apis verò illa eſt (*Chriſtus*) quæ florigeram inhabitat patriam Angelorum. Hujus Apis mel & aculeum non ignorat, qui miſericordiam Dei & judicium cum Propheta decantat. Attamen ad nos veniens ſolum mel attulit, & non aculeum, id eſt, miſericordiam & non judicium: ita ut ſuadentibus quandoque Diſcipulis ut civitatem (quæ ſuſcipere eum noluit) præciperet igne conſumi, reſponderit, Filium hominis non veniſſe ut judicaret, ſed ut ſalvaret mundum. Non habebat aculeum Apis noſtra, ſcilicet Chriſtus: quodammodò depoſuerat illum, quando tanta indigna patiens, miſericordiam exhibebat, & non judicium. Sed nolite ſperare in iniquitate, nolite peccare in ſpe. Habet enim Apis noſtra quandoque aſſumere aculeum ſuum, & acriter nimis infigere illum in medullas hominum peccatorum: quoniam Pater non judicat quemquam, ſed Filio dedit omne judicium. Proinde (s) nunc videant eum peccatores in corona miſeriæ, id eſt ſpinea, & compungantur. Videant eum filiæ Sion animæ affectuoſæ in corona miſericordiæ, & imitentur. Videbunt eum impii in corona juſtitiæ, & peribunt. Videbunt eum Sancti in corona gloriæ, & perpetualiter gaudebunt.

§. II.

Hæc eſt mea [t] ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Quoniam nihil ſic valet (u) ad extirpandas voluptatum radices, quàm recordatio vulnerum Domini mei, qui ſtetit ante judicem, qui alapas accepit, qui flagellatus & conſputus eſt: qui coronatus ſpinis; qui colaphis cæſus, qui ſuſpenſus in ligno, cui pendenti inſultatum eſt: qui mortuus in Cruce, qui lanceâ percuſſus, qui ſepultus eſt. Hæc meditari (x) dixi ſapientiam. Hæc mihi conciliant mundi Judicem, dum tremendum poteſtatibus mitem humilemquè figurant: dum non ſolùm placabilem, ſed & imitabilem repræſentant eum qui inacceſſibilis eſt principatibus, terribilis apud reges terræ. Proinde dignum eſt, [y] & mihi multùm expedit compati, commori, conſepeliri: paſſo, mortuo, & ſepulto Jeſu Chriſto. Ad hoc enim facta ſunt hujuſmodi, ut his omnibus configuretur & conformetur vita Chriſtiani. Facit quidem mihi fortitudo, [z] facit ſimilitudo, ſed ſi acceſſerit etiam imitatio. Alioquin etiam exquiretur à me Sanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram: nec immunis ero ab illo tam ſingulari ſcelere Judæorum; quòd videlicet tantæ charitati ingratus fuerim: quòd ſpiritui gratiæ contumeliam fecerim: quòd Sanguinem teſtamenti pollutum duxerim: quòd conculcaverim Filium Dei. Hujuſmodi autem imitatio (a) validiſſimum argumentum mihi eſt, quòd paſſio Salvatoris, & ſimilitudo humanitatis in meam tranſeunt utilitatem.

i *Ser. 61. in Cant. num. 3.* k *Ser. 43. in Cant. num. 4.* l *Epiſt. 385. num. 8.* m *Ser. 1. de omn. ſanct. num. 14.* n *Ser. 2. in Cant. nu. 4.* o *Ser. 5. in Nat. Dom. num. 1.* p *Tract. de 3. p. ecip. myſt. cap. 4. nu. 8.* q *Ser. 1. in Epiph. Dom. nu. 5.*

r *Ser. 2. de Advent. Dom. num. 3.* s *Ser. 50. di ver. nu. 1.* t *Ser. 43. in Cant. nu. 4.* u *Ser. de S. Nicol Epiſc. nu. 7. tom. 6. pag. 729.* x *Ser. 43. in Cant. num. 4.* y *Ser. 2. in Cœna Domini num. 6.* z *Ser. in fer. 4. hebd. San. num. 11.* a *Ibidem. num. 12.*

Digitized by Google

tem. Quia omne quod infirmum eſt Dei, (b) non de proprio ineſſe illi manifeſtum eſt, ſed de noſtro. Ex nobis aſſumpſit quæ pro nobis ſuſtinuit, naſci, lactari, mori, ſepeliri. Mea eſt mortalitas Nati, mea infirmitas Parvuli, mea expiratio Crucifixi, mea Sepulti dormitio. Quid retribuam Domino (c) pro omnibus quæ retribuit mihi? In primo opere me mihi dedit, in ſecundo ſe. Et ubi ſe dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus me pro me debeo, & bis debeo. Quid Deo retribuam pro ſe? Diligendus es mihi, Domine Jeſu, (d) toto corde, totâ animâ, tota virtute: & tua mihi ſequenda ſunt veſtigia, qui pro me mori dignatus es. Quid eſt enim ſequi, (e) niſi imitari? quia *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, relinquens nobis exemplum,* (ſicut ait Apoſtolus Petrus) *ut ſequamini veſtigia ejus*. Hunc in eo quiſque ſequitur, in quo imitatur, in quo multùm ad imitandum proponitur omnibus. Sequuntur & conſequuntur, (f) qui viam humilitatis Chriſti devoto mentis affectu perſeveranter imitantur. Hujuſmodi verè ſequuntur eum qui ait: *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur*, id eſt, me imitetur. Quo fructu? *ut ubi ſum ego* (inquit Dominus) *ibi ſit & miniſter meus*. Fructus itaque hujus imitationis, manſio eſt æternæ beatitudinis. Porrò (g) Dominus ait: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Tria propoſuit Chriſtus animæ rationali ad imaginem Trinitatis factæ, ſcilicet *ſervitutem*, *vilitatem*, *aſperitatem*. In *abnegatione* ſui ſervitus, in *toleratione crucis* vilitas, in *imitatione Chriſti* deſignatur aſperitas: ut quæ per inobedientiam de ſtatu trinæ fælicitatis ceciderat, humiliata afflictione trinæ miſeriæ per obedientiam reſurgat. Ceciderat enim à ſeipſa, à ſocietate Angelorum, à viſione Dei: id eſt, à libertate, à dignitate, à beatitudine. Audiat ergo conſilium, ut abnegando ſemetipſam, id eſt propriam voluntatem, ſui libertatem recuperet: tollendo crucem ſuam, id eſt carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis crucifigendo, per continentiæ bonum recuperet ſocietatem Angelorum; ſequendo Chriſtum, id eſt ejus Paſſionem imitando, recuperet claritatis ejus viſionem: quia ſi compatimur ei, & conregnabimus. Hinc eſt (h) quod ait etiam ad Apoſtolus: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tribulationibus meis, & ego diſpono vobis regnum*. Quia ergo ſi compatimur, & conregnabimus, ſit interim meditatio noſtra, Fratres, Chriſtus & hic crucifixus. Ipſum amplectamur brachiis quibuſdam vicariæ dilectionis, ipſum ſequamur ſtudio piæ converſationis. Habeamus eorum quæ contemptibilia Chriſto ſunt illata, (i) continuam & indeſinentem memoriam: non utique otioſam, non tepidam non torpentem, ſed compaſſionis ardore ſuper omnia plurimùm delectantem, & imitationis privilegio omnia impetrantem. Qui enim tanquam membrum Chriſti (k) dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. Imitemur eum qui pro inimicis mori non dubitavit, (l) & oravit pro crucifixoribus: qui peccatum non fecit, & impoſita ſibi ab aliis patienter audivit: qui pro reconciliandis ſibi peccatoribus tanta ſuſtinuit. Cogitemus ea quæ pro nobis pertulit Chriſtus, (m) ut crebrò conſiderantes quanta ſuſtinuit illa Majeſtas pro inutilibus ſervis, erubeſcamus non ſuſtinere vel parva pro nobis. Quid enim eſt tam amarum, (n) quod in recordatione Dominicæ paſſionis non poſſit tibi dulceſcere? Quid non ſuave tibi eſſe poterit, (o) cùm tibi collegeris omnes amaritudines Domini tui Jeſu, & rememoraberis primùm quidem illarum infantilium neceſſitatum, deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo: poſtremò periculorum in falſis fratribus, convitiorum, ſputorum, colaphorum, flagellorum, irriſionum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumquè ſimilium, quæ in ſalutem noſtri generis triginta & tribus annis operatus & paſſus eſt in medio terræ. Non recedant hæc à corde tuo, (p) non ab ore, non à memoria, non ab affectione. Hæc cogita ſemper, in his jugiter delectare. His ſemper velut quibuſdam ſtimulis urgens ſollicita animam tuam, his facibus eam inflammare curato ad redamandum eum, qui tam multipliciter ſuum tibi erga te commendat amorem. Denique in omnibus virtutibus & bonis moribus, [q] ſemper propone tibi illud præclariſſimũ ſpeculũ ſanctitatis, & perfectiſſimum exemplum, ſcilicet vitã & mortem Filii Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti crucifixi: qui de cælo ad hoc miſſus eſt, ut nobis præiret in via virtutum, & legem vitæ & diſciplinæ ſuo nobis exemplo daret, & erudiret nos ſicut ſemetipſum. Sicut enim naturaliter ad imaginem Dei creati ſumus: ita ad morum ejus ſimilitudinem pro noſtra poſſibilitate conformemur, qui ejus imaginem peccato fædavimus. Quantò enim quilibet chriſtianus ſe virtutum imitatione conformare Chriſto ſtuduerit, tantò ei propinquior in patria, & ſimilior in gloriæ claritate erit. Deſcribe in corde tuo mores ejus, quàm humiliter ſe habuerit inter homines, quàm benignè inter diſcipulos, quàm modeſtè in comedendo & bibendo: quàm miſericors fuerit ſuper peccatores, quibus ſe ſimilem fecit per omnia: quomodò nullum ſprevit vel horruit, etiamſi eſſet leproſus: quomodò divitibus non adulabatur. Non anxius pro corporis neceſſitate erat. Quàm verecundus in viſu, quàm patiens in contumeliis, quàm mitis in reſponſionibus fuerit. Non enim ſtuduit ſe vindicare in verbo mordaci & amaro, ſed blanda & humili reſponſione alterius malitiam ſanabat. Item, quàm compoſitus in omnibus geſtibus ſuis & moribus, quàm ſollicitus fuerit in animarum ſalute: pro quarum ſalute, cùm Deus eſſet, naſci & mori dignatus eſt. Ideo etiam ſemetipſum exinanivit, (r) ut viſus ab Eccleſia, adamaretur ab inope pauper, factus dilectus propter ſimilitudinem. Non ſolùm autem, ſed & propter veritatem & manſuetudinem & juſtitiam: denique quòd per eum ſcilicet promiſſiones adimpletæ ſunt, quòd ſuperbi dæmones unà cum principe ſuo judicati ſunt, quòd iniquitates remiſſæ ſunt. Talis ergo apparuit qui meritò amaretur

b Ser. 75. in Cant. num. 7. c Tract. de diligen. Deo cap. 5. nu. 15. d Ser. de Paſſ. Domini num. 19. e Tract. de vitæ myſt. cap. 31. num. 122. f Ser. 62. diver. g Ser. 63. diver. h Ser. 1. de verb. Iſaiæ num. 2. i Ser. 2. in Cena Domini num. 9. k Ibidem nu. 6. l Ser. 4. de Adven. Domini num. 7.

m Ser. 6. ſuper. Pſal. 90. num. 2. n Tract. de vitæ myſt. cap. 44. num. 171. o Ser. 22. diver. num. 5. p Ser. 14. ſuper Pſal. 90. num. 3. q Opuſculo intitulato, Ad quid veniſti. cap. 24. tom. 6. pag. 1054. r Ser. 70. in Cant. num. 4.

Digitized by Google

tur *verax* per ſe, *mitis* hominibus, *juſtus* pro hominibus. O verè amandum & totis medulis cordis amplectendum Sponſum! Quid jam cunctetur Eccleſia totam ſe tota devotione committere tam fido redditori, tam pio indultori, tam juſto propugnatori?

§. III.

Hæc eſt mea [s] ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Ego enim fidenter quod ex me mihi deeſt, [t] uſurpo mihi ex viſceribus Domini, quoniam miſericordiâ affluunt: nec deſunt foramina per quæ effluant. Foderunt manus ejus & pedes, latuſquè lanceâ foraverunt: & per has rimas licet mihi ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo, id eſt guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus. Propterea hæc mihi in ore frequenter, [u] ſicut vos ſcitis: hæc in corde ſemper, ſicut Deus ſcit: hæc ſtylo meo admodùm familiaria, ſicut apparet. Hæc ego meditari dixi ſapientiam, (x) & prudentiam judicavi eructare memoriam ſuavitatis. Quoniam in horum contemplatione, [y] contemplationiſquè dulcedine mens delectabiliter afficitur, & mirabiliter delectatur. Novit quicunque rectè ſapit, (z) quantùm Chriſtianæ pietati expediat, quantùm Dei ſeruum deceat Sacroſanctæ Paſſionis ipſius fideliùs recolere beneficia, ad fruendum ſuaviter in conſcientia. Nihil ſanè eſt jucundius, [a] nihil utilius contemplatione paſſionis Dominicæ. Proinde ſit tibi *Jeſus* ſemper in corde, (b) & nunquam imago Crucifixi ab animo tuo recedat. Hic tibi ſit cibus & potus, dulcedo & conſolatio tua, mel tuum & deſiderium tuum, lectio tua & meditatio tua. Si tentationum ſentis aculeos, [c] exaltatum in ligno Serpentem æneum intuere: & ſuge non tam vulnera quàm ubera Crucifixi. Quantò ampliùs in horum contemplatione delectaris, (d) & delectando admiraris: tantò libentiùs immoraris, tantò diligentiùs perſcrutaris, profundiùſquè illuminaris. Semper in illis inveniens quid mireris, & unde delecteris. Nuſquam eſt copioſior materia admirandi, & nuſquàm utilior cauſa delectandi. In his ergò vulneribus ſit tua admiratio & delectatio. Hujuſcemodi autem deliciæ mentis ſunt, (e) non ventris: animi, non corporis: ſpiritûs, non carnis: rationis, non ſenſualitatis: interioris, non exterioris hominis. Quas ut breviter aliquomodò deſcribam: Ipſæ ſunt abundans infuſio gratiæ ſpiritualis. Beata illa anima cui talis gratia infunditur, quæ in benedictionibus ſupernæ dulcedinis prævenitur, ut templum Dei & oraculum Spiritus Sancti efficiatur. Tali quippe animæ deeſſe non poſſunt divitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia, & ejuſdem ſalutis optimus theſaurus timor Domini. Quantò ſibi vicinior, (f) & naturali neceſſitudine charior anima carne ſua eſt, tantò acriùs doleat neceſſe eſt, & moleſtiùs ferat propriam quàm corpoream læſionem, ubi è ſtupore iſto & inſenſibilitate fuerit excitata: ſicut è contra delicias ſpirituales internamquè animi voluptatem ubi contigerit experiri, eò utique delectabiliùs amplectatur, jucundiùſquè fruatur oportet, quò propiùs & expreſſiùs eam tangunt, nec exteriùs mendicantur. Nemo quippè ex hominibus eo modo jumenti ſui, quo corporis ſui refectione poterit delectari. Placet quidem & illa, ſed longè aliter iſta ſapit, aliterquè ſentitur. Quæ quidem deliciæ ſpirituales non inter vitæ æternæ præmia, (g) ſed inter temporalis militiæ ſtipendia deputantur: nec ad futuram pertinent, ſed ad eam magis quæ nunc eſt Eccleſiæ promiſſionem: hoc enim centuplum eſt quod in hoc ſæculo ſæculi contemptoribus exhibetur. Nec tibi illud noſtro ſperaveris eloquio commendandum: ſolus enim Spiritus eſt qui revelat. Sine cauſa paginam conſulis, experientiam magis require. Sapientis eſt cujus precium neſcit homo, de occulis trahitur: nec in terra ſuaviter viventium invenitur iſta ſuavitas. Nimirùm ſuavitas Domini Jeſu Chriſti crucifixi eſt: niſi guſtaveris, non videbis. *Guſtate*, (inquit Propheta) *& videte quoniam ſuavis eſt Dominus*. Manna abſconditum eſt: nomen nouum eſt, quod nemo ſcit niſi qui accipit. Non illud eruditio, ſed unctio docet: nec ſcientia, ſed conſcientia comprehendit. Noli ergo errare, (h) noli ſeduci, ut non magis in ſpiritualibus ſpiritum credas quàm in corporalibus oblectari. Vel humanam conſule rationem, ſi fides in te penitùs obdormivit. Denique [i] nemo ſanæ mentis ampliorem eſſe in vitiis credat quàm in virtutibus delectationem, præſertim cùm ſit Deus virtutum, totius veræ jucunditatis fons, lætitiæ & exultationis origo. Neque enim carni ſeu mundo aut maligno principi, ſed Chriſto crucifixo utique ſervire, regnare eſt. Audi hominem David de propria utique experientia perhibentem fidele teſtimonium veritati: *In via*, inquit, *teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis*. Quid erit in patria, ſi tanta eſt copia delectationis in via? Quid faciet in præſentia, [k] qui in ſola memoria delectatur? Quia ergo ſi compatimur, [l] & conregnabimus, ſit interim meditatio veſtra, Fratres, Chriſtus & hic crucifixus. Renuat (m) conſolari anima chriſtiana in aliis, ſi vult in Dei memoria delectari. Manna enim eſt, omnem ſaporem habens, & odoris delectationem: & requies eſt vera & ſincera, ſuavis & ſalubris, jucunda & ſancta. Nihil eſt jucundius, (n) nihil utilius gratiâ contemplationis paſſionis Dominicæ. Sed noverint qui hujuſmodi ſunt, (o) gratiam hanc præſtitam ſibi eſſe, non datam: ut in die bonorum memores ſint malorum, & in die malorum immemores ſint bonorum. Dico vobis: (p) Nihil eſt quod intantùm formidet, quiſquis hoc beneficiũ contemplationis ſemel accepit, quàm ne gratiâ derelictus neceſſe habeat denuò egredi ad carnis conſolationes, imò deſolationes, rursùmque carnalium ſenſuum ſentire tumultus. Terribilis & nimis formidoloſa comminatio: *Egredere, & paſce hædos tuos*. Quod eſt: Indignum te noveris illa tua familiari & ſuavi rerum contemplatione cæleſtium, intelligibilium, divinarum. Quamobrem egredere de ſanctuario meo corde tuo, ubi ſecretos ſacroſquè veritatis ac ſapientiæ

ſen-

s *Ser. 43. in Cant. num. 4.* t *Ser. 61. in Cant. num. 4.* u *Ser. 43. in Cant. num. 4.* x *Ser. 2. de Virg. Deip. num. 11.* y *Tract. de inter. domo cap. 7. num. 17.* z *Ser. 2. in Cœna. Domini nu. 9.* a *Tract. de inter. domo. cap. 41. nu. 93.* b *formula hon. vit. n. 2.* c *Epiſt. 351. num. 1.* d *Tract. de inter. domo cap. 41. num. 93.* e *Ser. 91. diver. n. 5.* f *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 19. n. 62.*

g *Tract. de Convert. ad Cleric. cap. 13. num. 25.* h *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 19. num. 63.* i *Ibidem cap. 20. num. 64.* k *Ser. 18. di ver. num. 2.* l *Ser. 1. de verb. 3. Eſai. num. 2.* m *Ser. 4. ſuper. Pſal. 90. num. 2.* n *Tract. de inter. domo. cap. 41. n. 93.* o *Ser 3. in Circumcis. Domini. n. 10.* p *Ser. 35. in Cant. n. 2. & 3.*

Digitized by Google

ſenſus dulciter haurire ſolebas: & magis tanquam unus de ſæcularibus, paſcendis & oblectandis tuæ carnis ſenſibus intricare. In quibus omnibus non eſt niſi labor & dolor, atque afflictio ſpiritûs. Quæ enim anima ſemel à Domino Jeſu didicit & accepit intrare ad ſeipſam, & in intimis ſuis Dei præſentiam ſuſpirare, & quærere faciem ejus ſemper: talis inquam anima neſcio an vel ipsâ gehennâ ad tempus experiri horribilius pænaliuſquè ducat, quàm poſt ſpiritualis ſtudii hujus guſtatam ſemel ſuavitatem exire denuò ad illecebras, vel potiùs ad moleſtias carnis, ſenſuumquè inexplebilem repetere curioſitatem. Hujuſmodi autem ſi diu ita permanſerit ſub onere, [q] aut opprimitur & ſuccumbit, aut quodammodò in inferno eſt, ut nunquam ad plenum reſpiret in lucem miſerationum Domini, nec in libertatem ſpiritûs, quæ ſola facit jugum ſuave & onus leve. Quomodò ignis [r] & aqua ſimul eſſe non poſſunt: ſic ſpirituales & carnales deliciæ in eodem ſe non patiuntur. Ubi crapulam ructantis inter pocula ſenſerit Chriſtus crucifixus, vina ſua dulciora ſuper mel & fauum menti propinare non dignatur. Ubi curioſa ciborum diverſitas, ubi divitis ſuppellectilis diſcolor varietas oculos pariter paſcit & ventrem; Cæleſtis panis jejunam deſerit mentem. Uæ autem his qui panem lapidem, [s] lapidem panem dicunt, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem: jugum Chriſti aſperum, & eſſe ſub ſentibus delicias reputantes. Has delicias ego nolim. Opto magis guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus. Foderunt manus ejus & pedes, (t) latuſquè lanceâ foraverunt: & per has rimas licet mihi ſugere mel de petra, oleúmquè de ſaxo duriſſimo, id eſt guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus. Cui tam pio, (u) tamquè utili ocio nullam in vita operam dare, nonne vitam perdere eſt? Intercepto enim vitali ſpiritu, (x) dum ſuis deſtituta alimentis (*ſcilicet meditationibus*) vadit ad mortem anima, pro qua Chriſtus mortuus eſt. Qui autem recolit mortem Chriſti, (y) & exemplo ejus mortificat membra ſua quæ ſunt ſuper terram, habet vitam æternam. Hoc eſt: Si compatimini, & conregnabitis. Quod ipſe nobis præſtare dignetur, (z) cujus regnum & imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT V.

De triplici qualitate fructus benedicti, qui eſt Jeſus Chriſtus crucifixus.

Sub umbra illius quem deſideraveram, ſedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo. *Cant.* 2.

1. *qualitas fructus arboris pomiferæ eſt odor. Jeſus crucifixus eſt fructus benedictus in odore. Hujus fructus odorem longè ante præſenſerat Patriarcha Iſaac, ſed præſentiam non agnouit. Poſtquam verò apparuit in carne fructus benedictus, tunc odor ejus ſeſe ubique ſparſit, ita ut ad odorandum eum omnes properarent. Oſtenditur quanta ſit efficacia hujus odoris, qui potenter traxit ad ſe mundum. Invitamur currere poſt Jeſum in odore quatuor florum, violæ, lilii, roſæ, & croci: qui deſignant totidem virtutes, humilitatem, caſtitatem, charitatem, & abſtinentiam.* 2. *qualitas fructus arboris eſt ſapor. Ieſus crucifixus eſt fructus benedictus in ſapore. Per ſaporem hujus fructus ſignificatur guſtus contemplationis paſſionis ſuæ, in qua cibus & potus paratur eſurientibus. Sapientiam ſeu ſaporem boni primus homo perdidit peccando: ſed eum reſtituit nobis Sapientia æterna Chriſtus crucifixus. Excitamur ad meditandum fructum redemptionis noſtræ, ut in eo latentem dulcedinem guſtemus, guſtando probemũ quàm ſuavis eſt Jeſus crucifixus.* 3. *qualitas fructus arboris eſt ſpecies ſeu pulchritudo. Ieſus eſt fructus benedictus in ſpecie. Hujus fructus ſpecies procedit ex liliis. Lilia ſunt tres virtutes, veritas, manſuetudo, & juſtitia. Item lilia ſunt conceptio & ortus, converſatio & eloquia, miracula & Sacramenta, paſſio & mors, reſurrectio & aſcenſio Chriſti. Oſtenditur quid operetur in nobis odor fidei: & quàm indignum ſit Chriſtiano non currere poſt Jeſum propter ejus manſuetudinem & ſapientiam, juſtitiam & ſanctimoniam. Docemur Ieſum eſſe pulchrum Angelis in Divinitate, nobis verò decorum in Humanitate ejus.*

§. I.

HÆc eſt mea (a) ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Non requiro, ſicut ſponſa, ubi cubet in meridie, quem lætus amplector mea inter ubera commorantem. Incomprehenſibilis erat & inacceſſibilis, (b) inviſibilis & inexcogitabilis omninò. Nunc verò comprehendi voluit, videri voluit, cogitari voluit. Quonam modo, inquis, comprehendi voluit. Duobus animæ brachiis, [c] intellectu videlicet & amore, id eſt cognitione & dilectione veritatis, amplectitur & comprehenditur Chriſtus crucifixus. Mihi hic (d) ſalutaris faſciculus ſervatus eſt. Nemo tollet eum à me, inter ubera mea commorabitur. Ibi enim (e) eſt cor. Et ubi eſt cor, ibi dilectio: & ubi dilectio, ibi dilecti Jeſu manſio. Fit autem Sponſus ſponſæ ſuæ faſciculus myrrhæ, (f) quando ipſum multiplicibus affectum injuriis ad mentem reducit. Amor (g) ſuavitatem habet, unde ait Sponſa: *Et fructus ejus dulcis gutturi meo*: guſtum contemplationis ſignificans, quem obtinuerat per amorem ſuaviter ſublevata. Hic certè eſt fructus [h] beatus à principio ortus ſui. Hic eſt Jeſus Dei vivi Filius. Hic eſt Salvator Dominus Deus. Benedictus ergo (i) fructus iſte eſt. Benedictus in *odore*, benedictus in *ſapore*, benedictus in *ſpecie*. Hujus odoriferi fructus *fragrantiam* ſentiebat Patriarcha Jſaac, cùm dicebat: *Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*. An non verè benedictus, cui benedixit Dominus? Necdum adhuc ſpeciem ſuam (k) ille flos agri induerat, & jam dabat *odorem* ſuum, quando eum ut hoc præ gaudio exclamaret præſenſit ſpiritu, corpore mar-

cens

q *Ser. 3. in Aſcenſ. Domini num.* 6. r *Epiſt.* 2. *num.* 10. s *Ser.* 97. *diver. num.* 3. t *Ser.* 61. *in Cant. num.* 4. u *Lib.* 1. *de. conſiderat. ad Eugen. cap.* 8. *num.* 11. x *Ser.* 29. *in Cant. num.* 4. y *Tract. de diligen. Deo. cap.* 4. *n.* 11. z *Ser.* 2. *ſuper ſal. Reg. n.* 11.

a *Ser.* 43. *in Cant. n.* 4. b *Ser.* 2. *de Virg. Deip. nu.* 11. c *Epiſt.* 18. *nu.* 3. d *Ser.* 43. *in Cant. nu.* 4. e *Ser.* 2. *in Cæna Dom. nu.* 9. f *Tract. de vite myſt. cap.* 4. *num.* 17. g *Ser.* 48. *in Cant. num.* 8. h *Ser.* 5. *ſuper. ſal. Reg. num.* 6. i *Ser.* 3. *ſuper. miſſus. nu.* 6. K *Ser.* 47. *in Cant. num.* 3.

Digitized by Google

cens ſanctus & ſenex Patriarcha Iſaac caligans viſu, ſed odoratu ſagax. Loquitur enim de illo[l] Scriptura ſic: *Statimquè ut ſenſit veſtimentorum ejus fragrantiam* (haud dubium quin Jacob) *ecce*, inquit, *odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*. Ueſtimenti fragrantiam ſenſit, ſed veſtiti præſentiam non agnovit: ſoloquè veſtis tanquam floris odore forinſecùs delectatus, quaſi fructus interioris dulcedinem non guſtavit, dum & electi filii ſimul & ſacramenti fraudatus cognitione remanſit. Quò ſpectat hoc? Ueſtimentum profectò ſpiritus litera eſt, & Caro Verbi. Denique vir ille Iſaac, (m) qui ſuum filium Jacob tangens, & Chriſtum ſentiens: *Ecce*, inquit, *odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*: cùm hoc dicebat, habebat delicias ſuas ſibi, nec cuiquam illas communicabat. *At ubi venit plenitudo temporis in quo miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret*: tunc prorsùs odor ille qui in illo erat, ſeſe ubique ſparſit, adeo ut à finibus terræ ipſum ſentiens clamaret Eccleſia: *Oleum effuſum nomen tuum*: curterentque adoleſcentulæ in odore olei. Tanta vtique Eccleſiæ nares odoris ſuavitas replevit, [n] ut mox à quatuor mundi partibus excitata illa dulcedine, ſupernum properaret ad Sponſum, tanquam verè illa Regina Auſtri feſtinans à finibus terræ audire ſapientiam Salamonis, opinionis ſiquidem odore provocata. Sanè & Eccleſia (o) non ante currere valuit in odore ſui Salamonis, quouſque is qui ab æterno ex Patre Sapientia erat, factus eſt ei in tempore à Patre Sapientia, quo ipſius odorem percipere poſſet. Sic juſtitia, ſic ſanctificatio, ſic & redemptio nihilominùs ei factus eſt, ut horum quoque in odore currere poſſet: cùm hæc æquè omnia in ſe ante omnia eſſet. Nam & in principio quidem erat Verbum, ſed tunc demùm ad videndum ipſum paſtores venerunt feſtinantes, cùm nunciatum eſt factum. Denique & loquebantur adinvicem: *Tranſeamus uſque Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum eſt: quod fecit Dominus, & oſtendit nobis*. Et ſequitur: *Quia venerunt feſtinantes*. Priùs non ſe movebant, dum Verbum erat tantùm apud Deum. At ubi Verbũ, quod erat in principio, factum eſt, ubi hoc Dominus fecit & oſtendit, tunc venerunt feſtinantes, tunc cucurrerunt. Sic ergo omne quod erat etiam Angelis, factus eſt nobis. Quid? Sapientia, juſtitia ſanctificatio, redemptio. *Sapientia* in *prædicatione*: *juſtitia* in *abſolutione* peccatorum: *ſanctificatio* in *converſatione*, quam habuit cum peccatoribus: *redemptio* in *Paſſione*, quam ſuſtinuit pro peccatoribus. Ubi ergo hæc à Deo factus eſt, tunc Eccleſia odorem ſenſit, tunc cucurrit. Eccleſia inquam illa, (p) quæ ſecum habet conſilium & Spiritum Sponſi & Dei ſui, cui dilectus inter ubera commoratur, ipſam cordis ſui ſedem principaliter poſſidens & conſervans. Nimirùm ipſa eſt quæ vulneravit Cor ejus, & in ipſam abyſſum ſecretorum Dei oculum contemplationis immerſit, ut & illi in ſuo, & ſibi in ejus corde perennem faciat manſionem. Nam odor hinc ſuaviſſimus emanat, [q] qui corde contritos ſanat, & vulnerum cicatrices conſolidat. Odor iſte omnium ſuavitatum in ſe continet monarchiam quia omnem balſami odorem excedit, & quidquid in odoribus continetur. Hunc tantum ac talem odorem ſi & tu toto cordis olfactu odorare non deſieris, in æternum proculdubiò non peribis, quoniam eſt reſurrectio & vita. Odor iſte omnium odorum ſuavitas eſt Dominus Jeſus crucifixus: odor bonus, odor ſuaviſſimu s, melle & lacte dulcior, nectare ſuavior, gemmis & auro precioſior. Qui ergo ſalutem & gloriam, (r) divitias vel delicias concupiſcunt, veniant omnes ad odorem hunc. Dabit enim *Jeſus* crucifixus ſalutem: quia *Salutaris eſt*. Dabit *Chriſtus* regnum, in quo gloria cum divitiis habetur: quia *unctus* eſt. Dabit *Nazarenus* delicias: quia *florens* eſt. Quid enim jucundius flore? Multi autem imò omnes id eſt omnium virtutum flores in noſtro Nazareno ſunt, quorum delectabili odore totum mundum traxit poſt ſe. Nam qui veniunt ad ipſum propter humilitatem, *violæ* ejus ſequuntur odorem. Qui veniunt ad ipſum propter caſtitatẽ, *lilij* ſequuntur odorem. Qui veniunt ad ipſum propter charitatem, Paſſionis *roſæ* ſequuntur odorem. Qui veniunt ad ipſum propter abſtinentiam *croci* ſequuntur odorem. Ex his virtutibus optimi Jeſu Chriſti crucifixi ubique prædicatores tanquam quodam precioſo unguento effuſo extraxerunt odorẽ ejus: adoleſcentulæ quoque odore ejus mirifico delectatæ, cucurrerunt poſt unctum Jeſum crucifixum. Et adhuc nimirùm currunt clamantes in toto corde ſuo: *Trahe nos poſt te, ut curramus in odorem unguentorum tuorum*: ſcientes quòd neque volentis, neque currentis, ſed ſolius Dei miſerentis eſt. Superat autem omnes odores omnium virtutum vncti Ieſu odor crucifixi, ubi perfectio præcipuè afflorebat, & de floribus Vulnerum ſuorum inæſtimabilem odorem effudit. Fracto enim alabaſtro mundiſſimi Corporis virginalis dulcis *Jeſu*, effuſum eſt unguentum Sacratiſſimi Sanguinis. Sit ergo [s] meditatio noſtra, Fratres, Chriſtus & hic crucifixus. Ipſum ponamus ſignaculum ſuper cor, ſignaculum ſuper brachium noſtrum. Ipſum amplectamur brachiis quibusdam vicariæ dilectionis. Ipſum ſequamur ſtudio piæ converſationis. Habeamus illum ſemper non retrò in humeris, [t] ſed ante præ oculis: ne portantes & non odorantes, & onus premat, & odor non erigat.

§. II.

De ſapore autem hujus fructus (u) quidam quod guſtaverat taliter eructabat, dicens: *Guſtate, & videte quoniam ſuavis eſt Dominus*. Meritò proinde canit Eccleſia, (x) non illa quidem Eccleſia Sanctorum quæ in excelſis & in ſplendore eſt, ſed quæ interim peregrinatur in terris: *Sub umbra ejus*, ait, *quem deſideraveram, ſedi*: *& fructus ejus dulcis gutturi meo*. Lucem quippè meridianam ubi paſcit Sponſus, ſibi petierat indicari, ſed repreſſa eſt, & pro plenitudine luminis umbram, pro ſatietate interim guſtum recepit. Denique non ait, ſub umbra ejus quam deſideraveram: ſed, *ſub umbra ejus*

Aaaa *quem*

l *Tract. de exhort. ad milit. templi cap. 7. n. 13.* m *Ser. 60. in Cant. num. 8.* n *Ser. 22. in Cant. num. 4.* o *Ibidem num. 5. & 6.* p *Ser. 3. in Vig. Nat. Dom. num. 1.* q *Ser. 4. in [...]tione Cant. num. 25.*

r *Tract. de vite myſt. cap. 43. num. 161.* s *Ser. 2. de verb. Eſai num. 2.* t *Ser. 43. in Cant. num. 5.* u *Ser. 3. ſuper miſſus num. 6.* x *Ser. 2. de Vig. Deip. num. 2.*

quem deſideraveram, ſedi. Neque enim ipſius expetierat umbram, ſed ipſum profectò meridiem, lumen plenum de lumine pleno. *Et fructus*, ait, *dulcis gutturi meo*; ac ſi dicat, guſtui meo. Uſquequò non parcis mihi, nec dimittis me, ut glutiam ſalivam meam? Quouſquè manet illa ſententia: *Guſtate, & videte quoniam ſuavis eſt Dominus*? Et quidem ſuavis guſtui, & dulcis gutturi, ut meritò etiam ſuper hoc Sponſa proruperit in vocem gratiarum actionis & laudis. Amor (y) ſuavitatem habet. Unde ait ſponſa: *Et fructus ejus dulcis gutturi meo*: guſtum contemplationis ſignificans, quem obtinuerat per amorem ſuaviter ſublevata. Denique de ſapore hujus fructus (z) Propheta David quod guſtaverat taliter eructabat, dicens: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te*. Ubi putas (a) abſconditur? Nempe ſub lingua ſua, ſub capite ejus quæ dicit: *Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. Licet enim in promiſſione vitæ hujus quæ nunc eſt, dulcedo & multitudo dulcedinis, & magna quoque & perquàm magna ſit multitudo: perfectio tamen non niſi in promiſſione futuræ vitæ erit. Porrò de ſapore fructus hujus [b] ipſe fructus de ſe, invitans nos ad ſe, ait: *Qui edit me, adhuc eſuriet; & qui bibit me, adhuc ſitiet*. Utique propter ſaporis dulcedinem hoc dicebat, qui ſemel guſtatus magis excitat appetitum. Bonus fructus, qui animarum eſurientium & ſitientium juſtitiam, & eſca & potus eſt. Deus ſiquidem omne bonum, (c) & ſummum bonum eſt: etiam dulcedo & dulcedinis genus generaliſſimum eſt. *Qui edunt me, adhuc eſurient*: (inquit) *& qui bibunt me, adhuc ſitient*. Quare? Quia bonus & dulcis eſt. Bonus Deus Iſrael rectis corde, ſed & dulcis & rectus. Nec bonitas nec juſtitia ſine rectitudine. Qui bibit de illa, ſitiet iterùm: de iſta qui biberit, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Siquidem apud ipſum fons vitæ eſt, & ipſe fons vitæ: etiam fluminis impetus eſt, qui lætificat civitatem Dei. Eſto civitas Dei, ô Chriſtiane, & lætificabit te impetus hic. Parat enim in dulcedine ſua pauperi Deus. Fructus etiam dulcis gutturi, & guttur ejus ſuaviſſimum, ineffabilia omnia. Hic calculus eſt, quem nemo ſcit niſi qui accipit. Sunt enim in illa dulcedine internæ feſtivitatis gaudia, quæ quotidiè mentibus noſtris per inſpirationem ſui amoris imprimit interna & æterna dulcedo Chriſtus crucifixus. *Nota*, inquit, *feci vobis omnia quæcunque audivi à Patre meo*. Et ad Moyſen: *Omne bonum oſtendam tibi*. Omnia quæ audivit à Patre, & quæ promittit Moyſi, unus *denarius* eſt, qui promittitur laborantibus in vinea: & *una* illa eſt, quam petiit David: & unum illud quod *neceſſarium* eſt. *Mel* eſt quod ſugit Iſrael de petra, & *oleum* de ſaxo duriſſimo. Nec deſunt foramina (d) per quæ effluant. Foderunt manus ejus & pedes, latuſquè lanceâ foraverunt: & per has rimas licet tibi ſugere mel de petra, oleumquè de ſaxo duriſſimo, id eſt, guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus. Sit tibi itaque (e) Jeſus ſemper in corde, & nunquam imago Crucifixi ab animo tuo recedat. Hic tibi ſit cibus & potus, dulcedo & conſolatio tua, mel tuum & deſiderium tuum, lectio tua, & meditatio tua. *Manna* enim eſt (f) omnem ſaporem habens, & odoris delectationem; & requies eſt vera & ſincera, ſuavis & ſalubris, jucunda & ſancta. *Gaudium* eſt (g) quod nemo tollit. *Oſculum* eſt, de quo ſcriptum eſt: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Internæ ſuavitatis guſtus *dulcedo* eſt, & *manna* abſconditum, & *theſaurus* abſconditus in agro. Cui comparatum omne dulce eſt amarum: omne decorum eſt fœdum: omne jucundum eſt triſte: omne precioſum eſt vile: ſordidum eſt omne, quod deſiderabile eſt in oculis amatorum mundi fluentis. Si quis ſapientiam virtutis amorem diffinierit, [h] non à vero deviare videbitur. Ubi autem amor eſt, labor non eſt, ſed ſapor. Et fortè ſapientia à ſapore denominatur, quòd virtuti accedens quoddam veluti condimentum ſapidam reddat, quæ per ſe inſulſa quodammodò & aſpera ſentiebatur. Nec duxerim reprehendendum, ſi quis ſapientiam ſaporem boni diffiniat. Hunc ſaporem perdidimus ab ipſo penè exortu generis noſtri. Ex quo cordis palatum ſenſu carnis prævalente infecit virus ſerpentis antiqui, cæpit animæ non ſapere bonum, ac ſapor noxius ſubintrare. Denique *proni ſunt ſenſus hominis, & cogitationes in malum ab adoleſcentia*: hoc eſt, ab inſipientia primæ mulieris Evæ. Ita inſipientia mulieris ſaporem boni excluſit, quia ſerpentis malitia mulieris inſipientiam circumvenit. Sed unde malitia viſa eſt viciſſe ad tempus, inde ſe victam dolet in æternum. Nam ecce denuò Sapientia mulieris (Virginis Mariæ) cor & corpus implevit, ut qui per fœminam deformati in inſipientiam ſumus, per fœminam reformemur ad Sapientiam. Et tunc aſſiduè Sapientia vincit malitiam in mentibus ad quas intraverit, ſaporem mali quem illa invexit, ſapore exterminans meliori. Intrans Sapientia dum ſenſum carnis infatuat, purificat intellectum, cordis palatum ſanat & reparat. Sano palato ſapit jam bonum, ſapit ipſa Sapientia, qua in bonis nullum melius eſt. Quid dicebas [i] ô Adam: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi?* Verba malitiæ ſunt hæc, quibus magis augeas quàm deleas culpam. Verumtamen Sapientia vicit malitiam, cùm occaſionem veniæ, quam à te Deus interrogando elicere tentavit ſed non potuit, in theſauro indeficientis ſuæ pietatis invenit. Redditur nempè fæmina pro fæmina, prudens pro fatua, humilis pro ſuperba: quæ pro ligno mortis, guſtum tibi porrigat vitæ, & pro venenoſo cibo illo amaritudinis, dulcedinem pariat fructus æterni. Quem fructum Eccleſia non ſolùm ex his (k) qui ſunt ſub tempore gratiæ, ſed à mundi principio juſtè congregata dulcem ſibi fore gratulatur, dicens de Sponſo in cantico amoris: *Sub umbra illius quem deſiderabat, ſedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo*. Fructum igitur redemptionis noſtræ [l] toto deſiderio complectamur, & ſæpiùs imò ſine intermiſſione ad memoriam revocantes, latentem in ipſo dulcedinem linguâ intellectus noſtri deguſtemus, & in vaſe me-

y *Ser. 48. in Cant. num. 8.* z *Ser. 2. ſuper. miſſus nu. 6.* a *Ser. 97. diver. num. 3.* b *Ser. 3. ſuper miſſus num. 6.* c *Ser. 1. ſuper Sal. Reg. num. 5.* d *Ser. 61. in Cant. num. 4.* e *Formula hon. vitæ num. 2. tom. 6. pag. 1024.*

f *Ser. 4. ſuper Pſal. 90. num. 2.* g *Ser. 1. ſuper Sal. Reg. num. 5.* h *Ser. 85. in Cant. num. 8.* i *Ser. 2. ſuper miſſus n. 3.* k *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 178.* l *Ibidem num. 184.*

Digitized by Google

memoriæ noſtræ recondamus Sanguinem rubicundi Jeſu: quia ipſe factus eſt nobis redemptio, quia per ipſum ſaluati & liberati ſumus. Hoc fructu, quo redempta eſt à tyrannide diabolica, jugiter reficienda eſt fidelis anima, ne in hoc tædioſo deſerto deficiat, in quo ſine intermiſſione laborat, ſuſpirans ad illam terram lacte & melle manantem. Si autem frequens ingruerit tribulatio, (m) ob quam & frequens ad Deum converſio fiat, & à Deo frequens liberatio conſequatur: nonne etſi fuerit ferreum pectus vel cor lapideum toties liberati, emolliri neceſſe eſt ad gratiam liberantis, quatenùs Deum diligat non propter ſe tantùm, ſed & propter ipſum? Ex occaſione quippè frequentium neceſſitatum, crebris neceſſe eſt interpellationibus Deum ab homine frequentari, frequentando guſtari, guſtando probari quàm ſuavis eſt Dominus Jeſus Chriſtus crucifixus.

§. III.

Audiſti de odore, (n) audiſti de ſapore fructûs, audi & de *ſpecie*. Si enim fructus ille mortis non ſolùm ſuavis fuit ad veſcendum, ſed etiam (teſte Scriptura) *delectabilis aſpectu*: quantò magis hujus vitalis fructus vivificum decorem debemus inquirere, *in quem* (teſte alia Scriptura) *deſiderant etiam Angeli proſpicere?* Cujus pulchritudinem in ſpiritu videbat, & in corpore videre cupiebat, qui dicebat in Pſalmo: *Ex Sion ſpecies decoris ejus*. Et ne mediocrem tibi videatur commendâſſe decorem, recole quod in alio Pſalmo legis: *Specioſus formâ præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum*. Porrò (o) ſubiungit Propheta dicens: *Specie & pulchritudine tua intende proſperè*. Unde ſpecies hæc & pulchritudo? Puto ex liliis. Quid ſpecioſius lilio? Sic nihil formoſius Sponſo Jeſu. Quæ ſunt autem illa lilia, è quibus ſpecis decoris ejus? *Procede* (inquit Propheta) *& regna propter veritatem & manſuetudinem & juſtitiam*. Lilia ſunt, lilia (inquam) orta de terra, nitentia ſuper terram, eminentia in floribus terræ, fragrantitia ſuper odorem aromatum. Ergo inter hæc lilia Sponſus Jeſus crucifixus, & omninò ex his ſpecioſus & pulcher. Aliàs enim (quod quidem ad carnis infirma ſpectat) non erat ei ſpecies neque decor. Bonum autem lilium *Veritas*, [p] candore conſpicuum, odore præcipuum. Denique *candor* eſt lucis æternæ, ſplendor & figura ſubſtantiæ Dei. Lilium planè, quod ad novam benedictionem terra noſtra produxit & paravit ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem Gentium. Donec ſub maledicto fuit terra, ſpinas & tribulos germinavit. At nunc Veritas de terra orta eſt, Domino benedicente, ſpecioſus omninò quidem flos campi, & lilium convallium. Agnoſce Chriſtiane lilium ex *candore*, qui mox in ipſo exortu floris paſtoribus de nocte emicuit, dicente Evangelio. *Quia Angelus Domini ſtetit juxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos*. Bene *Dei*, quia non Angeli, ſed Lilii candor ille aderat, ſed illuc micabat ab uſque Bethleem. Agnoſce lilium & ex *odore*, quo & longè poſitis innotuit Magis. Et quidem ſtella apparuit, ſed eam minimè Viri graves ſecuti fuiſſent, niſi intimâ quâdam ſuaveolentiâ orti Lilii traherentur. Eſt verè lilium Veritas, cujus odor animat fidem, ſplendor intellectum illuminat. Leva etiam oculos nunc in ipſam perſonam Domini, qui in Evangelio loquitur: *Ego ſum veritas*. Et vide quàm competenter Veritas lilio comparetur. Si non advertiſti, adverte de medio floris hujus quaſi virgulas aureas prodeuntes, & cinctas candidiſſimo flore pulchrè ac decenter diſpoſito in coronam: & agnoſce auream in Chriſto crucifixo Divinitatem humanæ coronatam puritate naturæ, id eſt Chriſtum in diademate, quo coronavit Mater ſua Virgo. Nam in quo coronavit eum Pater ſuus, lucem inhabitat inacceſſibilem, nec poſſes in eo illum interim adhuc videre. Sed de hoc aliàs. Nunc verò [q] lilium Veritas eſt. Eſt & *Manſuetudo*. Eſt benè lilium manſuetudo, habens innocentiæ candorem, & odorem ſpei: *quoniam ſunt reliquiæ* (inquit Propheta) *homini pacifico*. Bonæ ſpei vir manſuetus, nec minùs etiam in præſenti lucidi quoddam vitæ eſt ſocialis exemplar. An non lilium eſt manſuetudo, quæ lucet officio, redolet ſpe? Adde quòd ſicut Veritas de terra orta eſt, ita Manſuetudo. Niſi quis dubitet ortum de terra Agnum dominatorē terræ, illum Agnum qui ad occiſionem ductus eſt, & non aperuit os ſuum. Nec tantùm Manſuetudo ſeu Veritas de terra orta eſt, ſed & *Juſtitia*, Propheta dicente: *Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtum: aperiatur terra, & germinet Salvatorem, & juſtitia oriatur ſimul*. Quòd autem Juſtitia lilium ſit, recordamini de Scriptura, quia *Juſtus germinabit ſicut lilium, & florebit in æternum ante Dominum*. Porrò hujus lilii candor cui non ſplendet, niſi cui non placet? Denique *Sol* eſt, non ille qui oritur ſuper bonos & malos. Neque enim qui dicturi ſunt, *Sol juſtitiæ non ortus eſt nobis*, lucem illius quandoque viderunt: viderunt autem quotquot audierunt: *Vobis autem qui timetis Deum, orietur Sol juſtitiæ*. Ergo candor hujus Lilii apud juſtos; fragrantia etiam ejus uſque ad iniquos diffunditur, etſi non in bonum ipſis. Sunt multa apud Sponſum Jeſum & alia lilia præter hæc [r] quæ ex Propheta inciderunt nobis, veritatem loquor & manſuetudinem & juſtitiam: nec erit difficile jam cuilibet veſtrûm ſimilia reperire per ſemetipſum in horto tam delicioſi Sponſi Jeſu Chriſti crucifixi. Abundat & ſuperabundat talibus. Quis illa enumeret? Nempe quot virtutes, tot lilia. Quis finis virtutum apud Dominum Virtutum? Quòd ſi plenitudo virtutum in Chriſto & liliorum, & fortaſſis propterea ipſe ſe lilium appellavit, quòd totus verſetur in liliis, & omnia quæ ipſius ſunt, lilia ſint: Conceptio, Ortus, Converſatio, Eloquia, Miracula, Sacramenta, Paſſio, Mors, Reſurrectio, Aſcenſio. Quid horum non candidum, & non ſuaviſſimè redolens? Tanta denique *in Conceptione* refulſit ſuperni luminis claritas de ſupervenientis abundantia Spiritus, ut ne ipſa quidem Virgo Sancta ſuſtinuiſſet, ſi non ſibi obumbratum foret à virtute Altiſſimi. Porrò *Ortum* candidavit incorrupta virginitas Mariæ, *Converſationem* innocentia vitæ,

m *Tract. de dilig. Deo cap. 9. num. 26.* n *Ser. 3. ſuper miſſus num. 6.* o *Ser. 70. in Cant. num. 4.* p *Ibidem num. 5.*

q *Ibidem num. 6.* r *Ibidem num. 7.*

Eloquia veritas, *Miracula* puritas cordis, Sacramenta pietatis arcanum, *Paſſionem* patiendi voluntas, Mortem libertas non moriendi, *Reſurrectionem* martyrum fortitudo, Aſcentionem exhibitio promiſſionum. Quàm bonus fidei odor in his ſingulis, noſtra quidem, qui candorem non vidimus, tempora & viſcera replens. Et beati qui non viderunt, & crediderunt. Pars mea in his odor vitæ qui procedit ex ipſis. Infuſus naribus meis apto quodam fidei inſtrumento, & quidem copioſiùs præ multitudine liliorum, ſanè & exilium relevat, & patriæ cæleſtis deſiderium aſſiduè innovat in viſceribus meis. Verùm ille quam excuſationem habet, [s] qui in odore horum non currit, niſi ad quem fortè odor minimè pervenit? Sed enim in omnem terram exivit odor vitæ: quoniam miſericordiâ Domini plena eſt terra, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Ergo qui vitalem hanc ſparſam ubique fragrantiam non ſentit, & ob hoc non currit; aut mortuus eſt, aut putidus. Fragrantia fama eſt, prævenit opinionis odor, excitat ad currendum, perducit ad unctionis experimentum, ad bravium viſionis. Vox una lætantium, omnium pervenientium: *Sicut audivimus, ſic vidimus in civitate Domini virtutum.* Omninò propter *Manſuetidinem* quæ in te prædicatur, currimus poſt te Domine Jeſu, audientes quòd non ſpernas pauperem, peccatorem non horreas. Porrò *Sapientiæ* tuæ odorem ex eo percipimus quòd audimus, quia ſi quis indiget ſapientiâ, poſtulet eam à te, & dabis ei. Ajunt ſiquidem quòd des affluenter, & non improperes. At verò *Juſtitiæ* tuæ tanta ubiquè fragrantia ſpargitur, ut non ſolùm Juſtus, ſed etiam ipſa dicaris juſtitia, & juſtitia juſtificans. Tam validus denique es ad juſtificandum, quàm multus ad ignoſcendum. Quamobrem quiſquis pro peccatis compunctus eſurit & ſitit juſtitiam, credat in te qui juſtificas impium, & ſolam juſtificatus per fidem, pacem habebit ad Deum. *Sanctitatem* quoque ſuaviſſimè tua redolet non ſolùm Converſatio, ſed & Conceptio. Peccatum ſiquidem non commiſiſti, nec contraxiſti. Unde Sponſa (t) non eſt contenta ſemel dicere pulchrum, niſi repetat & decorum, inquiens: *Ecce tu pucher es dilecte mi, & decorus:* utique eminentiam decoris illa repetione deſignans. Aut certè in utraque Chriſti ſubſtantia dignum expreſſit omni admiratione decorem, in altera *naturæ*, in altera *gratiæ*. Quàm *pulcher* es Angelis tuis Domine Jeſu in forma Dei, in die æternitatis tuæ, in ſplendoribus Sanctorum ante Luciferos genitus, ſplendor & figura ſubſtantiæ Patris, & quidem perpetuus minimèquè fucatus candor vitæ æternæ. Quàm mihi *decorus* es Domine mi Jeſu in ipſa tui hujus poſitione decoris. Etenim ubi te exinanıviſti, ubi naturalibus radiis lumen indeficiens exuiſti: ibi pietas magis emicuit, ibi charitas plùs effulſit, ibi ampliùs gratia radiavit. Quàm ſpectabilis & ſtupendus es etiam Virtutibus ſupernis in conceptu de Spiritu, in ortu de Virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ fluentis, in coruſcationibus miraculorum, in revelationibus Sacramentorum. Quàm formoſum & in mea forma te agnoſco Domine Jeſu, [u] non ob divina tantùm quibus effulges miracula, ſed & propter veritatem & manſuetudinem & juſtitiam. Beatus qui te in his Hominem inter homines converſantem diligentet obſeruans, ſeipſum præbet pro viribus imitatorem tui. Jam redemptionis odor [x] quantos currere facit? Cùm exaltaris à terra, tunc prorſùs omnia trahis ad teipſum. Paſſio tua ultimum eſt refugium, ſingulare remedium. Deficiente ſapientia, juſtitia non ſufficiente, ſanctitatis ſuccumbentibus meritis, illa ſuccurrit. Sit ergo meditatio noſtra, Fratres, [y] Chriſtus Ieſus & hic crucifixus: quia ſi compatimur, & conregnabimus. Et nihil aliud (z) niſi ipſum ſolum de omni corde quæramus, & ſic ad percipiendam hæreditatem quæ ipſe eſt, perveniemus. Quod ipſe nobis Chriſtus largiri dignetur, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT VI.

De viſione Salvatoris noſtri in Cruce pendentis.

Videbunt in quem transfixerunt. *Zach. 12. & Joan. 19.*

1 *Oſtenditur, duplicem eſſe viſionem Salvatoris noſtri: una eſt ſublimis, altera ſuavis. Illa in Regno, iſta in Cruce; illa in ſplendore, hac in pallore ſeu nigredine. Docemur, ut conſiderantes nigredinem Crucifixi, venemur pulchritudinem ejus. Foris apparet deformis, intùs latet formoſus. Jacob hædinis pellibus indutus præfigurabat Filium Dei ſuſcepturum formam hominis. Laudatur fides Centurionis illius, qui advertens ex voce Jeſu Crucifixi pulchritudinem ejus, confeſſus eſt Filium Dei. Oſtenditur quanta ſit prærogativa aurium in negotio Fidei.* 2 *Proſequimur ſermonem de duplici viſione Salvatoris noſtri, quarum una indicat decorem, altera nigredinem. Docemur quomodo ſit intelligendus niger ſimul & formoſus Jeſus crucifixus. Monemur, ut videamus nunc Jeſum crucifixum in humilitate; ſi poſtea volumus eum videre in gloria. Ipſe aliter Sanctis in patria, aliter nobis in via exhibetur. Excitamur ad auſcultandum vocem Crucifixi non ſolùm invitantis nos, ut revertamur ad eum, & compatiamur ejus doloribus: verumetiam improperantis nobis ingratitudinem ſuorum beneficiorum, creationis & redemptionis.* 3 *Oſtenditur, meditationem paſſionis Dominicæ eſſe ſingulare remedium contra cogitationes impuras. Ipſa eſt quæ ab omni impulſu vitiorum præſervat mentem noſtram, & purificat cogitationem noſtram, ac in puritate conſervat. Serpens à Moyſe exaltatus, typus fuit noſtri Jeſu crucifixi. Memoria paſſionis Dominicæ eſt ſingulare antidotū contra tentationes & ſuggeſtiones diaboli.*

§. I.

HÆc eſt mea [a] ſublimior interim philoſophia, ſcire JESUM & hunc crucifixum. Non requiro, ſicut ſponſa, ubi paſcat in meridie, quem intueor Salvatorem in Cruce. Illud ſublimius, iſtud ſua-

s Ser. 22. in Cant. num. 8. t Ser. 45. in Cant. n. 8. & 9. u Ser. 25. in Cant. num. 9.

x Ser. 22. in Cant. num. 8. y Ser. 1. de verb. Iſa. n. 2. z Ser. 7. de vit. Can. num. 50. a Ser. 43. in Cant. num. 4.

Digitized by Google

ſuavius vel paratius. Incomprehenſibilis erat & inacceſſibilis, (b) inviſibilis & inexcogitabilis omninò. Nunc verò comprehendi voluit, videri voluit, cogitari voluit. Quonam modo? inquis. Nimirùm in Cruce pendens, in morte pallens. Sublimis in Regno, (c) ſed ſuavis in Cruce. In hac me viſione præveniat, in illa adimpleat, *Adimplebis me* (ait Propheta) *lætitiâ cum vultu tuo*. Utraque viſio ſalutaris, utraque ſuavis: ſed illa in ſublimitate, iſta in humilitate. Illa in ſplendore, hæc in pallore eſt. Porrò (d) ſublimis quædam viſio prophetico nobis ſermone deſcribitur; *Vidi* (inquit Eſaias) *Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum*. Magnum ſpectaculum, Fratres, & beati oculi qui viderunt. Quis non toto deſiderio concupiſcat tantæ Majeſtatis gloriam contemplari. Hoc quippè Sanctorum omnium unicum ſemper deſiderium fuit. Ipſe eſt enim in quem deſiderant Angeli proſpicere: quem videre eſt vita æterna. Sed aliam audio Prophetæ ejuſdem, & ejuſdem Domini longè diſſimilem viſionem. Siquidem Eſaias iſte in alio loco ſic loquitur: *Vidimus eum & non erat ei ſpecies neque decor, & æſtimavimus eum tanquam leproſum*. Ubi illud primùm conſiderandum eſt, quòd illa viſio propheticæ prærogativæ propria videatur, hæc autem viſio communis eſt. Non ſine cauſa ſanè ibi, *vidi*, ſcriptum eſt; & hîc, *vidimus*: niſi ut illam quidem viſionem excellentiæ ſingularis, hanc verò intelligas eſſe communem. Siquidem abſque ſpecie & decore vidit eum & ſprevit Herodes: viderunt quoque ipſi Judæi, qui & dinumeraverunt omnia oſſa ejus. Contemnat Herodes, (e) ego tantò magis non contemno, quantò magis contemptibilem ſe oſtendit Herodi. Agnoſco pellem Salamonis, [f] imò ipſum in pelle foris nigra Salamonem amplector. Habet & Salomon (Jeſus crucifixus) nigredinem, ſed in pelle. Foris niger, in cute niger, non intùs. Alioquin omnis gloria ejus filiæ Regis ab intùs. Intùs Divinitatis candor, decor virtutum, ſplendor gloriæ, innocentiæ puritas. Sed tegit hæc deſpicabilior infirmitatis color, & quaſi abſconditus eſt vultus ejus & deſpectus, dùm tentatur per omnia pro ſimilitudine abſquè peccato. Agnoſco denigratæ formam naturæ. Agnoſco tunicas illas pelliceas Protoplaſtorum peccantium habitum. Denique ſemetipſum denigravit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Filius Dei erat, (g) & factus eſt tanquam ſeruus. Non ſolùm formam ſervi accepit, ut ſubeſſet: ſed etiam ſervi, ut vapularet: & ſervi peccati, ut pœnam ſolveret, cùm culpam non haberet. Agnoſco ſub pelle hædi (h) qui peccatum ſignificat, & manum quæ peccatum non fecit, & collum per quod mali cogitatio non tranſivit. Ideoquè non eſt inventus dolus in ore ejus. Novi quòd ſit lenis naturâ, mitis & humilis corde, blandus aſpectu, ſuavis ſpiritu. Eſt quidem unctus oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis. Unde ergo nunc inſtar Eſaü piloſus & hiſpidus? Cujuſnam rugoſa & tetra imago hæc, & unde hi pili? Mei ſunt: nam piloſæ manus ſimilitudinem proximi exprimunt peccatoris. Meos agnoſco hos pilos, &c. in pelle mea videbo Salvatorem meum. Non tamen Rebecca ſic illum induit, (i) ſed MARIA, tantò digniorem qui benedictionem acciperet, quantò Sanctior quæ peperit. Et benè in meo habitu, quia mihi benedictio vendicatur, mihi poſtulatur hæreditas. Siquidem audierat: *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ*. Tuam, inquit, hæreditatem, tuamquè poſſeſſionem dabo tibi. Quomodò dabis ei, ſi ſua eſt? Et quomodò ſuam mones ut poſtulet? Mihi proinde poſtulat, qui meam ad hoc induit formam, ut ſuſcipiat cauſam. Quippè *diſciplina pacis noſtræ ſuper eum*, (dicente Propheta) *& Dominus in eo poſuit iniquitatem omnium noſtrûm*: unde *debuit fratribus per omnia ſimilari*, (ſicut ait Apoſtolus) *ut miſericors fieret*. Propterea vox quidem, vox eſt Jacob; manus autem, manus ſunt Eſaü. Suum eſt quod auditur ex eo: quod in eo videtur, noſtrum eſt. Quod loquitur, ſpiritus & vita eſt: quod apparet, mortale & mors eſt. Aliud cernitur, & aliud creditur. Nigrum ſenſus renunciat, fides candidum & formoſum probat: Niger eſt, ſed oculis inſipientium; nam Fidelium mentibus eſt formoſus valdè. Niger eſt, ſed formoſus. Niger reputatione Herodis, formoſus confeſſione Latronis, Centurionis fide. Quàm mihi decorus es Domine mi Jeſu [k] in ipſa tui hujus poſitione decoris. Etenim ubi te exinaniviſti, ubi naturalibus radiis lumen indeficiens exuiſti: ibi pietas magis emicuit, ibi charitas plùs effulſit, ibi ampliùs gratia radiavit. Quàm formoſum adverterat ille Centurio (l) qui exclamavit: *Verè homo hic Filius Dei erat*. Sed in quo advertit, advertendum eſt. Si enim attenderet quod apparebat, quomodò formoſus, quomodò Filius Dei? Quid niſi deforme & nigrum oculis ſpectantium occurrebat, cùm expanſis in Cruce manibus, medius duorum nequam riſum malignantibus daret, fletum Fidelibus? Et ſolus erat riſui, qui ſolus poterat eſſe terrori, ſolus honori debuerat. Unde igitur advertit pulchritudinem Crucifixi, & quòd is ſit Filius Dei, qui cum iniquis reputatus eſt? Reſpondere aliquid ad id, noſtrûm nec fas nec opus eſt. Nec enim Evangeliſtæ hoc diligentia præteriit. Sic enim habes: *videns autem Centurio qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamans expiràſſet, ait: Verè hic homo Filius Dei erat*. Ergo ad vocem credidit, ex voce agnovit Filium Dei, & non ex facie. Erat enim fortaſsè ex ovibus ejus, de quibus ait Dominus: *Oves meæ vocem meam audiunt, & cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ*. Auditus invenit quod non viſus. Oculum ſpecies fefellit, auri veritas ſe infudit. Oculus pronunciabat infirmum, oculus fœdum, oculus miſerum, oculus morte turpiſſima condemnatum. Auri Dei Filius, auri formoſus innotuit: ſed non Judæorum, quia erant incircumciſi auribus. Meritò Petrus abſcidit auriculam ſervi, ut viam faceret Veritati, & Veritas liberaret eum. Erat ille Centurio incircumciſus, ſed non aure, qui ad unam expirantis vocem ſub tot infirmitatis

b Ser. de Virg. Deip. num. 11. c Ser. 61. in Cant. n. 6. d Ser. 1. de verb. Eſa. num. 1. e Ser. 61. in Cant. num. 6. f Ser. 28. in Cant. num. 2. g Ser. in fer. 4. hebd. San. num. 12. h Ser. 28. in Cant. num. 2.

i Ibidem num. 3. k Ser. 45. in Cant. nu. 9. l Ser. 28 in Cant. num. 4.

Digitized by Google

tatis indiciis Dominum majeſtatis agnovit. Ideoquè non deſpexit quod vidit, quia credidit quod non vidit. Non autem credidit ex eo quod vidit, ſed ex eo proculdubiò quod audivit: quia *fides ex auditu*. Dignum quippè fuerat (m) per ſuperiores oculorum feneſtras Veritatem intrare ad animam: ſed hoc nobis ô anima ſervatur in poſterùm, cùm videbimus facie ad faciem. Nunc autem unde irrepſit morbus, inde remedium intret, & per eadem ſequatur veſtigia vita mortem, tenebras lux, venenum ſerpentis antidotum Veritatis: & ſanet oculum qui turbatus eſt, ut ſerenus videat quem turbatus non poteſt. Auris primò mortis janua extitit, prima aperiatur & vitæ. Auditus qui tulit, reparet viſum: quoniam niſi crediderimus, non intelligemus. Unde Propheta: *Auditui meo*, inquit, *dabis gaudium & lætitiam*: quòd fidelis retributio auditionis, beata viſio ſit, & beatæ meritum viſionis fidelis auditio: *Beati* (ait Dominus) *mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Porrò fide oportet mundari oculum qui videat Deum, quemadmodùm Scriptura ait: *Fide mundans corda eorum*. Interim ergo dum necdum paratus eſt viſus, auditus exercitetur, auditus excipiat Veritatem. Felix, cui Veritas atteſtatur dicens: *In auditu auris obedivit mihi*. Dignus qui videam, ſi priùs quàm videam, obediſſe inveniar. Securus videbo, ad quem me obedientiæ munus præceſſerit. Quàm beatus qui ait: *Dominus Deus aperuit mihi autem, & ego non contradico, retrorſùm non abii*. Ubi & voluntariæ habes obedientiæ formam, & longanimitatis exemplum. Qui enim non contradicit, ſpontaneus eſt: qui retrò non abiit, perſeverat. Utrumque neceſſarium eſt: quoniam hilarem datorem diligit Deus. *Et qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Utinam & mihi aperiat aurem Dominus meus Jeſus crucifixus, utinam intret ad cor meũ ſermo Veritatis, mundet oculum, & lætæ præparet viſioni, ut dicam Deo etiam ipſe: *Præparationem cordis mei audivit auris tua*. Ut audiam à Deo etiam ipſe cum cæteris obedientibus: *Et vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis*.

§. II.

Chriſtus Deus noſter (n) multifariè multiſquè modis non ſolùm locutus eſt in Prophetis, ſed & viſus eſt à Prophetis. Agnovit eum *David* minoratum ab Angelis. *Jeremias* etiam vidit eum cum hominibus converſantem. *Eſaias* modò ſuper ſolium excelſum, modò non ſolùm infra Angelos aut inter homines, ſed tanquam leproſum ſe vidiſſe teſtatur, id eſt, non in carne tantùm, ſed in ſimilitudine carnis peccati. Denique Propheta Eſaias (o) in prima viſione vidit Chriſtum Dominum gloriâ & honore coronatum, quando dixit: *Vidi Dominũ ſedentem ſuper ſolium excelſum.* In ſecunda viſione vidit Chriſtũ crucifixum, quando dixit: *Vidimus eum & non erat ei ſpecies neque decor*. Et nota quòd in prima viſione dixit, *vidi*; in ſecunda, *vidimus*: quia illa paucorum eſt, & ſolius Prophetæ: iſta verò multorum eſt, & peccatorum. Nihil proinde ſibi Sponſa glorioſius putat, (p) quàm Chriſti portare opprobrium. Unde vox illa prorsùs exultationis & ſalutis: *Abſit mihi gloriari, niſi in cruce Domini mei Jeſu Chriſti*. Grata ignominia crucis ei, qui Crucifixo ingratus non eſt. Nigredo eſt, ſed forma & ſimilitudo Domini. Vade ad ſanctum Eſaiam, & deſcribet tibi qualem in ſpiritu illum viderit. Quem namque alium dicit *virum doloris, & ſcientem infirmitatem*, & quia *non erat ei ſpecies neque decor*? ecce unde niger. Junge & illud ſancti David: *Specioſus formâ præ filiis hominum*: & habes totum in Sponſo Chriſto, quod Sponſa de ſe teſtata eſt dicens: *Nigra ſum, ſed formoſa filia Jeruſalem*. Num tibi rectè & ipſe Sponſus videtur (q) poſſe reſpondere Judæis: Niger ſum, ſed formoſus, filii Jeruſalem? *Niger* planè, cui non erat ſpecies neque decor. *Niger*, quia vermis & non homo, opprobium hominum, & abiectio plebis. Denique ſeipſum fecit peccatum, & nigrum dicere verear? Intuere ſanè plagis lividum, illitum ſputis, pallidum morte, & nigrum vel tunc profectò fatebere. Percunctare etiam Apoſtolos eundem ipſum qualem in monte perſpexerint, aut certè Angelos in qualem proſpicere concupiſcant, & nihilominùs formoſum mirabere. Ergo formoſus in ſe, niger propter te. Si autem deſideras videre ſublimem, (r) humilem priùs Jeſum videre curato. Intuere priùs exaltatum in deſerto Serpentem, ſi videre deſideras Regem in ſolio ſedentem. Iſta te humiliet viſio, ut illa exaltet humiliatum. Reprimat & ſanet iſta tumorem tuum, ut illa repleat & ſatiet deſiderium tuum. Exinanitum vides? non ſit encioſa viſio, quia exaltatumencioſè videre non poteris. Similis eris illi, cùm videris eum ſicuti eſt: eſto & nunc ſimilis ei, videns eum ſicut propter te factus eſt. Si enim ne in humilitate quidem ſimilitudinem ejus abnuis, certa tibi ſublimitatis quoque ſimilitudo debetur. Nunquam ille ſocium tribulationis à communione gloriæ patietur arceri. Interim (s) quibuſdam oſtenditur Caput hirſutum ſpinis, inclinatum in Cruce, ut humilientur pariter & compungantur. Quibuſdam verò glorioſum apparet, ut ab ipſo glorificentur, & in ipſo glorientur, quem vident ſicuti eſt. Utinam ſicut illis ſic nobis etiam Chriſtus appareat vita noſtra, & nos quoque cum ipſo appareamus in gloria. Interim nempè non ſicut eſt, ſed ſicut pro nobis factum eſt Caput noſtrum nobis repræſentatur, non coronatum gloriâ, ſed peccatorum noſtrorum circumdatum ſpinis. O anima Chriſtiana, (t) reſpice in faciẽ Chriſti crucifixi, & eleva oculos tuos ad tormenta illius non ſine lachrymis, & cor contritum non ſine ſingultu: & vide quantam tribulationem & dolorem invenit, dum quæreret te, ut inveniret te. Laxa igitur oculos tuos, ut reſpicias in faciem Chriſti tui. Auſculta auribus erectis, & in dolore tanto quod proferat verbũ ſemel auditum, pro precioſiſſimo reconde theſauro in cubiculo cordis tui. Ecce poſitus eſt hic in immiti lectulo mortis ſuæ, Crucem dico. Stat ecce expanſis manibus, (u) nudo corpore, manibus ſimul & pedibus perforatis, capite inclinato. In extenſione brachiorum cognoſce eum, & ſuſcipe affectum paratum ad tuos, & te ad ſuos invitantis amplexus, & quodammodò miſerabiliter miſericorditerquè clamantis: *Revertere, revertere*

m Ibidem num. 5. n Ser. 1. de verb. Eſai. num. 2. o Ser. 12. diver. num. 2. tom. 6. pag. 865. p Ser. 25. in Cant. num. 8.

q Ibid. n. 9. r Ser. 1. de verb. Eſ. ai. n. 2. s Ser. 5. de omn. Sanct. n. 8. & 9. t Tract. de vite myſt. cap. 7. n. 40. u Ibid. cap. 44. n. 166. & 167.

tero ut intueamur te. Revertere à malis factis, ab obſtinatione, à deſperatione. Revertere, inquam, ad me, quæ à me averſa fuiſti: ut intueamur te intuitu gratiæ, quo mulierem peccatricem, Petrum, Latronem reſpexi. Lege me librum vitæ ſcriptum intùs & foris, & lectum intellige. Collige tibi flores meos ſanguineos, ut paradiſi illius poſſis januam introire, ante cujus fores Cherubim collocatus eſt cum gladio flammeo ac verſatili. Valet enim ſcientia quam ex me plenariè diſcere potes, ad amovendum impedimentum Cherubim. Denique ipſe Jeſus complexus tuos, ô anima, deſiderat, (x) talis ut complectatur, expectat: Caput floridum multis ſpinarum aculeis confixum ad te inclinat, ut ad pacis oſculum te invitet, tanquam dicat tibi: Ecce quomodo configuratus ſum, quomodo confoſſus, quomodo mactatus, ut te poſſim ponere ſuper humeros meos, quæ aberraveras ovis mea, & ad paſcua reducere paradiſi. Redde vicem amoris, & ſuper Vulnera mea miſericordiâ commovere, & pone me talem qualem nunc vides ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum: ut in omnibus cogitationibus cordis tui, & in omnibus operibus brachii tui mihi taliter ut vides ſignato poſſis ſimilis inveniri. Conformaveram te imagini Divinitatis meæ cùm te crearem, conformatus ſum imagini humanitatis tuæ ut te reformarem. Tu ergo, ô homo, qui non retinuiſti formam Divinitatis meæ tibi impreſſam in tua formatione: retine ſaltem formam humanitatis tuæ mihi impreſſam in tua recreatione: id eſt, ſi non retines qualem te creavi, retine ſaltem qualem te recreavi. Si non capis quantas virtutum divitias tibi dederim te creando: cape ſaltem quantas in humanitate tua miſerias propter te acceperim recreando, & ad potiores quàm ad quas te formaveram delicias reformando. Nam propterea homo viſibilis factus ſum, ut à te viſus amarer, qui in Deitate mea inviſibilis non amabar. Da te ergo præmium Incarnationi & Paſſioni meæ, pro quo incarnatus ſimul & paſſus dedi me. Quiſquis ſanè nec ob hoc quidem converti voluerit, (y) nonne meritò audiet: *Popule meus, quid tibi debui facere, & non feci?* Ac ſi dicat: Quid cauſæ eſt, (z) quòd inimico meo veſtroq; libet ſervire potiùs quàm mihi! Neq; enim ille creavit vos, ſed nec paſcit quidē, aut tempora veſtra ipſe diſponit. Si parva hæc videntur ingratis: non ille, ſed ego redemi vos. Sed quo precio? Non utique corruptilibus auro & argento, non ſole vel lunâ, non ſaltem aliquo Angelorum, ſed proprio vos Sanguine redemi. Cæterùm ſi neque tam multiplici jure debitum à vobis elicere eſt famulatum, omiſſis his omnibus mecum ſaltem ex diurno denario convenite.

§. III.

Paſſio Chriſti (a) ultimum eſt refugium, ac ſingulare remedium. Proinde ſi tentationum ſentis aculeos, (b) exaltatum in ligno Serpentem æneum intuere: & ſuge non tam vulnera, quàm ubera Crucifixi. Convenit enim (c) ut talismodi apes ſimus quæ ſciant ſugere mel de petra. Petra autem eſt Chriſtus, Eſt & mel mundificatiuum, (d) quia verè nihil eſt, quod ita ab omnium vitiorum impulſu & cogitatione cogitationem noſtram purificet, & in puritate conſervet, ſicut jugis memoria crucis & paſſionis Dñi Jeſu Chriſti. Itaque (e) quoties te ſentis turpibus cogitationibus pulſari, & ad illicitam delectationem affici: toties pone ante mentis oculos, quomodo Chriſtus in Cruce crucifixus eſt pro te. Intuere quomodo à Juda Judæis traditur, & quàm viliter pertractatur, blaſphematur, colaphizatur, judicatur & condemnatur, expoliatur & flagellatur: ad ultimum verò contumeliis & opprobriis affectus inter duos latrones ſuſpenditur, clavis Cruci affixus inclito capite emittit ſpiritum. Ita Redemptor tuus moritur pro te: & tu neſcio cujuſmodi ſordida cogitatione ſordidaris in mente: Sufficere poſſet hæc cogitatio ad excludendas omnes illicitas cogitationes. Sed adhuc remedium attendamus, (f) per quod vitium incredulitatis ſubjectum eſt. Dixit Dominus ad Moyſen: *Fac ſerpentem æneum, & pone eum in ligno erecto: quem qui intuiti fuerint, à ſerpentum morſibus ſanabuntur*. Cujus ſerpentis myſterium ipſe Dominus Jeſus curavit exponere dicens: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in illum, non pereat*. Videsne quorſùm feramur? Prorsùs ad exaltatum in Cruce benignum Jeſum: qui optimè ſerpenti æneo & exaltato comparatur. *Serpens* enim dicitur mortifer: quia per ſuggeſtionem ſerpentis mors intravit in orbem. *Æneus* verò dicitur: quia charitatis ſimul & paſſionis ignibus conflatus, paſſionis Sanguine rubricatus, ad modum æris in reſurrectione induratus eſt: quia ultra non moritur. *Exaltatio* autem ſerpentis, exaltationē crucifixi Jeſu figurat. Hic eſt Serpens, quem increduli à malignis ſpiritibus vulnerati ad credulitatem converſi, ſi volunt ſalvari, reſpicere commonentur. Eſt enim Serpens iſte de virga Moyſi transformatus. Per virgam, quæ eſt inſigne regium, Deum intellige: per ſerpentem verò, cujus ſuggeſtione primi parentes mortui ſunt, Hominem mortalem accipe. Mutata eſt virga in ſerpentem, quandò *Verbum caro factum eſt*, aſſumens quod non erat, id eſt, humanitatem: manens quod erat, id eſt, Deus. Sicut ergo factus ſerpens Magorum Ægyptiorum ſerpentes devoravit: ſic Deus factus Homo inimicorum ſuggerentium peccata & fraudes evacuavit, maximè tamen cùm eſſet exaltatus in Crucem, cùm Sanguinis ſui flores oſtenderet, & florum ſcilicet virtutum ſuarum odorem per totum mundum effunderet, & corda quibuſcunque vitiis vulnerata ſanaret. Reſpiciamus igitur & nos (g) in faciem Serpentis ænei, elevati Chriſti, ſi volumus à pravorum dæmonum ſuggeſtionibus ſerpentinis liberari. Reſpicere autem fide in ipſum tendere eſt: quod non infirma, ſed forti & perfecta fide completur. Verùm ſunt quidam qui ore confitentur quoniam Chriſtiani ſunt, factis autem negant, quos non puto fide tendere in Cru-

x *Ibidem num.* 169. y *Ser.* 29. *diver. num.* 3. z *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap.* 16. *num.* 53. a *Ser.* 22. *in Cant. n.* 9. b *Epiſt.* 351. *num.* 2.

c *Tract. de vite myſt. cap.* 44. *n.* 166. d *Ibidem n.* 171. e *Tract. de interdomo cap.* 22. *num.* 47. f *Tract. de vite myſt. cap.* 45. *num.* 175. g *Ibidem num.* 176.

Digitized by Google

Crucifixum pium Ieſum. Et quoties alicujus ſerpentinæ tentationis morſu nos cognoverimus eſſe vulneratos, toties ad Crucem curramus, & ad thronum Crucis quandoque ignominiæ nunc ſummæ gloriæ accedamus: & fide, ſpe, & charitate liberatorem piiſſimum intendentes, per mortem noſtri Serpentis (qui mortem antiqui ſerpentis occidit) à ſerpentum morſibus petamus liberari. Hæc eſt enim dulciſſima medicina, (h) crux ipſa beata ſcilicet paſſio Chriſti: quæ morbum omnem expellit, vires atque virtutes non habenti acquirit: quæ non ſolùm ſanat ægrotos, ſed etiam vivificat mortuos. Mihi meus auditor credat, imò mihi credat Crucis amator, quòd jam non lædetur à morte ſecunda, ſi in hac vita uſus fuerit tali medicina. Nihil proficiet inimicus in eo, (i) quem crux Chriſti delectat, ſi carnalem ſuggeſſerit delectationem. Si autem quandoque ſuggeſtionibus diaboli, (K) vel importunis carnis noſtræ clamoribus ad curam carnis in deſideriis peragendam revocemur, anxietates Chriſti cruciſquè ſupplicium ponamus præ oculis, & confeſtim ipſa nos docebit experientia, quid ſenſerit Apoſtolus cùm dixit: *Verbum crucis his qui ſalvi fiunt, virtus Dei eſt*. Et: *Mihi abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Quare? Quia ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereunt omnes immunditiæ à facie Crucis. Dei ſiquidem infirmitas, noſtra eſt fortitudo. Hoc etiam ſciendum eſt, (l) quòd cogitatio quantumlibet immunda mentẽ non polluit, cui ratio non conſentit. Quis enim cogitationes ſuas ita refrænare poteſt, ut non qualibet immunditiâ titilletur? Sed continuò talium cogitationum inſultus ſunt reprimendi, ut unde ſperabat ſe hoſtis vincere, per hoc magis victus abſcedat. Quod fit quoties pravis & immundis cogitationibus attacti, ſtatim ad ſignum Crucis & ad paſſionis Dominicæ recordationem confugimus, toties ſuo telo in bello fortes effecti hoſtem ferimus. Porrò (m) cùm tentationis impetum ſentimus in cogitatione, ſtatim fugiamus ad Ieſum crucifixum, & humiliter poſtulemus auxilium. Quod ſi fortè præoccupaverit nos (ut aliquando aſſolet) cùm tardiùs quàm oporteat ad eum confugimus, ſolliciti ſimus ut ſuſcipiat nos manus Domini Jeſu. Hoc refugiũ qui declinat, (n) nihil mirum ſi effugere non meretur. Quòd ſi fortè luxuriæ te pompa concuſſerit, (o) recordare dilectum tuum Jeſum poſitum in doloribus, & univerſum ſtratum ſuum verſatum in infirmitate ejus, hæc dicens in corde tuo: Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo? Sicquè invocato nomine Salvatoris, ingeminando ſepè Nomen ſalutis, ceſſabit tandem Deo ſuccurrente quaſſatio. Hoc tibi electuariũ habes ô anima chriſtiana, (p) reconditũ in vaſculo vocabuli hujus quod eſt Jesus, ſalutiferum certè, quodquè nulli unquam peſti tuæ inveniatur inefficax. Semper tibi in ſinu ſit, ſemper in manu, quo tui omnes in Jeſum & ſenſus dirigantur & actus. Denique & invitaris: *Pone me*, inquit, *ſignaculum in corde tuo, ſignaculum in brachio tuo*. Sed hoc aliàs. Nunc verò habes unde & brachio medearis & cordi. Habes inquam in nomine Jesu unde actus tuos vel pravos corrigas, vel minùs perfectos adimpleas: itemquè unde tuos ſenſus aut ſerves ne corrumpantur, aut ſi corrumpantur, ſanes. Hoc non ſolùm Iudæus, (q) ſed quicunque invocaverit, ſalvus erit: intantùm uſquequaquè effuſum eſt. Hoc Pater donavit Filio ſuo, & Sponſo Eccleſiæ Dño noſtro Jeſu Chriſto, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT VII.

De uberibus Sponſi & Sponſæ, id eſt Jeſu crucifixi & Eccleſiæ.

Oſculetur me oſculo oris ſui: quia meliora ſunt vbeta tua vino. *Cant. 1.*

1. *Oſtenditur qualiter hæc verba conveniant Sponſæ Eccleſiæ, quæ cùm deſiſteret poſtulare oſculum ſive contemplationẽ majeſtatis Dei, dixit meliora eſſe vbera ejus vino. Duo vbera deſignant longanimitatem Chriſti in expectando, & facilitatẽ in donando. Item oſtenditur, eadem vbera congruere etiam ipſi Sponſo Jeſu crucifixo, cujus meditatio replet lacte vbera matrum, id eſt magiſtrorum ſpiritualium ad lactandos parvulos. 2. Oſtenditur quàm ægrè ferant diſcipuli videntes ſuos magiſtros plùs inſiſtere oſculis contemplationis, quàm lucris animarum. Item oſtenditur, duo vbera Sponſæ ſignificare compaſſionem & congratulationem: producerequè duas ſpecies lactis, exhortationẽ ſcilicet & conſolationem. Docemur intermittendam eſſe contemplationem propter lactantia ubera. Excitamur ad meditationem paſſionis Dominicæ. 3. Oſtenditur, nihil eſſe utilius novitiis meditatione paſſionis Dominicæ. Deſcribitur triplex refectio ſpiritualis juxta tres ſtatus: quorum primus eſt incipientium, ſecundus proficentium, tertius perfectorum. Primi reficiuntur pane doloris, ſecundi lacte charitatis, tertii cibo ſapientiæ. Tria item ſunt genera contemplationis: primum fit de gloria Sanctorum, alterum de majeſtate Dei, tertium de paſſione Dominica. Medium convenit perfectis, primum verò & ſecundum congruit imperfectis.*

§. I.

HÆc eſt mea [a] ſublimior interim philoſophia, ſcire Iesum & hunc crucifixum. Non requiro, ſicut ſponſa, ubi cubet in meridie, quem lætus amplector mea inter ubera commorantem. Illud ſublimius, iſtud ſuavius vel paratius. Panis illud, hoc lac. Hoc viſcera reficit parvulorum, hoc replet ubera matrum: & ideo inter ubera mea commorabitur. Ibi enim eſt cor. (b) Et ubi eſt cor, ibi dilectio: & ubi dilectio, ibi dilecti Jeſu manſio. Amplexatus eſt nos Dominus Ieſus. [c] per laborem & dolorem noſtrum. Amplectamur eum nos quoque vicariis quibuſdam amplexibus propter juſtitiam & ad

h *Ser. 11. in vlt. Cœna n. 85.* i *Ser. 1. de S. Andr. n. 3* K *Ser. de verb. Sap. n. 6. tom. 6. pag. 770.* l *Tract. de vita myſt. cap. 19. num. 76.* m *Ser. 2. ſuper Pſal. 90. num. 1.* n *Ser. 9. ſuper Pſal. n. 7.* o *Formula hon. vitæ num. 13.* p *Ser. 15. in Cant. num. 7.*

q *Ser. 16. in Cant. num. 14.* a *Ser. 43. in Cant. num. 4.* b *Ser. 2. in Cœna Dom. num. 9.* c *Ser. in fer. 4. hebd. San. num. 14.*

Digitized by Google

ad juſtitiam ſuam: actiones ad juſtitiam dirigendo, paſſiones propter juſtitiam ſuſtinendo. Dicamus quoque cum Sponſa: *Tenui eum, nec dimittam*. Dicamus etiam cum Patriarcha Iacob: *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi*. Quid enim jam ſupereſt niſi benedictio? Quid poſt amplexum, niſi oſculum reſtat? Si ſic adhærerem Deo, quomodò non jam clamare liberet cum Sponſa: *Oſculetur me oſculo oris ſui?* Non quieſco utiq; (d) niſi oſculetur me oſculo oris ſui. Gratias de oſculo pedum, gratias & de oſculo manûs; ſed ſi cura eſt illi ulla de me, *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Non ſum ingrata, ſed amo. Accepi, fateor, meritis potiora, ſed prorsùs inferiora votis. Deſiderio feror, non ratione. Ne quæſo cauſemini præſumptionem ubi affectio vrget. Pudor ſanè reclamat: ſed ſuperat amor. Nec ignoro quòd honor Regis judicium diligit: ſed præceps amor nec judicium præſtolatur, nec conſilio temperatur:, nec pudore frænatur, nec rationi ſubiicitur. Rogo, ſupplico, flagito: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. En gratiâ ipſius multis jam annis caſtè ſobrièquè vivere curo, lectioni inſiſto, reſiſto vitiis, orationi incumbo frequenter: vigilo contra tentationes, recogito annos meos in amaritudine animæ meæ: aliena non cupio, mea potiùs & me pariter dedi: in ſudore vultus mei comedo panem meum. Cæterùm quod in his omnibus eſt, totum conſtat de conſuetudine, de dulcedine nihil. Ut igitur holocauſtum meũ pingue fiat, *Oſculetur me*, quæſo, *oſculo oris ſui*. Sponſa interim Sponſum adeſſe præſentiens ſubſiſtit. Pudet enim præſumptionis in qua ſe deprehenſam intelligit. Nam verecundiùs id moliri per internuncios exiſtimârat. Moxquè converſa ad ipſum, temeritatẽ ſuam prout valet excuſare conatur: quia *meliora ſunt*, inquiens, *vbera tua vino, fragrantia unguentis optimis*. Ac ſi dicat: Si altum ſapere videor, tu feciſti ô Sponſe, qui in dulcedine vberum tuorum tanta me dignatione lactaſti, quatenùs omni metu tui charitate non mea temeritate depulſo audeam plus fortè quàm expediat. Audeo ſanè pietatis memor, immemor majeſtatis. Hæc pro verborum conſequentia dicta ſint. Nunc qualis ſit (e) iſta vberum Sponſi cõmendatio, videamus. Duo Sponſi ubera, duo in ipſo ſunt ingenitæ manſuetudinis argumenta: nimirùm quòd patienter expectat delinquentẽ, & clementer recipit pænitentem. Gemina inquam dulcedo ſuavitatis exuberat in pectore Domini Jeſu crucifixi, *longanimitas* videlicet in expectando, & in donando *facilitas*. Et audi quia non ſit hoc inventum meum. Legis profectò de *longanimitate* in Epiſtola Pauli ad Romanos dicentis: *An divitias bonitatis ejus & patientiæ & longanimitatis contemnis?* Idem ibidem dicit: *An ignoras quia benignitas Dei ad pænitentiam te adducit?* Ad hoc ſiquidem diu ſuſpendit ſententiam vltionis à contemnente, ut quandoque exhibeat gratiam remiſſionis in pænitente. *Non enim vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat*, ait Propheta Ezechiel. Ponamus exempla & de *altero vbere*, quod dictum eſt *remittendi facilitas*. Legis & de ipſa apud eundem Prophetam: *Quacunque hora ingemuerit peccator, peccatorum ſuum remittetur ei*. Legis & apud Iſaiam: *Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus, & ad Deum noſtrum: quoniam multus eſt ad ignoſcendum*. Pulchrè David paucis comprehendit utrumque, dicens: *Longanimis, & multum miſericors*. Hujus ergo geminæ bonitatis experimento in eam ſe fiduciam excreviſſe fatetur Sponſa, ut auderet petere oſculum: Quid mirum, dicens, ſi ſic præſumo de te ô Sponſe, quæ de tuis vberibus tanta ſum experta abundantiam ſuavitatis? Ergo ad audendum me provocat dulcedo vberum tuorum, non meorum confidentia meritorum. Quod autem dicit: *Meliora ſunt vbera tua vino*, hoc eſt: Pinguedo gratiæ quæ de tuis ubetibus fluit, efficacior mihi eſt ad ſpiritualẽ profectũ, quàm mordax increpatio Prælatorum. Nec ſolùm meliora ſunt vbera tua vino, ſed & *fragrantia unguentis optimis*: quia nonmodò internæ dulcedinis lacte præſentes alis, ſed bonæ quoque opinionis grato odore reſpergis abſentes, bonũ habens teſtimoniũ & ab his qui intùs, & ab his qui foris ſunt. Habes, inquã, lac intùs, & foris unguenta: quoniam quidem non eſſent quos lacte reficeres, ſi non priùs odore attraheres. Nunc autem (f) hæc ipſa verba quæ Sponſæ data ſunt, an & Sponſo Jeſu congruant videamus. Sponſa loquente de Sponſo, repentè (ut dixeram) adeſt ille, annuit voto, dat oſculum, impletquè in ea ſermonem qui ſcriptus eſt: *Deſiderium cordis ejus tribuiſti ei, & voluntate labiorum ejus non fraudaſti eum*. Quod & probat ex ejus vberum repletione. Tantæ nempè efficaciæ oſculum ſanctum eſt, ut ex ipſo mox cùm acceperit illud Sponſa concipiat, tumeſcentibus nimirùm vberibus, & lacte quaſi pingueſcentibus in teſtimonium. Quibus ſtudium eſt orare frequenter, experti ſunt quod dico. Sæpè corde tepido & arido accedimus ad Altare, orationi incumbimus: perſiſtentibus autem repentè infunditur gratia, pingneſcit pectus, replet viſcera inundatio pietatis, & ſi ſit qui premat, lac conceptæ dulcedinis ubertim fundere non tardabunt. Dicat ergo: Habes Sponſa quod petiiſti, & hoc tibi ſignum, quia meliora facta ſunt vbera tua vino. Hinc te ſcilicet noveris oſculum accepiſſe, quòd te concepiſſe ſentis. Vnde & vbera tibi intumuerunt, facta in ubertate lactis meliora vino illius ſcientiæ ſæcularis, quæ quidem inebriat, ſed curioſitate, non charitate: implens, non nutriens; inflans, non ædificans; ingurgitans non confortans. Sed demus & Sodalibus (g) iſta depromere vbera. Iniuſtè (inquiunt) murmuras adversùs Sponſum: quia id plùs valet quod ille jam dedit, quàm quod tu petis. Quod enim poſtulas, te quidem delectat: ſed vbera quibus parvulos alis, quos & paris, meliora hoc eſt neceſſariora ſunt vino contemplationis. Aliud ſiquidẽ eſt quod unius lætificat cor hominis, & aliud quod ædificat multos. Nam &ſi Rachel formoſior, ſed Lya fæcundior eſt. Noli ergo nimis inſiſtere oſculis contemplationis, quia meliora ſunt vbera prædica-

d Ser. 9. in Cant. num. 2. & 4 e Ibidem num. 5. & 6.
f Ibidem num. 7. g Ibidem num. 8.

Digitized by Google

tionis. Denique audit Sponſa, (h) ut ſurgat & properet, haud dubium quin ad animarum lucra. Hoc ſiquidem vera & caſta contemplatio habet, ut mentem quam Divino igne vehementer ſuccenderit, tanto interdum repleat zelo & deſiderio acquirendi Deo qui eum ſimiliter diligant, ut ocium contemplationis pro ſtudio prædicationis libentiſſimè intermittat: & rursùm potita votis, aliquatenùs in hac parte tantò ardentiùs redeat in idipſum, quantò ſe fructuoſiùs intermiſiſſe meminerit, & item ſumpto contemplationis guſtu, valentiùs ad conquirenda lucra ſolitâ alacritate recurrat. Cæterùm [i] inter has viciſſitudines plerumque mens fluctuat, metuens & vehementer exæſtuans, ne fortè alteri horum dum ſuis affectionibus hinc inde diſtrahitur plùs juſto inhæreat, & ſic in utrolibet vel ad modicum à Divina deviet voluntate. Et fortaſsè tale aliquid ſanctus Job patiebatur cùm diceret: *Si dormiero, dicam: Quando conſurgam? & rursùm expectabo veſperam.* Hoc eſt; Et quietus neglecti operis, & occupatus perturbatæ nihilominùs quietis me arguo. Vides virum ſanctum inter fructum operis, & ſomnum contemplationis graviter æſtuare: & in bonis licet ſemper verſantem, ſemper tamen quaſi de malis pænitentiam agere, & Dei cum gemitu momentis ſingelis inquirere voluntatem? Unicum quippè in hujuſmodi remedium ſeu refugium oratio eſt, & frequens gemitus ad Deum: ut quid, quandò, & quatenùs nos facere velit, aſſiduè nobis demonſtrare dignetur.

§. II.

Occurrit & alius ſenſus (k) quem quidem non propoſueram, ſed minimè prætereibo. Ut quid enim verba hæc: *Noli nimis inſiſtere oſculis contemplationis, quia meliora ſunt vbera prædicationis*: non magis convenire eiſipſis dicamus, quibus præeſt in ſolicitudine tanquam parvulis Mater aut nutrix? Nec enim æquanimiter ferunt juvenculæ & teneræ adhuc animæ, illam vacare quieti, cujus pleniùs erudiri doctrinâ, & exemplis informari deſiderant. An non denique talium in ſubſequenti ſermone compeſcitur inquietudo, ubi ſub gravi conteſtatione prohibetur ſuſcitare dilectam quouſque ipſa velit? Hæ itaque ſentientes oſculis inhiare Sponſam, ſecretum quærere ſibi, fugitare publicum, declinare turbas, & curæ ipſarum propriam præferre quietem, *Noli* (inquiunt) *noli* nimis inſiſtere oſculis contemplationis; quia major in vberibus, quàm in amplexibus fructus exiſtit. Per ea ſiquidem nos vendicas à carnalibus deſideriis, quæ militant adversùs animam, eripis mundo, & acquiris Deo. Hoc ergo eſt quod ajunt: *Quia meliora ſunt vbera tua vino.* Carnis (inquiunt) voluptatem qua paulò ante tanquam vino ebriæ tenebamur, vincunt hæ quas tua nobis vbera ſtillant deliciæ ſpirituales. Et pulchrè vino (l) comparant carnalem affectum. Ut enim vua ſemel expreſſa non habet jam quod denuò fundat, ſed perpetua ariditate damnatur: ſic caro in preſſura mortis ab omni prorsùs ſua delectatione ſiccatur, nec ultrà revireſcit ad libidines. Unde Propheta Iſaias ait: *Omnis caro fænum, & omnis gloria ejus tanquam flos fæni. Exſiccatum eſt fænum, & cecidit flos.* Et Apoſtolus ait: *Qui ſeminat de carne, de carne & metet corruptionem.* Et rursùm ait: *Eſca ventri & venter eſcis, Deus autem & hunc & has deſtruet.* Vide autem ne non carni tantùm, ſed & mundo fortè competat iſta proportio. Siquidem & ipſe tranſit & concupiſcentia ejus. Et cùm omnia quæ in muudo ſunt finem habeant, finis eorum non erit finis. Verùm vbera non ſic. Hæc enim cùm exhauſta fuerint, rursùm de fonte materni pectoris ſumunt quod propinent ſugentibus. Meritò proinde meliora carnis ſæculivè amore aſſeruntur vbera Sponſæ, quæ nullo unquam lactentiũ numero areſiunt, ſed ſemper abundant de viſceribus charitatis ut iterùm fluant. Flumina ſiquidẽ fluunt de ventre ejus, ſitquè in ea fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Cumulatur deinde laus vberum fragrantiâ unguentorum, quòd non ſolùm verborum ſapore paſcant, ſed & factorum opinione redoleant. Iam quæ ſint vbera, & quo tumida lacte, monſtremus. Non ſum ego profundi ſenſus, (m) neque adeo perſpicacis ingenii, ut novi quidpiam ex me adinvenire poſſim; ſed eſt fons magnus & indeficiens os Pauli, quod patet ad nos. De ipſo haurio mihi etiam nunc in oſtenſione vberum Sponſæ, ſicut & frequenter ſoleo. *Gaudere*, inquit, *cum gaudentibus, flere cum flentibus.* Materni breviter exprimuntur affectus, quia nec dolere parvuli, nec valere queunt abſque illa quæ genuit. Vtrobique neceſſe eſt ſuis eam conformari viſceribus. Igitur juxta Pauli ſententiam, duas illas affectiones duobus Sponſæ vberibus aſſignabo, *compaſſionem* uni, & *congratulationem* alteri. Alioquin parvula eſt, & nondum nubilis, ſi nondum vbera miſit: ſi ſe videlicet neq; ad congaudendum ſentiat promptam, neque pronam ad condolendum. Talis ſi fortè ad regimen animarum, ſeu ad officium prædicationis aſſumitur, aliis quidem non prodeſt, ſibi verò obeſt plurimùm. Porrò ſeſe ingerere, quantæ impudentiæ eſt? Sed redeamus ad vbera Sponſæ, (n) ac pro diverſitate vberum diverſas & lactis ſpecies proponamus. Nam *congratulatio* quidem exhortationis, *compaſſio* verò conſolationis lac fundit. Porrò vtramque ſpeciem lactis ubertim cælitùs irrorari pio pectori ſuo ſpiritualis Mater toties ſentit, quoties oſculum ſumit. Videas eam mox plenis vberibus parvulis incubare lactandis, & ex uno quidem conſolatoria, ex altero verò exhortatoria uberiùs miniſtrare, prout ſingulis convenire videbit. Verbi causâ. Si quem fortè ex his quos genuit in Evangelio, deprehendit forti aliqua tentatione concuſſum, & inde turbatum ac triſtem puſillanimemquè factum non poſſe jam ferre vim tentationis: quomodo condolet, quomodo mulcet, quomodo plangit, quomodo conſolatur, quot argumenta pietatis mox reperit, quibus erigat deſolatum? E contra verò ſi promptum, ſi alacrem, ſi benè proficientem cognoverit: exultat, aggreditur ſalutaribus monitis, accendit ampliùs, inſtruit de quibus poteſt ut perſeveret, utquè in melius ſemper pro-

h *Ser. 57. in Cant. num. 9.* i *Ibidem num. 10.* K *Ser. 9. in Cant. num. 9.* l *Ibidem num. 10.*

m *Ser. 10. in Cant. num. 1.* n *Ibidem num. 2.*

Digitized by Google

proficiat exhortatur. Omnibus ſe conformat, omnium in ſe transfert affectus, matrem ſe denique probat non minùs deficientium quàm proficentium. O bona mater charitas, [o] quæ ſive foveat infirmos, ſive exerceat provectos, ſive arguat inquietos; diverſis diverſa exhibens, ſicut filios diligit univerſos. Cùm te arguit, mitis eſt: cùm blanditur, ſimplex eſt. Piè ſolet ſævire, ſine dolo mulcere: patienter novit iraſci, humiliter indignari. Videamus denique [p] quomodo Sponſa aliud cupit, & aliud accipit; et nitenti ad contemplationis quietem, labor prædicationis imponitur: & ſitienti Sponſi Jeſu præſentiam, filiorum Sponſi pariendorum alendorumquè ſolicitudo injungitur. Neque nunc tantùm accidit illi hoc, ſed & alia vice cùm Sponſi amplexus & oſcula ſuſpiraret, reſponſum eſt ei: *Quia meliora ſunt vbera tua vino*: ut ex hoc ſe intelligeret eſſe matrem, atque ad dandum lac parvulis, nutriendumquè filios revocari. Fortaſſis & in aliis Cantici hujus locis hoc ipſum tu quoque (niſi piger ſis ad inquirendum) per teipſum advertere poteris. An non res iſta quondam in ſancto Patriarcha Jacob præfigurabatur, cùm fruſtratus optatis diuquè expectatis Rachelis amplexibus, pro ſterili & decora fœcundam & lippam invitus atque ignarus accepit Liam vxorem? Ita ergo nunc Sponſa ſcire cupiens & inquirens ubi in meridianis horis Dilectus paſcat & cubet, murenulas pro eo reportat aureas, vermiculatas argento, id eſt ſapientiam cum eloquentia, haud dubium quin ad prædicationis opus. Docemur ex hoc ſanè intermittenda plerumque dulcia oſcula propter lactantia vbera, nec quenquam ſibi, ſed omnes illi qui mortuus eſt pro omnibus, eſſe vivendum. Væ illis qui benè de Deo & ſentire & eloqui acceperunt, ſi quæſtum æſtiment pietatem, ſi convertant ad inanem gloriam, quod ad lucra Dei acceperant erogandum. Præterea attende [q] in ſpirituali matrimonio duo eſſe genera pariendi, & ex hoc etiam diverſas ſoboles, ſed non adverſas: cùm ſanctæ matres aut prædicando pariunt animas, aut meditando intelligentias pariunt ſpirituales. In hoc ultimo genere interdùm exceditur & ſeceditur etiam à corporeis ſenſibus, adeo ut ſeſe non ſentiat quæ Verbum ſentit. Hoc autem fit, cùm mens ineffabili Verbi illecta dulcedine quodammodò ſe ſibi furatur, imò rapitur atque elabitur à ſeipſa ut Verbo fruatur. Aliter ſanè afficitur mens fructificans Verbo, aliter fruens Verbo. Illic ſolicitat neceſſitas proximi, hîc invitat ſuavitas Verbi. Eſt quidem læta in prole mater, ſed in amplexibus Sponſi Jeſu crucifixi lætior. Chara pignora filiorum ſunt, ſed oſcula plùs delectant. Bonum eſt ſalvare multos: excedere autem & cum Verbo eſſe, multò jucundiùs eſt. Sit ergo meditatio noſtra Chriſtus, (r) & hic Crucifixus. Ipſum ponamus ſignaculum ſuper cor, ſignaculum ſuper brachium noſtrum. Habeamus eorum, (s) quæ contemptibilia Chriſto ſunt illata, continuam & indeſinentem memoriam: non utique otioſam, non tepidam, non torpentem, ſed compaſſionis ardore ſuper omnia plurimùm delectantem, & imitationis privilegio omnia impetrantem. Qui enim recolit mortem Chriſti, (t) & exemplo ejus mortificat membra ſua quæ ſunt ſuper terram, habet vitam æternam. Et ideo ſit tibi Jeſus in corde, [u] & nunquam imago Crucifixi ab animo tuo recedat. Hic tibi ſit cibus & potus, dulcedo & conſolatio tua, mel tuum & deſiderium tuum, lectio & meditatio tua, oratio & contemplatio tua, vita & reſurrectio tua. Suge non tam vulnera, (x) quàm ubera Crucifixi. Ipſe erit ibi in matrem, & tu eris ei in filium.

§. III.

Hæc eſt mea (y) ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Non requiro, ſicut ſponſa, ubi cubet, ubi paſcat in meridie, quem intueor Salvatorem in Cruce. Illud ſublimius, iſtud ſuavius. Panis illud, hoc lac. Hoc viſcera reficit parvulorum. Hoc humectat interiora arentis conſcientiæ, [z] eſcas bonorum actuum digerit, & deducit per quædam animæ membra: fidem roborans, ſpem confortans, vegetans ordinanſquè charitatem, & impinguans mores. Proinde novo in Chriſto homini, [a] ad exercitanda ejus interiora meliùs proponuntur legenda & meditanda Redemptoris noſtri exteriora: & oſtenditur in eis exemplum humilitatis, provocatio charitatis, & affectus pietatis. Hujuſmodi inquam homini oranti vel meditanti, [b] meliùs ac tutiùs proponitur imago Dominicæ Nativitatis & Paſſionis: ut infirmus animus, qui non novit cogitare niſi corporalia, habeat aliquid cui ſe afficiat, cui juxta modũ ſuum pietatis intuitu inhæreat. Eſt quippè in forma meditatoris: in quo, ſicut legitur in libro Job, *viſitans homo ſpeciem ſuam, non peccet*: hoc eſt, cùm intentionis ſuæ intuitum in eum dirigat, humanam in Deo ſpeciem cogitando, à vero non uſquequaque recedat: & dum per fidem ab homine Deum non dividit, Deum aliquando in homine apprehendere addiſcat. In quo pauperibus ſpiritu, & ſimplicioribus filiis Dei, tantò primùm ſolet eſſe affectus dulcior, quantò humanæ naturæ eſt propinquior. Poſtmodùm verò fide migrante in affectum, amplexantes in medio cordis ſui dulci amoris complexu Chriſtum Jeſum, totum hominem propter hominem aſſumptum, totum Deum propter aſſumentem Deum: incipiunt eum non jam ſecundùm carnem cognoſcere, quamvis eum necdum ſecundùm Deum plenè poſſint cogitare. Dominus de ſummitate ſcalæ proſpicit [c] ſuper filios hominum tanquam Veritas, ut videat ſi eſt intelligens aut requirens Deum. An non tibi de alto videtur clamare ac dicere requirentibus ſe: *Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me, & à generationibus meis implemini*? Et illud: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos*? Venite, inquit. Quò? Ad me Veritatem. Qua via? Per humilitatem. Quo fructu? Ego reficiam vos. Sed quænam eſt illa refectio quam Veritas Chriſtus aſcendentibus promittit, pervenientibus reddit? Eſt *charitas*. Verè enim dulcis & ſuavis cibus charitas eſt, quæ feſſos allevat, debiles roborat, mæſtos lætificat. Bonus cibus *charitas*: [d] quæ media in

Bbbb 2 ſer-

o *Epiſt. 2. num. 1.* p *Ser. 41. in Cant. num. 5. & 6.* q *Ser. 85. in Cant. num. 13.* r *Ser. 1. de verb. Eſai. num. 2.* s *Ser. 2. in Cœna Domini num. 9.* t *Tract. de diligen. Deo. cap. 4. num. 11.*

u *Formul. honeſt. vit. num. 2.* x *Epiſt. 351. num. 1.* y *Ser. 43. in Cant. num. 4.* z *Ser. 18. in Cant. num. 6.* a *Tract. de vit. ſolit. cap. 14. num. 42.* b *Ibidem num. 43.* c *Tract. de grad. humil. cap. 2. num. 3.* d *Ibidem num. 4.*

Digitized by Google

ferculo Salamonis conſiſtens, diverſarum odore virtutum, velut diverſi generis fragrantiâ pigmentorum eſurientes reficit, jucundat reficientes. Ibi ſiquidem apponitur pax, patientia, benignitas, longanimitas, gaudium in Spiritu Sancto: etſi quæ ſunt aliæ veritatis ſeu ſapientiæ generationes, apponuntur in illa. Habet & *humilitas* in eodem ferculo ſuas epulas, panem ſcilicet doloris, & vinum compunctionis: quas primò Veritas *incipientibus* offert, quibus utique dicitur: *Surgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris.* Habet ibidem & contemplatio ex adipe frumenti ſolidum *cibum ſapientiæ*, cum vino quod lætificat cor hominis: ad quæ Veritas *perfectos* invitat dicens: *Comedite amici mei, & bibite, & inebriamini chariſſimi.* *Media* (inquit Scriptura) *charitate conſtravit propter filias Jeruſalem*, propter *imperfectas* videlicet animas: quæ dum adhuc illum ſolidum cibum minùs capere poſſunt, lacte interim charitatis pro pane, oleo pro vino nutriendæ ſunt. Quæ rectè *media* deſcribitur: quia ejus ſuavitas nec incipientibus præſtò eſt prohibente timore; nec perfectis ſatis eſt, pro abundantiori contemplationis dulcedine. Incipientes adhuc à noxiis carnalium delectationum humoribus, timoris amariſſima potione purgandi, nondum lactis dulcedinem experiuntur. Perfecti verò jam auulſi à lacte, epulari ab introitu gloriæ glorioſiùs delectantur. Solis mediis id eſt *proficientibus* ita jam melleas quaſdam ſorbitiunculas charitatis expertis, ut illis interim pro ſui teneritudine contenti ſint. Pius enim (e) Dominus noſter Jeſus Chriſtus puſillos corde (*novitios*) blanditiis talibus ſolet allicere. Sed noverint qui hujuſmodi ſunt, gratiam hanc præſtitam ſibi eſſe, non datam: ut in die bonorum memores ſint malorum, & in die malorum immemores ſint bonorum. Longè aliter qui exercitatos habent ſenſus, devotionis hujus fælici fruuntur jucunditate. Quæ cùm ita ſint, (f) duo liquet contemplationis genera eſſe, *unum* de ſtatu & felicitate & gloria Civitatis ſupernæ Jeruſalem, quo' vel actu vel ocio ingens illa cæleſtium Civiũ occupata ſit multitudo: *alterum* genus eſt de Regis ipſius majeſtate, æternitate, Divinitate. Illa in maceria, iſta in petra. Hoc autẽ quantò difficiliùs cavatur, tantò ſuaviùs quod inde eruis ſapit. Sed quia non ex omni interim parte (g) adhuc ad petram forandam Eccleſia accedere poteſt (neque enim omnium eſt, qui in Eccleſia ſunt, ſacramenta divinæ Voluntatis inſpicere, aut apprehendere per ſemetipſos profunda Dei) ideo non ſolùm *in foraminibus petræ*, ſed & *in cavernis materiæ* habitare oſtenditur. Ergo in perfectis quidem qui rimari ac penetrare arcana ſapientiæ & puritate conſcientiæ audent, & intelligentiæ accumine poſſunt, habitat in foraminibus petræ. De reliquo in *cavernis maceriæ*, ut qui in petra per ſemetipſos fodere aut non ſufficiunt aut non præſumunt, in *maceria* ſodiant, contenti vel gloriam Sanctorum mente intueri. Si cui ne hoc quidem poſſibile ſit, huic ſanè propono Jeſum, & hunc crucifixum: ut & ipſe abſque ſuo labore habitet in *foraminibus petræ*, in quibus non laboravit. Foramina petræ [h] vulnera Chriſti interpretans. Rectè omninò: nam petra Chriſtus eſt. Judæi in his laboraverunt, [i] & ipſe homo Chriſtianus in labores infidelium introibit, ut ſit fidelis. Nec verendum quòd patiatur repulſam, qui & vocatur ut intret: *Ingredere*, inquit, *in petram, & abſcondere in foſſa humo à facie timoris Domini, & à gloria majeſtatis ejus.* Infirmæ adhuc & inerti animæ (quæ juxta quod in Evangelio quidam de ſemetipſo confitetur, fodere non valet, mendicare erubeſcit) foſſa oſtenditur humus ubi lateat, donec convaleſcat & proficiat, ut poſſit & ipſa per ſe cavare ſibi foramina in petra, per quæ intret in interiora Verbi Sponſi ſui, animi utique vigore & puritate. Et ſi intelleximus (k) foſſam humum illam quæ ait: *Foderunt manus meas & pedes meos*: non erit ambigendum de ſanitate in ea citiùs adipiſcenda animæ vulneratæ, quæ in ea demorabitur. Quid enim tam efficax ad curanda conſcientiæ vulnera, necnon ad purgandam mentis aciem, quàm Chriſti vulnerum ſedula meditatio. Verùm donec purgata & ſanata perfectè fuerit, non video qualiter illi aptari poſſit quod dicitur: *Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis.* Quomodò denique faciem ſuam oſtendere audeat, vel leuare vocem ſuam, cui & latere indicitur? *Abſcondere*, inquit, *in foſſa humo*. Quare? Quia non eſt pulchra facie, nec digna quæ videatur. Non erit digna videri, quamdiu non erit videre idonea. Cùm autem per inhabitationem foſſæ humi in ſanando oculo interiori tantùm profecerit, ut revelata facie ſpeculari gloriam Dei & ipſa poſſit: tunc demùm quæ videbit, fiducialiter jam loquetur, voce & facie placens. Placeat neceſſe eſt facies, quæ in Dei claritatem intendere poteſt. Neque enim id poſſet niſi clara ipſa quoque eſſet & pura, utique transformata in eandem quam conſpicit claritatis imaginem. Alioquin ipſa diſſimilitudine reſiliret inſolito reverberata fulgore. Ergo cùm pura puram intueri potuerit Veritatem, tunc faciem ipſius Sponſus Jeſus crucifixus videre cupiet, conſequenter & vocem ejus audire. Nam quantùm illi placeat cum puritate quidem mentis prædicatio Veritatis, [l] oſtendit cùm ſubindè infert: *Vox enim tua dulcis.* Quia enim non placeat vox ſi diſpliceat facies, demonſtrat cùm illicò ſubdit: *Et facies tua decora.* Quid internæ decor faciei eſt niſi puritas? In pluribus hæc abſque prædicationis voce complacuit, illa abſq; iſta à nemine. Impuris non ſe oſtendit Veritas, non ſe credit Sapientia. Quid ergo loquuntur quam non viderunt? *Quod ſcimus* (inquit Joannes) loquimur, *& quæ vidimus teſtamur.* Id ergo tu audes teſtari quod non vidiſti, & loqui quod ignoras? Quæris quem dicam impurum? Qui laudes requirit humanas, qui non ponit ſine ſumptu Evangeliũ, qui evangelizat ut manducet, qui quæſtum æſtimat pietatem, qui non requirit fructum, ſed datum. Impuri ſunt tales, & cùm non habeant unde videant Veritatem propter impuritatem, habent tamen unde illam loquantur. Quid præpropperè agitis? Cur lucem non expectatis? Cur opus lucis ante lucem præſumitis? Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. Lux eſt puritas, lux charitas, quæ non quærit quæ ſua ſunt. Hæc præcedat, & pes linguæ in incerto non ponitur. Superbo oculo Veritas non videtur, ſincero patet. Non eſt quòd ſe Veritas

e *Ser. 3. in Circumcis. Domini num. 10.* f *Ser. 62. in Cant. num. 4.* g *Ibidem num. 6.* h *Ser. 61. in Cant. num. 3.*

i *Ser. 62. in Cant. num. 6.* k *Ibidem num. 7.* l *Ibidem nu. 8.*

Digitized by Google

tas deneget intuendam puro cordi, ac per hoc nec eloquendam. *Peccatori autem dicit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Multi puritate neglecta, ante loqui quàm videre conati ſunt, & aut graviter erraverunt neſcientes de quibus loquerentur, neque de quibus affirmarent: aut turpiter viluerunt, dum qui alios docerent, ſeipſos non docuiſſent. A quo nos gemino malo ſemper cuſtodiat exoratus à nobis Sponſus Eccleſiæ Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

CAPUT VIII.

De ſecura habitatione animæ Chriſtianæ in ſaucio latere Jeſu Chriſti crucifixi.

Ingredere in petram, & abſcondere in foſſa humo à facie timoris Domini, & à gloria majeſtatis ejus. *Eſa 2.*

1. *Oſtenditur, Chriſtum ideo voluiſſe ſibi perfodi latus dextrum, ut nobis in oſtio ejus pararet locum refugii, & domunculam habitationis. Invitamur ut accedamus ad vulnus lateris Chriſti, & per ipſum ad Cor ejus urnam auream, continentem intra ſe manna Divinitatis & ſacramentum pietatis, theſaurum charitatis & divitias ſalutis. Ibi oculi cordis noſtri intuitu ſinceræ veritatis irradiantur: ibi auditus recreatur dulciſſima voce Jeſu: ibi naribus influit jucundiſſimus odor: ibi prælibantur incomparabiles deliciæ charitatis.* 2. *Ideo vulneratum eſt cor Ieſu, ut in illo habitemus, & habitando ſcrutemur Voluntatem ejus. In vulneribus Chriſti repoſitæ ſunt nobis multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, & perfectio virtutum. Inde martyrii tolerantia, & Martyrum fortitudo proceſſit. Invitamur ut in vulneribus Chriſti habitemus mente, dormiamus, & moriamur.* 3. *Præterea vulneratum eſt cor Ieſu, ut per vulnus viſibile videamus vulnus amoris inviſibile. Exponuntur verba Sponſi ad ſponſam loquentis:* Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum. *Invitamur accedere ad cor Ieſu per januam lateris, ut in ejus foramine audiamus dulciſſimam vocem Ieſu loquentis ad animam noſtram ibi commorantem. Docemur quàm dulce ſit habitare mente in vulneribus Chriſti.*

§. I.

HÆc eſt mea (a) ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Siquidem Dominus meus Jeſus (b) poſt cætera inæſtimabilis ſuæ erga me beneficia pietatis, etiam dextrum ſibi propter me paſſus eſt latus fodi: quòd videlicet non niſi in dextera locum parare refugii vellet. Utinam ego talis merear eſſe columba, quæ in foramine petræ habitet, & in foramine lateris dextri. Reſpondet quidem mihi intùs in anima mea, (c) & mente mea tumultuans in me, & concutiens omnia interiora mea vox teſtificationis tuæ Domine Deus meus: & caligant oculi mei interiores à fulgore Veritatis tuæ ingerentis mihi, quia non videbit te homo, & vivere poteſt. Ego enim verè in peccatis totus uſque adhuc, necdum potui mori mihi, ut vivam tibi: ſed tamen ex præcepto tuo, & dono tuo ſto in petra fidei meæ, fidei chriſtianæ: ſto in loco qui verè eſt penes te, in quo ut poſſum interim fero patienter, & amplector & deoſculor regentem & protegentem me, dexteram tuam. Et aliquoties contemplans, & videre geſtiens poſteriora videntis me, & percurrens ſemitam diſpenſationis humanæ Chriſti Filii tui ſuſpicio, necdum accedere geſtio ad eum, vel ſicut Hæmorroyſſa illa infirmæ & miſeræ animæ meæ à ſalutifero tactu vel fimbriæ quaſi furari geſtio ſanitatem: vel ſicut Thomas ille vir deſideriorum, totum eum deſidero videre & tangere; & non ſolùm tangere eum deſidero, ſed accedere ad Sacroſanctum lateris ejus vulnus oſtium arcæ, quod factum eſt in latere, ut non tantùm mittam digitum vel totam manum, ſed totus intrem uſque ad ipſum cor Jeſu, in Sancta ſanctorum, in arcam teſtamenti, ad urnam auream naturam noſtræ humanitatis, continentem intra ſe manna Divinitatis. Heu dicitur mihi: *Noli me tangere.* Et illud de Apocalypſi: *Foris canes.* Terribilis ſermo, (d) & qui poſſit etiam impavida quorumvis tyrannorum corda concutere. Sicquè (e) cùm dignis conſcientiæ verberibus expulſus & propulſus, improbitatis & præſumptionis meæ pœnas cogor luere, rursùmquè in petram meam me recipiens (quæ refugium eſt herinaciis ſpinis peccatorum plenis) re amplector & reoſculor regentem & protegentem me, dexteram Dei: & ex eo quod vel leviter ſenſi vel vidi, magis accenſo deſiderio vix patienter expecto, ut à me auferat manum regentem, & infundat gratiam illuminantem: ut tandem aliquando ſecundùm reſponſum Veritatis ſuæ mortuus mihi & vivens Deo, revelata facie ipſam ejus faciem incipiam videre, & affici Deo à viſione faciei ſuæ. Interim verò fidenter quod ex me mihi deeſt, (f) uſurpo mihi ex viſceribus Domini Jeſu Chriſti crucifixi, quoniam miſericordiâ affluunt: nec deſunt foramina per quæ effluant. Foderunt manus & pedes, latuſquè lanceâ foraverunt. Ferrum pertranſiit Animam ejus, & appropinquavit Cor illius, ut non jam non ſciat compati infirmitatibus meis. Patet arcanum Cordis per foramina Corporis, patet magnum illud pietatis ſacramentum, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos Oriens ex alto. Pietatis theſauri & divitiæ ſalutis in foraminibus petræ repoſitæ ſunt mihi. Foramina petræ vulnera Chriſti interpretans. Ibo mihi ad illa ſic referta cellaria, (g) atque ad admonitionem Jeremiæ Prophetæ relinquam civitates, & habitabo in petra: ero quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis, ut cum Moyſe poſitus in foramine petræ, tranſeunte Domino merear ſaltem *poſteriora ejus proſpicere*. Nam faciem ſtantis, id eſt, incommutabilis claritatem quis videat, niſi qui introduci jam meruit in Sancta, ſed in Sancta ſanctorum? Dominus ait ad Moyſem: (h) *Non videbit me homo ſuper terram, & vivet.* Ac ſi diceret:

a *Ser. 43. in Cant. num. 4.* b *Ser. 7. ſuper. Pſal. 90. num. 15.* c *Lib. 1. de amore Dei cap. 1. num. 2.*

d *Ser. 76. in Cant. num. 8.* e *Lib. 1. de amore. Dei. cap. 1. nu. 2.* f *Ser. 61. in Cant. num. 4. & 5.* g *Ibidem num. 6.* h *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 7. num. 20.*

Digitized by Google

ret: Tantæ ſum in natura divina claritatis, ut homo conſtitutus in mortali carne videre me nequaquam poterit abſque ſui conſumptione. Inde eſt quòd cùm Moyſes in multa conſtantia Domino ſupplicaret dicens: *Domine, oſtende teipſum mihi*: Ait Dominus, *Sta in foramine petræ, & cùm pertranſiero, videbis poſteriora mea: faciem autem meam videre non poteris*. Hoc ait Dominus, per faciem deſignans Divinitatem, per poſteriora deſignans humanitatẽ, quam tamen Moyſes corporali intuitu non vidit, ſed poſteris videndam reliquit. Proinde ibo mihi ad hæc Sancta ſanctorũ, (i) ad hanc arcam teſtamenti, adorabo & laudabo nomẽ Domini dicens cum Propheta David: *Inveni cor meum*, inquit, *ut orem Deum meum*. Et ego inveni cor Regis, fratris & amici benigni Jeſu crucifixi. Et numquid non adorabo? Orabo utique. Cor enim illius mecum eſt. Audacter dicam: Si, imò quia Caput meum Chriſtus eſt: quomodò quod Capitis mei eſt, non meum eſt? Sicut enim corporalis capitis mei oculi, mei oculi verè ſunt: ita & ſpirituale cor, cor meum eſt. Benè ergo mihi. Ego verò cum Jeſu cor meum habeo. Et quid mirum? Cùm multitudinis credentium fuerit cor unum. Hoc igitur corde tuo & te in eo dulciſſime Jeſu invento orabo te Deum meum. Admitte tantùm in Sacrarium exauditionis tuæ preces meas: imò me totum trahe in cor tuum. Licet enim tortuoſitas peccatorum meorum impediat me, tamen quia cor illud incomprehenſibili charitate dilatatum eſt & ampliatum, & tu ſolus potes facere mundum de immundo conceptũ ſemine, ut depoſitâ gibbi ſarcinâ per foramen acûs poſſim tranſire. O omnium pulchritudinũ ſpecioſiſſime Jeſu, ampliùs lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me: ut purificatus per te ad puriſſimum poſſim accedere, & in corde tuo omnibus diebus vitæ meæ merear habitare. Ad hoc enim perforatum eſt latus tuum, ut nobis pateſcat introitus. Nec verendum eſt mihi quòd patiar repulſam, [k] qui & vocor ut intrem: *Ingredere*, inquit, *in petram, abſcondere in foſſa humo à facie timoris Domini, & à gloria majeſtatis ejus*. Itaque accedendum eſt nobis (l) ad cor humillimum Altiſſimi Jeſu per januam lateris lanceati: ibi proculdubio theſaurus ineffabilis deſiderabilis charitatis latet: ibi nova devotio invenitur, inde lachrymarum gratia extrahitur: ibi diſcitur manſuetudo, patientia in adverſis, compaſſio in afflictis. Præcipuè verò cor contritum & humiliatum ibi invenitur. Et quia ſemel venimus ad cor dulciſſimum Jeſu crucifixi, [m] & bonũ eſt nos hìc eſſe, ne ſinamus nos facilè auelli ab eo, de quò ſcriptum eſt: *Recedentes à te in terra ſcribentur*. Quid autem accedentes? Tu ipſe doce nos. Tu dixiſti accedentibus ad te: *Gaudete quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis*. Concordemus hæc, quia ſi ſic hi qui in cælis ſcripti ſunt: quid verò illi qui in terra ſcribentur? Lugebunt utique. Sed quis nolit gaudere? Accedamus ergo ad te, & exultabimus & lætabimur in te memores cordis tui. Bonus theſaurus bonaquè margarita eſt cor tuum bone Jeſu, quam margaritam foſſo agro tui Corporis inveniemus. Quis hanc margaritam abiiciat? Quin potiùs dabo omnia, omnes cogitationes & affectus mentis commutabo, & comparabo illam mihi, jactans omnem cogitatum meum in cor Domini Jeſu crucifixi, & ſine fallacia illud me enutriet. Quoniam [n] in ipſo ſunt omnia. Ibi remedium vulnerum, ibi ſubſidia neceſſitatum, ibi reſarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ repoſitæ ſunt. Ibi denique quidquid accipere vel habere hominibus expedit, quidquid decet, quidquid oportet, invenitur. Continentia carnis, [o] cordis induſtria, voluntatis rectitudo, ex illo fonte manant. Non ſolùm autem, ſed etſi quis callet ingenio, ſi quis nitet eloquio, ſi quis moribus placet, inde eſt. Inde ſcientiæ, inde ſapientiæ & ſcientiæ ſermo manat. Theſauri ſiquidẽ ſapientiæ & ſcientiæ ibi omnes abſconditi ſunt. Quid caſta conſilia, juſta judicia, ſancta deſideria, nonne rivuli fontis illius ſunt? O quàm bonum (p) & quàm jucundum eſt habitare in corde Jeſu crucifixi! Ibi enim continentiæ nitor, (q) & ſinceræ veritatis intuitus oculos cordis noſtri irradiat. Auditui quoque dat gaudium & lætitiam dulciſſima vox Conſolatoris interni. Ibi quibuſdam ſpei naribus influit jucundiſſimus odor agri pleni, cui Dominus benedixit. Ibi avidiſſimè prælibantur incomparabiles delicię charitatis: & ſucciſis ſpinis ac vepribus quibus antea pungebatur, unctione miſericordiæ perfuſus animus noſter in conſcientia bona fæliciter requieſcit. Quæ quidẽ deliciæ non inter vitæ æternæ præmia, ſed inter temporalis militiæ ſtipendia deputantur: nec ad futuram pertinent, ſed ad eam magis quæ nunc eſt Eccleſiæ promiſſionem. Hoc enim centuplum eſt, quod in hoc ſæculo ſæculi contemptoribus exhibetur.

§. II.

Denique ad hoc vulneratum eſt cor Jesu crucifixi, (r) ut in illo & in Jeſu ab exterioribus perturbationibus abſoluti habitare poſſimus. Inter medios laqueos in hac vita inceditur, (s) qui utique toties non timentur, quoties ſancta aliqua, & vehementi cogitatione anima à ſemetipſa abripitur: ſi tamen eouſque mente ſecedat & avolet, ut & hunc communem tranſcendat uſum cogitandi. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, (t) & volabo & requieſcam in corde Jeſu? Ibi requiem invenit manſuetus & ſimplex: ibi doloſus opprimitur, vel elatus, & cupidus inanis gloriæ. Eccleſia columba eſt, & ideò requieſcit. Columba, quia innocens, quia gemens. Columba inquam eſt, quia in manſuetudine ſuſcipit inſitum verbum. Et requieſcit in Verbo, hoc eſt in petra: nam petra eſt Verbum Chriſtus. Ibi ſe columba tutatur, (u) & circumvolitantem intrepida intuetur accipitrem. Et ideo Sponſus ait: *Columba mea in foraminibus petræ*. Vox columbæ: *In petra exaltavit me*. Et item: *Statuit*, inquit, *ſupra petram pedes meos*. Vir ſapiens ædificat domum ſuam ſupra petram, quòd ibi nec ventorum formidet injurias, nec inundationum. Quid non boni in petra? In petra exaltatus, in petra ſecurus, in petra firmiter ſto. Securus ab hoſte, fortis à caſu, & hoc quoniam exaltatus à terra. Anceps eſt enim & caducum terrenum omne. Converſatio noſtra in cælis ſit, & nec

i *Tract. de vite myſt. cap. 3. nu. 9. & 10.* k *Ser. 62. in Cant. n. 6.* l *Tract. de vite myſt. cap. 44. num. 169.* m *Ibidem cap. 3. nu. 8.*

n *Ser. 66. in Cant. num. 3.* o *Ser. 13. in Cant. nu. 1.* p *Tract. de vite myſt. cap. 3. num. 8.* q *Tract. de Convers. ad Cleric. cap. 13. nu. 25.* r *Tract. de vite myſt. cap. 3. nu. 10.* s *Ser. 52. in Cant. num. 4.* t *Ser. 62. in Cant. nu. 4.* u *Ser. 61. in Cant. num. 3.*

Digitized by Google

nec cadere, nec deiici formidamus. In cælis petra, in illa firmitas atque ſecuritas eſt. Petra refugium herinaciis. Et revera ubi tuta firmaquè infirmis ſecuritas & requies, niſi in vulneribus Salvatoris? Tantò illic ſecurior habito, quantò ille potentior eſt ad ſalvandum. Fremit mundus, premit corpus, diabolus inſidiatur, non cado: fundatus enim ſum ſupra firmam petram. Cogitabat cogitationes pacis, [x] & ego neſciebam. Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? At clavis reſerans, clauus penetrans factus eſt mihi, ut videam Voluntatem Domini. Eccleſia quidem requieſcit in foraminibus petræ, per quam introſpicit [y] & videt gloriam Sponſi ſui: nec opprimitur tamen à gloria, quoniam non ſibi uſurpat eam. Non opprimitur, quia non ſcrutatrix Majeſtatis eſt, ſed voluntatis: nam quod Majeſtati attinet, interdùm quidem & in ipſam intendere audet, ſed quaſi admirans, non quaſi ſcrutans. Sed & ſi aliquando per exceſſum rapi in illam contingat, digitus Dei eſt iſte dignanter levans hominem, non hominis temeritas inſolenter Dei alta pervadens. Cùm enim Apoſtolus raptum ſe commemoret, ut auſum excuſet: quiſnam alter præſumat mortalium hùic ſe Divinæ majeſtatis horrendo ſcrutinio propriis intricare conatibus, & importunus contemplator pavenda irrumpere in arcana? Scrutatores proinde Majeſtatis tanquam irruptores dici reor, non qui ſcilicet rapiuntur in eam, ſed qui irruunt. Ipſi itaque opprimuntur à gloria. Ergo formidoloſa ſcrutatio Majeſtatis, [z] at Voluntatis tam tuta quàm pia. Quidni totâ diligentiâ ſcrutando inſtem ſacramento gloriæ Voluntatis, cui mihi parendum per omnia ſcio? Suavis gloria quæ non aliunde quàm de ipſius ſuavitatis contemplatione procedit, quàm de divitiarum bonitatis ac multæ miſerationis intuitu. Hæ [a] in foraminibus petræ repoſitæ ſunt mihi. Quàm magna multitudo dulcedinis divinæ in illis, opertæ quidem, ſed in his qui pereunt. Ut quid enim Sanctum detur canibus, vel margaritæ porcis? Nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum, etiam & apertis foraminibus introduxit in Sancta ſanctorum. Quanta in his multitudo dulcedinis invenitur, plenitudo gratiæ, perfectioquè virtutum? Denique [b] idcirco audit Sponſa: *Columba mea in foraminibus petræ*, quòd in Chriſti vulneribus tota devotione verſetur, & jugi meditatione demoretur in illis. Inde martyrii tolerantia, inde illi magna fiducia apud Deum Altiſſimum. Non eſt quòd vereatur Martyr exanguem lividamquè levare ad eum faciem, cujus liuore ſanatus eſt, & glorioſam repræſentare ſimilitudinem mortis ejus utique in pallore auri. Quid vereatur cui etiam à Domino Jeſu crucifixo dicitur: *Oſtende mihi faciem tuam?* Ad quid? Ut mihi videtur, ſe magis oſtendere vult. Ita eſt, videri vult, non videre. Quid enim ille non videt? Non eſt ei opus ut quis ſe oſtendat, à quo nihil non videtur, nec ſi ſe abſcondat. Vult ergo videri, vult benignus Dux devoti militis vultum & oculos in ſua ſuſtolli Vulnera, ut illius ex hoc animum erigat, & exemplo ſui reddat ad tolerandum fortiorē. Enimverò non ſentiet ſua vulnera, [c] dum Jeſu crucifixi vulnera intuebitur. Stat Martyr tripudians & triumphans toto licet lacero corpore, & rimante latera ferro, nonmodò fortiter, ſed & alacriter ſacrum è carne ſua circumſpicit ebullire cruorem. Ubi ergo tunc anima Martyris? Nempè in tuto, nempè in petra, nempè in viſceribus Jeſu crucifixi, Vulneribus nimirùm patentibus ad introeundum. Si in ſuis eſſet viſceribus ſcrutans ea, ferrum profectò ſentiret, dolorem non ferret, ſuccumberet, & negaret. Nunc autem in petra habitans, quid mirum ſi in modum petræ duruerit? Sed neque hoc mirum, ſi exul à corpore, dolores non ſentiat corporis. Neque hoc facit ſtupor, ſed Amor. Submittitur enim ſenſus, non amittitur. Revera dormitio eſt: [d] quæ tamen ſenſum non ſopiat, ſed abducat. Eſt & mors, quoniam Apoſtolus quoſdam in carne adhuc viventes commendando ſic loquitur: *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. Proinde & ego non abſurdè Sponſæ extaſim vocaverim mortem, [e] quæ tamen non vitâ, ſed vitæ eripiat laqueis, ut poſſit dicere: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium*. Quid denique formidetur dolor, ubi nec vita ſentitur? Excedente quippe anima, etſi non vitâ, certè vitæ ſenſu, neceſſe eſt etiam ut nec vitæ tentatio ſentiatur. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo & requieſcam? Utinam hac morte ego frequenter cadam, ut evadam laqueos mortis, ut non ſentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta, ut non obſtupeſcam ad ſenſum libidinis, ad æſtum avaritiæ, ad iracundiæ & impatientiæ ſtimulos, ad angores ſolicitudinum, & moleſtias curarum. Moriatur anima mea morte Juſtorum, ut nulla illam illaqueet fraus, nulla oblectet iniquitas. Bona mors quæ vitam non aufert, ſed transfert in melius. Bona quâ non corpus cadit, ſed anima ſublevatur. Nec deeſt Martyri dolor: [f] ſed ſuperatur, ſed contemnitur. Ergo ex petra Martyris fortitudo, inde planè potens ad bibendum calicem Domini. Et calix hic inebrians quàm præclarus eſt! Præclarus, inquam, atque jucundus non minùs Chriſto Imperatori ſpectanti, quàm militi triumphanti. Gaudium etenim Domini, eſt fortitudo noſtra. Quidni gaudeat ad vocem fortiſſimæ Confeſſionis? Denique & requirit eam cū deſiderio: *Sonet*, inquiens, *vox tua in auribus meis*. Nec cunctabitur rependere vicem ſecundùm ſuam promiſſionem continuò, ut qui ſe confeſſus fuerit coram hominibus, confiteatur & ipſe eum coram Patre ſuo.

§. III.

Poſtremò [g] propterea vulneratum eſt cor Jesu crucifixi, ut per per Vulnus viſibile vulnus Amoris inviſibile videamus. Quomodò hic Amor meliùs oſtendi poteſt, niſi quòd non ſolùm corpus, verumetiam ipſum cor lanceâ vulnerari permiſit? Foderunt [h] & perfoderunt non ſolùm manus & pedes, latus quoque & Sanctiſſimi Cordis intima furoris lanceâ perforaverunt, quod jam dudum Amoris lanceâ

x *Ibidem num. 4.* y *Ser. 62. in Cant. num. 4.* z *Ibidem nu. 5.*
a *Ser. 61. in Cant. num. 5.* b *Ibidem num. 7.*
c *Ibidem num. 8.* d *Ser. 52. in Cant. num. 3.* e *Ibidem num. 4.*
f *Ser. 61. in Cant. num. 8.* g *Tract. de vite myſt. cap. 3. nu. 10.*
h *Ibidem. num. 7.*

Digitized by Google

ceâ fuerat vulneratum. *Vulneraſti* (inquit in Canticis amoris Sponſus) *cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum*. Carnale utique vulnus, (i) vulnus ſpirituale oſtendit. Et hoc fortaſsè innuit ipſa auctoritas prælibata, in qua bis poſitum eſt, *Vulneraſti*. Utriuſque enim vulneris ipſa ſoror & ſponſa cauſa eſt. Ac ſi ſponſus apertè diceret: Quia zelo amoris tui vulneraſti me: lanceâ quoque militis vulneratus ſum. Quis enim cor ſuum palo vulnerari permitteret, niſi priùs amoris illius vulnus percepiſſet? Dicit ergo: *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum*. Sed quare ſoror & ſponſa? an non poterat ſufficientem Sponſi amantis affectum oſtendere ſolius ſororis, vel ſolius ſponſæ poſitio? Vel quare ſponſa & non vxor, cùm quotidie vel Eccleſia, ſive quælibet fidelis anima Sponſo ſuo Chriſto bonorum operum ſobolem debeat generare? Paucis dico: Solent ſponſæ nondum alligatæ conjugali vinculo amari ardentiùs, quàm poſtea. Tempore enim procedente amor ipſe componitur. Sponſus ergo noſter Jeſus, ut magnitudinem inſinuet ſui amoris qui tempore non decreſcit, *amicam ſuam* ſponſam appellat, eò quòd illius amor ſemper nouus ſit. Sed quia ſponſæ etiam carnaliter diliguntur, [k] ut in amore Sponſi noſtri Crucifixi nil carnale ſapias, ipſam ſponſam *ſuam ſororem* appellat, quia ſorores jam nequaquam carnaliter adamantur. Dicit ergo: *Vulneraſti cor meum, ſoror mea ſponſa*. Tanquam dicat: Quia ſummè te diligo ut ſponſam, caſtè ut ſororem, ideo vulneratum eſt cor meum propter te. Quis illud Cor tam vulneratum non diligat? Quis tam amantem non redamet? Quis tam caſtum non amplectatur? Diligit profectò vulneratum Jeſum ſponſa Eccleſia, quæ nimio illius amore vulnerata proclamat: *Vulnerata charitate ego ſum*. Numquid non redamat Sponſum amantem, quæ dicit: *Nunciate dilecto, quia amore langueo*? Fraterno ſe amantem amore complectitur, quæ dicit: *Quis mihi det te fratrem meum ſugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & complectar & deoſculer te, & jam me nemo deſpiciat?* Quis autem eſt foris? Æſtimo quod extra corpus. Quamdiu ſumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino. Quis hanc peregrinationem patienter ferat? quæ plena eſt dolore præteritorum, labore præſentium, timore futurorum; in qua etſi Sponſus ſe aliquando gratiâ conſolationis exhibeat, ſtat tamen longè quaſi poſt parietem, corpore hoc peccati ſeparante inter nos & ipſum: nec facilè ſe præbet tangendum & oſculandum, niſi illi animæ quæ in tantam altitudinem meritorum proceſſit, ut dicatur ei: *Surge amica mea, columba mea, formoſa mea*. Quæ ſola licet rarò aliquomodò arbitrans ſe comprehendiſſe proclamat: *Inveni quem diligit anima mea: inveni illum nec dimittam*. Sed ad hunc gradum non facilè quis aſcendit. Nos igitur adhuc intùs, id eſt, in corpore manentes, quantùm poſſumus amemus, redamemus, amplectamur vulneratum noſtrum Jeſum, cujus impii agricolæ foderunt manus & pedes, latuſquè & cor foraverunt. Proinde accedendum eſt [l] ad Cor humillimum Altiſſimi Jeſu per januam lateris lanceati. In cujus oſtio [m] divini ſuſurii vox auditur, & ſacratiſſimum ſecretiſſimumquè conſilium, quod abſconditum eſt à ſapientibus & prudentibus, paruulis revelatur. Cujus ſanè vocis auditum non ſola jam ratio capit, ſed gratanter eum communicat & voluntati. Ideo effundite corda veſtra coram Jeſu crucifixo, [n] omnium inſpectore cordium, confabulamini cum illo recordantes illius, effundite ſuper vos animas veſtras, & terrenis corporalibuſquè relictis, pennis ſpiritualibus charitatis elevamini: & tranſite in locum tabernaculi admirabilis, ubi non corporis ſed cordis auribus audiatis vocem exultationis, & confeſſionis ſonum, feſtum diem celebrantes. Memores eſtote optimi Domini Jesu, memoramini & delectamini, & deficiat ſpiritus carnis veſtræ: ut ſpiritu illius qui eſt ſuper mel dulcis reficiamini, & diſcatis vilipendere exteriores collocutiones, poſtquā interioris collocutionis guſtaveritis dulcedinem. O quàm bonum & quàm jucundum eſt tecum ô dulciſſime Jeſu habitare in unum, tecum colloqui, *tibi* revelare cauſam animæ noſtræ, tuæquè conſolationis reſponſo perfrui! O quàm bonum eſt ad te inhabitantem lucem inacceſſibilem duce charitate accedere, cui, ſi tantùm dux noſtra fuerit, nihil manere poterit inacceſſum! Nouit cor tuum ô dulcis Jeſu charitatis lanceâ vulneratum, viam facere charitati, cui perpetuò non claudetur. Accedite ergo ad eum per eum greſſibus charitatis, & illuminamini. Guſtate, quoniam ſuavis eſt Dominus. Paradiſum habemus multò meliorem [o] & longè delectabiliorem, quàm primi parentes habuerunt: & paradiſus noſter Chriſtus Dominus eſt. Intra ergo ô homo Chriſtiane hunc paradiſum omnibus paradiſis meliorem, [p] nunc ſolo cogitationis quo potes affectu: ut poſtmodùm animâ & corpore & terreſtrem & cæleſtem paradiſum valeas introire. Nec breviter amplexandus eſt hic paradiſus, [q] ſed volandum eſt per ſingulos iſtius paradiſi flores, & ſingulorum florum folia ſunt ſugenda: nunc ad dexteram manum, nunc ad ſiniſtram riuulos & guttas Sanguinis ſpargentem propiùs & interiùs accedendum eſt. Undelibet quærenda eſt devotio, & gratia lachrymoſæ compunctionis. Utrinque conſiderandum eſt, quàm immites fixuræ clavorum, quàm amara venarum oſſiumquè perfractio in manibus illius, qui cælum fabricavit & terram, qui operatus eſt ſalutem in medio terræ. Et inter horum conſiderationem frequenter repetendum eſt: *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui*: ad imitationem utique apis quæ inter volandum ſemper quendam ſonum habet, nec conticeſcit donec intra florem intraverit, ubi mellis optati dulcedinem colligat & exugat. O quàm felix eris, ſi poſtquam intra florentis paradiſi noſtri flores ſanguineos (vulnera dico Jeſu crucifixi) fueris intromiſſus, ab hujus mundi ſtrepitu & tentationum incurſibus per dimidiam ſaltem horam omninò valeas liberari, & ſoli ei ad quem introiſti vacans, guſtare & intelligere poſſis quàm dulcis eſt Dominus. Sic luſtrandi ſunt & pedes non minus Sanguinis habentes, non minus quàm manus: perfoſſi & ipſi & perfracti, ſanguineis manantes guttis. O anima Chriſtiana, [r] eſto *columba in foraminibus petræ, in caverna maceriæ*: pervola manus, pervola pedes, involа lateri, & nihil horum inſcrutatum relinquas: ſingula membra compaſſionis amaritudine

ne

i *Ibidem num. 10.* k *Ibidem num. 11.* l *Ibidem cap. 44. n. 169.* m *Tract. de convers. ad Cleric. cap. 14. num. 26.*

n *Tract. de vitæ myſt. cap. 27. num. 103. & 104.* o *Ser. 1. in Nat. Domini n. 6.* p *Tract. de vitæ myſt. cap. 4. n. 167.* q *Ibidem n. 168.* r *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 15.*

Digitized by Google

ne perſundas. Utinam & tu talis merearis eſſe columba, (s) quæ in foramine petræ habitet, id eſt in foramine lateris dextri. Conſidera autem hoc vulnus lateris Jeſum penitùs non ſenſiſſe. Neque enim illud excipere voluit, niſi jam ſoporatus in morte: ut moneret te quamdiu viuis, in hujus ſemper lateris vigilare cuſtodia. In quo Chriſtus ſervulos ſuos exaudire dignetur, (t) miniſtrando auxilium gratiæ ſuæ, qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPUT IX.

De precioſo Sanguine Domini noſtri Jeſu-Chriſti crucifixi.

In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus. *Paul. ad Coloſ.* 1.

1 *Oſtenditur quàm copioſa ſit redempio noſtra, quam operatus eſt Chriſtus per multiplicem effuſionem Sanguinis ſui. Hunc Sanguinem fuderant Judæi, nos acceſſimus & bibimus illum, meditando paſſionem Dominicam. Calix vini ſalutaris ſeu Sanguinis Chriſti plurimos producit effectus in illis, qui meditantur paſſionem ſuam. Invitamur ad ſitiendum & bibendum Sanguinem Chriſti, id eſt ad recolendam memoriam paſſionis ſuæ. Sanguis Chriſti eſt vinum inebrians perfectos, eſt & lac enutriens parvulos, eſt & medicina repellens morbos animæ.* 2. *Oſtenditur, ſapientiam & juſtitiam & ſanctimoniam non valere ad ſalutem, ſi non adſit devotio paſſionis Dominicæ. Subtiliter expenditur clamor & virtus Sanguinis Chriſti. Exponuntur verba Joannis Apoſtoli dicentis:* Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis. *Docemur geminum eſſe argumentum amoris Dei erga nos. Oſtenditur quantus ſit amor Chriſti eximentis nos à jugo Satanæ: & quomodo ſit aſpirandum ad Deum Patrem ob paſſionem Filii ſui Unigeniti. Ipſe iniuſtè paſſus novam nobis contulit juſtitiam. Excitamur ad exhibendam gratitudinem Chriſto, pro ſua paſſione & morte. Ad mortem eius tria referuntur. Expenditur modus mortis Chriſti. Excitamur ad diligendum Jeſum crucifixum Redemptorem noſtrum.*

§. I.

HÆc eſt mea (a) ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Ad cumulum ſiquidem pietatis ſuæ, (b) tradidit in mortem Animam ſuam, & de proprio latere protulit precium ſatisfactionis quo placaret Patrem. Per quod illum planè ad ſe verſiculum Pſalmi traxit: *Apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio.* Prorsùs copioſa: quia non gutta, ſed unda Sanguinis largiter per quinque partes Corporis emanavit. Fuit verò Sanguis qui effuſus eſt, (c) tam multus ad ignoſcendum, ut ipſum quoque peccatum maximum, quo factum eſt ut effunderetur, deleret, ac per hoc de antiqui illius utpotè levioris deletione nullam omninò dubietatem relinqueret. Sedebas ô homo (d) in tenebroſis & in umbra mortis per ignorantiam veritatis, ſedebas vinctus catenis delictorum. Deſcendit ad te Filius Dei in carcerem non ut torqueat, ſed ut erueret de poteſtate tenebrarum. Et primò quidem veritatis Doctor depulit umbram ignorantiæ tuæ, luce *ſapientiæ* ſuæ. Per *juſtitiam* deinde quæ ex fide eſt, ſolvit funes peccatorum, gratis juſtificans peccatorem. Quo gemino beneficio implevit ſermonem illum ſancti David: *Dominus ſolvit compeditos, Dominus illuminat cæcos.* Deſcendit inquam in carcerem, (e) venit ut educeret vinctum de domo carceris. Judæi verò non immemores odii quo oderant Patrem, exercuerunt illud in Filium, unde & ipſe ait: *Quia oderunt me, & Patrem meum.* Quid ergo fecerunt impii quibus gravis erat etiam ad videndum? *Hic eſt*, inquiunt, *hæres: venite, occidamus eum.* Sic ergo occiderunt Agnum Dei, in ſuam quidem perniciem, ſed in ſalutem noſtram. Illi enim Sanguinem Agni fuderunt, nos acceſſimus & bibimus illum. Accepimus calicem ſalutaris: & calix noſter inebrians quàm præclarus eſt! Calix utique vini inebrians, [f] quàm præclarus eſt! Inebriat, calefacit, acuit, audaces facit, & fortes, oblivioſos, diſcretos, ſomnolentos. *Inebriat* amor Dei ad contemptum mundi. *Calefacit*, quia ferventes facit. *Acuit*, quia erudit. Facit *audaces* contra adverſa, & *fortes* à carne, mundo, & dæmonibus invincibiles. Facit *oblivioſos* eorum ſcilicet quæ retrò ſunt, & in futura extentos. Facit *diſcretos*, erudiens ad juſtitiam. Facit *ſomnolentos* ad temporalia, & ad viſibilia tædioſos: ad inviſibilia verò contemplanda pronos & promptos. Hoc vinũ lætificat cor hominis. Hinc eſt ſobria illa ebrietas, (g) vero, non mero ingurgitans: non madens vino, ſed ardens Deo. Orando bibitur vinum lætificans cor hominis, (h) vinum ſpiritûs, quod inebriat, & carnalium voluptatum infundit oblivionem. Humectat interiora arentis conſcientiæ: eſcas bonorum operum digerit, & deducit per quædam animæ membra, fidem roborans, ſpem confortans, vegetans ordinanſquè charitatem, & impinguans mores. Proinde fructum redemptionis noſtræ (i) toto deſiderio complectamur, & ſæpiùs imò ſine intermiſſione ad memoriam illum revocantes, latentem in ipſo dulcedinem linguâ intellectûs noſtri deguſtemus, & in vaſe memoriæ noſtræ recondamus ſanguinem hujus vuæ meraciſſimum, Sanguinem inquam rubicundi Jeſu crucifixi. Hoc fructu quo redempta eſt à tyrannide dæmoniaca jugiter reficienda eſt fidelis anima, ne in hoc tædioſo deſerto deficiat, in quo ſine requie & ſine intermiſſione laborat, ſuſpirans ad illam terram lacte & melle manantem. Quis autẽ niſi totus caro & ſanguinis, (k) & qui in ſe nihil habeat ſpirituale, Sanguinem iſtum faſtidiat? Quis volens ſe de ſanguinibus contractis liberari, iſtum puriſſimum ſaluberrimumquè Sanguinem Jeſu puriſſimi non affectet? Quis ſemel iſto dulciſſimo Sanguine inebriatus, quem paravit in dulcedine ſua pauperi Deus, non magis ac magis ſitiat, audiens veram

s *Ser. 7. ſuper Pſal. 92. num. 15.* t *Ser. de excellent. Sacram. num. 16.* a *Ser. 43. in Cant. num. 4.* b *Ser. 22. in Cant. num. 7.* c *Tract. de error. Abailar. cap. 8. num. 22.*

d *Ser. 22. in Cant. num. 7.* e *Ser. 3. in Circum. Dom. n. 4.* f *Ser. 4. ſuper Sal. Reg. num. 19. & 20.* g *Tract. de dilig. Deo cap. 11. num. 33.* h *Ser. 18. in Cant. num. 6.* i *Tract. de vite myſt. cap. 46. num. 154.* k *Ibidem cap. 33. num 142.*

Digitized by Google

vocem Sapientiæ Dei, Vnigeniti Patris, optimi Jeſu dicentis: *Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient.* Si verum eſt, imò quia verum eſt, humano ſanguini præ cæteris tantam naturaliter ineſſe dulcedinem, ut cùm à beſtia qualibet ſemel guſtatus fuerit, illum de cætero ſemper guſtare deſiderent: ita ut aliis animalibus poſtpoſitis, ſanguini inſidientur humano, & in mortem ſuam corruant pro illo acquirendo. Quantum in ſe credis habere dulcedinis Sanguinem Filii Hominis Jeſu Chriſti? Ecce ſitiunt irrationales beſtiæ ſanguinem hominis, & non ſitiam ego Sanguinem Filii Dei? Beſtiæ quantò plùs guſtaverint, tantò plùs ſitiunt ſanguinem humanum: & ego faſtidiam Sanguinem Dei & Hominis benigni Jeſu? Beſtiæ corruunt in mortem ſuam dulcedine ſanguinis humani attractæ: ego non feſtinabo ad Vitam meam, & Sanguinem rubicundi Jeſu & candidi? Imò verò feſtinabo, emam & bibam. Emam abſque argento & abſque ulla commutatione vinum & mel, quæ nobis Sapientia Patris Altiſſimi benigniùs miſcuit in cratere cordis ſui, nimirùm Sanguinem ſuum, precium vitæ noſtræ. Properate mecum qui diligitis Dominum: emite non corruptibilibus auro & argento, ſed commutatione morum vinum & lac; Sanguinem illum dico puriſſimum & precioſiſſimum, inebriatem perfectos ut vinum, & ut lac parvulos nutrientẽ. Si perfectus es, ſi fortis es, vinum eſt tibi Sanguis iſte Sanguis meraciſſimus. Si adhuc infirmus es & cui opus ſit lacte, lac eſt tibi ad nutriendum te. Bibe ergo Sanguinem hunc meraciſſimum, fide, memoriâ, & intuitu ſpirituali. Suge non tam vulnera, (l) quàm ubera Jeſu crucifixi. Ipſe erit tibi in matrem, & tu eris ei in filium. Si autem fidem [m] & fiduciam tuam jactes in livores & vulnera Crucifixi, & in tuæ ſalutis uſum convertas memoriam paſſionis Dominicæ: erit Sanguis ipſius precium tuæ redemptionis, mors ejus tibi convertetur ad vitam, ſuus dolor in gaudium tuum, ſuæ anguſtiæ in tuas delicias, in tuum deniq; honorem ſua opprobria: & ut multiplicato fervore gratiæ tuæ obtineas ſalutem, quam operatus eſt in medio terræ, tibi cedet in jucunditates æternas ipſius ſupplicium temporale. Dabit utique Jeſus ſalutem: (n) quia ſalutaris eſt. Dabit Chriſtus regnum, in quo gloria cum diuitiis habetur: quia unctus eſt. Dabit Nazarenus delicias: quia florens eſt. Quid enim jucundius flore? Multi autem imò omnes, id eſt omnium virtutum flores in noſtro Nazareno ſunt, quarum delectabili odore totum mundum traxit poſt ſe. Superat tamen omnes odores omnium virtutum uncti Jeſu odor Crucifixi, ubi perfectio præcipuè efflorebat, & de floribus vulnerum ſuorum inæſtimabilem odorem effudit. Fracto enim alabaſtro mundiſſimi corporis virginalis dulcis Jeſu, effuſum eſt unguentum Sacratiſſimi Sanguinis. Ipsâ quoque Animâ (in qua ſine dubio redolebat unguentum ſpiritus ſeptiformis) emiſsâ, dilatatus & diſperſus eſt odor Vitis noſtræ florentis non per terras ſolùm, ſed & per inferos: & ſuſcitati ſunt mortui, qui tam ad vitam corporis quidem, quàm ad vitam animæ quotidie ſuſcitantur. Quia domus Chriſti, id eſt Eccleſia impleta eſt ex odore unguenti noſtræ Vitis præcipuè in Paſſione florentis. Conſciſſus eſt ſaccus corporis Domini Jeſu, ceciderunt grana ſanguinearum guttarum, quæ adhuc à Fidelibus mente colligi poſſunt & ab accedentibus ad Sanctam Crucem fideliter ac devotè colliguntur. Precioſiſſimus verò theſaurus & incomparabilis guttæ ſunt Sanguinis Jeſu Chriſti. Accede ergo huc ô fidelis anima, & collige tibi reliquias epularum Sponſi tui Jeſu, micas gratiſſimas, folia roſarum. Ecce in quanta multitudine diſtillant de manibus ſimul & pedibus, necnon & de latere dulciſſimi Crucifixi Chriſti Jeſu. Nec eſt morbus animæ, cui his floribus mederi non poſſis. Collige tantùm folia florum florentis Jeſu, ſtillas Sanguinis rubicundi: & tanquam *pillulas*, (*ſine quibus eſſe nolo*) in cubiculo cordis tui reconde. Erit tibi illarum ſapor & odor in medicinam ſalubrem, morbos ſi qui fuerint repellentem, venturoſquè caventem. Vide tantùm ne unquam ſine illis eſſe velis, quæ verè nomen habent à quodam fideli dicente: *Sine quibus eſſe nolo*.

§. II.

Hæc eſt mea (o) ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Quis enim de ſua vel ſapientia, [p] vel juſtitia, vel ſanctitate præſumat ſufficientiam habere ad ſalutem? *Non quòd ſufficientes* (inquit Apoſtolus) *ſimus cogitare aliquid à nobis tanquam ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Itaque cùm defecerit virtus mea, non conturbor, non diffido, ſcio quid faciam. *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Illumina oculos meos Domine, ut ſciam quid acceptum ſit coram te omni tempore: & *ſapiens* ſum. Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris: & *juſtus* ſum. Deduc me Domine in via tua: & *ſanctus* ſum. Veruntamen niſi interpellet Sanguis tuus pro me, *ſaluus* non ſum. Sermo quotidie nobis [q] de memoria Paſſionis in Eccleſia replicatur: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinẽ, habet vitam æternam.* Ac ſi dicat: Qui recolit mortem meam, & exemplo meo mortificat membra ſua quæ ſunt ſuper terram, habet vitam æternam. Hoc eſt: Si compatimini, & conregnabi*tis*. Cui tam pio, [r] tamquè utili ocio nullam in vita operam dare, nonne vitam perdere eſt? Neſciebam, (s) ſanus mihi videbar: & ecce mittitur Virginis filius, Filius Dei Altiſſimi, & jubetur occidi, ut vulneribus meis precioſo Sanguinis balſamo medeatur. Agnoſce ô homo, quàm gravia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe fuit Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. O quàm horrenda (t) & inſanabilis eſt plaga prævaricationis noſtræ, pro qua Filium Dei oportebat tot dura opprobria, tot & tam dira vulnera ſuſtinere! Clamabat ſanguis Abel ultionem de terra: clamabat ſanguis Naboth: clamabat ſanguis omnium *Juſtorum*, qui effuſus fuerat ſuper terram, dicen-

cen-

l *Epiſt.* 351. *num.* 1. m *Lib.* 3. *de amore Dei cap.* 26. *num.* 89. n *Tract. de vite myſt. cap.* 43. *num.* 161. & 162

o *Ser.* 43. *in Cant num.* 4. p *Ser.* 22 *in Cant num.* 9. q *Tract. de diligen. Deo cap.* 4. *num.* 11. r *Lib.* 1. *de conſiderat. cap.* 8. *num.* 11. s *Ser.* 3. *in Nat. Dom. num.* 4. t *Lib.* 3. *de amore Dei cap.* 26. *num.* 88.

Digitized by Google

centium: *Vindica Domine ſanguinem noſtrum, qui effuſus eſt ſuper terram.* Solus Sanguis Chriſti clamabat reconciliationem & redemptionem populi ſui. Vox ſiquidem Sanguinis Chriſti [u] invaluit multoplùs quàm vox ſanguinis Abel, clamans in cordibus electorum, remiſſionẽ omnium peccatorum. *Traditus eſt enim propter peccata noſtra:* nec dubium quin potentior & efficacior ſit mors illius in bonum, quàm peccata noſtra in malum. Clamabat tunc mors Chriſti defunctis ad vitam, (x) peccatoribus ad indulgentiam, captivis ad liberationem, perditis ad ſalutem. Ipſe jugiter & nunc interpellat ad Deum Patrem, ut precium ſui Sanguinis & merces obedientiæ quam Patri exibuit, pro peccatoribus in redemptionem pænitentium convertantur. Teſte quidem Apoſtolo: *Deus Filium ſuum nobis propitiationem conſtituit per fidem in ſanguine ſuo.* Quem utique Sanguinem (y) puncturæ veprium, foſſio manuum & pedum cum clavis, lateris apertio cum lancea militari fortiùs exprimentes, ad modum torrentis fuderunt extrinſecùs. Eratquè ille Sanguis precioſior cariorquè balſamo, per quem ſordium noſtrarum facta eſt mundatio. Hoc quoque Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum (z) inviſibiliter quotidie operatur in nobis. Siquidem aſpergit nos hyſſopo ut mundemur, lauemur, dealbemur, dicaturquè de nobis: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit dealbata?* Lavat inquam nos in confeſſione, lavat nos lachrymarum imbre, lavat ſudore pænitentiæ: magis autem lavat nos aquâ illâ precioſâ quæ de fonte pietatis, id eſt ab ejus latere emanavit ſimul cum Sanguine. *Tres ſunt* (a) *qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, Aqua, & Sanguis.* Scitis Fratres, quia in primo homine peccavimus omnes, in ipſo etiam cecidimus univerſi. Cecidimus ſanè in carcerem luto pariter & lapidibus plenum. Exinde jacebamus captivi, inquinati, conquaſſati, donec venit deſideratus gentibus qui nos redimeret, ablueret, adjuvaret. Hic eſt enim Chriſtus crucifixus, qui *Sanguinem* proprium dedit in redemptionem, *Aquam* ſimul produxit de latere ſuo in ablutionem, emiſit deinde de exelſo *Spiritum* ſuum qui adjuvaret infirmitatem noſtram. Vis ergo noſſe an hæc aliquid operentur in te ô homo, ne fortè reus ſis *Sanguinis* Domini quem evacuas quantùm in te eſt: ſed & *Aqua* ipſa quæ debuerat mundare, in ſordibus permanenti judicium damnationis accumulet: *Spiritus* quoque cui reſiſtis, non liberet maledictum à labiis ſuis? Cavendum enim ne ſint tibi hæc infructuoſa, quæ neceſſariò eſſent pariter & damnoſa. Quis autem eſt qui teſtimonium habet effuſi non ſine cauſa *Sanguinis* Chriſti, niſi qui continet à peccatis? Seruus enim peccati eſt, qui paccatum facit: ut, ſi deinceps continere potuerit, & jugum abiicere miſeræ ſervitutis, certiſſimum ſit teſtimonium redemptionis, quam operatur ſine dubio Sanguis Chriſti. Verùm non ſufficit peccatori continentia, ſi non etiam adſit pænitentia. Habeat ergo & ab *Aqua* teſtimonium, qui laborat in gemitu ſuo lavans per ſingulas noctes lectum ſuum. Sicut enim *Sanguis* ille redemit, ut non regnet peccatum in noſtro mortali corpore: ſic *Aqua* illa abluit ab his peccatis quæ commiſſimus ante. Sed quid erit quòd longo catenarum uſu & carceris habitatione crudeli confracti ſumus, atque colliſi deficimus in via vitæ? Invocemus *Spiritum* vivificatorem & adjutorem, confidentes quia dabit Pater qui in cælis eſt, Spiritum bonum petentibus ſe. Videamus denique [b] quàm verum dixerit ille qui dixit: *Dominus ſollicitus eſt mei.* Pater ut ſeruum redimat, Filio non parcit: Filius ſeipſum libentiſſimè tradit: Spiritum Sanctum uterque mittit: & ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. O duri & indurati & obdurati filii Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amor Jeſu crucifixi, qui pro vilibus ſarcinis tam precioſas merces expendit! Non enim corruptibilibus auro vel argento redemit nos, ſed precioſo Sanguine ſuo, quem effudit abundè: quia largiter undæ Sanguinis de corpore Jeſu per quinque partes emanaverunt. Quid ultrà debuit facere, & non fecit? Illuminavit cæcos, reduxit erroneos, reconciliavit reos, juſtificavit impios: triginta & tribus annis ſuper terram viſus, cum hominibus converſatus, pro hominibus mortuus eſt. Porrò non tantùm Dominus Jeſus, (c) ſed & Sanguis ipſius clamore nihilominùs vehementi (ſurdis licet) terribiliter irrugiebat. Clamor ejus eſt ejus effuſio. Effuſus quippè pro diſperſis filiis Dei, ut eos congregaret in unum, juſtè fremebat in diſperſores. Odit nimirùm diſperſores, qui non novit niſi colligere. Magnus ejus clamor & vehemens fuit, qui corpora de ſepulchris, animas ab inferis excitavit. Terram quoque & cælos tubâ illâ convocavit in unum, quippè quæ in terra & quæ in cælis ſunt pacificans. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, (c) quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, reconciliati ſumus Deo Patri per mortẽ Filii ejus. *In quo* (ſicut Apoſtolus dicit) *habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus.* Cur, inquis, per Sanguinem, quod potuit facere per ſermonem? Ipſum interroga. Mihi ſcire licet quòd ita. Cur ita? Non licet. Numquid dicit figmentum ei qui ſe finxit: Quid me finxiſti ſic? Chriſtus Jeſus pro animarum regeneratione [e] ſtetit in ignominioſo ſupplicio crucis, interrogatus contumeliis pariter & tormentis, necmodò duriſſima morte, ſed & turpiſſima condemnatus eſt. Quid ergo à te quærit ô homo, (f) qui tanta ſollicitudine te quæſivit, niſi te ſollicitum quoque ambulare cum Deo tuo? Hanc ſollicitudinem non facit niſi Spiritus Sanctus. Nemo itaq; ſe amari diffidat, (g) qui jam amat. Libenter Dei amor noſtrũ amorem, quem prævenit, ſubſequitur. Nam quomodò redamare pigebit, quos amavit & necdum amantes? Amavit inquam, amavit. Habes enim dilectionis pignus Spiritum: habes & teſtem fidelem Jeſum & hunc crucifixum. O geminum ipſumquè firmiſſimum Dei erga nos Amoris argumentum! Chriſtus moritur, & meretur amari: Spiritus afficit, & facit amari. Ille facit cur ametur, iſte ut ametur. Ille ſuam multam dilectionem in nobis commendat, iſte & dat. In illo cernimus quod amemus, ab iſto ſumi-

u *Ser. 1. in Annunc. B. M. num. 4.* x *Lib. 3. de amore Dei cap. 26. num. 88.* y *Ser. de excell. Sacram. num. 4.* z *Ser. 1. in dedicat. Eccl. num. 4.* a *Ser. 2. in Oct. Paſchæ nu. 4. & 5.*

b *Ser. 2. in die Pent. num. 7. & 8.* c *Epiſt. 7. num. 11.* d *Tract. de error. Abailar. cap. 8. num. 20.* e *Tract. de vit. & mor. Cleric. cap. 14. num. 42.* f *Ser. 2. in die Pent. nu. 8.* g *Epiſt. 107. n. 8.*

Digitized by Google

mus unde amemus. Charitatis igitur ab illo occaſio eſt, ex iſto affectio. Quanta cōfuſio eſt, Dei Filium ingratis oculis cernere morientem! Quod quidem facilè contingit, ſi deſit Spititus. Nunc autem quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis, amati amamus; amantes ampliùs meremur amari.

§. III.

Adhuc dico, (h) nihil eſt enim ſatiſdictum, quod ſemper eſt dicendum, atque recordatione continua replicandum. Eras, ô anima Chriſtiana, illi graviſſimo creditori, (Angelum Satanæ loquor) illi quidem immaniſſimo exactori tot debitis quot peccatis vinculo chirographi obligata, nec ſolvendo eras. Dei autem Filius non quæ rapuerat, ſed quæ repueras tu pro te ſolvit: & quòd dignatio propenſior & gratia uberior erat, non delegavit alium debitorem, ſed dedit Animam ſuam in cauſam tuæ ſalutis. Cùmquè ille Angelus transfuga & emenſor te in deteſtabilem peteret ancillatum, Chriſtus è contra cælo terræquè præpoſitam te fecit. Poſtquam diverſas productiones teſtium, legum, oraculorum, Prophetarum, ſignorum, tandem proprium Sanguinem allegavit: obtinuit allegatio illa tuæ ſententiam libertatis. Super calculo ſententiali ſcriptæ ſunt literæ in membrana capitis Crucifixi, & confirmatæ ſunt à ſæculo miſericordiæ veritatis & pacis & juſtitiæ obujantium ſibi. Denique impreſſum eſt ſigillum, plaga ſcilicet lateris Chriſti, quam in precium redemptionis noſtræ & placationem continuam jugiter exhibet ante oculos Dei Patris. Reſpice Domine Deus Pater [i] in faciem Chriſti tui, qui tibi uſque ad mortem obediens factus eſt: nec recedant ab oculis tuis cicatrices ejus in perpetuum, ut memineris quantam ab eo pro peccatis noſtris ſatisfactionem receperis. Utinam Domine Deus Pater appendas in ſtatera peccata quibus iram meruimus, & calamitatem quam pro nobis paſſus eſt innocens Filius tuus: certè gravior apparebit & magis digna, ut propter ipſam effundas ſuper nos miſericordiam tuam, quàm fuit illa ut pro peccatis noſtris contineas in ira miſericordias tuas. Chriſtus occiſus iniuſtè pro juſtitia, [k] novam de inimico obtinuit juſtitiam mortis, ſcilicet iniuſtè ſibi illatæ. Quam quaſi ſibi neceſſariam (quia abſque peccato erat) ipſe homini peccatori communicans, reum abſolvit per pænam innocentiæ ſuæ. Poſitoquè Corpore ſuo & Sanguine in manu ejus: *Hoc*, inquit, *manduca & bibe, hinc vive*. Deoquè Patri eum repræſentans: *En*, inquit, *Pater mei Sanguinis precium: ſi de peccato hujus hominis requiris, en pro eo meus Sanguis*. Domine Deus Pater dediſti benignitatem, & terra Corporis mei dedit fructum ſuum: jam juſtitia ante te ambulabit, & tu pones in via ſalvationis humanæ pedes tuos. Et ut juſtè jam ſalvetur qui juſtè perierat, tu Domine feciſti directiones, judicium & juſtitiam in Jacob tu feciſti. De fructu ergo hujus operis ſatiatus homo mediante Sapientia Dei, non ſolùm reconciliatur, ſed etiam ſapiens efficitur. O anima Chriſtiana, [l] moriebatur Salvator tuus, ut te vivificaret: affixus erat Cruci, ut iniquitates tuas propriis manibus Cruci affigeret. Manus elevabat ad Deum Patrem in ſacrificium veſpertinum, ut te ad amplexus amicabiles invitaret: vitamquè ſuam, quæ nulli erat obnoxia morti, pro te obtulit ad mortem, ut dum à principe tenebrarum juſtus iniuſtè occiditur, (quia quod ſuum non erat uſurpare convictus eſt) eâ quam habebat in te poteſtate privaretur. In tam exuberanti beneficio, in tanto cumulo gratiarum, quo te largitio Divina quaſi obruit & confundit, vide ne ingrata ſis. Alioquin ſcias quòd ſi te ingratam reperit, (m) nec uelle uti tanto beneficio, exiget à te diſtrictiſſimè mortem ſuam. Vereorquè ne quando indignantiſſimè dicat tibi: *Tolle manum tuam & mitte in latus meum dextrum, mitte digitos tuos in fixuram clavorum*, & vide quanta pro te paſſus ſum. Terribilis ſermo, (n) & qui poſſit etiam impavida quorumuis tyrannorum corda concutere. Intuere ô homo tempus tuæ redemptionis, (o) recordare quomodo redemptus ſis. *Empti eſtis* (ait Apoſtolus) *precio magno*, non magno tantùm, ſed permaximo. Venditus eras ſub peccato precio vili, & deſpicabimorſu unius pomi: emptus & redemptus es precio magno & inæſtimabili, morte Fili Dei. Quid pretioſius eſt hoc precio? quid inæſtimabilius? Mors Chriſti opus ſine exemplo, (p) humilitas ſine modo, donum ſine precio, & gratia ſine merito. Hanc mortem propter nos ſubire voluit, qui peccata noſtra ſuper lignum ſuſtinuit in cruce ſua, ſcilicet pænam peccatorum, cujus livore ſanati ſumus. Proinde mors Chriſti reverenda eſt, (q) præ omnibus Sacramentis affectuoſa. In hoc enim ſacramento pietas magis enituit, gratia plùs refulſit, charitas ampliùs radiavit. Ad mortem Chriſti tria præcipuè reſpiciunt, non ſine timore, non ſine lachrymis & gemitu proſequenda: injuriarum multiformium illatio, manuum ac pedum in Cruce confixio, ſepulchri ac ſepulti ſub militum excubiis obſervatio. Poſtremò imaginare ô homo, [r] quo, quali, & quanto precio redemptus ſis, non corruptibilibus auro vel argenlo redemptus es: ſimplex mors Redemptoris, Creatoris, Plaſmatoris tui non ſufficit, ut tu redimaris: vide modum mortis, attende qualitatem moriendi, & attende quid debeas morienti. Ecce quomodo moritur juſtus, in cruce diſtenditur, membra diſtrahuntur, dorſum adhuc plagoſum de recentibus plagis flagellorum recenti adhuc Sanguine ſtillans, rigido patibulo crucis atteritur: manus & pedes perfodiuntur, clavi malleis incutiuntur, & quantò altiùs clavi penetrant, tantò ampliùs plagas præ groſſitie dilacerant, & paſſionem aggravant: ſitienti ori fel aceto mixtum infunditur, vinum myrrhatum additur. Dehinc piiſſimus Redemptor (s) Animam ſanctiſſimam tradit in mortem, ut meam miſeram animam vivificaret à morte. Nec his contenti laniſtæ impiiſſimi, adhuc latus lanceâ perforant, & laceratione Sanguinem quo redimimur, cum inundatione aquæ manare cogunt. O anima Chriſtiana quid agis? quis dabit aquam capiti tuo, & fontem lachrymarum oculis tuis, ut ſatis plange-

re

h *Lib. 3. de amore Dei cap. 22. num. 68.* i *Ser. de Paſſ. Domini num. 17.* k *Lib. 2. de amore Dei cap. 12. num. 37. & 38.* l *Lib. 3. de amore Dei cap. 19. num. 67.*

m *Ibidem cap. 20. num. 69.* n *Ser. 76. in Cant. nu. 3.* o *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 10.* p *Ser. de excell. Sacram. n. 6.* q *Ser. 2. in Cœna Dom. nu. 4.* r *Tract. de 3. præcip. myſt. cap. 6. num. 14.* s *Ibidem num. 15.*

Digitized by Google

re & flere poſſis interfectum populi ſui? Hic *faſciculus myrrhæ ſit dilectus tuus tibi*, & non tantùm faſciculus, ſed immenſum pondus amaritudinum: compatere patienti, ut merearis redimi. Eſto *columba in foraminibus petræ*, pervola manus, pervola pedes, involа lateri: nihil horum inſcrutatum relinquas, ſed ſingulla membra Jeſu crucifixi compaſſionis amaritudine perfundas. Ecce precium redemptionis tuæ, ô homo redempte: ecce qualis hoſtia victimatur pro tua culpa, pro prævaricatione tua. Magna res eſt anima, (t) quæ Chriſti Sanguine redēpta eſt. Gravis animæ caſus eſt, quæ non niſi Chriſti cruce potuit reparari. Quocirca iterùm adhuc, & iterùm uſque ad nauſeam replicabo, (u) ut aſſiduè cogites ô anima Chriſtiana, quanta tulerit tantus Redemptor pro te tantilla & tam perdita, Sanguinem & mortem ſuam ponens precium tuum: cùm ſit Sanguis ejus impreciabilis, & mors ejus æſtimationis non recipit modum. O homo, [x] quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit: ſola dilectio ei ſufficit. Dilige hunc tantum te diligentem, [y] & ſingularem dilectum ex tota anima tua, ex toto corde tuo, ex omnibus viribus tuis: quia & cor bonæ voluntatis, & animam rationalem, & vires ad implenda quæ bona ſunt, ipſe dedit tibi. Benedicat anima tua Domino, & noli oblіviſci omnes retributiones ejus: & te dilectionis illius vinculis aſtringe, ut liberiùs vacare poſſis & videre quàm ſuavis eſt Dominus Jeſus crucifixus. Ipſum interim ſine modo, (z) ultra modum, abſque meta, ultra metam, aſſiduè, continuè, toto corde, tota mente, totis viribus, totis virtutibus diligamus, veneremur & amemus: ut ad ipſum pervenire, & cum ipſo regnare valeamus, qui cum Patre vivit Deus & cum Sancto Spiritu, benedictus omni tempore ſæculi. Amen.

CAPUT X.

De gratiarum actione, quam debemus Deo noſtro Jeſu Chriſto crucifixo pro beneficiis præſtitis nobis.

Rogamus vos fratres, ſine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite: hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Jeſu, in omnibus vobis. *Theſſ.* 5.

1 *Oſtenditur, quantum amorem debeamus Chriſto Deo noſtro pro beneficio creationis noſtræ. Ipſe ultra modum dilexit nos, ut & nos diligamus eum toto corde, totâ animâ, tota virtute. Ad hanc dilectionem excitandam & fovendam nihil eſt efficacius, quàm jugis conſideratio paſſionis Dominicæ.* 2. *Oſtenditur, Jeſum crucifixum eſſe panem noſtrum. Agitur de ſeptem panibus myſticis, quibus reficimur: necnon de ſeptem illis miſericordiis, quæ in viris Religioſis præcipuè notandæ ſunt. Pro quibus tamen non poteſt major exiberi retributio Chriſto crucifixo, quàm frequens meditatio Paſſionis ſuæ.* 3 *Oſtenditur, eoſdem ſeptem panes ſingulos habere tria fragmenta, quæ continent delectamentum ſaporis, & alimoniam vitæ. Pro his beneficiis quæ reſpiciunt converſationem regularem, nulla poteſt eſſe magis grata Chriſto retributio, quàm meditatio paſſionis ſuæ.* 4 *Exitamur ad meditationem paſſionis Chriſti, habentem omnem ſcientiam ſalutarem: nec non ad adorationem Jeſu crucifixi, & Inſtrumentorum paſſionis ſuæ, in quibus ſalutem noſtram operatus eſt. Docemur qualiter debeamus eſſe ſocii paſſionis Chriſti, ut ſimus & conſolationis.* 5 *Agitur de gratiarum actione pro redemptione noſtra. Et fit clauſula hujus Libri Philoſophiæ Chriſtianæ, cujus principium & finem dedicamus Domino Jeſu Chriſto crucifixo, ut ſit nobis Alpha & Omega. Præterea offerimus Redemptori noſtro vitam noſtram, corpus noſtrum, & animam noſtram.*

§. I.

Hæc eſt mea (a) ſublimior interim philoſophia, ſcire Jesum & hunc crucifixum. Oculi mei (b) ſemper ſint ad Dominum Jeſum crucifixum, per quem ſum, viuo, & ſapio. Quid retribuam Domino meo Jeſu Chriſto (c) pro omnibus his? Infidelem ratio urget & juſtitia naturalis totum ſe tradere illi à quo ſe totum habet, & ex ſe toto debere diligere. Mihi profectò fides tantò plùs indicit amandum, quantò & eum meipſo pluris æſtimandum intelligo: quippè qui illum non ſolùm mei, ſed ſui quoque ipſius teneo largitorem. Ille totum Deo ſeſe debere non ignorat, quem ſui totius non ignorat eſſe Auctorem. Quid retribuam ego qui Deum meū teneo vitæ meæ non ſolùm gratuitum largitorem, largiſſimum adminiſtratorem, piumq; conſolatorem, ſollicitum gubernatorem: ſed inſuper etiam copioſiſſimum Redemptorem, æternum conſervatorem, ditatorem, glorificatorem? Sicut ſcriptum eſt de redemptione: *Copioſa apud eum redemptio.* Et item: *Introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa.* Et de conſervatione: *Non relinquet ſanctos ſuos, in æternum conſervabuntur.* Et de locupletione: *Menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Et rurſùm: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe.* Et de glorificatione: *Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtū, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.* Et illud: *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Et iterùm? *Id quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis: non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur.* Denique nondum tempus fidei advenerat, nondum innotuerat in carne Deus, obierat in cruce, prodierat de ſepulchro, redierat ad Patrem: nondum, inquam, commendaverat in nobis ſuam multam dilectionem, (illam de qua jam multa locuti ſumus) cùm jam mandatum eſt homini diligere Dominum Deum ſuum toto corde, totâ animâ, tota virtute ſua: id eſt, ex omni quod *eſt*, quod *ſcit*, quod *poteſt*. Quid ergo retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Valdè omninò mihi amandus eſt, [d] per quem ſum, vivo, & ſapio. Si ingratus ſum, & indi-

t *Epiſt.* 54. u *Lib.* 3. *de amore Dei cap.* 23. *num.* 81. x *Tract. de* 3. *præcip. myſt. cap.* 6. *num.* 17. y *Tract. de vite myſt. cap.* 30. *num.* 122. z *Ser.* 12. *in ultima Cæna num.* 101.

a *Ser.* 43. *in Cant. num.* 4. b *Tract. de inter. domo. cap.* 37. *n.* 83. c *Tract. de dilig. Deo cap.* 5. *n.* 14. & 15. d *Ser.* 20. *in Cant. n.* 1.

dignus. Dignus planè eſt morte, qui tibi Domine Jeſu recuſat vivere, & mortuus eſt: & qui tibi non ſapit, deſipit: & qui curat eſſe niſi propter te, pro nihilo eſt, & nihil eſt. Inclina tibi Deus modicum id quod me dignatus ès *eſſe*, atque de mea miſera *vita* ſuſcipe obſecro reſiduum annorum meorum: pro his verò quos vivendo perdidi(quia perditè vixi) cor contritum & humiliatum Deus non deſpicias. Dies mei ſicut umbra declinaverunt, & præterierunt ſine fructu, impoſſibile eſt ut revocem; placeat ut recogitem tibi eos in amaritudine animæ meæ. Jam de *ſapientia*, ante te eſt omne deſiderium meum, & propoſitum cordis mei: ſi qua eſſet in me, ſervarem ad te. Sed Deus tu ſcis inſipientiam meam: niſi quòd hoc ipſum fortaſsè ſapere eſt, quòd & ego agnoſco eam, & quidem ex munere tuo. Auge illud mihi minimè quidem ingrato pro munuſculo, ſed ſollicito pro eo quod deeſt. Pro his ergo ita ſum amans te quantùm poſſum. Recedat ab anima mea omnis injuſtitia, (e) ut te diligam Dominum Deum meum ex toto corde meo, ex tota anima mea, & ex omnibus viribus meis. Recedat ab anima mea omnis zelotypia, ne tecũ aliquid amem, quod propter te non amem, ô verè unice amor, & vere Domine. Cum verò propter te aliquid amo, non illud amo ſed te, propter quẽ amo quod amo. Tu enim verè ſolus es Dominus, cujus dominari ſuper nos, hoc eſt ſalvare nos; noſtrûm verò ſervire tibi, nihil eſt aliud quàm à te ſalvari. Quæ enim ſalus tua, ô Domine, cujus eſt ſalus, & ſuper populum tuum benedictio tua, niſi quòd à te accepimus, ut amemus te, vel amemur à te? O anima mea, (f) ſi vis amari à Deo, reforma in te imaginem ſuam, & amabit te: repara in te ſimilitudinem ſuam, & deſiderabit te. Conſilio namque Sanctæ Trinitatis, ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creavit te Creator tuus, (quod nulli alteri ex creaturis donavit) ut tantò eum ardentiùs diligeres, quantò mirabiliùs ab eo te conditam intelligeres. Ipſe ſua te imagine & ſimilitudine inſignivit, [g] & adhibuit cum pulchritudine vitam. Unde tanta & tam gratuita & tam inaudita dignatio eſt, ut fieres *ad imaginem & ſimilitudinẽ ejus*: niſi ut ſimile tuum diligeres, & ei qui te gratuita dilectione prævenit, dilectione mutua conformares? Denique (h) multiplicavit in te Deus dona ſua: adjecit enim pulchritudini tuæ vivere, ſentire, diſcernere: & in omnibus quæ magnificentia ejus tibi contulit, accipit indigentia tua gratiam ejus, non exigentia tui meriti anteceſſit. Deſponſavit te fide, foris ornavit te ſenſibus quaſi quibuſdam præfulgentibus gemmis. Te verò interiùs quaſi naturali pulchritudine ſapientiâ inſigniuit. Novit quis ornatus tibi competentior eſſet, ideoquè dedit quod te decuit, & intantùm ut etiam propter hoc ipſe te diligeret, qui hoc dedit. Charitatem quippè (i) in ipſo ſtatim principio conditionis non ſolùm prædicat, ſed ingerit tibi manus benigniſſima Creatoris. Ei ergo cor [k] & medullarum tuarum interiora exhibe ad diligendum, qui te diligere dignatus eſt, nihil tamen in te reperiens diligendum. Ama ſignaculum tuum, & imaginem tuam, qui ut expreſſior in te forma tui Creatoris appareat, ei qui Charitas eſt, te fide & charitate conforma, & in materiam gratiarum beneficia ejus jugi meditatione cogita. Solus igitur amor eſt, (l) quem à nobis Dñus Deus exigit, cùm beneficiis obruit. Pro his verò (m) & innumeris aliis beneficiis quid retribuam Domino? *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Quid eſt calicem accipiam? Memoriale paſſionis Jeſu crucifixi ſemper ſit in deſiderio animæ meæ, ut Paſſionis ejus particeps efficiar. Sic ergo calicem ejus accipiam, quia monumenta paſſionis ſuæ intra animæ meæ ſinum, intra memoriæ meæ cellas ſemper revolvam. Aſpiciam Regem Salamonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Aſpiciam eum ligatum, flagellatum, conſputum, ſaturatum opprobriis, claviſquè confixum. Aſpiciam in hujus deſerto exilii Serpentem æneum, ſuper columnam crucis exaltatum, ut ſerpentes qui me mordent, omninò moriantur: quia nullus qui credit in Jeſũ crucifixũ peribit, ſed habebit vitã æternam. Hæc & alia patientis & morientis Domini mei *Jeſu Chriſti* memoralia, memoriæ meæ arctiùs commendabo, & ad os cogitationis revocans ruminabo diutiùs, ut impinguer devotiùs. Non requiro, ſicut ſponſa, [n] ubi paſcat in meridie, quem intueor Salvatorem in cruce. Illum ſemper ante oculos noſtros habere debemus, (o) per quem ſumus, vivimus, & ſapimus. Ipſum namque, ut *eſſemus*, habemus Authorem: ipſum etiam, ut *ſapientes* ſimus, debemus habere Doctorem: & ut beati *ſimus*, internæ ſuavitatis largitorem debemus habere.

§. II.

Hæc eſt mea (p) ſublimior interim philophia, ſcire JESUM & hunc crucifixum. Siquidem (q) Dominus Jeſus crucifixus nobis factus eſt panis, & nos ſumus panis ejus. In ſudore vultus ſui dignatus eſt veſci pane ſuo, ut nos noſtro veſceremur in gaudio. Frange Domine (r) eſurientibus panem tuum. Solus enim frangere potes, qui ſolus, ut confracta ſolides, ſtare potes. Septem ſunt panes (s) quibus reficimur. *Primus* panis eſt *verbum* Dei, in quo vita hominis eſt, ſicut ipſe Jeſus teſtatur. *Secundus* panis eſt *obedientia*, quoniam *meus cibus eſt*, inquit, *ut faciam voluntatem ejus qui miſit me*. *Tertius* panis eſt *meditatio* ſancta, de qua ſcriptum eſt: *Cogitatio ſancta conſervabit te*. Et quæ alio in loco nominari videtur, *panis vitæ & intellectûs*. *Quartus* panis ſunt orantium *lachrymæ*. *Quintus* verò panis eſt *pænitentiæ* labor. Nec mireris quod laborem aut lachrymas panẽ dixerim, niſi fortè excidit tibi quod in Propheta David legiſti: *Cibabis nos pane lachrymarum*. Et item in alio Pſalmo: *Labores*, inquit, *manuum tuarum quia manducabis, beatus es, benè tibi erit*. *Sextus* panis eſt jucunda *unanimitas* ſocialis, panis inquam ex diverſis granis confectus, fermentatus utique Sapientiâ Dei. *Septimus* panis eſt *Euchariſtia*, quoniam, *panis*, inquit, *quem ego do, caro mea eſt pro mundi vita*. *Miſericor-*

e Lib. 1. de amore Dei cap. 6. num. 11. f *Tract. de inter. domo cap. 38. num. 84.* g *lib. 3. de amore Dei cap. 21. num. 71.* h *Ibidem num. 73.* i *Ser. 2. in Nat. Dom. num. 2.* K *Lib. 3. de amore Dei cap. 21. num. 72.*

l *Ibidem cap. 3. num. 15.* m *Ser. de verb. Sap. num. 4. & 5. tom. 6. pag. 769.* n *Ser. in Cant. num. 4.* o *Tract. de cognit. hum. condit. cap. 6. num. 20.* p *Ser. 43. in Cant. num. 4.* q *Ser. in fer. 2. Paſch. num. 22. tom. 6. pag. 729.* r *Ser. 2. in Nat. Dom. n. 5.* s *Ser. 1. in Dom. 6. poſt. Pent. num. 4.*

Digitized by Google

cordias Domini (t) *in æternum cantabo*. Septem enim in me video miſericordias Domini, quas & vos ipſi credo facilè invenietis in vobis. *Prima* eſt quòd à multis peccatis adhuc in ſæculo poſitum cuſtodivit: prima inquam, non inter omnes quas mihi impendit, ſed prima inter has ſeptem. Quis enim non videat quòd ſicut in multis cecidi, ſic & in alia poteram cecidiſſe peccata, niſi omnipotens pietas conſervaſſet? Fateor & fatebor, niſi Dominus adjuvit me, paulominùs cecidiſſet in omne peccatum anima mea. Et hæc quãta erat dignatio pietatis, quòd ingratum & parvipendentem ſic gratia Dei conſervabat, quòd in multis contrarium & contemnentem nihilominus ab aliis benigniſſimè protegebat? At *ſecunda* miſeratio tua ſuper me Domine Jeſu, quonam poterit explicari ſermone, quàm benigna, quàm liberalis, quàm gratuita fuerit? Ego peccabam, & Tu diſſimulabas. Non continebam à ſceleribus, & Tu à verberibus abſtinebas. Prolongabam ego multo tempore iniquitatem meam, & Tu Domine pietatem tuam. Sed quid prodeſſet expectatio, niſi ſequeretur pænitudo? Cumulus eſſet damnationis, dicente Domino: *Hæc feciſti, & tacui*. *Tertia* proinde miſeratio Dñi fuit, quòd viſitavit cor meum & immutavit, ut amara fierent ea, quæ malè dulcia priùs erant: & qui lætabar cùm malefacerem, & exultabam in rebus peſſimis, inciperem demùm recogitare ei annos meos in amaritudine animæ meæ. Et nunc Domine Jeſu commoviſti terram cordis mei, & conturbaſti eam: ſana contritiones ejus, quia commota eſt. Quis enim ſcindet duritiam cordis mei, (u) niſi qui Paſſione ſua petras ſcindit? Quis dat cor pænitens, niſi à quo eſt omne datum optimum? Multi pænitentiâ ducti ſunt, (x) ſed infructuoſâ, quoniam pænitentia eorum reprobata eſt, ſicut & prior culpa. Itaque & hæc miſeratio *quarta* fuit, quòd pænitentem miſericorditer ſuſcepiſti Domine Jeſu, ut in eorum numero invenirer, de quibus Pſalmiſta inquit: *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates*. Sequitur miſericordia *quinta*, per quam mihi continendi deinceps & emendatiùs vivendi præſtitiſti virtutẽ, ne recidiuum paterer, & eſſet noviſſimus error pejor priore. Omninò enim manifeſtè tuæ eſt Domine Deus non humanæ virtutis, ſuſceptum ſemel peccati jugum à cervicibus excutere: quoniam *omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*: nec eſt liberari niſi in manu forti. Jam verò poſtquam in his quinque miſerationibus à malo liberaveris, ut fiat quod ſcriptum eſt, *Declina à malo, & fac bonum*: in duabus aliis miſerationibus bona largiris. Hæ duæ ſunt & vocantur, *gratia promerendi*, qua videlicet munus bonæ converſationis indulges: & *ſpes obtinendi*, qua donas homini indigno & peccatori de tua toties experta bonitate uſque ad cæleſtia ſperanda præſumere. Memoriam abundantiæ ſuavitatis (y) harum miſericordiarum eructabo quoad vixero. In æternum non obliviſcar miſerationes iſtas, quia in ipſis vivificatus ſum. Suaviter rumino illas, (z) & replentur viſcera mea, & interiora mea ſaginantur, & omnia oſſa mea germinant laudẽ. Quid retribuam Dño (a) pro omnibus quæ retribuit mihi? Pro omnibus quidẽ quæ mihi ad converſionem meã tribuit. Qui totum me dedi, quid ulteriùs impendere habeo? *Calicẽ ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo*. Quid eſt calicem accipiam? Memoriale paſſionis Chriſti ſemper ſit in deſiderio animæ meæ, ut paſſionis ejus particeps efficiar, ſi quoquomodò cognoſcere potero ſicut & agnitus ſum. Sic ergo calicem ejus accipiam, quia monumenta Paſſionis ſuæ intra animæ meæ ſinum, intra memoriæ meæ cellas ſemper revolvam. Cernam Regem Salamonem in diademate, (b) quo coronavit eum mater ſua Synagoga. Cernam Vnicum Dei Patris crucem ſibi bajulantem. Cernã cæſum & conſputum Dominum majeſtatis. Cernam Auctorem vitæ & gloriæ confixum clavis, percuſſum lanceâ, opprobriis ſaturatum, tandem illam dilectam Animam ſuam ponere pro amicis ſuis. Hæc & alia (c) patientis & morientis Domini mei Jeſu memorialia, memoriæ meæ arctiùs commendabo, & ad os cogitationis revocans ruminabo diutiùs, ut impinguer devotiùs.

§. III.

Scitis quid fecerim, (d) ſeptem vobis ſuperiùs proponendo miſericordias? Septem utique panes diſtribui. Nam ſi factæ ſunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, quantò magis divinæ miſerationes? Multò enim dulciùs iſtæ ſapiunt, reficiunt multò meliùs, ampliùſquè confirmant cor hominis. Verùm multa nobis (ni fallor) ex his panibus cecidêre fragmenta. Nam ego & ipſe ſentiebam inter frangendum multas è manibus evadere micas, atque inter digitos properantis elabi. *Primus* itaque panis fuit *conſervatio gratiæ*, quæ me licet indignum, à multis peccatis adhuc in ſæculo poſitum cuſtodivit. Hujus autem panis tria teneo fragmenta, habentia prorſùs magnum delectamentum saporis, & alimoniam vitæ. Tribus ſiquidem modis à peccato me memini conſervatum, *occaſionis* ſubtractione, *reſiſtendi* data virtute, *affectionis* ſanitate. Multa enim in peccata facilè cecidiſſem, ſi data eſſet occaſio, ſed Dei miſeratione non me talis opportunitas apprehendit. In multa quoque paulòminùs cecidiſſem graviter impulſus violentiâ tentationis, ſed virtutem dedit Dominus Rex virtutum: ut ſub me eſſet appetitus meus, & ei quam ſentiebam concupiſcentiæ minimè conſentirem. Sed & à quibuſdam tam longè me fecit miſeratio divina, ut penitùs abominer ea, & ne nulla quidem eorum me tentatio moleſtaret. *Secundus* quoque panis fuit *expectatio*, (e) qua tardabat ultionem, indulgentiam cogitabat. Et hujus verò panis tria fragmenta accipite, cogitantes *longanimitatem* quam exhibuit, *electionem* prædeſtinationis ſuæ quam impleri voluit, & *charitatem* nimiam qua nos dilexit. Propter hoc enim expectans expectavit me Dominus Jeſus, & non intendit mihi, ſed oculos ſuos avertit à peccatis meis, quaſi nolens advertere quantùm delinquerem. Pro-

t *Ser. 2. ibidem num. 1. & 3.* u *Ser. 13. diuer. n. 2.* x *Ser. 2. in Dom. 6. poſt. Pent. num. 2, 3.* y *Ser. 42. in Cant. num. 3.* z *Ser. 16. in Cant. num. 2.*

a *Ser. de verb. Sap. num. 4. & 5.* b *Tract. de diligen. Deo cap. 3. n. 7.* c *Ser. 3 de verb. Sap. num. 5.* d *Ser. 3. in Dom. 6. poſt Pent. num. 1.* e *Ibidem num. 2.*

Digitized by Google

Propter hoc, inquam, diſſimulabat, ut commendaret patientiam ſuam, ut impleret electionem ſuam, ut confirmaret charitatem ſuam. De *tertio* quoque pane, [f] ejus ſcilicet miſericordiæ quæ convertit nos ad pænitentiam, tria non tam fragmenta quàm fruſta vobis appono. Tunc enim (ut benè memini) *concuſſit* cor meum, excitans illud ut adverteret ſuorum vulnera peccatorum, & vulnerum ſentiret dolorem. Etiam & *terruit* deducens ad portas inferi, & præparata iniquis ſupplicia monſtrans. Et ut nihil jam noxiæ remaneret delectationis, meliorem mihi conſolationem inſpirans, *ſpem* indulgentiæ dedit. In his tribus ego converſus ſum, credo quòd & vos ipſi. Jam verò *quarti* panis, cujus eſt *indulgentia*, [g] obſecro vos diligenter colligite fragmenta ne pereant. Sunt enim ſalubria valdè, & dulciora ſuper mel & fauum. Sic enim ex toto indulſit, & tam liberaliter omnem donavit injuriam, ut jam non damnet *ulciſcendo*, nec confundat *improperando*, nec minùs diligat *imputando*. Sunt enim aliqui ſic donantes injuriam ut non ulciſcantur, ſæpiùs tamen improperent. Sunt & alii qui ſileant licet, manet tamen alta mente repoſta, & rancorem tenent in animo: quorum utique neutra plena indulgentia eſt. Longè ab his omnibus benigniſſima eſt Divinitatis natura, liberaliter agit, ignoſcit plenariè, ita ut propter fiduciam hominũ peccatorum, ſed pænitentium, ubi abundavit delictum, ſoleat & gratia ſuperabundare. Bonum eſt quidem nos hîc eſſe, (h) ubi datur fiducia peccatoribus, ſed oportet etiam cætera non tacere. Itaque & in *continentia* ipſa, quæ eſt panis *quintus*, tria nihilominùs invenio, unde meritò clamare poſſim: *Quia fecit mihi magna qui potens eſt*. Fortè paruum aliquid reputatis continentiam veſtram, ſed ego non ita. Scio enim quos habeat oppugnatores, & quantæ illam neceſſe ſit eſſe virtutis, ut poſſit reſiſtere talibus. Primus ſiquidem continentiæ noſtræ hoſtis *caro* eſt, adversùs ſpiritum concupiſcens. Quàm domeſticus hoſtis ſit, quàm pernicioſa lucta, quàm inteſtinum bellum! Hoſtem hunc crudeliſſimum nec fugere poſſumus (ô anima mea) nec fugare: circumferre illum neceſſe eſt, quoniam alligatus eſt nobis: nam quod periculoſius eſt & miſerabilius, hoſtem noſtrum ipſi cogimur ſuſtentare, perimere eum non licet. Vide ergo quàm ſollicitè te cuſtodire neceſſe ſit ab ea, quæ dormit in ſinu tuo. Verumtamen non eſt hic ſolus adverſarius mihi, alium adhuc habeo qui circumcinxit & obſedit me undique: etſi ignoratis, hoſtis ille eſt *præſens ſæculum* nequam. Concluſit inimicus vias meas, & per quinque portas, quinque videlicet corporis ſenſus, jaculis ſuis vulnerat me, & mors intrat per feneſtras meas. Sufficere nimis poterant iſti duo hoſtes, [i] caro videlicet & præſens ſæculum. Sed, heu me, ecce video ventum validum venientem ab Aquilone, à quo panditur omne malum. Et nunc quid ſupereſt aliud? *Domine ſalva nos: perimus*. Ecce enim malleus univerſæ terræ. Ecce *ſerpens callidior* cunctis animantibus. Ecce inimicus ille quem nec videre poſſum, quantò minùs cavere? Neque enim eſt *colluctatio* ſervare volentibus continentiam (continentiam autem dico non à ſola luxuria, ſed à cæteris quoque ſicut neceſſe eſt vitiis & peccatis) non *adversùs carnem & ſanguinem tantùm, ſed adversùs principes & poteſtates, adversùs mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus*. Et quis eſt qui jacula eorum ignea poſſit extinguere? *Paraverunt ſagittas ſuas in pharetra, ut ſagittent in obſcuro rectos corde*. Sed & *narraverunt ut abſconderent laqueos, & dixerunt: Quis videbit nos?* Nunc quidem apertè & violenter, nunc occultè & fraudulenter, ſemper autem malitioſè & crudeliter impugnant & perſequuntur nos. Et ad hæc toleranda ne dicam ſuperanda quis idoneus? Credo jam vobis aliquatenùs innoteſcit continentiæ difficultas, ut juxta Apoſtolum ſciatis quæ à Deo danata ſunt vobis. Omninò enim in Domino facimus hanc virtutem, & ipſe ad nihilum deducit tribulantes nos. Ipſe eſt qui nonmodò carnem noſtram cum concupiſcentiis ſuis, ſed & præſens ſæculum nequam cum tentationibus ſuis & vanitatibus, etiam & ipſum cum tentationibus ſuis conterit Satanam ſub pedibus noſtris. Numquid non meritò dixeram inveniendum in continentia, unde clamarem: *Quia fecit mihi magna qui potens eſt?* Jam verò *ſexti* panis (k) fragmenta accipite. Eſt autem panis iſte *gratia promerendi*, bona ſcilicet æternæ vitæ. Quam gratiam in tribus maxime conſtare arbitror, in *odio* præteritorum malorum, in *contemptu* præſentium bonorum, & in *deſiderio* futurorum. *Septimus* quoquè panis eſt *ſpes obtinendi*: cujus nihilominùs teneo fragmenta tria, & eorum ſapor dulcis eſt admodùm gutturi meo. Tria, inquam, ſunt quæ ſic roborant & confirmant cor meum, ut nulla me penuria meritorum, nulla conſideratio propriæ vilitatis, nulla æſtimatio cæleſtis beatitudinis, ab altitudine ſpei deiicere poſſit in ea firmiter radicatum. Tria nempè conſidero in quibus tota ſpes mea conſiſtit, *charitatem* adoptionis, *veritatem* promiſſionis, *poteſtatem* redditionis. Murmuret jam quantùm voluerit inſipiens cogitatio mea dicens: Quis enim es tu, aut quanta eſt illa gloria, quibuſvè meritis hanc obtinere ſperas? Et ego fiducialiter reſpondebo: Scio cui credidi, & certus ſum, quia in charitate nimia adoptavit me, quia verax eſt in promiſſione, quia potens eſt in exhibitione: licet enim ei facere quod voluerit. Quid retribuam Domino (l) pro omnibus quæ retribuit mihi? Pro omnibus quidem quæ mihi ad converſationem meam tribuit. In ipſa converſione mea corpus meum & animam meam retribuit, imò reddidit, imò me pigritante & renitente ipſe à me exorſit, Ecce autem pro omnibus quæ ab initio converſionis meæ mihi tribuit, compunctionem videlicet lachrymarum, devotionem meditationum, conſolationem in laboribus, delectationem in meditationibus: pro his, inquam, & innumeris aliis beneficiis quid ei rurſùm retribuam? Qui totum me dedi, quid ulteriùs impendere habeo? *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo*. Quid eſt calicem accipiam? Memoriale paſſionis Chriſti ſemper ſit in deſiderio animæ meæ, ut paſ-

paſſionis

f *Ibidem num.* 3. g *Ibidem num.* 4. h *Ibidem num.* 5. i *Ibidem num.* 6.

k *Ibidem num.* 7. l *Ser. de verb. ſap. num.* 4. & 5.

Digitized by Google

ſionis ejus particeps efficiar, ſi quoquomodò cognoſcere potero ſicut & agnitus ſum. Sic ergo calicem ejus accipiam, quia monumenta Paſſionis ſuæ intra animæ meæ ſinum, intra memoriæ meæ cellas ſemper revolvā. Memor ero quamdiu fuero, (m) laborum illorum quos pertulit in prædicando, fatigationū in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo. Recordabor etiam dolorum ejus, convitiorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumquè ſimilium, quæ per eum & ſuper eum abundantiùs tranſierunt.

§. IV.

Sed non eſt prætereundum (n) quod Sponſa in Cantico amoris dicit: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*. Ibi enim eſt cor. Et ubi eſt cor, ibi dilectio: & ubi dilectio, ibi dilecti Jeſu manſio. Quid eſt (o) faſciculus myrrhæ? Myrrha amara amaritudinem Paſſionis ſignificat: faſciculus verò coadunationem multarum paſſionum oſtendit. Fit ergo Sponſus Jeſus ſponſæ ſuæ faſciculus myrrhæ, quando ipſum multiplicibus affectum doloribus ad mentem reducit. Et ego, Fratres, (p) ab ineunte mea converſione, pro acervo meritorum quæ mihi deeſſe ſciebam, hunc mihi faſciculum colligare, & inter vbera mea collocare curavi, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini mei Jeſu Chriſti crucifixi. Hæc enim ſunt inſtrumenta fortiſſima, (q) in quibus Omnipotens Virtus Dei & inveſtigabilis Sapientia Dei, reſtaurationem mundi potenter atque mirificè operata eſt, & uſque modò operatur Chriſtus Dominus. Proinde hæc meditari [r] dixi ſapientiam. In his juſtitiæ mihi perfectionem conſtitui: in his plenitudinem ſcientiæ, in his divitias ſalutis, in his copias meritorum mihi conſtitui. Ex his mihi interdùm potus eſt ſalutaris amaritudinis, ex his rurſùm ſuavis unctio conſolationis. Hæc me erigunt in adverſis, in proſperis reprimunt: & inter læta triſtiaquè vitæ præſentis viâ regiâ incedenti tutum præbent vtrobique ducatum, hinc inde mala imminentia propulſando. Hæc mihi conciliant mundi Judicem, dum tremendum poteſtatibus mitem humilemquè figurant: dum non ſolùm placabilem, ſed & imitabilem repræſentant eum qui inacceſſibilis eſt principatibus, terribilis apud reges terræ. Et ideo inter ubera mea commorabitur. Incomprehenſibilis erat & inacceſſibilis, [s] inviſibilis & inexcogitabilis omninò. Nunc verò comprehendi voluit, videri voluit, cogitari voluit. Quonam modo, inquis? Nimirùm jacens in præſepio, in virginali gremio cubans, in monte prædicans, in oratione pernoctans: & in Cruce pendens, in morte pallens, liber inter mortuos, & in inferno imperans: ſeu etiam tertia die reſurgens, & Apoſtolis loca clavorum victoriæ ſigna demonſtrans, noviſſimè coram eis cæli ſecreta conſcendens. Quid horum non verè, non piè, non ſanctè cogitatur? Quidquid horum cogito, Deum cogito, & per omnia eſt Deus meus. Hæc ego meditari dixi ſapientiam, & prudentiam judicavi eructare memoriam ſuavitatis. Quoniam mihi [t] hic ſalutaris faſciculus ſervatus eſt. Nemo tollet eum à me, inter vbera mea commorabitur. Sufficit mihi, [u] nolo jam ſcire niſi Jeſum & hunc crucifixum. Sed tibi Domine Jeſu fortiſſime zelotes, [x] quid gratiarum retribuam, ut dignè retribuam ego homo pulvis & vile figmentum? Quid enim pro mea ſalute facere debuiſti, & non feciſti? Ab imo pedis uſque ad ſummum verticis te totum in aquas paſſionum demerſiſti, ut me extraheres de illis, & intraverunt uſque ad Animam tuam. Nam & Animā tuam in mortem perdidiſti, ut meam animā perditam mihi redderes. Et ecce me duplici debito obligaſti. Nam & pro eo quòd dediſti tuam, debitor tibi ſum: & pro mea quidem anima bis à te mihi data, ſemel in creatione, & ſemel in redemptione, quid magis juſtè tibi reddam quàm ipſam, non habeo. Pro tua autem precioſa Anima ita contribulata quid ab homine dignè rependi poſſit, non invenio. Nam etſi cælum & terram & omnem ornatum eorum pro ea poſſem rependere, certè nec ſic uſque ad menſuram debiti ullatenùs attingere poſſem. Ut autem ipſum quod & debeo, & poſſibile mihi eſt, retribuam: tui Domine Jeſu muneris eſt. Diligendus es mihi [y] toto corde, totâ animâ, tota virtute: & tua mihi ſequenda ſunt veſtigia, qui pro me mori dignatus es. Et quomodo fiet iſtud in me niſi per te? Adæreat anima mea poſt te: quia tota virtus ejus pendet ex te. Et nunc Domine Jeſu Redemptor meus, te ut verum Deum adoro, in te confido, te ſpero? Et quibus poſſum deſideriis ad te ſuſpiro: adjuva imperfectum meum. Ad tuæ paſſionis *Inſignia* glorioſa, in quibus ſalutem meam operatus es, me totum humiliter inclino. Tuæ victorioſa *Crucis regale vexillum* in nomine tuo, Chriſte Jeſu crucifixe, adoro. Tuū ſpineum *Diadema*, tuos rubentes Sanguine *Clavos*, tuo ſacro lateri immerſam *Lanceam*, tua *Vulnera*, tuum *Sanguinem*, tuam *Mortem*, tuam *Sepulturam*, tuam victorioſam *Reſurrectionem* & glorioſam *Aſcenſionem*, Chriſte, ſupplex adoro & glorifico. Odor enim vitæ ſpirat mihi in omnibus his. Horum vivifico odore ſpiritum meum, Domine, à peccati mortę reſuſcita. Horum virtute ab aſtutiis Satanæ me cuſtodi: ac me conforta, ut jugum mandatorum tuorum ſuaue mihi fiat, & onus crucis quod poſt te bajulare me jubes, humeris animæ meæ ſit leve. Quæ eſt enim fortitudo mea, ut juxta præceptum tuum mundi preſſuras tam multiplices invicto animo ſuſtineam? Numquid pedes mei ſunt tanquam cervorum, ut velocem curſorem per ſpinas & confragoſa paſſionum conſequi valeam? Sed audi vocem meam, [z] & inclina ſuper ſeruum tuum ſuavem Crucem illam, quæ lignum vitæ eſt iis qui apprehendunt eam: ut ſpero, curram alacriter, portabo infatigabiliter eam quæ ab inimicis eſt crucem poſt te. Illam, inquam, diviniſſimam Crucem humeris meis impone, cujus *latitudo* eſt Charitas, cujus *longitudo* eſt Æternitas, cujus *ſublimitas* eſt Omnipotentia, cujus *profundum* eſt inſcrutabilis Sapientia. Confige illi manus meas & pedes meos: & totum Paſſioni tuæ conforma ſeruum tuum Domine. Da, obſecro, mihi continere ab ope-

m *Ser. in fer. 4. hebd. ſan. nu.* 11. n *Ser. 2. in Cæna Domini n.* 9. o *Tract. de vite myſt. cap.* 4. *num.* 17. p *Ser. 43. in Cant. nu.* 3. q *Ser. de Paſſ. Domini num.* 2. r *Ser. 43. in Cant. num.* 4. s *Ser. in Virg. Deip. num.* 11.

t *Ser. 43. in Cant. num.* 4. u *Ser. 45. in Cant. num.* 4. x *Ser. de Paſſ. Domini num.* 18. y *Ibidem num.* 19. z *Ibidem num.* 20.

operibus carnis quæ odiſti, & facere juſtitiam quam dilexiſti, & in utroque tuam quærere gloriam. Et *ſiniſtram* quidem manum meam clavo *temperantiæ*, *dexteram* verò clavo *juſtitiæ* in illa ſublimi Cruce fixas eſſe arbitror. Da menti meæ jugiter meditari in lege tua, & omnem cogitatum meum jactare in te: & *dextrum* pedem meum eidem ligno vitæ clavo *prudentiæ* affige. Da ut ſiniſtram ſpiritus mei ſenſualitatem non eneruet labentis vitæ infælix fælicitas, non conturbet præſentis vitæ infælicitas fælix: & *ſiniſter* quoque pes meus *fortitudinis* clavo in Cruce tenebitur. Ut autem aliqua ſimilitudo *ſpinarum* Capitis tui in me appareat, [a] detur obſecro menti meæ & ſalutaris pænitentiæ *compunctio*, & alienæ miſeriæ *compaſſio*, & *ſtimulus zeli* æmulantis quod rectum eſt coram te: & ad te convertar in ærumna mea, dum triplex configetur ſpina. Libet ut *Spongiam* per arundinem ori meo porrigas, & *aceti* amaritudinem guſtui meo adhibeas. Libet ut per Scripturas tuas rationi meæ conferas guſtare & videre quoniam florens hic mundus tanquam ſpongia inanis eſt, & omnis concupiſcentia ejus aceto amarior. Ita in me fiat calix iſte Babylonis amarus in omnem terram, ut non inani flore ſeducat, non falſa dulcedine inebriet, quẽadmodũm eos qui tenebras lucem, lucem tenebras, amarũ dulce, & dulce amarum arbitrantur. *Uinum myrrhatum* cum felle mixtum ſuſpectũ eſt mihi: pro eo quòd Tu ex eo bibere noluiſti, quia nimiã acerbitatem invidiæ & nequitiæ crucifixorum tuorum indicabat. Tuæ vivificæ *Morti* tuum ſeruum Domine Jeſu configura, faciens quidem in me ut moriar ſecundùm carnem, vivam autem ſecundùm ſpiritum juſtitiæ. Nihil mihi quæſo ſine te dulceſcat, [b] nihil precioſum arrideat mihi. Sed da mihi bone *Jeſu* in te vivere, & pro amore tuo mori, qui pro me dignatus es amaræ mortis ſubire tormentum. Super omnia (c) Paſſio tua te mihi amabilem facit: ipſa *propitiata eſt omnibus iniquitatibus noſtris*. Effuſione enim Sanguinis tui ſine culpa, omnium culparum chirographa ſunt deleta. Gratias agimus tuæ cruci Ieſu Chriſte: ipſa enim omnes cruciatus noſtros evacuat. Gratias clavis, gratias & illi lanceæ referimus, quæ nobis aperuit viſcera miſericordiæ Dei noſtri. Vt autem integrã *Crucifixi imaginem* me portare glorier, [d] illud quoque quod poſt mortem tuam inſatiabilis malitia impiorum in te exercuit, hanc in me ſimilitudinem exprime. *Uulneret* cor meum viuus & efficax ſermo tuus, penetrabilior omni lancea acutiſſima, pertingens uſque ad diviſionem animæ meæ, & producens ex ea tanquam de dextro latere meo vice ſanguinis & aquæ amorem tuum, Domine. Poſtremò & mundâ *Sindone* primæ ſtolæ ſpiritum meum involve, in quo requieſcam egrediens & ingrediens in locum tabernaculi admirabilis, & abſcondas me donec pertranſeat furor tuus. Die autem tertio poſt diem laboris, poſt diem ſupplicii, mane prima ſabbati perpetuò inter filios tuos me indignum reſuſcita, ut in carne mea videam claritatem tuam, & implear lætitiâ vultus tui. O Salvator meus & Deus meus! veniat, veniat oro tempus, ut quod nunc credo, oculis tandem revelatis aſpiciam: quod ſpero nunc & à longè ſaluto, apprehendam: quod nunc pro viribus meis deſidero, vlnis animæ meæ amplectar & deoſculer, & in amoris tui abyſſum totus abſorbear, O Salvator meus & Deus meus.

§. V.

Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Vota mea Domino reddam in conſpectu omnis populi ejus, quæ diſtinxerunt labia mea. Pſal. 115. & 67.

Cognoſce anima mea, [e] cognoſce: Hic eſt Dominus Deus noſter, Jeſus Chriſtus Salvator tuus, Unigenitus Dei Filius, verus Deus, verus Homo. Ipſe eſt qui te tantùm & ſemel dicendo fecit, [f] in reficiendo autem & dixit multa, & geſsit mira, & pertulit dura, nec tantùm dura, ſed & indigna. Quid poteris Largitori tuo [g] dignè rependere? Dedit te tibi, quando te creavit ut eſſes: reddidit te tibi, cùm recreavit ut benè eſſes. Dedit in viaticum tibi ne in via deficias, Corpus & Sanguinem ſuum, ſe verum Deum & Hominem verum. Et tu quid rependes? Si pro eo quod dedit tibi, quando te creavit, vicem nequis rependere: quid denique pro eo rependes, quod ſe tibi dedit? Certè ſi te millies poſſes rependere, quid eſſes tu in comparatione Dei? Repende tamen quantùm potes, repende te totam illi, qui ſe totum tibi & dedit & reddidit: & his non contentus, ſe quoque totum tibi dedit. Dilige hunc tantum te diligentem, & ſingularem dilectum ex tota anima tua, & ex toto corde tuo, & ex omnibus viribus tuis: quia & cor bonæ voluntatis, & animam rationabilem, & vires ad implenda quæ bona ſunt, ipſe dedit tibi. Atque hunc myrrhæ tam charum faſciculum [h] de principali tui pectoris nec ad horam patieris avelli, amara illa omnia quæ pro te pertulit, ſemper in memoria retinens, & aſſidua meditatione revolvens. Suge non tam vulnera, [i] quàm ubera Crucifixi. Hic tibi ſit cibus & potus, [k] dulcedo & conſolatio tua, mel tuum & deſiderium tuum, lectio tua & meditatio tua, oratio & contemplatio tua, mors & reſurrectio tua. Benedic anima mea Domino Jeſu Chriſto crucifixo, [l] qui replet in bonis deſiderium tuum. Replet in bonis, excitat ad bonum, tenet in bono: prævenit, ſuſtinet, implet. Ipſe facit ut deſideres, ipſe eſt quod deſideras. Proinde (m) benedic anima mea Deum Salvatorem meum, & magnifica Nomen ejus. Sanctum eſt enim, & ſanctiſſimis deliciis plenum. O quàm bonus & quàm ſuavis es Domine Jeſu animæ quærenti te! Jeſu Redemptor perditorum, Salvator redemptorum, ſpes exulum, fortitudo laborantium, anxiati ſpiritus latitudo, animæ lachrymoſæ & poſt te currentis in ſudore ſolatium & ſuave refrigerium, corona triumphantium, unica merces & lætitia ſupernorum Civium, uberrimus fons omnium gratiarum, unica proles Summi Dei, & Deus Summus, benedicant te omnia quæ in cælo ſunt ſursùm, & quæ in terra deorsùm. Benedic anima mea Domino, (n) & omnia quæ intra mé ſunt: benedic Nomini ſancto ejus. Benedic, &

dic:

a *Ibidem num.* 21. b *Lib.* 3. *de amore Dei. cap.* 34. *num.* 113. c *Ibidem cap.* 26. *num.* 88. d *Ser. de Paſſ. Dom. num.* 22.

e *Ibidem num.* 15. f *Tract. de dilig. Deo cap.* 5. *nu.* 15. g *Tract. de vite myſt. cap.* 30. *num.* 120. h *Ser.* 43. *in Cant. nu.* 2. i *Epiſt.* 251. *num.* 1. k *Formul. honeſt. vitæ num.* 2. l *Tract. de dilig. Deo cap.* 7. *num.* 21. m *Ser. de Paſſ. Dom. num.* 23. n *Tract. de inter. domo cap.* 37. *num.* 83.

Digitized by Google

dic: *Gloria, laus, & honor ſit tibi Rex Chriſte Redemptor*. Magnus es tu, (o) & magnum eſt Nomen tuum. O immarceſcibilis decor Dei excelſi, & puriſſima claritas lucis æternæ, Vita omnem vitam vivificans, lumen illuminans, lux omne lumen illuminans & conſervans in æterno ſplendore! Inclytas primitias populi tui, (p) inſigne ſolemnitatis noſtræ illo quæſumus igne ſtillicidio purga, innova, illumina, inflamma, exhilara & confirma: & uni cor credentium tibi, ut unum ſint, unum ſapiant, unum unanimiter requirant, ut apprehendant & videant, & benedicant te Deum deorum in Sion: *Sit Individuæ Trinitati gloria, gratiarum actio, honor, & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.*

Porrò (q) diſce anima mea in referendo gratiam non eſſe ſegnis, diſce ad ſingula dona gratias agere. *Diligenter* (inquit Scriptura) *conſidera quæ tibi apponuntur*, ut nulla videlicet Dei dona debitâ gratiarum actione fruſtrentur, non grandia, non mediocria, non puſilla. Oportet namque gratum eſſe hominem & devotum, (r) qui percepta gratiæ munera nonmodò manere ſibi deſiderat, ſed & multiplicari. Alioquin niſi ad fontem redeant, (s) fluenta gratiæ exſiccantur: & infideles in modico, quod maximum eſt accipere non meremur. Quis verò fons vitæ eſt, (t) niſi Chriſtus Dominus? Unctum à Deo Patre eſt Caput noſtrum Chriſtus, (u) & nihilominùs ungi poſtulat & à nobis: *Cùm jejunaveris*, (inquit) *unge caput tuum*. Itane aquam petit à rivulo fons indeficiens? Petit ſine dubio, aut certè repetit magis. *Ad fontem* enim *unde exeunt, flumina revertuntur ut iterùm fluant*. Non verò ut minus habens quod dederat Chriſtus repetit, [x] ſed ne tibi pereat quidquid ad eum referre volueris. Siquidem etiam fluminis aqua ſi ſtare cœperit, & ipſa putreſcet, & inundatione facta ſuperveniens repelletur. Sic planè, ſic gratiarum ceſſat decurſus, ubi recurſus non fuerit: necmodò nihil augetur ingrato, ſed & quod acceperat vertitur ei in perniciem. Fidelis autem in modico cenſetur dignus munere ampliori. Felix qui ad ſingula dona gratiæ redit ad eum, [y] in quo eſt plenitudo omnium gratiarum: cui dum nos pro acceptis donis non ingratos exibemus, locum in nobis facimus gratiæ, ut majora adhuc accipere mereamur. Origo fontium [z] & fluminum omnium mare eſt: virtutum & ſcientiarum origo Dominus Jeſus Chriſtus crucifixus eſt. Quòd ſi copiæ aquarum ſecretis ſubterraneiſquè recurſibus inceſſanter æquora repetunt, ut inde rursùs ad viſus uſuſquè noſtros jugi & infatigabili erumpant obſequio: cur non etiam ſpirituales rivi, ut arva mentium rigare non deſinant, proprio fonti ſine fraude & ſine intermiſſione reddantur? Ad locum unde exeunt, revertantur flumina gratiarum, ut iterùm fluant. Remittatur ad ſuum principium cæleſte profluvium, quo uberiùs terræ refundatur. Qualiter inquis? Qualiter dicit Apoſtolus: *In omnibus gratias agentes*. Quidquid ſapientiæ, quidquid te virtutis habere confidis anima mea, Dei Virtuti & Dei Sapientiæ deputa Chriſto Deo noſtro. Et da gloriam Deo, [a] qui gratis te prævenit, excitavit, initiavit: & vive dignè de cætero, quo te probes & perceptis beneficiis non ingratam, & percipiendis idoneam. Confitenti humiliter, (b) & devotè gratias referenti, non immeritò ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis invenitur in modico, jure conſtituetur ſuper multa: ſicut è contrario accipiendis indignus eſt, qui fuerit de acceptis ingratus. Cæterùm quidquid illud eſt quod offerre paras, (c) MARIÆ commendare memento, ut eodem alveo ad Largitorem gratiæ gratia redeat quo influxit. Neque enim impotens erat Deus, & ſine hoc aquæductu infundere gratiam prout vellet, ſed tibi vehiculum voluit providere. Ideoquè Opuſculum iſtud quod offerre deſideras, gratiſſimis illis & omni acceptatione digniſſimis MARIÆ manibus offerendum tradere cura, ſi non vis ſuſtinere repulſam. Nimirùm candidiſſima quædam lilia ſunt, nec cauſabitur ille liliorum Amator inter lilia non inventum, quidquid illud ſit quod inter MARIÆ manus invenerit. Hîc jam huic Opuſculo terminum imponimus, (d) parati emendare, demere, & mutare, ſicubi contra fidem, & contra Sacras Scripturas aliquid diximus. In omnibus debitas gratias humiliter agimus ei, qui gratuitâ gratiâ ſuâ nos edocuit, qui aperit os mutorum, & linguas infantium diſertas facit. Atque principium Opuſculi hujus finemquè conſecramus optimo & dulciſſimo Jeſu Chriſto crucifixo. Ipſe ſit hujus Opuſculi finis, (e) qui finis eſt ad juſtitiam omni credenti. Ipſe principium & finem (f) omninò ſoli vendicat ſibi, ut ſit nobis *Alpha & Omega* Dominus Deus noſter, & pro utroq; juremeritò clamemus: *Non nobis Domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* Hoc eſt: (g) nil nobis, ô Domine, de ſcientia tribuimus, ſed tuo totum Opuſculum (à quo totum eſt) Nomini tribuimus quod eſt JESUS.

Quid denique retribuam Domino (h) pro omnibus quæ retribuit mihi? In primo opere me mihi dedit, quando me creavit: in ſecundo opere ſe mihi dedit, quando me recreavit. Et ubi ſe dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus me pro me debeo, & bis debeo. Quid Deo retribuam pro ſe? Nam etiamſi me millies rependere poſſem, quid ſum ego ad Deum. Nonne ſi conferrentur in me omnes vitæ filiorum Adam, (i) & omnes dies ſæculi, & omnes labores hominum qui fuerunt, qui ſunt, & qui erunt; nihil eſſet ad comparationem Corporis illius crucifixi, quod ſpectabile & ſtupendum eſt Virtutibus etiam ſupernis in conceptu de Spiritu Sancto, in ortu de Virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia, in coruſcationibus miraculorum, in revelationibus Sacramentorum. Vides anima mea, quia ſicut exaltantur cæli à terra, ſic axaltata eſt Vita illa à vita noſtra: quæ tamen poſita eſt pro vita noſtra. Sicut nil ad aliquid nullam habet comparationem, ita & vita noſtra nullam habet ad Vitã Chriſti proportionem, cùm illa dignior, iſta miſerior eſſe non poſſit. Cùm ergo Dño meo Jeſu crucifixo donavero quidquid ſum, quidquid poſſum: nonne iſtud ſic eſt ſicut Stella ad Solem, gutta ad fluvium, lapis ad montem, granum ad aceruum? Ut autem ipſum

o S. 1. *de Paſſ. Domini nu.* 23. p *Ibidem nu.* 24. q *Ser.* 55. *in Cant. nu.* 7. r *Ser.* 2. *in Dom.* 6. *poſt. Pent. nu.* 2. s *Ser.* 2. *de Virg. Deip. num.* 13. t *Ibidem num.* 3. u *Ser.* 1. *in Quadrag. nu.* 2. x *Ibidem num.* 4. y *Ser.* 27. *diuer. nu.* 7. z *Ser.* 13. *in Cant. nu.* 1. a *Tract. de grat. & lib. arb. cap.* 1. *num.* 1.

b *Ser.* 4. *ſuper. Pſal.* 90. *num.* 1. c *Ser.* 2. *de Virg. Deip. nu.* 18. d *Tract. de vite myſt. cap.* 46. *num.* 195. e *Epiſt.* 107. *nu.* 13. f *Ser.* 4. *de verb. Eſa. num.* 4. g *Tract. de diligen. Deo cap.* 2. *nu.* 7. h *Ibidem cap.* 5. *num.* 15. i *Ser.* 22. *diver. num.* 6.

Digitized by Google

ipſum quod & debeo, (k) & poſſibile mihi eſt, retribuam: tui Domine Jeſu muneris eſt. Diligendus es mihi toto corde, (l) totâ animâ, tota virtute: & tua mihi ſequenda ſunt veſtigia, qui pro me mori dignatus es. Valdè etiam mihi amandus es, (m) per quem *ſum*, *vivo*, & *ſapio*. Pro his ergo tribus ita ſum amans te quantùm poſſum. Sed eſt quod me plùs movet, (n) plùs urget, plùs accendit. Super omnia inquam reddit amabilem te mihi Jeſu bone, calix quem bibiſti, opus noſtræ redemptionis. Hoc omninò amorem noſtrum facilè vendicat totũ ſibi. Hoc noſtram devotionem & blandiùs allicit, & juſtiùs exigit, & arctiùs ſtringit, & afficit vehementiùs. Chriſtus enim pro ſalute mundi factus eſt Hoſtia ſalutaris, [o] reconciliatio generalis, omnibus Sacramentis tam præcedentibus quàm ſubſequentibus virtutem dedit & efficaciam, ut tanta & tali Hoſtia ſanctificarentur omnes liberandi per illam. Quia enim voluit, [p] oblatus eſt. Nonmodò voluit & oblatus eſt, ſed quia voluit. Solus nimirùm poteſtatem habuit ponendi Animam ſuam: nemo eam abſtulit ab eo. Vltrò cùm accepiſſet acetum, dixit: *Conſummatum eſt*. In cruce inquam oblatus eſt, (q) non quia meruit, non quia Judæus prævaluit, ſed quia ipſe voluit. Voluntariè ſacrificabo tibi Domine *Jeſu*: quia voluntariè oblatus es pro mea ſalute, non pro tua neceſſitate. Oblatus es, (r) quia ſic decrevit tua erga me inæſtimabilis dilectio. Oblatus es, quia ſic ego indigui. Oblatus es, quia ipſe voluiſti. Sed quid ego offeram (s) aut quid retribuam Tibi pro omnibus quæ retribuiſti mihi? Tu pro me obtuliſti Hoſtiam precioſiorem quam habuiſti, nimirùm qua precioſior eſſe non potuit. Et ego igitur faciam quod poſſum, optimum quod habeo offerens Tibi, quod ſum utique egometipſe. Tu teipſum obtuliſti, ego quis ſum qui meipſum offerre cuncter? Quis mihi tribuat ut oblationem meam dignetur Majeſtas tanta ſuſcipere? Duo minuta habeo Domine *Jeſu*, corpus & animam dico: utinam hæc tibi perfectè poſſim ſacrificium laudis offerre. Bonum enim mihi longèquè glorioſius atque utilius eſt, ut tibi magis offerar, quàm deſerar mihi ipſi. Nam ad meipſum anima mea conturbatur, in te verò exultabit ſpiritus meus, ſi tibi veraciter offeratur. Per omnia ſit benedictus Jeſus Chriſtus crucifixus, (t) qui ſic dilexit genus humanum, ſicut Deus Pater dilexit eum. Ipſe enim ait: *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos*. O chara Charitas, ô æterna Veritas, ô dulcis æternitas, ô beata fælicitas, ô decus Angelorum, ô ſplendor ſanctorum Jeſu bone, *Jeſu* ſancte, vita immaculata, totus amabilis, quomodò nos amâſti, quomodò nos dilexiſti, qui teipſum in mortem tradidiſti? Amor tuus neſcivit habere modum, & menſuram tua ô chriſte Jeſu charitas tenere non potuit. Uerè Domine nimis exceſſiſti: (u) quia cùm ſis ſplendor paternæ gloriæ & figura ſubſtantiæ ejus, & cùm ſis Dominus Majeſtatis; tamen trementibus elementis, cæli luminaribus obſcuratis, & ſtupentibus Angelis, pati dignatus es tormentum abjectiſſimæ paſſionis. *Sicut dilexit me Pater*, inquis, (x) *& ego dilexi vos*. Vtinam & ego eſſem, quem diligeret me Dominus meus. Vtinam audiſſem ex ore Domini mei: *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi te*. Quid mihi jam deeſſe poſſet, ſi me diligeret *Jeſus* meus? Meus inquã, & utinam meus. O felices divitiæ, ô opes beatæ, poſſidere Jeſum, poſſidere Dominum Chriſtum & hunc crucifixum. Magna ſunt hæc (y) ſed tu magne Domine promiſiſti. Ex tua promiſſione ſperamus, inde audemus dicere: Si corde rogamus pio, certè debes ex promiſſo. O bone Ieſu, (z) eſto mihi Ieſus. Recole Salvator, quid & propter quid paſſus es, & miſerere mei. Ipſa te cogat pietas, ut mala noſtra ſuperes parcendo, & voti compotes, me tuo vultu ſaties. Tu eſto meum gaudium, qui es futurus præmium. Sit mea in te gloria in ſæculum ſæculi, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivis & regnas in ſæcula ſæculorum. Amen.

F I N I S.

DEO GRATIARUM ACTIO,

ET BEATO BERNARDO,

Servo ejus dulci & fideli.

S. Bonavent. Concluſ. tract. medit. de vita Chriſti.

INDEX

k *Ser. de Paſſ. Dom. nu.* 18. l *Ibidem nu.* 19. m *Ser.* 20. *in Cant. nu.* 1. n *Ibidem nu.* 2. o *Ser. de excellen. Sacram. nu.* 4. p *Ser. in fer.* 4. *hebd. Sancti. num.* 4. q *Ser.* 3. *in Purificat. B. M. num.* 2. r *Tract. de* 2. *præcip. moſt. cap.* 6. *n.* 16. s *Ser.* 3. *in Purific. B. M. n.* 3. t *Ser.* 12. *in ult. Cœna Dom. n.* 99. u *Ser. in fer.* 2. *Paſch. num.* 8. x *Ser.* 12. *in ult. Cœna num.* 99. y *Ser.* 16. *ſuper. Pſal.* 90. *nu.* 4. z *Ser.* 4. *in ult. Cœna. nu.* 30.

Digitized by Google

INDEX

Partium, Capitulorum, & Paragraphorum: quæ in hoc Libro Philoſophiæ Chriſtianæ continentur.

Numerus indicat paginam.

PARS I.

De creatione, & prævaricatione primi hominis, maliſquè inde ſecutis. *pag.* 1.

CAPUT I.

De dignitate hominis, creati ad imaginem & ſimilitudinem Dei. *pag.* 2.

§. 1. Oſtenditur, Animam hominis habere affinitatem cum Deo, ſecundùm ejus imaginem & ſimilitudinem, ad quam creata eſt. 2.

§. 2. Secundùm ſimplicitatem ſubſtantiæ. 3.

§. 3. Secundùm immortalitatem vitæ naturalis. 3.

§. 4. Secundùm libertatem arbitrii. 4.

§. 5. Oſtenditur, Animam noſtram à Sancta Trinitate creatam habere quandam trinitatem, ſcilicet Memoriam, Rationem, & Voluntatem: necnon Dignitatem, Sapientiam, & Virtutem. 5.

CAPUT II.

De creatione hominis ex limo terræ. *pag.* 6.

§. 1. Demonſtratur mira bonitas Dei, tàm in creatione hominis, 6.

§. 2. Quàm in ejus conſervatione. 7.

§. 3. Proponitur nobis doctrina videndi ſive contemplandi Deum in creaturis hujus mundi. 8.

CAPUT III.

De mirabili felicitate primi hominis, ac ejus infelicitate miſerabili, quam promeruit pro tranſgreſſione præcepti divini. *pag.* 9.

§. 1. Felicitas primi hominis Adam poſiti in Paradiſo erat, ut haberet actionem ſine paſſione, contemplationem ſine labore. 9.

§. 2. Infelicitas tunc ipſi ſucceſſit, dum gratiam contemplationis divinæ peccando amiſit. 10.

§. 3. Adam per inobedientiam tranſgreſſus eſt præceptum Dei, comedens fructum de ligno vetito. 11.

CAPUT IV.

De admiranda contemplatione Adæ, in qua cùm obdormiviſſet, ſublata eſt de latere ejus coſta ad ædificandum mulierem Evam. *pag.* 12.

§. 1. Contemplatio extatica, in qua ſoporato Adæ ſublata eſt coſta, ſignificat magnum illud Sacramentum, quod ſubſecutum eſt in Chriſto & Eccleſia. 12.

§. 2. De prærogativa vitæ contemplativæ, quæ licet quibuſdam in præſenti vita donatur, ſatietas tamen ejus præſervatur futuræ vitæ. 13.

§. 3. Oſtenditur Adam ideo peccaviſſe, quia à circumſpectione Dei ſive contēplatione deflexit. 14.

CAPUT V.

De calliditate ſerpentis quâ decepit Evam, ut comederet de ligno vetito. *pag.* 15.

§. 1. Per ſerpentem callidum intelligitur Angelus ille ſuperbus, qui prætendebat ſibi ponere ſedem in cælo ad Aquilonem. 15.

§. 2. Per Aquilonem intelliguntur reprobi homines: per ſedem autem intelligitur poteſtas diaboli vſurpata in illos. 16.

§. 3. Lucifer invidens homini æqualitatem gloriæ, molitus eſt habere eum ſibi ſubiectum, ſocium dedignans: & ſuaſit ei ut comederet de ligno vitæ. 17.

CAPUT VI.

De modo & origine prævaricationis Adæ & Evæ, qui comederunt fructum de ligno vetito. *pag.* 18.

§. 1. Evæ curioſitas perſtringitur propterea, quòd curioſè intuebatur lignum ſcientiæ boni & mali. pag. 18.

§. 2. Exponuntur tres dies parentum noſtrorum, ſcilicet inſpirans, conſpirans, expirans. 20.

§. 3. Adam in paradiſo poſitus peccando perdidit circumſpectionem Dei, ob elationem quæ præceſſit in ejus anima: Juſtitiam, obediendo vxoris voci potiùs quàm Divinæ: Judicium, cùm per mulierem retorſit propriam culpam in Deum. 20.

CAPUT VII.

De malis ſucceſſis Adæ & Evæ ex manducatione pomi de ligno vetito. *pag.* 21.

§. 1. Adam & Eva parentes noſtri erant quidem induti quatuor virtutibus, ſed eiſdem poſtquam peccârunt deſpoliati ſunt. 21.

§. 2. Agitur de triplici lapſu primorum parentum noſtrorum, ſecundùm triplicem potentiam Animæ. 22.

§. 3. Oſtenditur Animam noſtram triplici vanitati ſubjectam, debere ſperare ſe liberandam ab hac vanitate poſt hanc vitam miſeram. 23.

CAPUT VIII.

De ſcrutinio Dei facto in paradiſo cum Adam & Eva, ſtatim ac comederunt fructum de ligno vetito. *pag.* 24.

§. 1. Adam excuſando ſe in peccato, & retorquendo illud in mulierem, magis auxit quàm delevit culpam. 24.

§. 2. Oſtenditur, quanta in vno Adæ & Evæ peccato commiſſa ſint peccata. 25.

§. 3. Tres ſunt inimici noſtri, diabolus, mundus, & corpus: qui continuò impellunt nos in ruinam, ſed non evertunt niſi conſentientes. 26.

CAPUT IX.

De ſententia pœnæ corporalis, quam Deus pronunciavit contra Adam & Evam prævaricatores. *pag.* 26.

Dddd §. 1.

Digitized by Google

§. 1. Sententia pronunciata à Deo contra prævaricatores ſui præcepti, continet varias pœnas maledictionum: quarum triplici maledictioni ſubjacet ſerpens, Eva duplici, Adam uni. 27.
§. 2. De labore & dolore, aliiſquè miſeriis primorum parentum, ac totius generis humani. 28.
§. 3. De multiplici calamitate, quam incurrit & patitur genus humanum, propter peccatum originale primorum parentum Evæ & Adam. 29.

CAPUT X.

De ſententia mortis, quâ Dominus Deus declarat morituros eſſe primos parentes noſtros, quos & de paradiſo expulit. *pag.* 30.
§. 1. Oſtenditur, primum hominem Adam per inobedientiam cauſaviſſe & ſibi & toti generi humano mortem. 30.
§. 2. Quæritur, utrum Adam antequam peccâſſet, habuerit tres libertates, à neceſſitate, à peccato, à miſeria. 31.
§. 3. Oſtenditur, qualiter in his tribus contineatur imago & ſimilitudo Dei, ad quam creatus fuit Adam. 32.
§. 4. Agitur de expulſione Adæ ex paradiſo, pariter & de miſeria ejus, quæ conſiſtit in amiſſione contemplationis divinæ, & in appetentia rerum terrenarum. 34.

PARS II.

DE exordio crucis, quam Chriſtus jugiter portavit in ſuo corpore, pro reparatione ruinæ generis humani. *pag.* 36.

CAPUT I.

De concilio Dei coacto cum Angelis ſuis, in quo agebatur de modo redimendi genus humanum. 36.
§. 1. Oſtenditur, qualiter editâ in lucem Mariâ, coactum fuit Concilium divinum de modo redimendi hominem: in quo comparentes quatuor virtutes, Veritas, Iuſtitia, Pax, & Miſericordia, magnam excitaverant controverſiam. 36.
§. 2. Afferuntur rationes pro & contra, allegatæ à virtutibus Miſericordia & Iuſtitia. 37.
§. 3. Deciditur eadem controverſia ad favorem Miſericordiæ, quòd non ab alio, quàm ab ipſo Filio Dei redimendus ſit homo prævaricator. 37.

CAPUT II.

De exordio crucis, quam Chriſtus in Nativitate ſua ob infantiles neceſſitates pertulit. *pag.* 38.
§. 1. Oſtenditur, Chriſtum incarnatum ſtatim pertuliſſe crucem in utero Virginis, ibi ſuſtinendo tædia novem menſium, & operando ſalutem noſtram. 39.
§. 2. Ex circumſtantiis Nativitatis ejus deſumuntur varia documenta crucis, quam infans Jeſus natus hyeme, nocte, in ſtabulo, in præſepio jacens ſuſtinuit. 39.
§. 3. Proponitur nobis conſideratio lachrymarum ejuſdem infantis Jeſu vagientis in præſepio: necnon pannorum, quibus alligatus erat pro ſalute noſtra. 41.

CAPUT III.

De Circumciſione Chriſti, quam ſuſtinuit in corpore ſuo vulneratus pro ſalute noſtra. *pag.* 42.
§. 1. Agitur de humilitate & patientia pueri Jeſu, qui licet immunis eſſet ab omni peccato, voluit tamen cauterium peccatoris ſuſcipere, & dolorem ſuſtinere in ſua circumciſione. 42.
§. 2. Ex occaſione hujus circūciſionis deſumuntur ſalutaria documenta morū & vitæ Chriſtianæ. 44.
§. 3. Proponitur nobis ad conſiderandum myſterium, cur eodem tempore quo circumciſus erat puer, etiam vocatum eſt nomen ejus Jeſus. 55.

CAPUT IV.

De fuga in Ægyptum, quam pertulit puer Jeſus, fugendo perſecutionem Herodis qui moliebatur eum occidere. *pag.* 46.
§. 1. Oſtenditur quòd Herodes rex, qui machinabatur necem in puerum Jeſum, ita deluſus fuit ab eo, ſicut longè ante Pharao à Moyſe. 46.
§. 2. De tribus gradibus ſpiritualis vitæ, qui deſumuntur ex nativitate, perſecutione, & educatione Chriſti. 47.
§. 3. De generibus eorum hominum, qui diuerſimodè impediendo ſalutem animarum, perſequuntur ipſum Chriſtum. 48.

CAPUT V.

De tentationibus Chriſti, quas in jejunando ſuſtinuit à diabolo pro ſalute noſtra. *pag.* 50.
§. 1. Oſtenditur, Chriſtum Dominum poſtquam eſſet baptizatus à Joanne, ſtatim profectum eſſe in deſertum, ut ibi peractis quadraginta diebus in jejunio, tentaretur à diabolo, & ſic nobis præberet exemplum reſiſtendi tentationibus ejus. 50.
§. 2. Oſtenditur, quatuor eſſe tentationes vitæ humanæ, quæ in Pſalmo nonageſimo nominantur; timor nocturnus, ſagitta volans in die, negotium perambulans in tenebris, dæmonium meridianum: per quæ nomina ſignificantur moleſtiæ carnis, vana gloria, infelix ambitio ſæculi, iniquitas palliata ſpecie boni. 51.
§. 3. Deſcribuntur quatuor tentationes Chriſti, quarum tres factæ ſunt in deſerto, in pinnaculo templi, in vertice montis: quarta tentatio fuit tota vita ejus. Item agitur de quatuor tentationibus, quæ exprimuntur in eodem Pſalmo ſub totidem vocabulis, aſpidis, baſiliſci, draconis, leonis. 52.
§. 4. Proponitur nobis ad imitandum exemplum Moyſis, Eliæ, & Chriſti, jejunantium quadraginta diebus: nec non regula, quâ docemur non ſolùm gulam ſed etiam ſenſus noſtros & animam noſtram debere jejunare. 54.
§. 5. Traditur cuique Chriſtiano modus comedendi ad evitandum vitium gulæ, cujus quinque ſpecies notantur verbis ſequentibus: *Præproperè, lautè, nimis, ardenter, ſtudioſè.* 45.

CAPUT VI.

De vigiliis in orando, quas Chriſtus ſuſtinere voluit pro ſalute noſtra. *pag.* 56.
§. 1. Oſtenditur, Chriſtum Dominum docuiſſe verbo & exemplo, orationem faciendam eſſe in loco ſolitario. 56.
§. 2. Proponuntur nobis quatuor genera orandi Deum: quorum ſunt, obſecratio, oratio, poſtulatio, gratiarum actio. 57.
§. 3. Oſtenditur, ſemper ſociandum eſſe jejunium orationi: necnon quatuor eſſe impedimenta orationis, quam impedire ſolent, invidia diaboli, humana timiditas, temeritas, tepiditas. 59.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VII.

De oratione Dominica, continente petitiones ſeptem: quam Chriſtus Dominus inſtituit. *pag.* 60.
§. 1. Præmittitur exordiū orationis dominicæ. 60.
§. 2. Exponuntur verba petitionis primæ. 60.
§. 3. Explicancantur verba petitionis ſecundæ. 61.
§. 4. Interpretantur verba petionis tertiæ. 62.
§. 5. Declarantur verba petitionis quartæ. 62.
§. 6. Exponuntur verba petitionis quintæ. 63.
§. 7. Explicantur verba petionis ſextæ. 63.
§. 8. Explanantur verba petionis ſeptimæ. 64.

CAPUT VIII.

De laboribus & fatigationibus Chriſti, quos pertulit in prædicando, & in diſcurrendo per civitates & caſtella Judæorum. *pag.* 65.
§. 1. Oſtenditur, quantos labores pertulit Chriſtus in prædicando & evangeligando Judæis ingratis. 66.
§. 2. Afferuntur doctrinæ Chriſti, ſpectantes ad commendationem ſeptem virtutum contra totidem vitia. 67.
§. 3. Oſtenditur ſeptem beatitudines eſſe, quas Chriſtus prædicavit in monte contra totidem peccata, quæ ſunt commiſſa in cælo pariter & in paradiſo: ut eodem ordine quo præceſſit culpa, ſubſequatur etiam culpæ medicina. 68.

CAPUT IX.

De lachrymis Chriſti, quas ſæpè fudit compatiendo miſero generi humano. *pag.* 69.
§. 1. Oſtenditur, quanto Chriſtus abundavit compaſſionis affectu erga ſalutem generis humani: & quanta infirmitate exterminatum fuit corpus ejus, ob crebras compaſſiones. 69.
§. 2. Legitur Chriſtum ter fleviſſe, ſcilicet in nativitate ſua, ſuper Lazarum mortuum, & ſuper civitatem Jeruſalem ruituram. 70.
§. 3. Proponuntur nobis exempla eorum, qui ex affectu compaſſionis plangebant miſerias hominum, ut & nos pariter tam noſtra quàm proximi peccata diluamus lachrymis: quarum magna eſt virtus, & copioſa remuneratio apud Deum. 71.

CAPUT X.

De inſidiis & conviciis, quæ Chriſtus pertulit in colloquendo ab ingratis Judæis. *pag.* 71.
§. 1. Chriſtus paſſus eſt inſidias & dolos à Judæis ingratis, dum mulierem in adulterio deprehenſam accuſabant. 71.
§. 2. Dum tentabant Jeſum ſuper cenſu reddendo Cæſari. 72.
§. 3 Monemur ad imitandum patientiam & tolerantiam Chriſti, qui innumera opprobia & calumnias ſuſtinuit pro ſalute noſtra. 73.

PARS III.

De geſtis in ultima cæna Domini: præſertim de inſtitutione Sacramenti Euchariſtiæ. *pag.* 75.

CAPUT I.

De geſtis in cæna apud Bethaniam habita ante ſex dies Paſchæ: & de occaſione venditionis Chriſti. 75.
§. 1. Oſtenditur, quòd Chriſtus licet unctus ſit à Deo Patre ſuo, deſideravit tamen ungi Caput ſuum à nobis: uti etiam voluit ut ſuper Caput ejus effunderetur unguentum precioſum à Maria Magdalena. 75.
§. 2. Demonſtratur tria eſſe genera unguentorum, contritionis, devotionis, pietatis. Primum unguentum docemur effundere ſuper pedes Chriſti, alterum ſuper Caput ejus, tertium ſuper corpus ejus, quo deſignatur Eccleſia ſua. 76.
§. 3. Agitur de apoſtaſia & avaritia Judæ Iſcariothis, qui indignè ferens effuſionem unguenti precioſi, ſtatim abiit ad Judæos, eiſquè vendidit Chriſtum pro triginta argenteis. 78.

CAPUT II.

De lotione pedum, quam Chriſtus fecit ſuis Apoſtolis, poſt cænam habitam pridie quàm pateretur. *pag.* 80.
§. 1. Chriſtus factâ cænâ illâ, in qua manducavit Agnum legalem cum ſuis Diſcipulis, ſurgens à cæna exuit ſe veſtimentis, & præcinctus linteo miſit aquam in peluim, & lavit pedes diſcipulorum, Hæc nomina, ſcilicet veſtimenta, linteum, aqua, pelvis, lotio pedum, denotant myſticum intellectum. 80.
§. 2. Recuſantem ſibi lavari pedes Petrum Chriſtus induxit ſalutaribus argumentis, ut permitteret ſibi lavari pedes. 81.
§. 3. Oſtenditur ſacramentum eſſe lotionem pedum, quæ denotat remiſſionem peccatorum venialium. 82.

CAPUT III.

De ſermone Chriſti, quem habuit ad ſuos Diſcipulos ſtatim ac lavit pedes eorum. *pag.* 84.
§. 1. Chriſtus poſtquam lavit pedes Diſcipulorum, exhortatur eos ad condonandum injuriam lædentibus ſe. 84.
§. 2. Exhortatur eos ad imitandam humilitatem ſuam, docendo non eſſe ſervum majorem domino ſuo, nec diſcipulum magiſtro. 84.
§. 3. Chriſtus exhortatur quemque Chriſtianum ad exibendam charitatem & hoſpitalitatem pauperibus, affirmando quòd ipſe & ejus Pater recipitur in illis, qui pro illius amore recipiuntur, & liberaliter reficiuntur. 85.

CAPUT IV.

De alio ſermone Chriſti, in quo indicavit Diſcipulis traditorem Judam, porrigendo ei panem intinctum. *pag.* 86.
§. 1. Chriſtus poſtquam monſtravit ſe eſſe turbatum ſpiritu, indicavit quidem ſuis Diſcipulis traditorem ſuum, ſed non ſtatim deſignavit ejus perſonam, niſi interrogatus eſſet à Joanne, qui recubuit ſuper pectus Jeſu. 86.
§. 2. Chriſtus ſoli Joanni ſpecialiter indicavit tradictorem ſuum, porrigendo Judæ panem intinctum, quo ſignificatur ejus ficto. 87.
§. 3. Quæritur, quonam ſenſu Chriſtus ſtatim ac Judas exivit de cænaculo, dixerit de ſe: *Nunc clarificatus eſt filius hominis*. 88.

CAPUT V.

De inſtitutione Sacramenti Euchariſtiæ, facta à Chriſto in memoriam Paſſionis ſuæ. *pag.* 88.
§. 1. Præmittitur doctrina de excellentia Sacramenti Euchariſtiæ, in qua Chriſtus Carnem ſuam & Sanguinem dedit nobis in cibum & potum, ne

Digitized by Google

deficiamus in via. 89.

§. 2. Agitur de materia Euchariſtiæ, quæ eſt panis & vinum, eorumquè converſione in Corpus & Sanguinem Chriſti: nec non de forma, quâ conficitur Euchariſtia. 90.

§. 3. Expenduntur verba Chriſti, in quibus mandavit celebrare Sacrificium Euchariſtiæ pro ſalute animarum noſtrarum: meritòquè exigit à nobis, ut pro tam ſingulari amore ſuo diligamus Deum. 91.

CAPUT VI.

De triplici manducatione Corporis Chriſti Domini. pag. 92.

§. 1. Manducatio Corporis Chriſti eſt ſacramentalis ſimul & ſpiritualis, quæ ſanctificat utroque modo manducantem Corpus Dominicum: ac proinde miniſtri Altaris incontinentes tanguntur, & ad puritatem vitæ commonentur. 92.

§. 2. Manducatio Sacramenti Euchariſtiæ eſt tantùm ſpiritualis, quæ gratiam confert, virtuteſquè auget. Et oſtenditur, quòd dum Chriſtus paſcit nos Corpore ſuo, etiam ipſe viciſſim paſcatur ſpirituali profectu noſtro, pænitentiâ ſcilicet noſtrâ, & ſalure noſtra. 94.

§. 3. Manducatio Sanctæ Euchariſtiæ eſt tantùm ſacramentalis, quæ indignè ſumentibus magis præſtat damnationem quàm ſalutem. Et oſtenditur, Sacramentum Euchariſtiæ datum eſſe in pignus futuræ gloriæ noſtræ. 95.

CAPUT VII.

De vera & reali exiſtentia Corporis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ: & de ritu & apparatu Sacrificii Miſſæ. pag. 96.

§. 1. Oſtenditur, quanta ſit excellentia Sacramenti Euchariſtiæ, in qua verè & realiter exiſtit Chriſtus per ſuam divinam & humanam ſubſtantiam. 96.

§. 2. Oſtenditur, Chriſtum exiſtere in Euchariſtia cum eadem divinitate, in qua manet in cælis, ſedens ad dexteram Dei Patris. 97.

§. 3. Exponitur apparatus & ritus Sacrificii Miſſæ: & quæritur, cur ſit inſtitutum ſub ſpeciebus panis & vini. 98.

CAPUT VIII.

De dignitate Sacerdotis, & excellentia Sacrificii Miſſæ. pag. 100.

§. 1. Oſtenditur, quanta ſit dignitas Sacerdotis, & excellentia Sacrificii miſſæ, cui Sancta Trinitas cum ſua curia Angelica aſſiſtere non dubitatur. 100.

§. 2. Oſtenditur, poteſtatem Sacerdotis majorem eſſe, quàm ſit dignitas Angelorum, juxta eorum novem ordines: quorum etiam vocabula exponuntur. 101.

§. 3. Oſtenditur, quanta debeat eſſe ſanctitas Sacerdotis, qui intendens celebrare Miſſam, tenetur priùs reconciliari non ſolùm Deo, ſed etiam proximo ſi quem offendit. 102.

§. 4. Agitur de diſpoſitione ſive præparatione Sacerdotis, ut valeat dignè accedere ad celebrandum Miſſæ Sacrificium. 103.

CAPUT IX.

De ſermone Chriſti, quem habuit ad Diſcipulos ſuos poſt inſtitutionem Sacramenti Euchariſtiæ, exhortando illos ad mutuam dilectionem ſervandam. pag. 104.

§. 1. Chriſtus in ultima cæna poſt inſtitutionem Euchariſtiæ fecit teſtamentum, relinquens diſcipulis ſuis novum mandatum dilectionis, ut invicem diligerent ſe. 104.

§. 2. Chriſtus exhortatus eſt diſcipulos ut ipſum diligerent, præceptaquè & ſermones ſuos obſervarent: & promiſit ſe miſſurum eis alium Paracletum à Patre. 105.

§. 3. Expenduntur verba Chriſti, quonam ſenſu ſermonem ſuum dixerit, non eſſe ſuum. 106.

§. 4. Agitur de vera & falſa dilectione proximi, nec non de elogiis charitatis. 108.

CAPUT X.

De aliis ſermonibus Chriſti, quos habuit cum diſcipulis ſuis, conſolando eos in cænaculo diſcumbentes. pag. 109.

§. 1. Chriſtus diſcipulos ſuos ob imminentem mortem ſuam anxios conſolatur, dicens multas eſſe in domo Patris ſui manſiones: ad quas etiam illos aſſumendos eſſe innuit. 109.

§. 2. Valedicendo Diſcipulis ſuis, dedit eis pacem & oſculum oris ſui. Oſtenditur, qualem pacem tunc reliquerit eis. 110.

§. 3. Chriſtus terminando ſermonem ſuum cum Diſcipulis, dixit Satanam tunc comparuiſſe, ut in eo maculam peccati inveniret. Agitur de obedientia Chriſti, & voluntate moriendi. 112.

PARS IV.

De geſtis paſſionis Chriſti in horto Gethſemani. pag. 114.

CAPUT I.

Continens Proœmium, in quo excitatur quiſque Chriſtianus ad recolendam Paſſionem Chriſti. pag. 114.

§. 1. Oſtenditur, familiarem fuiſſe Sancto Bernardo meditationem paſſionis Dominicæ, adeo ut etiam non dubitaverit in ea ſibi conſtituere perfectionem juſtitiæ, plenitudinem ſcientiæ, divitias ſalutis, & copias meritorum. 114.

§. 2. Exemplo & doctrinâ ejus excitamur ad meditandam paſſionem Chriſti, compatiendumquè ejus doloribus quos pertulit pro ſalute noſtra. 115.

§. 3. Excitamur ad retribuendam dilectionem Jeſu crucifixo pro amore quem exhibuit nobis, patiendo & moriendo pro ſalute noſtra. 116.

§. 4. Oſtenditur, quanta proveniat nobis utilitas ex meditatione paſſionis Dominicæ, & quantùm valeat ejus memoria ad dulcorandum amaritudinem ſive tribulationem noſtram. 117.

§. 5. Oſtenditur, quantùm valeat hujuſmodi meditatio ad ſuperandum quaſvis tentationes inimici, illicitaſquè cogitationes, & delectationes carnales: necnon quantùm valeat ad acquirendam virtutem humilitatis. 118.

CAPUT II.

De anguſtia Chriſti, quam pati voluit in horto Gethſemani pro ſalute noſtra. pag. 119.

§. 1. Inviſſionis omnes Chriſtiani ad legendum hiſtoriam Paſſionis Dominicæ, plenam ſacramentorum ſalutis: & nec non ad conſiderandum cauſam

Digitized by Google

ſam, quarenam Chriſtus voluit tranſire per montem Oliveti ad hortum Gethſemani. 119.
§. 2. Oſtenditur, ſollicitudo Chriſti erga Diſcipulos, quos, antequam ingrederetur hortum, priùs curavit exhortari ad vigilandum & orandum, ne intrarent in tentationem. Hoc documento excitantur etiam Paſtores animarum ad vigilandum ſuper greges ſibi commiſſas. 120.
§. 3. Oſtenditur quòd dum Chriſtus in horto cœpit pavere & tædere, contriſtari & mæſtus eſſe, totum hoc agebatur propter nos: ſcilicet ut nec mori timeamus in articulo mortis, nec diabolum tunc adfuturum expaveſcamus. 122.

CAPUT III.

De circumſtantiis primæ orationis Chriſti in horto Gethſemani. *pag.* 123.
§. 1. Chriſtus oraturus in horto avulſus eſt à ſuis Diſcipulis, ut exemplo ſuo commendaret orare volentibus loci ſecretum quærendum, propter cautelam & verecundiam. 124.
§. 2. Chriſtus procidens ſuper terram in faciem ſuam, adinſtar Eliſæi contraxit ſe mortuo generi humano, eiquè reſtitnit vitam, quam ſeptem oſcitationes demonſtrant. 125.
§. 3. Chriſtus ideo oravit Deum Patrem transferri à ſe calicem paſſionis, ut doceret nos in tribulationibus noſtris recurrendum eſſe ad Deum, ut avertat à nobis flagella iracundiæ ſuæ. Et oſtenditur, Deum eſſe nobiſcum in omni tribulatione noſtra. 126.

CAPUT IV.

De triplici ſermone Chriſti, quo diſcipuli ejus blandè reprehenduntur ob ſuam dormitionem: & monentur ad vigilandum & orandum: ſed nihilominùs excuſatur eorum infirmitas carnis. pag. 128.
§. 1. Oſtenditur, quòd Jeſus ſurgens ab oratione, venienſquè ad ſuos diſcipulos præ triſtitia dormientes, exhibuit magnam tunc habuiſſe circa illos curam: quam etiam nunc exhibere non ceſſat circa nos licet ſomnolentos. 128.
§. 2. Quòd Jeſus ſuos diſcipulos tunc exhortatus eſt ad vigilandum & orandum, ne intrarent in tentationem. Docemur dupliciter fieri orationem, voce, & deſiderio: nec non triplici modo fieri vigilias, nimirum ſuper opera, verba, & corda noſtra. 129.
§. 3. Oſtenditur, fortitudinem carnis operari debilitatem ſpiritûs, infirmitatem verò carnis augere robur ſpiritûs. Et probatur virtutem perfici in infirmitate, id eſt, in humilitate, de qua afferuntur plura ducumenta. 130.

CAPUT V.

De ſecunda & tertia oratione Chriſti, facta in horto ad Deum Patrem ſuum. *pag.* 131.
§. 1. Chriſtus ſecundò orans transferri à ſe calicem, demonſtravit ſuam Animam fuiſſe nimis contribulatam & deſolatam, omniquè ſolatio diſtitutam. Et oſtenditur, quomodo Deus ſuccurrat ſervis ſuis languidis in exercitiis ſpiritualibus. 131.
§. 2. Oſtenditur, quòd ſicut Jeſus iterùm ſuos diſcipulos viſitavit, ut eorum languoribus compateretur: ita & modò non dubitatur humiles viſitare, ſuperbos verò præterire. 133.
§. 3. Oſtenditur, Chriſtum propterea reliquiſſe ſuam voluntatem ut fieret communis, id eſt, & Dei Patris, & ipſius Chriſti, & noſtra. Monemur vitare propriam voluntatem, & imitari Jeſum, qui venerat facere voluntatem Patris ſui. 134.

CAPUT VI.

De Obedientia Chriſti, quam Deo Patri exhibuit, eamquè perfecit, dum executus eſt ipſius voluntatem in opere redemptionis noſtræ. *pag.* 135.
§. 1. Oſtenditur cibum Chriſti fuiſſe obedientiam, quam perficere juxta voluntatem Dei Patris voluit. Cibus ejus ſunt etiam actus virtutum noſtrarum, inter quas virtus obedientiæ principatum tenet. 135.
§. 2. Docemur, voluntatem noſtram debere eſſe ſubjectam voluntati divinæ: de qua traditur triplex doctrina utiliſſima ſaluti noſtræ. 137.
§. 3. Proponitur nobis Chriſti obedientia ad imitandum. Oſtenditur triplicem eſſe obedientiam, ſpecialem, propriam, & communem. 138.
§. 4. Agitur de ſeptem gradibus obedientiæ. 139.

CAPUT VII.

De agonia, & ſudore ſanguineo Chriſti orantis in horto. *pag.* 140.
§. 1. Oſtenditur, Chriſtum in agonia non ſolùm immaduiſſe ſudore ſanguineo, ſed etiam decorem exteriorem corporis ſui amiſiſſe: quo docemur ut & nos deformemur in corpore extrinſecùs, interiùs verò reformemur in anima. 140.
§. 2. Oſtenditur, Chriſtum ſudaſſe ſanguinem, ob ingentem anguſtiam & ſciſſionem cordis: quo docemur ſcindendum eſſe corda noſtra. Aſſignantur cauſæ, cur toto Corpore ſudavit ſanguinem Chriſtus. 142.
§. 3. Oſtenditur, Chriſtum ideo voluiſſe conſolari & confortari ab Angelo, ut nos doceret non ad carnales & caducas recurrere conſolationes, ſed ad ſpirituales & Angelicas. Docemur, ut in omni tribulatione noſtra invocemus Angelum Cuſtodem noſtrum, qui nos conſoletur & confortet. 143.

CAPUT VIII.

De ſpontanea voluntate Chriſti, quam oſtendit manifeſtando ſe Judæ & ſatellitibus, ut caperetur ab eis. *pag.* 144.
§. 1. Chriſtus voluntariè oblatus paſſioni docet nos, ut libenter offeramus Deo vitam noſtram. Docemur, qualiter quatuor obſtacula adverſantia divinæ voluntati reprimenda ſint mediantibus quatuor virtutibus cardinalibus. 144.
§. 2. Chriſtus manifeſtans ſe ad capiendum, monſtravit ſe eſſe ſollicitum de acceleranda redemptione noſtra. Oſtenditur, quantam curam habeat erga Eccleſiam electorum ſuorum. 146.
§. 3. Chriſtus antequam caperetur, oſtendit ſuam potentiam Divinam in illo tempore, quo proſtravit in terram eoſdem qui volebant ipſum capere. 147.

CAPUT. IX.

De oſculo Judæ, quo tradidit Chriſtum miniſtris Judæorum ad capiendum. *pag.* 148.
§. 1. Oſtenditur ſumma benignitas Chriſti, quòd non eſt dedignatus ſuſcipere oſculum Judæ, in quo dolus erat, & virus hypocriſis. Docemur, hypocriſim reprimendum eſſe duplici humilitate: qua-

quarum unam parit veritas, alteram charitas. 148.
§. 2. Chriſtus licet dixerit ſe ignorare cauſam adventûs Judæ, minimè tamen dubitatur eum ſciviſſe cogitationes ſuas doloſas. Docemur, ſinceris Chriſtum Deum noſtrũ præſtò ubiquè eſſe divinæ præſentiâ majeſtatis, gratiæ tamen exhibitione hypocritis longè. 149.
§. 3. Oſtenditur, quantùm fuit derogatum libertati Chriſti, dum ſicut latro captus ligabatur à ſatellitibus. Et proponuntur nobis imitanda tria vincula, quibus aſtringamur Domino Jeſu Chriſto liberatori noſtro. 150.

CAPUT X.

De auricula Malcho amputata, & de fuga diſcipulorum. *pag.* 152.
§. 1. Chriſtus reprehendens Petrum ob abſciſſionem auriculæ Malchi, oſtendit intempeſtiuum fuiſſe ejus zelum ad excolendum vineam ſterilem: per quam deſignatur populus Judæorum. 152.
§. 2. Præcipiens Petro mittere gladium in vaginam, innuit quidem non trucidandos eſſe Judæos neque effugandos: non tamen prohibet evaginandum gladium ad debellandum Paganos. Docemur, hæreticos non armis ſed argumentis convincendos eſſe, ut reconcilientur Eccleſiæ Catholicæ. 153.
§. 3. Oſtenditur, quòd diſcipuli fugientes tunc reliquerant Jeſum corporaliter ſimul & mentaliter, mulieres verò tantùm mentaliter: ſed Beata Virgo Maria neutro modo reliquerat eum. Et probatur, Chriſtum eſſe veram vitem, palmites verò eos eſſe omnes qui ei adhærent fide: cujus quatuor acceptiones afferuntur. 154.

PARS V.

DE geſtis paſſionis Chriſti in civitate Jeruſalem. *pag.* 156.
De geſtis coram Anna Pontifice Judæorum. 156.

CAPUT I.

§. 1. Chriſtus de ſua doctrina interrogatus à Pontifice Anna ſimulante ſe ignorare illam, reſpondit ei, ut interrogaret potiùs eos qui ſuas prædicationes auſcultabant. Oſtenditur, triplicem eſſe ignorantiam culpabilem: necnon docemur, quantùm Chriſtianæ pietati expediat auſcultare doctrinam Chriſti, eamquè adimplere opere. 156.
§. 2. Chriſtus non ſolùm verbo commendavit nobis patientiam ſuam imitandam, ſed etiam exemplo conſecravit tunc quando cœſus erat alapâ. Oſtenditur, triplici modo patientiam noſtram tentari: verborum injuriis, damnis rerum, corporis læſione. Docemur, in patiendo triplex malum, triplicem providentiam adhibendam eſſe. 157.
§. 3. Oſtenditur, quòd Caiphas uti Pontifex paulò ante verè quidem prophetavit oportere Jeſum mori, ne totum genus humanum periret: ſed Judæis juſtitia & repudium obtigit, Gentibus autem miſericordia & connubium. Utriſque pro voto ſuo. 158.

CAPUT II.

De geſtis corã Caipha præſidente in concilio Judæorum, coacto contra Jeſum innocentem, *pag.* 159.
§. 1. Deſcribitur concilium impiorum Judæorum: Docemur fugiendam eſſe unitatem perverſorum, ſectandam verò unitatem bonorum. Oſtenditur, unitatis bonum ſervari duobus modis, triaquè eſſe quæ unitatem impediunt. 160.
§. 2. Oſtenditur, Caipham ejuſquè concilium ideo condemnaviſſe Jeſum reum eſſe mortis, quia interrogatus & adjuratus confeſſus eſt veritatem, reſpondendo ſe eſſe Chriſtum Filium Dei. 161.
§. 3. Oſtenditur, Judam pænituiſſe quidem quòd Chriſtum tradiderit, & confeſſum eſſe ſe peccaviſſe: ſed confeſſio ejus fuit infidelis, non credens Chriſtum eſſe Deum. Docemur, tria requiri ad ſacramentalem confeſſionem, ut ſit pura, humilis, & fidelis. 162.

CAPUT III.

De prima accuſatione Chriſti, facta à Judæis coram Pilato Præſide. *pag.* 163.
§. 1. Oſtenditur malitia & ingratitudo Judæorum, qui ſuum benefactorem Jeſum accuſantes, & aſſeverantes eum eſſe malefactorem, tradiderunt Pilato ad crucifigendum: quem tamen linguâ ſuâ maledicâ jam crucifixerant. Agitur de vitio detractionis. 163.
§. 2. Oſtenditur, Jeſum Chriſtum nedum eſſe Regem cæleſtis Jeruſalem, ſed etiam illius terreſtris Jeruſalem, in qua habitabant Judæi. 164.
§. 3. Oſtenditur cauſa, cur Pilatus ſtatim ac interrogavit Jeſum quid ſit veritas, reſiliit non expectans reſponſum. Docemur agnitionem veritatis in tribus gradibus conſiſtere: ſcilicet in nobis, in proximis, in ſui natura. 165.

CAPUT IV.

De ſecunda accuſatione Chriſti, facta per Judæos coram Pilato. *pag.* 166.
§. 1. Oſtenditur, Jeſum nihil reſpondentem Pilato ad falſam accuſationem Judæorum docuiſſe nos, ut ejus humilitatem & manſuetudinem, verecundiam & taciturnitatem imitemur. 167.
§. 2. Oſtenditur, ignorantiam Iudæorum eſſe culpabilem, graviùſquè peccari doctrinæ Chriſti contemptu, quàm neglectu. Agitur de differentia utriuſque. 168.
§. 3. Oſtenditur, Jeſum ideo ſe ſubjeciſſe poteſtati Herodis, ut doceret omnem hominem debere eſſe ſubjectum utrique poteſtati, ſeculari videlicet & Eccleſiaſticæ. 169.

CAPUT V.

De geſtis coram Herode rege, commorante tunc Jeroſolymis. *pag.* 170.
§. Oſtenditur, multipliciter accipi ſignum in ſacra Scriptura. Herodes non aliud ſignum voluit videre, niſi ut ipſi revelâſſet ſeipſum Chriſtus: ſed ob malam voluntatem non fuit dignus cognoſcere illum. 170.
§. 2. Oſtenditur, Jeſum ideo nihil reſpondiſſe Herodi, quia ſciebat illum nullum fructum fidei relaturum ex ſuis reſponſis: hunc tamen fructum multi credentes in Jeſum retulerunt poſt ejus reſurrectionem. 171.
§. 3. Oſtenditur, Herodem ideò ſpreviſſe & illuſiſſe Jeſum, quia vidit eum tantùm foris eſſe nigrum abſq; ſpecie & decore ſecundùm humanitatem, non autẽ intùs ſpecioſum ſecundùm Divinitatem

Digitized by Google

tatem. Agitur de nigredine ſimul & pulchritudine Chriſti. Nigredo deſignat paſſionem & infirmitatem ejus, pulchritudo majeſtatem Divinitatis. 172.

CAPUT VI.

De reaſſumptione cauſæ contra innocentem Ieſum coram Pilato: & de poſtulatione Barabbæ homicidæ. *pag.* 173.

§. 1. Pilatus cognoſcens innocentiam Jeſu, meritò dixit ſe nullam cauſam mortis invenire in eo: quia cùm ſolus ſub Sole ſine macula inventus ſit, argui non potuit de peccato. 173.

§. 2. Oſtenditur, *Judæos* per invidiam tradidiſſe Pilato Jeſum ad crucifigendum. Monemur ut invidiam tanquam baſiliſcum fugiamus, charitatem verò ſectemur. 174.

§. 3. Oſtenditur, Judæos tunc vel maximè exercuiſſe odium in Jeſum, quando eum innocentem ſcelerato Barabbę poſtponentes, multoties poſtulabant hunc dimitti, Jeſum autē crucifigi. Monemur timere aſperam auditionem in die judicii. 175.

CAPUT VII.

De flagellatione Chriſti ad columnā ligati. *pag.* 176.

§. 1. Proponitur nobis ad conſiderandum Jeſus alligatus columnæ, flagelliſquè cæſus. Et invitamur ad colligendum ejus Sanguinem ex conſciſſo corpore & flagellato diſtillantem in terram. 176.

§. 2. Oſtenditur, patientiam Chriſti fuiſſe ſingularē tunc dum flagellabatur, liquidē non aperuit os ſuū. Hoc exemplo docuit nos, ut patientiam ejus imitemur, ac flagella Dei patienter toleremus. 177.

§. 3. Oſtenditur, Deum tribus modis caſtigare homines in hac vita: necnon flagella ejus eſſe utilia hominibus. Hinc probatur, flagella Dei eſſe argumenta amoris ejus erga homines: in quibus nemo debet murmurare contra Deum, ſed potiùs ſeipſum accuſare. 178.

CAPUT VIII.

De coronatione Chriſti, quem coronâ ſpineâ coronârunt Judæi ad illudendum. *pag.* 179.

§. 1. Oſtenditur, coronam ſpineam adeò validè impreſſam fuiſſe capiti Jeſu, ut non guttæ ſed rivi ſanguinei inde produxerint in collum & faciem ejus. 179.

§. 2. Monemur imitari Jeſum ſpinis coronatum, veſte irriſoria indutum, ac irriſoriè adoratum & ſalutatum. Excitamur, ut ejus exemplo ſuſtineamus contumelias & convitia malignantium, tacendo & diſſimulando. 180.

§. 3. Oſtenditur, caput Jeſu ideo coronatum eſſe ſpinis & vulneratum, ut nos videntes illud vepribus punctum, compungamur ad lachrymas. Docemur, quibus modis compungatur cor hominis juſti, & quiſnam ſit effectus compunctionis & lachrymarum. 181.

CAPUT IX.

De ſpectaculo Chriſti, facto *Judæis* à Pilato extra prætorium. *pag.* 182.

§. 1. Oſtenditur, Chriſtum ideo voluiſſe coronari ſpinis, & indui veſte irriſoria, ut fugiamus gloriam mundi, & luxum veſtimentorum. 182.

§. 2. Oſtenditur inſipientia Judæorum & Pilati, qui Chriſtum non Deum, ſed purum hominem eſſe putabant: nec non prudentia Eccleſiæ, quæ eundem Chriſtum catholicè credit Deum eſſe & hominem, qui præter oracula Prophetarum & Paternæ vocis teſtimonium, fidem divinitatis ſuæ miraculis comprobavit. 183.

§. 3. Oſtenditur, juxta verbum Chriſti Pilatum non à *Judæis*, ſed deſuper datam ſibi habuiſſe poteſtatem crucifigendi Jeſum. Quòd autem & diabolus habeat poteſtatem in homines, probatur triplici argumento. 184.

CAPUT X.

De ſententia mortis, quâ condemnavit Pilatus Jeſum ad crucifigendum. *pag.* 185

§. 1. Reprehenduntur *Judæi*, quòd impiè abnegantes Chriſtum coram Pilato dixerunt: *Non habemus Regem, niſi Cæſarem*. Proinde oſtenditur, Chriſtum meritò repudiaviſſe Synagogam *Judæorum*, Eccleſiam verò Gentium deſponſaviſſe ſibi. 185.

§. 2. Oſtenditur, Judæos ſimiles eſſe beſtiis, eò quòd ſicut iſtæ ſitiunt ſanguinem humanum ob ejus dulcedinem, ſic illi ſitiebant Sanguinem Chriſti ob execrabile odium, cùm dicebant: *Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros*. Et ideo probatur eos eſſe homicidas Chriſti, quem occiderunt in ſuam quidem perniciem, ſed in noſtram ſalutem. Excieamur ad ſitiendum Sanguinem Chriſti. 186.

§. 3. Oſtenditur, Pilatum condemnaviſſe Chriſtum ad crucifigendum, ob ſolam duntaxat voluntatem Judæorum. Monemur fugire propriam voluntatem, cùm nihil aliud puniat Deus præter illam. Oſtenditur, propriam voluntatem hominis triplici modo exercere bellum crudeliſimum adverſùs Deum. 287.

PARS VI.

De geſtis extra portam civitatis Jeruſalem, & in via illa, quâ ducebatur Jesus bajulans ſibi Crucem, *pag.* 189.

CAPUT I.

De bajulatione Crucis, quam Chriſtus portavit in montem Calvariæ. *pag.* 190.

§. 1. Invitamur egredi, & videre Regem Salamonem, Jeſum Chriſtum bajulantem ſibi Crucem: ut ſequentes veſtigia ejus adhærenteſque ei, compatiamur Regi noſtro: & ut paſſionibus ejus per patientiam communicantes, regni ejus mereamur eſſe conſortes. 190.

§. 2. Oſtenditur, Chriſtum in bajulando ſibi Crucem pertuliſſe laborem & dolorem, ut languores noſtros auferat à nobis. Item oſtenditur, tria præcipua motiva compuliſſe Jeſum ad ſubeundam ignominiam crucis. 181.

§. 3. Oſtenditur, Simonem Cyrenæum portantem Crucem alienam denotare hypocritas illos, qui portantes Crucem Chriſti, & non ſuam, palliant ſanctitatem negligendo ſectari ejus humilitatem. Deſcribitur Publicani humilis imploratio propitiationis pro peccatis ſuis, & Phariſæi ſuperba gratiarum actio. 182.

CAPUT II.

De planctu mulierum, quæ flebant ſuper Jeſum bajulantem ſibi Crucem. *pag.* 193.

Ex-

§. 1. Excitamur exemplo ſanctarum fæminarum plangentium ſuper Jeſum cruce propria oneratum, ut plangamus compatiendo doloribus ejus. Et quia non dubitatur & ipſe fleviſſe cum flentibus, ideo lachrymæ ejus debent nobis incutere pudorem & dolorem. 193.
§. 1. Oſtenditur, Jeſum tunc exhibuiſſe ſuum compaſſionis affectum ſuper mærore ſanctarum fæminarum, quando illis locutus eſt verbum conſolatorium. Docemur, ut imitemur Jeſum, & quæramus compaſſionis affectum, zelum juſtitiæ, & ſpiritum diſcretionis. 194.
§. 3. Oſtenditur, Jeſum dum locutus eſt ad mulieres, innuere quòd Judæi magnam ſuſtinebunt calamitatem in die judicii, ob incredulitatem & contemptum doctrinæ Chriſti. Monemur timere judicium extremum, & pænas gehennæ. 195.

CAPUT III.

De imitatione Chriſti bajulantis Crucem. pag. 196.
§. 1. Chriſtus proponit animæ rationali ſervitutem in abnegatione ſui: ut quæ ceciderat per inobedientiam à ſeipſa, id eſt à libertate, abnegando ſemetipſam, id eſt propriam voluntatem, recuperet per obedientiam libertatem ſui. 196.
§. 2. Proponit eidem animæ vilitatem in toleratione crucis: ut quæ ceciderat per inobedientiam à ſocietate Angelorum, id eſt à dignitate, tollendo crucem ſuam, id eſt carnem ſuam affligendo, per continentiam recuperet ſocietatem Angelorum. 197.
§. 3. Chriſtus proponit animæ rationali aſperitatem in imitatione ſui: ut quæ per inobebientiam ceciderat à viſione Dei, id eſt à beatitudine, ſequendo Chriſtum, id eſt ejus paſſionem imitando, recuperet viſionem claritas ejus. Oſtenditur, triplex dari genus hominum: quorum alij trahuntur ad Jeſum, alij ducuntur, alij rapiuntur. 198.

CAPUT IV.

De ſuavitate jugi Chriſti, quæ ad guſtandum datur portantibus jugum ejus. pag. 199.
§. 1. Oſtenditur, Chriſtum reficere portantes jugum ſuum triplici cibo: incipientes cibo humilitatis, proficientes cibo charitatis, perfectos cibo ſapientiæ. Septem ſunt panes, quibus nos paſcit Chriſtus: imò & ipſe paſcitur profectibus noſtris. 119.
§. 2. Invitamur ad tollendum jugum Chriſti ſuave, quo auferatur durum jugum ſæculi ab humeris noſtris, & onus premens animas noſtras. Reprehenditur dementia hominum, qui potiùs malunt emere multiplex jugum mundi durum, quàm tollere jugum Chriſti ſuave. 200.
§. 3. Oſtenditur, jugum Chriſti nullum habere onus ſeu laborem: probaturquè exemplo & ſimilitudine, quòd onus Chriſti non onerat, ſed alleviat portantes illud. 201.

CAPUT V.

De vera requie animarum noſtrarum, quæ invenitur à portantibus jugum Chriſti. pag. 202.
§. 1. Oſtenditur, ſub jugo Chriſti eſſe veram requiem & pacem. Agitur de duplici pace, vera, & falſa: una eſt Chriſti, altera mundi. Pacis nomine intelligitur charitas Chriſti. 202.
§. 2. Oſtenditur, Chriſtum non ſolùm nos invitare ad tollendum jugum ſuum, ſed etiam ad diſcendam ſuam humilitatem. Agitur de duplici humilitate, quarum unam parit veritas, alteram format charitas. 203.
§. 3. Docemur exemplo & doctrinâ Chriſti, ut ejus ſectemur humilitatem, per eamquè tendamus ad Deum. Agitur de duplici humilitate, quarum una eſt cognitionis, altera affectionis: nec non de duplici ſuperbia, ut ex oppoſito ſibi vitio appareat decor humilitatis. 204.

CAPUT VI.

De vera & falſa ſequela hominum Chriſtum ſequentium. pag. 205.
§. 1. Oſtenditur, quadruplicem eſſe ſequelam ſequentium Chriſtum. Exhortantur perſonæ Eccleſiaſticæ ut crucem Chriſti tollant, id eſt, ut laborem & humilitatem ejus amplectantur, vanitatem verò & delicias mundi deteſtentur. 205.
§. 2. Oſtenditur, crucem Chriſti foris quidem eſſe duram, ſed intùs dulciſſimam. Docemur, triplicem eſſe gradum ferentium crucem, quam incipientes ſuſtinent patienter, proficientes portant libenter, perfecti amplectuntur ardenter. 206.
§. 3. Oſtenditur, neminem poſſe eſſe diſcipulum Chriſti abſque renunciatione & contēptu mundi. Agitur tam de anguſtiis eorum qui poſſident divitias, quàm de ſpiritualibus deliciis eorum, qui terrenas contemnunt divitias. 207.

CAPUT VII.

De contemptu divitiarum terrenarum, pretioquè paupertatis ſpiritualis. pag. 209.
§. 1. Oſtenditur neminem poſſe eſſe perfectum, niſi vendat omnia quæ poſſidet, ac ſequatur Chriſtum, ejuſquè paupertatem imitetur. Refellitur effugium quorundam divitias amantium, & ſe fruſtrà tuentium exemplis Patrum veteris teſtamenti qui divitias poſſidebant. 209.
§. 2. Oſtenditur, neminem poſſe eſſe verum diſcipulum Chriſti, niſi amorem Dei & ſalutem propriæ animæ præpoſuerit affectui parentum ſuorum. Monentur parentes, ne impediant ſuos filios volentes ſequi Chriſtum, ejuſquè paupertatem amplecti. Oſtenditur, tria eſſe quæ conſtituunt paupertatem ſpiritualem. 210.
§. 3. Docemur, neminem poſſe animam ſuam ſalvam facere, niſi priùs perdat illam propter Chriſtum. Monemur, ut exemplo Sancti Pauli, qui juxta conſilium Domini perdebat animam ſuam, perdamus & nos animas noſtras, ſecundùm doctrinam quæ traditur nobis. 211.

CAPUT VIII.

De conſideratione Chriſti, qui eſt fons, lux, via, veritas, & vita. pag. 212.
§. 1. Invitantur ſitientes animæ, ut veniant ad Jeſum fontem vivum; de cujus pectore procedunt quatuor fontes, ſcilicet miſericordia, ſapientia, gratia, & charitas: & ut bibant ex illis aquas remiſſionis, diſcretionis, devotionis, & æmulationis. 212.
§. 2. Invitantur animæ in tenebris ignorantiæ manentes, ut ſequantur Jeſum mundi lucem, & vitæ lumen: cujus lux tanquam lumen Solis fuit in reſurrectione. Docemur quomodò poſſit videri Deus in hac vita: monemurquè purgare oculum no-

Digitized by Google

noſtrum, ut in altera vita mereatur videre lucem meraciſſimam, Jeſum Chriſtum. 214.

§. 3. Proponitur nobis viæ labor, id eſt humilitas: & laboris fructus, id eſt veritas & vita. Oſtenditur, neminem poſſe venire ad Deum Patrem, niſi per ejus Filium Unigenitum. Chriſtus propterea didicit noſtras miſerias, ut miſericors fieret. 215.

CAPUT IX.

De ardore deſiderii Sponſæ, poſtulantis ſe trahi poſt Sponſum Jeſum bajulantem crucem. *pag.* 216.

§. 1. Oſtenditur, quòd licet Chriſtus dicat neminem poſſe venire ad ſe, niſi ſuus Pater traxerit eum: tamen minimè dubitandum quin & ipſe trahat nos ad ſe, ut currentes poſt eum imitemur vitam ejus,& ſequamur veſtigia converſationis ſuæ. 216.

§. 2. Oſtenditur, alios currere in via contemplativa, alios verò torpere pro diſcrimine gratiæ trahentis. Docemur,nunquam debere nos eſſe ſecuros de præſenti gratia contemplationis. Traditur regula torpentibus in exercitio ſpirituali. Tractio variè exponitur. 217.

§. 3. Agitur de quatuor unguentis Sponſi *Jeſu*: quæ appellantur, Sapientia, Juſtitia, Sanctificatio, & Redemptio. Et hæc omnia ſicut Angelis ita & hominibus factus eſt Chriſtus. 219.

§. 4. Excitamur, ut libenter curramus poſt *Jeſum* in odore unguentorum præfatorum, propter quadrifariam unctionem & ſuavitatem eorundem. Oſtenditur, non omnes æqualiter currere in odore omnium unguentorum: de quibus ſingulis afferuntur ſingula exempla. 220.

CAPUT X.

De triplici præmio relinquentium mundum, propter amorem Jeſu Chriſti. *pag.* 221.

§. 1. Oſtenditur, verba Chriſti habere magnam vim ad perſuadendum hominibus contemptum mundi, & ſequendum Chriſtum. Demonſtratur, Petrum reliquiſſe omnia, licet nihil habuerit. Reprehenditur deteſtabilis in hominibus concupiſcentia rerum terrenarum. 221.

§. 2. Agitur de perfecta obedientia Petri & Andreæ, qui ad unicam Chriſti vocem relictis omnibus ſtatim ſecuti ſunt eum. Quorum exemplo docemur, vocationi divinæ feſtinanter eſſe obediendum, ſicut & Abraham & Zachæus obediverunt. 222.

§. 3. Oſtenditur, relinquentes omnia & ſequentes Chriſtum, habituros in futura regeneratione quietem ſeſſionis: dum & corpus dotabitur gemina felicitate immortalitatis ſcilicet & impaſſibilitatis; & Anima ſicut nihil metuet, ſic nec concupiſcet ultra. 223.

§. 4. Oſtenditur, ſequaces Chriſti habituros excelſum honorem judiciariæ poteſtatis, & immenſum gaudium: illum pro humilitate paupertatis, iſtud pro labore. Exhortamur fugire honores mundi, & ambire dignitatem promiſſam ſequentibus Chriſtum, quæ eſt excellentior omni gloria ſæculi. 225.

§. 5, Oſtenditur, contemptores mundi in hac vita accepturos præmium nomine Centupli promiſſum, & poſſeſſuros vitam æternam. Reprehenditur veſania hominum, qui cunctantur relinquere ſimpla pro centuplo: cujus qualitas fide comprehenditur, non experimento. Afferuntur variæ definitiones & effectus hujus centupli. 226.

PARS VII.

DE geſtis in monte Calvariæ, in quo Chriſtus eſt crucifixus & exaltatus pro redemptione generis humani. *pag.* 228.

CAPUT I.

De vino myrrhato, quo potatus eſt Chriſtus ante crucifixionem ſuam. *pag.* 229.

§. 1. Oſtenditur, Chriſtum cùm guſtâſſet vinum myrrhatum, ideo noluiſſe illud bibere, quia indicabat nimiam acerbitatem invidiæ crucifixorum. Monemur abſtinere à calice dæmoniorum, per quem ſignificatur invidiæ peccatum. Oſtenditur, Luciferum eſſe authorem invidiæ, quam conceperat in cælo, & peperit in paradiſo. 229.

§. 2. Oſtenditur, Chriſtum ideo noluiſſe bibere amarum potum, ut nos priùs bibentes amaritudinem pænitentiæ, poſtea experiamur vinum jucunditatis ſpiritualis. Triplex eſt myſticum vinum,quo inebriantur pii homines. Auſteritas vini deſignat zelum fervidum. Oleum deſignat ſpiritum manſuetudinis. 230.

§. 3. Oſtenditur, triplex eſſe vinum Dei. Monemur emere vinum & lac. Traditur modus comedendi & bibendi fructū redemptionis noſtræ. 231,

CAPUT II.

De myſterio veſtimenti & tunicæ inconſutilis, quibus deſpoliatus fuit Chriſtus ante crucifixionem ſuam. *pag.* 232.

§. 1. Oſtenditur, Chriſtum ideo voluiſſe deſpoliari veſtimentis ſuis, ut exterminationem corporis ſui puriſſimi intueri valeamus: ac reveſtiamur quatuor illis virtutibus, quibus ſpoliati fuimus in Adam. 232.

§. 2. Oſtenditur, illam tunicam Chriſti quæ non fuit ſciſſa, ſignificare Divinam imaginem, id eſt liberum arbitrium noſtrum: necnon imaginem & ſimilitudinem Dei ad quam creati ſumus, conſiſtere in triplici libertate, arbitrii, conſilii, & complaciti. Item tunica Chriſti inconſutilis & polymita deſignat Eccleſiam variis Ordinibus ornatam: cujus ornatus eſt excellentior omni ornatu cæli & terræ. 233.

§. 3. Oſtenditur, tunicam Chriſti inconſutilem & non ſciſſam deſignare firmitatem fidei, & ſoliditatem Catholicæ vnitatis: quam fruſtra tam à perſecutoribus quàm ab hæreticis impugnatam eſſe demonſtratur. 235.

CAPUT III.

De crucifixione Chriſti, & effuſione Sanguinis ex manibus ac pedibus ejus perforatis. *pag.* 236.

§. 1. Oſtenditur, Chriſtum non ſolùm corporaliter affixum ligno crucis, ſed etiam ſpiritualiter infixum eſſe nobis, qui ſumus ipſa Crux. Excitamur ad dolendum pro culpa noſtra, quâ offendimus noſtrum Creatorem, Patrem, & Benefactorem: nec non ad ſequendum Jeſum aſcendentem Crucem, ut in ea mentaliter collocati, deorſùm aſpiciamus univerſa quæ in terris ſunt, & deſpiciamus ea. 236.

§. 2. Oſtenditur, Chriſtum ideo voluiſſe crucifigi & vulnerari, ut vulneribus animarum noſtrarum medeatur ſuo Sanguine precioſo, quem ex ſuis manibus & pedibus effudit ob ardorem charitatis erga nos. 237.

Digitized by Google

§. 3. Oſtenditur, Chriſtum ideo voluiſſe pendere in Cruce inter duos latrones, ut Scriptura impleretur, & ut fortitudo ejus & ſapientia abſconderentur in cornibus Crucis. Probatur, ignominioſam crucifixionem humanitatis non minuiſſe lucem Divinitatis in Chriſto. 239.

CAPUT IV.

De titulo Crucis, quatuor dictionibus exarato: quarū ſingulæ habent ſenſum tropologicum. pag. 240.

§. 1. Dictio *Jeſus* ſignificat ſalvationem ſive redemptionem noſtram. Nomen Jeſus comparatur triplici qualitati olei, quod lucet, paſcit, & ungit. 240.

§. 2. Dictio *Nazarenus*, interpetratum florens, ſignificat voluptatem ſive delectationem mentis. Jeſus crucifixus comparatur flori ſpiranti odorem, quo totum mundum traxit poſt ſe. 241.

§. 3. Dictio *Rex* ſignificat divitias ſalutis noſtræ. Oſtenditur, Jeſum crucifixum eſſe ſummum Regem non ſolùm hujus mundi, ſed etiam regni cæleſtis. 242.

§. 4. Dictio *Judæorum* ſignificat gloriam populi Gentium: qui ideo veri eſſe Judæi appellantur, quia confitentur Deo peccata ſua, & divinam laudem. Inter quos tamen adeſt differentia magna. 243.

CAPUT V.

De ligno Crucis, cui affixus erat Chriſtus Deus noſter. pag. 243.

§. 1. Oſtenditur, Chriſtum in ligno Crucis acquiſiviſſe jus regnandi, & ſubjugandi ſibi mundum & diabolum: atque Crucem ſuam ornaviſſe quatuor virtutibus tanquam gemmis. Dæmon Chriſto de cruce deſcenſum ſuadebat, qui priùs ſuaſerat crucifixionem. Chriſtus in opere redemptionis noſtræ non tantùm potentiâ, ſed & prudentiâ uſus eſt, ut diabolum debellaret. 244.

§. 2. Docemur, Crucem factam eſſe ex quatuor generibus arborum, Cypreſſi, Cedri, Olivæ, & Palmæ. Quid autem ſignificent iſta quatuor ligna, demonſtratur. Quæritur, cur ſponſa Sponſum ſuum Jeſum comparat arbori viliori, omiſſis melioribus. 245.

§. 3. Oſtenditur, Jeſum crucifixum dulcoraviſſe crucem amaram ſuis amatoribus, ut in ejus recordatione poſſint illis dulceſcere omnia amara. Quatuor cornua Crucis myſticè exponuntur, ut quatuor tela dæmonis conterantur. Proponuntur nobis quatuor virtutes cardinales tanquam quatuor clavi, quibus affigamur Cruci Dominicæ. 246.

CAPUT VI.

De myſterio paſſionis Dominicæ, in quo tria ſpecialiter ſunt conſideranda: opus, modus, & cauſa redemptionis noſtræ. pag. 247.

§. 1. In *opere* redemptionis noſtræ commendatur ſingularis patientia Chriſti. Excitamur ad excercendam patientiam pro amore Chriſti. Condimentum patientiæ conficitur ex tribus herbis, ſcilicet ex juſtitia, hilaritate, & humilitate. 247.

§. 2. In *modo* redemptionis noſtræ commendatur admirabilis humilitas Chriſti: qui licet voluntariè minimum ſeſe & perfectè humilem exhibebat, tamen ſe Summum eſſe non ignorabat. 249.

§. 3. In *cauſa* redemptionis noſtræ commendatur inæſtimabilis charitas Chriſti: qui cùm dilexit nos triplici modo, pariter exigit à nobis triplicem dilectionem. Oſtenditur, triplicem nobis provenire fructum ex conſideratione triplicis virtutis, patientiæ, humilitatis, & charitatis Chriſti. 250.

CAPUT VII.

De immenſo dolore Chriſti, quem ſuſtinuit in Crucis patibulo pendens. pag. 251.

§. 1. Excitamur verbis Domini ad conſiderandum ejus dolorem immenſum, quem ſuſtinuit affixus Cruci. Adducuntur cauſæ propter quas voluit pati tantum dolorem. 251.

§. 2. Excitamur ad reſpiciendum faciem Chriſti, necnon ad conſiderandum myſterium elevationis Crucis, & extenſionis manuum Jeſu & corporis in Cruce. Proponitur nobis ad æmulandum humilitas Crucifixi, & inſania ſancta, quam etiam Sancti æmulabantur. 252.

§. 3. Excitamur ad compatiendum doloribus Chriſti affixi ligno Crucis ferreis clavis. Oſtenditur, Chriſtum ſuo labore & dolore redemiſſe nos. Agitur de diverſis laboribus & doloribus hominum flagitioſorum. Docemur, quid à nobis requirat Chriſtus pro ſuis doloribus & tormentis. 254

CAPUT VIII.

De ſermone Jeſu Chriſti in Cruce pendentis, quo innuit hominibus ingratitudinem beneficiorum ſuorum. pag. 255.

§. 1. Proponitur ad conſiderandum mira increpatio ex perſona Jeſu crucifixi, tam adversùs ingratos beneficiorum creationis & redemptionis ſuæ, quàm adversùs negligentes ſalutem propriam. Excitamur ad amorem Creatoris & Redemptoris noſtri. 255.

§. 2. Admonemur verbis Domini Jeſu crucifixi, ut ad eum convertamur in toto corde, in jejunio, & fletu & planctu: & ut quotidiè aſpiremus ad ipſum. Traditur pænitentibus formula Confeſſionis privatæ, ſeu norma orandi ad Crucifixum. 256.

§. 3. Excitatur quævis anima chriſtiana ad recolendum beneficia creationis & redemptionis ſuæ, nec non ad exibendam Deo gratitudinem, quæ in ſola dilectione Dei conſiſtit. 257.

CAPUT IX.

De myſterio ſerpentis à Moyſe in deſerto exaltati, quo præfigurabatur Chriſtus exaltandus in Crucem. pag. 259.

§. 1. Oſtenditur, ſerpentem exaltatum in deſerto fuiſſe typum Chriſti exaltandi in Crucem: ut ſicut Judæi vulnerati morſu ſerpentum ob ſuam incredulitatem, intuendo ſerpentem æneum ſanabantur; ita & nos reſpiciamus Chriſtum crucifixum, caveamuſq; à vitio incredulitatis, ne morſu ſerpentis infernalis vulneremur lethaliter. 259.

§. 2. Monemur reſpicere in faciem Crucifixi, ut à ſuggeſtionibus diaboli liberemur. Reſpicere in Crucifixum, eſt credere in ipſum. Fides comparatur vino. Docemur, ut quoties nos ſentimus pulſari tentationibus diaboli, vel affici turpibus cogitationibus, toties fugiamus ad Crucifixum, qui nos adjuvare & liberare dignetur. 260.

§. 3. Monemur reſpicere Chriſtum in cruce nigreſcentem, & in morte pallentem: ut mereamur eum videre in Cælis ſplendentem, & in Solio excelſo ſedentem. Proponitur nobis modus purgandi oculum cordis, quo videndus eſt Deus. 261.

CA-

Digitized by Google

CAPUT X.

De virtute Crucis Chriſti, quâ expugnatur peccatum triplex, Originale, Perſonale, & Singulare. pag. 262.

§. 1. Virtus Crucis expugnat Originale peccatum illud, quod à primo Adam contrahimus, in quo peccavimus omnes, pro quo morimur univerſi: propter quod patimur multiplices miſerias corporis, & cordis. Excitamur ad conſiderandum myſterium Crucis, & opus redemptionis noſtræ in Cruce peractum. 262.

§. 2. Virtus Crucis expugnat Perſonale peccatum illud, quod committunt homines ex propria voluntate. Oſtenditur, quàm iniqua & crudelis ſit in Deum propria voluntas hominis. Probatur, ſolum Deum poſſe remittere nobis peccata, donare merita, & præmia redonare. Quæritur, unde conſtat Chriſtum poſſe & velle dimittere nobis peccata? 263.

§. 3. Virtus Crucis expugnat Singulare peccatum illud, quod commiſſum eſt in Chriſtum à Judæis & crucifixoribus. Oſtenditur, effectum paſſionis Dominicæ eſſe remiſſionem peccatorum per Sanguinem Chriſti, quo etiam ipſum Singulare peccatum eſt abolitum. 264.

PARS VIII.

De geſtis in Cruce, in qua pendens Chriſtus protulit ſeptem verba, & mortuus eſt pro ſalute noſtra. pag. 266.

CAPUT I.

De primo verbo Chriſti, quo exorabat Deum Patrem pro ſuis inimicis pendens in Cruce. pag. 267.

§. 1. Oſtenditur, Chriſtum pendentem in Cruce fuiſſe opprobrium populo & principibus Judæorum, qui eum ſubſannationibus & falſis pollicitationibus exagitabant ex perſuaſione diaboli: qui invidendo operi ſalutis humanæ, optabat deſcenſum Chriſti de Cruce. 267.

§. 2. Oſtenditur, Chriſtum Cruci affixum flagraſſe mira charitate & miſericordia erga impios Judæos & crucifixores ſuos, quando orabat Deum Patrem, ut ignoſceret eis ne perirent. 268.

§. 3. Docemur exemplo Chriſti orare pro inimicis noſtris. Oſtenditur Judæos ideo per ignorantiam crucifixiſſe Jeſum, ut ſub aliqua juſtitiæ umbra ignorantibus poſſet ignoſci. Probatur tamen dari peccatum per ignorantiam contra aſſertores contrariæ opinionis. Excitamur plurimis rationibus ad orandum pro inimicis noſtris. 269.

CAPUT II.

De ſecundo verbo Chriſti, promittentis paradiſum Latroni confitenti & ſupplicanti. pag. 271.

§. 1. Expenditur allegoria Joſephi cum duobus incarcerati, & Chriſti cum duobus latronibus reputati. Docemur, ut exemplo patientiæ Chriſti & Latronis confitentis ſuſtineamus omnem tribulationem, ſi volumus obtinere paradiſum. Oſtenditur, Chriſtum nobis certantibus eſſe & exemplum & præmium. 271.

§. 2. Laudatur fides Latronis confitentis innocentiam Chriſti, & ejus majeſtatem regiam. Exponuntur ſingula verba Chriſti prolata ad Latronem, uno die pœnitentem & beatificatum. 272.

§. 3. Oſtenditur, Latronem ob conſortium & compaſſionem tormentorum Chriſti meruiſſe paradiſum, in quem ſimul cum Chriſto intravit per portam miſericordiæ ejus. Agitur de tripli ci miſericordia Dei, parva, mediocri, & magna. Monemur, ut non parvipendamus peccata venialia, & non differamus agere pœnitentiam in articulum mortis. 273.

CAPUT III.

De tertio verbo Chriſti, quod in Cruce locutus eſt ad Matrem ſuam, pariter & ad Joannem diſcipulum ſuum. pag. 274.

§. 1. Oſtenditur, Matrem Jeſu ubique locorum vidiſse ea quæ paſſus eſt Jeſus tam in Jeruſalem, quàm dum ſibi bajularet Crucem, dum crucifigeretur, dum penderet in Cruce: & ubiq; ploraviſſe compatiendo Filio ſuo patienti. 274.

§. 2. Proponitur nobis ad conſiderandum, quantus fuerit in Chriſto affectus charitatis & compaſſionis erga ſuam Matrem ſtantem juxta Crucem ejus, & ſuſtinentem dolorem morte crudeliorem. 276.

§. 3. Oſtenditur, gladium juxta prophetiam Simeonis tunc pertranſiſſe animam Matris doloroſæ, cùm in ea nimirùm corporeæ ſenſum paſſionis excefferit compaſſionis affectus. Gladius item fuit ſermo ille: *Mulier, ecce filius tuus*. Et ideo pluſquàm Martyr non immeritò creditur eſſe. Commendatur nobis charitas mutua in illis verbis Chriſti, quæ locutus eſt ad Matrem ſuam & ad Joannem. 277.

CAPUT IV.

De quarto verbo Chriſti, quod in Cruce protulit ad Deum Patrem voce magna. pag. 278.

§. 1. Oſtenditur, Chriſtum ex Patre naſcentem, in Patre cubantem, cum Patre ſedentem, à Patre ambulantem, pro Patre ſtantem, ſub Patre pendentem, ſine Patre morientem in Cruce. Docemur, Chriſtum ſibi conjunxiſse duas naturas in una perſona, ſcilicet humanitatem & Divinitatem: in quarum ſingulis operatus eſt ſalutem noſtram. 278.

§. 2. Oſtenditur, Chriſtum per ſuam vocem magnam indicaviſſe acerbiſſimam magnitudinem doloris, non autem impatientiam. Docemur, ut in patiendo triplex malum, adhibeamus pariter triplicem providentiam, revocantes etiam in in memoriam patientiam Martyrum. 279.

§. 3. Oſtenditur, Chriſtum in Cruce exclamaviſſe ex perſona hominis aſſumpti, & oraviſſe pro tota Eccleſia ſua, ut iſta patiendo perſecutiones non deficiat in amore Chriſti & patientia. Docecemur, qualiſnā ſit intelligenda derelictio Chriſti. Oſtenditur, bonum eſſe tribulari in hoc mundo propter amorem Chriſti Dei noſtri. 280.

CAPUT V.

De quinto verbo Chriſti, pleno myſteriorum, licet breviter prolatum ſit in Cruce. pag. 281

§. 1. Oſtenditur, Chriſtum ſitiviſſe non ſolùm ut impleret Scripturam, ſed etiam ut immenſitatem charitatis ſuæ commendaret nobis. Divinæ charitatis longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum exponitur. Docemur, quomodo ipſius charitati correſpondere debeat dilectio noſtra. Probatur, quòd vitæ præſenti potiùs congruit fides & deſiderium, quàm cognitio & dilectio. 281.

§. 2. Oſtenditur, Chriſtum in Cruce non aliud ſitiviſſe

tiviſſe, quàm ſalutem animarum noſtrum: quo docemur, ut prior ſit nobis ſollicitudo reficiendi animam quàm corpus. Adducitur ſermocinatio ad corpus, ut cooperetur ſaluti animæ ſuæ. 283.

§. 3. Oſtenditur, Chriſtum ideò noluiſſe bibere potum ſibi oblatum, quia nimiam acerbitatem nequitiæ crucifixorum indicabat: voluiſſe tamen guſtare, ut ſibi applicaret amaritudinem peccatorum animæ noſtræ. Monemur, ut conſideratis animæ noſtræ multis miſeriis, miſeramur ei exercitando bona opera, & declinando à malis. 284.

CAPUT VI.

De ſexto verbo Chriſti, quo indicavit ſe perfeciſſe omnia, quæ dicta ſunt de ſe per Prophetas in Scripturis. pag. 285.

§. 1. Oſtenditur, Chriſtum in hoc verbo non ſolùm indicaviſse conſummationem Scripturarum, ſed etiam completionem malitiæ Judæorum, qui propterea groſſis ficuum comparantur. Deſcribitur ruditas & incredulitas Judæorum. 286.

§. 2. Oſtenditur, Chriſtum in hoc verbo commendaviſſe nobis virtutem perſeverantiæ, ut eam conſervemus uſque ad mortem. Adducuntur plura exempla de illis, qui ob defectum perſeverantiæ perierunt damnabiliter. Excitamur ad conſervandam perſeverantiæ virtutem, cujus etiam elogia afferuntur. 287.

§. 3, Oſtenditur, neminem poſse ſalvari, niſi perſeveraverit in obſervantia mandatorum Dei. Docemur, quomodo proficiendum ſit de virtute in virtutem uſque ad ultimum vitæ noſtræ terminum. 288.

CAPUT VII.

De ſeptimo verbo Chriſti, quod in articulo mortis ſuæ protulit ad Deum Patrem. pag. 289.

§. 1 Oſtenditur, Chriſtum ideo commendaviſſe Deo Patri Animam ſuam, ut erudiret nos, quòd debeamus Creatori noſtro commendare animas noſtras in articulo mortis. Proponuntur nobis ad imitandum ſex verba Chriſti prolata in Cruce: in quorum tribus commendatur nobis triplex charitas. 289.

§. 2. Monemur, ut præparemus nos ad mortem, conſiderantes ea quæ traduntur: & ut frequenter ſuſpiremus ad Jeſum crucifixum, ſperantes in eum. Oſtenditur tria eſſe fundamenta, in quibus tota ſpes noſtra conſiſtit. 290.

§. 3. Probatur, Chriſtum in commendando Patri Animam ſuam docuiſſe nos, ut in hora mortis noſtræ invocemus Deum Patrem, & in eius Filio totam ſpem habeamus, quæ conſiſtit in triplici fundamento. Oſtenditur, ſecurè morituros eſſe illos, qui ſunt mortui peccato & mundo. Agitur de differentia mortis juſtorum, & peccatorum. Excitamur ad conſiderationem mortis noſtræ. 292.

CAPUT VIII.

De morte Chriſti precioſa, & præ omnibus ſacramentis affectuoſa. pag. 293.

§. 1. Oſtenditur, mortem Chriſti Jeſu fuiſſe ſpontaneam, & ex mera charitate ſuſceptam. Docemur, Chriſtum mortuum eſſe & ſecundùm tempus pro inimicis, & ſecundùm prædeſtinationem pro amicis. Patres ante aduentum Chriſti, credentes Verbum Divinum incarnandum, ſalvati ſunt. Chriſtus moriens in Cruce, fuit Victima & Sacrificium. Agiturde differentia ſacrificiorum antiquæ legis, & novæ. 293.

§. 2. Oſtenditur, mortem Chriſti eſſe holocauſtum ſpirans odorem: quem odoratus Deus Pater, avertit iram indignationis ſuæ à nobis. Collatio oblationis Chriſti in templo cum oblatione in Cruce proponitur ad conſiderandum. Excitamur ad plangendum ſuper mortem Chriſti. 294.

§. 3. Oſtenditur, quantùm obligatur homo bonitati Chriſti, quam exibuit moriendo pro eo. Tria referuntur ad mortem Chriſti, pro qua gratiæ agendæ ſunt Deo. Mors Chriſti exigit à nobis, ut ei offeramus corpus & animam in ſacrificium laudis: nec non totam vitam noſtram, ut vivamus ei, qui pro ea præbuit vitam ſuam moriendo. 295.

CAPUT IX.

Solvuntur quæſtiones, quæ & tangunt myſterium Paſſionis Dominicæ, & pungunt Opus redemptionis noſtræ. pag. 297.

§. 1. Quæritur, cur per hominem qui erat Deus, & non per ſimplicem hominem redempti ſumus? 297.

§. 2. Cur Deus per ſe, & non per aliam creaturam voluit nos redimere? 298.

§. 3. Quanam neceſſitate tam mirum & durum laborem pertulit pro redemptione noſtra? 298.

§. 4. Quænam neceſſitas aut ratio fuit, quòd Filius Dei mortem crucis ſuſtinuit, qui ſolo juſſu poterat nos redimere? 299.

§. 5. Ad quid mortuus eſt Chriſtus in cruce? 299.

§. 6. Quæritur, quomodonam mors à Chriſto debellata fuerit, cùm adhuc ſæviat in homines univerſos? 300.

CAPUT X.

Confutatur impium dogma Petri Abailardi, negantis Filium Dei ſuſcepiſſe carnem & ſubiiſſe mortem crucis, propter liberandos homines à poteſtate diaboli. pag. 301.

§. 1. Oſtenditur authoritate Prophetarum, ideò Chriſtum incarnatum & mortuum eſſe, ut liberaret genus humanum de poteſtate diaboli, qui dominium in univerſos homines nequiter ſibi uſurpaverat. 301.

§. 2. Oſtenditur authoritate Apoſtolorum, malos homines à diabolo captivos teneri ad ejus voluntatem. Probatur, quòd ſola voluntas propria ſubdit imperio diaboli hominem peccantem mortaliter. 302.

§. 3. Oſtenditur authoritate Chriſti Domini, diabolum habere poteſtatem in homines. Docemur, Chriſtum in opere liberationis noſtræ de poteſtate diaboli, non ſolùm miſericordiâ ſed & juſtitiâ uſum eſſe. 203.

PARS IX.

De geſtis poſt mortem Chriſti, ac de Corporis ejus depoſitione & ſepultura. pag. 305.

CAPUT I.

De prodigiis in morte Chriſti ſucceſſis. pag. 305.

§. 1. Oſtenditur, Solem præter naturam defeciſſe ea die, qua Chriſtus Deus noſter moriebatur in Cruce. 305.

§. 2. Velum Templi ſciſſum eſt in duas partes. 306.

§. 3. Terra mota eſt & tremuit. 306.

Pe-

Digitized by Google

§. 4. Petræ duriſſimæ ſciſſæ ſunt. 307.

§. 5. Monumenta ſepulchralia aperta ſunt, & corpora ſanctorum ſurrexerunt, ut faterentur Chriſtum eſſe Deum verum. 308.

CAPUT II.

De converſione & fide Centurionis, confitentis Jeſum crucifixum eſſe Filium Dei. *pag.* 309.

§. 1. Oſtenditur, fidem habere oculos lynceos ad cognoſcendam Chriſti Divinitatem, ab oculis tamen corporeis abſconditam. Laudatur fides Centurionis, qui Chriſtum morientem ex voce agnovit eſſe Filium Dei, non autem ex facie. Oſtenditur, quòd ſicut per aures Evæ irrepſit venenum in mentem ipſius, ita etiam per aures noſtras intrat antidotum ad credendum myſteria fidei. 309.

§. 2. Oſtenditur, oculum mentis noſtræ oportere mundari fide & auditu pæceptorum Dei, ut videamus eum. Auditus in rebus fidei potior eſt quàm viſus. Auditus eſt meritum viſionis, viſio autem eſt præmium auditionis. 310.

§. 3. Oſtenditur, Mariam Magdalenam ideo prohibitam eſſe ne tangeret Chriſtum rediviuum, quia plus tribuebat oculis corporeis, quàm fidei, quæ ſola dignè tangit Chriſtum jam glorificatum. Proponitur nobis doctrina ad imitandum prudentiam Eccleſiæ Sponſæ, agnoſcentis Majeſtatem ſponſi ſui Chriſti ſub nigredine paſſionis. 311.

CAPUT III.

De timore militum crucifixorum, quem ſumpſerunt ex terræ motu & aliis prodigiis, quæ evenerant in morte Jeſu crucifixi. *pag.* 312.

§. 1. Oſtenditur, timorem eſſe initium converſionis ad Deum. Docemur, quantùm timendus ſit Deus Creator & Dominus noſter. Explicantur timores quatuor, humanus, ſervilis, initialis, & caſtus. 313.

§. 2. Oſtenditur, juſtum *Jeſum* ideo voluiſſe injuſtè occidi, ut obtineret de diabolo juſtitiam mortis, eamquè nobis communicaret. Probatur, mortem Chriſti valuiſſe ad juſtitiam & vitam reſtituendam multis: peccatumquè Adæ non fuiſſe potentius ad malum, quàm Chriſti juſtitiam ad bonum. 314.

§. 3. Oſtenditur, Chriſti paſſionem & infirmitatem non minùs nobis profuiſſe quàm Majeſtatem. Docemur, quomodò Chriſtus odore ſapientiæ & juſtitiæ attrahit nos ad ſe, & quomodò donavit nobis totam vitam ſuam. Quæritur, cur lege mortis & peccati adhuc gravemur? Proponuntur nobis quatuor virtutes cardinales ad conſiderandum, ſimul & ad exercitandum eas. 315.

CAPUT IV.

De compunctione & pænitentia plebis Judæorum, qui viſis in morte Chriſti prodigiis, percutiebant pectora ſua. *pag.* 316.

§. 1. Excitamur compunctione plebis Judæorum, ut compungamur pænitentia triplici: quia innocentiam amiſimus, amiſſam non requiſivimus, & neglexinus patientiam Dei. Innuitur, quàm ſit periculoſum differre penitentiam in finem vitæ. 316.

§. 2. Oſtenditur, tria eſſe neceſſaria ad agendam pænitentiam, ſcilicet tempus, corpus, & locum. *Tempus* dividitur in præteritum, præſens, & futurum. In *corpore* poſſumus mala pati pro commiſſis delictis, & bona operari pro adipiſcendis æternis præmiis. Per *locum* intelligitur Eccleſia militans, in qua rectè agenda eſt pænitentia. 317.

§. 3. Docemur, ut agendo pænitentiam mortificemus carnem noſtram. Mortificatione carnis configuramur paſſioni Chriſti. Oſtenditur, pænitentiam eſſe cibum hominis pænitentis ſimul & Chriſti Dei noſtri. Exhortamur ad compunctionem pariter & ad opera pænitentiæ. Tria requiruntur ad pænitentiam, ſcilicet abſtinentia, lectio, & oratio. 318.

CAPUT V.

De myſterio crurum Chriſti non confractorum, & de latere ejus lanceâ perforato. *pag.* 320.

§. 1. Oſtenditur, caput Chriſti pertinere ad Divinitatem, pedes ad humanitatem: quorum unus vocatur miſericordia, alter judicium. Crura ejus comparantur columnis marmoreis. Docemur, alta Dei & profunda eſſe abſcondita diabolo: necnon caput Chriſti ſignificare Divinitatem, pedes inſcrutabilia judicia ejus. Agitur de cute, carne, & oſſibus animæ noſtræ. 320.

§. 2. Oſtenditur, ideo perforatum eſſe latus Chriſti, ut per vulnus viſibile videamus inviſibile vulnus amoris in corde ejus, quod vulneratum eſt potiùs amore, quàm mucrone lanceæ. 321.

§. 3. Oſtenditur, ideo perforatum eſſe latus Chriſti, ut nobis pateat ingreſſus ad cor ejus, in quo habitemus contemplando voluntatem ejus & charitatem. 322.

§. 4. Oſtenditur, ideo perforatum eſſe latus & cor Jeſu, ut in utroque habitare, vigilare, & quieſcere valeamus, guſtando delicias ſpirituales quæ ibi continentur. 323.

§. 5. Oſtenditur, in vulneribus Chriſti ſecuram eſſe habitationem & requiem mentis noſtræ. Excitamur, ut in eis tota devotione & jugi meditatione demoremur. Meditatio & intuitio vulnerum Chriſti eſt Martyrum confortatio & fortitudo. Oſtenditur, quanta fuerit vis amoris in Martyribus erga Jeſum crucifixum. 324.

CAPUT VI.

De myſterio Sanguinis & aquæ Chriſti, quæ ex ejus latere perforato emanâunt. *pag.* 325.

§. 1. Oſtenditur, Sanguinem & aquam lateris Chriſti deſignare Sacramentum Baptiſmatis. Moyſes qui in aqua venit, fuit typus Chriſti Redemporis noſtri, qui venit in aqua & Sanguine. Perhibetur triplex eſſe teſtimonium, Spiritûs, Aquæ, & Sanguinis. Spiritus deſignat charitatem: Aqua baptiſmum quotidianum, conſiſtentem in compunctione cordis: Sanguis martyrium quotidianum, conſiſtens in quotidiana corporis afflictione. Agitur de ſex hydriis myſticis, quæ apponuntur nobis in purificationem animarum noſtrarum. 326.

§. 2. Oſtenditur, Spiritum & Aquam & Sanguinem operari in nobis tria. Sanguis operatur continentiam à peccatis: Aqua ablutionem à culpis: Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram. Apponitur nobis triplex aqua Chriſti, ut eâ utamur in ſalutem noſtram. 327.

§. 3. Oſtenditur, ſex hydrias ſignificare ſex obſervantias inſtitutas ad purificandum corda noſtra. Quarum vocabula ſunt hæc: Silentium, pſalmodia, vigiliæ, jejunium, opus manuum, & carnis munditia. 328.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VII.

De quatuor fontibus *Jeſu Chriſti* crucifixi, qui procedunt de pectore ejus ad irrigandum Eccleſiam ſuam. *pag.* 329.

§. 1. Oſtenditur, quatuor fontes procedere de pectore Chriſti, Veritatem, Sapientiam, Virtutem, & Charitatem. Ex fonte Veritatis hauriuntur aquæ judiciorum, in quibus cognoſcimus quid liceat, vel quid non liceat. Ex fonte Sapien. tiæ hauriuntur aquæ conſiliorum, in quibus diſcernimus quid expediat, vel quid non expediat. 329.

§. 2. Ex fonte Virtutis hauriuntur aquæ præſidiorum, quæ abluant electos à culpis, vel refrigerent in tormentis. Ex fonte Charitatis hauriuntur aquæ deſideriorum, quorum aliud eſt quo Deus propter ſeipſum diligitur, aliud quo proximus diligitur in Deo. Ad dilectionem Dei excitatur mens humana tribus affectionibus. 331.

§. 3. Oſtenditur, Jeſum crucifixum eſſe paradiſum noſtrum, in quo inveniuntur quinque fontes miſericordiæ, ſapientiæ, gratiæ, charitatis, & vitæ. Ex quibus totidem hauriuntur aquæ remiſſionis, diſcretionis, devotionis, æmulationis, & vitæ æternæ. 332.

CAPUT VIII.

De depoſitione Corporis Chriſti de cruce. *pag.* 333.

§. 1. Oſtenditur, quanto dolore afficiebatur Mater Jeſu, dum videbat Corpus ejus deponi de cruce, ac depoſitum deoſculabatur. Plangebant & Angeli condolentes morti Domini Dei ſui, & compatientes doloribus Dominæ ſuæ. 333.

§. 2. Excitamur ad dolendum ſuper mortuum Redemptorem noſtrum. Traditur nobis doctrina adorandi Jeſum crucifixum, & oſculandi pedes & manus & os ipſius. Tria oſcula pedum & manuum & oris, deſignant pœnitentiam, continentiam, & unionem cũ Chriſto Deo noſtro. 334.

§. 3. Docemur, per oſculum pedum intelligi ſatisfactionem humilem & verecundam, per oſculum manuum deſignari dona Dei, per oſculum oris ſignificari ſcientiam Dei. Oſtenditur, ſpirituales pedes Dei eſſe miſericordiam & judicium. Utrumque pedem oſculandum eſſe pariter & amplectendum docemur. 336.

§. 4. Oſtenditur, duas manus Dei eſſe latitudinem & fortitudinem. Docemur, per oſculum oris Dei intelligi Spiritum Sanctum, quem ſponſa anima petit ſibi dari ad notitiam Sanctæ Trinitatis, & per quem accipiat ſimul & ſcientiæ guſtum & gratiæ condimentum. Duo labia Dei ſunt Virtus & Sapientia. Duo labia animæ ſunt ratio & voluntas. 337.

CAPUT IX.

De ſepultura Corporis Jeſu chriſti mortui. *pag.* 338.

§. 1. Oſtenditur Chriſtum non indiguiſſe, ut corpus ſuum exanime liniretur glutinoſa aromatum unctione: quia corruptioni minimè erat obnoxium propter Unionem hypoſtaticam, quæ in Corpore ſimul & in Anima licet abinvicem ſeparatis perſeveravit. 338.

§. 2. Oſtenditur, Angelos conveniſſe ad Chriſti ſepulchrum, & ibi devotas exequias decantâſſe: ſed Matrem Jeſu gemuiſſe & doluiſſe ſuper mortem ejus tam ante quàm poſt ſepulturam, necnon amaro corde opprobrioſam Paſſionem ejus recogitâſſe. 339.

§. 3. Oſtenditur tres illas mulieres, quæ emerunt aromata ut venientes ungerent corpus *Jeſu*, tropologicè ſignificare mentem, manum, & linguam, quibus curatur ſalus proximi. Proponitur nobis ratio myſtica, cur Chriſtus noluit ungi Corpus ſuum exanime in ſepulchro poſitum. 341.

CAPUT X.

De cuſtodia ſepulchri, in quo poſitum Corpus Chriſti exanime requievit. *pag.* 342.

§. 1. Oſtenditur, librum ſignatum ſigillis ſeptem deſignare Chriſtum, & ejus operimenta ſeptem, quibus celebatur virtus Divinitatis ne agnoſceretur. 342.

§. 2. Ex occaſione ſepulchri Chriſti, ſuggeruntur nobis varii & pii conceptus de morte ejus, & requie in ſepulchro. Excitamur, ut Chriſto paſſo & mortuo & ſepulto conformemur vitâ noſtrâ. 343.

§. 3. Oſtenditur, Animam Chriſti ideo deſcendiſſe ad inferos, ut animas Juſtorum liberaret ex carcere tenebroſo, eaſquè collocaret ſub Altari Dei, per quod intelligitur Corpus Chriſti glorioſum. *pag.* 345.

§. 4. Oſtenditur, animas mortuorum pro diverſis meritis ſortiri tria loca, infernum, purgatorium, cælum. Excitamur ad exercenda pia opera & pietatem erga animas in purgatorio detentas. Aſſignatur duplex cauſa, ob quam animæ Fidelium merentur pati ignem purgatorium. 336.

PARS X.

De fructu paſſionis Chriſti, quem & ſibi & nobis comparavit pretio Sanguinis ſui. *pag.* 348.

CAPUT I.

De Reſurrectione Domini noſtri Jeſu Chriſti, Redemptoris noſtri. *pag.* 350.

§. 1. Fructus paſſionis Chriſti, eſt Reſurrectio ejus glorioſa: in qua duplex gloria innotuit, ſcilicet quòd reſurgens à mortuis, jam non moritur, & quòd ipſe ſolus propria virtute ſe excitavit à morte. 350.

§. 2. Reſurgens ex mortuis, debellavit diabolum, peccatum, & mortem. 351.

§. 3. Agitur de ſeptem apparitionibus Chriſti redivivi, per quas deſignantur ſeptem dona Spiritus Sancti. 353.

§. 4. Oſtenditur, Chriſtum ſolere quidem apparere frequenter devotis animabus in præſenti vita, ſed non ſub una ſpecie. 354.

§. 5. Excitamur occaſione Reſurrectionis Dominicæ, ad renovandam vetuſtatem cordis noſtri, oris, & corporis. Docemur, quantam nobis ſolemnitas Reſurrectionis Dominicæ conferat doctrinam, tàm ad renovandos mores, quàm ad feſtandam reſurrectionem ſpiritualem. 355.

CAPUT II.

De Aſcenſione Chriſti in cælum. *pag.* 356.

§. 1. Chriſtus aſcenſurus in cælum, exprobratâ incredulitate diſcipulorum, docuit credulitatem conſiſtere in quinque ſignis. 357.

§. 2. Fructus paſſionis Chriſti, eſt admirabilis ejus Aſcenſio in cælum. 358.

§. 3. Eſt ineffabilis conſeſſus ad dexteram Dei Patris. 359.

§. 4. Eſt ſingularis poteſtas judicandi vivos & mortuos. 360.

CA-

Digitized by Google

CAPUT III.
De modo quærendi & ſapiendi quæ ſurſum ſunt in cælis. *pag.* 362.
§. 1. Modus quærendi quæ ſurſùm ſunt, conſiſtit in intellectu. 362.
§. 2. Modus ſapiendi quæ ſurſùm ſunt, conſiſtit in affectu. 363.
§. 3. Duplex ille ſpiritus, quem Eliſæus petiit ſibi dari ab Elia in ejus abſceſſu, ſignificat illuminationem intellectûs, & purgationem affectûs. 364.
§. 4. Traduntur tres gradus, quibus aſcendendum eſt ad contemplandum arcana veritatis. 366.
§. 5. Oſtenditur, triplici virtute præparari corda Fidelium ad ſuſcipiendum Spiritum ſanctum. *pag.* 367.
CAPUT IV.
De miſſione Spiritus Sancti, & de multiplici gratia ejus. *pag.* 369.
§. 1. Oſtenditur, fructum paſſionis Dominicæ eſſe miſſionem Spiritus Sancti. Docemur, ut intelligamus triplicem illum Spiritum, de quo loquitur Propheta in Pſalmo 50. Oſtenditur, Spiritum Sanctum multipliciter concedi hominibus, ſcilicet ad uſum vitæ, ad miraculum, ad ſalutem, ad auxilium, ad conſolationem, ad fervorem. *pag.* 369.
§. 2. Oſtenditur, Spiritum Sanctum tria operari in nobis ad declinandum peccatum; compunctionem ſcilicet, ſupplicationem, & remiſſionem. 370.
§. 3. Ad faciendum bonum Spiritus Sanctus tria operatur in nobis: monet memoriam, docet rationem, movet voluntatem. Item tria donat nobis; pignus ſalutis, robur vitæ, ſcientiæ lumen. 371.
§. 4. Oſtenditur, Apoſtolos poſt acceptum Spiritum Sanctum verè inebriatos fuiſſe muſto, ſed non eo quo ab incredulis Judæis æſtimabantur. Muſtum illud deſignat charitatem Dei, qua repleti erant & inflammati Apoſtoli. 373.
CAPUT V.
De ſeptiformi gratia Spiritus Sancti, quæ comparatur etiam ſeptem beatitudinibus Euangelicis. *pag.* 374.
§. 1. Gratia Spiritus Sancti eſt timor Domini. 374.
§. 2. Gratia ejus eſt ſpiritus pietatis. 375.
§. 3. Gratia ejus eſt ſpiritus ſcientiæ. 375.
§. 4. Gratia ejus eſt ſpiritus fortitudinis. 375.
§. 5. Gratia ejus eſt ſpiritus conſilii. 376.
§. 6. Gratia ejus eſt ſpiritus intelligentiæ. 376.
§. 7. Gratia ejus eſt ſpiritus ſapientiæ. 376.
CAPUT VI.
De ſeptem donis Spiritus Sancti, quæ pugnant contra ſeptem vitia, totidemquè impedimenta exercitii ſpiritualis. *pag.* 377.
§. 1. Oſtenditur, ſeptem dona Spiritus Sancti dimicare contra ſeptem vitia. Spiritus timoris dimicat contra negligentiam, ſpiritus pietatis contra curioſitatem, ſpiritus ſcientiæ contra experientiam mali, ſpiritus fortitudinis contra concupiſcentiam mali. 377.
§. 2. Spiritus conſilii dimicat contra pravam conſuetudinem, ſpiritus intelligentiæ contra contemptum, ſpiritus ſapientiæ contra malitiam. *pag.* 378.
§. 3. Oſtenditur, ſublevari nos ſeptiformi auxilio Spiritus Sanctì contra ſeptem impedimenta, quibus retardamur ab exercitio ſpirituali. Agitur de multiplici munere Spiritus Sancti. 379.
CAPUT VII.
De recto uſu donorum Spiritus Sancti. *pag.* 380.
§. 1. Oſtenditur, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedentem operari in nobis duo, unum propter noſtram utilitatem, alterum propter proximorum ædificationem. Monemur cavendum eſſe duplex periculum, humilitatis videlicet & charitatis. 380.
§. 2. Docemur, ut caveamus aut dare quod nobis accepimus, aut retinere quod erogandum accepimus: & ut ſtudeamus priùs infundi donis Spiritus Sancti, quàm effundere. 381.
§. 3. Traditur nobis modus orandi, ut mereamur repleri chariſmatibus Spiritus Sancti. Exponuntur verba Sponſæ dicentis: *Introduxit me Rex in cellam vinariam*. Oſtenditur, nulla alia re poſſe nos repleri, quàm charitate quæ eſt Deus Spiritus Sanctus. 382.
CAPUT VIII.
De acceſſu & receſſu Spiritus Sancti obſervando. *pag.* 384.
§. 1. Docemur, obſervandum eſſe acceſſum & receſſum Spiritus Sancti. Oſtenditur, quanta ſit ſolertia animæ devotæ in obſervando adventu Spiritus Sancti: & quo facto opus ſit, ut ab illo viſitari mereamur. 384.
§. 2. Docemur ſeptem eſſe indicia, quibus deprehenditur adventus Spiritus Sancti ad nos. Hæc autem ſeptem ſunt quæ ſequuntur: Admonitio externa vel interna, correptio, exhortatio, compunctio, converſio, illuminatio mentis, inſinuatio divinæ voluntatis. 385.
§. 3. Oſtenditur, quàm ſit moleſta animæ devotæ abſentia Spiritus Sancti, & quàm ſint occultæ viæ adventûs ejus. Docemur, quænam ſint indicia præſentiæ aut abſentiæ Spiritus Sancti. 386.
CAPUT IX.
De ſeptem cauſis ſive neceſſitatibus quærendi Spiritum Sanctum Deum noſtrum. *pag.* 388.
§. 1. Cauſa quærendi Spiritum Sanctum eſt, ut ei conſentiamus ad correctionem. 388.
§. 2. Vt eo illuminemur ad cognitionem. 389.
§. 3. Vt ei innitamur ad virtutem. 389.
§. 4. Vt eo reformemur ad ſapientiam. 390.
§. 5. Vt ei conformemur ad decorem. 391.
§. 6. Vt ei maritemur ad fœcunditatem. 391.
§. 7. Vt eo fruamur ad jucunditatem. 392.
CAPUT X.
De diſcretione ſpirituum, quorum ſex ſunt genera ſcitu digna. *pag.* 392.
§. 1. Præmiſſo exordio, oſtenditur primum genus ſpirituum eſſe Spiritum Dei, qui loquitur cordi noſtro tunc, quando dulcia meditamur vel loquimur. 392.
§. 2. Genus ſpirituum eſt ſpiritus Angelicus, qui cordi noſtro loquitur ſuggerens bona, & hortans ad bonum. 394.
§. 3. Eſt ſpiritus diabolicus, ſuggerens nobis amaritudines, & ſcandala ſeminans. 395.
§. 4. Eſt ſpiritus carnis, qui loquitur cordi noſtro tunc, quando mollia carni & ſenſibus carnis appetimus. 396.
§. 5. Spiritus eſt mundi, qui ſuggerit cordi noſtro vani-

Digitized by Google

vanitatem, ambitionem ſæculi, jactantiam, & arrogantiam. 367.

§. 6. Genus ſpirituum eſt ſpiritus noſter qui malis ſpiritibus quandoque conſpirat in ſuam propriam perniciem. 398.

PARS XI.

DE ſecretis Regni cæleſtis, quæ illis ſolis qui poſſidebunt regnum cælorum, revelabuntur. *pag.* 400.

CAPUT I.

De gloria & fælicitate Regni cæleſtis. *pag.* 400.

§. 1. Oſtenditur, paradiſum terreſtrem ſimul & cæleſtem amiſſum fuiſſe per peccatum primi hominis Adam. 400.

§. 2. Oſtenditur, paradiſum cæleſtem reſtitutum eſſe nobis per meritum paſſionis ſecundi hominis Domini Jeſu Chriſti. 401.

§. 3. Oſtenditur, neminem noſtrûm poſſe intrare in regnum cælorum, niſi mediante merito juſtitiæ & humilitatis. 402.

CAPUT II.

De duplici modo acquirendi regnum cælorum. *pag.* 403.

§. 1. Docemur, regnum cælorum acquiri paupertate voluntaria. Reprehenduntur qui tantoperè quærunt divitias ſæculi præſentis. 403.

§. 2. Docemur, regnum cælorum acquiri tolerantiâ perſecutionum ſeu tribulationum. Oſtenditur, perſecutionem contemnendam eſſe propter ejus brevitatem. 404.

§. 3. Docemur, qualiter debeamus nos præparare regno cælorum, quod paratum eſt nobis à conſtitutione mundi. Oſtenditur, omnem hominem debere dare totam vitam ſuam cælo comparando. 405.

CAPUT III.

De gradibus aſcendendi ad cælum repletum omnibus bonis. *pag.* 407.

§. 1. Oſtenditur, per montem Domini deſignari cælum repletum copiâ omnium bonorum, pacis ſcilicet, gaudii, vitæ, & gloriæ. Monemur ad ſactandum manuum innocentiam & cordis munditiam, ut mereamur aſcendere in cælum. 406.

§. 2. Oſtenditur, per montem Domini intelligi ipſum Chriſtum. Docemur, quomodo aſcendendum ſit nobis ad hunc montem. Proponitur nobis ad imitandum Chriſti deſcenſus & aſcenſus. Triplex eſt gradus deſcenſus noſtri: nimirùm contemptus dominationis, patientia ſubjectionis, tolerantia injuriarum. Triplex pariter eſt gradus aſcenſus noſtri: innocentia operis, munditia cordis, & fructus ædificationis. 408.

§. 3. Oſtenditur, per montes ſignificari Angelos inhabitatores cæli. Agitur de differentia inter homines & Angelos, quo ad pabulum vitæ præſentis pariter & futuræ. 409.

CAPUT IV.

De triplici loco cæleſti, in quo habitans Chriſtus Deus noſter mira peragit opera. *pag.* 410.

§. 1. Locus eſt gubernationis, in quo Chriſtus Deus noſter tanquam Gubernator univerſitatis decernit jura ſua, & diſponit conſilia. Oſtenditur, quanta ſit natura contemplationis veræ. Agitur de viciſſitudine vitæ contemplativæ ſimul & activæ. 410.

§. 2. Locus eſt reprobationis, in quo ſuper reprobos immobilis vigilat animadverſio juſti Judicis Filii Dei. Oſtenditur, quàm graviſſima ſit ira Dei, cùm ſinit impunè peccare hominem. Excitamur ad timorem Dei concipiendum in hoc loco. 411.

§. 3. Locus eſt quietis, in quo Chriſtus Deus quieſcens & quietus cernitur. Oſtenditur, quantùm zelet Sponſus Jeſus pro quiete animæ contemplantis in hoc loco Jeſum amabilem, ſerenum & placidum, ſuavem & mitem, & multæ miſericordiæ. 412.

CAPUT V.

De cænaculo & cubiculo Sponſi noſtri Jeſu Chriſti. *pag.* 413.

§. 1. Oſtenditur, animam devotam debere indeſinenter aſpirare ad paſtionem & cubationem cæleſtem, id eſt, ad fælicitatem & quietem patriæ cæleſtis: pro qua obtinenda vox gementium convenit novæ legi potiùs quàm veteri. 413.

§. 2. Oſtenditur, cubiculum Chriſti eſſe ſummam & ſingularem quietem in Patre, ad quod etiam animam deuotam introducit, & inter ſua brachia obdormire facit. Per ſomnum intelligitur extaſis animæ contemplatiuæ. 414.

§. 3. Oſtenditur, per meridiem deſignari æternitatem, lucem perpetuam, & vultum Dei. Docemur, magna & ſublimia fuiſſe obtenta à multis viris, ob eorum ſcilicet magnanimem zelum & fidē. 416.

CAPUT VI.

De ſalutari doctrina converſandi mente in cælis. *pag.* 417.

§. 1. Oſtenditur, ideo hominem recto corpore factum eſſe, ut oculos & mentem cum manibus attollens in cælum illicò ſuſpiret, ubi beatam & perennem conſpicit manſionem. Docemur ut illuc in omni tribulatione & neceſſitate fugiamus, & frequenter clamemus *in cælum*. 417.

§. 2. Oſtenditur, non paruam eſſe diſtantiam inter cælum & terram. Docemur, ut nouem ordines Angelorum, eorumquè nomina plena myſteriis conſideremus tribus modis, opinione, fide, intellectu. 419.

§. 3. Agitur de nominibus & officiis novem ordinum Angelorum. Oſtenditur, quanta ſit jucunditas noſtræ mentis cùm degit in cæleſtibus, & quid ſit conſiderandum in ſingulis ordinibus Angelorum. 419.

§. 4. Oſtenditur, Sedem ſive thronum Dei eſſe cælum, cujus exteriorem pulchritudinem videre datur nobis, internam verò ſecretorum gloriam audire ac deſiderare. Conſideratio gloriæ Sanctorum excitat in nobis triplex deſiderium, ſocietatis, felicitatis, interceſſionis. 421.

CAPUT VII.

De triplici parabola, qua aſſimilatur Regnum cælorum terrenis rebus. *pag.* 422.

§. 1. Regnum cælorum aſſimilatur bono ſemini ſeminato in agro. Per bonum ſemen intelliguntur bona opera, quibus præparamus nobis locum in cælo. 422.

§. 2. Aſſimilatur grano ſinapis, per quod ſignificantur tribulationes hujus vitæ: quarum tolerantiâ paratur nobis regnum cælorum, & retributio æternitatis. 424.

§. 3. Aſſimilatur theſauro abſcondito in agro. Per agrum

Digitized by Google

agrum intelligitur corpus noſtrum, faciens dignos pænitentiæ fructus. Per theſaurum verò abſconditum in agro ſignificatur continentia carnis, & humilitas paupertatis, quibus acquiritur regnum cælorum. 425.

CAPUT VIII.

De tribus parabolis, quibus aſſimilatur Regnum cælorum terrenis rebus. *pag.* 426.

§. 1. Regnum cælorum aſſimilatur fermento abſcondito in farinæ ſatis tribus. Per fermentum intelligitur fides Mariæ quam immiſit in illa tria ſata, quæ ſignificant commixtionem Verbi & animæ & carnis in Chriſto. Proponuntur ad ædificandam fidem noſtram tres illæ mixturæ, quibus conjuncta ſunt invicem *Deus* & homo, Mater & Virgo, fides & cor humanum. 427.

§. 2. Regnum cælorum aſſimilatur precioſæ margaritæ, per quam non ſolùm deſignatur dulcedo contemplatiuæ vitæ præſentis, ſed etiam promiſſio felicitatis futuræ, in qua ſunt æterna bona, ſcilicet abundantia, ſapientia, potentia. 428.

§. 3. Regnum cælorum aſſimilatur ſagenæ congreganti piſces bonos & malos. Per piſces bonos & malos ſignificantur Electi vocandi ad cælum, & reprobi deiiciendi in infernũ. Oſtenditur quatuor eſſe cauſas, ob quas Juſti gaudebunt in die judicii. *Primò* ob evaſionem reprobationis: *ſecundò* ob ſecuritatẽ ſuæ beatitudinis: *tertiò* ob cõparationem ſuæ felicitatis cum infelicitate impiorũ: *quartò* ob divinæ juſtitiæ perfectam æmulationem. 429.

CAPUT IX.

De aliis tribus parabolis, quibus Regnum cælorum aſſimilatur triplici rei terrenæ. *pag.* 431.

§. 1. Regnum cælorum aſſimilatur vineæ, per quam ſignificatur populus Fidelium, quorum cuſtos eſt Eccleſia. Oſtenditur, undenam colligenda ſit divina invitatio ad curam animarum. Reprehenditur eorum audacia, qui licèt animæ ſuæ ſint incurii, ambiunt tamen curam animarum. Per denarium deſignatur vita æterna, qui reddetur ſingulis juxta diſcretionem meritorum ſuorum. *pag.* 431.

§. 2. Regnum cælorum aſſimilatur homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Per regem intelligitur Deus Pater, & per filium deſignatur Unigenitus Dei Filius, qui deſponſavit ſibi Eccleſiam in ſponſam ſuam. Oſtenditur, quantam ipſe habeat curam & amorem erga eam. 433.

§. 3. Regnum cælorum aſſimilatur decem virginibus. *Docemur*, ut prudentiam quinque virginum, quæ acceperant oleum in vaſis ſuis cum lampadibus, imitemur, cavendo vanã gloriam in operibus bonis. Per dormitionem virginum intelligitur ſomnus Sanctorũ quieſcentiũ in ſepulchris. 434.

§. 4. Oſtenditur, ſonum illius tubæ quæ excitabit mortuos ad judicium, lætum fore juſtis, horribilem verò impiis. Afferuntur tres cauſæ, quæ ſolent in præſenti vita fruſtrari quærentes Deum. *pag.* 435.

CAPUT X.

De duodecim portis Civitatis Jeruſalem, ſcilicet Regni cæleſtis. *pag.* 436.

§. 1. Oſtenditur, Orientalem plagam cæleſtis Jeruſalem habere tres portas, per quas deſignatur triplex Innocentia. Prima innocentia eſt ſecundùm poteſtatem, ſecunda eſt ſecundùm ætatem, tertia eſt ſecundùm voluntatem. 437.

§. 2. Oſtenditur, Meridionalem plagam habere tres portas, per quas intelligitur triplex Juſtitia. Prima juſtitia eſt ſecundùm debitum, ſecunda eſt ſecundùm meritum, tertia eſt ſecundùm propoſitum. 437.

§. 3. Oſtenditur, Occidentalem plagam habere tres portas, per quas triplex ſignificatur Pænitentia. Prima pænitentia vocatur gratuita, ſecunda vocatur ſpontanea, tertia vocatur coactitia. 438.

§. 4. Oſtenditur, Aquilonarem plagam habere tres portas, per quas deſignatur tripartita Miſericordia. Prima miſericordia vocatur exterior, conſiſtens in diſtributione eleemoſynæ: ſecunda vocatur interior, conſiſtens in confeſſione ſacramentali: tertia vocatur poſterior, conſiſtens in contritione cordis. 439.

§. 5. Oſtenditur, per quatuor portas cæleſtis *Jeruſalem* deſignari totidem portas, ſcilicet Orientalem, Meridionalem, Occidentalem, & Aquilonarem. Prima deſignat Innocentiam: per hanc portam ingrediuntur paruuli baptizati. Secunda ſignificat Iuſtitiam: per hanc portam Apoſtoli & Martyres ingreſſi ſunt. Tertia deſignat Pænitentiam: per hanc portam ingrediuntur pænitentes. Quarta deſignat Miſericordiam Dei: per hanc portam ingrediuntur latrones & fures, ſi tamẽ confeſſi & cõmunicati libenter ſuſceperint pænam mortis pro ſuis ſceleribus. Oſtenditur, quatuor eſſe genera hominum obtinentium regnum cælorum. 440.

PARS XII.

De vltimo fine hominis, ſcilicet Beatitudine, quam nobis fructificavit Crux & Paſſio Chriſti. *pag.* 442.

CAPUT I.

De vita æterna hominis, quæ conſiſtit in clara viſione Dei. *pag.* 442.

§. 1. Oſtenditur, quid ſit videre Deum ſicuti eſt. Docemur mundare oculum noſtrum à triplici ſorde, id eſt à concupiſcentia carnis, à concupiſcentia gloriæ temporalis, à conſcientia præteritorum delictorum: ut mereamur videre Deum in cælis. 442.

§. 2. Oſtenditur, magnam fore excellentiam oculorum quibus videbimus Deum, ſi interim fluant lachrymis, & crebris compunctionibus atterantur. Docemur, oculos noſtros mundandos eſſe fide, obedientiâ, ſanctimoniâ vitæ: ut mereamur poſt reſurrectionem noſtram videre Deum. 443.

§. 3. Oſtenditur, tripliciter nos fruituros Deo, videntes eum in omnibus creaturis, habentes eum in nobis ipſis, & ipſam cognoſcentes in ſemetipſa Sanctam Trinitatem. Agitur de Beatitudine hominis quo ad animam, ſecundùm triplicem naturam, rationalem, concupiſcibilem, & iraſcibilem. 444.

CAPUT II.

De eſſentia & attributis Divinis, quæ clarè & intuitivè videbuntur à nobis in beatitudine futuræ vitæ æternæ. *pag.* 445.

§. 1. Oſtenditur, præmium noſtræ beatitudinis fore viſionem eſſentiæ & attributorum Divinorum. Docemur, eſſentiam & principium propriè convenire ſoli *Deo*. Quæritur, quid ſit Deus? Ex quo, per quem, & in quo ſunt omnia. 445.

Digitized by Google

§. 2. Confutatur hæretica opinio aſſerens in Divinitate quaternitatem. Oſtenditur, Deum eſſe Unum & Trinum: necnon perſonarum pluralitatem in Deo conſurgere ex proprietatibus, eſſentiam tamen eſſe unam & ſimplicem. Docemur, ſicut in Deo unam ſubſtantiam eſſe in tribus perſonis; ſic in Chriſto tres ſubſtantias, Verbum ſcilicet & animam & carnem in unam coaleſcere perſonam. 446.

§. 3. Oſtenditur, Deum eſſe finem, ſalutem, & voluntatem omnipotentem: necnon longitudinem, latitudinem, ſublimitatem, & profundum. Longitudo eſt Dei æternitas, latitudo charitas, ſublimitas potentia, profundum ſapientia. 448.

CAPUT III.

De viſione gloriæ Domini noſtri *Jeſu* Chriſti, quâ fruentes Angeli diligunt eum: & de illa viſione majeſtatis Domini, quam vidit Iſaias Propheta. *pag.* 449.

§. 1. Oſtenditur, viſionem gloriæ Chriſti eſſe cauſam Angelis diligendi eum. Agitur de natura & proprietatibus Angelici amoris erga Chriſtum Dominum, juxta ſingulos Spirituum cæleſtium Ordines. 449.

§. 2. Oſtenditur, Chriſtum Deum noſtrum eſſe plenam beatitudinem Angelorum, & hominum. Deſcribitur fælicitas vitæ æternæ, quæ præparata eſt diligentibus Deum. Docemur mundare oculum cordis, quo videndus eſt *Deus*. 450.

§. 3. Exponitur viſio majeſtatis Chriſti Domini, quam vidit Eſaias, atteſtans ſe vidiſſe Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum: necnon terram plenam majeſtate Domini, ac templum repletum eis quæ ſub ipſo erant. Per ſolium excelſum & elevatum diſignatur Angelorum celſitudo ſtabilis, & hominum elevatio miſericors. Per terram ſignificatur corpus noſtrum gloriâ reſurrectionis veſtiendum. Per templum verò intelligitur regnum cælorum, hominibus ſubjectis Deo & humilibus replendum poſt reſurrectionem generalem. 452.

CAPUT IV.

In quo continuatur expoſitio viſionis propheticæ. *pag.* 453.

§. 1. Oſtenditur, per duos Seraphim ſtantes ſuper ſolium Dei, deſignari creaturam Angelicam & humanã. Demonſtratur, homines Seraphim fabricatos eſſe in contumeliam Luciperi, ut ibi ſtent, ubi corruit ille. Statio Seraphim denotat immutabilitatem, volatus verò ſignificat alacritatem. Duæ alæ quibus volant, deſignant agnitionem & devotionem. 453.

§. 2. Oſtenditur, per velationem capitis & pedum Dei, deſignari myſterium latens quid ante mundum fuerit, quidvè futurum ſit poſt conſummationem mundi. Docemur, quidnam in Deo cogitandum ſit, & quomodò tribuantur Deo membra, ſcilicet os, pedes, & manus. Quæritur, quomodò Deus adſit animæ devotæ, & qua via intret ad eam? 454.

§. 3. Oſtenditur, Seraphim ideo velare alis caput & pedes Dei, ut nec alta Dei, nec profunda ejus contemplari valeat Luciper: cui tamen relinquitur medium aliquid videndum ad invidendum. Per *binas* alas, quibus Seraphim volare dicuntur, deſignatur vivacitas naturæ & efficacia gratiæ, ſive intellectus & affectus, quibus feruntur in Deum: veſtigantes alta potentiæ ejus, & profunda ſapientiæ ejus. Caput Dei deſignat majeſtatem ſuam, pedes denotant ejus judicia inſcrutabilia. Alæ quibus velatur caput Dei, indicant in Seraphim admirationem & venerationem. Alæ quibus velantur pedes Dei, deſignant prudentiam & fidelitatem in Seraphim. 456.

CAPVT V.

De Beatitudine animæ noſtræ pariter & corporis. *pag.* 457.

§. 1. Docemur, in opere redemptionis noſtræ duo conſideranda eſſe, modum & fructum. Modus eſt exinanitio Dei: fructus verò eſt repletio animæ noſtræ, juxta triplicem naturam, ſcilicet rationem, voluntatem, & memoriam. Ratio recipiet lucem inextinguibilem, voluntas pacem conſequetur imperturbabilem, memoria fonti indeficienti æternaliter inhærebit. Fons eſt Pater, lux Filius, pax Spiritus Sanctus. Item triplex vis animæ, ſcilicet rationale, concupiſcibile, iraſcibile, implebitur luce ſapientiæ, fonte juſtitiæ, pace divina. 457.

§. 2. Docemer, corpus ex quatuor elementis compactum habiturum quatuor dotes, immortalitatem, impaſſibilitatem, agilitatem, pulchritudinem. Immortalitas conſiſtit in non moriendo ultra. Impaſſibilitas conſiſtit in non patiendo ullas miſerias. Agilitas conſiſtit in velocitate. Pulchritudo conſiſtit in claritate. 459.

§. 3. Docemur, ut ſit nobis prima ſollicitudo reparandarum animarum noſtrarum, ſi volumus inveniri Chriſti membra in cælo. Oſtenditur, curam animæ redundare in corpus, ſalutemquè corporis pendere ex ſalute animæ: nec non plenam fore quietem animæ & corporis in beatitudine æterna, in qua corpus *fulgebit ſicut claritas Solis*. Excitamur ad deſiderandam fælicitatem patriæ cæleſtis. Oſtenditur, quis noſtrûm ſit capax æternæ fælicitatis. 460.

CAPVT VI.

De fęlicitate Animarum Sanctarum jam quidem perfruentium quiete, ſed adhuc præſtolantium reſurrectionem corporum ſuorum. *pag.* 461.

§. 1. Oſtenditur, fęlicitatem Animarum Sanctarum conſiſtere in beata requie qua perfruuntur: nondum tamen habent plenam lætitiam, ob expectationem reſurrectionis corporum. Sancti triplici gaudio exultant, ſcilicet de recordatione tranſactæ virtutis, de exhibitione præſentis quietis, & de certa expectatione futuræ reſurrectionis. 461.

§. 2. Oſtenditur, triplicem eſſe ſtatum Sanctorum, in carne, ſine carne, & in fęlicitate conſummata: ſcilicet in tabernaculis, in atriis, & in domo Dei, in qua erit fęlicitas Sanctorum conſummata poſt reſurrectionem generalem. Sancti habent deſiderium naturale ad ſua corpora, ſine quibus non conſummabuntur. 463.

§. 3. Oſtenditur, Animas Sanctorum quieſcentium ſub Altari clamare ad Deum pro conſummatione. Per Altare illud intelligitur Sacroſancta Humanitas Chriſti, ſub qua fęliciter quieſcunt beatæ animæ. Oſtenditur, quanta ſit claritas & gloria humanitatis Chriſti, de cujus contemplatione

Digitized by Google

tione reſplendent Sancti in cælo regnantes. 464.

CAPUT VII.

De cæleſti convivio, in quo epulantur Animæ ſanctorum in regno Dei. pag. 465.

§. 1. Oſtenditur, contemplationem pro diverſo temporum ſtatu vocari cibum, potum, & ebrietatem. Comedunt, qui in carne degunt: bibunt, qui ſunt carne exuti: ebrietas reſervatur Animæ ſimul & corpori poſt reſurrectionem. Oſtenditur, corpus tripliciter cooperari animæ in bonum: primò ad fructum pænitentiæ, ſecundò ad requiē, tertiò ad conſummationem. Agitur de triplici ſtatu hominis, quorum primus eſt ante mortem, ſecundus poſt mortem, tertius erit poſt reſurrectionem. 465.

§. 2 Oſtenditur, Chriſtum celebrare triplex convivium electis ſuis. In primo cibat laborantes ante mortem: in ſecundo potat quieſcentes poſt mortem: in tertio inebriabit regnantes poſt reſurrectionem. Docemur, electos Dei in hac vita poſitos eſſe inter duas menſas, mundanorum, & Cæleſtium: qui ab utraque prohibentur profeſſionis voto, & corporis vinculo. 466.

§. 3. Oſtenditur, botrum Vitis noſtræ, id eſt Chriſti, deſignare fructūm redemptionis noſtræ qui comeditur in præſenti vita, & bibetur in futura. Per comeſtionem delectatio mentis, per potum gaudia vitæ æternæ ſignificantur. In præſenti vita omnia parcè dantur, in futura autem vita copioſè ſine menſura accipiuntur. Septem ſunt quæ convivium cæleſte perficiunt. 468.

CAPVT VIII.

De gaudio Sanctorum, epulantium & jubilantium in regno Dei: ac de triplici illo præmio Sanctarum Virginum, quod obtinebunt in regno cæleſti. pag. 469.

§. 1. Oſtenditur, qualiſnam ſit cibus & potus in regno Dei. Reprehenduntur ſæculares homines dediti deliciis & luxui: docenturquè ut faciunt juſtitiam, ſi velint apprehendere gaudium perpetuum in altero ſæculo. Duo ſunt genera compunctionis: vnum conſiſtit in pænitentia pro peccatis, alterum in deſiderio gaudiorum cæleſtium. 469.

§. 2. Oſtenditur, magnam fore lætitiam Sanctorum in cælo, dum cantabunt Chriſto Deo pſalmos ſuos. 470.

§. 3. Oſtenditur, ſolas Virgines cantaturas eſſe novum Canticum in regno Dei. Docemur ſectandam eſſe virginitatem & conſervandam propter tria præmia vitæ æternæ. Primum præmiū eſt, quia Virgines ſequentur Agnum quocunque ierit: ſecundum eſt, quia cantabunt canticū novum. 472.

§. 4. Tertium præmium Virginum eſt illud, quia ſolis Virginibus dabitur Nomen ſempiternum. Per hoc Nomen deſignatur ſpecialis gloria Virginum, qua præeminent cæteris Sanctis. Oſtenditur, quanto amore diligendus ſit Chriſtus à Virginibus. Et quæritur, quid ſit illa Aureola quæ dabitur Virginibus in præmiū virginitatis ſuæ. 473.

CAPUT IX.

De Beatitudine cæleſti, quæ conſiſtit in unione hominis cum Chriſto Deo ſuo. pag. 474.

§. 1. Oſtenditur, tria eſſe opera Dei magna creationem noſtram, redemptionem, & glorifiationem. In primo opere conglutinata ſunt ſibi limus terræ & ſpiritus vitæ, ſcilicet caro & anima. In ſecundo opere facta eſt conjunctio ex tribus, dum Verbum & Anima & Caro in unam convenerunt perſonam. In tertio opere fiet unio hominis cum Deo. Oſtenditur, ſalutem noſtram conſiſtere tam in juſtificatione præſenti, quàm in glorificatione futura. 474.

§. 2. Oſtenditur, quid ſit manere in Chriſto, cum Chriſto, juxta Chriſtum, longè à Chriſto. Primum eſt in via, ſecundum in patria, tertium in hoc ſæculo, quartum erit in inferno. 476.

§. 3. Agitur de vnitate Dei Patris cum Filio, & de unione hominis cum Deo. Per illam ſubſtantialis unitas deſignatur, per iſtā ſpiritualis unio intelligitur. Et oſtenditur, quænam ſit differentia inter vtramque. In cælo homo eò ſimilior fiet Deo, quò intentio voluntatis purior & ab omni affectione defæcatior erit. 477.

CAPVT X.

De conſolatione Chriſtifidelium, quam ſumunt ex memoria Paſſionis Dominicæ, & ex perpetuo Sanctorum conſortio. pag. 478.

§. 1. Excitamur ad gaudendum de exhibitione redemptionis noſtræ, & de promiſſione regni cæleſtis. Exponuntur verba Sponſæ dicentis: *Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Per lævam diſignatur dilectio illa, quam nobis exhibuit Chriſtus in paſſione ſua: per dexteram intelligitur futura viſio Dei. 478.

§. 2. Docemur, duas eſſe res quæ interim conſolantur Eccleſiam, memoria Paſſionis Dominicæ, & ſpes futuræ communionis Sanctorum. Oſtenditur, qualiter Chriſtus Deus intendit Eccleſiæ, & hæc illi: & qualiter Deus ad complementum gloriæ ſuæ nobis quodammodò opus habet. Tota curia cæleſtis, ac etiam Sancta Trinitas deſiderant & expectant adventum noſtrum, ad reſtaurandas ruinas ſupernæ civitatis Jeruſalem. 479.

§. 3. Exponuntur prædicta verba ſponſæ. Per lævam deſignatur humilitas Chriſti, in qua exhibuit nobis charitatem quam oculus vidit: per dexteram intelligitur Divinitas, in qua exhibiturus eſt nobis illam maximam charitatem, quam præparavit diligentibus ſe. Item per lævam indicatur Paſſio Chriſti, per dexteram Reſurrectio ejus. Myſteria Paſſionis Chriſti ſunt quaſi fructus temporis præteriti: Reſurrectionis verò myſteria ſunt flores temporis futuri. 481.

§. 4. Oſtenditur, Eccleſiam ſumere exinde magnam conſolationem, quòd Deus dignatus ſit credentes in Chriſtū Jeſum adoptare in filios ſuos, & facere hæredes regni ſui. Tria ſpei noſtræ ſunt motiva obtinendi regnum cæleſte, charitas adoptionis, veritas promiſſionis, & poteſtas redditionis. Exponuntur tria verba orationis Dominicæ: *Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum.* 482.

PARS XIII.

DE Amore Dei. pag. 485.

CAPVT I.

De triplici cauſa diligendi Deum: & de quatuor gradibus amoris. pag. 486.

§. Oſtenditur, quonam ſuo merito Deus ſit diligendus. Docemur, Deum ideo meruiſſe diligi à nobis, quia ipſe prior dilexit nos. Dilectio Dei

etiam Angelos comprehendit, dans eis ne laberentur tunc, quando alii lapſu ſuperbiæ corruerunt. 486.

§. 2. Oſtenditur, quonam noſtro commodo diligendus ſit Deus. Docemur, diligendum eſſe Deum abſque præmii intuitu. Oſtenditur, appetitum hominis eſſe inſatiabilem, adepto etiam quocunque bono, quod minus eſt ſummo. Deus eſt efficiens & finalis cauſa diligendi Deum. 488.

§. 3. Oſtenditur, quatuor eſſe gradus amoris. Primus gradus eſt ille, quo diligit homo ſe propter ſe. Secundus eſt, cùm homo propter ſe diligit Deum tunc, quando exercetur tribulationibus. Tertius eſt, cùm Deus propter ſe diligitur ab homine experiente divinam ſuavitatem. Quartus amoris gradus eſt, cùm nec ſeipſum diligit homo niſi propter Deum. Perfectio charitatis non competit homini in hac vita, ſed in patria cæleſti. 489

CAPUT II.

De prærogativa charitatis, & ejus dimenſione. *pag.* 490.

§. 1. Oſtenditur, quanta ſit prærogativa charitatis, & quæ ſit differentia inter ſeruum, mercenarium, & filium. Lex Dei immaculata deſignat charitatem. Charitas in Sancta Trinitate comparatur oſculo. Charitas Deus non eſt qualitas, ſed ſubſtantia. Agitur de lege propriæ voluntatis ſervorum, & mercenariorum. 490.

§. 2. Oſtenditur, filios Dei nequaquam eſſe ſine lege charitatis. Agitur de quatuor amoris gradibus: quorum quartus nullatenùs aprehenditur in hac vita, ſed in futura reſervatur. Oſtenditur, quanam ratione amor ſit languor animæ, qui non ſatiatur niſi viſione Dei. Amor Dei in via, eſt minor illo qui erit in patria cæleſti. 491.

§. 3. Exponitur amoris longitudo, latitudo, ſublimitas, profunditas. Oſtenditur, qualiter divino amori ſe coaptat reciprocus amor hominis in præſenti vita: & qualiter in altera vita ſupplebitur communione Sanctorum inſufficientia noſtra. In cælo domus Dei conſtruitur ex vivis lapidibus, Angelis ſcilicet & hominibus. Lapides iſti duplici ſibi cohærent glutino, cognitione videlicet & dilectione. 492.

CAPUT III.

De origine Amoris, & de ejus progreſſu, fortitudine, & inſatiabilitate. 494.

§. 1. Oſtenditur, Amorem caſtum homini naturaliter inditum quidē eſſe, ſed vitio carnis corruptum degeneráſſe. Agitur de ortu & profectu amoris per ſuccedentes ſibi ætates hominis uſque ad ſenectam uberem. Homo repræſentat in ſe quandam Trinitatis ſimilitudinem, per memoriam ſcilicet, rationem, & voluntatem. 494.

§. 2. Oſtenditur, Amorem ſanctum præ omnibus virtutibus eſſe fortem & inſuperabilem. Amor eſt virtus quaſi omnipotens. Agitur de differentia amoris & charitatis, nec non de elogiis & effectibus charitatis. 495.

§. 3. Oſtenditur, caſtum Amorem eſſe inſatiabilem, nec contentum quieſcere niſi quod amat poſſideat. Deus non poteſt perfectè amari ab eo qui non contemnit mundum. Sublimis gradus amoris non eſt diutinus & ſtabilis in hac vita. Viſitatio divina licet delectet animam, moleſtat tamen viciſſitudo. Animæ devotæ omne ſolatium hujus ſæculi eſt faſtidioſum, præterquàm divinum. Amor caſtus nulla impoſſibilitate frænatur. 496.

CAPUT IV.

De duplici proprietate amoris, & de ejus triplici effectu, *pag.* 498.

§. 1. Oſtenditur liberalitas Dei, qua excitat nos ut eum *inceſſanter* diligamus. Omnia tum proſpera, tum adverſa, ac omnes creaturæ ſunt nobis calcaria ad diligendum Deum. Duritia hominis non liqueſcens beneficiis, molleſcit flagellis ad amorem Dei. Quæritur, cur juſti exerceantur adverſis? Docemur, ex creaturis eliciendum eſſe amorem Dei. Amor comparatur oculo caſto. 498.

§. 2. Oſtenditur, glutinum amoris tripliciter linire virum virtutis, ut & ſibi, & proximo, & Deo *inſeparabiliter* cohæreat ex corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Docemur, charitatem ſemel habitam amitti poſſe. Triplex eſt effectus amoris, quo cor humanum emollitur, dilatatur, & purgatur. Agitur de duplici lingua Dei & animæ, & de mutua confabulatione utriuſque. *pag.* 499.

§. 3. Oſtenditur, qualinam amore diligat nos Deus. Docemur, per amorem nos effici unum ſpiritum cum Deo. Solus amor comprehendit Deum incomprehenſibilem. Deus ſolus propter ſeipſum amandus eſt à nobis. 500.

CAPUT V.

De laudibus amoris, & quinque ſenſibus animæ, qui eam mediante amore conjungunt Deo. *pag.* 502.

§. 1. Oſtenditur, omnes virtutes eſſe inanes ſine charitate. Charitas non poteſt eſſe ſine fide & ſpe. Quinque amores comparantur quinque ſenſibus corporalibus, totidemquè ſpiritualibus. Amor parentum comparatur tactui, amor ſocialis guſtui, amor naturalis odoratui, amor inimicorum auditui, amor divinus viſui. 502.

§. 2. Oſtenditur, viſum elevatum per lumen gloriæ ad videndum Deum eſſe naturale lumen animæ, habereque quandam affinitatem cum amore Dei. Amor & ratio ſunt duo oculi animæ ad videndum Deum. Ratio & amor invicem ſe adjuvant. Amor Dei extinguit amorem ſæculi, & reddit hominem fortem ad quævis ardua, & indifferentem ad omnia. Cor hominis à terrenis expeditum, Deum amat ſuper omnia, & in Deo ſolo quieſcit, ac frequenter mentis exceſſum patitur. 503.

§. 3. Oſtenditur, Deum exigere à nobis quatuor affectus, ut diligamus eum ex toto corde, ex tota anima, ex omnibus viribus, & ex tota mente. Mens deſignat fruitionem ſapientiæ, quæ in ſapore quodam divino conſiſtit. Docemur, corpus Chriſti myſticum eſſe Eccleſiam, cujus membra per Analogiam quinque ſenſuum exponuntur. *pag.* 504.

CAPUT VI.

De ordinatione charitatis, modoqè diligendi proximum: & de duplici charitate actuali, & affectuali. *pag.* 506.

§. 1. Oſtenditur, ordinationem charitatis conſiſtere in modo diligendi conſanguineos & amicos, fideles & infideles, ac etiam inimicos noſtros. Excitamur ad amorem Dei, & dilectionem proximi. *pag.* 506.

§. 2. Oſtenditur, varia eſſe charitatis elogia. Charitas comparatur oleo, portæ ſpecioſæ, & nubeculæ

culæ

Digitized by Google

culæ. Sine charitate nulla poteſt eſſe vera virtus. Docemur, quanta ſit ſublimitas charitatis, necnon vis & efficacia ejus. 507.

§. 3. Oſtenditur, charitatem cõſiſtere in actu & affectu. Affectualis charitatis præceptum in hac vita impleri nequit. De actuali charitate præceptum duntaxat datum eſt. Docemur triplicem eſſe affectionem, carnis, rationis, & ſapientiæ. Item docemur, neceſſitate charitatis urgente poſtponenda eſſe ſpiritualia tẽporalibus exercitiis. 508.

§. 4. Oſtenditur, veram ſapientiam illam eſſe, per quam unaquæque res ſapit prout eſt: Deus homini, homo ſibi, homini proximus, etiamſi ſit inimicus. Docemur, quomodo & quare inimicus diligendus ſit. Proximus ſic diligendus eſt à nobis, ut amoris cauſa ſemper ſit Deus. Dilectio erga Deum tribus affectionibus excitatur. Triplex charitas exercenda eſt erga proximum. Afferuntur & alia motiva, propter quæ diligendus eſt proximus, etiamſi inimicus ſit. 510.

CAPUT VII.

De diligendo Deo ob creationem noſtram, & conſervationem. pag. 511.

§. 1. Oſtenditur, beneficium creationis humanæ adeò magnum eſſe donum, ut magna res ſit homo. Dignitas hominis creati ad imaginem & ſimilitudinem Dei, inutilis eſt ſine ſcientia: ſcientia verò ſine virtute eſt noxia. Lege naturæ tenetur quiſque homo diligere Deum ſuper omnia. Infidelis non diligens Deum, inexcuſabilis eſt. Præceptum dilectionis fortiùs obligat homines nouæ legis, quàm antiquæ. 511.

§. 2. Oſtenditur, beneficium conſervationis generis humani conſiſtere in recto uſu creaturarum. Docemur, diligendum eſſe Deum ob innumera beneficia nobis collata, inter quæ ſunt tria præcipua: Panis, Sol, & Aër. Tria in opere mundi ſunt conſideranda, quid ſit, quomodò ſit, & ad quid ſit conſtitutus. Ex creaturis eliciendus eſt amor Dei. 512.

§. 3. Excitamur ad diligendum Deum, per quem ſumus, vivimus, & ſapimus. Docemur, quomodo Deus ſit diligendus ſecundùm tres animæ vires, intellectum, voluntatem, & memoriam. Ex quibus animæ viribus jubemur Deum diligere, ut diligamus eum toto corde, totâ animâ, totâ mente. Dona & beneficia Dei nobis collata, meritò exigunt à nobis amorem Dei. 514.

CAPUT VIII.

De diligendo Deo ob Incarnationem ſuam & Paſſionem. pag. 515.

§. 1. Oſtenditur, dilectionem Dei in Incarnatione ſua & paſſione præcipuè eluxiſſe erga nos. Deus ſecundùm ſua attributa, eaquè terribilia & inimitabilia olim ſæpiùs apparebat, nunc autem maximè in Incarnatione ſua apparuit per charitatem. Deus & amat, & eſt amor ipſe. Amori ejus majeſtas cedit. Quanta ſit vis amoris divini erga hominem, & quanti Deus fecerit hominem, ipſe oſtendit in aſſumptione carnis noſtræ. 515.

§. 2. Oſtenditur, multiplices eſſe cauſas, propter quas Deus voluit incarnari: inter quas præcipua aſſignatur, ut ſcilicet amaretur à nobis. Meditatio Incarnationis Dominicæ eſt maximum incentiuũ amoris. Docemur, quid ſit diligere Deum toto corde. Amor mundi & amor Dei ſunt ſibi invicem contrarii. 516.

§. 3. Oſtenditur, Deum plùs eſſe amandum ob redemptionem noſtram, quàm ob creationem. Triplex eſt modus dilectionis, quo Chriſtus dilexit nos. Dilexit dulciter, ſapienter, fortiter. Pretiũ redemptionis noſtræ eſt Sanguis Chriſti, quem ex charitate ſepties effudit: in Circumciſione, in horto ſudans Sanguinem, in vellicatione genarum, in coronatione, in flagellatione, in foſſione manuum pedumquè, & in lateris apertura. 517.

§. 4. Traditur nobis doctrina, ut diligamus Chriſtum dulciter, prudenter, fortiter: id eſt, toto corde, totâ animâ, tota mente. Hæc trifaria dilectio declaratur exemplo diſcipulorum Chriſti. Aſſignatur diſparitas affectionis eorum, qui intuitu patientiæ Chriſti compunguntur, & qui zelo juſtitiæ ducuntur. Explicatur triplex amor, carnalis, rationalis, & ſpiritualis. 519.

CAPUT IX.

De diligendo Deo ob ſuam præſentiam, quam nobis quotidie exhibet in Sacramento Euchariſtiæ, in pignus amoris ſui. pag. 520.

§. 1. Oſtenditur, Jeſum Corpus ſuum & Sanguinem dediſſe nobis in pignus amoris ſui, & in arrham futuræ gloriæ. Docemur, quanta ſit diſparitas Angeli beati, & hominis viatoris. Ille ex adipe frumenti ſaginatur: iſte paſcitur cortice Sacramenti. Fides comparatur umbræ. Umbra Chriſti, eſt Caro ejus. 520.

§. 2. Oſtenditur, quanta ſit diſtinctio Corporis Dominici ab aliis cibis. Sumentes alios cibos incorporamus eos corpori noſtro: ſumentes verò Corpus Dominicum, Domino incorporamur, imò toti in ipſum Deum tranſimus. Docemur, quanta ſit excellentia & fructus Sacramenti Euchariſtiæ. Deſcribuntur nuptiæ ſpirituales, in quibus Chriſtus eſt Sponſus, Anima verò hominis ſponſa eſt. pag. 521.

§. 3. Oſtenditur, Corpus Dominicum manducare nihil aliud eſſe, quàm imitari eam converſationem quam geſſit in Carne: & manere in eo per charitatem, ſicut & ipſe manet in anima ſibi devota. Docemur, quanta ſit in illa anima latitudo charitatis, quæ divinam præſentiam digna invenitur ſuſcipere, & ſufficiens capere. Docemur, quibuſnam indiciis præſentia Dei in anima deprehendi valeat. Duo operatur in nobis Sacramentum Euchariſtiæ. Primò quidem ſenſum minuit in minimis peccatis: ſecundò in gravioribus tollit conſenſum. 523.

§. 4. Agitur de utilitate præſentiæ divinæ, quam Chriſtus juxta promiſſionem ſuam dignatur exhibere piis animabus. Oſtenditur Chriſtus variare vultum ſuum pro variis animæ piæ deſideriis, apparens illi in forma ſponſi, medici, viatoris, & patrisfamilias. 524.

CAPUT X.

De diligendo Deo in ſuis promiſſis, judiciis, & mandatis. pag. 525.

§. 1. Docemur, Deum in ſuis promiſſis diligendum eſſe *ex tota anima noſtra*. Prœmia amoris, quæ amatoribus Dei promittuntur poſt hanc vitam, ſunt requies à labore, ſecuritas à timore, gaudium à mœrore, reſurrectio à morte, & vita æterna à tranſitu hujus vitæ. Promittitur regnum cælorum, refectio ſempiterna, & viſio Divinitatis. 526.

§. 2. Docemur, Deum in ſuis judiciis diligendum

Digitized by Google

eſſe *ex omnibus viribus noſtris*. Duplex eſt judicium Dei. Unum eſt amabile, quo Deus electos flagellat in hoc ſæculo, ut ipſa flagella in gloriam convertantur afflictis: alterum judicium eſt terribile, quo Deus parcit nunc reprobis, non miſeraturus in futuro ſæculo. Reprobi inter flagella murmurant, electi verò Deum laudant. Tribulatio operatur patientiam in afflictis,& parit fiduciam gloriæ æternæ. Item duplex eſt judicium Dei. Vnum, quo in hac vita judicantur electi per varias tribulationes: alterum, quo reprobi judicabuntur per ignem & examen diſtricti judicii. 527.

§. 3. Docemur,Deum in ſuis mandatis diligendum eſſe *ex tota mente noſtra*. Probatio charitatis procedit ex mandatis Dei, ſi in eis meditemur, ſi ſecundùm ea operemur, ſi in eorum executione verſemur. Obedientia vera, eſt obſervantia mandatorum divinorum. Vera obedientia non poteſt eſſe ſine dilectione Dei. Mandata Dei non tam in memoria ſunt habenda, quàm in moribus & operibus. Excitamur ad amorem Dei. 529.

PARS XIV.

De diligendo Jesu Chriſto crucifixo. *pagina* 531.

CAPUT I.

De excellentia & effectu ſcientiæ paſſionis Dominicæ. *pag.* 532.

§. 1. Oſtenditur, faſciculum myrrhæ deſignare Jeſum, ejuſquè Paſſionem. Hunc ſponſa inter vbera ſua commoraturum dicit, eò quòd levem præ amore ipſius ducat laborem & dolorem. Excitamur exemplo ſponſæ, ut inter ubera noſtra portemus Jeſum crucifixum, dulcem ſarcinam, quæ bajulum ſuum non gravat ſed elevat. Onus Chriſti etſi premere videatur, tamen portandum eſſe docemur exemplo Pauli Apoſtoli. 533.

§. 2. Docemur, ut plenitudinem ſcientiæ conſtituamus nobis in ſcientia ſeu meditatione paſſionis Dominicæ. Ad quam diſcendam opus eſt potiùs intima compunctione, quàm profunda inveſtigatione. Scientia paſſionis Dominicæ operatur in nobis tria: pænitudinem ſeu dolorem de peccatis, correctionem vitæ, & ſollicitudinem ſalutis noſtræ. In pænitudine accenditur homo, in correctione ardet, in ſollicitudine lucet, ut interiùs & exteriùs renovetur. 534.

§. 3. Oſtenditur, Philoſophiam Chriſtianam nihil aliud eſſe, quàm ſcire Jeſum crucifixum qui eſt magiſter ſcientiarum, & Dominus virtutum, & omnis boni fons. Scientia ſeu meditatio paſſionis Dominicæ ſunt deliciæ animæ noſtræ, ad quas guſtandas invitamur omnes. Docemur,præpoſterum eſſe deſiderium ſcientiæ ſcholaſticæ, ſi priùs germen juſtitiæ non præceſſerit ad animam. 535.

§. 4. Oſtenditur duplicem eſſe ſcientiam, quarum una eſt inflans, altera contriſtans. Traditur regula diſcendi ea priùs, quæ ſunt neceſſaria ſaluti: nec non triplex modus diſcendi, quo ordine, quo ſtudio, & quo fine quæque noſſe oporteat. Excitamur ad meditandum paſſionem Dominicam. 536.

CAPUT II.

De triplici utilitate ſcientiæ paſſionis Dominicæ. *pag.* 537.

§. 1. Docemur, ut nobis perfectionem juſtitiæ conſtituamus in ſcientia paſſionis Dominicæ, id eſt in meditatione ejus. Ex qua nobis quatuor proveniunt, ſapientia, juſtitia, meritum ſanctitatis, & ſalus animæ. Duplici morti noſtræ, ſcilicet ſpirituali & corporali Chriſtus una ſua morte corporali ac voluntaria medelam attulit, dum & vitam nobis promeruit & juſtitiam. 538.

§. 2. Docemur, ut nobis divitias ſalutis conſtituamus in ſcientia ſeu meditatione paſſionis Dominicæ. Meditantes paſſionem Dominicam mira ſuavitate ac dulcedine reficiuntur. Fons omnium bonorum eſt meditatio paſſionis Dominicæ.Quatuor beneficia nobis conferuntur ſub ſcapulis Jeſu crucifixi: abſconſio, protectio, obumbratio, alimentum vitæ. 539.

§. 3. Docemur, ut nobis copias meritorum conſtituamus in ſcientia ſeu meditatione paſſionis Dominicæ. Vulnerum Chriſti meditatio eſt expugnatio vitiorum, pariter & acquiſitio virtutum. Merita noſtra ſunt miſerationes Chriſti, necnon conceptio ejus & vita, mors & reſurrectio, aſcenſio & miſſio Spiritus Sancti: quia omnia hæc donata ſunt nobis. Oſtenditur, qualis cura meritorum nobis debeat eſſe. Noſtra merita jungenda ſunt meritis Chriſti. Merita ſunt jejunia noſtra, vigiliæ, opera miſericordiæ, & cætera virtutum exercitia. Monemur, ne merita noſtra habeant materiam præſumptionis & ingratitudinis. 540.

CAPUT III.

De quadruplici utilitate ſcientiæ paſſionis Dominicæ. *pag.* 542.

§. 1. Scientia ſeu meditatio paſſionis Dominicæ propinat nobis ſalutarem potum amaritudinis in lachrymis. Meditatio ruminat vulnera Chriſti, oratio fundit lachrymas. Excitamur ad plangendum ſuper mortem Chriſti Redemptoris noſtri. Oſtenditur, quibuſnam modis expugnetur duritia cordis, ut moveamur ad lachrymas. Proponitur nobis copioſa materia lugendi Chriſtum paſſum. *pag.* 542.

§. 2. Meditatio paſſionis Dominicæ ſuavem nobis confert unctionem conſolationis, & reddit nos exultantes,& præſumentes de venia. Conſolationis & lætitiæ internæ teſtes ſunt ſuſpiria & lachrymæ. Commendatur donum lachrymarum, ad quas movet Spiritus Sanctus. Conſolatio interna nihil aliud eſt, quàm procedens de ſpe veniæ gratia devotionis, & ſuaviſſima delectatio boni, quibus interim Dominus refrigerat animam afflictam. Commendatur nobis meditatio paſſionis Dominicæ, ob plurimas utilitates quæ ex illa proveniunt. 543.

§. 3. Meditatio paſſionis Dominicæ erigit nos in adverſis, & reprimit in proſperis. Duo vbera ſponſæ, inter quæ dicit commoraturum dilectum ſuum, deſignant proſperitatem & adverſitatem. Memoria paſſionis Dominicæ eſt optimum in proſperis & adverſis præſidium.Oſtenditur,quàm difficilè ſit ſervare innocentiam in rebus proſperis: & quòd plures homines magis rectè ſapiunt in adverſis, quàm in proſperis. Traditur regula ſervandi æqualitatem animi in proſperitate & adverſitate. *pag.* 544.

§. 4. Meditatio paſſionis Dominicæ tutum nobis inter læta triſtiaquè vitæ præſentis præbet curſum

ſum

Digitized by Google

ſum: Oſtenditur, quàm utilis ſit viciſſitudo proſperitatis & adverſitatis: & quid ſignificet conjunctio Proceſſionis & Paſſionis, quæ fiunt in Dominica Palmarum. Exhortamur ad meditationem paſſionis Dominicæ, qua dulcoratur omnis amaritudo ſeu adverſitas noſtra. 545.

CAPUT IV.

De triplici fructu ſcientiæ paſſionis Dominicæ. pag. 546.

§. 1. Scientia ſeu meditatio paſſionis Dominicæ, conciliat nobis Chriſtũ Judicem mundi. Oſtenditur quàm efficax ſit conſideratio vulnerum Chriſti quo ad ſpem Chriſtianorum. Fructus paſſionis Dominicæ eſt reconciliatio hominis cum Deo, remiſſio peccatorum & juſtificatio, redemptio & liberatio de vinculis diaboli. Ingens conſolatio provenit Chriſtianis ex conſideratione bonitatis Redemptoris noſtri. Reconciliatio cum Deo facilis quidem eſt nunc, ſed poſtea difficilis erit. Ex magnitudine benignitatis divinæ colligenda eſt ſeveritas juſtitiæ in die judicij. 546.

§. 2. Scientia paſſionis Dominicæ repræſentat nobis Deum Hominem non ſolùm placabilem, ſed & imitabilem, ut geſtis ejus conformetur vita Chriſtiana, ſequendo veſtigia ejus. Sequi veſtigia Chriſti, eſt imitari ejus humilitatem. Excitamur ad meditationem paſſionis Dominicæ, ob plurimas rationes quæ afferuntur. Proponitur nobis ad imitandum vita Chriſti, quæ eſt ſpeculum ſanctitatis, & exemplar omnium virtutum. 947.

§. 3. Scientia ſeu meditatio paſſionis Dominicæ delectabiliter afficit, & mirabiliter delectat mentem humanam. Oſtenditur, quantùm expediat pietati chriſtianæ recolere beneficia paſſionis Dominicæ. Deliciæ ſpirituales, quas experiuntur meditantes paſſionem Dominicam, magis afficiunt quàm corporales. Aliis non ſunt notæ niſi expertis: quibus tamen valdè timendum eſt, ne gratiam contemplationis relinquentes, convertantur ad carnales delicias contrarias ſpiritualibus. 549.

CAPUT V.

De triplici qualitate fructus benedicti, qui eſt Jeſus Chriſtus crucifixus. 550.

§. 1. Qualitas fructus arboris pomiferæ eſt odor. Jeſus crucifixus eſt fructus benedictus in odore. Hujus fructus odorem longè ante præſenſerat Patriarcha Iſaac, ſed præſentiam non agnovit. Poſtquam verò apparuit in carne fructus benedictus, tunc odor ejus ſeſe ubique ſparſit, ita ut ad odorandum eum omnes gentes properarent. Oſtenditur, quanta ſit efficacia hujus odoris, qui potenter traxit ad ſe mundũ. Invitamur currere poſt Jeſum in odore quatuor florum, violæ, lilii, roſæ, & croci: qui deſignant totidem virtutes, humilitatem, caſtitatem, charitatem, & abſtinentiam. 550.

§. 2. Qualitas fructus arboris eſt ſapor. Jeſus crucifixus eſt fructus benedictus in ſapore. Per ſaporem hujus fructus ſignificatur guſtus contemplationis paſſionis ſuæ, in qua cibus & potus paratur eſurientibus. Sapientiam ſeu ſaporem boni primus homo perdidit peccando: ſed eum reſtituit nobis Sapientia æterna Chriſtus crucifixus. Excitamur ad meditandum fructum redemptionis noſtræ, ut in eo latentem dulcedinem guſtemus, guſtando probemus quàm ſuavis eſt Jeſus crucifixus. 551.

§. 3. Qualitas fructus arboris eſt ſpecies ſeu pulchritudo. Jeſus eſt fructus benedictus in ſpecie. Hujus fructus ſpecies procedit ex liliis. Lilia ſunt tres virtutes, veritas, manſuetudo, & juſtitia. Item lilia ſunt conceptio & ortus, converſatio & eloquia, miracula & Sacramenta, paſſio & mors, reſurrectio & aſcenſio Chriſti Domini. Oſtenditur, quid operetur in nobis odor fidei: & quàm indignum ſit Chriſtiano non currere poſt Jeſum propter ejus manſuetudinem & ſapientiam, juſtitiam & ſanctimoniam. Docemur, Jeſum eſſe pulchrum Angelis in Divinitate, nobis verò decorum in Humanitate ejus. 553.

CAPUT VI.

De viſione Salvatoris noſtri in Cruce pendentis. 554.

§. 1. Oſtenditur, duplicem eſſe viſionem Salvatoris noſtri: una eſt ſublimis, altera ſuavis. Illa in Regno, iſta in Cruce. Illa in ſplendore, hæc in pallore ſeu nigredine. Docemur, ut conſiderantes nigredinem Crucifixi, veneremur pulchritudinem ejus. Foris apparet deformis, intùs latet formoſus. Jacob hœdinis pellibus indutus præfigurabat Filium Dei ſuſcepturum formam hominis. Laudatur fides Centurionis illius, qui advertens ex voce Jeſu crucifixi pulchritudinem ejus, confeſſus eſt Filium Dei. Oſtenditur, quanta ſit prærogativa aurium in negotio Fidei. 554.

§. 2. Proſequimur ſermonem de duplici viſione Salvatoris noſtri, quarum una indicat decorem, altera nigredinem. Docemur, quomodo ſit intelligendus niger ſimul & formoſus Jeſus crucifixus. Monemur, ut videamus nunc Jeſum crucifixum in humilitate, ſi poſtea volumus eum videre in gloria. Ipſe aliter Sanctis in patria, aliter nobis in via exhibetur. Excitamur ad auſcultandum vocem Crucifixi non ſolùm invitantis nos ut revertamur ad eum, & compatiamur ejus doloribus: verumetiam improperantis nobis ingratitudinem ſuorum beneficiorum, creationis, & redemptionis. 556.

§. 3. Oſtenditur, meditationem paſſionis Dominicæ eſſe ſingulare remedium contra cogitationes impuras. Ipſa eſt, quæ ab omni impulſu vitiorum præſervat mentem noſtram, & purificat cogitationem noſtram, ac in puritate conſervat. Serpens à Moyſe exaltatus, typus fuit noſtri Ieſu crucifixi. Memoria paſſionis Dominicæ eſt ſingulare antidotum contra tentationes & ſuggeſtiones diaboli. 557.

CAPUT VII.

De vberibus Sponſi & Sponſæ, id eſt Ieſu crucifixi & Eccleſiæ. pag. 558.

§. 1. Oſtenditur, qualiter hæc verba conveniant Sponſæ Eccleſiæ, quæ cùm deſideret poſtulare oſculum ſive contemplationem majeſtatis Dei, dixit meliora eſſe vbera ejus vino. Duo vbera deſignant longanimitatem Chriſti in expectando, & facilitatem in donando. Item oſtenditur, eadem vbera conguere etiam ipſi Spono Ieſu crucifixo, cujus meditatio replet lacte vbera matrum, id eſt magiſtrorum ſpiritualium, ad lactandos parvulos. pag. 558.

§. 2. Oſtenditur, quàm ægrè ferant diſcipuli videntes ſuos magiſtros plùs inſiſtere oſculis contemplationis, quàm lucris animarum. Item oſtenditur, duo vbera Sponſæ ſignificare compaſſionem &

& congratulationem : producereque duas ſpecies lactis, exhortationem ſcilicet & conſolationem. Docemur, intermittendam eſſe aliquandò contemplationem propter lactantia ubera. Excitamur ad meditationem paſſionis Dominicæ. 560.

§. 3. Oſtenditur, nihil eſſe utilius novitiis meditatione paſſionis *Dominicæ*. *De*ſcribitur triplex refectio ſpiritualis juxta tres ſtatus: quorum primus eſt incipientium, ſecundus proficientium, tertius perfectorum. Primi reficiuntur pane doloris, ſecundi lacte charitatis, tertii cibo ſapientiæ. Tria item ſunt genera contemplationis: primum fit de gloria Sanctorum, alterum de majeſtate *Dei*, tertium de paſſione *Dominica*. Medium convenit perfectis, primum verò & ſecundum congruit imperfectis. 561.

CAPUT VIII.

De ſecura habitatione animæ chriſtianæ in ſaucio latere Ieſu Chriſti crucifixi. *pag.* 563.

§. 1. Oſtenditur, Chriſtum ideo voluiſſe ſibi perfodi latus dextrum, ut nobis in oſtio ejus pararet locum refugii, & domunculam habitationis. Invitamur, ut accedamus ad vulnus lateris Chriſti, & per ipſum ad cor ejus urnam auream, continentem intra ſe manna *Divinitatis* & ſacramentum pietatis, theſaurum charitatis & divitias ſalutis. Ibi oculi cordis noſtri intuitu ſinceræ veritatis irradiantur: ibi auditus recreatur dulciſſima voce Ieſu: ibi naribus influit jucundiſſimus odor: ibi prælibantur incomparabiles deliciæ charitatis. 563.

§. 2. Ideo vulneratum eſt cor Ieſu, ut in illo habitemus, & habitando ſcrutemur Voluntatem ejus. In vulneribus Chriſti repoſitæ ſunt nobis multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, & perfectio virtutum. Inde martyrum fortitudo proceſſit. Invitamur, ut in vulneribus Chriſti habitemus mente, dormiamus, & moriamur. 564.

§. 3. Præterea vulneratum eſt cor Ieſu, ut per vulnus viſibile videamus vulnus amoris inviſibile. Exponuntur verba Sponſi ad ſponſam loquentis: *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum*. Invitamur accedere ad cor Ieſu per januam lateris, ut in ejus foramine audiamus dulciſſimam vocem Ieſu loquentis ad animam noſtram ibi commorantem. Docemur, quàm dulce ſit habitare mente in vulneribus Chriſti. 565.

CAPUT IX.

De precioſo Sanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti crucifixi. *pag.* 567.

§. 1. Oſtenditur, quàm copioſa ſit redempio noſtra, quam operatus eſt Chriſtus per multiplicem effuſionem Sanguinis ſui. Hunc Sanguinem fuderant Iudæi, nos acceſſimus & bibimus illum, meditando paſſionem *Dominicam*. Calix vini ſalutaris ſeu Sanguinis Chriſti plurimos producit effectus in illis, qui meditantur paſſionem ſuam. Invitamur ad ſitiendum & bibendum Sanguinem Chriſti, id eſt ad recolendam memoriam paſſionis ſuæ. Sanguis Chriſti eſt vinum inebrians perfectos, eſt & lac enutriens parvulos, eſt & medicina repellens morbos animæ. 567.

§. 2. Oſtenditur, ſapientiam & juſtitiam & ſanctimoniam non valere ad ſalutem, ſi non adſit devotio paſſionis Dominicæ. Subtiliter expenditur clamor & virtus Sanguinis Chriſti. Exponuntur verba Joanis Apoſtoli dicentis: *Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis*. Docemur, geminum eſſe argumentum amoris Dei erga nos. 568.

§. 3. Oſtenditur, quantus ſit amor Chriſti eximentis nos à jugo Satanæ: & quomodò ſit aſpirandum ad Deum Patrem, ob paſſionem Filii ſui Vnigeniti. Ipſe injuſtè paſſus novam nobis contulit juſtitiam. Excitamur ad exhibendam gratitudinem Chriſto, pro ſua paſſione & morte. Ad mortem ejus tria referuntur. Expenditur modus mortis Chriſti. Excitamur ad diligendum Ieſum crucifixum Reptorem noſtrum. 570.

CAPUT X.

De gratiarum actione, quam debemus *Deo* noſtro Ieſu Chriſto crucifixo, pro beneficlis præſtitis nobis. *pag.* 571.

§. 1. Oſtenditur, quantum amorem debeamus Chriſto Deo noſtro pro beneficio creationis noſtræ. Ipſe ultra modum dilexit nos, ut & nos diligamus eum toto corde, totâ animâ, tota virtute. Ad hanc dilectionem excitandam & fovendam nihil eſt efficacius, quàm jugis conſideratio paſſionis Dominicæ. 571.

§. 2. Oſtenditur, Ieſum crucifixum eſſe panem noſtrum. Agitur de ſeptem panibus myſticis quibus reficimur: necnon de ſeptem illis miſericordiis, quæ in viris Religioſis præcipuè notandæ ſunt. Pro quibus tamen non poteſt major exiberi retributio Chriſto crucifixo, quàm frequens meditatio Paſſionis ſuæ. 572.

§. 3. Oſtenditur, eoſdem ſeptem panes ſingulos habere tria fragmenta, quæ continent delectamentum ſaporis, & alimoniam vitæ. Pro his beneficiis quæ reſpiciunt converſationem regularem, nulla poteſt eſſe magis grata Chriſto crucifixo retributio, quàm meditatio paſſionis ſuæ. 573.

§. 4. Excitamur ad meditationẽ *Dominicæ* paſſionis, habentem omnem ſcientiã ſalutarem: nec non ad adorationem *Jeſu* crucifixi, & Inſtrumentorum paſſionis ſuæ, in quibus ſalutem noſtram operatus eſt. Docemur, qualiter debeamus eſſe ſocii paſſionis Chriſti, ut ſimus & conſolationis. 575.

§. 5. Agitur de gratiarum actione pro redemptione noſtra. Et fit clauſula hujus Libri Philoſophiæ Chriſtianæ, cujus principium & finem dedicamus Domino *Jeſu Chriſto* crucifixo, ut ſit nobis Alpha & Omega. Præterea offerimus noſtro Redemptori vitam noſtram, corpus noſtrum, & animam noſtram. 576.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google